

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

FL. IOSEPHI

OMNIA, QVAE EX-
TANT, OPE-

Biblioth. P. & J. Francisc. Amberg.

QVORVM HIC TOMVS (I.)
CONTINET

Antiquitatum Iudaicarum libros
decem priores.

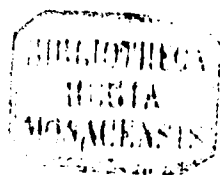
Cum Indice locupletissimo.

VIRTUTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

LVGDVNI APVD SEB.
GRYPHIYM,
1546.

INDEX EORVM

QVAE IN XX. LIBRIS

IOSEPHI DE ANTIQVI-

tatibus Iudeorum con-
tinentur.

*

Quae autem asterisco notata uides, in secundo habentur
tomo: reliqua uerò in primo.

A

Aron frater Mo	Abelmachea ciuitas	376
sis, quomodo	Abennerigus rex*	496
sacerdotiũ su=	Abia filius Samuelis	270
sceperit 139	Abia mater Ezechie	505
Aaron uirga frondente sacer=	Abias filius Roboam patri	
dotio dignus noscitur 170	succedit	439
Abassarum sacrorum uasorum	Abie uictoria contra Hiero=	
custos* 4	boam	442
Abdagades dux* 438	Abias rex Arabia*	501
Abdemonis filius solutor quæ	Abiathar fil. Abimelech	308
stionũ regis Hierusalẽ 419	Abiathar traducit Saul tyran	
Abdenago Azarias socius Da	nidis	309.
nielis 539	Abiathar pontifex	361.377
Abdias pastor et Achab He=	Abiathar sacerdotio priuatus	
liam querunt 448	in exilium mittitur	396
Abdimus Tyrius 420	Abiezzer sacerdos	264
Abdoelus frater Iudæ* 13	Abigail uxor Nabal, postea	
Abdon Hilonis Israhelitarum	Dauid nupta	114
princeps 251	Abiga soror Dauid	367
Abel occisus à fratre 9	Abihel auus Saul	286
Abela locus ad Iordanẽ* 481	Abila ciuitas	186

α 2

Abima

I N D E X.

Abimatadocus , qui & Amil-	crematus	142
mathacus , filius Nabucho-	Abner filius Ner contra Ioab	
donosor 345	bella parat 332	
Abimelech rex , riualis Abra-	Abner deficit ab Iſboſeth ad	
hæ 34	Dauid <i>ibidem</i>	
Abimelech fœdus cum Abra-	Abner à Ioab occiſus , à Da-	
ham & amicitia <i>ibidem</i>	uid lugetur 334	
Abimelech amicus primum	Abora oppidum 140.159	
Iſaac , dein hoſtis 43	Abrahæ genealogia , uirtus,	
Abimel , filius Gedeonis fra-	sapientia , proſectio, erudi-	
tricida 246	tio , &c. 23 uſq; 40	
Abimelech occiſus 248	Abraham obedientia & fidu-	
Aſanen filius Roboam mori-	cia erga deum 37	
tur 440	Abranciuitas 40	
Abinadas gener Salomonis	Absalon filius Dauid ſororis	
400	inceſtum ulciſci niſus 150	
Abiron & Datham de tribu	Absalon fugit , & reuocatur.	
Ruben uiui abſorpti 169	à patre 359	
Abiſag aduleſcentula Dauid	Absalonis pulchritudo . <i>ibidem</i>	
ſenio frigidũ calefecit 386	Absalon ſegetem Ioab incen-	
Abiſai filius Saruiæ 116	dit , & contra patrem con-	
Abiſai uictoria de Idumæis	ſpirat 360	
349	Absalon concubinas patris	
Abiſai cõuiciantem Semei in-	uiolat 364	
terſicere uolens , prohibe-	Absalon ex arbore pendens	
tur à Dauid 372	confoditur 369	
Abiſai regem Dauid à morte	Absalon tumultus <i>ibidem</i>	
protegit 378	Absalon ſocer & patruus	
Abiſai nongentos uno die ſo-	Ariſtobuli Agrippæ filius à	
lus occidit 181	Romanis captus * 173	
Abiud filius Aaron igne con-	Absanes princeps Iſraëlitu-	
	rum	

I N D E X.

rum	251	boam	440
Abuma ciuitas	223	Achil pater Iosaphat	346
Accaron ciuitas Palestine ca-		Achimaas filius Sadoch mini-	
pta à Chananæis	236	ster Dauid patri succedit	
Achab filius Amarim succedit		in pont.	362.370.333
patri	447	Achimelech Dauid fugiētem	
Achab increpatus ab Helia		recipit	305
448		Achimelech occisus à Doëch	
Achab pœnitētiam agit	455	307	
Achab Syros superauit	458	Achimongigas	378
Achab Adadum inimicum in-		Achanomij consilium ad Ef-	
sipienter recipit ibidem		dram de abdicandis alieni-	
Achab à Pseudopropheta per		genis uxoribus*	382
suasus contra Syros bella		Achinadab gener Salomes et	
iterum mouet	463	militiæ princeps	400
Achab sagitta in pulmone con-		Achinoë uxor Dauid	318
figitur	463	Achis rex Geth	306
Achab filij septuaginta occi-		Achis parat bellū contra He-	
duntur Hieu iussu	485	bræos	319
Achamus princeps Samariæ		Achisamach pater Oboliab	
463		Achitob sacerdos 185	(127
Achar furti reus occiditur		Achitophel consiliarius Da-	
216		uid defecit ad Absalon	360
Achaz fil. Ioathan rex Hie-		Achitophel se suspendit	366
rosolymorum	503	Acmes ministræ Iulie episto-	
Achaz à Phaccia uictus	503	le*	346
Achelamas uxor Amasia, ma-		Achiabus Herodem seipsum	
ter Ozie	499	interficere conantem pro-	
Achias sacerdos ex genere		hibuit*	353
Eli	282	Acratheus eunuchus*	33
Achie prophetia ad Hiero-		Astipos ciuitas	223
		α 3	Ada

I N D E X.

Ada uxor Esau, filia Elomis	44.57	Adida uicus*	158
Adad Idumæus in Salomonē	428	Adonias ambit regnum præ-	386
Adadus filius Ismaëlis	36	parato conuiuio	386
Adadus rex Damasci	344	Adonias sibi Aisag uxorem	395
Adadus filius Adadi regis Sy-		cupiens occiditur	395
riæ bella mouet contra A-		Adonizebecho regi Bexechi-	
chab	455	norū manus & pedes præ-	228
Adadus uictus reconciliatur		cisi	228
Achab	ibidem	Adraxarus rex Sophenæ, de-	
Adadus uincit Achab	463	bellatus à David	344
Adadus, qui & Adher, Heli-		Adraxarus rex Syrorum cum	
seo infidiatus, cōtra Ioram		Ammonitis uictus	349.350
bella parat	474	Adulteriū prohibitum	151.152
Adam, id est rubens	6	Adurā prefectus tributorum	
Adam præuicationis nul-		David	177
ctatus	8	Aduram lapidatur	435
Adam uixit annos DCCCC=		Aegyptiorū incontinentia	26
x x x.	13	Aegypti reginæ munificentia	
Adam sagitta confixit Achab	70	in Salomonem	423
regem	463	Aegypto fames prænunciata	
Adar mensis Hebræorum*	(17.104	Aegyptijs fames inualefcit	85
Adara filius regis Thon	346	Aegyptij quintam frugū par-	
Adasis uicus*	103	tem soluunt regibus	85
Addan filius Asabel rex Sy-		Aegyptij in mari rubro cum	
rorum, quem Biblia Bena-		Pharaone suffocati	109
dab uocant	494	Aegyptiorū odiū in Hebræos	
Addeus prefectus*	25	origo	87
Adher moriturum prædixit		Aegyptiorum uaria gesta	91.
Heliseus	479	& sequenti.	
		Aegyptiorū plage	100. & se.
		Aegy	

I N D E X.

<i>Aegyptiorum reges usque ad</i>	<i>Agrippa accusatus coniecitur</i>	
<i>focerum Salomonis Pha-</i>	<i>in uincula*</i>	415
<i>raones dicti</i>		421
<i>Aegyptus sub Ptolemæo So-</i>	<i>tetrarcha*</i>	421
<i>tere*</i>		50
<i>Aegyptius quidam propheta</i>	<i>quartum*</i>	424
<i>populi seductor Iudaici*</i>	<i>Agrippa conuiuium C. Cali-</i>	
513	<i>gule præparat*</i>	421(483
<i>Acilius Regulus autor con-</i>	<i>Agrippæ nauigatio i Iudæa*</i>	
<i>spirationis aduersus Cali-</i>	<i>Agrippa auream catenam in</i>	
<i>gulam*</i>	<i>templo suspendit*</i>	483
		448
<i>Acilij olim Elisei</i>		20
<i>Aesopus seruus Alexandræ</i>	<i>ritarum asserit, et sacerdo-</i>	
<i>tertia*</i>	<i>tes instituit*</i>	484
		232
<i>Aethiopes olim Chusei</i>	<i>Agrippæ clemētia in Simonē</i>	
	<i>calumniatore, et illic eius</i>	
<i>Agag rex Amalechitarum ca-</i>	<i>laudes*</i>	488
<i>pitur</i>		268
<i>Agag regis interitus</i>	<i>Agrippæ inimicitia cū Mar-</i>	
	<i>so*</i>	489
		290
<i>Agar ancilla Abrahæ pepe-</i>	<i>Agrippæ ægrotatio et mors*</i>	
<i>rit Ismaël</i>		30
<i>Agar contempsit Sarā heram</i>		490
<i>ibidem</i>	<i>Agrippæ proles*</i>	491
<i>Agar ablegata cum puero</i>	<i>Agrippa Agrip. maioris fil.*</i>	
		36
<i>Aggeus propheta*</i>		17
		492
<i>Agith uxor Dauid</i>	<i>Agrippa Iudæorū causas cō-</i>	
		331
<i>Agla uxor Dauid</i>	<i>tra Samaritas Rome tuta-</i>	
	<i>tur*</i>	308
		331
<i>Agrippa maior fil. Aristobuli</i>		
<i>fil. Herod.*</i>	<i>Agrippa tetrarcha factus ibi.</i>	
		405
<i>Agrippa ob æs alienum Ti-</i>	<i>Agrippæ contētio cōtra Iu-</i>	
<i>berio inuisus, iterum tamen</i>	<i>deos super parietis cuius-</i>	
<i>amicus factus*</i>	<i>dam erectione*</i>	516
		409

Agrippa Leuitis & hymni-	Alexāder deo sacrificat ibidē
dicis concedit usum lineæ	Alexandri benignitas in Iu-
uestis contra legem, et tem-	daos ibidem
plum restaurat*	319 Alexandri mors*
Agrippa Hierosolymis exu-	Alexāder, Epiphanes, Balais
lat*	422 Alexāder Ptolemaida capit*
Agrippa filius Felicis*	309 110
Agrippa filius Demetrii Ale-	Alexandri amicitia cum Iona
xandri*	310 tha Abbaron*
Agrippias ciuitas, olim An-	Alexander ducit Cleopatram
thedon*	553 filiam Ptolemæi Philome-
Agrippina filia Germanici,	toris uxorem*
mater Neronis*	310 Alexandri Ionathan Abbaron
Aichan pater Godolie	334 purpura induit ibidem
Ailach ciuitas	503 Alexandri insidiatoris caput
Ain urbs expugnatur	217 mittitur ad focerum*
Albinus præses Iudææ*	317 Alexandri Zebennæ regnum,
Alchimus, qui & Ioachim, sa-	& amicitia cum Hyrcano
cerdos*	100 Ioanne*
Alchimi mors*	104 Alexander occisus ab Antio-
Alcion medicus*	466 cho Grypo ibidem
Alexander Macedo Magnus	Alexander Iāneus fratri Ari
cognominatus Lydiam, Ionia	stobulo succedit*
et Syriā prædauit*	43 Alexāder cuiusmodi inuidia la
Alexander Damascū, Sidonē,	borauit apud Iudæos*
Tyrum & Gazam expu-	Alexander uictus à Demetrio
gnauit*	45 Euccro*
Alexāder Hierosolymis hono-	Alexandri crudelitas ibidem
rifice exceptus, quid egerit	Alexander ostingentis Iudæo
pro Iudæis*	47 rum crucifigi iussis Cruci-
Alexandri somnium*	47 da dicitur*
	157
	Alexan

I N D E X.

Alexander Aristobuli, qui Ia mnæi, filius Iudeam inua- dit*	175	Iudeorum*	183
Alexander bello contra Hyr- canum tertium & Antipa- trum superatus*	175	Alexander Iasonis, legatus Iu- deorum*	ibidem
Alexander Gabinio se tradit cum castellis*	176	Alexandra, quæ & Salome, uxor Aristobuli maioris*	148
Alexander Romanos contu- melia afficiens, superatur à Gabinio*	178	Alexandra uxor Alexandri Iamnæi rerum Iudææ po- tita*	160
Alexandri mors*	181	Alexandra mors*	169
Alexāder ex Mariamne filia Herodis maioris Romā mit- titur erudiendus*	267	Alexandra filia Hyrcani ter- tij, uxor Alexandri quinti Herodi indignata propter sacerdotium in alienigenas collatum*	231
Alexander in patriā reuersus, Glaphirā filiam regis Cap- padoci duxit uxore*	279	Alexandra & Clopatra cō- spiratio in Herodem*	231
Alexander accusatus à patre respondet, & patri recon- ciliatur*	306	Alexandra ob temeritatem oc- cisa*	257
Alexander comprehenditur*	303	Alexandrini & Antiocheni apud Vespasianum repul- sam passi*	66
Alexāder laqueo perimitur*	320	Alexandrium Iudææ oppi- dum*	171
Alexāder, Halabarchus*	409	Alexas maritus Salomes*	322
Alexander Theodori, Iudæo- rum legatus*	193	Alexas captiuos Iudeos sol- uit*	354
Alexandri multi de progenie Herodis*	405	Alis fragmutosis rex	481
Alexander Dorothei, legatus		Altaria templi Salomonis	409
		Amabec delator Alexandriæ	257
			257
		a 5	Amā

I N D E X.

<i>Amacos uxor Iaxatis*</i>	496	<i>Amasias princeps militiae regi-</i>	
<i>Amadathus pater Aman*</i>	31	<i>gis Phaccie</i>	303
<i>Amalech filius naturalis Eli-</i>		<i>Amasias questor Iosie</i>	319
<i>phas</i>	58	<i>Amath filius Chanaan</i>	22
<i>Amalechitis Idumæa dicta</i>		<i>Amathæi populi</i>	22.213
<i>eadem</i>		<i>Amathi prouincia</i>	22
<i>Amalechitarum bellum cum</i>		<i>Amathi ciuitas</i>	422
<i>Hebræis</i>	117	<i>Amathus Iudææ ciuitas*</i>	108
<i>Amalechitæ uicti à Saul</i>	287	<i>Amathus expugnatur*</i>	153
<i>Amalechitæ cæsi à David</i>	325	<i>Ammaus*</i>	389
<i>Aman insidiatus genti Iudeo-</i>		<i>Aminadab Leuita</i>	167
<i>rum, patibulum Mardo-</i>		<i>Aminadab filius Iesse</i>	192
<i>cheo parauit*</i>	31	<i>Aminadab filius Saul bello</i>	
<i>Aman accusatus ab Hester pa-</i>		<i>interijt</i>	326
<i>tibulo suspenditur*</i>	38	<i>Aminadab architectus tem-</i>	
<i>Amantias Galaadites</i>	367	<i>pli*</i>	14
<i>Amaramaus seditiosus</i>	14	<i>Anital mater Ioachaz</i>	323
<i>deus*</i>	493	<i>Ammiramis pater Mosi deum</i>	
<i>Amarin rex Israëlitarum</i>	447	<i>pro gente Israëlitarum</i>	
<i>Amasa princeps militiae Da-</i>		<i>exorat</i>	88
<i>uid occisus à Ioab</i>	376	<i>Ammiramis filius Caath</i>	92
<i>Amasias sacerdos</i>	466	<i>Ammon filius Lot</i>	33
<i>Amasias filius Ioæ primi, rex</i>		<i>Ammon filius Dauid, qui ex</i>	
<i>Hierosolymorum consti-</i>		<i>Ammon</i>	332
<i>tuitur</i>	492	<i>Ammon sororem Thamar stu-</i>	
<i>Amasias patrem ulciscitur,</i>		<i>prat</i>	356
<i>gloria elatus idololatra fu-</i>		<i>Ammonius contra Ptolemæum</i>	
<i>ctus</i>	494. & seq.	<i>Philometorem insidiatus</i>	
<i>Amasias à Ioæ secundo uictus</i>		<i>occiditur in habitu scemi-</i>	
<i>occiditur succedente filio</i>		<i>neo*</i>	120
<i>Ozia</i>	497	<i>Ammonitæ Israëlitas oppri-</i>	
		<i>munt</i>	

I N D E X.

munt	248	Ananelo sacerdotium resti-	
Ammonitæ uicti à Saul	278	tuitur*	234
Ammonitæ contumeliosi in le-		Ananias socius Danielis aliis	
gatos David pœnas luunt		Sidrach	339
348		Ananias filius Oniæ*	144
Ammonitæ à Iosaphat primū		Ananias doctor legis Mo-	
uicti	460	seos*	496
Ammonitæ cum Moabitibus ad-		Ananias Nibideus pontifex *	
uersus Iosaphat pugnaturi		304	
seipsos interimunt	467	Ananus pontifex post Iozan-	
Ammonitæ tributarij facti O-		rum Boëthi*	388
ziæ secundo	499	Ananus Anani filius ponti-	
Ammonitæ tributarij Iona-		fex*	317
than	302	Anath pater Sangar	239
Ammonitæ subiguntur à Ba-		Anathoth patria Hieremiæ	
bylonijs	337	328	
Ammonitæ uicti à Iuda Ma-		Andreas primas custodiæ Pto-	
chabæo*	93	lemæi Philadelphi*	32
Ammonitis regio	134	Andronicus Messalanus pro	
Amon filius Manassæ à suis		Iudæis*	116
occisus	318	Andromachus aulicus Hero-	
Amorraeus filius Chanaā 22		dis*	303
Amorraeorum terra Hebræi		Angeli mulieribus coëutes 12	
potiuntur	174	Anilei & Asinei conspiratio	
Amorraeorum mons	441	contra Partibos & Baby-	
Amraphelus dux Assyrio-		lonios*	434
rum	28	Anilei uictoria & mos*	443
Ananelus sacerdos ab Herode		Anna mater Samuëlis 261. &	
primo constitutus*	230	Annus Iubileus 153 (seq.	
Ananelus sacerdotio priua-		Annus magnus	17
tur*	232	Annus septimus	153
		Anthed	

I N D E X.

<i>Anthedon expugnata</i> *	153	<i>tur</i> *	226
<i>Antigonus obsidet Massad-</i>		<i>Antigonus Antiochiæ occisus</i>	
<i>dam</i> *	388	*	228
<i>Anni ab Adam usque ad re-</i>		<i>Antiochia Syriæ metropolis</i>	
<i>parationem templi</i>	405	*	65
<i>Anthius Rufus præses Iudææ</i>		<i>Antiochia olim Mygdonia</i>	
*	389	*	300
<i>Anteius senatorius uir occi-</i>		<i>Antiochus Theos filius Ale-</i>	
<i>sus</i> *	462	<i>xandri Epiphanis Seleuci</i>	
<i>Antibas Iudæus à Fado occi-</i>		<i>Nicanoris nepos</i> *	66
<i>sus</i> *	493	<i>Antiochi nuptiæ cum Cleo-</i>	
<i>Antigonus post Alexandrum</i>		<i>patra</i> *	70
<i>Asiam apprehendit</i> *	50	<i>Antiochi amicitia cum Iu-</i>	
<i>Antigonus nauali prælio ui-</i>		<i>dæis</i>	<i>ibidem</i>
<i>ctus à Ptolemæo Sotere</i> *	62	<i>Antiochus Epiphanes fratris</i>	
<i>Antigonus filius Hyrcani lo-</i>		<i>sui successor</i> *	82
<i>annis captus, & occisus à</i>		<i>Antiochus Hierosolymam de-</i>	
<i>fratre per insidias</i> *	147	<i>uastat</i> *	82
<i>Antigoni Aristobuli filij accu-</i>		<i>Antiochus infelicitè Elimai-</i>	
<i>satio coram Cæsare contra</i>		<i>de obsessa moritur, filio An-</i>	
<i>Antipatrum & Hyrcanum</i>		<i>tiocho Eupatori regnum</i>	
<i>tertium</i> *	183	<i>relinquens</i> *	96.97
<i>Antigonus è Iudæa pellitur</i> *		<i>Antiochus Comagenësis rex,</i>	
202		<i>moritur</i> *	489
<i>Antigoni amicitia cum Lysa-</i>		<i>Antiochus Theos dictus, Ale-</i>	
<i>nia</i> *	206	<i>xandri Epiph. filius Deme-</i>	
<i>Antigoni expeditio contra</i>		<i>triū Nicanorē uincit</i> *	126
<i>Herodem adiuuantibus Par-</i>		<i>Antiochus Eupator contra</i>	
<i>this</i> *	206	<i>Iudam</i> *	98
<i>Antigonus uinctus ducitur ad</i>		<i>Antiochus obsessis in templo</i>	
<i>M. Antonium, & occidi-</i>		<i>fidem uiolat</i> *	99
		<i>Antio</i>	

I N D E X.

<i>Antiochus occiditur*</i>	101	<i>lium Antiochi Grypi, &</i>	
<i>Antiochi amicitia cum Io-</i>		<i>occidit*</i>	155
<i>nata*</i>	125	<i>Antiochus Antiochi Grypi fi-</i>	
<i>Antiochus à Triphone tuto-</i>		<i>lius Antiochum Cyzicenu</i>	
<i>re suo occisus*</i>	135	<i>prostravit*</i>	155
<i>Antiochi filiorum disidium</i>		<i>Antiochus contra Iudeam ni-</i>	
<i>*</i>	157	<i>sus occiditur *</i>	158
<i>Antiochus Soter aliàs Pius</i>		<i>Antipater, qui prius Iamnei</i>	
<i>Demetrii Nicanoris frater</i>		<i>Antipas, Hyrcano amicus</i>	
<i>Cleopatram fratrem ducit</i>		<i>*</i>	165
<i>uxorem *</i>	135	<i>Antipater & Hyrcanus ter-</i>	
<i>Antiochus Triphonem uicit</i>		<i>tius ad Aretam regem Ara-</i>	
<i>ibidem</i>		<i>bum confugiunt *</i>	166
<i>Antiochi perfidia & ingrati-</i>		<i>Antipatri uictoria de Aegy-</i>	
<i>tudo in Simonem Mata-</i>		<i>ptijs*</i>	182
<i>thiam</i>	ibidem	<i>Antipater tyrannidis accusa-</i>	
<i>Antiochus contra Hyrcanum</i>		<i>tus*</i>	183
<i>Ioannem diu pugnans, tan-</i>		<i>Antipater praeses Iudae fa-</i>	
<i>dem cum eo amicitiam com-</i>		<i>ctus</i>	ibidem
<i>ponit*</i>	137	<i>Antipater muros Hierosoly-</i>	
<i>Antiochus Cyzicenus, Antio-</i>		<i>mitanos restruit*</i>	185
<i>chi Soteris filius, uincitur</i>		<i>Antipater Iudaeis inuisus*</i>	186
<i>ab Aristobulo Hyrcani Io-</i>		<i>Antipater ueneno interiit per</i>	
<i>annis filio*</i>	142	<i>Malachum*</i>	200
<i>Antiochus Grypus Philome-</i>		<i>Antipater filius Herodis pri-</i>	
<i>tor, Demetrii Grypi contra</i>		<i>mi*</i>	202
<i>Antiochū Cyzicenu*</i>	142	<i>Antipatri malicia*</i>	303
<i>Antiochi mors*</i>	154	<i>Antipater omnibus inuisus, in</i>	
<i>Antiochus filius Antiochi Cy-</i>		<i>patrem maleuolus, odij dis-</i>	
<i>ziceni cum Antonio Pio</i>		<i>simulator, uxore ducit Ari-</i>	
<i>profligauit Seleucum fi-</i>		<i>stobuli fratris filiam*</i>	321
		<i>Anti</i>	

I N D E X.

Antipatri & Pheroræ conspi- ratio in Herodem*	326	Antonia turris, arx, & castel- lum olim Baris*	147
Antipater in uincula conie- ctus, culpam reijcit in An- tiphylum*	346	Anxioramus filius Ioram sa- cerdos	533
Antipatri mors & sepultu- ra*	353	Aoth assertor Israëlitarū ab Eglon	238
Antipater filius Salomes se- cundæ*	360	Apama concubina Darij*	10
Antipater Gadie occisus ab Herode*	257	Apamea ciuitas*	136
Antipas filius Herodis, qui & Antipater*	324	Apheca ciuitas	458
Antipas tetrarcha factus Ga- lilææ*	354	Aphrica unde dicta	39
Antipater contra Archelaum fratrem pro regno certat*	360	Apollinis templum Romæ im- pensis Augusti fundatum	374
Antipater Iasonis, legatus Iu- deorum	128	Apollonius dux Samariæ uin- citur*	87
Antiphilus ueneficij & con- iurationis reus contra He- rodem*	133	Apollonius Antiochi iudex occisus*	85
Antiphili epistola ad Antipa- trum secundum, ab Herode deprehensa*	345	Apollonius Titus à Ionatha Abbaron uincitur*	119
Antonia uxor Drusi maio- ris*	409	Apollonius Alexandri, lega- tus Iudeorum*	140
Antonia dignitas*	413	Apio legatus Alexadrinorum Iudeos accusat*	425
Antonia filia Claudij ex Pe- tronia*	510	Aque Gennisaron*	127
		Aquila Caligulam gladio con- fodit*	461
		Aquila præses Alexandriæ*	481
		Aquileia ciuitas*	287
		Arabes anno x i i i. circun- ciduntur	35

I N D E X

Arabia felix	99	tur	264. & seq.
Arabia ab Ismaëlitis culta		Arca templo Salomonis im-	
89		portatur	418
Arabum pugna cum Iudeis*		Arca tabulas Mosi conditas	
242		habuit	ibidem
Arabes Iudeorum legatos oc-		Arca Noë reliquie in Car-	
cidunt	ibidem	ris*	496
Arabia insula	22	Arce ciuitas	22.409
Arachus pater Adrazari		Arche ciuitas	223
344		Archelaus uicus*	382
Aradus ciuitas*	154	Archelaus rex Cappodocum	
Aram frater Abrahæ	24	279.288.380	
Arameni nunc Syri	23	Archelaus filius Herodis*	
Arandum quomodo	195	324	
Arbela uicus	33	Archelaus iniuste accusatur à	
Arbores fructifera non inci-		fratre	285
dendæ	205	Archelao legatur regnum à	
Arca dei	132	patre	354
Arca ciuitati Hierico cir-		Archelaus ad Casarem nau-	
cumlata, muri conciderunt		gat*	359
214		Archelaus regno dignus pro-	
Arca dei à Palæstinis capta		nuntiatur*	365
263		Archelao absente Iudæa uar-	
Arca Bet samis deuenit	267	rijs tumultibus affligitur*	
Arca missa Chariathiarim in		365	
domum Aminadab redu-		Archelaus Romæ agens à Iu-	
cta	267	deis accusatur*	373
Arca relata Hierosolymam		Archelaus nō rex, sed ethnar-	
341		cha factus*	376
Arcam prophanis manibus		Archelaus Glaphiram fratriā	
attrectantes extinguēban-		ducit uxorem*	381
		Arche	

Archelai exilium & somnium		Antigonum in carcerem	
*	381	coniicit, quem postea occi-	
Arcus dei, Iris	16	dit*	146
Area Chedon loci nomē	342	Aristobulus Φιλίππου dictus*	
Area locus ubi immolatus I-	148		
saac, pestem deprecatus		Aristobuli mors	ibidem
David, templum edificauit		Aristobulus Alexadræ matri	
Salomon	384	indignatus, quod potesta-	
Aretas rex Arabum*	154	tem Phariseis concesserit,	
Aretas auxiliatus Varo con-		Iudæam inuadit*	162
tra Iudæam	372	Aristobulus regnum assequu-	
Aretas à Lysimacho fratre		tus eiectio Hyrcano fratre*	
interfectus*	164	163	
Aretas iniuriam filiae ultus in		Aristobulus obsidetur in tem-	
Herode genero*	401	plo*	167
Arecē ciuitas Arabia, à Græ-		Aristobulus donis sibi conci-	
cis Petra	185	liat Scaurum contra Hyr-	
Arietis machiæ descriptio	227	canū & Aretam regē*	168
Ariochis minister regis Baby-		Aristobulus Pompeio Magno	
loniæ	340	uitæ aureā dono mittit ibi.	
Arion dispensator Iosephi fi-		Aristobulus fugatur in Ale-	
lij Thobiæ*	76	xandrium oppidum*	171
Aristæus Ptolemæi Philadel-		Aristobulus perfidus Romam	
phi amicus, Iudæos absolui		uinctus ducitur*	172
supplicat*	52	Aristobulus à Roma fugiens	
Aristæus descripsit cōuiuium		cum Romanis iterum pu-	
Ptolemæ, septuaginta se-		gnans uincitur*	176
nioribus Iudæorum exhi-		Aristobulus à Cæs. dimissus à	
bitum*	61.63	Pompeianis ueneno neca-	
Aristobulus filius Hyrcani		tur*	181
Ioannis, matrem & fratrem		Aristob. filius Alexadræ*	230
		Arist	

I N D E X.

<i>Aristobulus sacerdotium ab</i>	<i>rio Casare*</i>	400
<i>Herode adeptus matris im-</i>	<i>Artabanus Parthicus*</i>	496
<i>portunitate*</i>	231	
<i>Aristobulus dolo Herodis sub</i>	<i>Artabazes filius Tigranis ca-</i>	
<i>mergitur*</i>	<i>ptus*</i>	240
233	<i>Artaxias rex Armenia*</i>	240
<i>Aristobulus filius Herodis pri-</i>	<i>Artaxerxes rex, aliás Affue-</i>	
<i>mi Romam mittitur crudi-</i>	<i>rus, magnificum conuiuium</i>	
<i>endus*</i>	<i>celebrauit*</i>	28
267	<i>Artaxerxes Vastim uxorem</i>	
<i>Aristobulo in patriam redu-</i>	<i>repudiat</i>	<i>ibidem</i>
<i>cto uxor datur*</i>	279	
<i>Aristobulus accusatus, occidi</i>	<i>Artaxerxis epistola pro Iu-</i>	
<i>tur laqueo*</i>	<i>deis*</i>	39
318	<i>Arthemon Iudeos lassos in-</i>	
<i>Aristobulus Herodis Chelci-</i>	<i>uadit in bello contra Ara-</i>	
<i>den. regis filius præses Ar-</i>	<i>bes*</i>	241
<i>menie fuit*</i>	311	
<i>Aristo. minister Herodis regis</i>	<i>Arus Ptolemæi, uicinus quidam</i>	
<i>Chalcidis*</i>	<i>*</i>	372
491	<i>Afa filius Abiæ profligat Za-</i>	
<i>Arius rex Lacedæmoniorum</i>	<i>ream regem</i>	444
*	79	
<i>Armenia unde instituta</i>	23	
<i>Arnon fluuius</i>	<i>Asahel filius Saruiæ perimi-</i>	
174	<i>tur</i>	330
<i>Arrius centurio*</i>	371	
<i>Arsaces rex Parthorum*</i>	<i>Asahel rex Damasci unctus</i>	
130	<i>ab Helia</i>	453
<i>Arsanum castrum*</i>	301	
<i>Arsinoë regina uxor Ptole-</i>	<i>Asahel Adher regis seruus, et</i>	
<i>mei Philadelphi*</i>	<i>in regno Syrorum succes-</i>	
37	<i>sor</i>	479. 480
<i>Arsinoë soror Cleopatæ*</i>	<i>Asahel uicit Israëlitas</i>	491,
238	<i>492. & seq.</i>	
<i>Artabanus Medorum rex uin-</i>	<i>Asahel mortuo successit Ioda-</i>	
<i>citur*</i>	<i>chazaras</i>	490
391. 400	<i>Asahel mortuo regnum per-</i>	
<i>Artabani amicitia cum Tibe-</i>	<i>ß uenit</i>	

I N D E X.

uenit ad filium eius Addan	Asom filius Dan	84	
494	Asophi filius Marcoth	397	
Asan filius Iesse	192	Asor campus*	127
Asamoneus proauus Matathia*	85	Asor condita à Salomone	420
Asamonei*	18	Asosra genus tubæ Hebrae	
Asamoneorum pontificum in principatu terminus*	227	Asphaltitis palus	28.164.
Asaph*	14	466.495	
Asaphon loeu*	151	Asphar lacus*	108
Asar pater Ioab, maritus Sar uie	329	Asprene senatoris uestis malo	
Asaracoldas rex Assyriorum	314	omine cruentata*	458
Asarcha Pëtecoste Graeci	49	Asprenas occiditur*	462
Ascalon ciuitas Palestinorum	222	Asseneth filia Putipharis uxor Ioseph	71
		Asserones mensurae Moisaicae	
		Assuerus, uide Artaxerxes	
Ascalon capta à Chananæis	236	Assurim filius Dadan	39
Ascalonitarum pestis	265	Assyria unde dicta	40
Aschanes eunuchus	339	Assyrij populi	23
Ascritæ quam terram sint sortiti	223	Assyriorum bellum cum Sodomitis	28
Asina Balaam loquitur	177	Assyriorum strages Hierosolymam obsidentium	314
Asinei & Anilei fratrum conspiratio contra Parthos & Babylonios*	435	Assyriorum defectio à Medis	
Asineus ueneno interijt*	441	515	
Asiongaber, locus	422	Astabus & Astaburas fluuij	
Asochiton, aliàs Asochin, ciuitas Galilæe*	151	95	
		Astaroth deus Palestinorum	
		327	
		Astrologia & Geometriae studium	

I N D E X.

Babyloniorum regum succes-	tulit	424
fio	345	Balsamum nasci in Hiericho
Babylonij Hierosolymitas ca-	*	239
ptiuos abducunt & peri-	Balthasar Daniel in Babylo-	
munt	330. 331	ne uocatus
Bacchides hostis Iudæ Mach,	Baltasar qui & Naboan rex	339
uastat Iudeam	101	Babylonius
Bacchides uictus cū Ionatha	Baltasar captus	345
Abbaron fœdus iniit*	110	Baltasar prodigium
Bachuran locus	363	Banaa filius Rommon occidit
Bacchus pater Banaia	400	Isboseth
Bagathæus eunuchus*	30	Banach princeps militiæ Sa-
Bagoas Pharisæus*	328	lomonis
Baia oppidum Campaniæ*		400
424	Banaia unus fortissimorum	
Balaam propheta filijs Israël	David Palestinos uicit &	
benedixit, ac rursus contra	leonem interfecit	181
illos cōsiliū dedit Balach	Barachias Israëlita	304
regi Madianitarū 177. 178	Barachus dux Israëlitarum	
Baladas rex Babyloniorū	240	
315	Barbarus Norbanus*	462
Balam ciuitas	276	Barbarorum insidia contra
Bala famula Rachelis collo-	Herodem*	220
catur Iacob	30	Barematim ab Isaac capitur
Balas Rubenita	164	14
Balath urbs à Salomone con-	Bardanes filius Artabani rex	
dita	420	Parthorum à suis occisus*
Balathana locus*	325	300
Ballas rex Sodomitarum	28	Barismos
Balleas rex Sodomitarum	28	Baruch scriba & discipulus
Balsami radicem regina Ae-	Hieremiæ,	324. 334
thiopie prima Iudæe in-	Barzafarnes satrapa Par-	
	thus	

I N D E X.

thus*	206	na	422
Basan princeps militiæ Salomonis	401	Beronice filia Salomæ pri- mæ, uxor Aristobuli quar- ti*	279
Basemath filius Ismaëlis uxor Esau	46.57	Beronices nomine plures fui- se de progenie Herodis*	
Basima filia Salomonis uxor Achinadab	400	403.481	
Bataltidis regio	187	Berosus Chaldaeus de arca Noë	15
Bathania regio*	267	Berosus meminit Abrahæ	25
Bathuel filius Nachor	24	Berosus de rege Sennacherib	
Bathyræ uicus*	325	514	
Batibius senator Ro.*	458	Berosus de rege Nabuchodo- nosor	343
Batus mensuræ genus	404	Berothi ciuitas	200
Beelsephon locus	105	Bersabeæ puteus	34
Belesemius scriba Căbysis* 6		Bersabeæ ciuitas	270.452
Bellorum leges	204	Berselleus Galaadites benefi- cius in Dauid	367
Belscelida ciuitas*	123	Bersellei filios Dauid mori- turus commendat Salomoni	
Beniamin ad Ioseph mittitur	74	393	
Beniamin quasi furti reus ca- pitur	77	Beryllus Neronis pædagogus	
Beniamin tribus quam ob cau- sam deleta	231	*315	
Beniamitarum bellum contra Israëlitas	233.234	Beseleel filius Uri	227.141
Beniamitæ uxores rapiunt	236	Besor torrens	324
Berezel Galaadites	374	Betharantha ciuitas India di- cta*	381
Berytus ciuitas*	315	Bethel ager, et quid signifi- cet	47
Berytij Varo auxiliatur*	372	Bethel ciuitas	225.433
Beroæa ciuitas*	157	β 3	Bethe
Beronice ciuitas, olim Ela			

I N D E X.

Bethela urbs capta	230	Bettora uicus Iudæe*	88
Bethlehem ciuitas tribus Iudæ		Bezechim regio	128
231		Bozechini populi	ibidem
Bethlehem à Roboam structa		Bibaste castrum*	115
436		Bibliorum translatio in Græ-	
Bethonias ciuitas*	156	cam linguam	58
Bethoron uicus & ciuitas*		Bibinasin dux*	46
103. 108		Birito uilla*	102
Bethsabec uxor Vrie	350	Bitthora urbs Salomone con-	
Bethsabec petitio à Salomone.		dicta	420
195		Blasphemie lex & poena	198
Bethsaida ciuitas Iulia dicta*		Bobus terra aranda, nec diuer-	
188		so genere seminanda	195
Bethzan ciuitas nunc Scytho		Bochor uicus	366
polis	327	Bochorus pater Sabec	375
Bethsamis uicus	266	Boëthus pater Simonis Cana-	
Bethsamis à Græcis Scythopo-		thare*	482
lis	95	Booz cognatus Elimelech du-	
Bethsamite populi	267	cit Ruth uxorem	259
Bethsephon ciuitas in biblijs		Booz columna	408
Balafor	357	Bosfor ciuitas Arabia	187
Betsura ciuitas à Roboam		Bos cornupeta	202
structa	436	Boum triturantium ora non	
Betsura à Iuda Machabeo		obliganda	195
capta*	94	Brachus legatus*	475
Betsura à Simone Matathia		Briannicus occisus*	511
expugnatur*	127	Brundisium urbs*	212
Bethsurite Antiocho Eupa-		Bubo ominosus Agrippæ*	415
tori se tradunt*	99	Burrus princeps mi-	(490)
Bitthora locus	495	litia Claudij*	511
Bethulla*	108	Buxi sacerdos	264
		Buzus	

I N D E X.

Buxus, pater Simonis soceri	Hyrcano tertio, & gentu
Herodis* 265	Iudea* 189
C	C. Caesaris cades* 198
Abrothalia locus 156	C. Martius Censorinus* 293
Cadet locus 224	C. Norbani Flacci epistola
Cacilius Bassus occisor Sexti	pro libertate Iudeorum tu
Caesaris 38	tanda eodem
Cæsarea Capadociae olim Mo	Caius filius Agrippæ* 368
ga 20	E. Caligula filius Drusi* 410
Cæsarea olim Stratonis pyr=	C. Caligula quartus Romano
gus* 266. 489. 513	rum imperator* 419
Cæsarea ab Herode extructa*	C. Caligula literæ ad Petroni
292	nium de statuis erigendis* 432
Cæsarea Philippi olim Pan=	C. Caligula in fidijs Cæsij Che
neus* 388	rea interemptus* 449
Cæsarea Philippi Neronia di	C. Caligula mollities* 450
cta* 518	E. Caligula uxor occiditur
Cæsares, Romanorum reges	cum filia* 472
dicti 421	C. Caligula uita & eruditio*
Cæsaris pugna contra Aegy-	472
ptios adiuvantibus Hyrcano	Caleph regio 229
Iamnei & Antipatro* 183	Caleph explorator Chanae
Cæsonia uxor Caligulae occi-	nae 158
sa 471	Calistus libertus C. Caligulae
Cain fratricidium 9	* 455
Cain quæ inuenerit 10	Callimander à Iudeis uictus*
Cainæ filij Enos etas 13	143
C. Antonius Consul* 173	Calliroë fons Iordanis* 352
C. Fannij decretum pro Iu-	Cambises Aegy. uastauit 105
dæis* 194	Cambises Hierosolymā et tē-
C. Iulij Cæsaris decreta pro	plū restaurari prohibuit* 6
	β 4 Cambi

I N D E X.

<i>Cambises Damasci defunctus</i>		<i>Casius Longinus præses Syriæ post Vitellium*</i>	275.
<i>ibidem</i>			
<i>Camon ciuitas Galaadino-</i>		<i>et</i>	493
<i>rum</i>	148	<i>Casius chereas. uide Chæ-</i>	
<i>Campus Curicus</i>	349	<i>reas.</i>	
<i>Campus maximus, regio*</i>		<i>Casius præses Syriæ post</i>	
<i>400. et 506</i>		<i>Crassum*</i>	180
<i>Candelabra et canthari tem-</i>		<i>Casius Iudeam uarijs malis</i>	
<i>pli Salomonis</i>	408.409	<i>afficit*</i>	200.201
<i>Canidius Gallus consul*</i>	226	<i>Castomachi à Iuda Machab.</i>	
<i>Capharsaba locus et campus</i>		<i>uastatur*</i>	94
<i>*</i>	158.293	<i>Castra regio</i>	329
<i>Capharsamala uicus*</i>	103	<i>Catalogus pontificum à tem-</i>	
<i>Caphedon Samaræorum se-</i>		<i>pore Salomonis usq; ad ca-</i>	
<i>ductor*</i>	397	<i>ptiuitatem Babylonicā</i>	533
<i>Capiron locus*</i>	168	<i>Caulæ locus</i>	537
<i>Capitolium Romæ Iouis tem-</i>		<i>Cedessa ciuitas</i>	126
<i>plum*</i>	446	<i>Ceila prouincia</i>	390
<i>Cappadoces olim Moscini</i>	20	<i>Ceilani et Ceilitæ prouincia-</i>	
<i>Capræ insula*</i>	409	<i>les</i>	eodem
<i>Captiuorum mos supplican-</i>		<i>Celeb filius David</i>	331
<i>di</i>	458	<i>Celéderis ciuitas Ciliciæ*</i>	336
<i>Carmelus mons</i>	400	<i>Celer millenarius discriptus*</i>	
<i>Carran locus</i>	47		509
<i>Carrorum prouincia amomi</i>		<i>Cenez Israëlitas ab Assyrijs</i>	
<i>ferax, et reliquijs arcæ</i>		<i>asseruit</i>	238
<i>Noë celebris*</i>	496	<i>Cendebeus dux Antiochi So-</i>	
<i>Carus Phariseus occiditur*</i>		<i>teris à Simone Matathie</i>	
<i>Cassie pylæ*</i>	400 (328	<i>uictus*</i>	136
<i>Cassander rex Macedoniæ</i>		<i>Ceparius Quirini, senat.*</i>	183
<i>post Alexandrum*</i>	50	<i>Cephalon frater Antipatri</i>	
		<i>primi</i>	

I N D E X.

<i>primus</i>	168	<i>Gabaonitas</i>	219
<i>Ceraſtes pater Panſanie*</i>	43	<i>Chananeos occidendos</i>	205
<i>Cerimonie ſacerdotum & pontificii tabernaculi</i>	145.	<i>Chananeorum terre natura</i>	222
<i>& ſequenti.</i>		<i>Chananei à Ioſue deuicti eodem</i>	
<i>Cetheuſ filius Chanaan</i>	22	<i>Chananei ab Iſraëlitis deuicti</i>	234
<i>Cethim filius Iani</i>	20	<i>Chananei rurfus occupant</i>	236
<i>Cethima inſula, nunc Cyprus eodem</i>		<i>Hebreos</i>	236
<i>Cetura uxor Abrahæ</i>	39	<i>Charanacha Ammonitarum metropolis</i>	349
<i>Chabulan terra</i>	419	<i>Chariathiarim ciuitas</i>	267
<i>Chacad Hebreorum ſapiens</i>	401	<i>Charra ciuitas</i>	24
<i>Chadam</i>	330	<i>Chebron ſons</i>	336
<i>Chereæ infidie in C. Caligulam*</i>	449	<i>Cheſerite populus</i>	218
<i>Chereas impetit Caligulam gladio*</i>	460	<i>Celion filius Elimelech</i>	237
<i>Chereas Claudio inimicus occiditur*</i>	480	<i>Cherubimfigurationes arce Moſi</i>	132 (407
<i>Chalcis ciuitas*</i>	169.181	<i>Cherubim templi Salomonis</i>	
<i>Chaldei olim Arphaxadei</i>	23	<i>Chetomenæ, ueſtis ſacra</i>	134
<i>Chaldei inſurgunt contra Abraham</i>	25	<i>Cheton lineum ſacrum eodem</i>	
<i>Chäſilij et ex eis gentes</i>	21.22	<i>Chiatemerite populus</i>	217
<i>Chananeuſ filius Cham</i>	22	<i>Chira aurarius Salomonis</i>	407
<i>Chananea regio</i>	22.31	<i>Chodolochomorruſ Aſyriorum dux</i>	28
<i>Chananea fume preſſa</i>	26	<i>Chozabi Madianiuſ</i>	182
<i>Chananei inimici Iſaac</i>	46	<i>Chronica ab initio mundi uſq; ad captiuitatem Baby- lonicam</i>	332.333
<i>Chananeorum exercituſ in</i>		<i>β 5 Chuſuſ</i>	

I N D E X.

<i>Chusus</i> <i>ex Chusæi</i>	21	<i>Nicanori</i> *	122
<i>Chusi amicus David</i>	362	<i>Cleopatra uidua Antiochum</i>	
<i>Cilicia olim Tharsus</i>	20	<i>Soterem leuirũ ad nuptias</i>	
<i>Cinnamus princeps Parthorum</i> *	499	<i>ex ad imperium inuiat</i> *	
<i>Cinnira musica instrumenta</i>	410	<i>Cleopatra insidiata Ptolemæo</i>	
<i>Cinthares pöderis genus</i>	133	<i>Lathyro filio</i> *	152.153
<i>Circumcisionis origo</i>	31.438	<i>Cleopatra Selene regina Sy-</i>	
<i>Circumcisio Iudeorum et A-</i>		<i>riæ</i> *	162
<i>rabum</i>	35	<i>Cleopatra Alexandram ter-</i>	
<i>Cis pater Saul, filius Abihel</i>	272	<i>tiam cum filio fugere inui-</i>	
<i>Ciuitas prima</i>	10	<i>tat ad Aegyptũ</i> *	237.238
<i>Ciuitas fugitiuorum</i>	186	<i>Cleopatræ malicia</i> *	238
<i>Claudius C. Caligula pa-</i>		<i>Cleopatra Hierosolymitis,</i>	
<i>truus</i> *	455	<i>uxor Herodis maioris</i> *	
<i>Claudius quomodo imperium</i>			324
<i>susceperit</i> *	467	<i>Cleopatra uxor Gesij Flori</i> *	
<i>Claudius à militibus impera-</i>			524
<i>tor electus</i> *	474	<i>Cluditus Romanus uir con-</i>	
<i>Claudij obitus</i> *	510	<i>sularis</i> *	458
<i>Claudij tempore fames facta</i>	160	<i>Colobium quid</i>	357 (407
<i>Clemens complex cõiuratio-</i>		<i>Columnæ templi Salomonis</i>	
<i>nis in C. Caligulam</i> *	452	<i>Cos insula</i> *	157
<i>Eleodemus propheta</i>	40	<i>Concisio locus</i>	342
<i>Cleopatra uxor Ptolemæi E-</i>		<i>Conuallis benedictionis</i>	467
<i>piphan</i> *	72	<i>Conuallis gigantum</i>	340
<i>Cleopatra Alexandra crepta</i>		<i>Cophinum flu.</i>	24
<i>nuptum datur Demetrio</i>		<i>Coponius cum Cyrenio mis-</i>	
		<i>sus ad cõsendum populum</i>	
		<i>Iudeorum</i> *	384
		<i>Corban quid significet</i>	172
		<i>Cordu</i>	

I N D E X.

Corduba Iberiæ ciuitas* 448	Creon occidit Baasan 446
Core filius Esau 37	Cretei Iouis templum* 84
Core cōtra Moſen ſeditio 163	Culmen loci nomen 466
Core cum c. c. l. uiris exuſtus 169	Cumanus præſes Iudææ poſt Tiberium Alexandrū 304
Coræ ciuitas* 70	Cumanus à Iudæis accuſatus, in exilium mittitur* 309
Cornelius Leo, tabellio Clau- dij* 495	Cuſardus rex Aſſyriorū 137
Cornelius Fauſtus Syllæ filius muros Hieroſolymorū pri- mus conſcēdit Pōpeio ciui- tatem obſidente* 173	Cuſpius Fadus Syriæ præſes* 375
Cornelius Sabinus* 461	Cuſpius Fadus in Iudæā miſ- ſus* 492
Cornelij Sabini mors 480	Cuſtobarus ab Herode affine ſuo occiſus 239
Corona pontificis in taberna- culo 137	Cuſtobarus * 319
Corona aurea templi Salo- monis 410	Cutha fl. 310
Correon locus 269	Cuthi & Cuthæorum trans- migratio 308, 309, et ſeq.
Corus quid* 265	Cuthæi qui & Samaritæ* 310, 140
Cotys rex minoris Armeniæ* 489	Cuthæorum inſidiæ cōtra Iu- dæos* 15
Coza Idumæorum deus* 257	Cynarus rex Cypri* 459
Cozabi ſcortum Samaritæ 184	Cypris uxor Antipatri Hero- dis maioris filia* 403
Cræſſus præſes Syriæ poſt Gabiniam pecunias templi Hieroſolym. depredatus* 278	Cyprus inſula, olim Cethima 20
Cræſſus apud Parthos occi- ſus* 180	Cyprianus maritus Cypris filiæ Phæſeli 403
Cratere tēpli Salomonis 409	Cyrene ciuitas* 179
	Cyrenius præſes Syriæ popu- lum

lum Iudeorum censet*	383	chia*	228
Cyrus Persarum rex contra regem Babylonium	345	401	Darda sapiens Hebraeorum
Cyrus Iudeorum captiuitatē relaxat*	4	Babyloniam	345
Cyrus filius Xerxis aliās Artaxerxis uel Aßueri*	28	Darius Persarū regnum essetutur, donat Hebræos libertate & muneribus ad re	
Cyzicus ciuitas	142	flaurationem urbis et templi*	7-11
D			
Dacæ Parthos inuadunt*	303	Darij quæstiones cubicularijs propositæ*	8
Dagon deus Palest.	254(119	Darij promissio ad Zorobabel, & munificencia in laudæos*	12
Dagonis templum in Azoto*			
Dagon castellum Hiericūtis*	337	(256	
Dalila Samsonis meretrix		Darij epistole ad præfectos Syriæ & Phœniciæ & ad Samaritanas*	17
Damascus unde instituta	23		
Damascus subditur David	345	(304	Darius ab Alexandro uictus, ad Persas fugiēs remeauit*
Damascus ab Aßyrijs captus		46	
Damascus captus ab Alexandro Magno*	45	(345	Darius filius Artabani regis, obses datur Tiberio Cæsari* 400
Damascenorū ingens clades			(168
Dan fons Iordanis	29		
Dan filius Iacob	50	(223	Data & Abirō uiui absorpti
Danite quā terrā sint sortiti			Dathema castellum
Danite in montana fugati	237		93
Dan ciuitas conditur	237		David filius Iesse pastor ouium in regem eligitur & ungitur
Dan uastatur ab Asa	446		293
Danielis historia	338		David assumitur in citharæa dū et armigerū a Saul
Daphne suburbium Antio-			293
			David

I N D E X.

David pugna cū Goliath	295	David occisores Abner ex-	
David concitatur inuida apud		cratus	334
Saul	297	David mortem Iſboſeth ultus	
David fuga ad Samuelem	301		336
David & Jonathan inſiuran-		David omnem principatum	
dum faciunt	302	Iſraël conſecutus	338
David ſugit hinc inde ad ua-		David uxores & filij	340
rios	305	David Paleſtinos uicit Hie-	
David furioſum ſe ſimulās, li-		roſoly.	340
beratur de terra Geth	305	David ſœdus cum Thou re-	
David Paleſtinos inuadit	309	ge	346
David proditur à Zipheis		David iterum bella inſert Pa-	
310. 116		leſtinis	344
David pietas erga Saul do-		David iniuriam ultus in Am-	
minum licet hoſtem	311	monitas	348
David cōtra Nabal arma mo-		David amore Bethſabec ca-	
uet	313	ptus	350
David caſtra dormientis Saul		David adulterij arguitur à	
ingreſſus lācēā ſurripit	316	Nathan	353
David Serritarū et Ammoni-		David reconciliatur deo	354
tarum prouincias deuſtat		David renocat Abſalon	359
318		David à filio Abſalon regno	
David ſactionis ſuſpectus præ-		pellitur	361
lio abſtinere iubetur	323	David exercitu contra filium	
David conſulto deo, inſequi-		inſtructo uictoria potitur	
tur Amalechitas	324		369
David mortē Saul dolet	328	David ruſſum contra Pale-	
David filij	331	ſtinos bella gerit	378
David fit rex tribus Iuda	329	David fortes	379. 380.
David Michol uxorem ſuam		David ab Achimathō impetia-	
recuperat	332	tus p Abiſai defenditur	378.
		David	

I N D E X.

David uario metrorū genere cantica et hymnos composuit	379	factus, Antiochū Eupatorē & Lysiam interficit*	102
David mandati dei oblitus in cēsendo populo 381. et seq.		Demetrii insidiæ aduersus Iudam	ibidem
David impensas ad opus templi parat	384. 390	Demetrii cum Ionatha Abaron amicitia*	112
David Salomoni filio mādat ædificationē tēpli 385. 391		Demetrius in prælio contra Alexandrum Epiphanem occiditur*	114
David Sacerdotes & Leuitas ordinat	290. 391	Demetrius Nicanor Gripus Demetrii filius contra Alexandrum Epiphanē*	120
David morituri uerba ad Salomonem	392. & seq.	Demetrius rex contra Hyrcanum Ioannem*	142
David post. anos septuaginta moritur & ingētes thesauros reliquit 393. et seq.		Demetrius ab Alexādro Zebenna superatus, ad Cleopatram uxorem fugiens, non recipitur, tandem interijt occisus ab Antiocho Cyziceno	ibidem
Davidis sepulchri diuitiæ*	139		
Debora Israëlitarū prophētissa	240	Demetrius Eucerus rex constituitur*	155
Decem præcepta legis	125	Demetrius Eucerus Alexandrum Iamneū uincit*	156
Decimæ leuitis dandæ	171	Demetrii contra Philippum fratrem bella*	157
Decimarum lex	191	Demetrius Pompeij libertus Gadarenis præficitur*	174
Dedicatio templi à filiis trāsmigrationis celebrata*	17	Demetrius Andromachi filius*	303 (510)
Deliorum decretum pro Iudeis*	194	Demetrius Alexandrinus*	
Delon ciuitas*	70		
Delta locus*	182		
Demetrius orator*	150		
Demetrius Seleuci filius rex			

Demet

I N D E X.

Demetrius Phaleræus bibliotheca Ptolemæi Philadel.	Dinasus pontifex*	528
præfectus*	Dineas qui & Arctas, Obopraeceptor*	309
Demetrii epistola ad Ptolemaeum pro transcribendis libris Iudaicis*	Dineas Sileum ueneficii traducit apud Caesarem ibi.	
	Dineus pater Eleazar latronis*	512
Demoteles tabellio Darii regis*		545
Desius monsis*	Diocles de rege Babylonio	
Dei opificia	Diogenes quidam à Phariseis occisus*	161
Dei sententia super hominem	Diodorus legatus Iudeorum*	
Dei ira super Israëlitas		140
Deuteronomii historia	Diodorus Apamenus, qui & Tryphon, uide in dictione Tryphon	
Dei præceptum ad Saul ut Amalechitas penitus delet	Dion ciuitas	158
286.187	Dionysius Tripolitanus*	169
Deus irascitur Saul ob inobedientiam	Diophantus pseudographus*	
		312
Deus obedientia non sacrificijs delectatur	Dius hist. de rege Htra	484
Deus carpit Salomonem, per prophetam	Drini nomen loci*	207
427.428	Distrus mensis Meccedonum*	
Dei indignatio contra Achab		17
445	Diuortij lex	198
Dicearchia ciuitas	Dius ciuitas Macedonum*	47
Diglah	Dochis princeps militie Salomonis	400
Diluuium	Dodorus filius Herculis	40
Diluuij qui scriptores meminerunt	Dodus pater Eleazar	380
Dine stuprum à fratribus vindicatum	Doëch Syrus famulus Saul	
56		305.307

Doëch

I N D E X.

Doëch proditor beneficiorū	Drusus Tiberij filius	ibidem	
Achimelech in David, sacer-	Drusus turris*	267	
cerdotes iussu Saul inter-	E		
ficit	307	EBal mons	229
Domitius Aenobarbus pater	Ebisar ciuitas	316	
Neronis*	510	Ebron ciuitas	27
Domitius Nero	ibidem	Ecateus historiographus me-	
Dora ciuitas & castellum		minit Abraham	26
Idumææ	136	Echibene uxor Ezechie, ma-	
Doritarū facinus in Iudeos *		ter Manasse	316
484		Edom cognomentum	Esau
Dorensis regio	400	57	
Doris ciuitas	223	Egbathana locus	16
Doris uxor Herodis*	202	Egeffarius rex Babylonius	
Dorotheus minister	Ptole-	345	
maï*	62	Eglon Moabitarū rex Israē	
Doron ciuitas	222	litas seruitute affligens ab	
Dortus Iudeus*	308	Aoth interimitur	238
Dosithei perfidia in Hyrcan-		Elam filius Som	23
num tertium*	247	Elamite	ibidem
Dositheus ab Herode occisus*		Eleazarus pontifex	2
257		Eleazarus Mosi filius	190
Dotan urbs	473	Eleazarus filius Aaron, patri	
Droma concubina Gedeonis		succesor in sacerdotio	173
245		Eleazarus moritur	228
Drusilla Agrippæ maioris fi-		Eleazar filius Dodi uir fortis	
lia, uxor Antiochi Coma-		380	
gen. regis*	491	Eleazarus frater Simonis Iu-	
Drusilla Felici nupta*	509	sti sacerdotiū adeptus*	56
Drusus maior Tiberij frater,		Eleazarus Apphus, uel Mau-	
Antoniæ maritus*	407	ro, filius Matathie*	85
		Eleazarus	

I N D E X.

Eleazarus ab elephante op-	99	Eli pater Semeie	380 (326
primitur*		Eli filius Samaris Babylonij	
Eleazarus seditiosus phari-		Eliab filius Iesse	291
seus*	144	Eliasib sacerdos post patrem	
Eleazarus Crassum redimit		suum Ioachim	24
pro spoliatione templi *		Eliasibo mortuo Iudas filius	
179		succeffit*	42
Eleazarus pontifex post Io-		Elica princeps militia tribus	
zarum Boethi*	380	Iuda	394
Eleazarus filius Annae pon-		Elicias maior*	428
tificis in sacerdotium suc-		Elimelech migratio in Moa-	
cessit post Ismaëlum Iabi*		bitidem	257
389		Elioneus Canthare pötifex*	
Eleazarus cuiusdam Iudeo-		489	
rum factionis autor mul-		Elisas, Elisai	20
titatur à Fado*	493	Elom socer Esau	44
Eleazarus Dinai princeps		Elon filius Zabulon	83
latronum*	506	Elon princeps Israëlitarum	
Eleazarus latro à Felice ca-		251	
ptus*	512	Elon ciuitas uastatur	446
Eleazarus Ananie scribe ca-		Emachoës locus circa Iorda-	
pitur	518	nem*	370
Eleusa ciuitas nunc Sebaste*		Emmaus ciuitas*	90
391		Endelechismus*	13
Eleutherus fl.	238	Enfron ciuitas à Iuda Macha	
Eli filius Ithamar sacerdos et		bæo capta*	95
Israëlitarum præses, lapsus		Engadda	312
de sella defunctus est	57.	Epaphroditus Iosephum ad	
259		historias scribendas inuita-	
Eli filiorũ uita & mores	260	uit	2
Eli filij bello adunt	263	Ephan cognatus Dauid	379
		7 Ephefina	

I N D E X.

Ephesia ciuitas	193	Eserimoth locus	155
Ephesiorum decretum pro-		Esenorum heresis de anima-	
Iudæis*	192	bus & corporibus*	129.
Ephoræstimenti genus	136		271, 386
Ephraim filius Ioseph	71	Esin quid significet	136
Ephraim tribus leuitarū præ-		Eteron mons	223
fectus	154	Ethicus*	478
Ephrata locus	56	Ethan habitaculum Samson	
Ephron agrum suum uendidit	254		
Abrahæ	39	Etheus princeps militie Da-	
Epicrates Iudæis Scythopo-		uid	367
lim prodidit*	143	Eua quid significet	7
Epicurei refutati	552	Eua quomodo inducta et rur-	
Epiphania	22	sum expulsa sit paradiso &	
Eroge locus	500	Euaretus delator filiorum	
Esau cum Iacob habitacula		Hero*	311
partitus, primatum uendi-		Euchi populi ab Hira uicti	
dit	57		419
Esau cur & quando uocatus		Bu rex Madianitarum	185
fit Edom	57	Euilla & Euilei	22
Esau filij	57	Euodus libertus Tyberij Cæ-	
Eschon puteus	44	faris*	417
Esæ hæ historia*	3	Eupator Ptolemæus*	67
Esæras scriba acceptis à Xer-		Euphrates fl. Paradisi	7
xe literis Hierosolymam		Eupolemius filius Ioannis	
proficiscitur*	21	Gaddis	104
Esdras consulto Achanomio		Euripus id est piscina*	80
abdicat alienigenas sacer-		Euricles delator filiorum He-	
dotum & leuitarum uxo-		rodis*	310
res*	22	Eutychus fur & delator A-	
Esdras moritur*	27	grippæ*	411, 413
		Euxi	

I N D E X.

Euxinus pontus in quo Ionas à ceto est euomitur 498	Felix Malachi frater à Pha- selo fratre Hero. superatus dimittitur* 202
Exercitus instrueditatio 154	Felix præses Iudææ post Ca- manum * 309
Exodi historia 57. et seq.	Felix à Iudæis accusatur, suc- cedente Portio Festo 315
Ezechias filius Achaz rex Hierosolymorum 306	Festum luminarium * 92
Ezechias sacrificia diu inter- missa reuocat 307	Ficula uicis * 72
Ezechie oppressio ab Aßy- rijs 311. et seq.	Filiorum Israël educio de Ae- gypto 105
Ezechias solatur ab Esaia propheta 313	Filij pro parentibus non pu- niendi, et contra 203
Ezechie languor eiusq; uite prolongatio 315	Flaccus rector Syriæ 408
Ezechias princeps latronum ab Herode occisus* 185	Flumina paradisi 7
Ezechiel ppheta adhuc puer cum alijs in Babyl. capti- uus abducitur 325	Fluius aque sanguineus 102
Ezechiel in Chaldæa prophe- tans non auditur 326	Fœdus putei 34 (191)
Ezechielis prophetia de Se- dechia 331	Fornicariæ mulieris merces Fortunatus libertus Agrippæ maio. 424
Ezi mater Iosie regis 318	Fratr is defuncti semen exci- tandum 198
Ezra tutor regni Israël 303	Fuluia à profugo Iudæo se- ducta* 397
	Furius centurio* 173
	Furti lex 201

F

F Abatus à Syleo occisus 330
Fabius Damasci rector* 201
Fames tempore Dauid 377

G

G Aal princeps Sichimi- tarum 246
Gabaa oppidum 231. 447
Gabaa etymologia 291
γ 2
Gabaa

I N D E X.

<i>Gabaa uastatur ab Israëlitis</i>		<i>Galilæi deficiunt ab Herode*</i>	
254		222	
<i>Gaba oppidū Galilææ*</i>	262	<i>Galmon regio, quæ Gilon in</i>	
<i>Gabala oppidum*</i>	359	<i>Biblijs</i>	366
<i>Gabaonitæ</i>	218	<i>Gamala oppidum*</i>	158
<i>Gabaonitæ callidæ fœderati</i>		<i>Gargazus*</i>	31
<i>cum Iesu</i>	218	<i>Gaulalin oppidum</i>	187
<i>Gabaonitæ liberantur ibidem</i>		<i>Gaulanitis</i>	400
<i>Gabaonitarum punitio</i>	378	<i>Gaulanitis regio*</i>	159
<i>Gabatha loci nomen</i>	274	<i>Gaza capta ab Alexandro*</i>	
<i>Gabathon oppidum Palesti-</i>		46	
<i>norum</i>	443	<i>Eadē capta à Iudæis*</i>	154
<i>Gaber militiæ princeps</i>	401	<i>Gazarim oppidum</i>	378
<i>Gabiar princeps militiæ Sa-</i>		<i>Gechegleth cognomen Ra-</i>	
<i>lomon.</i>	400	<i>huclis</i>	47
<i>Gabinius præses Syriæ*</i>	175	<i>Gedeon liberauit Israël de A-</i>	
<i>et sequenti.</i>		<i>malec.</i>	242
<i>Gad filius Iacob</i>	53	<i>Gedeonis uisio</i>	242
<i>Gad propheta Dauid</i>	382	<i>Gedeon 70. liberorum pater,</i>	
<i>Gadara oppidum expugna-</i>		<i>et unius naturalis</i>	245
<i>tum*</i>	159	<i>Gedeonis hostes, sui interfe-</i>	
<i>Gadara restauratur*</i>	74	<i>tores facti</i>	244
<i>Gaddi oppidum</i>	466	<i>Gelboë mons</i>	319
<i>Galaad mons</i>	53	<i>Gellius Marci Antonij libi-</i>	
<i>Galaaditis regio</i>	53.400	<i>dinis minister*</i>	230
<i>Galata oppidum*</i>	166	<i>Gemellus ex aula Herodis ex-</i>	
<i>Galatæ olim Gomeritæ</i>	29	<i>clusus*</i>	302
<i>Galboa loci nomen</i>	301	<i>Genasar lacus</i>	388
<i>Galgala loci nomē</i>	217.274	<i>Gerara locus Palestinae</i>	33
<i>Galilæa sub ditione Herodis*</i>		<i>Gera pater Semei</i>	363
217		<i>Gera pater Aoth</i>	138
		<i>Gera</i>	

I N D E X.

Gerareth ciuitas	444	Glaphira marito mortuo re-	
Geraritidis regio	444	dit ad patrem*	323
Germanicus pater Caligulae		Glaphiræ nuptiæ cum Arche-	
occiditur*	461	lao affine, & mœstitia su-	
Germanicus pater Agrippi-		per marito, eiusq; somnium	
ne	510	& interitus*	381
Germanicus ueneno interiit à		Gnidus loci nomen*	355
Pifone* 392	(462)	Gebolitis, Idumæa	58
Germani milites Caligulae*		Goboth loci nomen	117
Germani augurium de Agrip-		Godolias præses constituitur	
pa maiore* 416	(494)	Hierosolymis	534
Gessaban filius Ioæ rex Israël		Godolias interimitur per Is-	
Gersus filius Mosi	100	maëlem	536
Gesius Florus præses Iudææ		Goliath Palestini proceritas	
post Albinum*	519		295
Gesij genus & malitia*	524	Goliath prosternitur à Da-	
Gessur regio	331	uid	296
Getba fl.	7	Gophna*	198
Geth urbs & regio Palest.		Gorgias superatur à Iuda Ma-	
223. 305. 499		chabeo*	90
Getho urbs Palestinorū	265	Gotholia filia Achab, uxor	
Getuli olim Euilæi	22	Ioram, regina Hierosoly-	
Gezerenna ciuitas	341	morum	461. 480
Gezonat princeps milit. Iosa-		Gotholia studet exterminare	
phat	460	genus David	ibidem
Gigantum genus	229	Gotholia perimitur	489
Gigantum conuallis	340	Gracchus Sabino auxiliatur	
Gimon propheta mittitur ad		contra Iudeos*	368
Baasan	445	Græcorum impudens arro-	
Ginæis uicus*	506	gantia	19
Gison id est cancellus	410	Granicum flumen*	44

I N D E X.

<i>Grana ciuitas à Iuda Macha-</i>	<i>Hecatontamachi qui dicatur</i>		
<i>beo capta*</i>	95	131 (460)	
<i>Gratus miles*</i>	474	<i>Hedrous princeps militie</i>	
<i>Guta oppidum*</i>	222	<i>Helan rex filius Baasa à Za-</i>	
<i>Gyon fl. paradyfi</i>	7	<i>maria occiditur</i>	446
<i>Gyon Græcis dicitur Nilus</i>		<i>Helchana uir leuita</i>	261
<i>eodem</i>		<i>Helchias gazophylax*</i>	316
H		<i>Helena Adiabenorum regina,</i>	
H <i>Alabarches, id est prin-</i>		<i>cum filio ad Iudaismū con-</i>	
<i>ceps salis</i>	304 (419)	<i>uerfa*</i>	498
<i>Hastarte & Herculis tēplum</i>		<i>Heliab unius opificum taberna-</i>	
<i>Heber & Hebræi</i>	23	<i>culi</i>	141
<i>Hebræi potiti Amorrhæorum</i>		<i>Helias Tesbites propheta in-</i>	
<i>terra</i>	174	<i>crepat Achab, & pascitur</i>	
<i>Hebræi patria iura trāsgressi</i>		<i>à coruis</i>	448
181		<i>Helias filium iudæ Sarepta-</i>	
<i>Hebr. uicti à Palestinis</i>	325	<i>næ resuscitat ibidē, &</i>	449
<i>Hebr. uictoria de Palestinis</i>		<i>Helias pseudoprophetas Baal</i>	
269		<i>occidi iubet, & fugit Ie-</i>	
<i>Hebr. numerus ē Babylone</i>		<i>zabel</i>	452
<i>redecuntū in Hierusalem*</i>	5	<i>Helias inungit reges, futuros</i>	
<i>Hebr. bellum cum Amalechi-</i>		<i>ultores Achab</i>	453
<i>tis</i>	117	<i>Helias mittitur ad Achab pro</i>	
<i>Hebræorum bellum in Chana</i>		<i>pter Naboth iniuste occi-</i>	
<i>neos in scio Mose</i>	161	<i>sum</i>	455
<i>Hebræorum genealogia</i>	24	<i>Helias inuasores suos ulcisci-</i>	
<i>Hebron ciuitas</i>	42	<i>tur</i>	468
<i>Hebron Saræ sepulchrum ha-</i>		<i>Helie et Henoch mortem ne-</i>	
<i>bet</i>	39	<i>mouidit</i>	469
<i>Heceæ filia Iaphram, uxor</i>		<i>Helie habitus</i>	468
<i>Herculis</i>	40	<i>Helie precibus pluuia susten-</i>	
		<i>sa re</i>	

I N D E X.

sa redijt	452	Henoch	10
Heliachim tutor regni Bze-		Henochia prima ciuitas mūdē	
chie	312	io	
Heliachim pontifex custos		Henoch et Helie mortem ne	
thesaurorum Iosue	319	monuit	469
Helim	212	Henoch uixit 365. annos	13
Heliopolis leonum ciuitas *		Heraules auxiliatus filijs A-	
85.115		brahe, duxit uxore filiam	
Heliseus propheta efficitur		Iaphram	40
454		Herennius Capito creditor	
Helisei prophetia	471.	Agrippa *	409
Heliseus hostes obcecatos ad		Herodes 15. annorum presi-	
Ioram traducit, ubi de eo.		citur Galilee *	185
plura	474	Herodes maior accusatus sistit	
Heliseus moritur	494	iubetur apud Hircanum *	
Heliseus post mortem mira	186		
culis claruit	454	Herodes Iudaeae tetrarcha *	
Helisei sepulchri natura	494	205	
Helladici populi à Iano orti		Herodis fuga in Idumeam *	
20		209	
Hellepontus Lysimacho post		Herodes in ius uocatus bellū	
Alexandrum cecidit *	30.	Hyrcano mouere tentauit *	
Helpis una ex uxoribus He-		186	
rodus primi *	324	Herodes Syriae praeficitur *	
Heman unus ex sapientibus	200		
Hebraeorum	401	Herodes accusatur apud M.	
Hemath ciuitas	323	Antonium *	206
Hemathenus rex cum David		Herodis bellū in Parthis *	207
foedus iniit	346	Herodes à senatu Rom. rpx	
Hemorrax	55	Iudaeae pronuntiatur *	213
Hemfanea sacra tunica	135	Herodes Roma rediens An-	
		7 4 tigon	

tigonum & Hierosolyma	222	
obsidet*	215	Herodes amore uxoris insa-
Herodes Galilea potitus, la-		nit*
trones delet*	218 (240)	235
Herodis pugna cū Arabibus*		Herodes Cleopatram occidere
Herodes Hyrcanum interfi-	299	mollis, deducit Aegyptum*
cit*	248	
Herodes mandat uxorem oc-		Herodes sacerdotis filiam du-
cidi*	250	cit uxorem, delubraq; &
Herodes honorifice à Cesare		statuas erigit contra legē*
excipitur, et splendide do-	265	
natur*	250	Herodes filios suos Roman-
Herodis auaritia*	227	mittit*
Herodis aedificia*	259	267
Herodes propter occisam u-		Herodis cum Iudeis contro-
xorem morbo correptus*		uersia*
256		382
Herodis seuitia in amicos &		Herodis cōtrouersie & recō-
liberos Babe*	257	ciliatio cū filiis 385 et se.
Herodes theatra et quinquē-		Herodis liberalitas erga Rho-
nalia instituit Hierosolymis		dios* 393 (ibidem
*	260	Herodes agonothea dictus
Herodes oppida & templa		Herodes gloriæ cupidissimus,
construit in honorem Au-		inq; suos sanctissimus ibidem
gusti Caesaris*	267 (399)	Herodes sepulchrum Dauid
Herodes Antoniam condidit*		infelicitè aperit*
Herodis beneficentia erga po-		397
pulum, tempore famis*	267	Herodes amoris in
Herodis profectio ad M. An-		falso accusatus, irascitur
tonium, & pericula*	220	fratri
Herodiuarie isidiæ structæ*		299
		Herode ab cunuchis ueritatē
		odij extorqueute, amici eius
		inuicem se accusant*
		301
		Herodes Alexandrum filium in
		uincula coniecit*
		303
		Herode

I N D E X.

Herode apud <i>Casarem</i> absente defecit <i>Trachonite</i> ab eo*	306	se mortuo <i>Iudeorum</i> primores interficiantur*	352
<i>Herodes</i> <i>Nacebū</i> <i>Arabum</i> du- cem occidit <i>prælio</i> *	308	<i>Herodes</i> semet interficere co- natus*	353
<i>Herodes</i> traducitur à <i>Sylo</i> apud <i>Casarem</i> propter ca- sos <i>Arabes</i> *	308	<i>Herodis</i> testamentum, mors, et tempus regni eius ibid.	
<i>Herodes</i> <i>Nicolaum</i> <i>Damascē-</i> num legat ad <i>Casare</i> , per quem ei reconciliatur*	310	<i>Herodis</i> pompa funebri et sepultura*	355
<i>Herodes</i> quo pacto in filiorū necem anhelauerit	310	<i>Herodis</i> regni dimissio*	376
et seq.		<i>Herodis</i> universa profapia*	405
<i>Herodis</i> uxores et liberi*	324	<i>Herodes</i> filius maioris <i>Hero-</i> <i>dis</i> ex <i>Cleopatra</i>	323
<i>Herodes</i> <i>Bathaneam</i> regio- nem dat <i>Zamari</i> <i>Iudæa</i> <i>Ba-</i> <i>bylonio</i> *	325	<i>Herodes</i> civitates quasdam con- dit	389
<i>Herodes</i> accusat fratrem <i>Phe-</i> <i>roram</i> eiusque uxorem con- spirationis delatos*	329	<i>Herodes</i> <i>Artabanum</i> et <i>Vitel-</i> <i>lium</i> cōiūgio excipit*	400
<i>Herodi</i> produntur per mor- tem <i>Pheroræ</i> veneficia in eum parata*	331	<i>Herodis</i> amor in <i>Herodiade</i> , et eius belum cum <i>Areta</i> *	401
<i>Herodes</i> <i>Antipatrum</i> subitane <i>Roma</i> reuocatum, reum agit veneficij coram <i>Varo</i> *	335	<i>Herodes</i> exilio damnatus, <i>He-</i> <i>rodiade</i> eum comitante*	424
<i>Herodes</i> morbo iam obnoxius quid egerit, et morbus eius immedicabilis*	350	<i>Herodes</i> frater <i>Agrippæ</i> ma- ioris rex <i>Chalcidis</i> *	489
<i>Herodes</i> moriturus mandat ut	438	<i>Herodi</i> confertur potestas in- stituendi pontifices et sa- cerdotes*	495
		<i>Herodianus</i> infidatus <i>Antio-</i> <i>cho</i> <i>Grypo</i>	554
		<i>Herodotus</i> <i>Halicarnassus</i>	421

I N D E X.

Heroum ciuitas	84	Hieroboam contra Abiam mo-	
Hester historia*	28	uet bellum	440
Hieremias Elegidion Iosie de-		Hieroboam & generis eius	
scripsit	322	extinctio	443
Hieremias spernitur, prophe-		Hieroboam filius Ioæ rex Is-	
tans non auditur, prædicit		raël qualis	497
Hierosolymam expugna-		Hieroboam mortuo successit	
tum iri, uinctus abducitur,		filius Zacharias	498
& luto immergitur	324	Hieron Hebræa lingua mu-	
nsque ad 330		nitio	339
Hieremia prophetia de Sede-		Hierosolyma Beniamitis tri-	
chia	329	butaria dicta	330
Hieremiam Nabuxardam sol-		Hierosolyma sub Abraham	
uit è uinculis	334	Solyma dicta	339
Hieremias Agypti subuersio		Hierosolymorum reges quot et	
nem & transmigrationem		quandiu regnauerint	332
Israël prædicit	337	Hierosolyma obsessa à Sussa-	
Hiericho capitur à Iudeis		cho	437
214		Hierosolyma obsidetur & ca-	
Hiericus à Romanis diripi =		pitur à Babylonijs	328
tur*	216	Hierosolymorum muri repa-	
Hieroboam filius Nabath cõ-		rantur sub imperio Xer-	
tra Salomonẽ insurgit	429	xis*	26
Hieroboam fugit ad Sussa-		Hierosolymorum excidium et	
chum	430	direptio templi sub Antio-	
Hieroboam decem tribuum		cho Epiph.*	82
rex fit	432	Hierosolyma capta per Pom-	
Hieroboam adducens popu-		petium Magnum*	172
lum in idololatriam, incre-		Hierosolyma exponitur fisco	
patur à Iadon propheta		libus Romanorum*	174
432. 433		Hierosolyma obsessa ab He-	
		rode	

I N D E X.

<i>rode*</i>		<i>Hor mons in quo sepulchra</i>	
<i>Hierusalem obsidetur à Da-</i>		<i>ror Mosi</i>	172
<i>nian, eodem tempore primus David</i>	339	<i>Herodes filius Artabani re-</i>	
<i>nuncupavit</i>		<i>gis, praeclarus*</i>	391
<i>Hierusalem obsidetur à Da-</i>		<i>Herodes imperator factus, ob-</i>	
<i>nian</i>	<i>ibidem</i>	<i>seruiantem à Parthis occisus</i>	
<i>Hierosolymitanorum decem</i>		<i>est</i>	<i>ibidem</i>
<i>cium conspiratio in He-</i>	261	<i>Hostiarum genera varia pro-</i>	
<i>roden</i>		<i>narijs</i>	145
<i>Hierus propheta arguit Iose-</i>		<i>Hostes etiam sepeliendi</i>	200
<i>phat</i>	465	<i>Hir civitas</i>	24
<i>Hierus rex inuigilatur ab He-</i>		<i>Hircanus filium Iosephi To-</i>	
<i>lia</i>	453	<i>bia*</i>	74
<i>Hierus ab Heliseo inuictus ex-</i>		<i>Hircani astitit & pruden-</i>	
<i>terminavit genus Achab et</i>		<i>tia*</i>	75
<i>sacerdotes Baal 482. et seq.</i>		<i>Hircanus mittitur ad Ptole-</i>	
<i>Hierus Oziam cunq; quadra-</i>		<i>meum Epiphanem eodem</i>	
<i>gentados familiares occi-</i>		<i>Hircanus Arionem in vincula</i>	
<i>dit</i>	484-485	<i>la coniecit*</i>	76
<i>Hippa oppidum</i>	435	<i>Hircanus fratrum insidijs cir-</i>	
<i>Hira rex Tyri amicus Da-</i>		<i>cinnuentis, duos eorum oc-</i>	
<i>nian</i>	339	<i>cidit*</i>	78
<i>Hira epistola ad Salomonem</i>		<i>Hircani aedificia et mors*</i>	80
	403	<i>Hircanus qui & Ioannes,</i>	
<i>Hira munera ad Salomonem</i>		<i>filius Simonis Matthiae</i>	
	418	<i>princeps sacerdotum fa-</i>	
<i>Hira enigmata à Salomone</i>		<i>ctus, obsedit Ptolemaeum</i>	
<i>soluta</i>	419	<i>interfectore patris sui*</i>	137
<i>Hira filius Abybali eodem</i>		<i>Hircanus sepulchrum David</i>	
<i>Hira meminerunt Menander</i>		<i>aperuit & cum Antiochio</i>	
<i>& Dins</i>	<i>ibidem</i>	<i>Sotire</i>	
<i>Homini etas</i>	24		

I N D E X.

Sotere militiam in iudea	140	duntur*	218
Hyrcani militia contra Syros*	140	Hyrcanus e	219
Hyrcani cum Romanis amicitie et cum Alexandro Zebenna*	140	Herodem*	248
Hyrcanus Samaritan captam delet*	143	Hyrcanus interficitur ab Herode*	248
Hyrcano deus locutus ibid.		Hyrcanus filius Herodis regis Chalcidis*	304
Hyrcanus ob felicitatem inuisus Iudaeis*	142	I	
Hyrcani mors et laudes*	145	Abel filius Lamech ex Ada	10
Hyrcanus tertius		Iabella ciuitas uastatur ab Asa	446
Hyrcanus filius Alexandri Iamnei sacerdotium consequitur*	160	Iabes ciuitas Galaadina	277
Hyrcanus ad regnum adspirans bello superatur a fratre*	165	Iabesseni populi	eodem
Hyrcanus et Antipater ad Aretam confugiunt*	166	Iabis Chananeorum rex occisus	240
Hyrcanus adiuuante Areta Aristobulum fratrem uincit*	167	Iabis princeps Hebraeorum occiditur	241
Hyrcano confertur sacerdotium a Cesare*	182	Iabite terrefacti per Naab ibidem	
Hyrcanus accusatur tyrannidis	eodem	Iabite corpus Saul ui hostibus ablatum sepeliunt	327
Hyrcanus Herodem ad iudicium sisti iubet*	186	Iaboth torrens	175
Hyrcano capto aures precipi		Iachin thalamus, columna templi	408
		Iacimus filius Zamaris Babyloij*	326
		Iacob filij Isaac natiuitas	43
		Iacob benedictione fratri suo Esau praeipit	45
		Iacob ad Laban fugientis uisio	

I N D E X.

sio	46	Label mulier occidit Sifara	
Iacob quibus modis ex Laban	241		
filiabus ancillisq; nuptas et		Iamblichus*	182
concubitus habuerit, quot		Iamin filius Simconis eodem	
item proles, quomodoq; à		Iamnia destruitur ab Ozia	
socco cum uxoribus et fi-		secundo	499
lijs aufugerit	49	Iaphet filii et ex eis gentes	
Iacob cum uisione luctatur	19		
34		Iaso filius Elcazari Aphi*	
Iacob luget filium suum Io-	105		
seph	63	Iasus pater Gedconis	242
Iacob in Aegyptu ad Ioseph		Iazara ciuitas	462
profectio	82	Iazihel propheta solatur Io-	
Iacob filij	83	saphat	466
Iacob uita defangitur	86	Iberes populi olim Iobelli	20
Iacobus Sosa	391	Ibidum natura	94
Iacobus Iuda Galilei filius		Ida scelus de Paulina et Maa	
crucifixus*	304	do*	395
Iacobus frater Iesu Christi la		Ida in crucem agitur*	396
pidatus*	317	Idem filius Merie sacerdos	
Iadon propheta increpat Hie	333		
roboam	433	Idumaea ab Esau habitata et	
Iadon à pseudopropheta sedu		uocata	57
ctus, à leone discerpitur		Idumaea et Gabolitis et A-	
435		malechitis dicta	58
Iaddus Alexandro Magno Hi		Idumaeorum rex Mosi uoto	
erosolymam ingressuro oc		non acquieuit	172
currit*	47	Idumaea Iuda, inde Simoni	
Iael filius Iesse	292	cedit	222
Iaer Galaadinus princeps Is		Idumaei à Iuda uicti*	94
raelitarum	248	Idumaea à Ioram Hierosoly-	
		morum	

I N D E X.

morum rege deficit	480	Iesus fili. Sae pontifex*	381
Iebusai Hierosolymis pulsi		IESV CHRISTI pra-	
339		conium*	394
Iechabath ciuitas	318	Iesus Boëthi sacerdotio pri-	
Iephthe Galaaditi Israëlita		natur*	266
rum principis temerarium		Iesus Damnai filius pontifex	
notum	250	*	318
Ieresis mater Ioathan	302	Iesus Gamalielis filius ponti-	
Iesobos unus fortissimorum		fex*	319
Dauid	379	Iethan Hebraeorum sapiens	
Iesse filius Obed, pater Dauid		401	
260		Iethans pater Amase	367
Iesua & Iesui filij Ascr	84	Ietro aliàs Rahuel socer Mo-	
Iesus Naue filius	119. 158	si	96. 121. 229
Iesus propheta	207	Iezabel uxor Achab, templi	
Iesus euertit Hiericho	213	Baal construit	148
Iesus foras inijt cum Gabao-		Iezabel occidit pphetas	450
nitis	218	Iezabel interminata mortem	
Iesus Chananeos extermina-		Helie	454
ri iubet	223	Iezabel de turri precipitata	
Iesu mors eiusq; etas	228	à canibus deuoratur	484
Iesus filius Iosedech sacerdo-		Iezara fons Samariae	464
tum princeps*	13	Iezonias princeps profugoru	
Iesus filius Eliasib à fratre		in exilio Babylonio	334
Ioanne in templo occisus*		Iesraël ciuitas	452. 482
43		Iesraélite populi	485
Iesus Iaso, filius Simonis fra-		Immolatio porcorum illegi-	
ter Onie, sacerdotio presi-		tima*	83
citur & priuatur*	81	Immunda quae sunt	150
Iesu cōtra Oniam Menelaum		Imperia in manu dei esse*	
seditio	ibidem	418. 419	

Inda

INDEX.

- Indathis dux Parthorum* 139
 Inuenta esse restituenda 201
 Ioas à commentarijs Ezechie 311
 Ioas scriba monumentorum 319
 Ioab cum Abner belligeratur 330
 Ioab Asar & Scruiæ princeps militiæ David 329
 Ioab traducit Abner apud David & traductum dolose occidit 229. & seq.
 Ioab princeps militiæ constituitur 339
 Ioab industria contra hostes 349
 Ioab persequitur Sabee 376
 Ioab Amasiam interemit ib.
 Ioab ciuitatē quam Sabee intrauerat, obsedit ibidem
 Ioab obsidionem soluit, misso Sabee capite per murum 378
 Ioab occiditur in templo 397
 Ioachaz patris sui Iosifæ successor uinctus abducitur in Aegyptum 324
 Ioachaz rex Syrorum 490
 Ioachaz filius Hieu rex Israël 492
 Ioachim qui prius Eliachim rex Hierosolymorum constituitur 423
 Ioachim tribunarius Nabuchodonosor occiditur, surrogaturque Ioachim filius 323. 325
 Ioachim seipsum cum matre & cognatis tradit regi Babylonio, surrogato Sedechia 325. & seq.
 Ioachim filius Iesu princeps sacerdotum* 19
 Ioachim alius, qui & Alchimus, princeps sacerdotis* 109
 Ioachim sacerdotis interitus* 104
 Ioas filius Oziaë infantulus septem annorum clam nutritus in regem ungitur 488
 Ioas templum Hierosolymitanum reparat 491
 Ioas post mortem Ioiadæ legum præuicator factus, occiditur succedente filio Amasia 492
 Ioas Zachariam prophetam in templo occidit ibidem
 Ioas uastationem Hierosolymorum ab Asabel domarijs tent

I N D E X.

morum rege deficit	480	Iesus fili. See pontifex*	381
Iebusei Hierosolymis pulsi	339	IESV CHRISTI pre-	
		conium*	394
Iechabath ciuitas	318	Iesus Boëthi sacerdotio pri-	
Iephthe Galaaditi Israëlita-		natur*	266
rum principis temerarium		Iesus Damnei filius pontifex	
notum	250	*	318
Ieresis mater Ioathan	302	Iesus Gamalielis filius ponti-	
Iesobos unus fortissimorum		fex*	319
David	379	Iethan Hebræorum sapiens	
Iesse filius Obed, pater Dauid	260		401
Iesua & Iesui filij Aser	84	Iethaus pater Amase	367
Iesus Naue filius	119.158	Ietro alias Rahuel socer Mo-	
Iesus prophetat	207	si	96.121.229
Iesus euertit Hiericho	213	Iezabel uxor Achab, templū	
Iesus fordis iniit cum Gabao-		Baal construit	148
nitis	218	Iezabel occidit pphetas	450
Iesus Chananeos extermina-		Iezabel interminata mortem	
ri iubet	223	Helie	454
Iesu mors eiusq; etas	228	Iezabel de turri precipitata	
Iesus filius Iosedech sacerdo-		à canibus deuoratur	484
tum princeps*	13	Iezara fons Samaria	464
Iesus filius Eliasib à fratre		Iezonias princeps profugorū	
Ioanne in templo occisus*		in exilio Babylonio	534
49		Iesraël ciuitas	452.482
Iesus Iaso, filius Simonis fra-		Iesraélite populi	485
ter Onie, sacerdotio presi-		Immolatio porcorum illegi-	
citur & priuatur*	81	tima*	83
Iesu cōtra Oniam Menelaum		Immunda que sunt	250
seditio	ibidem	Imperia in manu dei esse*	
		418.419	

Inda

INDEX.

- Indathis dux Partiborum* 139
 Inuenta esse restituenda 201
 Ioas à commentarijs Ezechie
 511
 Ioas. scriba monumentorum
 319
 Ioab cum Abner belligeratur
 330
 Ioab Asar & Seruie prin-
 ceps militie David 329
 Ioab traducit Abner apud Da-
 uid & traductum dolose
 occidit 229. & seq.
 Ioab princeps militie consti-
 tuitur 339
 Ioab industria contra hostes
 349
 Ioab persequatur Sabee 376
 Ioab Amasiam interemit ib.
 Ioab ciuitatē quam Sabee in-
 trauerat, obsedit ibidem
 Ioab obsidionem soluit, misso
 Sabee capite per murum
 378
 Ioab occiditur in templo 397
 Ioachaz patris sui Iosia suc-
 cessor uinctus abducitur in
 Aegyptum 524
 Ioachaz rex Syrorum 490
 Ioachaz filius Hieu rex Is-
 raël 492
 Ioachim qui prius Eliachim
 rex Hierosolymorum con-
 stituitur 423
 Ioachim tributarius Nabu-
 chodonosor occiditur, sur-
 rogaturque Ioachim filius
 523. 525
 Ioachim seipsum cum matre
 & cognatis tradit regi Ba-
 bylonio, surrogato Sede-
 chia 525. & seq.
 Ioachim filius Iesu princeps
 sacerdotum* 19
 Ioachim alius, qui & Alchi-
 mus, princeps sacerdotū*
 109
 Ioachim sacerdotis interitus*
 104
 Ioas filius Ozia infantulus se-
 ptem annorum clām nutria-
 tus in regem ungitur 488
 Ioas templum Hierosolymita-
 num reparat 492
 Ioas post mortem Ioiada le-
 gum prauaricator factus,
 occiditur succedente filio
 Amasia 492
 Ioas Zachariam prophetam
 in templo occidit ibidem
 Ioas uastationem Hierosoly-
 morum ab Asabel domarijs
 tem

I N D E X.

templi redemit	492	dit*	43
Ioas filius Ioachæ successor		Ioannes Iesum fratrem ob se	
in regno	493	cerdotium in templo inte-	
Ioas tribus prælijs iuxta pro-		remet	ibidem
phetiam Helisei uincens		Ioannes filius Simconis pater	
Syros moritur	494	Matathie*	81
Ioæ regis parabola ad Ama-		Ioannes Gaddis filius Mata-	
siam	496	thie occiditur*	85. 108
Ioas Amasiam nunciat	497	Ioannes Hyrcanus Simonis	
Ioas mater Ioachim secundi		Matathie filius	136
325		IOANNES Baptista do-	
Ioathabalus rex Tyrriorum	45	ctrina & mors*	403
Ioathan diuinat	245	Iohel filius Samuelis	270
Ioathan filius Heli, sacerdos		Iohoiades pater Banaie	346
333		Ioiadas pontifex maritus Io-	
Ioathan filij Oxie regnum,		sabeth Hierosolymis sepul-	
gesta, & mors	502	tus	498
Ioathan Achaz succedit	503	Ionæ propheta historia	497.
Iochobel mater Moyses	89. 124	498	
Iodabab ciuitas	346	Ionas Anna pontifex post Si-	
Iodas princeps de tribu Le-		monem Cantharam*	485
ui	337	Ionij populi à Iano descen-	
Ioannes princeps militie Io-		dunt	20
saphat	460	Ionadab filius Samnae solatur	
Ioannes filius Zarij princeps		David	358
profugorum in exilio Ba-		Ionathas filius Abiathar mi-	
bylonico	334	nister Dauid	362
Ioannes populum captiuum		Ionathas qui & Abaron, fi-	
redemit de manibus Ismaë-		lius Matathie*	85
lis	336	Ionathas eligitur in locum	
Ioannes fratri Iudæ succ-		Iudæ*	107
		Ionathas	

I N D E X.

Ionathas ulciscitur Ioannem fratrem, & pugna ac fœdus cum Bachide*	109	Ionathas bello cecidit	326
Ionathas recipit Hierosolymam*	112	Ionathas filius Anne post Caiaphan*	399
Ionathas purpura indutus ab Alexandro Epiphane	117	Ioram patri Iosaphat succedit	472
Ionathæ uictoria de Apollonio Tito*	119	Ioram Hierosolymorum rex, parricida & idololatra factus	480
Ionathas Demetrio Nicano= re uicto, mittit epistolas ad Romanos & Spartiatas*	118	Ioram mortuo uxores & filij occiduntur præter Oziam ibidem	
Ionathas Nabatheos expugnat*	130	Ioram filius Achab Ochozie fratri succedit	481
Ionathas capitur*	131	Iora Achab filij & regis Idumæe bellum contra Moabitae	469.470
Ionathæ mors & sepultura*	134	Ioram regis Israël gesta & pericula Samariæ facta	
Ionathas Absalomi amicus Simonis Matathie*	133		475. & seq.
Ionathas Sadduceus Hyrcani Ioannis amicus	144	Ioram ab Hieu occiditur	483
Ionathas Onie legatus Iudeorum*	193	Iorã fil. Azariæ sacerdos	533
Ionathas ignoranter maledicti reus factus à patre mortidestinator	299	Iordanis decreuit Israëlitis transeuntibus	212
Ionathæ oratio ad Saul pro Dauid	299	Iosaphat historicus	David 346.377
Ionathæ iuramentum ad Dauid	303	Iosaphat filius Asa patri succedit	447
		Iosaphat bellum cum Ammonitis	465. & seq.
		Iosaphat impetum Syrorum euadit	463
			Iosa

tigonum & Hierosolyma	222	
obsidet*	215	Herodes amore uxoris insa-
Herodes Galilea potitus, la-		nit*
trones delet*	218 (240)	235
Herodis pugna cū Arabibus*		Herodes Cleopatram occidere
Herodes Hyrcanum interfi-	299	moliens, deducit Aegyptum*
cit*	248	
Herodes mandat uxorem oc-		Herodes sacerdotis filiam du-
cidi*	250	cit uxorem, delubraq; &
Herodes honorifice à Cesare	265	statuas erigit contra legē*
excipitur, et splendide do-		
natum*	250	Herodes filios suos Roman-
Herodis auaritia*	227	mittit*
Herodis edificia*	259	267
Herodes propter occisam u-		Herodis cum Iudeis contro-
xorem morbo correptus*		uersa*
256		382
Herodis seuitia in amicos &		Herodis cōtrouersia & recō-
liberos Babæ*	257	ciliatio cū filiis* 365. et se.
Herodes theatra et quinquæ-		Herodis liberalitas erga Rho-
nalia instituit Hierosolymis		dios* 393 (ibidem
*	260	Herodes agonothea dictus
Herodes oppida & templa		Herodes gloriæ cupidissimus,
construit in honorem Au-		inq; suos seuiſſimus ibidem
gusti Cæsaris*	267 (399)	Herodes sepulchrum Dauid
Herodes Antoniam condidit*		infelicitè aperit*
Herodis beneficentia erga po-		397
pulum, tempore famis*	267	Herodes amoris in natum
Herodis proſectio ad M. An-		falso accusatus, irascitur
tonium, & pericula*	220	fratri
Herodi uariæ iſidiæ ſtruſtæ*		299
		Herode ab eunuchis ueritatē
		odij extorquēte, amici eius
		inuicem ſe accuſant*
		302
		Herodes Alexandrum filium in
		uincula coniecit*
		303
		Herode

I N D E X.

- Herode apud Cæsarem absente deficiunt Trachonitæ ab eo* 306
- Herodes Nacebū Arabum ducentem occidit praelio* 308
- Herodes traducitur à Syleo apud Cæsarem propter cæsos Arabes* 308
- Herodes Nicolaum Damascenum legat ad Cæsare, per quem ei reconciliatur* 310
- Herodes quo pacto in filiorū necem anhelauerit 310
- Et seq.
- Herodis uxores et liberi* 314
- Herodes Bathaneam regionem dat Zamari Iudæo Babylonio* 325
- Herodes accusat fratrem Pheroram eiusq; uxorem conspirationis delatos* 329
- Herodi produntur per mortem Pheroræ ueneficia incum parata* 331
- Herodes Antipatrū subitane Roma reuocatu, reum agit ueneficij coram Varo* 335
- Herodes morbo iam obnoxius quid egerit, et morbus eius immedicabilis* 350
- Herodes moriturus mandat ut se mortuo Iudeorum priores interficiantur* 352
- Herodes semet interficere conatus* 353
- Herodis testamentum, mors, et tempus regni eius ibid.
- Herodis pompa funebris et sepultura* 355
- Herodis regni diuisio* 376
- Herodis uniuersa prosapia* 405
- Herodes filius maioris Herodis ex Cleopatra 323
- Herodes ciuitates quasdā condidit 389
- Herodes Artabanum et Vitellium cōiūcio excipit* 400
- Herodis amor in Herodiadē, et eius belum cum Aretā* 401
- Herodes exilio damnatus, Herodiadē eū comitante* 424
- Herodes frater Agrippæ maioris rex Chalcidis* 429
- Herodi confertur potestas institutiendi pontifices et sacerdotes* 495
- Herodianus infidatus Antiocho Grypo 454
- Herodotus Halicarnassus 421

I N D E X.

Heroum ciuitas	84	Hieroboam contra Abiam mo-	
Hester historia*	28	uet bellum	440
Hieremias Elegidion Iosia de-		Hieroboam & generis eius	
scripsit	322	extinctio	443
Hieremias spernitur, prophe-		Hieroboam filius Ioæ rex Ise-	
tans non auditur; prædicit		raël qualis	497
Hierosolymam expugna-		Hieroboam mortuo successit	
tum iri, uinctus abducitur,		filius Zacharias	498
& luto immergitur	324	Hieron Hebræa lingua mu-	
usque ad 330		nitio	339
Hieremie prophetia de Sede-		Hierosolyma Beniamitis tri-	
chia	329	butaria dicta	330
Hieremias Nabuxardam sol-		Hierosolyma sub Abraham	
uit è uinculis	334	Solyma dicta	339
Hieremias Agypti subuersio-		Hierosolymorum reges quot et	
nem & transmigrationem		quandiu regnauerint	332
Israël prædicit	337	Hierosolyma obpressa à Sussa-	
Hiericho capitur à Iudeis		cho	437
214		Hierosolyma obsidetur & ca-	
Hiericus à Romanis diripi-		pitur à Babylonijs	328
tur*	216	Hierosolymorum muri repa-	
Hieroboam filius Nabath oõ-		rantur sub imperio Xer-	
tra Salomonē insurgit	429	xis*	26
Hieroboam fugit ad Sussa-		Hierosolymorum excidium et	
chum	430	direptio templi sub Antio-	
Hieroboam decem tribuum		cho Epiph.*	82
rex fit	432	Hierosolyma capta per Pom-	
Hieroboam adducens popu-		prium Magnum*	172
lum in idololatriam, incre-		Hierosolyma exponitur fisco	
patur à Iadon propheta		libus Romanorum*	174
432. 433		Hierosolyma obpressa ab He-	
		rode	

INDEX.

rode*		Hor	mons in quo sepulta so-
Wiam, C. mam primus David		ror Mosi	172
nuncupavit	339	Herodes filius Arthabani re-	
Hierusalem obsidetur à Da-		gis, praeclarus*	391
nid	ibidem	Herodes imperator factus, ob-	
Hierosolymitanorum decem		feruntatem à Parthis occisus	
cinium conspiratio in He-		est	ibidem
rodem	261	Hostiarum genera varia pro-	
Hicm propheta arguit Ios-		varijs	243
phat	463	Hostes etiam sepeliendi	200
Hicm rex inuigilatur ab He-		Hur ciuitas	24
lia	453	Hyrcanus filium Iosephi To-	
Hicm ab Heliseo inuictus ex-		bia*	74
terminauit genus Achab et		Hyrcani astutia & pruden-	
sacerdotes Baal 482. et seq.		tia*	75
Hicm Oziam eiusq; quadra-		Hyrcanus mittitur ad Ptole-	
gintuadnos familiares occi-		meum Epiphanem eodem	
dit	484. 485	Hyrcanus Arionem in uincula	
Hippa oppidum	435	coniecit*	76
Hira rex Tyri amicus Da-		Hyrcanus fratrum insidijs cir-	
nid	339	cunuentus; duos eorum oc-	
Hira epistola ad Salomonem		cidit*	78
403		Hyrcani edificia et mors*	80
Hira munera ad Salomonem		Hyrcanus qui & Ioannes,	
418		filius Simonis Matthiae	
Hira enigmata à Salomone		princeps sacerdotum fa-	
soluta	419	ctus, obsedit Ptolemaeum	
Hira filius Abybali eodem		interfectore patris sui*	137
Hira meminereunt Menander		Hyrcanus sepulchrum David	
& Dius	ibidem	aperuit & eum Antiochio	
Homnis etas	24	Sotere	

I N D E X.

Sotere auxilium iudis*	118	duntur*	211
Hyrcani militia contra Sy-		Hyrcanus e numis redit ad	
ros*	140	Herodem*	229
Hyrcani cum Romanis ami-		Hyrcanus interficitur ab He-	
citie & cum Alexandro		rode*	248
Zebenna*	140	Hyrcanus filius Herodis re-	
Hyrcanus Samaritan captam		gis Chalcidis*	304
delet*	143	I	
Hyrcano deus locutus ibid.		I Abel filius Lamech ex Ada	
Hyrcanus ob felicitatem inui-		10	
sus Iudæis*	142	Iabella ciuitas uastatur ab	
Hyrcani mors et laudes*	145	Afa	446
Hyrcanus tertius		Iabes ciuitas Galaadina	277
Hyrcanus filius Alexandri Ia-		Iabesseni populi	eodem
mnæi sacerdotium conse-		Iabis Chananeorum rex oc-	
quitur*	160	cisus	249
Hyrcanus ad regnum adspi-		Iabis princeps Hebræorum	
rans bello superatur a fra-		occiditur	242
tre*	163	Iabite terrestres per Naas	
Hyrcanus & Antipater ad		ibidem	
Aretum confugiunt*	166	Iabite corpus Saul ui hosti-	
Hyrcanus adiuvante Areta		bus ablatum sepeliunt	327
Aristobulum fratrem uin-		Iaboth torrens	175
cit*	167	Iachin thalamus, colūna tem-	
Hyrcano confertur sacerdo-		pli	408
tium a Cesare*	182	Iacimus filius Zamaris Baby-	
Hyrcanus accusatur tyranni-		lonij*	326
dis	eodem	Iacob filij Isaac natiuitas	43
Hyrcanus Herodem ad iudi-		Iacob benedictionē fratri suo	
cium fisci iubet*	186	Esaū præripit	45
Hyrcano capto aures preci-		Iacob ad Laban fugientis ui-	
		sio	

INDEX.

sio	46	Label mulier occidit Sifara	
Jacob quibus modis ex Laban	241		
filiabus ancillisq; nuptas et		Iamblichus*	182
concubitus habuerit, quot		Iamin filius Simconis eodem	
item proles, quomodoq; à		Iamnia destruitur ab Ozia	
fecero cum uxoribus & fi-		secundo	499
lijs aufugerit	49	Iaphet filii & ex eis gentes	
Jacob cum uisione luctatur	19		
14		Iaso filius Eleazari Aphi*	
Jacob luget filium suum Io-	105		
seph	63	Iasus pater Gedconis	242
Jacob in Aegyptũ ad Ioseph		Iazara ciuitas	462
profectio	82	Iazihel propheta solatur Io-	
Jacob filij	83	saphat	466
Jacob uita defungitur	86	Iberes populi olim Iabelli	20
Jacobus Sose	391	Ibidum natura	94
Jacobus Iudæ Galilæi filius		Idæ scelus de Paulina et Mun-	
crucifixus*	304	do*	395
Jacobus frater Iesu Christi la-		Ida in crucem agitur*	396
pidatus*	317	Idæus filius Merie sacerdos	
Iadon propheta increpat Hie-	333		
roboam	433	Idumæa ab Esau habitata &	
Iadon à pseudopropheta sedu-		uocata	57
ctus, à Leone discerpitur		Idumæa & Gabolitis & A-	
435		malechitis dicta	58
Iaddus Alexandro Magno Hi-		Idumæorum rex Mosi uoto	
erosolymam ingressuro oc-		non acquieuit	172
currit*	47	Idumæa Iudæ, inde Simoni	
Iaël filius Iesse	292	cedit	222
Iaër Galaadinus princeps Is-		Idumæi à Iuda uicti*	94
raëlitarum	248	Idumæa à Ioram Hierosoly-	
		morum	

I N D E X.

merum rege deficit	480	Iesus fili. See pontifex*	381
Iebusai Hierosolymis pulsus	339	IESV CHRISTI præconium*	394
Iechabath ciuitas	518	Iesus Boëthi sacerdotio priuatur*	266
Iephthe Galaaditi Israëlitarum principis temerarium notum	250	Iesus Damnai filius pontifex*	318
Ieresis mater Ioathan	502	Iesus Gamalielis filius pontifex*	319
Iesobos unus fortissimorum David	379	Iethan Hebræorum sapiens	401
Iesse filius Obed, pater David	260	Iethæus pater Amase	367
Iesua & Iesui filij Aser	84	Ietro aliàs Rahuel socer Moysi	96.121.229
Iesus Naue filius	119.158	Iezabel uxor Achab, templi Baal construit	148
Iesus propheta	207	Iezabel occidit pphetas	450
Iesus euertit Hiericho	213	Iezabel interminata mortem Helie	454
Iesus fœdus iniit cum Gabonitis	218	Iezabel de turri præcipitata à canibus deuoratur	484
Iesus Chananeos exterminari iubet	223	Iezara fons Samarie	464
Iesu mors eiusq; ætas	128	Iezonias princeps profugorū in exilio Babylonio	534
Iesus filius Iosedech sacerdotum princeps*	13	Iesraël ciuitas	452.482
Iesus filius Eliaf à fratre Ioanne in templo occisus*	43	Iesraélite populi	485
Iesus Iaso, filius Simonis frater Onia, sacerdotio praeficitur & priuatur*	81	Immolatio porcorum illegitima*	83
Iesu cōtra Oniam Menelaum seditio	ibidem	Immunda que sunt	150
		Imperia in manu dei esse*	418.419

INDEX.

- Indathis dux Parthorum* 139
 Inuenta esse restituenda 201
 Ioas à commentarijs Ezechie
 318
 Ioas scribe monumentorum
 319
 Ioab cum Abner belligeratur
 330
 Ioab Asar ex Servie princeps
 militie David 329
 Ioab traducit Abner apud Da-
 vid ex traductum dolose
 occidit 229. & seq.
 Ioab princeps militie consti-
 tuitur 339
 Ioab industria contra hostes
 349
 Ioab persequitur Sabee 376
 Ioab Amasam interemit ib.
 Ioab civitate quam Sabee in-
 traucrat, obsedit ibidem
 Ioab obsidionem solvit, misso
 Sabee capite per murum
 378
 Ioab occiditur in templo 397
 Ioachaz patris sui Iosie suc-
 cessor uinctus abducitur in
 Aegyptum 524
 Ioachaz rex Syrorum 490
 Ioachaz filius Hieu rex Is-
 rael 492
 Ioachim qui prius Eliachim
 rex Hierosolymorum con-
 stituitur 423
 Ioachim tributarius Nabu-
 chodonosor occiditur, sur-
 rogaturque Ioachim filius
 523. 525
 Ioachim seipsum cum matre
 ex cognatis tradit regi Ba-
 bylonio, surrogato Sede-
 chia 525. & seq.
 Ioachim filius Iesu princeps
 sacerdotum* 19
 Ioachim alius, qui ex Alchi-
 mus, princeps sacerdotum*
 109
 Ioachim sacerdotis interitus*
 104
 Ioas filius Ozie infantulus se-
 ptem annorum clam nutri-
 tus in regem ungitur 488
 Ioas templum Hierosolymita-
 num reparat 492
 Ioas post mortem Ioiade le-
 gum praeuicator factus,
 occiditur succedente filio
 Amasia 492
 Ioas Zachariam prophetam
 in templo occidit ibidem
 Ioas uastationem Hierosoly-
 morum ab Asabel domarijs
 tem

I N D E X.

templi redemit	492	dit*	43
Ioas filius Ioachæ successor		Ioannes Iesum fratrem ob sa-	
in regno	493	cerdotium in templo inte-	
Ioas tribus prælijs iuxta pro-		remut	ibidem
phetiam Helisæi uincens		Ioannes filius Simeonis pater	
Syros moritur	494	Matathie*	81
Ioæ regis parabola ad Ama-		Ioannes Gaddis filius Mata-	
siam	496	thiæ occiditur*	85. 108
Ioas Amasiam uincit	497	Ioannes Hyrcanus Simonis	
Ioas mater Ioachim secundi		Matathie filius	136
325		IOANNES Baptista do-	
Ioathabalus rex Tyrriorum	45	ctrina & mors*	403
Ioathan diuinat	245	Iohel filius Samuelis	270
Ioathan filius Heli, sacerdos		Iohoiades pater Banaia	346
339		Ioiadas pontifex maritus Io-	
Ioathan filij Ozia regnum,		sabeth Hierosolymis sepul-	
gesta, & mors	502	tus	498
Ioathan Achaz succedit	503	Iona propheta historia	497.
Iochobel mater Moysis	89. 124	498	
Iodabar ciuitas	346	Ionas Anna pontifex post Si-	
Iodas princeps de tribu Le-		monem Cantharam*	485
ui	337	Ionij populi à Iano descen-	
Ioannes princeps militiæ Io-		dunt	20
saphat	460	Ionadab filius Samnae solatur	
Ioannes filius Zarij princeps		David	358
profugorum in exilio Ba-		Ionathas filius Abiathar mi-	
bylonico	334	nister David	362
Ioannes populum captiuum		Ionathas qui & Abaron, fi-	
redemit de manibus Ismae-		lius Matathie*	85
lis	336	Ionathas eligitur in locum	
Ioannes fratri Iudæ succ-		Iudæ*	107
		Ionathas	

I N D E X.

Ionathas ulciscitur Ioannem fratrem, & pugna ac fœdus cum Bachide*	109	Ionathas bello cecidit	326
Ionathas recipit Hierosolymam*	112	Ionathas filius Anne post Caiaphan*	399
Ionathas purpura indutus ab Alexandro Epiphane	117	Ioram patri Iosaphat succedit	472
Ionathæ victoria de Apollonio Tito*	119	Ioram Hierosolymorum rex, parricida & idololatra factus	480
Ionathas Demetrio Nicanore uicto, mittit epistolas ad Romanos & Spartiatas*	118	Ioram mortuo uxores & filij occiduntur præter Oziam ibidem	
Ionathas Nabathæos expugnat*	130	Ioram filius Achab Ochozie fratri succedit	481
Ionathas capitur*	131	Iora Achab filij & regis Idumææ bellum contra Moabitas	469.470
Ionathæ mors & sepultura*	134	Ioram regis Israël gesta & pericula Samariæ facta	475. & seq.
Ionathas Absalomi amicus Simonis Matathie*	133	Ioram ab Hieu occiditur	483
Ionathas Sadduceus Hyrcani Ioannis amicus	144	Iorã fil. Azariæ sacerdos	533
Ionathas Oniæ legatus Iudæorum*	193	Iordanis decrevit Israëlitis transeuntibus	212
Ionathas ignoranter maledicti reus factus à patre morti destinatur	299	Iosaphat historicus	David 346.377
Ionathæ oratio ad Saul pro David	299	Iosaphat filius Asa patri succedit	447
Ionathæ iuramentum ad David	303	Iosaphat bellum cum Ammonitis	465. & seq.
		Iosaphat impetum Syrorum euadit	463
			1054

I N D E X.

Iosaphat increpatur ab Hieo propheta	465.466	Iosephi concio, et amicitia cum Ptolemæo Epiphane*	72
Iosaphat Moabitas et Amoenitas domino pugnante uicit	466	Ioseph Zacharie prescitur Iudeis, Iuda Machabeo persequente Timotheum*	93
Iosebeth uxor Ioadi furatur Ioam infantulum	487	Iosephus Iudæ mandato non parens, infelicitèr pagnat ibidem	
Iosedeth sacerdos in Babyloniâ captiuus	533	Iosephus Matathie	
Ioseph filij Iacob somnia, eorumq; interpretatio	58.66	Iosephus quibus causis ad historiam scribendam incitatus	7
Ioseph per Ruben seruatur	60	Iosephus Iudaicum bellum scribit ante historiam Antiquitatum	33
Ioseph in lacum ponitur	61	Iosie filij Amon regis laus	518
Ioseph Ismaelitæ uenditus	62	Iosias festiuitatem azymorum agit	527
Ioseph continentia, ac fides erga herum	63	Iosie mors et successor	522
Ioseph à carcerario lenius tractatur, pincerne et pistoris somnia exponit: postea Pharaonis somnia interpretatus, Aegypto prescitur	66. et seq.	Iosippus Herodis patruus, mulieribus Herodis iussa promittit*	235
Ioseph uxor et filij	71	Iosippus fratrueis Herodis, eiusq; gener*	324
Ioseph super Benjamin compungitur, et fratres suæ infamat	76	Iosephus filius Antipatri, frater Herodis in Iudæa cadit *	222
Ioseph fratribus innotuit	81	Iosue succedit Moysi	186
Ioseph frumenta uendidit	85		1074
Ioseph ætas, mors, et ossa	87		
Iosephus filius Tobie Onie sacerdotis nepos*	71		

I N D E X.

Ioxarus Boëthi deponitur à pontificatu*	380	duxit	ibidem
Ioxarus pontificatu priuatur *	388	389	
Isaac immolatio & constan- tia	38	Godoliam	335
Isaac cōiugiū cū Rebecca	40	Ismaël populum Maphat du- cit captiuum	336
Isaac repromittitur Abrabæ			
Isaac nascitur	35	(14	Israël uocatur Iacob & ety- mologia
Isaac in Aegyptum profe- ctio	43	Israël filiorum oppressio in Aegypto	87
Isaac expulsus ab Abime- lech	43	Israélite opprimuntur à Moa- bitis, Chananaeis, à Labin & Amalechitis	238. & seq.
Isaac oratio super Iacob ibi.		Israélite iterum liberati per Deboram & Baracū	240
Isaac etas & mors in Hebron	56		
Isachar tribus sortita Carme- lum	223	Israélite uincunt Amalechitas & spoliant	117
Isacham Samaritis uxor Ma- nassis & sacerdotis*	44	Israélite egrediuntur ex Ac- gypto	105
Isboseth filius Saul rex Ma- nalim constituitur	229	Israélite tributarij facti Pale- stinis	251
Isboseth disidium cum Abner propter concubinam	332	Israelitarum clades à Palesti- nis inflictæ	262
Isboseth occiditur	336	Israelitarū decem tribus trans- feruntur in Mediā ex Per- sida	508
Ischaboth filius Phinees	263	Istob rex	349
Isidis templum Rome destru- ctum propter stuprum Pau- line*	338	Itham locus circa Hieraſoly- mam	426
Ismaël etymologia	31		
Ismaëlis genealogia	ibid.		

I N D E X.

Itham ciuitas à Roboam stru-		Iudæi infestationes passi à Sa-	
cta	436	maritanis*	70.84
Ithamar filius Aarō	140.263	Iudæi coguntur abnegare le-	
Ithobaal rex, pater Iezabel,		gem*	83
socer Achab	487	Iudæis amicitia cum Roma-	
Ituræi subacti ab Aristobulo		nis*	104
filio Hyrcani Ioannis*	148	Iudæorum hæreses*	129.385
Iturius amicus Herodis*	249	Iudæorum octingenti cruci-	
Iubal musicā coluit primus	10	fixi*	156
Iubileus annus	153	Iudæi quæ oppida possede-	
Iudæi Hebræi	23	rint regnante Alexandro	
Iudæorum respublica qualis		Iamneo*	160
ante captiuitatem, & qua-		Iudæi Romanis quando pri-	
lis post fuerit*	16	um subditi*	175
Iudæorum reditus ad Hieru-		Iudæi Herode eos animante,	
salem sub Neemia et Esdra		bellum contra Arabas ca-	
*	21	peffunt*	242
Iudæorum Hierosolymam re-		Iudæorum seditio contra He-	
petentium numerus*	12	rodem*	261
Iudæorum et Samaritanorum		Iudæorum afflictio per Asiam	
disceptatio*	116	& Libyam*	394
Iudæorum studium in repa-		Iudæis permissum, plures ha-	
rando templo	ibidem	bere uxores*	323
Iudæi quando primū dicti*	26	Iudæorum quadraginta, for-	
Iudæi subiugati à Naas	276	titudo pro lege*	349
Iudæorum status post Alexan-		Iudæi ab Herode morti desti-	
drum*	50	nati, liberantur e carcere*	
Iudæi in Aegyptum ducun-		354	
tur*	49	Iudæorum tria milia cædun-	
Iudæis beneficentia exhibita		tur in templo per milites	
ab Asiæ regibus*	66	Archelai filij Herodis*	359
		Iudæ	

I N D E X.

<i>Iudeorum seditio contra Sa-</i>	<i>Iudæ uictoria de Lysia &</i>
<i>binum*</i> 365. & seq.	<i>Gorgia*</i> 90
<i>Iudæi Roma excedere cogun-</i>	<i>Iudas Hierosolymam occu-</i>
<i>tur*</i> 397	<i>pat, templum & sacrificia</i>
<i>Iudeorum constantia ad Pe-</i>	<i>renouat*</i> 91
<i>tronium pro conseruatione</i>	<i>Iudæ uictoria de Idumæis &</i>
<i>legis*</i> 427	<i>Ammonitis et de Timotheo</i>
<i>Iudeorum ingens cedes Se-</i>	<i>*</i> 93
<i>leucie facta*</i> 445	<i>Iudæ clara uictoria cōtra Ni-</i>
<i>Iudeorum libertas sub Clau-</i>	<i>canorem*</i> 103
<i>dio Cæsare*</i> 481	<i>Iudas summus sacerdos factus</i>
<i>Iudeorum disidium cum Phi-</i>	<i>cū Romanis amicitias iun-</i>
<i>ladelphinis*</i> 493	<i>git ibidem</i>
<i>Iudæa uarijs tumultibus quas-</i>	<i>Iudas nouissimo contra Ba-</i>
<i>sata, Archelao ad Cæsarem</i>	<i>chidem prelio interijt*</i>
<i>profecto*</i> 368	103
<i>Iudæe mala præside Felice*</i>	<i>Iudas Capsei, dux exercitus</i>
513	<i>Ionathæ Abaron*</i> 129
<i>Iudæa à sicarijs deuastata*</i>	<i>Iudas Essæus propheta*</i> 147
512	<i>Iudas Arisei legis interpres*</i>
<i>Iudeorum ingens clades tem-</i>	347
<i>pore azymorū facta*</i> 505	<i>Iudas Exechiæ latronis filius</i>
<i>Iudeorum seditio contra Sa-</i>	<i>*</i> 369
<i>maritas*</i> 507	<i>Iudas Gaulonites concitator</i>
<i>Iudeorum contentio contra</i>	<i>seditionis & autor quartæ</i>
<i>Syros*</i> 513	<i>sectæ Iudeorum*</i> 384
<i>Iudas Machabæus filius Ma-</i>	<i>Iudas Eliasibi sacerdos*</i> 42
<i>tathie*</i> 94	<i>Iudæ defuncto succedit frater</i>
<i>Iudæ uictoria de Apollonio</i>	<i>eius Ioannes ibidem</i>
<i>& Seron ducibus Antio-</i>	<i>Iudicum historia</i> 228
<i>chi*</i> 87	<i>Iulia uxor Augusti Cæs.*</i> 392
	♂ 3 <i>Iulia</i>

I N D E X.

Julia Augusti filia, & duarū	Leuitarum princeps & nūc
ciuitatum nomen*	388 merus 154
Julia soror Caligulae*	478 Leuitarum trib. à militia sen
Izates filius Helenæ fit lu-	gregatur 172
dæus*	497 Leuitis decimas dari inſit
Izatis mors & geſta*	500 Moſes eodem
L	Leges Moſaicae uariae 145.
L Abā deſpondet filias ſuas	191
Iacob	49 Libanus mons 220.400
Labenna prouincia	480 Liberi ancillas non ducant
Laban inſequentis generum	197
ſuum Iacobſomnium	51 Libes olim Phuti 22
Laban fraudulentia	ibid. Libyas* 166
Labosfordachus	545 Libyam Phut inſtituit 23
Lachis oppidum	436 Linum Hebraice cheton 134
Lagus pater Ptolemæi Sote-	Litthus ciuitas 105
ris*	50 Liuia mater Tiberij Neronis
Lais parens Phaltis	316 *389
Lamech filij & uxores	10 Lollius 178
Laodicenſium decretum pro	Loth frater Saræ adoptatus
Iudæis*	195 ab Abraham 25
Laſthenes Cretenſis*	118 Loth ſeparatus ab Abraham
Lazarus gigas Iudæus*	400 27
Legum præuicatoris pœna	Loth captus & redemptus
196	28
Leonum ciuitas Heliopolis*	Loth hoſpitatur angelos 33
115	Loth genuit ex filiabus 33
Lepidus à C. Caligula occi-	L. Valerius, Lucij filius Cos.*
ſus*	448 183
Leui filius Iacob ex Lia	50 L. Manlius L. Memmij filius
Leuitici hiſtoria	145 *
	140
	L. Co

I N D E X.

<i>fus*</i>	515	<i>Manasses filius Ioannis sa-</i>	
<i>Malachus Arabs nutritius</i>		<i>cerdotis frater Iaddi ob con-</i>	
<i>Antiochi qui Theos co-</i>		<i>nubium alienigenæ pro-</i>	
<i>gnominabatur*</i>	123	<i>hibetur accedere altare*</i>	
<i>Malachi insidiæ contra An-</i>	44		
<i>tipatrum*</i>	199	<i>Manasseas Damasценus de ar-</i>	
<i>Malachus rex Arabum Hero-</i>		<i>ca Noë</i>	15
<i>dem frustratus*</i>	211	<i>Manue pater Samsonis</i>	251
<i>Malathoës ciuitas*</i>	407	<i>Maon desertum</i>	311
<i>Malchus qui & Cleodemus</i>		<i>Maon ciuitas</i>	313
<i>propheta</i>	40	<i>Mar amaritudo dicitur</i>	111
<i>Mambre conuallis in qua re-</i>		<i>Mara interpretatur dolor</i>	
<i>quicuit Abraham</i>	32		258
<i>Manachasim genus Hebrææ</i>		<i>Marcellus curator Iudææ cõ-</i>	
<i>uestis</i>	134	<i>stituitur Pilato Romæ pro-</i>	
<i>Manachemi Esseni diuatio</i>		<i>fecto*</i>	398
<i>de Herode*</i>	271	<i>M. Tullius Cicero consul, Cn.</i>	
<i>Manahen Sellum perimens</i>		<i>Pompeio Hierosolymam</i>	
<i>seipsum regem Israël con-</i>		<i>& templum capiente*</i>	
<i>stituit</i>	501		173
<i>Manahen defunctus in Sama-</i>		<i>M. Agrippæ beneficia in Iu-</i>	
<i>ria</i>	ibidem	<i>dæos*</i>	66
<i>Manalim regio</i>	329	<i>M. Agrippa cum Herode ami-</i>	
<i>Manna quid</i>	116	<i>citias componit*</i>	268
<i>Manasses filius Ioseph</i>	71.84	<i>M. Antonius libidinis nota-</i>	
<i>Manasses & Ephraim præ-</i>		<i>tur*</i>	231
<i>fecti</i>	154	<i>M. Antonius uictus à Casare</i>	
<i>Manasses filius Ezechie im-</i>		<i>in bello Actiaco*</i>	242
<i>pietate insignis</i>	516	<i>M. Antonius belli Romano-</i>	
<i>Manasis captiuitas, & mors</i>		<i>rum dux cum Gabinio con-</i>	
<i>felix</i>	517	<i>tra Iudeos*</i>	175
		<i>M. Agrip</i>	

I N D E X.

M. Agrippa Iudeorum ius tutatus*	281	Marion Tyrionum tyrannus ab Herode superatus*	202
M. Agrippæ cum Herode æ- micitia*	268.284	Maria uxor Archelai filij Herodis*	382
Marcus nepos Herodis*	481	Maria filia Agrippæ maioris desponsa Archelao Chel- ciae filio*	498
Marcus preses Iudææ post Copinium*	388	Maria nupta Demetrio Ale- xandrino	ibidem
M. Minutianus coniux so- roris C. Caligulae*	460. 478	Mariamme filia Hyrcani et Alexandree, coniux Hero- dis*	230.406
M. Minutianus conspirator in mortē C. Caligulae*	448	Mariammetraducitur uiolati matrimonij*	237
Mardocheus auunculus He- ster pandit regi insidias eunuchorum	29	Mariamne accusatur uenefi- cij apud Herodem*	254
Mardochei luctus de edicta contra Iudeos clade*	32	Mariamne occiditur	255
Mardocheus purpura indu- tus circumducitur per A- man inimicum*	39	Maris rubri diuisio	109
Mardochei decreta super die bus festis Iudeorum*	42	Marisa ciuitas*	96.140
Mare Pamphylicum diuisum	110	Marissa à Roboam structa	436
Mareon ciuitas à Græcis Sa- maria	447	Mariseni*	142
Mare æneum templi Salo- monis	408	Marsus preses Syriæ post P. Petronium*	486
Mareon filius Jonathan	397	Marsus Agrippæ maiori ini- micus	487.489
Maria soror Moysis moritur	172	Marsias libertus Agrippæ*	409.420 (135)
		Masnaëmphtis pileum sacrū	
		Maspha ciuitas structa ab Afa	446
		♂ 3 Masphat	

I N D E X.

Massbat ciuitas	249.275	sex, sub quo bellū Romanorū	
334		rum contra Iudeos sum-	
Massbat interpretatur deor-		psit initium*	320
sum inspicere	268	Mathon locus	330
Massada ciuitas*	202	Matuse princeps Babylo-	
Massada oppidum*	210	nus	338
Maselnis mater Amon regis		Mausoleum à Daniele con-	
318		structum*	350
Mathan sacerdos Baal peri-		Mausoleum Matthie & filio	
mitur	489	rum*	334
Matathias filius Ioannis An-		Maxilla loci nomen	255
tiuchi mandatum contem-		Maxillus*	422
psit*	85	Meas uicus*	493
Matathias idololatriam Iu-		Mæander fluuius*	59
deum confodit simul &		Medaba ciuitas*	109.140
Apollonium*	85	Media*	545.26
Matathias primus persuasit,		Medi populi à Madeo orti	
etiam sabbato pugnam non	20		
esse detractandam ibidem		Medis ciuitas	322
Matathias filius Absalomi		Mega oppidum*	159
dux exercitus Ionathæ A-		Megarus Babylonius prin-	
baron*	127	ceps	332
Matthias Cargalothi legis		Melchenoth bases	409
interpres*	347	Melchizedech, id est, rex iu-	
Matthias Theophili Hieroso-		flus	29
lymites sacerdos*	350	Melchis occisus in bello	326
Matthias seditiosus sacerdo-		Melazarus legis peritus*	497
tio priuatur ibidem		Mella ciuitas à Iuda Mach.	
Matthias Anne frater Ione		capta*	94
pontifex*	486	Melum ciuitas*	378
Matthias Theophili ponti-		Memphis ciuitas	93

Mem

I N D E X.

Memphis ciuitas à Mineo	Messalinam Claudius mari-
condita 421	tus necat* 310
Menander de obfessione Ty-	Methir sacra Hebræorum ue-
riorum 311	stis 135
Menander transtulit antiqui-	Methri cognatio de tribu
tates Sidoniorū ex Phœni-	Bēiamin sortem regni acce-
cia lingua in Græcam 419	pit 275
Menedemus philosophus* 63	Michea præsagium aduersus
Mennius regulus* 447	Achab, & alia gesta 459
Mensa propositionis quomo-	460. 461
do extructa 132	Michol fil. Saul desponsatur
Mensa aurea templi Salomo-	Dauid 298
nis 409	Michol astutia 300
Mēse Ptolemæi Philadelphi	Michol post Dauid desponsa-
admodū pretiosæ deo obla-	tur Phalti 316
te descriptio* 38	Michol Dauid iterum remit-
Mēsishyperuerethæus 147.	titur per Abner 332
411	Michol Dauid ludentem ci-
Mensis Arthemisius 404	thara ante arcā ridet 42
Mensis septimi ratio 147	Michol ex Dauid non conce-
Mensurarum inuentio 10	pit 243
Merari filius Leui 83	Milas legatus Archelai regis
Meroë ciuitas Aethiopiæ 95	Cappadocum ad Herodē*
Mes filius Aram 23	312
Mesaniæ populi ibidem	Milesius proditor* 150
Mesopotamitæ insurgunt in	Militis cuiusdam impudentia,
Abraham 26	magnæ cladis iudeorum
Mesopotamitarū strages 350	causa & origo* 305
Mesopotamiæ difficultas 40	Mina quid sit 128
Mesraim hoc est Aegyptus 21	Minæus rex Aegypti condi-
Mesabasan uestis sacra 135	tor Memphios 421
	Minia

I N D E X

Miniada	15	tra Anileum, et superatur*
Minutianus conspirator in	443	
mortem C. Caligula*	448	Mithridates uicissim superat
453		et occidit Anileum ibidem
Miphiboseth filius Ionathæ		Moabitarū terrā depopulan-
queritur à David et dita-		tur Ioram, Iosaphat, et rex
tur	347	Idumæe 470 (472
Miphiboseth ambitionis de-		Moabitarū rex immolat filiū
latus exheredatur	362	Moabitæ à Babylonijs sub-
Miphiboseth falso delatus ex		iugati 337
cusat se apud regem	374	Moab filius Loth ex filia se-
Misa rex Moabitarum	469	niore 33
Misach nomē Misaelis pue-		Moabitæ populi ibidem
ri apud Nabuchodonosor		Moabitæ uincuntur à Iosa-
339		phat 460. 466
Misael puer socius Danielis,		Moabitis regio 174
à Babylonijs Misach di-		Moabitæ superati à Saul 278
ctus ibidem		Moabitas debellat David 344
Mirta pontificis	135	Modinuicus* 85
Mithridates reuexit sacra		Monobazus Bazæus rex A-
uasa templi ablata*	4	diabenorum frater et ma-
Mithridates Synaces præfe-		ritus Helena* 495
ctus Parthorum	157	Monobazus filius Monoba-
Mithridates Parthorū pfuga		zi Bazæi ex Helena ibidem
dimittitur à Gabinio*	178	Monobazus iudaismū subit*
Mithridates Pergamenus Cæ		300
sari auxiliatus contra Aæ-		Mōs lingon ciuitas* 166 (154
gyptios*	181	Mōpsuestia ciuitas Ciliciæ*
Mithridates gener Artabani		Moram mons, in quo immo-
regis Parthorum*	441	latus Isaac 37 (99
Mithridates mouet arma con-		Moses triū mensiū exponitur
		Mosis

I N D E X.

Mosis sapientia	3	Moses bellicosos recēſuit	154
Mosis educatio eiꝯqꝫ nomi- nis etymologia	91	Moses coturnicibus magnum exercitum ſatiat	155
Moses diadema Pharaonis conculcat	ibidem	Moses explorari ſuadet Cha- nanaam	156
Moses dux Aegyptiorum	93	Mosis autoritas, legumqꝫ eiꝯ reuerentiā	159 (164
Moses Tharbin filiam regis Aethiopiæ duxit uxore	95	Moses ad Core ſeditioſum	
Moses regem Aegypti laten- ter fugit	95	Moses inuitat Datan & Aby- rom	ibidem
Moses uidens rubum arden- tem, iubetur educere filios		Moses à rege Idumæorum repulſam paſſus	172
Iſraël de Aegypto	97	Moses caſtrametatur ad Ior- danem	176
Mosis prodigia	102. & ſeq.	Mosis oratio ante mortem & constitutiones	187
Moses educit Iſraëlitas in Si- na montem	111	Moses populo legem ſcriptā dedit	190
Moses uirga aquam è petra elicit	116	Moses conuocat eccleſiam & prophetizat	207
Mose manus extendente, He- bræi uincunt Amalechitas	119	Mosis mors & ſublatio	209
Moses excepit Rahuel ſoce- rum ſuum uenientē ad Sina	121 (ibidem	Mosaica legis liber intra the- ſauros templi inuētus	219
Moses paruit monitis ſoceri		Mulierum teſtimonium	193
Mosis tabule	127	Mulier à uiro Leuita mēbra- tim ſecta in ſingulas tribus mittitur	233
Moses quadraginta dies nullo cibo humano participatus	ibidem	Mundi creatio	5
Mosis tabernaculum	127	Mundi adoleſcentis doſoſum ſtuprum cum Paulina*	395
Mosis arca	132	Murium multitudo Azotorū pro	

I N D E X.

- prouinciã deuaſtauit 264
 Muſca idolum Accaron 468
 Mutianus præfectus Syriæ
 Iudæorũ ſtatuta tutatus* 66
 Mygdonia, nunc Antiochia*
 500
 Myrrha filia Cynaræ regis*
 459
 N
N Aama mater Roboam
 430
 Naas rex Ammonitarum Iſ-
 raëlitis captis oculos dex-
 tros eruebat 277
 Naas occiſus à Saul 278
 Nabaluir ſtultus & crudelis
 112 (315)
 Nabel interpretatur demens
 ibidem
 Nabel moritur ibidem
 Nabalota ciuitas* 166
 Nabathæa prouinciã 36
 Nabathæ pater Hieroboã 429
 Nabathæi* 94
 Nabathæi Arabiæ gens 108
 Nabathæi expugnantur à Io-
 natha Abarom* 130
 Nablæ muſicum instrumentũ
 410.380
 Naboth iniuſte lapidatus aſtu
 Iezabel 454
 Nabuchodonofor primus rex
 Babyloniorum regem Ac-
 gypti & omnem Syriam
 ſubiugat &c. 523
 Nabuchodonofor omnes Iu-
 dæorum nobiles caſtrat, et
 literis inſtituẽdos curat, ubi
 multa alia de eo 258.259
 Nabuchodonofor ſecundus,
 filius ſuperioris et ſucceſſor
 244. & ſeq.
 Nobuchodonofor ſucceſſores
 545
 Nabuthæi ager 483
 Nabuzardan princeps Baby-
 loniorum contra Hieroſo-
 lymam 331
 Nacebus dux latronum ab
 Herode uictus* 308
 Nachor fratris Abrahæ ge-
 nealogia 24
 Nadab fil. Aaron igne con-
 ſumptus 142
 Nadab filius Hieroboam pa-
 tri ſucceſſit in regno 443
 Nadab et omnis generis Hie-
 roboam interitus ibidem
 Nadab mortuo, Baafa occiſor
 eius regno potitus ibidem
 Naẽma filia Tubalcain 10
 Naida locus quem Cain in-
 coluit 10
 Nama

I N D E X.

Namasus pater Hieu	453	niorum contra Hierosoly-	
482		mam	531 (533)
Nathan filius David	340	Nerias filius Vrie sacerdos	
Nathan alius propheta nar-		Nerie pater Baruch discipu-	
rat David deo placere stru-		lus Hieremie	234
cturam templi	343	Nero fil. Domitij*	510
Nathan fil. David arguit pa-		Neronis crudelitas	ibidem
trem	353	Neruis cur Iudæi abstineant	
Nathan Adoniam regno pel-		55	
lit, et ungit Salomonē	388	Nicanor præfectus hospitum	
Nathanaël filius Iesse	292	Ptolemæi regis Philadel-	
Naufragium Ionæ propheta		phi*	62
498		Nicanor præfectus Sichimi-	
Naum prophetia	502	tarum*	84
Nazarei Corban offerunt	172	Nicanor Demetrii amicus, in	
Nemias Iud. pincerna Xer-		bello occisus contra Iudam	
xis*	24	Machabæum	103
Nemias cura et labor dere-		Nicanoris Seleuci beneficen-	
parandis muris Hierusalē*		tia in Iudeos*	65
27		Nicaula regina Aegypti et	
Nemias moritur	ibidem	Aethiopiæ	428
Necrda ciuitas*	434	Nicolaus Damascenus Iudæis	
Nemrod filius Chusi	22	patrocinatur*	66
Nemrod filius Cham contem-		Nicolaus Damascenus lega-	
ptor dei	18	tus Herodis ad Cæsarem	
Neptalim filius Iacob ex Bala		placandum*	310
50.84		Nicolaus Damascenus pro	
Neptalite quam terram sor-		Archelao uerba facit*	376
titi	223	Nicomedes Gabinii et Scau-	
Ner patruus Saul	286	rum accusat	169
Nergella princeps Babylo-		Nilus fl.	95
		Nilus	

I N D E X.

Nilus in sanguinē uersus	124	O Bededon Leuita per ar-	
Niniue ciuitas	314	cam dei ditatus	342
Ninus ciuitas	23	Obech diffēsator Achab	472
Nisam primus mensis	105	Oblationum deuotio in taber-	
Nisibis oppidum*	434	naculo	140
Nisibis terra*	500	Obeus pater Micheæ pro-	
Nobe ciuitas	305	pheta	461
Nocheus repudium	Vastis	Obedas rex Arabum*	300
suasit*	29	Ocona ciuitas Iudæa*	108
Noë seruatus	12	Octauia filia Claudij ex Mes-	
Noë anno ætatis sexcentesi-		salina uxore Neronis*	310
mo diluuium est factū eodē		Ochozias filius Achab patri	
Noë preces, & pactum cum		succedit in regno	464
deo	16	Ochoziæ scelerati regis casus	
Noë ætas, mors, & filij ibidē			468
Noë Græcè Nochus	21	Ochoziæ succedit Iorā	469
Noë plātator uineæ, inebria-		Ochozias filius Ioram (men-	
tus	23	dosē hunc legis uocatum	
Noë arcæ ubi seruentur reli-		Oziam)	481. 482
quiæ*	496	Odidas propheta	504
Noëmis uxor Elimelech	257	Odollaciuitas	306 (436
Noëmis interpretatur felici-		Odolla à Roboam edificata	
tas	ibidem	Ofellius Hierosolymita	208
Norbanus occisus*	462	Og rex Galadinæ & Gala-	
Noua, loci nomen	310	nitidis perimitur	175
Numenius Antiochi legatus		Og regis lectus ex ferro fa-	
Ionathæ Abaron ad Ro. &		ctus	eadem
ad Spartiat.*	128	Ogys regio	30
Numidius Quadratus præses		Ohad filius Simeonis	83
Syriæ*	507	Olda prophetissa	320
		Olibema uxor Esau	44
			Olym

I N D E X.

Olympus legatus Herodis*	263	Ophyra locus Indie, nunc	
113		terra aurea	422
Olympias filias Herodis uxor		Oppida sub ditione Iudeorū	
Iosippi eius fratruelis	324	regnante Alexandro Ia-	
Onias patri Iaddo succedit		mnæo*	159
in sacerdotium*	49	Oreb rex Madianitarum oc-	
Onias filius Simonis iusti pon-		ciditur	344
tifex post Manassē, et eius		Organorum musicorum Da-	
uauitā*	70.71	uid species	379
Onias filius Simonis patri		Oriblo oppidum*	166
succedit in sacerdotio*	79	Orpha uxor Chelion	258
Onia mortuo, Antiochus sa-		Orphan Iebuseus	319.340
cerdotij principatum dedit		Oza extinguitur	342
Onia Menelao*	81	Ozi filius Eli patri succedit	
Onias Menelaus reliquit pa-		in sacerdotio	264
trias leges, ut placeret An-		Ozias prior, filius Amasie	
tiocho	eodem	rex Hierosolymorum post	
Onias Menelaus occiditur*		patrem	497
100		Ozie presumptio ac per-	
Onia succedit Alchimus, qui		cussio	500
et Ioachim*	100	Ozie regnū et studium	499
Onias Onia tertius filius fu-		Ozie plaga et mors	500
git ad Ptolemæum Philo-		Ozias alter, rex succedens	
metorem regem Aegypti		Phaccie	505
occiso Onia Menelao*		Ozias tributarius Assyriorum	
100.114		ibidem	
Onias interficitur*	166	Ozias captus cum decem tri-	
Onia prouincia	182	bubus transfertur in Me-	
Onzora oppidum*	159	diam et Persida	508
Ophni filii Eli sacerdotis	260	P	
Ophni à Palestinis occisus		6	Pacorus

P Acorus rex Medorum* 300	tio 358
Pacorus dux Parthorū* 206	Pascha sacrificia 148
Pacori fraus in Phaseliū 207	Pasini castrum* 496
Palestina 23 (269)	Paulina stuprum* 394
Palestini superati ab Hebræis	Paulus Aruntius* 469
Palestini superati 286. 378	Pausanias Cerastræ filius occi-
Palestini uincunt Hebræos	dit Philippum regem Ma-
326	cedonum* 43
Palestini uicti Hierosolymis	Pella ciuitas* 170
340	Pelusium Nilii ostium 288
Palestini superati ab Ozia	Pelusij obsidio 513
secundo 499	Pentecostis sollemnitas 149
Pallas Herodis uxor primi* 324	Percussorum lex 202
Pallas seruus Antonia 413	Pergamenorum decretum pro
Palm Asphalthis 28	Iudeis 196
Paphlyciū mare diuisum 110	Petra Arabia ciuitas, & ca-
Panes propositionis 133	stellum* 195. 330
Pancas oppidum* 388	Petronia uxor claudij* 319
Paphlagones olim dicti Ri-	Petronij contra Iudeos nussi
phæi 20	prudencia e modestia* 426
Pappus dux Antigoni occi-	Phaceias filius Manabem pa-
ditur* 223	tri succedi et moritur 301.
Paradisi plantatio & flumi-	305
na 6	Phaceias secundus, Romeliae
Parentum contemptores 199	filius, rex Israel 301
Parmenio arguit Alexandrum	Phædra uxor Herodis 324
Magnum* 47 (208)	Phanuel ciuitas 432
Parthiciū bellū cōtra Herodē	Pharaones omnes Aegyptio-
Pascha festiuitas et significa-	rum reges dicti usq; ad so-
	cerum Salomonis 421
	Pharaon Aegyptijs inter re-
	atur

I N D E X.

tatur rex	ibidem	ter Herodis*	180
Itharaoth Aegypti rex socer Salo.	ibidem	Pherora Iosippi fratris sui ca put redemit*	228
Pharathō ciuitas Effraim: 51		Pheroras pro uitione fratris caput Pappo praecidit*	223
Pharao Sara potiri conatus 27			
Pharaonis somnia 68		Pheroræ odium in filios Ma- riamnes*	386
Pharaonis edictum de Israē-itarum masculis submer- gendis 88		Pheroras desert Herodem a- moris in Glaphiram nurum apud eius filium*	308
Phaan, id est, conuallis 43		Pheroras Herodi cōciliatus*	305
Pharseorum hæresis* 129.			
274, 328, 385			
Pharisorum & Sadduceo- rum controuersia* 144		Pheroræ conspiratio in He- rodem*	328
Phariseis administratio regni concessa* 160		Pheroras moritur*	338
Pharisei quidam cōspiratio- nis in Herodem conscij oc- ciduntur* 328		Phicolus dux Abimelech 44	
Phaselus magni Herodis fra- ter 186		Phideas sacerdos templi 333	
Phaselus Felicē siperat* 201		Phidias Atheniensis 447	
Phaselus moritur captus à Parthis, caput saxo illidēs* 210		Philadelphinorum disidium cum Iudæis* 493	
		Philarchus amicus Sylei com- prehenditur ab Herode* 330	
		Φιλίππυ 148	
Phaselus & Phasels turris et oppidi nomen* 392		Philippion Minæi Ptolemæi filius occisus à patre* 182	
Phaselus secundus filius Hero- dis* 324		Philippus rex Macedonum à Pausania interemptus* 43	
Pherora filius Antipatri fra- tri*		Philippus tutor regni Antio- chi* 97	

Philippus Antiochi regnum inuadens, nactusq; occiditur*	109	Pbraates princeps Parthorū à filio occisus*	229.395
Philippus Antiochi Grypi filius*	157	Pbryges olim Tigranei dicti	20
Philippus fil. Herodis*	324	Pbut filius Cham	22
Philippus Iudæam gubernat absente Archelao fratre*	339	Phut fl. Phuti populi, præuincia	ibidem
Philippo pars Iudææ datur à Cæsare*	377	Pini natura	424. & seq.
Philolagus Iudeorum contra Apionem*	426	Piso legatus Pompeij*	72
Philistym filius Nemrod	22	Piso German. ueneno inermis*	392
Philistym provincia eodem	151	Pistoris Pharaonis somniūs	68
Philostephanus	151	Pitholaus dux Hierosolymorum*	877
Philostatus de rege Babylonis	545	Pitholaus captus*	180
Phinees filius Eli à Palestinis occiditur	269, 262	Planctus nomen syne	441
Phinees fil. Eleazari nepos Aaron	226	Platane uicus	30 (448)
Phinees Zamariam interfecit	(185)	Pluuia suspēditur sub Achab	
Phinees dux Israelitarum contra Madianitas	ibidem	Pluuia redijt precibus Helie	
Phinees prophetizat	228	Polemon rex Lyciæ*	510
Phiscon Ptolemæus*	81	Pollio præfescustodiæ Clau-	
Phison fl. paradisi	7	dij*	480
Phiolau rex Assyriorū contra Seros pugnaturus muneribus placatur	591	Pollio Pharseus*	227. 270
		Pollio Romanus Herodis æ-	
		micus filios suscepit erudi-	
		endos*	267
		Polybius carpitur à Iosepho*	
			97
		Polydeuces seruus C. Caligule*	447
			Pompcius

I N D E X,

Pompeius Magnus Tigranē	400		
debellans, Scaurium ad Sy-		Procella uehemēs Iudeorum	
riam mittit*	168	crudelitatem ulciscens de	
Pompeij contra Aristobulum		Onia quinto*	167
Iannaigesia*	172	Proculus Vitellius centurio	
Pompeius Hierosolyma ex	485		
tempo potitus eiusq; mo-		Prothanis ciuitas	27
destia* 173	(495	Pseudo prophetarū diminatio	
Pompeius Syllanus consul *		de bello Achab contra A-	
Pompidiū senator*	451	dadum	462
Ponderum inuentio	10	Ptolemais ciuitas Galilee*	
Pontificum insolentia erga	93.150		
sacerdotes*	319	Ptolemaia populi ibidem	
Pontificum Hierosolyma ca-		Ptolemæus rex Gesur	368
talogus	333	Ptolemæi, reges Alexandriae	
Pontificum ex sacerdotū pu-		dicti	422
gna Hierosolymis facta*		Ptolemæus Soter fil. Lagi rex	
314		Aegypti post Alexandrum*	
Pontificum ab Aaron usq; ad	50		
Hierosolymorum excidium		Ptolemæus Soter cepit Hie-	
catalogus*	320	rosolymam ibidem	
Pōtius Pilatus præses Iudææ		Ptolemæus captos Iudeos du-	
ex eius regimen	389	cit in Aegyptum ibidem	
Poppea uxor Neronis*	524	Ptolemæus Philadel. prioris	
Portius Festus præses Iudææ		successor, rex Aegypti li-	
post Felicem	315	brorum conquirendorum	
Primariarum ex frugibus im-		studiosissimus	1. ex 152
molatio	148	Ptolemæus instinctu Deme-	
Principes sint in unaquaque		trij Phalerei Iudeorum le-	
ciuitate septem	192	ges in Græcam linguam	
Principes militiæ Salomonis		trans ferri curauit*	52
		6 3 Ptol	

I N D E X.

Ptol. liberalitas in captiuos		xandri Balais uel Epiph	
· Iudæos*	53	ibidem	
Ptolemæi epistola et dona ad		Ptol. Simonē Matathiam so-	
· pontificem Eleazarū*	56	cerum suum interimit*	136
Ptolemæus protiosa munera		Ptolemæus ab Hyrcanu Si-	
· deo offerenda misit*	58	monis filio obseſus. & oc-	
Ptolemæus Lxx. seniores lu-		cifis Hyrcani matri et fra-	
· deorū magnificē excepit,		tribus, fugit ad Zenonem	
· & præ gaudio in lachry-		Cotylam*	137
· mas prorupit*	61	Ptol. Lathyrus filius Cleopa-	
Ptolemæus Eupator ab An-		træ, uxoris Antiuchi Sote-	
tiocho uictus*	67	ris*	149
Ptolemæus Epiphanes*	67	Ptole. Lathyri uictoria de A-	
Ptolæ. Epiph. Oniæ inſenſus		lexandro Iamneo & Iu-	
· reconciliatur per Iosephū		dæis*	151
· filium Tobie*	72	Ptolemæus capti Ptolemaide	
Ptolemæi mors*	81	infantes coqui iussit ibidem	
Ptolemæus Dorimenis*	89	Ptolemæus Minei*	162
Ptol. Philometor annuit O-		Ptolemæus filio occiso, nurrum	
· nie ædificationem templi		duxit uxorem	37
· in Aegypto*	114	Ptolemæus dux militiæ Hero-	
Ptol. Philometor locat Cleo-		dis interimitur*	219
· patram filiam Alexandro		Ptol. aulicus Herodis accusa-	
· Epiphani*	117	tur*	304
Ptolemæus infidias passus à		Ptolemæi sententia de testa-	
· genero Alexandro	120	mento Herodis*	155
Ptolemæus Alexād̄ro Epiph.		Ptol. latro à Fado perēptus*	
· iratus, filiam matrimonio			493
· iungit Demetrio Nicano-		Ptol. Iamblychi filius*	182
· ri*	121	P. Petronius iniuriam Dori-	
Ptolemæo mittitur caput Ale-		tarū in Iudæos ultus	484

Pueri

I N D E X.

Pueri primum leges discere iuventur	192	reconciliatio	ibidem
Puerperarum leges	152	Rachel idololatria & castitia	53
Putiphares Aegyptius emit		Rachel ex partu mortua, & sepulta in Ephrata	36
10 ^o Eph	52	Ragaba castellum	159
Putiphares Heliopolitanorū sacerdot.	71	Rahuelis prudentia ad Mo-	
Pythagoras philosophus*	271	sen super litibus populi ex-	
		pediendis	111
Q uinquennialia certamina celebrata Hierosolymis per Herodē*	259. 392	Rahuel sacerdos socer Mo-	
Q. Hortensius*	165	96. 111	
Q. Metellus Creticus ibidem		Ramatha ciuitas	445. 483
Q. Pompeius	479	Raphin uxor Adad	428
Quintilie mulieris tortura*	450	Raphidim terra	116
		Raphia ciuitas ex pugna	153
		Rapsacis gesta	311. 312
		Rasin occiditur à rege Assy-	
		riorum	504
R ab ob beneficentiam saluatus	211	Rathimus molitur contra Iu-	
Rabazacus Themafius*	10	deos ciuitatem & tēplum	
Rabath Ammonitarum ciuitas à Ioab obsessa	350	restauraturos*	6
Rabath urbs deletur à Dauid	355	Rebe rex Madianitarum	184
Rachelis pulchritudo	48	Rebecca fil. Bathuelis uxor	
Rachel promittitur Iacob ibidem		Isaac	43
Rachel collocat famulam uiro suo	50	Rebecca parturit geminos ibidem	
Rachelis & Lie disidium ac		Rebecca fallit maritum	45
		Rebecca sepulta in Hebron	56
		Reblata ciuitas	531
		Recem rex Madianitarū	185
		Recha fil. Remnon occidit	
		6 4	150seth

I N D E X.

Ishobeth	336	Roboth puteus	43
Regum historia	260	Romanorum prima amicitia	
Rhegini populi olim dicti		cum Iudæis*	104
Aschenezai	20	Romani Iudæis libertatē au-	
Remnon pater Banæ et Re-		ferunt*	174
che	336	Romanorum uictoria de M-	
Respha concubina Saul cum		dæis M. Antonio & Ca-	
Abner concubuit	332	binio ducibus*	175
Reu filius Phaleg quādo ge-		Ruben quid significet	50
nitus	24	Ruben fratricidium dissadet	
Rex quomodo eligendus	194	60	
Ribdalusa ciuitas*	166	Rubenite altare collocant in	
Rhinocolura oppidum et lo-		ripa Iordanis	226
cus*	159	Rubri maris diuifio	109
Risa uicus*	210	Ruth historia	257
Roas petra	235	S	
Roboam fil. Salomonis	361	Saba ciuitas Aethiopiæ	95
Roboā duarū tātū tribuū rex		Sabach unus principum	
factus patre mortuo	432	militia Salomonis	400
Roboā quomodo defectionem		Sabadaias princeps à Iosa-	
tribuum passus est ibidem		phat instituitur	466
Roboā moliri bella in Hiero-		Sabatei	22
boā prohibetur à deo ibid.		Sabassarus præfectus Syria	
Roboam quas urbes condi-		& Phœnicie*	16
derit	436	Sabatacha	22
Roboam infertur bellum à Su-		Sabatacheni	eodem
facho	437	Sabbatum quid	6
Roboam repulsam patitur à		Sabbaticus annus*	198
deo per Semciam	438	Sabæi populus	22
Roboam mortuo succedit A-		Sabæus contra Iudæos can-	
bius fil.	439	sam agens pro tēplo Gari-	
		zim,	

I N D E - X.

zim, morte damnatur*	116	Sadoch filius Achitobi sub Da	
Sabee seditio contra Dauid		uid sacerdos	292.333
375		Saddochus Phariseus cōcita	
Sabee caput per murum de-		tor seditionis aduersus Cy	
mittitur	377	renū, & autor quartæ se-	
Sabion prodit insidias Ale-		ctæ Iudeorum	385
xandre in Herodem*	232	Salmanasar rex Assyriorum	
Sabia mater Ioe	490	tributarium sibi fecit regem	
Sabinus Cæsaris curator*	360	Israël	318
Sabinus rerum Cæsaris cura-		Salomon filius Dauid ex Bet-	
tor propter tyrannidem à		sabee	355
Iudeis obsidetur*	365	Salomon ungitur in regē	388
Saboch Ethæus gigantū pro-		Salomon filiam Pharaonis du-	
les	378	xit uxorem	398
Sacerdotum & eorum uxo-		Salomon quid à deo impetra-	
rum lex	152	uerit, & eius prudentia ib.	
Sacrdotij commutatio ex tri-		Salomonis quotidianum con-	
bu in tribum	264	uiuium, sapientia, libri, po-	
Sacrificiorum genera & le-		testas in demones, &c.	
ges	145	401. & seq.	
Sacrum tabernaculum consti-		Salomonis hostiæ & sacrifi-	
tuit Iesus	222	cia	415
Sadoch princeps sacerd.	337	Salomonis quanta fuerit ar-	
Sadoch Tacheus comitatur		genti & gemmarum copia	
Dauid è regno pulsum	362	425.426	
Sadoch sacerdos refragatur		Salomonis uxores & concu-	
Adonie pro regno	386	bine	427
Sadduceorum hæresis*	129.	Salomonis regia	417
278.328.386		Salomon enigmata soluit	419
Sadduceorum & Phariseo-		Salomon quas urbes condi-	
rum controuersia*	145	derit	420
		6 5	Salo

I N D E X.

Salomonis obitus, ætas, & sepultura	430	Samaritæ hostiū castra prædatur	477
Salome Alexandra uxor Aristobuli filij Hircani Ioannis*	148	Samaritæ accusantur apud Darium*	18
Salome filia Antipatri, soror Herodis, tradueit Mariam inuoluntariam apud Herodem uoluntarii matrimonij*	237	Samaritæ cuius fuerint naturæ*	48
Salome à Custobaro repudiū passa*	258	Samaritæ & Cuthæi iudeis, Samaritanorum cum iudeis disidia*	307
Salome filiam suam corrumpti*	397	Samaritanorum mala in iudeos*	70
Salome amore in Syleum frustrata, adulterij habetur suspecta*	300	Sambalas Samaritæ equitum præfectus*	19
Sallū filius Idææ, sacerdos	333	Samei uiri iusti sententia de Herode*	187
Samachonitis palus	240	Samaræorum seditio*	397
Samareon ciuitas & Samarus	447	Samofata oppidum*	220
Samarius unde dicta ibidem		Samsonis et ymologia & natiuitas	253
Samarie ab Abder obsessæ tanta fames, ut duæ mulieres filios suos ederint	475	Samson leonem suffocat ibid.	
Samaria olim, nunc Sebastia & Sebaste	262	Samson trecentis uulpibus depopulatus messes Palestinorum	254
Samaria obsessa ab Hyrcano Ioanne, sacerdote deletur	242. & seq.	Samson Gazæ portas effregit	256
Samaria capta à Tyro Assyriorum rege	308	Samson per Dalilam delusus Palestinis traditur	257
		Samson interficit unā cum tribus hostium milibus ibid.	
		Samsonis quæstio Thamnitidis proposita	254

Samso

INDEX.

<i>Samsonis parentes & uxor</i>	<i>scopulus*</i>	47
<i>occisi à Palestinis</i>	<i>ibid.</i>	
<i>Samuelis ortus</i>	261	<i>Saphat pater Helisei</i> 454
<i>Samuel indignatus inungit</i>		<i>Saraias scriba exercitus Da-</i>
<i>Saul</i>	274	<i>uid</i> 346
<i>Samuel predicat afflictiones</i>		<i>Sarabafnas & Sisinnius sa-</i>
<i>populo</i>	271	<i>trapæ*</i> 4
<i>Samuel prædicens Saul aufe-</i>		<i>Sara uxor Abrahe</i> 27
<i>rendum regnum, iniuria af-</i>		<i>Sare etas, mors, & sepultura</i>
<i>ficitur</i>	290	39
<i>Samuel pergit Bethlechem un-</i>		<i>Sardonychum in ueste pon-</i>
<i>cturus David regem</i>	291.	<i>tificali natura miranda</i> 42
<i>& seq.</i>		<i>Sarobarzanes præfectus Sya-</i>
<i>Samuel senex filijs res dispen-</i>		<i>rie*</i> 15
<i>sandas iniungit</i>	270	<i>Sareas pontifex</i> 333
<i>Samuel Palestinos subiuga-</i>		<i>Sarepta ciuitas</i> 448
<i>uit</i>	268	<i>Saris princeps Babyloniorũ</i>
<i>Samuel cladem Israëliticam</i>		<i>contra Hierusalem</i> 332
<i>& filiorum Eli perditio-</i>		<i>Saruia soror David</i> 316
<i>nem prædicit</i>	262	<i>Saturninus procurator Syrie</i>
<i>Samuelis mors</i>	313	*
<i>Sanabalath Samarita pater</i>		307
<i>Isacham, socer Manasse fra-</i>		<i>Saturnini sententia de filijs</i>
<i>tris Iaddi*</i>	44	<i>Herodis*</i> 318
<i>Sanabalath mortuus*</i>	46	<i>Satum mensuræ genus</i> 478
<i>Sangar princeps Hebræorum</i>		<i>Saturninus coniux Pauline</i>
239		*
<i>Sanctum sanctorum in taber-</i>		344
<i>naculo Mosis</i>	130	<i>Saturninus tutor Fuluiæ*</i> 397
<i>Sapha scriptor Iosie regis</i>	319	<i>Saul filius Cis ungitur in re-</i>
<i>Saphin locus interpretatur</i>		<i>gem</i> 274
		<i>Saul ad regnum electus sci-</i>
		<i>psum abscondit</i> 275
		<i>Saul profligauit Naas &</i>
		<i>Ammoni</i>

INDEX.

<i>Ammonitas</i>	278	<i>Sedechias rex Hierusalē post</i>	
<i>Saul a suis militibus destitui-</i>		<i>Ioachim</i>	326
<i>tur</i>	282	<i>Sedechias capitur</i>	331
<i>Saul hostium 60000. occidit</i>		<i>Sedechia filij perimuntur, ipse</i>	
285		<i>autem excacatus ducitur</i>	
<i>Saul iubetur penitus abolere</i>		<i>ad Babyloniam</i>	332
<i>Amalechitas</i>	287	<i>Sedechias in Babylone mori-</i>	
<i>Saul regno priuatur</i>	292	<i>tur, & honorifice sepeli-</i>	
<i>Saul agitur demonio ibidem</i>		<i>tur</i>	333
<i>Saul suo gladio interit</i>	326	<i>Sedechias pseudopropheta</i>	
<i>Saul & filiorū corpora præ-</i>			462
<i>cisis capitibus suspensa ab</i>		<i>Seductio Eue</i>	7
<i>hostibus</i>	227	<i>Segehem locus</i>	327
<i>Saulis sceleris in Gabaonitas</i>		<i>Segete loci nomen</i>	306
<i>expiatio</i>	377	<i>Segor locus</i>	33
<i>Saul alius Agrippæ cognat-</i>		<i>Seiran uilla</i>	35
<i>tus*</i>	319	<i>Seir mons</i>	37
<i>Scala Iacob</i>	46	<i>Seianus insidiator Tiberij*</i>	
<i>Scaurus pecunia corruptus*</i>			413
168. 175		<i>Sella uxor Lamech</i>	10
<i>Scipio Alexandrum Aristot-</i>		<i>Selensarus patrē occidit</i>	314
<i>buli filium securi percus-</i>		<i>Seleucus Nicanor Babylonē</i>	
<i>sit*</i>	183	<i>apprehendit*</i>	30
<i>Sebastia ab Herode constru-</i>		<i>Seleuci Nicanoris beneficia</i>	
<i>cta*</i>	263	<i>in Iudeos*</i>	65
<i>Sebastia olim Samaria*</i>	262	<i>Seleucus Soter filius Antio-</i>	
<i>Sebastus portus*</i>	336	<i>chi*</i>	79
<i>Sebathata conuallis</i>	444	<i>Seleucus filius Antiochi Gry-</i>	
<i>Sebeth ciuitas Galaaditis</i>	251	<i>pi Antiochum Cyzicenum</i>	
<i>Sebon ciuitas*</i>	159	<i>patrum occidit*</i>	155
<i>Sebonitis regio*</i>	80	<i>Seleucis expugnatur ibidem</i>	
		<i>Seleucia</i>	

I N D E X.

<i>Seleucia ciuitas condita à Se-</i>	<i>Seon rex Amorrhæorum</i>	174
<i>leuco Nicanore*</i>	<i>Sephori Galilææ populi*</i>	176
<i>Seleuciæ Iudæi casti*</i>	<i>Sephoris à quo condita*</i>	388
<i>Selene Cleopatra regina Sy-</i>	<i>Septimi mensis ratio</i>	147
<i>riæ*</i>	<i>Septuaginta seniores Biblio-</i>	162
<i>Seleucia urbs Syriæ circa An-</i>	<i>tiochian*</i>	136
<i>tiochian*</i>	<i>rum interpretes cum dona-</i>	62
<i>Sellum interfecit Zachariam</i>	<i>rijs à rege dimittuntur*</i>	62
<i>filium Hieroboam, & eius</i>	<i>Sephori ciuitas Galilææ*</i>	388
<i>dem interitus</i>	<i>Sephora filia Rahuelis uxor</i>	100
<i>Semeias propheta Roboam</i>	<i>Mosi</i>	100
<i>432.438</i>	<i>Serebæus Iudæorum princeps</i>	13
<i>Semeias filius Eli, fortis Da-</i>	<i>inreditu à Babylone*</i>	13
<i>uid</i>	<i>Serō dux inferiores Syriæ*</i>	88
<i>380.386</i>	<i>Serpens maledictus</i>	8
<i>Semei conuicijs afficit David</i>	<i>Serritæ populi</i>	319
<i>exultantem</i>	<i>Seth Soboles & inuentiones</i>	11
<i>Semei exorat ueniam à Da-</i>	<i>Sicelech uicus datur David</i>	318
<i>uid</i>	<i>Sichem filius Hemor uitiat</i>	55
<i>Sem filij & earum gentes</i>	<i>Dinam</i>	55
<i>Semelius uetuit Iudæos ciui-</i>	<i>Sichima ciuitas eodem</i>	56.247
<i>tatem & templum restau-</i>	<i>Sichimite sternuntur</i>	288
<i>rare*</i>	<i>Sichimite saluati p Saul</i>	288
<i>Sennadar campus</i>	<i>Sichimitarum fraudulentia*</i>	49.84
<i>Sennacherib rex Assyriæ con-</i>	<i>Sidon filius Chanaan & ci-</i>	22
<i>tra Hierosolymam castræ</i>	<i>uitas</i>	22
<i>metatus</i>	<i>Sidon capta ab Alexandro*</i>	45
<i>Sennacherib à filijs perimitur</i>	<i>Sidonius Sichimitas nuncu-</i>	49
<i>314</i>	<i>pauit Hebræos*</i>	49
<i>Sentij oratio ad senatum Ro-</i>	<i>Sidrach</i>	
<i>manum de imperio Cesa-</i>		
<i>rum abroganda*</i>		
<i>467</i>		

I N D E X.

<i>Sidrach socius Danielis</i>	339	<i>tudinem passus ab Antio-</i>	
<i>Sigerammus Emeorum rex*</i>		<i>cho Sotere*</i>	236
489		<i>Simon uincit Cendebeu*</i>	136
<i>Silas Iudeus tyrannus</i>	169	<i>Simon Dosithiei legatus Iu-</i>	
<i>Silo ciuitas</i>	429	<i>deorum*</i>	140
<i>Silo dux Romanorum contra</i>		<i>Simon Buxi Alexandrini sa-</i>	
<i>Parthos ab Antiocho filio</i>		<i>cerdos*</i>	265
<i>Aristobuli pecunia corru-</i>		<i>Simon Herodis seruus Iudea</i>	
<i>ptus*</i>	214	<i>infestat*</i>	369
<i>Simobarus rex Sodomitarum</i>		<i>Simon Essenus somnij Arche-</i>	
28		<i>lai interpres*</i>	381
<i>Simon Iustus Onie patri suc-</i>		<i>Simon Camithi pontifex post</i>	
<i>cedit in sacerdotium*</i>	56	<i>Eleazarum Anne*</i>	386
<i>Simon filius Onie auaro pa-</i>		<i>Simon Boethi Canthara pon-</i>	
<i>tri succedit*</i>	80	<i>tifex*</i>	482
<i>Simeon filius Asamoner*</i>	85	<i>Simon Hierosolymites detra-</i>	
<i>Simon Matathias uincit Ty-</i>		<i>etor Agrippa maioris*</i>	488
<i>rios</i>	<i>ibidem</i>	<i>Simon Galileus crucifixus*</i>	
<i>Simon a regione Tyri usque</i>	504		
<i>ad Agyptum militiae pra-</i>		<i>Simon Cyprius Iudeus ma-</i>	
<i>ficatur ab Antiocho*</i>	125	<i>gus*</i>	507
<i>Simon Bethsuram capit*</i>	127	<i>Sina mons</i>	97.110
<i>Simon populum Iudaicum su-</i>		<i>Siphas Galaadites</i>	367
<i>per luctu Ionathae Abaron</i>		<i>Sitenna puteus</i>	44
<i>solatur*</i>	132	<i>Sisara dux exercitus Chana-</i>	
<i>Simon dux populi factus, a</i>		<i>neorum interfectus a Iabel</i>	
<i>Tryphone circumueniri</i>		<i>muliere</i>	242
<i>nequijt, Mausoleum fratri</i>		<i>Sisinnius Syria & Phoeniciae</i>	
<i>struxit, & arcem Hieroso-</i>		<i>praefectus*</i>	4.15
<i>lymis diruit*</i>	134	<i>Sobachus Ammonita</i>	350
<i>Simon perfidiam & ingrati-</i>		<i>Sobuea, scriba Ezechiae</i>	511
		<i>Socho</i>	

I N D E X.

Socholoçi nomen	293	Stola conseruande potestas	
Socho ciuitas à Roboam stru-		Iudeis concessa*	498
Sta	436	Stole sacerdotales in templo	
Sodomitæ uisii ex Sodomita-		Salomonis	410
rum reges	29	Stole Leuitarum in templo	
Sodomorum excidium	33	Salomonis	eadem
Soëmus Herodi amicus man-		Suba Aegyptiorum rex	508
datum Herodis pandit de		Suba rex à Saul subiugatus	
Mariamne occidenda*	251		286
Soëmus interficitur*	255	Sudeas Rhidae, sacerdos	533
Solstetit	219	Suna ciuitas	319
Solyma ciuitas	29	Susa scriba Dauid	377
Sondus Arabs à Syleo occi-		Susachus Aegyptiorum rex	
sus*	330	bellum mouet contra Ro-	
Sophon ex Sophaci	40	boam	437
Sosibius primus custodie Pto		Susachus templum Salomonis	
lemæi Philadelphi*	52	spoliat	438
Sosius Herodis adiutor in bel		Susa Persarū metropolis*	24
lo Antigonum capit*	225	Sycamina*	151
Spartiatæ*	128	Syllanus Ephesius*	395
Sponsi bello inutiles	204	Syllanus rector Syriæ*	392
Stagnum Genesar*	388	Sylas libertus Agrippæ ma-	
Strabo Cappadox*	144	ioris*	417
Strabo Timagenes*	148	Sylas praefectus militiæ fit*	
Stratonis turris*	149		484
Stratonis turris, nunc Cesa-		Syleus accusat Herodē apud	
rea*	262	Augustum Cæs.*	309
Stoccheus libertus Agrippæ		Syleus Oboda regis legatus	
maioris*	417	exardet amore Salomes*	
Stola pontificalis à Vitellio			300
sacerdotibus data*	398	Syleus Trachonitas ab He-	
		rode	

INDEX.

rode deficientes suscipit*	Tanganas praefectus*	19
306	Tarsicum mare	425
Syleus per Nicolaum Dama	Taraches rex Aethiopum	513
scenum accusatus damna-	Tarbis Mosē amavit	95
tur à Cæsare*	Tarichena ciuitas à Cassio ca	
315	pta*	180
Simeon filius Iacob & quid	Tarsus oppidum	20
significet	50	
Symeō obfes datur Ioseph	Teglatphalassar rex Assyrio	
74	rum	502
Syri populi	23	
Syria regio subditur Dauid	Templi Salom. structura	404
345	Templum spoliatur à Sussa-	
Syria cēsetur à Cyrenio*	cho	438
384	Templum reparatur à Ioa	
Syria & Phoenicia oppu-	primo	491
gnantur	509	
Syria capitur ab Alexandro	Templum Dagonis confla-	
Epiphane*	gratum*	119
117	Templum à Pompeio Magno	
Syri Samariam obsidētes tur	captum*	173
bantur à deo	477	
Syriorum quot milia caesa ab	Tēpli Salomonis edificatio,	
exercitu Achab	uasa, & ornamenta	404
458	Templi eius destructi repara-	
Syrorum bella contra Achab	tio*	13
456. & seq.	Thabor mons	240
Syrus rex Mesop. profliga-	Thadatlus dux exercitus As-	
tur	syriorum	28
348	Thamar filio Dauid oppri-	
	mitur ad Ammon	356
T	Thamar Absalon nupsit Ro-	
Abernaculi filiorum Is-	boam	357
riēl edificatio	127	
Tabernaculi ornatus instru-	Thoman occiditur	338
menta	128	
Tabernaculorū solēnitas	148	
Taburius mons	223	
	Thāna concubina Eliphaz	58
	Thamna	

I N D E X.

Thamna ciuitas Palaestinae		Thraces, olim Tirenſes	20
rum	253	Tiberias condita ab Herode	
Tgamnitæ populi	253	tetrarcha*	389
Tharſa ciuitas	301	Tiberius Auguſto ſuccedit in	
Thare patris Abraham mors		imperio*	389
24		Tiberij uindicta de ſupro	
Thumaſticlementia in Agrip		Paulinæ & ſeductione Ful	
pamcaptium*	415	uiæ*	396
Theſſon oppidum	448	Tiberij mors Vitellio nun-	
Thecos oppidum à Roboam		tiata*	403
ſtruſtum	436	Tiberij indignatio in Agripæ	
Thecua ciuitas	466	pam & reconciliatio*	410
Theodas magus occiditur*		Tiberij mors, natura & mo-	
304		res*	418
Theodorus Zenonis multos		Tiberij ſimulatio erga Cali-	
Iudeorum occidit*	153	gulam*	419
Theodeſtus eunuchus*	30	Tiberius Alexander præſes	
Theophilus pontifex*	483	Iudææ poſt Fadum*	504
Theoſta oppidum*	168	Tigranes rex Armenius Iu-	
Theodectes oculis orbatuſ te-		dæam inuadit*	162
merario auſu de lege ſcrip-		Tigris fluuius	7
turus*	65	Tirathuaenicus*	398
Theopompus quid paſſus ſit		Titi & Veſpaſiani munifi-	
quod legem attigerit ibid.		centia in Iudeos uictos*	66
Thermuſa concubina Phraa-		Titius Syriæ pcurator*	306
tis*	390	Tobias pater Iosephi recon-	
Thermut Pharaoni filia Mo-		ciliatoris Oniæ ad Ptole-	
yſem expoſitum educat	90	mæum Eupatorem*	71
Thobona ciuius	253	Trachon prouincia Herodi	
Thou rex cum David ſœdus		datur, expulſo inde Zeno-	
inſit	346	doro*	267
		Tracho	

I N D E X.

Trachonitæ latrones interficiuntur*	306	Tyrionum animositas	309
Trebellius Maximus*	470	Tyro carpens Herodem in filiorum mortem anhelantē cū filio apprehenditur*	319
Tres fortissimorū David aquā inter hostes hauserunt	379	Tyrus rex & urbs*	319
Tripolis ciuitas*	143	Tyrus urbs ab Alexandro uastata*	45
Troglodytis regio	39	Tyrus locus inter Arabiam & Iudeam*	80
Tryphon Diodorus Apame= nus contra Demetrium Nicanorem*	123	V	
Tryphonis aduersus Antiochū et Ionathā fraudulētia*	131	Vachalim rex Ammonitarum	334
Tryphō Ionathā Abarō fraudibus capiēs interfecit*	131	Vadracus proiecit corpus Ioram in agrum Nabot	483
Tryphonis perfidia & ne= phas in Antiochum qui Theodictus*	135	Vagosēs grauitē Iudeos mulctat*	43
Tryphon perimitur*	136	Valer. Gratus p̄ses Iudee post Annium Rufum*	389
Tryphon Theodionis tabelio*	493	Valerius Asiaticus*	460
Tubalcain ferrariæ artis in= uentor	10	Valer. Asiaticus occisus*	466
Tube per Mosē inuētio	155	Varus Iud. bel. & seditiones sedat*	272
Turibula in tēplo Salō.	410	Vasthis uxor Artaxerxis re= pudiat*	29
Turris Babylonice ædifica= tio	18	Vasroth ciuitas	418
Tybris fluuius*	396	Velucēs Samaritæ*	19
Tyrannus delator filiorū He= rodis*	311	Ventidius Bassus dux Romanorum*	214
Tyria uestis	426	Vētidius Herodi Macherem mittit*	219
Tyridates rex Armeniæ	500	Verranius legatus ad Clau=	

I N D E X.

dium de usurpanda autori-	Vrias dolo Dauid regis occi-
tate imperij* 475	sus 232
Vespasiani munificencia in	Vrias alius pater Chire 407
Iudeos* 66	Vri princeps militie Salo-
Vestium sacerdotalium descri-	monis 400
ptio 134	Vrion sororius Mosi 119
Virga Aaron fronduit 170	Vsura prohibita 200
Vitellius Syriæ præfectus Ti-	Vxor Loth in statuam salis
berio regnante* 375.398	conuersa 33
Vitellius Hierosolymis stolam	Vxor cuiusdam Leuite à Ga-
reddidit pontificibus ibid.	baonitis stuprata 232
Vitellius Artabano reconcili-	Vxoris diuortium 198
atur ibidem	X
Vitis aurea Aristobuli* 168	X Anticus mensis 106
Vitule aureæ adorantur ab	X Xerxes patri Dario
Hebræis Roboam seducto-	succesit* 19
re 432	Xerxis regis epistola pro Iu-
Vlatha ciuitas Herodi datur	deis* 19
* 269	Z
Vniuersi creatio 5	Z Abilus Arabs Alexan-
Volumnius procurator Sy-	dæo Balai caput ab-
ria* 307	scidit* 122
Volumnij sententia de filiis	Zabud mater Ioachim 523
Herodis* 318	Zacharias propheta filius Io-
Vonones à Parthis pulsus ca-	isde iniuste lapidatur in
pitur 391	templo 492
Voscheti ciuitas 318	Zacharie amici occidunt Io-
Vr rex Madianitarum 185	am ibidem
Vrias filius Ioathan sacerdos	Zacharias filius Hieroboam
333	patri succedens sex mensi-
Vrie literæ 351	bys regnavit 200.301
	? 2 Zacha

I N D E X.

Zacharias ab amico suo Sel-		Zeusis amicus Antiochi*	69
lum occisus	ibidem	Ziba famulus David	362
Zacharias filius Achaz peri-		phanta	362
mitur	504	Ziba libertus Saul David oc-	
Zacharias propheta predicat		currit	373
apertionem templi*	16	Zibæ fallacia proditur ibid.	
Zamarias omne genus Baasa		Zipha ciuitas à Roboam stru-	
interemit	446	cta	436
Zamarias semetipsum concre-		Ziphæi produnt Dauid	310
mauit	eodem	Ziphin locus aliàs Noma	310
Zamari Iudæo Babylonio da-		Zizus princeps Arabum*	257
tur regio Bathanea contra		Zîp unde sebs*	52
Trachonitis*	325	Zoara ciuitas*	166
Zarcas rex Aethiopiæ	443	Zoilus tyrannus Stratonis	
Zarassa uxor Aman*	36	turris*	149
Zarnon dux Madianitarum		Zona sacerdotum tabernacu-	
captus	244	li	134
Zaroch Helchiæ, sacerdos	533	Zora ciuitas*	142
Zeb rex Madianitarum occi-		Zorobabel princeps Iudæo-	
sus	244	rum mittitur à Babylone	
Zebul princeps Sichimitarum		per Cyrum, restitutus	
247		templam dei*	4.11
Zelotypiæ probatio	152	Zorobabelis sententia de for-	
Zelpha famula Lie	50.84	titudine mulieris & ueri-	
Zenodorus expellitur Tra-		tatis*	9
chone*	267	Zorobabel proficiscitur re-	
Zeno Cotylas*	137	paraturus templum & ur-	
Zerbin dux Madianitarum		bem	11
captus	244	Zurrex Madianitarum	185
Zethura ciuitas à Roboam			
structa	436		

F I N I S.

VITA IOSEPHI PER
D. HIERONY-
MVM.

*

IOSEPHVS Matathie filius, ex Hierosolymis sacerdos, à Vespasiano captus, cum Tito filio eius relictus est. Hic Romam ueniens, septem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi sunt. Et ob ingenij gloriam statuum quoque meruit Romæ. Scripsit autem alios uiginti Antiquitatum libros, ab exordio mundi, usque ad decimumquartum annum Domitiani Caesaris, & duos *ἀπὸ τῆς ἀντιφάσεως* & aduersum Apionem grammaticum Alexandrinum: qui sub Caligula legatus missus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaicæ continentem scripserat. Alius quoque liber eius, qui inscribitur *ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία* & *λογισμὸς*, ualde elegans habetur, in quo & Machabeorum sunt digesta martyria. Hic in decimo octauo Antiquitatum libro manifestissime confitetur, propter magnitudinem signorum Christum à Phariseis interfectum, & Ioannem Baptistam uere prophetam fuisse, & propter interfectionem Iacobi Apostoli dirutam Hierosolymam. Scripsit autem de domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uirum cum oportet dicere. Erat enim mirabilium patratum operum, & doctor eorum qui libenter uera suscipiunt: plurimos quoque tam de Iudeis quàm de gentibus sui ha-

buit sectatores, & credebatur esse Christus. Cumq; inui-
dia nostrorum principum cruci cum Pilatus addixisset,
nihilominus qui eum dilexerant perseuerauerunt. Appa-
ruit enim eis tertia die uiuens, multa & haec &
alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo
uaticinantibus: & usq; hodie Chri-
stianorum gens, ab hoc sor-
tita uocabulum, non
defecit.

AUTORES QVORVM PO-

tissimum testimonio partim comprobato,

partim confutato Iosephus hi-

storiae suae fidem

facit.

Acusilaus Argiuius

Agatharchides Gnidius

Alexander Polyhistor

Andreas

Apion grammaticus

Apollonius Molo

Apollodorus

Ariphanes

Aristaeus

Aristoteles

Berosus Chaldaeus

Cadmus Milesius

Castor chronographus

Cheremon

Chœrilus poëta

Conon hist.

Demetrius Phalereus

Dius hist.

Ephorus

Estius

Eubemerus

Eupolemus

Hecataeus Abderita

Hellanicus

Hermippus

Hermogenes

Herodotus

Hesiodus

Hicronymus Aegyptius

Homerus

Isidorus

T. Liuius

Lyfimachus

Manethon

Menander Ephesius

Mnaseas Damascenus

Mochus

Nicolaus Damascenus

Pherecydes Syrius

Philon senior

Philostratus

Polybius Megalopolitanus

Polycrates

Posidonius

Pythagoras

Pythagoras

Strabo

Thales

Theodotus

Theophilus

Theopompus

Theophrastus

Thucydides

Timæus

Zopyrion.

FLAVII O-

SEPHI RELIGIONE IVDÆI,

historiographi Græci, uiri clariss. in x x. libros

Antiquitatum Iudaicarum, è Græco in

Latinum traductos Ruffino

Aquileiensi interprete,

præfatio.

I STORIAM conscribere dis-
ponentibus, non unam nec eandem uideo
eiusdem studij causam, sed multas existe-
re, & ab alterutro plurimum differentes.
Nam quidam eorum sui sermonis pande-
re uolentes ornatum, & ex hoc gloriam
aucupantes, ad partem huius discipline
accedunt. Alij uerò illis gratiam referentes, de quibus ipsam de-
scriptionem esse contigerit, in eodem opere ultra uirtutem co-
acti sunt laborare. Quidam autem ipsa rerum necessitate uim
passi sunt, ut ea, quibus interfuerunt cum agerentur, scripturæ
declaratione colligerent. Multos autem magnitudo rerum uti-
limm, in occulto iacentium, inuitauit, ut historiam ex his ad uti-
litatem deberent proferre communem. Harum itaq; quas prædi-
xi, causarum due nouissime mihi etiam prouenerunt. Bellum
namque quod inter Romanos & nos Iudeos fuit, & qui actus
ei, quique finis accesserit, experimento ipse cognoscens, narrare
coactus sum, propter eos qui ueritatem in ipsa cōscriptione cor-
rumpunt. Præsens autem opus assumpsi, credens dignum stu-
dium etiam Græcis omnibus apparere. Continebit itaq; omnem
antiquitatem nostram, & conuersationis ordinem, ex Hebraicis
libris interpretatum. Dudum siquidem, cum bella conscriberem,

proposueram declarare, qui fuerint in initio Iudei, & quibus
 sint usi fortunæ, et per quem legislatorem sint eruditi, hoc quod
 ad pietatem aliamq; uirtutis continentiam noscitur attinere; &
 quam longis pugnantibus temporibus, inuiti nouissime uenerint
 ad certamina Romanorum. Sed quoniam ingens erat operis eius
 ordo, & ualde perplexus, in ipso libro diuidens disponensq;
 principia atq; finem, conscriptionem ipsam abbreviare tentavi.
 Tempore nanq; procedente, secūdum illud, quod solet accidere
 grandia cogitantibus, mihi quoque segnitie tarditasq; successit
 tantam arripiendi materiam, in usu extraneæ lingue, & à no-
 stra consuetudine peregrinæ. Erant autem qui me historie desi-
 derio pro rebus talibus inuitarent: & præcipue horum omnium
 Epaphroditus, uir qui uniuersas quidem diligeret disciplinas,
 maxime autem rerum gestarum cognitione gauderet, utiq; cum
 & ipse magnis rebus & multimodis causis interfuisset: & in
 omnibus mirabilem naturæ fortitudinē, & immutabilem suæ uir-
 tutis uoluntatē ostenderet. Huic enim uiro semper fui obediens,
 qui utiliter & bene agentium cooperatore existeret: et ne uiderer
 desidia potius, quam optimo labore gaudere, ad hoc me protinus
 armaui; illud quoq; super ea quæ iam dicta sunt, non transitorie
 cogitas: quia per hæc, & de nostra profapia aliquid tradere no-
 stris uolui, & Græcis, si qui eorum scire quæ sunt nostra uolue-
 rint. Comperi siquidē, quomodo Ptolemæorum secundus rex, ma-
 xime circa disciplinā & librorū collectionē studiū habēs, in no-
 stra præcipue lege opus suæ largitatis ostendit, & cōstituta eius
 festinauit Græca uoce transferri. Pontifex uero Eleazarus, nullā
 uirtute secundus, non inuidit ut prædictū regē hac utilitate priua-
 ret: cui omnino forsità restitisset, nisi patriæ nostræ congrueret;
 ut nihil bonorum eius remaneret occultū. Ideoq; mihi scilicet ipsi
 cōuenire putavi, ut magnanimitatem pōtificis imitarer, & ut re-
 gie largitati similiter responderetur ab eis, qui doctrinæ amato-
 res

res esse noscuntur. Neque enim ille omnem descriptionem à translatoribus accepit: quando ea tantummodo que legis sunt, hi qui ad explanationem missi fuerat Alexandria, tradiderunt: cum sint alia innumera, que per sacras literas indicantur, utpote quinque milium annorum historia in istis exposita: et diuersae quidem in his continetie sunt, multe uero ciuitatum fortune, et fortia facta ducum, et mutabilitates conuersationum. Quod totum ex ipsa precipue historia poterit quilibet agnoscere, si ea uoluerit lectitare. In qua etiam reperitur, quomodo eis qui propria uoluntate non sequuntur, et ea que bene sancita sunt, transcendere non presumunt, omnia ad terminum fidei tendentia prospere peraguntur, et honoris felicitas prebetur à deo. Quando uero recesserunt aliqui ab huius diligentie ueritate, sunt eis omnia sub inopia, que uidebantur in abundantia constituta: et in calamitate importabilem eis uertitur, quicquid quasi bonum agere festinabant. Iam itaque eos qui lecturi sunt hos libros, exoro, ut uoluntatem suam deo submittant, et legislatores nostrum probent, si naturam eius digne considerauit, et semper decentes actus uirtutis eius exposuit: puram rationem de illo custodientes ab omni, que refertur ab alijs, turpitudine fabularum: licet ex longitudine temporum, et etate uetustiore potuisset multam significationem fallacium habere licentiam. Fuit enim ante annos duo milia: in qua longitudine seculi, neque ipsorum deorum generationes poetarum, nisi forte hominum astus aut leges dicere presumpserunt. Integritatem uidelicet eorum que à me conscripta sunt, procedens sermo ordine proprio declarabit. Hoc enim me facturum in isto negotio proposui, ut nihil adijciam, nec iterum pretermittam. Quia uero penè omnia ex Moyses legislatoris sapientia apud nos pendere noscuntur, necesse mihi est pauca de illo predicere, neque legentium querat, cur noster sermo studium descriptionis habens de dictis et factis, in tantam naturae rationem processerit. Sciendum itaque, quomodo legislator ille omnium rerum, necessarium iudicauit, ut quisque suam vitam bene

gubernaturus, et legē esset alijs positurus, dei primitus deberet
cōsiderare naturā, operaq; eius mēte cōtēplaretur, et eius exem-
plū imitaretur, et quātū uirtus esset, hūc sequi tētare. Neq; enim
uel ipsi legislatori fuit sufficiens mens, dū in ipsius cōtēplatione
deficeret: nec eis qui cōscripturi sunt, pro causa uirtutis aliquis
prosper euētus erit, nisi prae omnibus doceātur, qā pater omnū
et dominus deus existēs, et uniuersa respiciēs, sequētib; se, uitā
felicissimā prae bet: a uirtutē uerō digrediētes, maximis calamita-
tibus subdit. Hoc ergo docere desiderās Moses suos ciues ac po-
pulos, legis cōstitutionē nō à iure cōmuni, nec à proprijs placi-
tis inchoauit: sed ad deū et mūdi fabricā eorū erigēs mētes, et
persuadēs, quoniā creaturarū terrenarū opus dei praecipuū ho-
mines sumus; dum habuisset eos iam ad pietatē obediētes, de re-
bus reliquis eis facillime persuasit. Alij nanq; legulatores, fabu-
las sequētes, humanorū delictorū confusione potius in deos suos
sacrilego sermone uerterūt, et multā malignis peccādi licētiā
praebuerunt: noster uero legislator summā uirtutē deum habere
pronunciāns, insudit hominibus eam participari, et eos qui tali-
ter nō saperēt neq; crederēt, iussit inēuitabiliter castigari. Secū-
dū hōc ergo argumētū facere examinationē lecturos exoro. Sic
enim cōsiderātibus, nihil irrationabile dictū, nihil ad maiestātē
dei atq; clementiā uidetur incōgruū. Cūcta nāq; circa naturam
rerū affectiōne consonā habere noscuntur, aliā quidē aperto uel
simplici modo legislatore tangēte, aliā uerō cū sua honestate al-
legorice proferētē. Quaecūq; autē clare dici proderat, hac mani-
feste declarauit. Volētibus autē etiā causas rerū singulas cōside-
rare, cōtemplatio multa nimis, et ualde philosopha reperitur.
Quod ego nunc quidem dicere superpono: sed deo nobis tempus
praebēte, post hoc opus tētabo cōscribere. Cōuertar autē ad rerū
narrationē, reminiscens primitus eorum, quae de mundi fabrica
Moses dixit. Haec autem in sacris libris comperi ita scripta.

Flauij

FLAVII O-

SEPHI IVDABI HISTO-

riographi uiri clariss. Antiquitatum

Iudaicarum liber primus.

De creatione cœli & terræ, & operibus sex dierum, & requie
diei septimæ.

C A P. I.

N P R I N C I P I O creauit deus Genē. i.

cœlum & terram. Sed dum terra ad aspe-
ctum non ueniret, & profunditate ac tene-
bris celaretur, & spiritus dei desuper por-
taretur, deus lumen fieri iussit: quo factō,
considerans omnem materiam, separauit
lumen & tenebras: Et alijs quidem ei no-

men imposuit noctem: aliud uerò uocauit diem: uespere & ma-
ne appellans initium lucis & requiem. Et is quidem est primus
dies. Moses autem eum unum dixit. Et licet suffictam causam
huius rei etiam nunc dicere, tamen quia pollicitus sum ratio-
nem causarum singularum seorsum tradere, ad illud tempus &
huius rei interpretationem me necessarium est differre. Post hæc
secunda die cœlum super omnia collocauit, illudq; ab alijs distin-
guens, in semetipso constitutum esse præcepit: & ei crystal-
lum circumfigens, humidū eum & pluuialem, ad utilitatem quæ
fit ex imbris terræ, congruè fabricatus est. Tertia uerò die
statuit terram, circa eam mare diffundens. Ipsa uerò die repen-
tè uirens herba, & semina de terra sunt orta. Quarta autem
die ornauit cœlum sole & luna, alijsq; sideribus: motus eis tri-
buens & cursus, quibus horarum distinctiones aperte designa-
rentur. Quinta uerò die animalia natatilia & uolatilia, alia
quidem in profundo, alia uerò in aëre esse constituit: copulans

ea ad cōmunionem atq; permixtionē causa sobolis profutura, & ut eorum natura multiplicari posset & crescere. Sexta uerò die creauit quadrupedum genus, masculū faciēs atq; fœminam: in qua etiā hominem finxit. Ita ergo mundum cūctum sex diebus, & omnia quæ in eo sunt, facta Moses ait: septima die deum ab operibus manuum suarū requieuisse dicens. Vnde etiam nos ea die laboribus proprijs uacare dignoscimur, cum sabbatum appellantes: quod nomen requiem Hebraica lingua significat.

De plasmatione protoplastorum: & plantatione paradisi: deq; introductione Adam & Eux in ipsum. CAP. II.

Gene. 2.

Post septimam uero diem cœpit de hominis natura Moses reddere rationem, ita dicens: Finxit deus hominem, puluerem de terra sumens, & in eum spiritum inspirauit & animam. Hic autem homo Adam uocatus est: quod nomen Hebraica lingua significat rubeus: quoniam conspersa rubea terra factus est. Talis est enim uirgo tellus & uera. Præsentauit autem deus animalia Adæ secundū genus, fœminam masculumq; demonstrans: & his nomina imposuit, quibus etiā nunc uocantur. Videns autem deus Adam non habentem societatem ad fœminam, neq; cohabitationem, cum utiq; non esset delectatus ut in alijs animalibus quæ copulata uidebantur: una die eo dormiente auferens costam eius, finxit ei mulierem: & Adam sibi coniunctam cognouit de se fuisse plasmata. Ischa uero Hebraica lingua mulier appellatur. Nomen uero mulieris illius erat Eua: quod significat omnium uiuentium matrem. Dicit autem etiam deum plantasse ad Orientem paradysum omni germinatione florentem. In hoc enim esse & uitæ plantationem, aliamq; prudentiæ, qua cognosceretur quid esset bonū, quid uel malum: & in hunc hortum introduxisse Adam & eius uxorem, præcipiētem plantationum eos habere sollicitudinem. Rigatur autem hic hortus ab uno flumine, circa omnem terram undiq; profluente. Hic in quatuor diuiditur

videtur partes: & uni quidem nomen est Phisbon; quod inundationem significat: ductus in Indiā, pelago late diffunditur: qui Getha nūcupatur à Græcis. Euphrates autē & Tigris in mare Rubrum feruntur. Vocatur autem Euphrates quidem Foras, quod significat dispersionem seu stros. Tigris autem Diglath, quod indicat acutum aliquid & angustum. Gyon autem per Aegyptum fluens ostendit eum qui nobis ab Oriente redditur; quem Græci appellant Nilum.

De transgressionē protoplastorum: & electione eorum 2
paradiso.

C A P. III.

DEus igitur Adam & mulierem ex alijs quidem plantatione Gene. 2. & 3.
nibus gustare præcepit, de prudentiæ uero plantatione noluit abstinere: prædicens, contingētibus ex ea perditionem esse uenturam. Et dum illo tempore cuncta animalia concordarent, serpens cohabitans cum Adam atq; muliere, inuidiam habuit, in quibus eos arbitrabatur esse felices, obediētes utiq; præceptis dei: quos putans per inobediētiā calamitati succumbere, persuasit mala uolūtatē mulieri, ut de prudentiæ plantatione gustaret, dicens in ea boni maliq; esse cognitionē. Quo factō, beatam eis uitam, & cui nihil diuinæ cognitionis deesset; dicebat accedere. Et seduxit quidem mulierem, ut dei mandata contemneret. Quæ cum ex illa plantatione gustasset; & tali epulatione gauderet, etiam Adæ ut uesceretur exinde persuasit. Quo factō, cognouerunt semetipsos esse nudos: confusionemq; manifestam habentes, tegumentū sibi met requirebant. Illa nanq; plantatio, causa acuminis erat & intellectus. Folijs ergo fici semetipsos operuerunt: & hæc genitalibus opposcentes, uidebantur sibi magis esse felices in his, quæ prius putabant se difficilius inuenire. Deo autem in hortum ueniente, Adam quidem prius, ne ad eius ueniret alloquium, conscius iniquitatis suæ, discessit. Deus itaq; intendens quod egerat, causam inquirebat, propter quam prius eius delecta

delectaretur alloquio, postea uerò refugeret & confunderetur. Illo uerò nihil loquente, eò quòd se cognouerat dei transgressum fuisse mandatū, deus ait: Mihi quidem de uobis notum est, quemadmodum felicem uitam, & extra malorum omnium passionem habueritis, nulla solitudine uestrum animum conturbate: cum uobis sponte ad fruendum, & ad uoluptatis abundantiam orirentur uniuersa, me providente, uirentia sine uestro labore atq; miseria: sed nunc malis presentibus senectus uelox uobis adueniet, & non longa uita succedet: quoniam mihi contumeliam tali uoluntate fecistis, mea mandata prauaricando. Neq; enim uirtutis causa taciturnitate constringeris, sed mala conscientia retinearis. Adam uerò peccati ueniam postulabat: rogabatq; deum, ne eum nimis affligeret: & de facto cōiugem accusabat, dicens se ab ea seductum deliquisse: quæ rursus de serpente, qui eam seduxerat, querebatur. Deus autem Adam uictum cōsilio mulieris, pœne subiecit: præciens terræ, ne quicquam eis sponte proferret, sed laborantibus & operatione contritis: alia quidem fructum redderet, alia negaret. Euam uerò partu & conceptionū doloribus castigauit: quoniam Adam, in quibus ipsa fuerat à serpente decepta, seducens, calamitatibus implicauit. Abstulit autem serpenti uocem, iratus eius malignitati, quam gesserat in Adam: & uenenum ei sub lingua ponens, quod esset hominibus inimicum, præcepit ut mulier eius capiti plagas inferret: ille uerò iacens, hominibus esset aduersus, & interitum facilem eis pro uindicta portaret. Quem etiam pedibus priuauit, ut uolutatus in puluere traberetur. Et deus quidem hæc eos pati præciens, transmigravit Adam & Euam ex horto in aliam regionem.

De interfectione Abel per Caïn: & pœna qua mulctatus est Cain: deq; duabus columnis lateritia, & lapidea, in quibus conscripserunt filii Adam omnem disciplinam rerum cœlestium, quam per se adinuenerunt.

G A P. I I I I.

Nati

Nati sunt autem eis filij duo masculi, quorum unus quidem Gene. 4.
prior appellabatur Cain: quod nomen interpretatum signi-
ficat possessionem. Abel uerò secundus, quod significat, nihil
hoc. Quibus natae sunt etiam filiae. Germani si quidem diuersis
studijs leuabantur: Abel quidem iunior iustitiam colebat: et in
omnibus quaecumq; gerbat, deum putabat esse praesentem, uirtu-
temq; prospiciebat, cuius cōuersatio erat pastoralis. Cain autem
erat circa alia malignissimus, et ad lucra tantūmodo semper in-
tentus. Terram uerò primus arare comperit, et fratrem huius-
modi causa peremit. Nā cum eis placuisset sacrificare deo, Cain
quidē de cultura generationibus obtulerat fructū: Abel autem
lac, et primogenita gregum. Deus enim hoc potius sacrificio
delectatus est, quod spontaneis et naturaliter ortis fructibus fue-
rat honoratus: et non in illis, quae ex inuentione hominis auari
nata uidebantur. Quapropter Cain indignatus, eo quod Abel
fuisse a deo praepositus, fratrem interemit. Quem cum necasset,
et mortuum occulasset, credidit latere commissam. Deus autem
sciens quod erat factum, uenit ad Cain, de fratre requirens ubi
esset, quod eum diebus plurimis non uideret, cum cetero tempo-
re illum cum eo conuersari respiceret. Cain autem haesitans, nec
habēs quod deo posset dicere, ipse quoq; se prius quod fratrem
non uideret cogitare dicebat. Et cum deus uehementer instaret,
atq; perseueraret, indignatus ille, non se esse paedagogum atque
custodem eius, nec actorem fratris sui effectum effatus est. Deus
uero repente Cain increpauit, interemptorem fratris effectum,
et ait: Admiror si de fratre nescis dicere quid factum sit, quem
ipse peremisti. Cui tamen sacrificium celebranti, atq; poscenti, ne
ob hoc iram susciperet, seniore poenā homicidij relaxauit, ma-
ledictūq; esse constituit, et eius sobolem usq; ad generationem
septimam interminatus est esse puniendam: et ex illa terra eum
cum uxore proiecit. Quo formidante, ne bestiis capiendus inci-
deret,

deret, & eo modo periret, iussit ut nihil triste de tali cogitatione metueret, neq; ei propterea mali quicquam per bestias eveniret: ac per omnem terram cum sine formidine, signo ei imposito quo notus fieret, abire precepit. Multam uero peragrās terram cum sua uxore Cain, collocatus in loco qui Naida nuncupatur ibiq; moratus est, quo ei etiam filij nati sunt. At uero pecnam illam non habuit pro emendatione, sed crementum ad libidinem suo potius nutrit in corpore: licet cum iniuria secū comorantium hanc haberet, augens domum multitudine pecniarum, ex rapinis & uiolentia congestarum: ad luxuriam quoque & latrocinium suos familiares inuitans, quorum doctor in sceleris studiis erat. Et simplicitatem quidem, cum qua prius uiuebant homines, adinventione mensurarum & pondertum permittauit: integramq; eorum uitam ex earum rerum ignorantia magnanimum ad calliditatem corruptionemq; perduxit. Terminos terre primus posuit, murisq; muniuit, illicq; coegit suos conuenire domesticos. Hanc uero ciuitatem, ab Henoch seniore filio suo, Henochiā appellauit. Henoch uero Jared filius fuit, ex quo Mahuiaël: cuius fuit filius Matusaël, qui habuit filium Lamech: cui fuerunt filij septem & septuaginta, qui ex duabus uxoribus ei sunt nati, Sella & Ada. Horum quidem Iabel, qui fuit de Ada, tabernacula fixit, & greges amauit: Iubal consanguineus eius existens, musicā coluit, & psalterium citharamq; laudauit. Tubalcain qui ex altera natus est, fortitudine cunctos excellens, res bellicas decenter exercuit: ex his etiam quæ ad libidinem pertinent corporis enutriuit: ferrariam artem primus inuenit, habuitq; filiam nomine Naëma. Et quoniam res diuinas sapienter sciens, uidebat se subiaccere poenæ Cain ob necem fratris, hoc suis uxoribus indicauit. Adhuc autem uiuente Adam, contigit Cain sobolem per successionem esse nequissimam, & alium alio peiorem existere, qui utiq; ad bella incontinentes erant, &

ad la

ad latrocinia properabant. Si quis autem eorum segnis esset ad fundendum sanguinem, alijs rebus pessimis imminabat, contumeliam faciens, & auarus existens. Adam uero (qui primus de terra factus est, & de quo nos exigit narratio adhuc habere sermonem) Abel quidem extincto, Cain autē propter necem illius effugato, de filiorum procreatione cogitabat: & uehementer eum generationis amor habebat agentē annos dacentos & triginta: super quos alteros uiuens septingentos, defunctus est. Fuerunt ergo ei & alij filij plurimi, inter quos etiam Seth. Sed de alijs quidem longum est dicere, conabor autem de Seth narrare tantummodo. Is namq; nutritus, & perueniens ad etatem, quae iam posset ea quae sunt bona discernere, uirtuti studuit. Et cum fuisset uir egregius, imitatores sui filios dereliquit: Illi autem omnes cum boni fuissent orti, in eadem terra sine uexatione uiuentes, felicissime commorati sunt: nihilq; eis usque ad uitae terminum crudele prouenit. Disciplinam uero rerū coelestium & ornatum earum primitus inuenerunt. Et ne dilibarentur ab hominibus quae ab eis inuenta uidebantur, aut antequam ad notitiam uenirent, deperirent, cum praedixisset Adam exterminationem rerum omnium, unam ignis uirtute, alteram uero aquarum ui ac multitudine fore uenturam: duas facientes columnas, aliam quidem ex lateribus, aliam uero ex lapidibus, in ambabus quae inuenerant conscripserunt: ut & si constructa lateribus exterminaretur ab imbris, lapidea permanens praeberet hominibus scripta cognoscere: simul & quia lateralem aliam posuissent: quae tamen lapidea permanet haecenus in terra Syria. Et isti quidem septem generationibus permanserunt, deum indicantes esse dominum omnium, & ad uirtutem semper inspicientes.

De inundatione diluuii super terram: & ubi Noë saluatus cum generatione sua per arcam.

C A P. V.

Deinde

Gene. 6:

DEinde tempore procedente de paternis solēnitatibus ad māla progressi sunt, neq; legitimos honores ulterius prēbentes deo, neque circa homines iustitiā uerba facientes: sed xelum quem prius habuerant pro uirtute, in duplam malitiā, per ea quę gerebant, postea demonstrabant. Ob hoc itaq; deū contra se irritauerūt. Nam multi angeli dei mulieribus cōeuntes, uitiosos filios genuerunt: qui omne bonum despicientes propter confidentiam fortitudinis, similia his qui dicti sunt à Grecis gigātes, perpetrassē tradūtur. Noë uero grauius ferens eorū actus, & habens eorum cōsilia nimis ingrata, agebat ut ad meliora mentem eorū actusq; transferret. Cum autē uideret non acquiescentes ad talia, sed uehementer eos malorum libidine detineri: metuens ne ipsum quoq; cum uxore et filiis & suis omnibus interficerent, discessit ab ea terra. Deus itaq; Noë quidem iustitiā dilexit: condemnauit autem non solū illorum malitiā, sed & omne genus humanum. Quod dum ei disperdere placuisset, & aliud constituere genus malignitate priuatum, & minuerē hominum uitam, annisq; non quantis prius uixerant, sed usq; ad centum uiginti esse mensuram, tunc aridam conuertit in maria, & sic uniuersi inundatione perierunt. Noë uero liberatus est solus, dicentē ei domino, ut sibi fabricam ad salutem huiusmodi faceret, id est, arcam, quatuor cameras habentem: & longitudinem cubitorum trecentorum, quinquaginta uero latitudinem, & triginta altitudinem: in qua cum matre filiorum, & eorum uxoribus introiuit. Et alia quidem quę sibi pro solatio uitę forent necessaria posuit: cūctorumq; animalium ad seruandam genus eorum, masculos simul & fœminas pariter introduxit, aliorum uero animalium numerum septuplum. Erat autem arca parietibus atque cameris fortis, ut ex nulla parte fluctuaret, nec aqua uolentia uinceretur. Et Noë quidem cum suis ita saluatus est. Erat autem & ipse quidem ab Adam decimus, Lamech uero

però filius, cuius pater fuit Matusalaël. Hic autem fuit Henoch, qui fuit Iared: Iared autem Mabelaleel, qui de Caina natus est, qui fuit Enos cum sororibus plurimis. Enos uerò Seth filius fuit, qui natus est ex Adam. Contigit autem hæc passio sexcentesimo anno natiuitatis Noë, mense secundo, qui a Macedonibus Dios nuncupatur, ab Hebræis autem Marachab. Sic enim in Aegypto annum constituerunt. Moses autem Nisan mensem, qui est Xanticus, primum in festiuitatibus definiuit, in quo ex Aegypto Hebræos eduxit. Hic autem apud eum in cunctis muneribus diuinis ualde pollebat: in uenditionibus autem et emptionibus, et alia gubernatione, prioris seculi decreta seruauit. Pluuiam uerò inchoasse dicit, septima et uicesima die presentis mensis. Et usque ad hoc tempus ab Adam, qui primus creatus est, anni fuerunt duo milia sexcenti quinquaginta sex. Quod tempus in sacris libris conscriptum, multa integritate signatum est, una cum natiuitatibus insignium uirorum, qui tunc fuerunt, simul et terminis. Adæ siquidem cum esset triginta et ducentorum annorum, Seth filius natus est, qui nongentos et triginta uixit annos. Seth autem centesimo et quinto anno genuit Enos. Qui dum quinque et nongentis uixisset annis, Caine filio suo rerum diligentiam tradidit, quem genuerat anno nonagesimo. Hic uixit annis decem et nongentis. Caine cum uixisset decem et nongentis annis, Mabelaleel filium dereliquit, quem genuit, cum esset annorum septuaginta. Iste Mabelaleel cum uixisset quinque ac nonaginta et octingentis annis, defunctus est: Iared filium derelinquens, quem genuit, cum sexaginta duorum et centum esset annorum. Cui nouem et sexaginta super hæc et nongentis annis uiuenti, Henoch filius successit, natus cum sexaginta duorum et centum annorum pater eius existeret. Qui uiuens trecentis sexagintaquinque annis, discessit ad deum. Vnde finis eius non inuenitur esse conscriptus. Matusalaël autem Henoch filius, quinto ei

et centesimo natus anno, Lamech filium habuit, cum esset annorum octoginta septem et centum: cui tradidit principatū, quem ipse tenuerat annis nongentis sexaginta et nouem. Lamech autem cum habuisset principatum annis septingentis et septem, Noë filium suum rerum præceptorem ostendit: qui de Lamech natus est agente annum ætatis secundum et octogesiū et centesimū, quiq; quinquaginta et nongentis annis rerum extitit præsul. Isti uerò anni qui collecti sunt, tempus quod conscriptū est prius, compleuerunt. Nullus itaque perscrutetur priscorū fines, quando cum suis filiis, eorumq; auis aut atauis suam quis extendebat ætatem: sed tantum ortum eorum generationis intendat. Igitur decernente deo, et incipiente pluere, aqua cunctis diebus quadraginta ferebatur, ita ut usque ad quindecim cubitos transcenderet terram: quod propterea factum est, ne plurimos fugæ occasio liberaret. Quiescente autem pluuia, aqua uix diebus centum et quinquaginta defecere, quasi mense septimo: quo instante paulatim inchoauit latens herba parere. Deinceps dum arca circa summitatem cuiusdam montis in Armenia constituti sedisset, intelligēs Noë aperuit eam: et respiciens modicum circa eam, in spe meliori cōstitutus, tunc quidem siluit. Post paucos uerò dies aqua amplius recedēte misit coruum, uolens agnoscere, siquid etiam terræ fuisset ab aqua derelictum, et ad egrediendum iam tutum esse uideretur. Qui cuncta repens inundantia, non regressus est ad Noë. Post septē uerò dies columba, quam miserat ut aliquid de terra cognosceret, luttu lenta remeante, simul et rānum oliuæ portante, cognoscēs terram diluuio liberatam: manensq; adhuc alijs septem diebus, et animalia ex arca dimisit, et ipse cum generatione sua simul egressus, sacrificansq; deo cum suis epulabatur. Hunc autem locum Armenij egressorium uocant: Illic enim arca solute reliquias nunc usq; prouinciales ostendunt. Hanc uerò diluuij et
arca

arca memoriam faciunt omnes, qui historias barbaricas conscripserunt: quorum est unus Berosus Chaldaeus: narrās enim de diluuiō, taliter est effatus: Dicitur autem et nauis eius quae in Armeniam uenit, circa montē Chordicum adhuc aliqua pars esse, et quosdam bitumen exinde tollere, quo maxime homines ad expiationes utuntur. Meminit autem horum et Hieronymus Aegyptius, qui antiquitatem Phoeniciæ noscitur conscripsisse. Sed et Manasseas Damascenus in nonagesimosexto historiārū libro ita de eis dicit: Est et super Miniadam excelsus mons in Armenia, qui Baris appellatur: in quo multos confugientes, sermo est, diluuij tempore liberatos: et quendam simul in arca deuectum, in montis uenisse summitem, lignorumq; reliquias multo tempore conseruatas. Fuit autem iste quem etiam Moses legislator Iudeorum scripsit.

Noë Post diluuium oblati domino hostiis, orat nullam aquarum inundationem ulterius induci super terram. C A P. VI.

NOë uerò metuens, ne per annos singulos diluuiū deus ter- Gene. 8.
ra induceret: humanum genus decernens omnino deleri, fana incendens omnia, supplicabat de cætero deo pro statu prior: ut nullam ulterius huiusmodi uastationē superinduceret, quo periret omne animalium genus: sed punitis malis parceret eis, qui propter bonitatē fuerant derelicti, et decreuerunt mala uitare: nam infeliciores scilicet essent illis, et peiori afflictione damnati, si non saluarentur ad integrū, sed magis alteri diluuiō seruari: cum prioris quidem terrorem experimentumq; uidissent, posteri uerò perditionem nouissimam sustinerent: rogabatq; ut eius hostias suscipere propitiis dignaretur, et nullam iracundiam similē ulterius terra susciperet: ut eius operibus impinguati, et ciuitates constituentes, de cætero uitam possent habere felicem, et nullo bonorum quibus ante imbrem aduerti fuerant

rant, fraudarentur, ad longam utiq; senectutem, & uitæ longi-
tudinem peruenturi.

Deus annuit precibus Noë, arcum pluuialem designans ei in te-
stimonium foederis.

CAP. VII.

Gene. 8. & 9. **N**Oë uerò has effundente preces, deus pro iustitia uirum
diligens, annuit, ut eius uota ad finē usq; perduceret: neq;
defunctos dicēs ipse perdidisse, sed pœnam pro malitiâ propria
pertulisse: neq; tales homines, qui ita perderentur fuisse factos,
cū utique castum nosset eis esse principium: neq; donasse ui-
tam, quæ corruptione delectaretur: sed per quæ contumeliam,
inquit, pietati uirtutiq; fecerunt, per ea quoq; compulerunt me,
ut pœnam eis hanc inferrem. Cessabo nanq; de cetero post hanc
iram ab eis pro suis iniquitatibus pœnas exigere, & multo po-
tius te rogante: & si in aliquo amplius aliquando peccauerint,
iam non opus erit imbrium magnitudine, neq; enim ulterius ita
terras aqua rigabit. Moneo tamen, ut ab humana nece omnes
abstineant, & sint ab homicidio puri: facientes quippe tale ali-
quid, puniturus sum. Vtimini uerò cunctis animalibus, ut uultis,
et desiderii quisquis habuerit: dominos enim feci uos esse omnium
terrenorum, & natilium, & quæcunq; uolatilem habent mo-
tum, & in aëre uergetantur, abstinentes à sanguine, in quo est
omnium anima. Designo autem uobis futuram requiem arcu
meo. Arcus autē dei apud illos Iris esse putatur. Et deus quidem
hæc dicens atq; promittens, siluit.

De morte Noë, & de filiis eius.

CAP. VIII.

Gene. 9. **N**Oë uerò cū uixisset post diluuium trecētis & quinquā-
ginta annis, omne tempus feliciter agens, mortuus est anno
uite sue nongentesimo quinquagesimo. Nullus autem ad uitam
modernam, & annorum breuitatem, quibus nunc uiuimus, uitam
comparans antiquorum, putet falsa quæ de illis sunt dicta: & cō
quod

quod nunc uita tanto non ducatur tempore, credat nequaquam illos ad uitae illius longitudinem peruenisse. Illi nanque cum essent religiosi, et ab ipsa deo facti, cumque eis pabula opportuniora ad maius tempus existerent preparata, tantorum annorum circulis rite uiuebant. Deinde propter uirtutes, et gloriosas utilitates, quas iugiter perscrutabantur, id est, astrologiam, et geometriam, deus eis ampliora uiuendi spatia condonauit: quae non ediscere potuissent, nisi sexcentis uiuerent annis. Per tot enim annorum curricula magnus annus impletur. Testes autem mei dicti sunt omnes, qui antiquitatem apud Graecos, et Barbaros conscribere maluerunt. Nam et Manethon, qui descriptionem fecit Aegyptiorum: et Berossus, qui Chaldaica deslorauit: et Mochus, et Estius, ad haec et Hieronymus Aegyptius, qui Phoeniciam disposuerunt, concordant cum meis dictis. Isidorus quoque, et Hecataeus, et Hellanicus, et Acusilaus, et inter hos Ephorus, et Nicolaus, in historijs suis memoriam faciunt antiquorum, annis mille uiuentium. De his itaque sicut singulis gratum est, ita considerent. Filij autem Noë tres erant, Sem, Cham, et Iaphet, qui ante centum diluuij annos fuerant generati. Hi primum de montibus ad campestria descenderunt: ut illic haberent habitaculum: et alios, ualde metuentes propter diluuium ad campos descendere, et segniter habentes, ab excelsis locis ad inferiora uenire coegerunt: quippe ut eorum fiducia imitatores existerent. Et campus quidem in quo prius habitauerunt, Sennaar appellatur. Deo autem iubente eos ad clementiam hominum peruenire, dispersi sunt, ne inter se dissensiones efficerent: sed ut multa colentes spatia terrarum abundantia fructuum potirentur. Qui cum essent ineruditi, et deo inobedientes existerent, in calamitatibus incidentes, sua grauiter peccata senserunt. Et quia iuuentutis multitudine serue-

Gen. 10.

bant, rursus eos à semetipsis migrare fecit: quoniam non in illius propitiatione putabant se habere bona, sed propriam fortitudinem sibi credebant causam esse diuitiarum. Vnde apposuerunt, ut uoluntati dei inobedientes existerent: putantes quòd per inuidiam eius ab alterutris migraretur, ut diuisi possent deo facilius subiugari.

De Nemrod filio Cham: & de ædificatione turris, deq;
diuisione linguarum.

CAP. IX

Genes. ii.

FECIT autem eos esse elatos ad iniuriam dei, atque contemptum Nemrod filius Cham, filij Noë. Qui cum esset audacior et manu fortissimus, suadebat eis, ut non deo ascriberent, quia hominibus per illum felicitas eueniret, sed quia hæc eis propria uirtute præberetur: et cognatos sui generis ad causam tyrannidis adduxit: solus ipse præsumens homines à dei timore reuocare, et spem suam in propria uirtute ponere, ulcisciq; sese timentes deum putabant, interminantem inferre diluuium terre. Ob quam rem turrim ædificandam altiorem suadebat, ubi aqua non posset ascendere. Multitudo autem prona erat, ut Nemrod præceptionibus obedirent: graue putantes seruitium, obsequi deo: et turrim ædificabāt, in nullo sua studia deferentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem, et plus quàm sperare quis posset, multis manibus utiq; fabricata crescebat. Latitudo tamen ita erat fortissima, ut prope eam respicientibus longitudo uideretur imminui. Aedificabatur autem ex latere cocto colligato bitumine, ne fortè penetraretur, ac dissolueretur aquis. Sic illos insanientes deus intendens, exterminare omnes pariter non decreuit, quoniam nec alijs dudum perditis formidabant: sed discordiam immisit illis diuersarum linguarum, ut per multas, absonasq; uoces intellectu carere possent. Locus autem in quo turrim ædificabant, nunc Babylon uocatur: dicta propter confusionē, quam circa

circa elocutionem suam tunc habuerunt. Hebraei namque confuſionem Babel appellant. De hac uerò turri, diuerſiſq; uocibus hominum hoc meminit Sibylla, dicens: Cum omnes homines unius uocis exiſterent, quidam turrin edificauerunt excelſam, tanquam aſcenſuri per eam in coelum. Dij uerò immit- tentes uentos, euerterunt turrin, & uocem propriam unicui- què pariti ſunt: & propterea Babyloniam uocari contigit ciuitatem. De campo uerò qui uocatur Sennaar in regione Babylonis, meminit Eſtius ita dicens: Qui uerò de ſacerdo- tibus ſunt crepti, Iouis ſacra ſumentes, in Sennaar Babylonis uenerunt.

De diſperſione gentium in uniuerſas terras poſt ædi-
ficationem turris.

CAP. X.

Diuiſi ſunt itaque poſt hæc diuerſitate linguarum, migra-
tiones agentes ubique, & terram apprehendentes unus-
quiſque ſelicem, & ad quam eos Deus adduceret: ita ut omnis
terra per eos complectetur, mediterranea ſimul atque mariti-
ma. Quidam autem etiam nanibus tranſeuntes, in ſulis habi-
tauerunt: unde aliquæ gentes ab inſtitutoribus poſitas appella-
tiones hæcenus ſeruant. Quidam uerò placita ſibi nomina
mutauerunt: alij autem, ut inhabitatoribus clarius eſſe uſum eſt,
conuerſionem nominum fecerunt. Græci tamen ſunt huius rei
autores, qui poſteris temporibus conſortati, etiam antiquorum
gloriam propriam effecerunt, & gentes nominibus exorna-
runt, ut eis ſapiens eſſe uidebatur: ornatum utique ponentes
eorum reipub. uelut à ſe conſtituta.

De filiis Iaphet filii Noë, & de gentibus quæ per eos
inſtitutæ ſunt.

CAP. XI.

Fuerunt autem filijs Noë filij, quorum nomina propter
honorem gentibus, quas condiderunt, impoſuerunt homi-
nes, & terris quas apprehendere potuerunt. Iaphet autem
b 2 filius

Gene. 11.

Gene. 10.

*filius Noë habuit filios septem, et habitauerunt isti regionem à Tauro et Amano montibus incipientem, et pertingentem in Asiam usque ad flumen Tanaïm. In Europa uerò usque terram Gazirorum, cum nullus eorum, qui supradicti sunt, ibidem habitator existeret, gentes eius diuersis se nominibus appellabant. Qui enim nunc à Græcis Galatæ nuncupantur, olim dicti sunt Gomeritæ, quos Gomer instituit. Magog uerò Magogus à se nominatos instituit: isti à Græcis Scythæ sunt appellati. Item filiorum Iaphet Mædeus, et Ianus fuerunt: et ex Mædeo quidem sunt gentes, quæ à Græcis Medi uocantur: de Iano uerò omnes Ionij, et Helladici descendunt, qui et Græci, unde et mare Ionicum appellatur. Condidit autem Iobél Iobelos, qui nostris temporibus Iberes appellantur, qui et Hispani, à quibus postea Celtiberi nuncupati sunt. Moga uerò primum dicebatur, quæ postea Cappadocia, nunc autem Cæsarea, à Romanis hoc sortito uocabulo, id est à Cæsare. Moschini uerò à Mosochim plantati sunt, qui nunc Cappadoces nuncupantur, quorum antiquæ appellationis signum ostenditur. Nam ciuitas est apud eos, quæ adhuc Mophæ dicitur, ostendens intelligere uolenti, quòd aliquando omnes gentes regionis ipsius ita uocate sunt. Tiras autem Tirense appellauit suos, quorum princeps fuit: à quibus Græci Thracum nomen commutauerunt. Tanta siquidem gentes per Iaphet filios institute sunt. Gomer autem habente tres filios, Aschenaz quidam Aschenezæos instituit: qui nunc Regini uocantur à Græcis. Riphath autem Riphæos, qui dicuntur Paphlagonæ, Tygran uerò Tygraneos, qui Phryges à Græcis sunt nuncupati. Iano autem Iaphet filio, et ipso tres habente filios, Elisas quidem Eliseos uocauit eos, quorum princeps fuit, qui nunc sunt Acolij. Tharsis uerò Tharsos, sic enim antiquitus Cilicia uocabatur. Tarsos enim apud eos ma-
xima*

xima ciuitatum metropolis appellatur, T litera, pro Θ mutata. Cethim autem Cethimam insulam habuit, quæ nunc dicitur Cyprus: & ab ea omnes insule, & maritima loca Cethim Hebraicè nominantur. Testis enim sermonis mei est una in Cypro ciuitas, quæ antiquam appellationem ualuit retinere. Cythis enim ab his, qui ei Græcum nomen imposuerunt, uocatur: neque sic fugiens Cethi nomen. Iaphet itaque filij, seu nepotes habuere has gentes, quæ forsannunc ignorantur à Græcis. Hoc ergo prædicens, ad narrationem reuertar eorum, unde digressus sum. Nomina siquidem propter scripture decorem, Græci ad delectationem legentiam mutauerunt. Neque enim prouinciæ nostræ est huiusmodi formis uti: sed licet unum quidem schema, & finis nominum sit unus, ultimas tamen nominum syllabas aliter illi declinant. Noë nanque apud eos Noebus appellatur: & Abram, Abramus: & sic hæc forma in omni schemate custoditur.

De filiis Cham filii Noë, & de gentibus per eos institutis.

C A P. XII.

Filij uerò Cham à prouincia Syria, & Amano, & Libano montibus cunctas terras obtinuerunt, quæcunque ad mare sunt posite: apprehendentes etiam eas, quæ usque ad Occanum sunt, & proprias facientes appellationes: tamen aliarum quidem omnino perierunt, aliarum uerò in alias transmutate: & transformate, nimis ignote sunt. Quatuor enim filijs existentibus Cham, Chuso quidem nihil nocuit tempus. Nam Aethiopes, quorum princeps fuit, hætenus & à semetipsis, & ab omnibus Asianis Chusei uocitantur. Seruata uerò est etiam Mesraïs secundum appellationem prisca memoria. Aegyptum namq; Mesrim, & Mesraeos omnes uocamus Aegyptios. Instituit autem & Phut Libyam, Phutos à seuocans prouinciales. Est autem & fluiuius in Mauritania prouincia,

Gene. 10.

b 3 qui

qui isto nomine nuncupatur. Vnde & plurimos Græcorum historiographorum inuenimus huius fluminis memoriam facientes: & ex adiacenti prouincia, quæ Phuti uocatur, ei nomen impositum. Mutatum est autem nomen, quod ei nunc est, ab uno filiorum Mesraim, qui Lababim dictus est. Post paululum uerò dicemus & causam, pro qua contigit eam Africam nominari. Chananeus uerò, quartus existens filius Cham, quæ nunc Iudæa uocatur inhabitans regionem, à se Chananeam appellauit. Fuerunt autem & istis filij: Chuso quidem Saba, ex quo Sabæi: Euila, à quo Euilei, qui nunc Getuli uocantur: Sabatha uerò ex quo Sabatheni, qui nominantur à Græcis Aftabari. Condidit autem etiam Sabathacha Sabathachenos. Rama uerò Rameos instituit: & duos filios habuit, quorum Iudas quidem Aegyptiacam gentem Hesperiorum inhabitans, Iudæis cognomen suum reliquit: Saba autem Sabatheos. Nemrod autem filius Chusi permansens apud Babylonios, tyrannidem exercuit: sicut à me etiam primitus declaratum est. Porro Nemrod cum essent octo filij, omnem terram à Chaza Aegyptum usque tenuerunt. Solius autem Philistijm cognomen prouincia custodit. cuius partem Græci Palestinam appellant. Ex alijs autem, id est, Ludim, & Ananim, & Lababim, solus Lababim à se prouinciam Libyam nominauit. Nephtubim autem, & Phetrusim, Chaslohim, Caphthorim, ultra nomina nihil scimus. Bello enim Aethiopico, de quo postea declarabimus, eorum ciuitates euerse sunt. Fuerunt autem & Chanaan filij: Sidon, qui & ciuitatem sui nominis edificauit in Phœnicæ. Sidon autem à Græcis appellata est. Amath autem Amatheos instituit, quæ etiam nunc est, & à prouincialibus Amathi uocatur: Macedones uerò eam Epiphaniam ab uno priscorum uocauerunt. Aradius autem Aradium insulam habuit: Aracæus autē Arcen, quæ in Libanoq
posita

posita est. De alijs uerò septē, id est, Ethæo, Cetheo, Iebusæo, Amorreæo, Gergesæo, Eueo, Cineo, præter nomina in sacris literis nihil habuimus. Hebræi nāq; eorū destruxere ciuitates.

Noë inebriatus, nudatus, irrisus, irrisorem filium maledictioni subdidit, fratribus eius maledictum patris effugientibus.

CAP. XIII.

NOë itaq; post inundationem terra ad propriam reuer-
Genes. 9.
tente naturam, uenit ad operam: et dum uincam in ea plantasset, uidēs fructum in ea perfectum, uindemiauit: et deducto ad usum uino sacrificans erat in epulis. Inebriatus autē in sopore resolutus, nudatusq; inhonestē iacebat. Quem cum uidisset iunior filiorum, fratribus irridendum ostendit. Illi uerò operuerunt patrem. Quod dum Noë sensisset, alijs quidem filijs felicitatem optauit, Cham uerò propter cognationem sui non quidem maledixit, sed eius proli: et alijs effugientibus maledictionem, deus Chanaanē filios emigravit: et de his quidem dicemus in reliquis.

De filiis Sem filii Noë, seu de gentibus per eos institutis:
& de ortu Abrahamæ.

CAP. XIII.

SEM uerò tertio Noë filio quinq; fuerunt nati, qui usq; ad
Genes. 11.
Oceanū seorsum habitant Asiā, ab Euphrate faciētes initium. Elam siquidē Elamitas, qui Persarū sunt principes dereliquit. Assur autem Ninum instituit ciuitatem, et subiectos sibi Assyrios nominauit, qui fuerunt ualde felices. Arphaxad autē, Arphaxadæos nominauit, qui nunc Chaldæi uocantur, cum princeps eorum esset. Aram uerò Aramēnos instituit, quos Græci Syros appellant. Quos autem nunc Lydos uocant, Lud tunc Ludas nominauit. Aram uerò quatuor existentibus filijs, Hux quidem instituit Traconitidē, et Damascum, quæ est media Palestina, Syriacq; coniuncta: Armeniam uerò Vl, Gether Bactrianos, Mes autem Mesaneos, quæ nunc A-

rax uocatur ab omnibus. Arphaxad autem filius fuit Sala, de quo natus est Heber, à quo Iudeos Hebræos initio uocauerunt. Heber autē, Iectan genuit, et Phaleg. Dictus autē Phaleg, quoniam secundum diuisionem habitationum natus est. Phaleg autem diuisionem Hebræi uocant. Iectan uerò qui filius fuit Heber, habuit filios, Helmodad, Saleph, Asarmoth, Iarach, Aduram, Vzai, Decla, Obal, Abimabel, Saba, Ophir, Euila, Iobad. Isti à flumine Cophino Indie, et posite circa eam Syriæ loca quedam inhabitant. Hæc itaq; de filijs Sem dicta sufficiant. Faciam quoque de Hebræis sermonem. Phaleg enim filio Heber, fuit filius Reu : huius autem Sarug, de quo Nachor filius generatus est : cuius filius fuit Thare, qui fuit pater Abraham. Hic autem decimus quidem est à Noë. Secundo uerò et nonagesimo anno super ducentos post diluuium natus est. Thare enim septuagesimo anno genuit Abraham. Nachor cum esset uiginti et octo annorum, genuit Thare. De Sarug autem Nachor nascitur circa annum trigessimum secundum. Reu autem Sarug habuit cum esset annorum trigintaduorum. Iisdem uerò annis habuit Phaleg Reu. Heber autem quarto et tricesimo anno genuit Phaleg, natus ipse de Sala annum habente tricesimū: quem Arphaxad genuit quinto et tricesimo anno natus. Sem filius Arphaxad natus est post annos duos facti diluuij, Abraham autem habuit fratres Nachor et Aram. Quorū Aram quidē filio derelicto Loth, et Sara et Melcha filiabus inter Chaldeos mortuus est in ciuitate Chaldeorum, quæ dicitur Hur: et hætenus sepultura eius ostenditur. Duxerunt autem uxores filias fratris sui: Melcham quidem Nachor, Saram uerò Abraham. Porro Thare dum odio habuisset terram Chaldeorum propter luctum Aram, migrauerūt omnes in Charran Mesopotamiæ ciuitatem: ubi etiam Thare morientem sepelierunt, cum uixisset annis

annis ducentis quinq;. Recidebatur enim iam uita hominum, fiebatq; paulatim breuior, usq; ad generationem Mosi, postquam terminus uitæ centum et uiginti annorum positus est: hos annos statuente deo, quantos et Mosen quoque uixisse prouenit. Nachor autem de Melcha octo fuerunt filij, Huz, Buz, Camuel, Cased, Azo, Pheldæ, Iedlaph, Bathuël. Isti ergo Nachor filij fuerunt legitimi. Thabach enim et Gabā, et Thabas et Maacha de concubina eius nati sunt. Bathuël autem filio Nachor, nata est Rebecca filia, et filius Laban.

Genes. 22.

Abraham secundum præceptum domini, de Chaldaea migrat in Chanaanem.

CAPVT XV.

Abraham uero Loth filium fratris sui Aran, uxoris uero sue Saræ germani adoptauit, filium legitimum non habens: dimisitq; Chaldaeam cum septuaginta et quinque annorum esset, deo iubente ut migraret in Chanaan, in qua etiam habitauit, proliq; sue eam reliquit: prudens existens, et nimis intelligens in omnibus rebus, et sapiens in his que audierat, et de quibuslibet aliquid cogitaret. Propterea et uirtute prudentiæ maior alijs fuit: et opinionem, quam de deo tunc cuncti habebant, innouare et immutare præualuit. Primus itaque præsumpsit pronuntiare, deum creatorem unum esse cunctorum. Reliqua uero ad felicitatem tendentia, per præceptum præbentis singula queq; dari, et non propria uirtute subsistere confessus est. Hæc uero coniiciebat per terræ passionem et maris, et ea que contingunt circa solem et lunam, et ex omnibus que circa cælum semper eueniunt. Virtute enim eius præsentis, et prouidentia ordinationis, eorum cunctis disponi docebat: quibus quicumq; priuarentur, manifesti fierent, quia neq; ea que ad utilitatem nobis necessaria sunt, sua potestate potuerunt possidere, que scilicet secundum iuuentutis fortitudinem ministratur, cui bonum est solummodo,

Genes. 12.

b s honor

honorem & gratiarum tribuere actionē. Propter quæ Chaldeis & alijs Mesopotamitis in eum consurgentibus, migrationem eligens sequi, per uoluntatem & adiutorium dei, terram Chananeam late possedit: ubi collocatus, altare deo edificauit, & hostias ei immolauit. Meminit autem patris nostri Abraham Berosus, non quidem nominans eum, sed ita dicens: Post diluuium decima generatione apud Chaldeos fuit quidam uir iustus & magnus, in cœlestibus rebus expertus. Hecateus autem etiam memoriam eius plus aliquid fecit. Librum enim de illo conficiens dereliquit. Nicolaus uerò Damascenus in quarto historiarum libro sic ait: Abrahamus regnauit in Damasco, ueniens aduena cum exercitu de terra Chaldeorū, quæ super Babylonem dicitur. Igitur post non multum tempus exurgens etiam de hac regione cum populo suo, terram, quæ tunc Chananea, nunc uerò Iudæa dicitur, habitauit, & hi qui de illo multipliciter sunt progeniti: de quibus in alio libro quæ dicenda sunt, explanabo. Abraham uerò usq; nunc in Damascena ciuitate nomen habetur in gloria: & nunc ostenditur, qui ab eo dicitur habitatio Abraham.

Abraham fame opprimente Chananeam, Aegyptum ingreditur. ubi dignus & clarus habetur, disciplinā arithmeticæ. & astrologiæ contradens Aegyptiis: à quibus iterum regressus in Chananeam, partitur terram cum Loth cognato suo.

CAPVT XVI.

Genes. 12.
& 13.

FAme uerò posteris temporibus apprehendente Chananeam, Abraham Aegyptios uiuere feliciter audiens, ad eos proficisci tendebat: ut eorum abundantia participaretur, & sacerdotū simul auditor esset, & agnosceret quæ de dijs exponerent: ut aut meliores inueniens sequeretur, aut eos sua prudentia in ornatum meliorem transponderet: deducens pariter Saram, Metuens autem uesaniā Aegyptiorum circa mul

mulieres, ne rex cum propter uxoris speciem trucidaret, hanc exquisivit artem, ut se fratrem eius assimularet: sed & illam hoc respondere docens, eò quòd sibi prodesse consideret. Qui cum uenisset in Aegyptum, pertulit quod ipse praeuiderat. Tunc enim pulchritudo uxoris eius innotuit. Vnde & Pharaon rex Aegyptiorum non contentus his quæ de ipsa dicebantur, etiam ipsam inspicere festinauit, arbitratus sibi Saram posse contingere. Sed Deus impediuit desiderium eius iniustum, ægritudine scilicet, & tumultu causarum. Cumq; pro liberatione sacrificarent, per iram Dei pestem sacerdotes aduenisse significabant, eò quòd uxori peregrini iniuriam uoluisset inferre. Ille uerò pertimescens, interrogauit Saram, ut diceret quæ esset, & ille qui eam adduxerat. Qui cum ueritatem audisset, excusabat se apud Abraham, dicens: putasse sororem, & non uxorem eius: & festinasse circa eam cognationem sibi facere, & non iniuriæ causa suum desiderium perpetrare. Cui multa quoque munera condonauit, & ut esset inter sapientissimos Aegyptiorum instituit: uirtutemq; eius & gloriam ex hoc esse contigit clariorem. Nam cum essent Aegyptij diuersis moribus complacentes, & ad inuicem leges proprias reprobantes, & à se etiam propterea disidentes: sibimet eos comparans, & unumquemque despiciens, uerba eorum inania, nihilq; uerum habentia demonstrabat. Erat igitur in admiratione cunctorum, tanquam uir sapiens: atque paratus non solum ad intelligendum, sed ad satisfaciendum, & ad loquendum quodcunq; docere niteretur. Arithmeticam quoq; eis contulit: & quæ de Astrologia sunt, ipse contradidit. Nam ante aduentum Abraham in Aegyptum, hæc Aegyptij penitus ignorabant. A Chaldæis enim hæc plantata noscuntur in Aegypto, unde etiam peruenisse noscuntur ad Græcos. Et cum uenisset in Chananeam, partitus est terram cum Loth, dum pastores eorum

eorum inter se iurgia facerent propter loca pastura: electionem tamen atque conditionem concessit Loth. Sumens itaque ipse partem ab eo relictam, habitauit in ciuitate Ebron: quæ est antiquior annis septem, ciuitate Aegyptia Prothanide. Loth igitur terram, quæ posita est in campo circa Iordanem fluvium, habitauit non longe à ciuitate Sodomorum, quæ tunc etiam erat bona, nunc autem probatur exterminata uoluntate Dei. Quam causam loco proprio designabo.

Sodomitarum congressi cum Assyriis prælio uincuntur: uicini captiui abducuntur, cum quibus Loth captiuus abducitur.

CAP. XVII.

Genes. 41.

Illo namque tempore Assyrijs Asiam obtinentibus, reges Sodomitarum ualde florebant in diuitijs, et multa uirtute: quibus erant reges quinque, eorum prouinciam gubernantes. Balas, Balleas, Sinnabaris, Simoborus, et Baliorum rex. Singuli namque eorum habebat proprium principatum. Aduersum quos congressi Assyrij, et quatuor partes sui exercitus facientes, obsidebant eos. Dux autem erat unusquisque suis ordinatus. Commisso autem prælio uidentes Assyrij, tributum imposuerunt regibus Sodomorum. Duodecim siquidem annis isti seruientes, tributum sibi met impositum soluere passi sunt: tertio decimo autem abstinerunt. Quapropter exercitus Assyriorum super eos aduenit: ducentibus simul exercitum. Amraphelo, Arioch, Chodolochomor, Thadallo. Isti namque et uniuersam diripuerunt Asiam, et gigantum sobolem subuerterunt. Qui cum uenissent Sodomis, castra posuerunt in ualle quæ dicitur Putei bituminis. Illo namque tempore putei erant in eo loco: nunc autem exterminata ciuitate Sodomorum, uallis illa palus effecta est, quæ dicitur Asphaltitis, id est, bituminalis. De hac itaque palude rursus non post multa dicemus. Sodomitis autem cum Assyrij congressus, et forti prælio com-

missio

misso, multi quidem eorum mortui, reliqui uero captiui sunt ducti: cum quibus et Loth ducebatur, qui uenerat ad auxilium Sodomorum.

Abraham irruens in Assyrios, Loth & captiuos Sodomitarum eripuit: cui regresso occurrit rex Sodomitarum, & Melchizedec rex Solymorum: deinde accepto promisso diuino de posteritate, genuit Ismaël: ipseque circumcisus est præcipiente domino, & Ismaël, totaque domus eius.

CAP. XVIII.

Abraham autem cum audisset calamitatem eius, timor filii Genes. 14. & 15.
mul de Loth cognato eius, et misericordia in eum ingressa est, propter Sodomitas, amicos atque uicinos. Et cum festinaret eis ferre suppetias, non tardauit, sed accessit: et quinta nocte irruens super Assyrios circa Dan (sic enim alter Iordanis fons appellatur) et inueniens eos ante quam armarentur, alios quidem in lectulis constitutos occidit, qui neque suspicionem cladis haberent: alij uero nondum in soporem conuersi, tamen præ ebrietate pugnare non ualentes, effugerunt. Abraham autem persequens eos expulit eos usque ad terram Damascenorum: ostendens uictoriam non in multitudine, nec in plurimis manibus esse: sed confidentiam pugnatorum, et fortitudinem præualere, contra totius numeri quantitatem. cum trecentis namque decem et octo et tribus amicis, tantum exercitum superauit: quicumque autem hostium effugerunt, in gloriam sunt reuersi. Abraham autem captiuos eripiens Sodomitarum, qui capti fuerant ab Assyrijs, cum pace reuersus est. Occurrit autem ei rex Sodomorum ad colloquendum, in loco qui uocatur uallis regia, in uia Solymæ ciuitatis. Suscepitque cum rex Melchizedec, quod significat rex iustus, et erat uir, et sine dubio talis: ita ut propter hanc causam etiam Dei sacerdos esset Solymorum. quam ciuitatem postea Hierosolymam uocauerunt. Ministravit autem iste Melchizedec

Abraham

Hierony. ad
Euagrium, in
hac parte Iosephum refellit.

Abraham exercitui xenia, & multam abundantiam rerum op-
 portunarum simul exhibuit: & super epulas eum collaudare
 cœpit, & benedicere Deum, qui ei subdiderat inimicos. Abra-
 ham uerò dante ei etiam decimas spoliiorum, munus accepit.
 Rex autem Sodomorum prædam quidem de Abraham non
 poscebat: homines uerò qui eius essent, recipere precabatur,
 quos ab Assyrijs eripuerat. Abraham uerò ait, non hoc solum
 facere: sed nec aliam utilitatem ex illa se habiturum præda, nisi
 quæcunque pro cibo seruorum eius uidebantur impensa: par-
 tem uerò quandam amicis suis fore præbendam, qui cum eo
 pugnassent: quorum primus Escol uocabatur & Aner &
 Mambre. Laudans autem Deus uirtutem eius, ait: Non perdes
 mercedes tuas, dignum est pro talibus actibus te habere gra-
 tiam. Et quæ putas fuit retributio mercedis, cum nondum esset
 qui ei succederet: erat enim adhuc sine filio. Deus & filium
 ei generandum esse promisit, & multam ex illo sobolem pro-
 ximamq; stellarum numero profuturam. Et ille quidem hæc
 audiens, Deo sacrificium obtulit, ab eo iussus hoc facere. Erat
 autem huiusmodi sacrificium: uitula triennis, & capra trien-
 nis, & aries similiter triennis, & turtur & columba, quæ di-
 uidi iusserat: auium uerò nihil diuisum est. Et antè quàm con-
 stitueretur ara alitibus superuolantibus, pro concupiscentia
 sanguinis, nox affuit diuina, significans malignos proli eius
 uicinos fore annis quadringentis in Aegypto, in quibus affli-
 cti superessent inimicis: & uincentes bello Chananeos, habi-
 turi essent eorum terras & ciuitates. Abraham autem habita-
 uit circa Luxam, quæ uocatur Ogys. Est autem regio Cha-
 naneorum, non longè ab ciuitate Hebron. Et cum grauitèr
 haberet super non pariente muliere, deprecatus est dominum,
 ut ei sobolem masculi filij condonaret. Domino autem iubente,
 uti consideret & pro alijs omnibus bonis, in quibus à Mesopotamia

Genes. 16.

potantia eductus fuerat, etiam filios ei promissit futuros. Tunc Sara precipiente Deo, unam ancillam cui nomen erat Agar, Aegyptiam genere, collocavit ei, tanquam ex ea filios habitura. Et dum concepisset ancilla, iniuriam facere Sara praesumpsit, quasi rex foret filius, qui ex ea fuerat procreatus. Hanc dum Sara Abraham pro uindicta tradidisset, fugam meditata est: et afflictiones non sustinens, deprecata est Deum, ut eius miseretur: occurritque per desertum eunti diuinus angelus, iubens eam ad dominos remeare, et vitam habituram potiore casti uiuentem. Tunc namque eo quod in dominam superba ingrataque fuerat, mala talia pertulisse: quae si inobediens esset Deo, et longius abscederet, eam perire dicebat: si uero reuerteretur, fieret mater pueri in illa terra postea regnaturi. His obediens illa, ueniam reuersa a dominis suis impetrauit: et post non multum peperit Ismael: ac si quis dicat, Deo nobilitatem: eo quod exaudierat dominus preces eius. Abraham itaque cum sex esset annorum et octoginta, natus est ei quem praediximus. In nonagesimonono autem anno eodem constituto apparuit Deus, promittens quod filius ei de Sara nasceretur, iussitque uocari Isaac: significans gentes magnas ex eo futuras, et reges, et qui oppugnantes omnem Chanaanem a Sidone usque ad Aegypti terminos obtinerent. Praecepit Genes. 17. autem, ut genus quod nasceretur ei, alijs non misceretur, et sua genitalia circumcideret, et hoc faciendum octaua die post partum. Causam uero circumcisionis nostra in alijs indicabo. Consulenti autem Abraham de Ismaele utrum multo tempore uiueret, longaeuum significauit Deus, et patrem gentium fore magnarum. Et Abraham quidem in his gratias agens Deo, repente circumcissus est, et omnes qui apud eum erant, et puer Ismael pariter, qui die illa tredecim erat annorum, ipse uero nonem et nonaginta annos agebat.

De Abraham quomodo tres angelos suscepit: & de Loth,
qui, & ipse suscepit angelos hospitio: & de euerfione
Sodomorum: & quomodo uxor Loth conuersa est in
statuam salis: & de commitione filiarum cum patre.

CAPVT

XIX.

Gen. 18.
& 19.

Eodem scilicet tempore, Sodomitæ diuitijs & abundan-
tijs pecuniarum elati, hominibus contumelias faciebant.
& erant impij circa deum, ut nequaquam recordarentur be-
neficentiarum eius: acrisq; sunt à susceptione peregrinorum,
& circa eos officium habere desierunt. Exasperatus igitur
in his deus, disposuit eorum punire superbiam, & ciuitatē eo-
rum subuertere, cunctamq; regionem simul exterminare: ita
ut neque plantatio, neque fructus ex ea ultra consurgeret.
Cumq; hoc deus de Sodomitis decreuisset explere, Abraham
respicuus tres angelos, dum sederet ad illicem Mambre circa
iumentum domus sue, putaretq; esse peregrinos, consurgens am-
plexatus est: & ibidem eos retinens, rogabat quatenus xenia
eis impartiretur. Quibus ammentibus, panes repente de si-
mila precepit fieri: & occidens vitulum & affans, obtulit eis
sub quercu iacentibus. At illi ei gratias retulerunt. Et cum ad-
huc conderent, de muliere querebant ubi esset Sara. Quo
dicente eam intus esse, uenturos se in futurum esse dixerunt,
& inuenturos eam iam matrem existere. In hoc ergo subri-
dente muliere, & impossibile sibi esse filium habere dicente,
cum ipsa quidem nonaginta esset annorum, uir autē eius cen-
tenuitum illi iam non se celare continerunt, sed pronuntia-
uerunt semetipsos angelos dei esse: & quia nisi sunt, ut unus
significaret de filio, duo uerò Sodomitæ euerterent. Hæc au-
dictus Abraham doluit super Sodomitis, exurgensq; deum de-
precatus est, rogans ne iustos & bonos perderet cum mali-
gnt. Deo uerò dicente, nullum Sodomitarum esse bonum: nam
si inter

si inter eos essent decem iusti, omnibus remitteret peccati supplicium: Abraham quidem cessauit, angeli uero in ciuitate Sodomam peruenerunt, quos Loth pro susceptione rogabat (cum esset ualde circa peregrinos humanus, et Abraham benignitate discipulus) ut cum illo manerent. Sodomitae uero respicientes iuenculos, nimio uultus decore precipuos, et apud Loth eos successisse cognoscentes, ad uim et iniuriam eorum pulchritudinis sunt conuersi. Loth uero monete ut casti essent, et ad peregrinorum confusionem nequaquam accederent: sed reuerentiam in eorum successione haberent: quod si ita intemperantes essent, filias suas pro illis concupiscentiae eorum se licente prebiturum: neque sic quicuerunt. Deus autem eorum praesumptionibus indignatus, ipsos quidem excacauit, ita ut non possent ad ingressum domus accedere: Sodomitarum uero omnem populum pestifera morte damnauit. Loth autem deo dicente futuram Sodomitarum perditionem, ereptus est cum coniuge, duas filias assumens, quae adhuc uirgines erant. Sponsi autem egredi contempserunt, consuetudinem hanc uerborum Loth esse dicentes. Deus igitur immisit gladium in ciuitatem, eamque cum habitatoribus concremauit, terramque simili exterminauit incendio: sicut dudum a me dictum est, cum bellum Iudaicum descripsissem. Vxor autem Loth decedens, cum respiceret saepius ciuitatem, et eius curam haberet, interdicens deo ne faceret, in statuam salis conuersa dignoscitur. Vidit siquidem eam, haecenus enim manet. Fugit autem ille cum filiabus, in paruulo quodam agro se retinens ab igne liberato, qui locus Segor haecenus appellatur: sic enim Hebraei modicum uocant. Illic autem desolatione hominum, et inopia ciborum afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanam exterminatum existimantes, cuiusque mactari uoluerint, licere credebant. hoc uero faciebant, ne-

deficeret genus humanum : Fuerunt autem filij, de seniore quidem Moab, ac si quis dicat ex patre : iunior autem genuit Ammon, quod nomen significat filius generis. Et instituerunt, alter quidem Moabitas, quorum hastenus magna gens est; alter uero Ammonitas : utraque enim gens est in ualle Syrie. Et Loth quidem huiusmodi esse contigit de Sodomis egressum.

Quomodo Abraham migravit in Gerara : & Abimelech adintrauit Saram uxorem Abraham : & de natiuitate Isaac.

C A P I T U L U M XX.

Gen. 20.

Abram uero migravit in Gerara Palestina, in loco sororis Saram habens, similia prioribus simulans praetextu timore. Metuebat enim Abimelech locorum regem : qui etiam cum aduocasset Saram, credens eam se posse corrumpere, propter concupiscentiam in egritudinem incidit dei uoluntate : medicisq; desperantibus consoporatus somnio, ne contumeliam faceret uxori peregrini, & aliquantulum leuiatus, amicis exposuit, quod deum ei hanc egritudinem intulerat pro uisione peregrini, ut eius uxorem sine iniuria conseruaret; quia non sororem eam haberet, sed lege iunctam uxorem; & promississet se ei prebiturum hospitatem, si pro uxore ille sine timore consisteret. Et cum haec dixisset, Abraham amicis suadentibus euocauit : nihilq; cum ulterius de coniuge quasi aliquid turpe passura, formidare praecipit : deum eius habere curam dicens, cuius auxilio uxorem suam permanentem sine iniuria reputaret. Deo enim protestante, conscientiaq; mulieris, dicebat neque eam ab initio se appetuisse, si esse eam scisset uxorem, sed tanquam pro sorore secductum : rogabatq; ut mitis circa eum esset, & deum ei propitium faceret : & si apud eum manere uellet, omnem ei libertatem conferret : uolenti uero discedere, danda munera rerum

rerum omnium, quibus ad eum indigens aduenisset. Hæc illo dicente, Abraham non de cognatione mulieris mentitum se esse dicebat, fratris eam filiam esse referens: Et eo quod præter hoc figmentum aduentum suum non fuisse securum arbitraretur: nec suam culpam in illius aegritudine predicabat: Et debere regem habere de salute fiduciam, paratumque se manere apud eum esse dicebat. Abimelech itaque Et terram ei distribuit Et pecunias: constitueruntque inter se, ut sine dolo conuersarentur, facientes ad quandam puteum fœdus, quem Bersabeæ uocant, quod fœdus putei poterit dici: sic enim hætenus à prouincialibus nominatur. Post non multum uerò temporis natus est Abraham filius de Sara, sicut fuerat ei à deo prædictum, quem nominauit Isaac: hoc autem significat risum. Nam eo quod Sara riserat, dicente deo quod pareret, nec iam speraret præ senectute partum, ideo filius ita uocatur. Hæc itaque annos tunc agebat nonaginta, Abraham uerò centum. Natus est ergo filius atque sene, quem repente post octo dies circunciderunt. Et ex illo post totidem dies mos est Iudeorum, circuncisiones efficere: Arabum autem post annos tredecim, eo quod Ismaël, qui gentem eorum instituit, filius Abrahæ de concubina, hoc fuerit tempore circuncisus: de quo certissime omne tempus exponam.

Gene. 21.

Quomodo Abraham monente Sara, & præcipiente domino amisit à se Agar cum filio Ismaële.

C A P . X X I .

SARA natum Ismaëlem de Agar ancilla primitus diligebat, nihil fauoris in eo imminuens: quem utique quasi proprium filium, Et principatus nutrebat heredem. Isaac autem filio procreato, non dignabatur eum nutrire cum Ismaële, cum senior esset, eumque posset opprimere patre moriente. Suae debet ergo Abrahæ, ut eum in aliam regionem cum matre trans-

Gene. 21.

mitteret.

mitteret. Ille uero initio quidem non apposuit uoluntatem ad ea quæ Sara fieri festinabat, crudele nimis arbitratus, paruulum filium & mulierem necessarijs egentem abijcere. Postea uero cum deo placuisset, ad ea quæ præcipiebat, Sara consentiens, matri tradidit Ismaëlem, qui nondum à se poterat gubernari: & aquam in utre & panem ferentē, iussit abire quò itineris necessitas imperaret. Dum ergo abeunti necessaria de fecissent, erat in malis, cum esset aquatio difficilis: & exponens puerum sub quadam arbore animam protrahentem, ne ea præsentē desiceret, procul absceffit. Ad quam ueniens diuinus angelus, dixit ei adesse fontem: & monuit, ut provide-ret, ac infantulum recrearet, dicens grandia ei esse conferenda de pueri sospitate. Illa confidens de promissionibus, & studens alere puerum adhibendo curam, declinauit arumnas. Cum uero ad uirilem puer peruenisset etatem, uxor ei coniuncta est Aegyptia genere, unde etiam ipsa antiquitus fuerat oriunda, de qua filij Ismaëli nati sunt duodecim, Nabaioth, Cedarus, Abdielus, Mabsamus, Masmaus, Dumaus, Mas-saus, Adadus, Themaus, Ieturus, Naphisus, Cedmas. Isti nanq; omnem terram ab Euphrate usque ad mare rubrum positam tenuerunt, Nabathæam provinciam nominantes. Sunt autem isti, qui gentem Arabicam secundum tribus ab eis uocant, & propter uirtutem eorum, & propter Abraham dignitatem. Isaac autem filium suum pater Abraham nimium diligebat, cum esset unigenitus, eiq; à deo pro munere & in senectute concessus. Prouocabat enim ad fauorem amoremq; suum potius parentes & ipse puer, eò quòd omni uirtuti stude-ret, & parentum haberet solitudinem, & affectum circa dei religionem.

Abraham accepit à domino de immolatione Isaac.

C A P I T

XXII.

Abraham

Abraham autem cum felicitatem suam filio legitimo relicta. Gene. 22.
 Acturus esset, morti uicinus hoc uoluntate dei promeruit.
 Qui tentare uolens religionē eius apparuit ei: et cuncta quæ
 præstitisset ei dinumerans, et quomodo hostibus superior fu-
 isset effectus, et præsentem felicitatem eius studio percepisset,
 et Isaac filium habuisset, eundem filium eius sibi sacra immo-
 latione præcepit offerri, in monte nomine Moraim eleuatum,
 ara ibidem collocata: sic enim apparituram eius religionem, si
 etiam saluti filij præponeret quod deo placeret. Abraham au-
 tem in nullo iustum esse decernens non obediri deo, sed cum
 eos ei ministrare debere, tanquam eius providentia omnes ui-
 uant, quibus ipse est propitius, celans coniugem dei præce-
 ptum, et quam ipse habuisset de eade uoluntate: sed neq; ser-
 uorum cuiquam hoc palam faciens, ne forte deo parere pro-
 hiberetur: sumens Isaac cum duobus seruis, et quæ erant ad
 sacrificium necessaria imponens asino, iuit ad montem, et duo-
 bus quidem diebus iter cum eo serui fecerunt. tertia uero, cum
 iam circa locum montis essent, relinquens in campo reliquos
 qui cum eo erant, cum solo filio uenit ad montem, in quo tem-
 plum postea rex David collocauit. Portabant autē secum cæ-
 tera, quæ erant sacrificio necessaria præter uictimam. Isaac
 uero cum esset quinque et uiginti annorum, altari constructo
 interrogabat quid esset sacrificaturus pater, cum uictima non
 adesset. Ille autem dicebat, deum ad præbendum hoc idoneum:
 quietiam ea quæ non sunt, abundanter hominibus condona-
 ret: et ea quæ sunt, ab his qui in semetipsis considerent, pos-
 set auferre: daturum ergo et illi uictimam, si propitius ad sa-
 crificium suum dignaretur accedere. Dum ergo altare fuisset
 constructum, et ligna superposita, et omnia parata, dicit ad
 filium, O puer, quem innumeris uotis optaui à deo nihil cōfer-
 ri: et dum peruenisses ad uitam, nihil est quod pro alimenta-

tuo non feci: neq; me feliciorē magis arbitrabar, nisi cū te uiderem ad uirilem etatē peruenisse, et moriens successorē mei principatus relinquere congaudebam: quia dei uoluntate tuus pater sum factus, denuo secundum eius placitum te repono: hanc fortiter porta dicationē. Deo namq; te cædo, qui hunc honorem à nobis dignatur accipere, eò quòd placidus mihi fuit, et per omnia suffragator. Natus ergo feliciter morere, non comuni modo hanc uitam egrediens: sed à patre proprio oblatu deo patri cunctorum, ob legitimū sacrificiū. Reor enim quia te iudicauerit dignum nec aegritudine, nec bello, nec alia qualibet passione, quæ solent hominibus accidere, ex hac liberare: sed cum oblationibus et sacrificijs animam tuam suscipere, et apud se nihilominus obtinere: eritq; mei de cætero curam habens, senectutemq; regens, qua gratia te maxime nutrebam, hæc mihi deo scilicet pro te præbituro. Isaac autem habens patrem ualde fortissimum, sapientiāq; delectatus, et libentissime sermones eius accipiens, ait: Quia neque iustum esset, ut initio nasceretur, si et dei et patris iudiciū esset refutaturus, aut non se monstraret amborum uoluntatibus præparatum, quando licet solo patri hæc uolenti facere, si non obediret esset iniustum. Hoc dicens accessit ad altare, pariter et ad cædem. Sed opus infirmatum est, deo offerente impedimentum. Inclamauit enim Abraham nominatim deus, suspirans eum à filij nece: Non enim quasi sanguinem desideraret humanum, cædem filij se ei imperasse dicebat: neq; cuius patrem cum fecerat, hunc ei auferre cum tanta impietate poscebat: sed eius mentem se probare uelle, si etiam talia iussus facere obaudiret. Cognoscens uerò eius obedientiam, et excellentiam religionis intendens, delectari quidem se in his quæ præbuerat ei, nec unquam fraudandum eum omni cura dicebat: et genus eius honorandum, futurumq; filium eius longæum,

geum, feliciterq; uicturum in omnibus bonis, prebiturumq; se eius soboli magnum principatum: predicabatq; genus eorum & multis gentibus & diuitijs esse constituendum, & memoriam sempiternam generis eius principibus uffuturam: Chananeamq; terram armis esse possessuros, & exemplum boni futuros cunctis hominibus. Hæc cum dixisset deus, arietem ex improviso produxit eis ad sacrificium. Illi uero præter spem semetipsos amplexantes, quippe qui bonorum talium promissiones audirent, osculabantur alterutrum: & sacrificia celebrato, reuersi sunt ad Saram: feliciterq; degebant, cuncta quæ uellent eis præbente deo.

De morte Saræ, & sepultura ipsius, post cuius mortem Abraham accepit Ceturam uxorem.

CAP. XXIII.

ET Sara quidem non multo post tempore defuncta est, cum uixisset annis centum uiginti & septem: sepultaq; est in Hebron permittentibus Chananeis, sepulcrumq; eius duplex factum est, Abraham emente agrum siclis quadringentis à quodam Ephron de Hebron: & sepulcra sibi Abraham & eius soboles constituerunt. Post hæc autem Abraham duxit uxorem nomine Ceturam, ex qua ei sex filij nati sunt, & ad labores ualidi, & ad sapientiam cauti: Zamran, Iexan, Madan, Madian, Iesboe, & Sue. nati sunt autem etiam his filij: & Iexan quidem Saba fuit & Dadan. Huic uero fuerunt Assurim, & Lasurim, & Laumim. Madian autem habuit Epba, & Apher, & Henoch, & Abida, & Eldaa. His omnibus filiis filiorumq; natis Abraham ex proprijs donis prebuit: qui & Troglodyticam apprehenderunt, & Felicem Arabiam, in quantum ad mare Rubrum pertingit. Dicitur autem quod dum Apher castra fixisset in Libya, & filiorum eius filij habitassent in ea, terram illam ex illius nomine Aphricam uocauerunt. Testatur autem meo sermone Alexander, qui

Gene. 23.

Gene. 24.

dicetur Polyhistor, sic dicens: Cleodemus autem propheta, qui et Malchus, scribens historiam Iudeorum, sicut etiam Moses legislator eorum retulit, ait, quia de Cetura Abraham multi filij fuerunt. Dicit autem eorum etiam nomina tria: Apheran, Surim, et Iaphran. et de Surim quidem Assyriam nuncupatam, ex duobus autem reliquis Iaphran et Apheran civitatem, Abran et provinciam Aphricam nominatam: his etiam auxilium praeuisse Herculem in Libya, et duxisse uxorem filiam Iaphran nomine Hecæam, et genuisse ex ea Dadorim filium, cuius fuit filius Sophon: ex quo barbari Sophaci nominantur.

Quomodo Isaac quadragenarius duxit uxorem Rebecca.

CAPVT XXIII.

Gen. 27. Isaac autem circa quadraginta annos iam constituto, pater Abraham ut uxor duceretur ei Rebecca, quæ fuit fratris eius Nachor neptis, filia Bathuelis, seniore servorum suorum misit ad desponsandam eam, magnis fidei sacramentis obstrictum, quæ hoc modo faciebant: Sub femore manum mittentes: deinde inuocantes deum testem omnium futurorum. Misit autem et munera ibidem commanentibus, quæ apud illos essent rariora, aut nec omnino in illa regione reperirentur. Qui multo tempore uadens, eo quod sit iter agentibus dira Mesopotamia, hyeme quidem propter luti profunditatem, æstate autem propter aquæ defectionem, insuper etiam latronibus ibidem commorantibus, quos defugere non esset facile, nisi providentia viatoribus inhæreret: uenit in civitatem Carrenorum. Cum ergo esset in suburbanis, uirgines uidit plures euntes ad aquam: orauitque deum ut Rebecca, ob quam desponsandam filio eum miserat Abraham, si secundum uoluntatem eius essent nuptiæ celebrandæ, inter illas inueniretur: et ita cognosceretur, ut alijs aquam poscenti

ſcēti negantibus, illa præberet. Et ille quidem hanc habens voluntatem, uenit ad puteum: rogauitq; uirgines ut potum ei præberent. Illis autem auertentibus ſe, dicentibusq; aquam domum portare, & non præbere illi, quæ utique difficile poſſet hauriri: una ex illis omnibus increpans eas pro peregrino, quaſi non eſſet hominibus ad illas aliquando communio, quæ neq; aquam participarent egeno, ſola ei præbuit abundanter. Ille autem in ſpem rerum omnium ueniens, inſuper uolens cognoscere ueritatem, laudabat eius benignitatem atq; nobilitatem, quia etiam cum ſuo labore egētibus ſufficientiam præbere minime declinaſſet: Interrogabat autem de quibus parentibus eſſet, optauitq; quod illi foret gratiſſimum, ut in domum uiri boni ueniret, filios ei paritura germanos. Illa uerò neque hæc inuidit uolenti cognoscere, ſed & genus indicauit: & Rebecca, inquit, ego dicor: pater autem Bathuël fuit, ſed ille quidem iam deſunctus eſt: Laban uerò frater noſter eſt, qui & domui proſpicit ſimul & matri, & ille mea uirginitatis ſolicitudinem gerit. Ille igitur gaudebat in his quæ ſcīta fuerant atq; dicta. Deum ita uidens ſuo itineri clare proſpicere: & proferens redimiculum, & alia pariter ornāmēta, quibus uirgines decet uti, dedit puellæ, ut ei cauſa poculi hæc retributio foret & bonor: iuſtū eſſe dicens, ut talia mereretur, quæ fuerit bona præter uirgines uniuerſas. Poſcebat autem apud eos ſuccedere, quādo ad eam integrius aliter peruenire nequireret, cū iam nox utiq; ſuperreſſet. Portabatq; ornāmēta muliebria ualde pretioſa: æſtimans nihil ſibi eſſe cautius, quam quibus iam uidebātur expertus, & conijcere ex ea & matris & fratris eius clementiam: & quia nihil in eorum eſſet uirtute difficile: neq; ſe eos grauaturum, ſed mercedem peregrinationis præbiturum, & proprijs impenſis uſurum eſſe dicebat. Illa uerò de parentum quidem ſuorū clemētia recte cum aſſe-

ruit arbitratum: culpauit autem pro mercedis uerbo, cum esset
 antiq; omnia sine mercedibus habiturus. Sed ut nunciaret prius
 Laban fratri, quo permittente accersendum esse dicebat. Cum
 ergo factum hoc fuisset, peregrinus adductus est: & camelos
 quidem sumentes Laban famuli eis diligentiam adhibebant:
 ipse uero coenaturus ingrediebatur cum eo, & post coenam
 ad eum matremq; puellæ locutus est, dicens: Abraham Thare
 quidem est filius, uester autem cognatus. Nachor enim horum
 o mulier puerorū auus, frater Abrahæ fuit ex eodem patre uel
 matre: is ergo misit ad uos, petens hanc puellam uxorem filio
 suo esse iungendā: qui legitimus est ei solus in omnibus bonis
 enutritus: cui possibile quidem fuit, felicissimam exinde mulie-
 rem ei copulare, sed noluit. Honorans autem genus, nuptias po-
 stulat, cuius studium ac uoluntatem nolite contemnere. Dei
 enim uoluntate & alia quidem pariter mihi prospera con-
 tingerunt, & puellam citius & uestram inueni domum. Dum
 enim essem proximus ciuitati, uirgines uidens plurimas ueni-
 entes ad puteum, orauī, ut in istam inciderem, quod scilicet
 factum est. Nuptias ergo diuina prouidentia dispositas uos
 quoq; firmate: Illi uero per ea quæ eis fuerant secunde collata,
 dispositionem diuinæ uoluntatis intellexerunt: miseruntq; sicut
 petebat, uirginem, quam duxit Isaac potitus omnium rerum
 Abrahæ. Nam qui nati fuerāt de Cetura, exinde migrauerunt.

Abraham moritur, & sepelitur in Hebron cum Sara uxore sua.

CAPITULUM XXV.

Gene. 24. **P**ost paululum uero temporis mortuus est etiam Abraham,
 uir quidem omni uirtute summus, & digne à deo pro stu-
 dio, quod circa eum habuerat, honoratus. Vixit autem omne
 tempus suum annis centum septuagintaquinq;, & in Hebron
 cum Sara coniuge à filijs suis Isaac & Ismaele sepultus est.
 De partu

De partu Rebectæ: & quomodo Isaac peregrinatus est in Geraris tempore famis: & quia eum senuisset, & caligarent oculi eius, benedixit Iacob, cum putaret se benedicere Esau.

CAPVT XXVI.

Porro post mortem Abraham concepit uxor Isaac, cuius Gene. 24
 uentre nimis intumefcente, hesitans consuluit dominum, responditq; geminos parituram fore Rebeccam, ex in omnibus eos gentibus esse nominandos: maioris autem primatum esse minorem. Peperit ergo paulatim secundum diuinum eloquium geminos filios: quorum senior quidem (ut credimus) à capite usque ad pedes erat hirsutus uehementer, quem iunior præcedentem tenebat à planta. Dilegebat autem pater quidem seniore, qui uocabatur Esau, secundum etymologiam pilorum. Hebrei nanque capillatam ram Seïrom dicunt. Iacob autem iunior charus erat genitrici. Fama uerò superueniente, dum Isaac placuisset ut iret in Aegyptum, ubertuosam ualde prouinciam, pergebat in Geraris deo præcipiente. Hunc suscepit rex Abimelech pro muneribus ex amicitijs Abraham. Et cum multo circa eum fauore fuisset Gene. 26
 usus initio, in hoc permanere semper inuidia faciente prohibitus est. Videns nanque deum Isaac esse præsentem, ex tanto cum studio fouentem, expulit eum. Ille uerò huiusmodi inuidia tentatus per Abimelech, tunc quidem discessit in agrum qui dicitur Pharan, id est, conualis, non longe à Geraris: ubi cum foderet puteum, irruentes pastores in lite congressi sunt, prohibentes illud opus impleri: quo nolente contendere; præualuisse uidebantur. Discedens autem alium fodiebat. Et uim facientibus alijs quibusdam Abimelech pastoribus, etiam hunc relinquens abscessit, expectans bonæ uoluntatis gratiorum licentiam. Quod dum sponte ei fuisset concessum, ut puteum sine prohibitione foderet, Roboth puteum appellauit, quod

quod nomen significat spatiosum. Priorum uero alium quidem Eschon appellauit; quod potest dici litigium: alium uero Sitennam, quod nomen significat inimicitias. Isaac itaque rerum magnitudine fortitudineque pullulabat. Abimelech autem contra se crescere putans Isaac, propter hoc quod cum eo degens ex incertis inimicijs egerat: metuens ne prior amicitia nihilei prodesset, conuerso Isaac ad ultionem eorum quae uidebatur esse perpeffus, amicitias rursus cum eo firmauit: et unum ducum suorum nomine Phicholum ob hoc destinauit. Et cum omnia quae poposcera Abimelech meruisset propter Isaac bonitatem, qui recenti iracundiae priscam gratiam in se inque patrem suum habitam preposuerat, tulit eum in propria. Isaac uero filius Esau, circa quem maximum pater habebat affectum, cum esset annorum quadraginta, duxit uxores, Ada Elomis filiam, et Olibema Sebegonis, uirorum inter Chanaan eos ualde potentium, semetipsum faciens dominum in potestate nuptiarum, neque patris consilium sumens, quia nec permisisset Isaac, si in eius uoluntate iaceret. Non enim libenter habebat, ad provinciales suam compulare cognationem. Nolens autem molestus esse filio, ut iuberet eum abstinere a mulieribus, tacere decreuit. Cum senex autem esset, et aspectum penitus non haberet, euocans Esau, et senectutem indicans, quia et propter cecitatem et passionem uisus, impedimentum ei iam esset deo seruire, iussit eum egredi ad uenandum: ut dum caperet quodcunque potuisset, prepararet ei ad coenam, postquam domino supplicaret, ut auxillator ei in omni uita et cooperatore existere retineat esse dicens, quando etiam moreretur: et ante hoc se ei praebiturum, ut deum propitium eius orationibus habere mereretur. Et Esau quidem ad uenationem egressus est. Rebecca uero deum pro fauore Iacob rogabat, et
 præter

præter Isaac uoluntatem, iussit eum hædos occidere, cœnamq; præparare. Iacob autem ministrabat matri ei semper obediens. Cum uerò fuisset cœna parata, hædi pelle brachia conuoluit Iacob, ut pater propter pilos esse crederet Esau. Nam cum in omnibus alijs assimilarentur, eò quòd essent gemini, in hoc tantummodo differebant: trepidusq; Iacob, ne antequàm fierent orationes, repertus in hac calliditate, patrem ut contraria faceret irritaret, proferebat patri cœnam. Isaac uerò sentiens uocem Iacob, proprio eum nomine uocabat. Illo autem brachium porrigente, cui pellem circumdederat hædi, contingens eum Isaac ait: Voce quidam Iacob proximus, secundum pilorum uerò profunditatem Esau mihi esse uideris. Nihilq; suspicans mali, cum cœnasset, conuersus est ad orationem et dei preces. Domine, inquit, omnium seculorum, et creator uniuerse substantie, tu patri meo magnificam fortitudinem concessisti bonorum, et me dignam præsentibus effecisti rebus, et ex me procedentibus promissisti adiutorem, et propitium, et datorem semper esse meliorum. hæc ergo confirma, et me noli despicere propter præsentem necessitatem, propter quam et præcipue te deosco: et hunc filium propitius serua mihi, et ab omni malo semper sine passione custodi: dans ei felicitatem, possessionemq; bonorum, quorumcunq; tibi præbere potestas est. Fac autem eum metuendum inimicis, amicis honorabilem atque gratissimum. Et ille quidem arbitratu pro Esau se orationes facere, rogabat deum. Mox enim ut cessauit, à uenatione affuit Esau. Isaac autem sentiens quod egerat, quiescebat. Esau uerò petebat similia, quæ fratri fuerant iam collata. Patre uerò negante, eò quòd omnes in Iacob fuissent orationes expense, luctum agebat, quòd esset oratione frustratus: cuiusq; lachrymis afflictus pa-

ter, eò quòd circa uenationem & fortitudinem corporis esset aptus, in armis & omnibus operibus Esau probabilem fore dicebat; eumq; fructum earum rerum, & gloriam sempiternam, etiam genus quod ab eo descenderet, habiturum: fratri uerò esse scruiurum.

Iacob timens fratrem fugit ad Laban, ubi filias eius duxit uxores, cum ancillis earum: ex quibus filios x i. genuit, & unam: filiam: qua uiolata à Sichem filio Emmor regis Sicimorù, indignati fratres eius, uniuersos oppidanos contrucidarunt.

CAPVT XXVII.

Gene. 28.

Iacob autem metuentem fratrem, ulcisci se in eo uolens item, pro eo quod in illo deliquerat, mater eripuit. Marito autem hæc persuasit, ut Iacob de Mesopotamia cognatam suam daret uxorem: cum iam Ismaëlis patruī filiam Basemath Esau coniugem accepisset. Non enim erant deuoti Chananæi circa Isaac, in prioribus eius bellis ualde grauati, cum Barematim cepisset, circa quam precipue laborauerat. Iacob autem in Mesopotamiam missus à matre propter neptias filie Laban eius germani, permittente Isaac nuptias celebrari, eò quòd ei fuisset uxoris consilio persuasum, per Chananæam properabat: & propter odium prouincialium, apud nullum succedere uoluit sed sub diuo iacebat, caput suum lapidibus subditis superponens: ibiq; per somnium uisit huiusmodi uisionem: Astitisse scilicet sibi scalam, à terra pertingentem ad cælum, & per eam descendentes figuras, honestiorem naturam habentes quàm homines, & ad ultimum super eam deum manifeste sibi met apparentem, nominatimq; uocantem, & huiusmodi uerba facientem: Iacob cum patris boni sis filius, & aut qui gloriam magnæ uirtutis inuenit, fatigari te in presentibus non oportet, sed sperare meliora: etenim opulentissima tibi maximorum bonorum

meo solatio erit ubique presentia. Abraham itaque ex Mesopotamia huc ego deduxi à cognatis expulsus, & patrem tuum cunctis felicem ostendi, quorum non minorem partem in te quoque reponam. Confidens ergo & hoc itinere tuo proficiscere, me dirigente securus. Impetrabis enim nuptias, ad quas ualde festinas: eruntq; tibi filij boni, quorum multitudo numero maior erit, & potiores filias derelinquent, quibus ego huius terre potentiam condonabo, eorumq; filijs, qui replebunt omnem quam sol respicit terram, simul & maria. Sed neque ullum periculum timeas, nec laborum multitudinem metuas, me providente omnia, que tibi conferenda sunt & in presentibus, & multo magis in posteris. Hec itaque deus Iacob prædixit: ille uero letus effectus in his que uiderat, fuerantq; promissa, clarificauit illos lapides: quippe cum tantorum bonorum factum ei fuisset illic alloquium: uotumq; fecit, immolaturum se super eos, si acquirens uitam impassibilem remearet: deoq; promissum exoluit denuo remeans. Nam & ipsum agrum honorandum esse decre- Gene. 29.
uit: eiq; Bethel nomen imposuit, quod diuinæ diuitiæ Latine lingua significat. Procedens autem ad Mesopotamiam, longo tempore peruēnit in Carran: pastoresq; in suburbanis inueniens, & pueros adulescentulos & uirgines, ad quendam puteum aquam haurituros, morabatur cum eis potum querens, & uerba cum eis habens, percuntabaturq; ab eis, si nossent quendam Laban adhuc superesse apud se. Illi uero omnes se nosse dixerunt, talemq; esse uirum qui ignorari non possit: eiusq; filiam unam cum eis pascere gregem, quam mirabantur non esse presentem, dicentes ei: Ab ipsa integrius poteris agnoscere, quacunque de illo audire desideras. Hec itaq; illis dicentibus, astitit pulla cum pastoribus qui unā descēderant: eiq; Iacob ostenderunt, dicentes: Peregrinus iste uenit de patre

de patre tuo consulens. Illa uerò per infantiam lata facta propter Iacob præsentiam, requirebat eum, et quis esset, et ad eos unde uenisset, et qua causa fuisset adductus: orabatq; simul, ut esset possibile præstandi ei, quibus uenisset egēs. Iacob autem non propter cognationis causam, neq; propter fauorē præsentem, sed amore puellæ uictus obstupescibat, pietritudinem eius talem esse conspiciens, ut pauca mulierum ita florent, et ait: Ad te mihi patremq; tuum (si tamen filia es Laban) familiaritas est, ex antiqua mea tuaq; generatione cōstans. de Thare enim Abraham et Aram et Nachor filij sunt progressi. Bathuël autē tuus auus, filius est Nachor. De Abraham autem et Sara, quæ nata est de Aram, Isaac est, meus pater. Vicinum autem et nouum cognationis pignus inuicem posidemus. Rebecca enim mater mea, Laban patris tui soror est, ex eodem simul patre et matre progenita. Consobrini siquidem sumus ego et tu. Nunc autem salutaturus uos, et antiquam cognationem renouaturus ueni. Illa uerò recordata (sicut iuuenibus solet accidere) quæ audisset à patre de Rebecca, et parentes sciens eius nomen desideranter audire, propter paternum fauorem ad lachrymas deducta est, et amplexa est Iacob. Quem cum osculata fuisset, perducere maxima delectatione optabat ad patrem, omnibusq; domesticis memoriam matris eius esse dicebat: impenditq; ei totius boni retributionem, cumque ad patrem iam uenire iudebat, et sequi se præcedentem: nec eius delectatione frandari amplius illo tardante poterat. Hæc dicens, ducebat eum ad Laban. Cognitusq; ab auunculo, et ipse sine formidine inter amicos erat, et illis maximam delectationem conferebat, inopinabiliter eis ostensus. Post non multos itaque dies, Laban se gaudere quidem in eius maxime præsentia, et ultra quàm posset indicari sermone; dicebat: causam uerò pro qua uenisset

uenisset, patrem matremq; senes derelinquens, & eius presentie solatijs indigentes, ab eo querebat, præbaturumq; se ei omnia quibus opus haberet. Iacob autem omnem ei causam narrabat, dicens, Isaac fuisse geminos filios, se & Esau: quem dum pro paternis orationibus matris sapiëntia sefellisset, illum se interficere uoluisse dicebat, tanquam ablato sibi à deo regno, & bonis quæ pater optasset: & hanc fuisse causam suæ presentie, mandato materno factæ. Omnibus enim nobis, inquit, sunt fratres: sed mater amplius illius cognationem metuens, ita mihi prospexit, quod utique solum munimen meæ pueritie indicauit. Vnde deum respiciens, in presentibus sum secutus. Laban autē & propter parentes promisit omnem se ei participare clementiam: & propter matrem, cuius fauore licet absentis, studium suum circa eum se dicebat ostendere: gregis scilicet curam eum habiturum constituere se dicebat, & præponendum his exoptabat: uolentemq; ad proprios reuolare parentes, cum talibus donis & honoribus dimittendum, qualibus talis cognatus iuste promeriturus esset. Iacob autem libenter hæc audiens, donec esset quidem apud eos, hūc laborem ferre se gratissime respondit: mercedem uerò pro tali labore, Rachel nuptias postulauit: cum etiā propter alia honore digna apud eum haberetur, tum maxime quod ministra eius fuisset aduentus. Amor namq; puellæ cum huiusmodi uerbis facere compellebat. Laban autem gauisus in his, annuit ei puellæ nuptias: nec alium generū meliorem sibi optasse uenturum, si tamen aliquantū tempus apud eum maneret; ad Chaneos enim se non missurum filiam; quia de sororis cura etiam poenitentiam agere se dicebat, quod eam ibidem direxisset. Cum uerò Iacob hoc fieri consentiret, septem promisit annos: tantum enim iudicauit socero ministrandum, uirtutis suæ præbens experimentum, ut quis esset, magis cognoscere-

d tur.

tur. Laban uerò suscipiens sermonem: transacto tempore proposuit epulas nuptiarum. Nocte uerò superveniēte, ignorante Iacob, collocavit ei alteram filiarum Liam, seniore[m] & nō decoram aspectu. Ille uerò per ebrietatem & noctem ei permixtus, die factō apud Laban de iniustitia querebatur. Qui dandam ueniam necessitati poscebat, ob quam talia gesserat. non enim per malignitatem ei Liam dedisse, sed alia maiori causa uictum se hoc fecisse dicebat: quæ tamen impedire non posset: sed amanti daturum se eam post septem alios annos promittebat. Consensit ergo Iacob, nihil scilicet aliud ei amor puellæ facere permettebat. Et præteritis alijs septem annis, Rachel accepit uxorem. Erant autem ambabus ministræ, quas dederat pater, Zelpha quidem Liæ, Rachel uerò Bala: non quidem ancillæ, sed subditæ. Et Liæ magna erat sollicitudo de amore uiri, quem habebat circa sororem, sperabatq; se existentibus filijs honorandam, & exorabat continue deum. Natoq; filio masculo, & propter hoc conuerso ad eam marito, Ruben filium nominavit, eò quod dei misericordia ei fuisset concessus: hoc enim significat istud nomen. Habuit autem post tempora etiam alios tres filios: Symeon, quod nomen significat, exaudibilem ei fuisse deum: deinde Lewi, quasi firmator societatis: post hunc Iudam, quod significat gratiarum actionem. Rachel autem metuens ne propter copiam partus sororis, minorem apud uirum partem haberet, collocavit cum Iacob suam famulam Balam: ex qua nascitur Dan, quod à deo iudicatum lingua Latina significat: & post hunc Neptalim, tanquam ex machinationibus: eò quod contra partus sororis copiam, arte fuerit usa. Hoc autem & Lia fecit contra sororis opus denuo machinata: collocavit ei & ipsa suam famulam: & natus est de Zelpha filius Gad, quod prius poterit appellare fortuitum: & post hunc Aser, quod beatificiū potest dici, qui

qui Lie gloriam cumulauit. Cum autem Ruben senior fi-
 liorum Lie matri mandragora mala portaret, Rachel aspi-
 ciens dari sibi poscebat, quem cupiuerat cibum. illa uerò non
 consentiēte, sed sufficere ei dicente, quia eam uiri honore pri-
 ua Jet: Rachel mitigans sororis iram concessuram se ei dice-
 ba: ut cum ea uir illa nocte dormiret. Qua hoc percipiente
 munus, iacob cum Lia dormiuit. Rursus ergo nati sunt ei fi-
 li: Isachar quidem, quod significat ex mercede factum: Za-
 bilon, quod significat fauoris pignus ad eam. Nata est autem
 et filia Dina. Post hæc uerò tempora natus est et Rachel fi-
 lius Ioseph, quod indicat augmentum alicuius faciendum. Hoc
 ergo omne tempus, quod sunt anni uiginti, pascibat soceri
 greges. Post quod rogabat, ut sumptis uxoribus ab eo disce-
 dret. Socero autem non permittente, latenter hoc facere co-
 geat: uxoresq; requirebat quid de profectione tractarent.
 Illæ autem discedere libenter habentibus, Rachel et simula-
 chra deorum quos colere patria lex erat, pariter furata, cum
 Lia sorore fugiebat: et utriusque pueri, et puella cum filiis,
 et quæcunque possessio eis erat. Ducebat autem Iacob etiam
 gregum medietatem, non respiciēte Laban. Rachel ergo deo-
 rum simulachra portabat, licet docuisset eam Iacob huiusmo-
 di honorem spernendum: ut si comprehenderetur patre se-
 quente, ueniam illa ad hæc confugiens impetraret. Laban Genes. 31;
 autem post primum diem cognoscens Iacob discessum simul
 et filiarum, multa animo perpeffus mala, persequabatur maxi-
 ma uirtute circumdatus: et septima die in quodam colle pro-
 cul eos collocatos inuenit. et tunc quidem quia erat uespera
 requieuit. uisio autem ei apparuit, monens, quatenus sumens
 generum atq; filias conquiesceret. et nihil in eos per furorem
 præsumeret, sed ut pactum faceret cum Iacob. Quod si eius
 paucitatem contemnens, aggrediretur cum eo pugnare, ei se

auxilium dicebat illa uisio præbituram. Laban autem dum huiusmodi ei factum à Deo fuisset alloquium, orto die Iacob euocans, & manifestans ei uisionem, cui credens ad talia declinasset, cepit eum culpæ, dicens: quoniam eum & Pauperem uenientem ad se, & omnium indigentem suscepit, cūq; cunctam suæ possessionis tribuerit ubertatem. Nam & filias meas, inquit, coniunxi tibi, fauorem tuum circa nos per hec augendum esse confidens: tu uero neque matris tuæ, aut communionis, quam circa me per cognitionem habes, neque uxorum quas duxisti pudorem gerens, neq; filiorum quorum sum auus, lege belli apud me usus es: possessionem quidem meam auferens, filiabus autem genitorem suum fugere persuadens, & sacra quoq; paterna diripiens, domum utiq; portaturis, quæ & à meis parentibus honorata sunt, & à me religione ipsa coluntur. & hæc quidem quæ nec expugnantes inimicos suos faciunt, tu perpetrasti cognatus, & sororis quidem nec filius, filiarū uero maritus, peregrinusq; & coëpulator meus, domui meæ nequaquam talia ingerere dubitasti. Cum hæc dixisset Laban, Iacob ita satisfaciebat, dicens: Ego non solum Deum patriæ desideravi, sed etiam omnes una cognatos: & post tantum tempus, dignum est me ad propria remeare. Pro præda uero quod dicis, alio iudicante, tu potius inueneris iniustus: cum te deceret gratias nobis soluere pro his, quæ à me custodita & facta maiora sunt: quomodo in hoc iustitia non priuaris, cum mihi ingratus existis? cur partem eius paruam sumentes abscesimus? Filia uero tuæ non mea malignitate secute sunt, sed iusta deuotione, quam scimus uxoribus legitimis circa uiros posse competere. Sequuntur itaq; non tantum me, quantum filios. Et hæc quidem ipse dicebat, ne aliquid gereretur incongruum. Querebatur autem, accusationemq; faciebat: quia cum matris eius uideretur esse germanus, & filias

lias ei iunxisset, imperijs eum uulnerasset asperrimis, uiginti annis eum detinens: & alia quidem nuptiarum occasione fecisset, quæ licet fuissent crudelia, leuiter sustinisset: priora tamen facta post nuptas, quæ quilibet etiam inimicus effugeret. Re uera enim ualde crudeliter Laban usus est Iacob. Videns enim Deum ei ad quodcunq; uoluisset præstabilem, promittebat ut quicquid natum fuisset ei præberet, interdum quicquid procederet album, aliquando uerò quæq; nigra nascerentur.

Crescente autem sub nomine Iacob gregum partu, aliquando quidem fidem de præsentis non custodiebat, aliquando autem in altero anno præbiturum se esse dicebat, eò quòd multitudinem gregum uideret abundare, cum in futuro tantam fore potius desperaret: fallebatq; rursus in his quæ nata conspiceret. De sacris autem furatis inquisitionem fieri iussit. Cum autem acceperet Laban perscrutandi potestatem, Rachel hoc audiens, posuit idola in stratorio cameli qui portabat eam: & sedens dicebat naturalem purgationem sibi imminere.

Et Laban quidem cessauit amplius perscrutari, non credens filiam cum tali passione posse ad idola accedere: fecitq; cum Iacob fœdus, in nullo eorum se memoriam quæ gesta fuerant habiturum: sed & ille se dilecturum filias eius. Et has pollicitationes fecerunt super montes quosdam, in quibus columnam statuerunt sub schemate aræ: unde mons ipse dicitur Galaad, ex quo hætenus Galaaditin terram appellant. Et cum factis Gene. 23. pactionibus immolassent, Laban quidē reuersus est: Iacob autem in Chananæam procedenti subinde uisiones apparebant, de futuro ei spem optimam pollicentes. Et locum quidē illum appellauit Dei castrum. Volens autem nosse quid eius cogitaret frater, singula cogniturus cum integritate præmisit: metuensq; propter priscam suspicionem, præcepit his, quos mittebat, ut dicerent Esau: quia Iacob putans iniustum esse ut hic

te irascente conuiucret, de provincia sponte discessit: et nunc sufficiens tempus esse putans reconciliationis, reuersus est, uxores et filios ducens cum diuitijs acquisitis, et cum pretiosis rebus semetipsum tibi traditurus: quia maximum bonum fore iudicat, ut cum fratre fruatur his, quæ ei sunt à diuinitate collata. Et illi quidem hæc ei indicauerunt. Esau uero lætus effectus, fratri cum quadringentis occurrit armatis. Iacob autem audiens uenire sibi in occursum cum tantis armatis, expauit: Deo tamen spem salutis suæ commisit, et prouidentiam rerum presentium fecit, quatenus et ipse suos sine passione seruaret, inimicisq; preualeret, si aliquid iniustum facere uoluissent. Distribuens ergo eos qui cum ipso erant, alios quidem premittebat, alios autem post tergum proxime sequi iubeat: ut si uim paterentur qui præmissi fuerant insistente fratre, refugium sequentes haberent: et omnes qui cum eo erant hoc modo disponens, misit quosdam, fratri munera deportantes. Erant enim iumenta quæ mittebantur et multitudo quadrupedum uariorum: quæ grata susipientibus forent, eo quod illi rarius hæc haberent. Mittebantur autem diuersis uicibus, ut frequenter aduenientes multi esse putarentur. Placabat autem per donarum eius, uel si adhuc aliqua indignatio remansisset: sed etiam sermonibus blandis iubeat uti, quos mittebat ad eum. Hæc disponens per totum diem, nocte ueniente mouebat suos. Cumq; torrentem quendam nomine Iaboch transfirent, Iacob ibi remanenti uisio quædam apparuit, cum qua luctabatur, illa utique uisione certaminis faciente initium: quæ etiam uoce usa est, simul et uerbis: latariq; monens eum in his quæ facta uidebantur: nec modico se preualuisse crederet, sed grandem angelum Dei uicisse, et hoc signum arbitrari magnorum sibi fore bonorum, et quia nunquam eius deficeret genus, nec fortio rem hominum quengquam illius esse uirtutis: præcepitq;

cum

cum uocari Israēl, quod Hebraica lingua significat reluctan-
 tem angelo sacro. Hæc igitur Iacob poscenti illa uisio præ-
 dicebat. Qui sentiens angelum dei esse, rogabat, ut quam par-
 tem habiturus esset, ei significaret. Et uisio quidem cum di-
 xisset ista, disparuit. Lætatus autem in his Iacob, Phanuel lo-
 cum denominauit. Cumq; ei propter certamen dolor fuisset Genes. 33.
 set exortus circa neruum latum, & ipse abstinuit eo cibo, &
 propter illum neq; nobis est comestibilis. Proximum uerò iam
 audiens fratrem esse, iussit præcedere utranq; coniugem seor-
 sum cum ancillis, ut de longe conspicerent opera uirorum pu-
 gnantium, si hoc uoluisset Esau. Fratrem autem sibi proxi-
 mum uenientem ipse salutauit, nihil doloſe de eo cogitantem.
 Et Esau amplexus eum, requirebat de multitudine filiorum &
 mulierum. Et cum cognouisset, ipse quidem uenire eos roga-
 bat ad patrem. Iacob autem excusante de iumentorum labore,
 Esau disceſſit in Seiran: illic enim cōmorabatur, appellauitq;
 uillam de sua scilicet hirsuta capillatura. Iacob autem uenit ad
 Scenas, id est, ad tabernacula, quæ hætenus sic uocantur. Vnde
 in Sichimam quoq; profectus est, quæ ciuitas est Chananeo-
 rum. Sichimitis autem festiuitatem habentibus, Dina quæ Genes. 34.
 fuit filia Iacob, sola transiuit ad ciuitatem, emptura ornamen-
 tum prouincialium mulierum. Videns autem eam Sichem re-
 gis Hemor filius, eam corripit abreptam: & amore confectus
 deprecabatur patrem, ut ei puellam acciperet in uxorem. Ille
 uerò consentiens uenit ad Iacob, supplicans ut filio suo Si-
 chem, Dinam lege coniungeret. Iacob autem neq; contradi-
 cere ualens propter dignitatem supplicantis, neq; legitimum
 iudicans alienigenæ filiam copulare, petit concedendum sibi
 spatium, ut deliberaret de quibus ille poscebat. Absceſſit ergo
 rex, sperans Iacob nuptias filio suo concessurum. Iacob au-
 tem indicans filiis & corruptionem sororis & supplicatio-
 nem

nem Hemor, petebat cogitandum esse quid fieret. & plurima quidem tacebant consilium non inuenientes. Simeon autem & Levi puellæ fratres, ex eadē matre nati, huiusmodi sibi constituerūt adinuicem actionē: ut cum esset festiuitas, & Sichimitæ epulis & requie uterentur, incunctanter primis custodijs assistentes, dormientes occiderent: & ueniētes in ciuitatem, interficerent omnem masculum, & regem cum eis, & filium eius, solisq; parcerent mulieribus. Hæc autē efficientes præter consuetudinem patris reuocauerūt Dinam. Iacob autē factorum magnitudinē admiranti, & filijs irascenti, deus assistens iussit eum confidere: & purificantē tabernacula, sacrificia celebrare: quæ prius cum iret in Mesopotamiam, pro somnij apparitione deo uouerat. Cum igitur purgaret suos, Laban deos inuenit: neq; enim sciebat à Rachel furatos, & quod eos cellasset in terra sub arbore quadam. Hos igitur exinde tollens, sacrificabat in Bethel: ubi somniū uiderat, cum in Mesopotamiam prius iret: hinc enim proficiscens uenit in Ephrata, ubi Rachel ex partu mortuam sepeliuit, quæ sola inter cognatos in Hebron honorē sepulture habere nō meruit. Et cum ualde fleuisset, filium ex ea natum Beniamin appellauit, propter dolorem qui ob eum matri prouenerat. Isti sunt ergo omnes filij Iacob, masculi quidem duodecim, foemina uerò una. Horum octo legitimi, de Lia quidem sex, duo uerò de Rachel, quatuor de famulabus, bini ex utraq; quorum nomina dixi superius.

Moritur Isaac in Hebron & sepelitur, Rebecca prius defuncta.

CAP. XXVIII.

Genes. 35. **V**Enit ergo hinc in Hebron ciuitatem positam inter Chanaanæos. Illic autem Isaac commorabatur. & paululum quidem pariter uixerunt. Rebeccam autem Iacob uiuam non reperit. Moritur autem & Isaac, non post multum quàm filius eius aduenerat: & sepultus est à filijs cum uxore in Hebron:

Hebron : ubi erat eius sepultura parentum. Fuit autem Isaac deo uir charus, & multa eius providentia dignus post patrem suum Abraham, & ualde longæuus. Cumq; uixisset centum & octogintaquique annis cum uirtute defunctus est.

F L A V I I I O S E .

P H I A N T I Q V I T A -
tis Iudaica liber secundus.

Quomodo Esau & Iacob, Isaac filii habitacula diuiserunt.

CAP. I.

POST mortem uerò Isaac filij eius inuicem Genes. 35.
diuiserunt tabernacula, non ea quæ acceperant, & tenuerant, sed Esau quidem Hebron ciuitatem fratri cedens habitauit in Seir : & in Idumæa regnabat, quam regionem ita à semetipso uocauit. Edom enim nominatus est, quam nuncupationem huiusmodi uenationis causa sortitus est. Aliquādo labore uenationis esuriens redibat, dum adhuc puer esset ætate, inuenitq; fratrem lentem sibi præparantem ad prandium, rubeum colorem nimis habentem : & propterea potius incitatus rogabat ut ei præberet ad cibum. Qui uendere sibi primatum propter cibum per eius esuriem compulit fratrem. Ille uerò Genes. 36.
fame compulsus, cessit cum sacramento primatum. Quamobrem propter ruborē cibi, à coætaneis infantie tempore Edom uocatus est. Hebræi namq; Edom rubeum dicunt. Et ideo regionem sic appellauit, quam Græci honestius Idumæam denominauerunt. Fuit autem pater filiorum numero quinq; : quorum Iehus quidem, & Iaëlom, & Core, ex ana muliere sunt geniti, Obolibema nomine : reliquorum uerò Eliphaz quidem ex Ada, Rabuël autē de Basemathæa sunt nati. Iehus quidem
d 3 filij

*filij non fuerunt: Eliphas uerò fuerunt legitimi quinque, The-
man, Omar, Sophar, Gatham, Cenez. Amalech enim naturalis
erat, de concubina Thamna nomine procreatus. Isti siquidem
habitauerunt in Idumæa, quæ Gobolitis est dicta, & ab Ama-
lech Amalechitis est appellata. Cùm enim aliquando magna
fuiſſet Idumæa, & in tota regione nomen integrè retinebat,
& in partibus appellationes ab habitatoribus conſeruabat.
Contigit autem Iacob, ut ad tantam felicitatis magnitudinem
perueniret, quæ facilè ab alijs comprehendere non poſſet. Diui-
tijs enim cunctis provincialibus eminebat, & filiorum uirtu-
tibus inimitabilis & conſpicuus erat: nec ullius rei penitus in-
digeat, quãdo illi ad opus manuum & laborum tolerantiam
erant prompti, & ad intelligẽtiã preparati. In tantum uerò
habuit eius prouidentiam diuinitas & felicitatis curam, ut
etiam ex his, quæ uidebantur eſſe triſtia, bonorum ei præbe-
retur ſublimitas: faceretq; eum, & qui ex eo procreati ſunt,
autores reuerſionis ex Aegypto, quò patres noſtri huiusmodi
cauſa morati ſunt.*

*Quomodo Ioseph iunior filiorum Iacob, ſomniis ei de-
monſtrantibus felicitatem futuram, inuidiam ſusti-
nuerit fratrum.*

CAP. I. L.

Ioseph ex Rachel filium ſuſcipiens Iacob, & propter cor-
poris honeſtatem & animi uirtutẽ, cùm utiq; alios ſapien-
tia præcelleret, eum amplius alijs filijs diligebat: Huic ſiue
paterna dilectio odium fratrum concitauit, ſiue ſomnia: quæ
cùm uidiffet, patri & eis protinus indicauit, eò quòd profe-
ctum eius annuntiarent: cùm ſæpius zelentur homines etiam
ſuorum felicitates. Viſiones autem, quæ apparuerunt Ioseph
erant huiusmodi: Miſſus à patre cum fratribus, ut colligerent
meſſem, cùm maturæ fruges eſſent, uidit nimis præcipuam ui-
ſionem, & ultra ea, quæ ſolent per ſomnia prouenire. Quam
uiſionem

uisionem dum surrexisset, fratribus suis tanquam somnium sibi discernentibus enarrauit: dicens uidisse se transacta nocte manipulum suum de tritico stantem in quo posuerat loco: illorum uero concurrentes, adorare eum, sicut dominum serui. Illi uero intelligentes, ei uirtutem et rerum magnitudinem predicere uisionem, et contra se eius potestatem futuram, Ioseph quidem tanquam ignorantes somnium nihil explanauerunt: consilium uero fecerunt, ne ad effectum ei quæ arbitrabatur accederent, et circa eum graues amplius existerent. Impugnans autem diuinitas eorum inuidiam, secundam Ioseph præstitit uisionem multò mirabiliorem, quàm primam. Vidit enim solem similiter et lunam et undecim stellas in terram descendere, et se adorare: quam uisionem patri, nihil de fratribus mali formidans, etiam his presentibus, indicauit: et interpretari sibi, quid uellet hoc significari, poscebat. Ille uero somnio gaudens, cum expositionem eius mente conspiceret, et cum sapientia non sine consideratione conficeret, letabatur, magnisq; significationibus felicitatem filio nuntiabat: tempusq; largiente Deo futurum, quo à parentibus et fratribus esset honorandus, et adorari dignus: solem quidem et lunam, patri, matriq; comparans, eò quòd illa augeat, et nutriet uniuersa, ille uero formet, et aliam fortitudinem præstet: stellas uero fratribus, cum et ipsi undecim essent, sicut stellæ uigorem à sole, lunaq; percipientes. Et Iacob quidem non insipienter huiusmodi discretionem protulit uisionis: fratres uero Ioseph uehementer ea, quæ prædicta sunt contristauerunt, et incitati aduersus eum, uelut extraneum bona quæ significata fuerant illis somnijs habiturum, et non quasi de fratre gaudentes, dum etiam cum eo potuissent his frui bonis: nempe qui cum cognatione cõmunicarent, et felicitatis socij forent: interimere adolescentulum sunt aggressi.

gressi. Dumq; hoc consilium statuissent, ad perfectionem eius tendebant, in Sichimis abeuntes. Hæc autem provincia pasturis est ouium optima, & gregum nutrimentis ualde copiosa. Quò dum curam gregum haberent, nec patrem scire fecerunt, quòd ibidem morarentur. Ille uerò ignorans hæc, rò quòd nullus ad eum à gregibus adueniret, qui quòd esset uerum de filijs nuntiaret: tristemq; animum pro illis gerens, & in formidine constitutus, misit Ioseph ad greges, ut de fratribus cognosceret, & quid agerent indicaret. Illi autem fratrem uidentes ad se uenire, gauisi quidem sunt, sed non uelut familiaris sui præsentia, & à patre directi: sed quasi super inimico, & manibus eorum diuina uoluntate contradito. Ad internitionem uerò eius, nolentes differre præsens tempus, protinus accesserunt. Quos dum Ruben senior eorum inspiceret ita conspirare, & ad actum iam uideret unanimes eos retinere tentabat, magnitudinem presumptionis & scelus eis ostendens: quòd malignum quidem Deo, & hominibus esset abominabile, etiam non consanguineum perimere: multò autem scelestius eadem fratris ita perficere, quo scilicet interficere pater una perimeretur, & mater in luctu ex filij priuatione non humana lege facta consumeretur. Etiam eis hoc dicebat, ut uno animo perciperent, quid ipsi paterentur mortuo sibi bono filio & iuuenulo: & ut recederent à tali presumptione, Deum timentes, qui inspector simul & testis esset: & ut ab huiusmodi actione recedentes, poenitentiam diligerent, & potius temperantiæ deseruirent. Nam accedentes ad hoc opus, omnem poenam pro fratris nece persoluerent, uiolantes utiq; Dei prouidentiam ubique præsentem: cui neque quòd in deserto, neque quòd in ciuitatibus agitur, potest esse absconsum. Ubique enim est homo, oportet eum scire illic esse Deum. Sed etiam conscientiam suam eos habituros inimicam in his
presump

presumptionibus edicebat:quam neque bonam habentes aliqui,neque talem qualis in eis tunc habitaret post mortem fratris effugerent . Adjiciebat autem dictis suis hæc:quod fratrem neque iniustum aliquid facientem sanctum esset occidere:bonum uerò esse etiam inimicis obliuisci , si quid fortè peccauerint: Ioseph autem in nullo malignum circa eos extitisse, unde eum occiderent:cuius ætatis infirmitatem mensurare deberent , quando ipse eorum tutelam potius expectaret. Causam uerò huius interitus multò peiorem eorum facere actionem,cò quòd propter inuidiam futurorum ei bonorum,cum uita priuare conarentur:quibus bonis similiter cum eo fruerentur,eius communioni pariter participantes,cum non extraneus,sed domesticus eorum existeret:unde deberent sua putare,quæcunque Ioseph largitus diuina conferret. Sed et supernam iracundiam propterea seuiorè sibi met affuturam, si eum qui à Deo iudicatus fuerat dignus,occiderent : et auferrent Deo eum,cui esset talia donaturus. Et Ruben quidem hæc dicens,et his potiora supplicans,eos à fratricidio conabatur auertere. Cum uerò in nullo eos mitiores uideret,sed festinantes ad necem,suadebat ut malum scelus aliquatenus leuigarent . Nam ulcisci se uolentes prius credebat flectere: cum uerò præualuissent,ut fratrem occiderent , dicebat non esse ualde futuros malos , si his quæ nunc hortaretur obedi-
rent: in his enim esse et opus quod festinarent , non tamen huiusmodi,sed leuius in comparatione mali. Petebat enim eos manus in fratrem non mittere , sed proiectum in lacum uicinum,cum illic finire mori,et contra scelus manuum suarum,uel ita luctari. Illis uerò consentiētibus,sumens Ruben adulescentulum,et cautè ligans eum , in lacum cum quiete deposuit:erat enim sine aqua. Et ille quidè cum hoc fecisset,abscessit,querens loca opportuna pastura.

Quomo

Quomodo Ioseph uenundatus à fratribus propter odium, delatus est in Aegyptum: ibiq; emptus à Putiphare, tandem ab eius uxore falso accusatus stupri, coniicitur in carcerem.

CAP. III.

Genes. 37.

Gene. 39.

IVdas autem, qui & ipse filius erat Iacob, uidens negotiatores Arabes ex Ismaëliitarum genere, aromata & onera Syra portantes Aegyptijs de Galaad, post discessum Ruben fratribus persuasit, ut extrahentes Ioseph uenderent Arabis: quo longius constituto, uel si moreretur apud peregrinos, ipsi forent à scelere liberi. Hoc dum placuisset, Ioseph extractum de lacu negotiatoribus uendiderunt pretio minarum uiginti, cum decem & septem esset annorum. Ruben autem nocte ad lacum ueniens, latens fratres, ut liberaret Ioseph, dum clamanti ei non responderet, metuens ne post eius abscessum interemissent eum, culpabat fratres. Illis uerò quod gestum fuerat edicentibus, cessauit à luctu Ruben. Cumq; hæc circa Ioseph gesta uiderentur à fratribus, quid ageret postea, ut extra suspicionem patris fierent, exquirebant: tunicamq; quam uenerat indutus ad eos Ioseph, quam abstulerant dum eum in lacum deponerent, placuit discerpere, & hirci sanguine maculatam portare, patriq; monstrare, ut ei uideretur quasi à bestiis deuoratus. Quod facientes uenerunt ad senem. Et cum ab eis de filij cognitione requireret, dicebant se quidem Ioseph neq; uidisse, neque si qua calamitas accidisset ei, nouisse: illam uerò tunicam inuenisse se, sanguine maculatam, atq; disruptam: arbitrari se, quòd incidens in bestias interisset: si tamen ea tunica fuisset indutus, de domo proficiscens. Iacob autem cum prius in leuiori esset spe, tanquam forte prædato suo filio, hanc spem deseruit, cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifestum. Cognouerat enim eum ipsa uestitum, cum properaret ad fratres: & uelut super mortuo de cætero uidebatur.

batur afflictiſſus, aduleſcentem lugens: & tanquam ſi unius filij pater eſſet, & aliorum conſolatione priuaretur, ſic erat apud ſemetipſum: male prius fratribus cum æſtimans comparatum, qui à beſtijs credebatur eſſe conſumptus. Sacco autem ſedebat veſtitus, & ex triſtitia grauiſſimus, ut neque à filijs conſolationem ſumens leuior fieret, neque laborando doloribus interdicerè præualeret. Ioseph autem uenditum, à nego- Genel. 39;
 tiatoribus comparans Putiphares uir Aegyptius, qui erat ſuper coquos Pharaonis regis, habebat in omni honore, doctrinamq; liberalium artium edocebat: & cum uti meliori cibo, quam conueniret ſeruili perſonæ iubebat: commiſitq; ei domeſticam curam. Ille uerò cum his frueretur, uirtutem humilitatis, quæ circa eum erat, neq; hac mutatione dereliquit: ſed oſtendit prudētiam (cū certiffimè affuerit) præualere poſſe rebus in uita difficilimis, nec felicitatibus ſolum modo tēporalibus inhaerere. Itaq; cū uxor eius domini, propter pulchritudinem, & opportunitatē actuum eius, eſſet illius amore conſecta: & putaret quia ſi hoc ei faceret manifeſtum, facilè ſuaderet eum uenire ad ſuum concubitum: quaſi ille iudicaret felicitatem, eò quòd ei domina ſupplicaret: & ad figuram illius tunc ſeruitij, & nō ad modum reſpiceret caſtitalis: deſideriū ſuum ei prodidit, & uerba de permixtione fecit. Cuius reſpuebat ille preces, dicendo, non eſſe iuſtum huiusmodi ſibi imponi ſeruitium, unde emptorem à quo dignitate tanta fuerat honoratus, iniquitatis contingeret iniuriam ſuſtinere: ſed rogabat eam comprimere paſſionem, deſperationem quippe huius ei deſiderij proponens: quia ſi non eſſet ſpes, hoc ei facile poſſit auferri: ſc uerò omnia potius ferre dicebat, quam in hoc quodammodo conſentire. Nam ſi ſeruū, inquit, dominae ſuae nihil facere oportet aduerſum, contra hæc præcepta maximè conuenit reſultare. Illius autem amor potius au-
 gebatur,

gebatur, eò quòd non speraret omnino deuiare Ioseph. Et cum uehementer obsideretur à passione, secundum rursus fecit experimentum. Igitur dum festiuitas publicæ celebrationis instaret, in qua ad ceremonias etiam mulieres interessent, ægritudinem marito simulauit: captans ob hoc solitudinem, atq; silentium, ut exoraret Ioseph. Qui dum accessisset, uberriores prioribus obtulit ei sermones: quia bonum quidem fuisset, ut priscis precibus flecteretur, nec in aliquo contradiceret, propter reuerentiam dominæ deposcentis, & excellētiā passionis, qua cogeretur domina de sua dignitate descendere: sed nunc melius ageret, si quæ pridem contempserat emendaret, quàm quòd secundas preces expectaret. Hoc illa etiam maiore studio se fecisse referebat, & ægritudinem simulasse, & festiuitati uel ceremonijs præposuisse eius amplexum. sibi autem quòd primis sermonibus non credendo resultauerat, nulla factum fuisse malitia iudicaret: signumq; crederet utilitatis bonorum præsentium, quòd ipsa in ea uoluntate persisteret: quæ bona quasi iam possideret, si eius amore flecteretur, & maioribus frueretur obediens: uindictam uerò & odium eum asserens suscepturum, si eius contemneret dignitatem: sed etiam dominæ castitatem conferre uideretur. Neque enim hoc illum iuuare posse dicebat, si ipsa ad accusationem accederet illius, & tentatam se ab illo proprio marito mentiretur: magisq; crediturum uxoris sermonibus Putipharem, quàm illius, licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicente muliere, simul & flente, nec misericordia eum recedere à castitate suasisit, nec metus coëgit: sed & preces respuit, minisq; non cessit, metuens iniustitiam sustinere: & pati magis quodlibet sæuius elegit, quàm latitijs frui præsentibus, in quibus etiam conscius esset perditionis sue. Commemorabat autem ei nuptias, & uiri societatem, & his potiora tribuenda, quàm

quàm temporalis ardoris libidini supplicabat: nam talibus perpetratis, quæ poenitentiam magis augerent, dolorem sumeret, & nequaquam quæ deliquerat, emendaret: & timorem nimium esset habitura, quando causa huius mali nullatenus posset abscondi: uiri autem suæ societatis adoptionem habitura sine periculo: insuper magnam conscientie apud deum fiduciam simul & apud homines, tanquam in eius manibus amplexibus munda: & apud eum domine potestatem, & non pro peccato habitura confusionem: multoq; melius esse habere fiduciam in bonis quæ cognoscuntur, quàm in malis quæ timore celantur. Et hæc dicens, & his multò maiora, ardorem mulieris retinere, eiusq; passionem ratione conuertere niebatur. Illa uero suo studio uehementius incitata, immittens manum, cum uerbis desperasset suadere, eum cogere pertentabat. Cumq; fugisset iratus Ioseph, illa eius uestem tenente qua se exuerat, exiliuit e domo. Quæ in formidine constituta, ne uiro suo hoc diceret, iniuriam uolens præuenire, quatenus aduersum Ioseph mentiretur, excogitauit: ut hoc modo ulcisceretur iniuriam, quæ ita superbè fuerat contempta, præcedere in accusatione fore sapientissimū simul & muliebri credens: Et sedebat quidem deiecta, atque confusa ob tristitiam, quæ fuerat sua cupiditate decepta, tentamentum corruptionis suæ cum ira fingens, ueniente autem uiro, uultu conturbato, causamq; consulente, fecit Ioseph accusationis initium: & uelut mortua dixit: Marite, seruum nequam cubile tuum uiolare uolentem, castiga: qui neque qualis in domum nostram uenerit recordatus timuit, neque quantum ex tua bonitate promeruit, mente percepit: sed pro his cum rebus omnibus bonum se præbere debuisset, insidiatus nobis est, ut lectum tuum contumelijs afficeret: & hæc in festiuitate, captans absentiam tuam. Qui licet humilis prius uideretur, propter tuum

metum quiescebat, non quòd esset natura benignus. Hoc autem factum est, eò quòd indignè & præter spem ad honorem accesserit. Qui dum fidem totius possessionis tuæ, & dispensationem obtinere prævaluisse, & senioribus famulis præpositus esset, tuam quoque uiolare tentauit uxorem. Dum uerò quiescisset in uerbis, ostendebat uestem, quasi dum tentasset eum facere, reliquisset eam. Putiphares autem neq; lachrymis uxoris, neq; his quæ dicebat illa, uel uidebat ipse, discredens, & eius amori cuncta tribuens, examinationem ueritatis fieri non permisit, uxori tribuens castitatem, Ioseph uerò nequam esse decernens: & illum quidem misit in malignorum carcerem, uxori uerò potius ornamenta castitatis inesse testatus est.

Ioseph somnia interpretatur, pincernæ, ac pistoris. mox regis somnium interpretatus maximis afficitur honoribus.

CAP. IIII;

Genes. 39. **I**oseph itaq; omnia sua deo committens, neq; ad satisfactionem, neque ad integram factorum manifestationem conuersus est, sed uinculis & necessitati tacitus, mansuetusq; succubuit: meliorem esse confidens deum, calamitatis causam & ueritatem scientem, quàm illos, qui cum iniustæ pœnæ contradiderant, cuius prouidentie experimentum repente suscepit. Custos namq; carceris, diligentiam eius fidemq; considerans, & uidens dignitatem formæ, subtraxit uincula: & quod erat pessimum, leuius ei fecit: ciboq; eum uti, quàm uinctis conueniebat, meliore præcepit. Eis uerò qui in eisdem calamitatibus erant, dum ab ærumnarum onere cessarèt, ad colloquium (ut assolet) communionis & similis calamitatis uenientibus, & ad inuicem causas pro quibus condemnati fuerant requiruntibus, pincerna regis ab eo uehementer honoratus, eiusq; affectu deuinctus, & cum Ioseph habens compedes, familiarior ei magis effectus est. Sapientia nanque ei uidebatur excellere.

cellere. Quumq; somnium uidisset, exposuit: petens, ut quid significaret, insinuaret: causans, quia supra mala regis adhuc ei diuinitas sollicitudinem apponeret somniorum. Dicebat ergo uidisse se trium palmitum natos botros ex unoquoque pendere, grandes iam et ad uindemiandum speciosos: eosque se comprimere in poculo regis, mustumq; ei offerre bibituro: et illum gratanter suscipere. Quod ergo uiderat, hoc esse dicebat: poscebatq; ut quencumq; Ioseph sortiretur in his intellectum, ei suo manifestaret eloquio. Ille uero exhortabatur eum confidere, et sperare se in tribus diebus à uinculis absoluentum, rege desiderante ministerium eius, et rursus in eo esse constituendum. Fructum enim uinee significabat in bono Deum hominibus præbuisse, quod etiam ipsi libatur, et fidem hominibus, amicitiamq; paciscitur. Soluit ergo lites passionessq; et tristitias auferit his quibus offertur, et ad delectationem saepe conuertit. Hoc ergo dicens, inquit, ex tribus compressum botris manibus tuis suscepisse regem: bonam igitur uisionem tibi scito futuram, et presentis necessitatis indulgentiam in tot diebus prænutiantem, de quot palmitibus fructum uisus es uindemiasse per somnium. Sed memor esto mei, dum fueris expertus, quæ tibi pronuntiaui bona: et in potestate constitutus, non obliuiscaris, in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccantes ad uincula uenimus, sed pro causa uirtutis et castitatis, ea quæ reorum sunt, sustinere damnati sumus: quando nec in propria delatione eum, qui nobis hæc intulit, iniuriam sustinere uoluimus. Et pincernæ quidem (ut asolet) audienti huiusmodi expositionem, gaudium erat, expectabatq; interpretationis finem. Seruus autem quidam supra pistorum constitutus regis, cum pincerna uinctus in carcere, dum talem Ioseph protulisset de illius uisione sententiam, in spe bona constitutus, quum et ipse somnium uidisset, petijt

Ioseph, ut & illi que preterita nocte uiderat, quid uellent significare, depromeret. Erat enim huiusmodi: Triainquit, canistra ferre me uidi, super caput, duo quidem panibus plena, tertium uero obsonio, uarijsq; cibis, quales solent regibus ministrari: superuolantes autem alites, omnia consumpsisse. Et ille quidem similem expositionem futuram sibi, que fuerat pincernae dicta, credebat. Ioseph autem animo concipiens somnium, dixit ad eum: Velle se quidem interpretem ei fore bonorum, & non talium, qualia uisio demonstraret: Duas, inquit, ei uitae superesse dies: hoc enim significare canistra, tertia uero sum crucifigendum, & cibum uolatilibus esse futurum: nihilq; fore, quod ferre possit auxilium. Hec ergo similem terminum in ambobus, sicut Ioseph praedixerat, susceperunt. Praedicto namq; die quum natalis esset regis, non sicut rex agens, pistorem quidem crucifixit: pincernam uero uinculis absoluens, in proprium ministerium reuocauit. Ioseph uero quum duobus annis uinculorum mala sustinuisset, nihilq; a pincerna praedictorum memoria iuuaretur: Deus cum eripere uolens e carcere, huiusmodi ei machinatus est libertatem: Rex Pharaon nocte uisiones somniorum uidens duas, & cum his utriusque expositionem, interpretationem quidem oblitus est, uisiones uero recoluit: afflictusq; in his, quae uiderat, nempe quum tristitia uiderentur, facto die conuocauit sapientes Aegyptiorum, uolens agnoscere somniorum discretionem. Hesitantibus autem illis, rex potius turbabatur. Pincerne uero regis uidenti confusionem, memoria reddita est Iosephi, cuiusq; circa somnia sapientia: & accedens ad regem, indicauit ei de Ioseph, & uisionem quam ipse uidisset in carcere, pariter & euentum: & quod ipse dixerit crucifigendum ea die pistorem: & sibi omnia secundum interpretationem somnii contigisse, praedicente Ioseph: uinctumq; eum asserens a Putiphare principe co-
 quorum

Gen. 14.

quorum ut seruum, quum diceret semetipsum Hebreorum non humilis esse generis, nec glorie parua. Hunc, inquit, euocans, nec propter modernam eam calumniam culpans, quæ tuis somnijs indicantur agnosces. Iubente siquidem rege Ioseph ad suum uultum adduci, obediunt famuli, diligentia ei præcepto regis adhibita. Rex uerò eius dextram comprehendens: O iuuenis, inquit, tu enim mihi nunc optimus, et prudentia dignissimus testimonio mei famuli nuntiat es: his ergo bonis, quibus iste participatus est, etiam me fac esse consortem, pandens quæcunque somniorum prænuntiant uisiones. Nolo autem te nullo terrore constrictum, blandiri sermone fallaci, et delectabile facere, si re uera sit triste, quod uidi. Putabam enim circa fluuiū ambulans, uidere me boues pinguißimas, simul et magnitudine præcipuas, numero septem, gradiri de pascuis ad paludem: alias uerò tantas numero, proxima de palude currere, ualde tenuißimas et ad uidendum deformes. Quæ dum deuorassent pingues et magnas, nihil adiunctæ sunt, crudeli fame detentæ. Post hanc uisionem de somno surgens, et turbatus, quidquid esset uisio hæc apud me consideras, rursus in soporem solutus sum: et uidi secundum somniū multò mirabilius prior, quod me etiam potius terret, atque conturbat. Spicas septem uidi ex una radice natas, capite iam grauatas, et reclinatas ex fructu, et aptas ad messem: et ad hæc alias septem spicas inanes, et infirmas nimia siccitate. Quæ conuersæ, ut consumerent speciosas spicas, stuporem mihi fecerunt. Ioseph autem respondens, ait: Visio quidem ista rex licet duabus formis apparuerit, unum tamen terminum eundemque significat futurorum. Quòd enim boues uidisti, animal in aratro fortissimum, à peioribus deuoratas, et spicas à minoribus fuisse consumptas, famem Aegypto et sterilitatem aquis totidè annis prænuntiat, æquis scilicet primo temporibus felicitatem ferenti-

bus, quorum ubertas posterorum totidem annorum sterilitate consumetur. Erit ergo difficultas rerum necessariarū, quæ in-
 emendabilis uehementer existat. Signum autem hoc est, quo-
 niam exhaustæ boues, quæ consumpserant meliores, satiari ni-
 nime ualuerunt. Deus tamen non ut tristificet, futura præ-
 dicit hominibus: sed ut præscientibus leuiora faciat experi-
 menta prænuntiarum rerum. Tu siquidem congregans bo-
 na tempore primo satūra, facias ut calamitatem uenturam
 Aegyptiorum terra non sentiat. Mirante itaq; rege pruden-
 tiam, sapientiamq; Ioseph, & consulente quemadmodum uber-
 tatis tempora dispensarentur, ut posterior sterilitas leuior esse
 uideretur, huiusmodi consilium dedit, ut frugum parcitas ha-
 beretur, & non affluenter Aegyptios his uti permetteret, sed
 quantum sufficeret ad pabulum erogaret: quæ uerò superes-
 sent, sterilitatis seruarentur in tempora: recondiq; monebat
 triticum ab agricolis perceptum, ut ad sata tantummodo &
 expensas ministraretur alimentorum. Pharaon utrunq; admi-
 ratus in Ioseph, & interpretationem somnij pariter & con-
 silium, dispensationem eius rei ipsi commisit: quatenus ageret
 ea, quæ populo Aegyptiorum & regi æstimaret utilia: inuen-
 torem scilicet huiusmodi uia, etiam dispensatorem optimum
 fore cōsidens, ille uerò potestate sibi à rege collata, ita ut eius
 uteretur signaculo, & purpura uestiretur, per uniuersam ter-
 ram ductus uehebatur in curru: frumentumq; agricolis suffi-
 ciens ad semen, & pabulum singulis metiens, nulli causam si-
 gnificabat, pro qua talia peragebat.

Quomodo Ioseph totius Aegypti administrationē accepit. Et
 quomodo gessit se erga suos fratres. C A P. V.

Genes. 5.

TRiginta siquidem ætatis iam annos transierat, & omni
 honore collato sibi met à rege fruebatur: quem appella-
 uit Psonphthonfanicon, uidens eius intellectum inopinabilem.
 Signific

significat autem hoc nomen inuentorem absconditorum. Duxit autem uxorem ualde dignissimam, filiam Putipharis, qui unus fuit Heliopolitanorum sacerdos, adhuc uirginem, nomine Asseneth, cooperante sibi met rege. Ex hac fuerunt ei filij duo, ante sterilitatis tempus: Manasses quidem senior, quod nomen significabat obliuionem, eò quòd per felicitatem obliuio ei infelicitatis accesserit: tunior uerò Ephraim, quod restitutionem significat, eò quòd redditus esset libertati maiorum. Aegypto siquidem, secundum expositionem somniorum Ioseph, septem annis beatissimè transigente, fames iam annum tangebatur octauū: et eò quòd non praesensissent easarum super se malum, laborantes in eo crudeliter omnes, ad regis ianuas confluebant. Ille uerò Ioseph uocauit, qui eis frumentum uendidit, factus multitudinis sine dubio saluator: et mercimonium non cum prouincialibus tantummodo faciens, sed etiam paratus uendere peregrinus: omnesq; homines secundum cognationes suas Ioseph solatia merebantur, eius felicitate utentes. His ita gestis, dum Chanana a fame crudeliter Gen. 42. nexaretur, omnem nanque terram hac pestis inuaserat, misit etiam Iacob filios uniuersos in Aegyptū comparaturos frumentum, confidens licere tritici commercium fieri peregrinis: Beniamin tantummodo retinens, qui ei ex Rachel fuerat generatus, et erat Ioseph consanguineus. Illi siquidem in Aegyptum uenientes, adierunt Ioseph, frumentum emere supplicantes. Nihil enim erat, quod non illius consilio gereretur: nam ministratio regia tunc utilis erat hominibus, quando Ioseph honor exhiberetur. Qui dum cognouisset fratres, nihil de se cogitantes, eò quòd adolescēs quidem ab eis abscesserat: ad hanc uerò aetatem ita peruenerat, ut figura etiam eis ignotus esse uideretur: quum magnitudine quoq; dignitatis neque suspectio proueniret, tentabat eos, ut dicerent, quam haberent

de rebus omnibus uoluntatem. Quibus frumenta quidem non uenundabat, exploratores uerò rerum principis esse dicebat: & ex multis quidem locis eos esse congregatos, excusationis uerò causa se cognatos asserere: impossibile dicens esse uiro priuato tales filios, & forma ita clarissimos enutrire, quum regibus tot filiorum copia esset ualde difficilis: ut per hec etiam de patre quæ prouenissent latèter agnosceret, similiter & ut de fratre suo Benjamin audiret. Metuebat enim ne forsitan & in illum, ut in se quoq; peccauerant, aliquid deliquissent. Illi autem erant in tumultu pariter & timore maximo constituti, periculum putantes sibi imminere, nihilq; de fratre mente sua percipientes: & astantes reddebant pro causis singulis rationem, Ruben ita concionante primitus, qui eorum senior existerat: Nos, inquit, non pro læsione uenimus huc, neq; regis negotijs aliqua mala facturi, sed egentes salute, & refugio malorum, quæ regionem nostram obtinere noscuntur, uestram utiq; scientes clementiam: quos non solum subuenire ciuib; proprijs, sed etiam peregrinis mercimonium proposuisse frumenti audiuius, ut omnibus indigentibus salutē maximam præstaretis. Quia uerò sumus fratres, & cōmunis nobis est sanguis, clarum quidem hoc facit familiaritas formæ nō ualde mutata. Pater autem nobis est Iacob uir Hebræus, cuius existimus filij duodecim, ex matribus quatuor: quibus omnibus uiuentibus felices eramus: uno uerò mortuo Ioseph, res nostræ ad peiora conuersæ sunt. Nam & pater immensum in eo protrahit luctum: & nos ex calamitate defuncti, & ærumna senis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti, curamq; patris, & nostrorum prouidentiam Benjamin iuniori fratri reliquimus. Poteris autem mittendo ad domum nostram agnoscere, si quicquam dicimus mentientes. Ruben quidem huiusmodi uerbis tentabat persuadere Ioseph,

ut eis

ut eis meliora decerneret. Ille uerò Iacob cognoscens uiuere, fratremq; Benjamin minime interisse, tunc quidem in carcerem eos quasi per otiam discutiendos iniecit. Tertia uerò die educens eos: quando, inquit, asseritis, neque pro malignitate rerum principis huc uenisse, & esse fratres & unius patris filios, de quo dicitis, hæc ita esse mihi manifestabitis, si relinquentes unum ex uobis apud me, nihil iniuriabile passurum, portantesq; pabula genitori, denuo reuersi fueritis ad me, fratrem quem reliquisse uos dicitis domi, uobiscum pariter adducetes: hoc enim erit signū credibile ueritatis. Illi uerò in maioribus malis constituti flebant, & inter alterutros de calamitate Ioseph frequenter ingemiscebant: tanquam propter id quod in illam cogitauerant, in eis deo ulciscente, talia sustinerent. Ruben autem nimis erat, & eos in huius pœnitentie sermonibus increpabat, ex qua nulla quidem de Ioseph generaretur utilitas: illos uerò quicquid mali sustinerent, pro uindicta illius faciente deo, fortiter tolerare poscebat. Hæc autē dicebant ad inuicem, non credentes suam linguam Ioseph intelligere. Omnes autem Ruben increpante, habebat deiectio, & pœnitentia ducebantur rerum gestarum, cur ipsi non cogitassent illo tempore: pro quibus quum tunc punirentur, iudicabant deum esse iustissimum. Videns autem eos Ioseph sic aestuantes, per compassionem cessit in lachrymas: uolensq; fratribus apparere, discessit. Et postquàm reliquit eos, iterū uenit ad eos. Et retinens obsidem Simeon pro reuersione fratrum, illos sumentes mercimonium tritici., abire præcepit, iubens ministro, ut pecuniam quam pro frumenti emptione detulerant, oneribus eorum latenter immittens, dimitteret eos, illam pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filij uenientes in Chananeam, nuntiauerunt patri quid eis apud Aegyptum contigisset: & quòd quasi ex-

ploratores regis illuc uenisse sint crediti : dicentibusq; se fratres, & undecimum apud patrem reliquisse, creditum eis non sit: & quomodo Simeon reliquerint apud principem militie, donec Benjamin ueniret, & fidem de his quæ à se apud eum dicta fuerant, perficeret: rogabantq; patrem, ut nihil metuens, cum eis iuenculum destinaret. Iacob autē nihil omnino placebat ex his quæ à suis filijs erant gesta : & dam de Simeon detentione grauitè ferret, stultissimum iudicabat, Benjamin quoque his malis adijcere. Et ille quidem neque supplicantis Ruben sermonibus flexus est, licet filios suos traderet : ut si

Genes. 43. quid Benjamin in itinere pateretur, occideret eos auus. Illi uerò hesitabant in his malis, quos potius conturbabat argentum, quod in saccis missum latenter inuenerant. Triticum uerò quod delatum fuerat iam deficiente, & fame magis inualecente, coactus necessitate Iacob, Benjamin deliberauit destinare cum fratribus. Non enim poterant in Aegyptum uenire, nisi pergerent cum sua promissione. Quumq; famem augeri quotidie conspiceret, filijs supplicantibus, quid aliud de presenti faceret, non habebat. Iudas autem quum & in alijs esset uir audax, & in his apud eum fiducialiter ausus est: dicens, non cum debere de fratre metuere, neq; aliquid a duersi suspitione concipere: quoniam nihil circa eum agendum foret, ubi deus prouisor esset : & quia quicquid ei immineret, eo etiam apud eum manente omnino contingeret : eos autem sic palam in perditione pueri adijcere non debere : nec alimentum ex ubertate Pharaonis pronissum, propter puerum irrationabiliter auferendum : cogitandum autem & de salute Simeon: ne dum parceretur profectui Benjamin, ille perimeretur: deo autem de illo esse credendum. Quo exhortante atque dicente, aut saluum reuocari filium, aut se cum eo remansurum atque uicturum, credens ei Iacob, tradidit ei Benjamin.

& duplex

et duplex tritici pretium, simul et quæ apud Chananæos nascuntur, unguenta balsami, et stacten, et terebinthum, et mel, munera Ioseph direxit portanda. Multæ uerò in egressione filiorum à patre lachrymæ fundebantur, pariter et ab illis. Ille namq; si filios saluos de itinere suo reciperet, cogitabat: illi uerò si fratrem incolumem reperirèt, nihil pro eorum tristitia perpeßsum mali. quotidicq; eis mœror ingerebatur. Et senior quidē fessus tolerabat: illi uerò ibant in Aegyptum, spe meliori tristitiam curaturi rebus præsentibus. Quum uerò in Aegyptum peruenissent, successerunt apud Ioseph. Timor autem eos non fortuitum perturbabat, ne propter tritici pretium crimini subiacerent, uelut ipsi furtum sub calliditate gessissent: et apud præpositum Ioseph multis satisfactiõibus utebantur, dicentes, domi se in suis saccis inuenisse pecuniam: eamq; nunc reportasse. Illo itaq; respõdente, se etiam quod dicerent non ignorare, releuati sunt à timore: soluensq; repente Simeon, cum fratribus cum esse permisit. Veniente uerò Ioseph à ministerio regis, ei munera proferebant, et sciscitanti de patre dicebant, quòd eum incolumem reliquissent. Ille uerò cognoscens superesse Beniamin, si is esset iunior frater interrogabat, quem utique in præsentì cernebat. Quibus respõdentibus ipsum esse, ait, Deum semper omnium esse suffragatorem. Ipse uerò passione motus ad lachrymas, discedebat, nolens semetipsum fratribus demonstrare: sumpsitq; eos ad cibum, fecitq; discumbere, sicut erant soliti apud patrem. Qui dum circa recumbentes benignus existeret, Beniamin partibus duplicibus honorabat.

Ioseph fratrem Beniamin ut furè retinet: tandèq; se fratribus manifestans, patrem cum tota domo ad se accersit. CAP. VI.

Dum uerò post coenam in soporem fuissent conuersi, iussit præposito ut et triticum eis mensuratum daret, pretiumq; Gene. 44.

tiumq; rursus in eorum saccis absconderet: in onere uero Beniamin etiam poculum argenteum, quo bibere congaudebat, immitteret. Hæc itaq; faciebat, experimentum fratrum sumere uolens, utrum aliquādo auxilium ferrent Benjamin pro furto detento & patienti periculum: an certe relinquentes eum, tanquam nihil mali ipsi gerentes, ad paterna limina remearent. Quum uero famulus mandata fecisset, die facta, nihil horum scientes Iacob filij, discedebant, recipiētes etiam Simeon, & duplici gaudio congaudentes, tam propter eum, quā etiā Benjamin reuocantes, sicut promiserant, patri. Qui dum abirent, insequabantur eos equites, dūcentes famulum à quo in sacco Benjamin poculum uidebatur immissum: & inopinabili equestrium inuasiōe turbatos, causamq; sciscitantes, pro qua sic uenissent: illi maleuolos appellabant, qui dum honore & muneribus potiti ab eorum domino fuissent, neq; munera, neq; hospitalitatem Ioseph memoria retinētes, præsumpserint iniqua in eum committere: & scyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes, iniusta secum lucra portarent: amicitiamq; Ioseph, suumq; periculum si inuenirēt in fraudē, secundo loco ponentes: minabanturq; eis supplicium futurum: qui nec deum latuerint, nec cum furto fugientes euaserint, licet ministerij famulum latuissent. Cognoscetis ergo, dicebant, quid ignorantes de poculo passi fuerimus, scituri tamen repente uos esse puniendos. Hæc & his maiora in eos dicens famulus increpabat. Illi uero nescientes hoc factum, eius uerba deridebant, leuitatemq; uerborū illius famuli mirabantur: quod talem causam uiris præsumeret inferre: qui dum pretium in suis saccis inuētum nequaquam retinuissent, sed quod gestum fuerat nullo sciente reuocassent, multo potius ab huius maleficiij uoluntate recederēt: & quia rei perscrutationem negatione iudicabant esse fidelio rem, famulum requirere imperabant:

perabant: & si quisquam rapuisse comperiretur, omnes esse puniendos. Nihil enim sibi conscij habebant fiduciam, ut putabant, omni periculo carituram. Illi uerò inquisitionem fieri exigebant, unius uerò fore supplicium, qui in furto fuisset inuentus. Et dum quærerent, omnesq; iam ceteros pertransissent, secundum inquisitionis modum ad Beniamin nouissime peruenerunt: non ignorantes, quomodo in illius sacculo poculum abscondissent: sed subtilem inquisitionem se facere simulant, alij siquidem de suo timore liberati, de Beniamin uidebantur esse solliciti: confidebant tamen, quia nec in illo posset maleficiū inueniri: increpabantq; eos qui fuerant persecuti, uelut eis multum processuris, impedimentum itineris attulissent. Quam uerò scrutantes onus de sacculo Beniamin inuētum poculum protulissent, in luctum & gemitum omnes repente conuersi sunt: & indumenta rumpentes, flebant fratrem suum pro furti crimine puniendum, seq; mentitos patri de salute Beniamin. Crescebat autem eis hoc malum, ex eo quod iam credentes se tristitiam deuisse, rursus in fratris sui malis inciderent: & paterna super illum tristitia causam se fore dicentes, qui uim patri fecissent, ut eum cum eis unā dirigeret. Equites ergo sumentes Beniamin, ad Ioseph ducebant: fratresq; pariter sequebantur. Ille autem dum illum quidem cerneret in custodia positum, illos autem luctuoso schemate laceratos: Quid, ait, o maligni aut de mea clementia, aut de providentia dei cogitantes, talia in hospitem & benefactorem facere presumpsistis? Illis autem in supplicium se tradētib; pro salute Beniamin: & rursus recordantibus dicentib; beatiorem esse Ioseph, qui si quidem mortuus esset, a uite tristitia liber esset: si uerò uiueret, quia pro illo super eos Deus uindictam inferret: asserentibus autem se esse amaritudinē patris, quia tristitiam quam pro illo hactenus haberet, etiam de

Beniamin

Beniamin ipsi ei rursus adijcerent: Ruben etiam eos inter hæc vehementius increpabat. Ioseph ergo dicente, illos quidam à se absolui, à quibus in nullo fuerat læsus: solamq; ei sufficere poenam fratris: neque enim iustum esse illum dimitti propter eos qui in nullo deliquerant, neque eos cum fure puniendos, sed etiam abeuntibus se præbere securitatem: omnes quidem tenuit stupor, et dolore huiusmodi passionis obmutuerant. Iudas autem qui etiam patri persuaserat, ut adolescentulum dirigeret, et in alijs erat uir efficax, pro fratris salute se decrevit opponere: Licet crudelia, inquit, opera commiserimus in te, et supplicio digna: iustumq; sit omnes nos subiaccere tormento: licet non sit iniquitas omnium, sed unius iunioris: tamen desperantibus de eius salute, spes relicta est nobis de tua benignitate, et euadendi nobis, te pollicente, periculum. Et nunc non ad nos respiciens, nec malefacta considerans, sed ad tuam naturam conuersus, uirtutem potius exerce, non iram, qua alij cum fortitudine parui sint, non in maximis solummodo, sed etiam in fortuitis sumentes utuntur. Tu esto magnanimus, neq; uincaris ab ira, ut eos perimas, qui neq; suam potuerunt tueri salutem, sed à te eam sumere poposcerunt. Non enim modò eam primitus nobis donas, sed dum frumentorum uenissimus ad emptionem, uelociter et opulentiā donasti ciborum, et nostris familiaribus uberrime descenda præbuiisti, quæ periculum sustinentes à peste famis eriperent. Nec despicias pereuntes egestate rerum necessariarum, nec punias qui uidentur deliquisse: et circa beneficium quod à te nobis splendi-
didissime collatū est, inuidiæ calamitate damnatis, permaneat tua gratia, alio tamen modo data. Saluabis enim, quos ob hoc etiam nutristi: animasq; quas fame laborare non passus es à morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile sit et magnum, ut et animas nobis dones, et præbeas indigentibus

tibus, unde possint permanere. Reor enim deum causam hanc preparasse, uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis ostendere: nosq; in hac ærumna constituisse, ut iniquitatibus in te peccantium uidereris ignoscere, et non solis ob aliam causam indigentibus tuæ clementiæ adminicula condonares: quamquam et hoc magnum est, si benefiat inopibus: principale tamen existit salutare quenquam eorum, qui pro delicto in se commisso debeant poenas exoluere. Nam si paruas lesiones delinquentibus dimittere, laudem attulit multis, iracundiam cohibere in his, pro quibus uita peccantium fit obnoxia, diuinæ cognoscitur esse naturæ. Et ego quidem nisi patrem scirem quemadmodum in amissione filiorum affligitur propter Ioseph mortem, nequaquam quantum ad nos attinet, salutis uerba proferrem, nisi forsitan hoc tuis moribus donarem: quorum est propriū etiam hos saluare, qui tribulantur in huius morte: sed etiam preberemus nos passuros quæcunq; uelles. Nunc autem non nostri miscentes, licet iuuenes simus, et nondum fruentes uitæ bonis, moriamur: sed de patre cogitantes, et senectutis illius miscentes has tibi preces offerimus, et cōmendamus animas nostras, quas tibi nostra malignitas tradidit ad supplicia perferenda. Nam neq; ille malignus est, neque nos tales futuros genuit: sed quum sit benignus, et ut experiatur talia, non sit iustum, etiam nunc absentibus nobis, pro nobis suspectus affligitur. Quum autē audierit perditos, etiam causam mortis amarissimæ sustinebit, et ob hoc uitam suā multo citius derelinquet: ita ut eum conuersationis nostræ turpitudine corrumperet, pessimumq; faciat de presenti luce discessum: et dum ad alios studeat nostra bona pandere, ut nostri actus neque sentiantur, efficiet. In hac ergo ratione constitutus, licet mala te nostra commoueant, tuam iustitiam dona patri: ut propter illius misericordiam maiora dicaris facere, quam cogaris.

cogaris pro nostra malitia : nec senectus eius in desolatione defecta consistat , aut nostra perditione deficiat. Verere patrum nomina hoc ei condonans. In hoc itaq; & tuum honorabis genitorem, & tibi honorē præstabis, quum iam hac appellatione potiaris: & in ea sine passione seruaberis à deo patre cunctorum : in quo per communionem huius nominis pie agere comprobaberis, nostri patris habendo misericordiam, ne fraudatus filiis aliquid patiat. Tua sunt ergo quæ nobis præbuit deus, habentis utique potestatem & auferre & dare, nihilq; ab eius gratia differentis. Nā dān quilibet in utrunq; habuerit potestatem, optimum est, ut hac in bonis utatur : & potestatem quæ in malo est, tanquam si non sit, obliuiscatur: quasi hoc solum concessum sit, ut de salute sit cogitandum. Tu uerò omnes nos saluabis ignoscendo fratri, in quibus infelicer egit: neque enim uita nobis est hoc punito, quo non licebit ad patrem remeare iam quasi defuncto. Supplicamus ergo domine, ut si decreueris fratrem nostrum occidi, nos cum eo punias, tanquam delicti participes. Nō enim patimur nos ipsos, quasi propter mortui tribulationem afficere : sed tanquam similes eius malitiæ existentes, ita debemus interiri. Et quoniam ut iuuenis deliquit, necdum prudentia roboratus, & humanum est talibus ueniam tribui, hoc tibi relinquo, & ulterius uerba proferre cessabo: & si quidem nos cōdemnare uolueris, ea quæ dicta non sunt, non uidebuntur nos ad tristitiam deducere: si uerò absolueris, etiam illa in tuæ benignitatis conscientia reuolue, quia non solummodo nos saluabis, sed etiam uitam redonabis: propter quod potius iustior apparebis, quando plus nobis ipsis probaris de nostra salute sollicitus. Si autem culpam castigare mauis, me magis pro isto castigans, hunc patri remitte: si uerò aliquem tibi retinendum indicas seruum, ego utilitatibus tuis minister potior, quanto aptior,

aptior, sicut uides, ad utrasque passionis existo. Iudai itaque omnia sustinere pro fratris salute libenter habens, prostravit semetipsum ante pedes Ioseph, si quo modo eius iram flectere potuisset. Prostrati sunt etiam fratres uniuersi flentes; et semetipsos pro anima Benjamin neci tradentes. Ioseph autem animi sui passionibus uictus, et nequaquam ualens ire tolerare signum, iussit quidem abire praesentes, ut fratribus se tantummodo demonstraret. Discedentibus autem omnibus, semetipsum fratribus indicauit, dicens: Virtutem quidem uestram atque fauorem circa fratrem uestrum ualde collaudo, et meliores quam speraram ex his quae in me cogitastis inuenio. Haec autem omnia feci, experiri uolens amorem uestrae fraternitatis. Naturaliter autem neque circa me malignos uos arbitrator extitisse, sed dei uoluntate factum est: quo et nunc bonorum adeptio, et in futuro: si propitius deus nobis fuerit, conferenda sit. Patris ergo salutem inopinatam cognoscens, talesque uos circa fratrem inueniens, neque illorum quae in me commisisse putamini, ulterius recordabor. Cessabo autem et ab odio malignitatis, quod super his habebam: et tanquam fuerint uoluntate dei completa, et status praesentis mihi uos sitis occasio, gratiam me habere profiteor: uosque ipsos uolo illorum obliuionem sumentes, magis delectari in illo, quod tunc inconsiderate fecistis, dum ad huius termini qualitatem causa peruenit, quam confusionem grauiter ferre propter haec quae putamini deliquisse. Non ergo uideatur uos contristari, quod aduersum me malignam protulistis sententiam: nec poenitentia uos eius afficiat, quando impleri non potuerunt, quae fuerant cogitata. Exultantes ergo in his quae à deo facta sunt, ite haec nuntiantes patri: ne etiam pro uestra consumptus sollicitudine, splendorem meae felicitatis obscuret: si antequam ad meum ueniens uultum, praesentiumque rerum potius, hac luce priuetur.

Genes. 45.

tur. Ipsum ergo, uestrasq; coniuges, liberos quoq; et cognationem sumētes, huc migrate. Non enim absentes oportet esse bonorum meorum mihi charissimos, insuper et fame annis adhuc quinq; permansura. Hæc quum dixisset Ioseph, amplexus est fratres. Illis uerò in lachrymis et in tristitia constitutis, super eo quod cogitauerant contra illum, potius uidebatur esse supplicium bona uoluntas fratris. Et tunc quidem erant in epulis. Rex autem audiens uenisse ad Ioseph fratres, letatus est eximie: et tanquam in proprijs bonis affectus, præbenda eis et uehicula tritici plena, aurumq; simul et argentum patri portandum decreuit: sumentesq; illi dona regis et ampliora fratris, alia quidem patri ferenda, alia sibi singulis habenda, gaudebant: maioribusq; muneribus donato Benjamin, exultantes abibant.

Iacob audito quia Ioseph uiueret in Aegypto, & clarus haberetur, descendit ad eum cum tota domo sua,

CAPVT VII.

QUum ergo reuertentibus filiis, Iacob de Ioseph cognouisset, quia non solum euasisset mortem, pro qua degubatur in luctu, sed etiam uiueret clara felicitate, et cum rege totam Aegyptum sua prouidentia gubernaret: nihil quidem horum que ei fuerant nuntiata, incredibile iudicabat, cogitans de maximis operibus dei, et ipsius equitate. Et licet medio tempore afflictione defecisset, repente tamen profectus est ad Genes. 46. Ioseph. Et quum peruenisset ad puteum iuramenti, sacrificauit ibi deo, metuens ne propter felicitatem Aegypti, filiis amantibus habitationem prouinciae, nequaquam ad Chananeam solioles eorum reuersa teneret eam, sicut deus promiserat: aut ne præter dei uoluntatem eorum in Aegyptum oriretur aduentus: super hæc autem formidans ne prius à uita recederet, quam ad Ioseph faciem perueniret. Dumq; hæc haberet cogitationes,

tationes, in soporem resolutus est: astititq; ei Deus, et secundo nomine uocans, respondentiq; quis esset, ait: Non est iustum ignorare te Deū, qui semper presidio tuis maioribus fuit, et post eos etiam tibi. Nam quum te pater primatu priuasset, hunc ego tibi restitui: et meo fauore solus in Mesopotamiam missus, et bonus nuptias adeptus es, et filiorum multitudinē, pecuniarumq; plenus, ad propria remcasti: permanfitq; tibi omne genus providentia mea saluum, et Ioseph filium tuum, quem te perdidisse putabas, ad maiorem bonorum adeptionem culmenq; perduxit: et Aegypto dominum, ut parvulum à rege uideatur differre, constitui. Assum uerò nunc, dux tibi futurus in hac uia, uitamq; tuam in manibus Ioseph finiendam esse nuntiaturus, longumq; per seculum tuam sobolem in principatu et gloria mansuram prænuncians, eamque in terram quam promisi constituendam. In hac ergo uisione confidens, promptior in Aegyptum cum filiis et eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes septuaginta. Nomina uerò eorum significare mihi non uidetur, et præcipue propter difficultatem eorum. Ut tamen ostendam eis, qui non arbitrantur nos de Mesopotamia esse, sed ex Aegypto: necessarium iudicauit nominum quoq; facere mentionem. Iacob quidem filij erāt duodecim, quorū Ioseph iam prius abierat. Eos uerò qui post hunc profecti sunt, et eorum sobolem demonstrabo. Ruben autem fuerunt quatuor filij, Enoch, Phalech, Ezrom, Charmi. Simeon autem sex habuit: Iemuēl, Iamin, Ohad, Iachin, Zohar, Sam. Leui quoq; filij tres fuerunt: Gerson, Caath, Merari. Unde autē filij fuerunt tres: Sela, Phares, Zara. Duo autē nati de Pharez: Hezron, et Hamul. Isachar quatuor habuit: Tholai, Phuaa, Iob, Simeon. Tres autem Zabulon habuit filios: Sered, Elon, Iabeleel. Hoc ergo genus de Lia descendit, cum qua etiam ascenderat et filia eius Dina. Sunt

ergo isti omnes triginta tres. Rachel autem filij fuerunt duo, quorum Ioseph quidem fuerunt filij: Manasses, & Ephraim. Benjamin autem decem: Bela, Bechel, Asbel, Gera, Noëman, Echi, Mupim, Hupim, Ared, Iaros: isti quatuor decem superioribus additi, sunt numero septē & quadraginta: & legitimus quidem Iacob hoc genus fuit. De Bala uerò famula Rachel fuerunt Dan, & Nephthalim: quem sequebantur filij quatuor: Iachzeel, Guni, Iezer & Silam. Dan autem unigenitum habuit filium Asom. His itaque additis super illos quos prædiximus, quinquaginta & quatuor numero adimplentur. Gad autem & Aser nati sunt ex Zelpha, quæ fuit famula Lia: fueruntq; filij Gad, septem: Zephion, Hagi, Suni, Ezebon, Eri, Erodi, Ariel. Aser fuit filia Sara, & masculii numero sex, quorum nomina sunt: Iemna, Iesua, Iesui, Beria, Heber, Melchiel. Isti quum sint quindecim, adiectis eis prædictis quinquaginta & quatuor, memoratus numerus cōpletur, reputato cum eis Iacob. Cognitionem autem Ioseph aduenire patrem (nam Iudas præcedens eius aduentum exciauerat) occursum egressus est: eiq; in ciuitate, quæ Heron vocatur, apparuit. Ille ex inopinata magnaq; letitia penè ad defectum mortis usq; peruenit, sed cum recreauit Ioseph: licet nec seipsum retinere potuerit, ut propter nimiam letitiā talia minime sustineret, non tamen quia pater passione deuictus est. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens, & ipse queng; fratrum suorum sumens pergebat ad regem, dicturus ei aduenire Iacob cum genere suo. Ille uerò hoc letus audiuit, iussitq; Ioseph, ut diceret eis, quam uitam se habere desiderarentur, ut eos degere ita decerneret. Ille uerò optimos pastores eos esse respondit, nihilq; aliud præter hoc solummodo uelle: & ut non separatim, sed ut omnes pariter habitarent, atque prouidentiam facerent patris, quatenus & Aegyptij gratum

Genes. 47.

gratus esset, & nihil quod illorū esset, istis imponeret. Aegyptijs enim abominabilis erat conuersatio pastoralis. Veniente uerò Iacob ad regem, & salutante pariter, & pro eo orante, Pharao sciscitabatur, quanto tempore iam uiuisset. Illo uerò, centum & triginta annorum se esse, dicente, longinquitatem uitae Iacob miratus est. Cum uerò dixisset, quòd pauciores annos uixerit, quàm eius maiores, concessit ei ut cum filijs suis in Heliopolitana urbe conuersaretur. Illic enim pascua etiam pastores eius habuerunt. Fames igitur Aegyptijs augebatur, & pestis eos potius inopes faciebat, quum neque fluuius terram irrigaret, non enim crescebat (ut mos erat) neque pluerat Deus, quum utique per ignorantiam futura prouideri nequiuissent. Ioseph autem ad pecunias dante frumenta, quum eis etiam hæ deficerent, de suis opibus & mancipijs triticum comparabant: & quibuscunque pars esset terræ aliqua, hanc pro pretio alimenti cedebant. Sic itaq; rege omnium Possessionum domino factò, alij alibi migrauerūt, quatenus regiones eorum fierent regi firma possessio, præter solummodo sacerdotum. His enim regio sua seruata est. Non solum ergo eorum corpora ad seruitutem pestis adduxit, sed etiam mentes, ita ut de cætero ad turpem egestatem alimentorum uenire cogerentur. Imminuente uerò fame, & fluuiò terram inundante, & fructus ea abundanter referente, Ioseph ad eam quaque ciuitatem ueniens, eiusq; multitudine congregatam eandem terram quam ipsis cedentibus rex habere poterat solusq; frui, in toto redonabat, & uelut possessionis propter laborem eos amare poscebat, quintam solummodo partem frugum regi soluturos pro terra quam illis dabat. Illos ergo inopinatæ terræ dominos constitutos letitia comprehendit, obquam rem præcepta quoque sunt constituta. Hoc ergo modo dignitas Ioseph apud Aegyptios potior habebatur

batur, maiorq; fauor ab eis regi collatus est: & ut quintam frugum partem regi persolvere deberent, apud reges etiam posteris lex ista permansit.

De morte Iacob, & sepultura qua sepultus est in Hebron à filiis: de morte quoque Ioseph & fratrum eius.

CAPVT

VIII.

Gen. 47.

48. 49.

Iacob autem septem & decem annos in Aegypto commoratus est: & languore confectus presentibus sibi filiis, quum optasset alijs quidem possessionem bonorum: & predixisset eis per prophetiam, quemadmodum ex eorum generatione habituri essent posteri Chananeam, quod etiam multis post temporibus est effectum: & quum Ioseph magnis preconijs pratulisset, quia malorum memoriam circa fratres non habuerit, sed benignus potius fuerit: & donauerit eos bonis innumeris, quæ nec benefactoribus soleant repensari, præcepit quoq; suis filiis, ut Ioseph natos, Ephraim & Manassen in numerum suum acciperent, diuisuri cum eis Chananeam, de quibus post hæc loquemur: poposcitq; simul, ut ei sepultura fieret in Hebron: & moritur quum uixisset annos septē & quadraginta simul & centum, in nullo maiorum suorum cultu diuinæ pietatis inferior: retributionemq; promeruit, quam iustum erat ita benignum accipere. Ioseph itaq; concedente sibi met rege, patris corpus in Hebron reducēs, multa largitate sepeliuit. Fratribus autē reuerti cum eo uolentibus, quum terror eos haberet, ne illos patre mortuo castigaret, propter nequitiam quam ei fecerant, nec ulterius circa eos mitis existiret, satisfecit eis, ut nihil metuerent, neque talium haberent suspicionem: Multaq; bona quæ secum detulerant, donauit: nihilq; quod circa eos benignē debuisset impendere, dereliquit. Mortuus est autē & ipse, cum uixisset annos centum & decem, uirtute mirabilis, & omnia ratione disponens, potesta

Gene. 50.

potestatemq; suam humiliter agens: quod utique huiusmodi felicitatis causa ei fuit apud Aegyptios, & aliunde scilicet uenienti, & talem qualem dudum diximus passo calumniam. Mortui sunt etiam eius fratres feliciter in Aegypto conuiuentes: quorum corpora post uitam illorum reportantes posterorum, in Hebron sepelierunt. Ossa uero Ioseph nouissime, quando Hebraei egressi sunt ex Aegypto, in Chananeam reportauerunt: sic enim eos coniurauerat Ioseph. Horum ergo unusquisq; qualiter se habuerit, quibusq; laboribus obtinuerint Chananeam, significabo: causamq; narrabo primitus, pro qua Aegyptum deseruisse uideantur.

De oppressione filiorum Israël in Aegypto: & de natiuitate Mosi educationeq;: & de sacrorum scriba, qui uoluit interficere puerum.

CAP. IX.

AEgyptijs siquidem delicatis & desidiosis in laboribus Exodi 1. existentibus, & alijs libidinibus ualde subiectis, etiam propter amorem lucri contigit, ut pessimè circa Hebraeos inuidia eorum felicitatis afficerentur. Videntes enim Israëlitarum genus augeri, uirtute & laboris ingenio, atque diuitiarum affluentia ualde nobilitatos, contra se eos augeri suspicebantur: oblitq; bonorum propter longinquitatem temporum, quæ meruerant per Ioseph, regnoq; translato ad aliam domum, crudeliter opprimentes Israëlitas, studebant uarias illis inferre misérias. Fluvium namq; per multas derivationes dividere, murosq; ciuitatibus edificare, & fossam circumdare, ut eas inundare fluitus non ualisset, & pyramidas edificare precipiebant, ut nostrum hoc modo genus attererent. Omnes ergo artes efficientes, & in laboribus assueti, quadringentorum annorum tempus in his miserijs extiterant: gratq; hæc inter eos pugna, ut Aegyptij quidem uellent laboribus Israëlitas cōsumere, illi uero meliores semper eorum
f. 4 se praece

se præceptionibus exhiberent. Dum uerò in his essent utrique rebus, causa qua magis studerent in exterminationem generis nostri semper Aegyptij, huiusmodi fuit: Quidam sacrorum scriba (cum sint experti de futuris prædicere ueritatem) enunciauit regi parandum quendam illo tempore inter Israëlitas, qui humiliaret quidem Aegypti principatum, augeret autem suo cremento Israëlitarum genus, uirtuteq; transcenderet uniuersos, & gloriam in perpetuum memorabilem possideret. Cuius consilio iussit rex, ut omne masculinum quod ex Israëlitis nasceretur, iactantes in fluuio consumerent: custodiendosq; conceptus Hebræarum, & partus earum obseruare præcipiens Aegyptijs obstetricibus. Ab eis enim hoc officium iubebat impendi, quas propter cognationem credebatur regis non transcendere iussionem. Eos autem qui contemnerent hoc præceptum, & saluare partus earum occulte præsumerent, perimere cum sua generatione præcepit. Hanc ergo illi sustinebant crudeliter passionem, & non tantum dolentes quod filijs priuarentur, aut quia dum parentes essent, ad perditionem filiorum sibi nascentium ministrarent: sed etiam ex illa cogitatione qua eorum deleteretur genus, quando nati quidem eorum necabantur, ipsi uerò paulatim redigebantur ad nihilum. Et illi quidem erant in illo malo positi: contra uerò dei uoluntatem nemo poterat præualere, nec si innumeris hoc artibus exercerent. Puer itaq; quem prædixerat ille sacrorum scriba, latenter regia cautela nutritus est: & uerax in his quæ per eum facta sunt, ille qui prædixit, inuentus est, quod hoc modo gestum est: Ammiramis unus Hebræorum nobilis, cum metueret pro cuncta gente, ne defectio in nutrienda iuuentute proueniret: & grauitus hoc ferret, ne uxor eius pareret: dumq; in hesitatione cõsisteret, ad dei supplicationem cõuersus est, rogans, ut aliquam miserationem hominum haberet, qui in nullo eius religionem

Exodi 2.

lignem contemnere uiderentur: daretq; eis rerum libertatē,
 pro quibus illo in tempore affligebantur. Deus autem miseri-
 cordiam eius habens, et ad supplicationem eius aures incli-
 nans, astitit ei per somnium, et nequaquam eum desperare de
 futuris exhortabatur, pietatisq; eorū se dicebat habere memo-
 riam. Et propterea retributionem esse praebiturum: et dudum
 quidem eorum maioribus hoc donasse, ut ex paucis magna eo-
 rum fieret multitudo: Et Abraham quidem solum de Meso-
 potamia in Chanaan uenisse, factumq; locupletem: et inter
 alia dum uxor eius ad genus fuisset primitus sterilis, deinde
 eius uoluntate ad hoc habilis facta, genuisset filiū: et reliquis-
 set Ismaēli quidem, et qui ex eo fuerunt, Arabiam regionem:
 Cebur autē filijs Troglodyticen: Isaac uerō Chananeam.
 Qui dum meo, inquit, pugnasset auxilio fortiter, semper ui-
 cit. Iacob autem etiam contribulibus suis fuit ignotus, qui de-
 inceps magnitudinem felicitatis cum qua uixit, etiam suis po-
 steris dereliquit. Qui cum septuaginta in Aegyptum uenit,
 et ultra sexcenta milia iam estis effecti. Nunc autem me uti-
 litatis uestrae et tuae glorie scito prouidentiam communiter
 habiturum. Is enim puer, cuius generationem Aegyptij me-
 tuentes, cuncta perdere decreuerunt, quae ex Israëlítico semi-
 ne generantur, tuus erit: et disperdet quidem eos, qui eius in-
 teritum intendebant: nutritusq; mirabiliter, Hebraeorum qui-
 dem genus ab Aegyptiorum necessitate liberabit: eritq; eius
 memoria quantiscunque temporibus permanserint uniuersa
 apud homines, nō solum Hebraeos, sed etiam alienigenas gen-
 tes, me utiq; et alia praebente tibi, et his qui de te nascituri
 sunt. Erit autem etiam ei frater huiusmodi, qui meum habeat
 sacerdotiū, et ipse et qui de eo fuerint cuncto tempore pro-
 creati. Dum ergo haec illi uisio fuisset ostensa, surgens Am-
 miramis indicauit hoc Iochohel uxori suae, maiorq; timor eis

alloquio huius uisionis instabat. Non enim de filio solummodo eis esse uidebatur formido, sed etiam pro magnitudine future felicitatis. His tamen quæ prænuntiata fuerant à deo, fidè per-
 tus præbuit mulieris, qui custodes latuit per conceptus suis-
 lentium, ex eo quòd non uehementer ei dolores insisterent.
 Et tribus quidem mensibus apud semetipsos occultè nurre-
 runt infantem. Deinceps autem metuens Ammiramis, ne ca-
 ptus regie iræ succumberet, & ipse cum puero deperiret, &
 dei prouidentia excluderet, deliberauit potius hoc modo pue-
 ri consulere saluti, prouidentiamq; latendi hanc esse iudica-
 uit. Nam illud erat incertum, cum periculum immineret non
 solum puero, qui occultè nutriebatur, sed etiam nutritiæ
 deumq; iudicauit omnem habiturum cautelam, quatenus in
 nullo quæ promiserat, esset mendax. Hæc cogitantes, uas ro-
 tundum ex uimine complicitum, uelut alueoli magnitudine
 præpararunt, quòd sufficeret, ut infans ibi spatiosè iacèret.
 Deinde unxerunt illud bitumine. Natura namq; bituminis est,
 ut in uiminalibus uasculis accessum aquæ possit coërcere. Illie
 ergo mittentes infantem, & circa fluuium ponentes, eius sa-
 lutem domino reliquerunt. Et fluuius quidem eum suscipiens
 deportabat. Maria uerò pueri soror, matris iussione custodie-
 bat, quò illud uasculum portaretur intendens. Tunc itaque
 deus ostendit, humanam prouidentiam nihil esse: sed omnia
 quæcunq; uult ipse fieri, effectum optimum protinus adipisci:
 nec præualere quidem eos, qui pro sua cautela alios quocun-
 que condemnare nituntur interitu, multoq; studio hoc imple-
 re conantur, cum inopinabiliter illi saluentur, & penitus ex
 medio periculorum inueniant ereptionem, dei solius uolunta-
 te. Tale ergo aliquid circa hunc infantè gestum, aperta uir-
 tute dei probatum est. Therinut igitur erat filia regis. hæc
 dum luderet circa littus fluminis, portari à fluuio illud uas
 conspic

conspiciens, præcepit ut ad se ille alueus portaretur. Venientibus autem qui ad hoc fuerant destinati cum alucolo, videns infantem ualde gauisa est, propter pulchritudinem et speciem eius. Tanto enim studio Deus circa Moſen uſus eſt, ut ab iſtis qui propter eius natiuitatem decreuerant interimere omne genus Hebræorum, alimento et cura dignus haberetur. Iuſſitq; mulierem adduci Thermut regis filia, quæ daret infanti mamillam. Quo non accedente ad illius ubera, ſed euitante, et hoc in multis mulieribus faciente: Maria hiſtens, quæ fiebant, non ut quaſi de induſtria uideretur, ſed in turba aſtare, ait: Fruſtra o regina has mulieres ad nutrimentum uocas, quæ nullam ad eum cognationem habent. Si uero aliquam Hebræarum mulierum adduci præceperis, puto tanquam contribulis ſue, poterit ubera excipere. Cumq; putaretur bene dixiſſe, iuſſit hanc abire, ut aliquam quæ lactare eum poſſet, adduceret. Illa uero accepta huiusmodi poteſtate, reuerſa eſt, ducens matrem nulli cognitam: infansq; grate quodammodo ad eius acceſſit ubera, et ſupplicante regina commiſſum eſt ei cum omni diligentia pueri nutrimentum. Cui ſecundum euentum rerum, nomen impoſitum eſt, eo quod de flumine ſit ſaluatus. Aquam enim Moy Aegyptij uocant, Eſis uero ſaluatus. Componentes itaque hoc ex ambo- bus, Moſes ei nomen impoſuerunt, id eſt, ex aqua ſaluatus. Et erat indubitanter ſecundum Dei proloquium, prudentiæ magnitudine et laboribus ſapientium Hebræorum nimis induſtrius. Huic igitur Abraham pater ſeptimus erat. Erat enim iſte Ammiramis filius, qui fuit ex patre Chaath, qui natus eſt de Leui: Leui uero de Iacob, qui fuit ex Iſaac filio Abraham. Erat autem ei ſapientia non pro ætate conceſſa, ſed ſua menſura multo ſuperior, et ſeniores huius rei facultatem in infantia demonſtrabat, maioremq; ſpem actio eius

iam

iam tunc, quàm uiri perfecti gerebat. Et cum trimus fuisset effectus, Deus mirabiliter eius statura eleuauit spatium. Nam quantum ad speciem, nullus erat ita seuerus, ut Moesen uidens, eius pulchritudinem non amaret: multisque contingebat, dum eum cernerent per plateam ferri, ut conuerterentur quidam ad aspectum pueri, et ea, in quibus uidebantur studium habere desererent, delectati potius eius uisione. Erat enim in eo infantilis multa gratia, et excellenter circa eum ac decenter existens, retinebat insipientes. Hunc ergo cum talis esset, Thermut sibi filium adoptauit, cum sobolem legitimam non haberet. Et cum aliquando portasset Moesen ad patrem, ostendebat eum, quasi de successionem cogitaret, si uoluntate Dei proprium filium non haberet, dicebatque: Nutriui infantem forma diuinum, et prudentia ualde fortissimum, mirabiliterque de fluminis gratia condonatum, quem meum quidem decreui filium esse, tui uero imperij successorem. Hac dicens, posuit in manibus patris infantem. Ille uero sumens eum, et ad pedes applicans per amorem, pro filie gratia imposuit ei diademata: Moses autem conuoluens illud proiecit in terram, quasi per infantiam, calcauitque suis pedibus, quod regi ferre uidebatur augurium. Contemplatus autem ille sacrorum scriba, qui eius natiuitatem praedixerat, ita futurum ad humiliationem principatus Aegyptij: impetum fecit, ut eum occideret. et terribiliter clamans, ait: Hic est ille puer o rex, quem nobis Deus occidendum ostendit, ut de cetero timore careamus. Testimonijs enim ostenditur, quod tuum inuasurus est principatum. Isto nanque perempto, Aegyptijs quidem timor eius tollitur: Hebraeis autem spes confidentiae, quam propter eum habere creduntur, auferetur. Quae cum dixisset, uix praeualuit eum abripere Thermut, cum etiam rex segnior esset ad eius necem, Deo eum huiusmodi propter prouidentiam salutis Mo
saice

saice faciente. Alebatur itaq; multa solitudine: & Hebraeis quidem spes in eo erat optima circa cuncta, suspicionem uerò eius crementum generabat Aegyptijs. Et cum nullus esset certus, uel si rex occideret infantem, aut cognatum per adoptionem faceret, aut aliorum quilibet, quid amplius Aegypti uersutiae uel utilitati prodesset, ex quo iam non metuerunt de praesentia futurorum, abstinebant omnes ab eius nece.

Postquam creuit Moses, iniunctū est ei bellum Aethiopicum: ubi bello feliciter gesto, copulata est ei filia regis Aethiopum matrimonio. Vnde odium & inuidiā magnam contraxit Aegyptiorum.

CAP. X.

Exod. 2.

Moses itaq; praedicto modo, natus atque nutritus est, & transiens ad aetatem perfectam, Aegyptijs formam suae uirtutis ostendit: & ad humiliationem quidem illorum, augmentum uerò Hebraeorum factum est, ut huiusmodi occasio proueniret. Aethiopes cum sint proximi Aegyptijs, negotia sua in eorum regionem portabant, & refrebant Aegyptiorum. Illi uerò irati castrametati sunt, uindicaturi contemptum: praelioq; commisso deuicti, alij quidem ceciderunt, alij uerò turpiter domum reuertentes euaserunt. Secuti sunt autem Aethiopes, & arbitrati illos defecisse, praesumptione sua omnem Aegypti prouinciam obtinere potius exarserunt: gustantesq; eorum bona, ab eis se non abstinebant. Cumq; uicinae partes adeuntibus non praesumerent repugnare, accesserunt usque ad Memphim & mare, nulla scilicet ciuitate resistere praualente. His ergo malis obstricti, ad responsa & diuinationes Aegyptij sunt conuersi: & Deo eis praebente consilium, ut auxiliatore uterentur Hebraeo, iussit rex filiae, ut daret Mosē ducem à se constituendum. Illa uerò sacramentis acceptis, ut nihil ei fieret mali, tradidit Mosē: pro magno quidem beneficio iudicis eius auxilium, & annihilans sacerdotes

dotes, qui eum uelut hostem prædixerant occidendum, quasi
 nescientes quòd aliquando utile foret eius auxilium. Moses
 uerò à Thernut exoratus, simul & à rege, libenter suscepit
 hoc opus. Gaudebant ergo sacri utriusq; gentis scribe: Aegy-
 ptiorum quidem, tanquam & hostes suos illius uirtute deuin-
 cerent, & ipsum Mosén dolo comprimeret: Hebræarum au-
 tem tanquam hæc eis occasio foret, Aegyptios omnino diffu-
 gere, quòd Moses eorum dux esset. Ille uerò antè quàm ho-
 stes cognosceret eius inuasionem, sumens ducebat exercitum,
 non per fluuium iter faciens, sed per terram: ubi sapientie
 quoq; sue mirabile fecit indicium. Nam cum terra iter agen-
 tibus ualde sit seua, propter reptilium multitudinem, quia il-
 lic omnia hæc nascuntur: ita, ut etiam quæ apud alios nò sunt,
 illa sola nutriat terra, uirtute, atq; malitia, & aspectu solito
 differentiæ: quorù sunt aliqua etiam uolatilia, ut cum de terra
 nocere nequeant, superuolando non providentes occidant.
 Moses itaque pro cautela exercitus, & itinere eorum inno-
 xio, hoc mirabiliter adinuenit. Plectas enim ex papyro fecit
 in modum arcarum, easq; complens de ibidibus secum porta-
 bat. Hoc autem animal serpentibus inimicum est, fugiunt enim
 eas aduenientes: & cum se celare uoluerint, flatu uelut cer-
 uorum arrepte deuorantur. Ibides autem sunt ualde mansue-
 tæ, & generi tantum serpentino feroces. Et de his quidè præ-
 tereo nunc scribere, non ignorantibus Græcis quale sit genus
 ibidis. Dum uerò ad terram nutricem bestiarum uenissent,
 per eas (ut dixi) naturam serpentum expugnabant, eisq; ue-
 lud aduersus hostes utebantur. Hoc ergo modo iter agens, an-
 tè quàm Aethiopes agnoscerent superuenit: & congressus
 cum eis, pugna deuicit, spemq; quam habebant contra Aegy-
 ptios & eorum ciuitates abstulit: ibatq; subuertens omnia,
 & terram Aethiopum maxima uirtute nastabat. Tunc per se-
 licitatem

licitatem Moseos, cum de labore suo gustasset Aegyptiorum exercitus, fatigationem minime sentiebat: tanquā prater eum, seruitutem et nouissimum subuersionis periculum potuissent Aegyptij sustinere. Postea autem insequentibus Aegyptijs cunctos Aethiopes, in Saba ciuitate regia Aethiopie, quam postea Cambises Meroën denominauit à sororis suae nomine, obsidebantur. Erat enim ualde inexpugnabilis locus ille, cum et Nilus circumdaret eum, et circumcluderet: et alia flumina Astabus, et Astaburas, fluctus difficiles obiceret eis, qui illic transire tentarent. Ciuitas enim interior existens habitabatur, ut in insula muro circumdata ualde fortissimo. Et contra hostes quidem obiectos habet fluuios: fossata uerò grādia inter muros et flumina sunt quatenus inundari non posset ciuitas, aquae illic insolentia deportata. Hec ergo res etiam illa flumina transeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuasionē. Cum ergo grauius ferret Moses segnitiam exercitus, quando hostis nequaquam ad manus uenire praesumeret, tunc tale aliquid prouenit. Tharbis filia regis Aethiopum fuit. Et dum haec Mosen circa muros exercitum applicantē, fortiterq; pugnantem uideret, eius efficaciam, experientiamq; mirata, et desperantibus iam pridem Aegyptijs, libertatis autorem eum fore bono suae felicitatis existimans, Aethiopibus scilicet exultantibus in his quae contra eos gesserant, eumq; tunc in periculis existentem conspiciens, in amorem eius est lapsa crudeliter: et cum passio praeualeret, misit ad eum fidelissimum sermulum, ut ei de nuptijs loqueretur. Illo uerò eius sermonem suscipiente, ut traderet ciuitatem, praebitisq; foederibus, ut et uxorem eam duceret, et ciuitatem obtinēs, nequaquam pacta transcederet, effectus uerba praeuenit: et post necem Aethiopum gratias agens deo Moses nuptias celebrauit, et Aegyptios in propriam terram reduxit. Illi uerò ex quibus salua-

bantur

bantur à Mose, ex his odium aduersus eum habebant, et feruentioribus aduersus eum consilijs utebantur, arbitantes non propter bonos actus eum in Aegypto ita creuisse: innotueruntq; regi, quid de facta cede prouenerit. Ille siquidem apud se industriam uiri continuit: inuidia uero ductus Moscos, et oppressionis sue formidine tractus, compulsusq; à sacris scribis, nitabatur Moscos nece grassari.

Moses cognitis insidiis regis Aegypti, latenter effugit: et ueniens in Madian, habitauit cum Rahuele sacerdote, cuius filiam accepit uxorem.

CAP. XI.

Exodi 2.

Qui dum cognouisset eius insidias, latenter effugit: et itineribus obseſis, per desertum fugam suam expleuit. Dumq; ei ciborum esset inopia, uiribus tolerantie praeualebat: ueniensq; ad ciuitatem Madian, circa mare Rubrum positam, cognomen tum habentem ab uno filiorum Abraham de Cetura progenito, sedens super quendam puteum, ex labore et miseria quiescebat existente meridie, non procul à ciuitate. Quo ei actus accessit huiusmodi ex usu provincialium, qui cumulum eius uirtutis ostendit, occasionem ad meliora praebent. Nam cum sint loca inaquosa, praecedebant pastores, ne forte è puteis aqua exhauriretur ab alijs, et oues potu necessario priuarentur. Astiterunt itaq; tunc ad puteum septem uirgines sorores, Rahuelis filiae sacerdotis, qui multo honore apud provinciales habebatur. Quae gregum patris curam agentes, eo quod hoc ministerium etiam mulieribus regionum sit Troglodytarum, sufficientem aquam de puteo leuauerunt, expectantes ut greges suos abundanti irrigatione satiarent. Superuenientibus uero pastoribus, et uirgines expellentibus, ut aquam ipsi occuparent, Moses crudele iudicans puellas despicere, iniustitiam patientes, uiolentiamq; uirorum sincere potiore quam iniustitiam uirginum: illos quidem prohibuit uiolentos esse,

esse, uirginibus autem opportunum praeuit adiutorium. Quo beneficio impetrato, uenerunt ad patrem, iniuriamque pastorum narrantes, et solatium sibi exhibitum peregrini, rogabant ne eius benefactum illi esset uacuum, ne retributione debita priuaretur. Ille autem et filias approbavit, circa benefactorem instudentes, et Moysen iussit ad uultum suum adduci, iustissime gratiae recompensans premia meritorum. Cumque uenisset, filiarum testimonium ei de suo solatio declarabat: eius uirtutem admiratus, non fore eius auxilium bona sine recompensatione dicebat, sed idoneum se ad reddendam gratiam: ita ut magnitudine recompensationis, mensuram possit transcendere benefacti. Fecitque cum quasi filium, et unam filiarum dedit ei uxorem, gregumque suorum (in quibus omnis erat antiquis barbaris possessio) cum uoluit habere curam atque dominium. Et Moyses quidem dum haec impetrasset à Gechegleth (hoc enim cognomen erat Rahueli) debebat ibi eius pascendo greges.

Derubo qui uidebatur Mosi quasi arderet, qui tamē non comburebatur: ubi audiuit mandatum diuinum, ut reuertens in Aegyptum, liberaret filios Israël de oppresione Aegyptiorum.

CAPVT XII.

Post haec autem tempora, dum pasceret gregem, in monte Exodi 4. tem qui uocatur Sina ducebat oues, qui mons est excelsus, et ad pasturas egregius, optimas herbas habes. Hic enim dum esset opinio habitare deum, primitus nemo pascebat: quia pastores minime illuc ambulare praesumebant: quo tamē prodigium ei mirabile nimis apparuit. ignis namque depascens rubi uiriditatem, eiusque florem, transiit innoxius, fructiferosque ramos nullo incendio dissipauit, cum utique flamma uehemens et uelocissima nimis esset: ille autem etiam ipsam uisionem inopinabilem formidans obstupuit, et potius dum nocē ignis

g

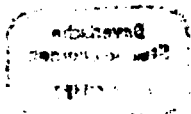
emitte

Bayrische
Staatsbibliothek

MONCHEN

emitteret, & nomine eum uocaret, uerbaq; facere uideretur: quibus etiam fiduciam eius præsumentis accedere ad loca, ubi nullus hominum primitus ambulasset, eò quòd diuina essent, redarguit: eiq; suadet, ut procul ab igne recederet, & ut sufficerent ei quæ uiderat, cum esset bonus uir, magnorumq; uirorum proles, nihilq; amplius indagaret. Prædicebatq; futuram ei gloriam & honorem apud homines, deo præsente: iussitq; ut cum fiducia abiret in Aegyptum, dux & princeps futurus multitudinis Hebræorum, & cognatos proprios ab illorum iniuria liberaturus. Nam & terram, inquit, habitabunt hanc ualde felicē, quam habitauerat pater uester Abraham: omnibusq; adepturi sunt bonis, ad hæc utiq; eos te tuaq; sapientia deducente: iussitq; ut educēs Hebræos ex Aegypto, sacrificium gratiarum actionis ueniens ad illa loca celebraret. Hæc ergo ex illo igne diuina uoce prolata sunt. Moses autem obstupescens in his quæ uiderat, & multo potius quæ audierat: Virtuti, inquit, tuæ non credere domine quam ex ipse colo, & maioribus meis apparuisse non dubito, uesariissimum secundum meam sapientiam esse puto. Veruntamen hæsito, quemadmodum uir ignarus, & nullius uirtutis idoneus, aut suadeam uerbis, quatenus cognati relinquentes terram, quam nunc inhabitant, me sequantur, ad quam ipse eos deducam: aut uel si ipsis satisfiat, quomodo potero exigere Pharaonem, ut dimittat Hebræos, quorum laboribus & operibus uirtus eius felicitatis augetur. Deus autem cum in omnibus confidere, seq; ei adesse promittens: & ubi quidem opus esset suasionem, uerba præbiturum: ubi autem operibus, uirtutem ministraturum: iussit ut baculo in terrā proiecto fieret serpens, quo signo crederet promissa se percepturum. Hoc dum fecisset, draco repebat conuolutus spiris ingentibus: & tanquam contra persequentes, suum caput sanissimum

Exodi 4.

sinum insurgebat, qui deinceps factus est uirga. Post hoc uero mittere eum dextram in sinum precepit: obediensq; candidam et uelut nunci coloris eam protulit: post quod tamen ad solitum est reuersa. Iussusq; iterum aquam de proximo sumere, eamq; in terram proijcere, uidit eam colore sanguineo factam, mirantemq; in his cōfidere precipiebat Deus, et adiutorem sibi met eum nosse maximum, et signis his ad credendum apud omnes usurum: dicebatq; : Missus à me, secundum mea mandata facies uniuersa. Iubeo ergo te in nullo tardantem ad Aegyptum festinare, die noctuq; laborare, ne tua tarditas maius tempus faciat Hebræos in seruitute cōsistere. Moses autem non diffidens in his quæ promittebat diuinitas, inspector utiq; talium iudiciorum, et auditor factus orabat, ut hac uirtute eodem modo experiretur in Aegypto: supplicabatq; ne nominis sui Deus notiā ei celaret, ut dum uoce eius participatus fuisset pariter et aspectu, insuper agnosceret et uocabulū: quatenus sacrificās nominatim eū adesse hostijs supplicaret. Et deus quidē ei suā significauit appellationem, quam primitus homines nequaquā uidebātur audisse, de qua mihi dicere non est fas. Moses itaq; illa signa non tunc solummodo, sed semper et ubicunq; contigerat faciebat. Ex quibus omnibus plus maiorem ueritatem signis distribuens, Deumq; propiciū et suffragatorem habiturum se credens, et domesticos se saluare sperabat, et Aegyptios malis afficere.

Moses regressus est in Aegyptum secundum mandatum domini: ubi faciens signa & prodigia maxima, eduxit filios. Israhel de Aegypto in manu ualida.

CAPVT

XIII.

Avdicensq; Aegyptiorum regem Pharaonem esse defunctum, sub quo ipse diffugerat, petijt Rahuel, ut eius permissu pro utilitate cognatorum iret in Aegyptum: sumensq;
g 2 Sepho

Exod. 41.

Sephoram quam habebat uxorem filiam Rabuelis, et filios quos habebat ex ea, Gersum et Eleazarum, tetendit ad Aegyptum. Nominum uero horum est significatio: Gersus quippe Hebraea lingua significat, in terra peregrina: Eleazarus autem, qui adiutore patrio Deo usus, Aegyptios effugisset. Cum uero uenisset iuxta montem, frater Aaron occurrit ei, Deo iubente. Cui Moses significauit, quae in monte contigerunt, pariter et diuina mandata. Procedentibus autem eis, occurrunt nobiles Hebraeorum, eius praesentiam cognoscentes. Quibus Moses, quoniam uerbis suadere non poterat, signa sibi ostensa monstrabat. Illi uero stupore eorum quae inopinabiliter inspiciebant, omnino credebant, et ex omnibus erant in spe maxima constituti, Deo scilicet eorum prouidente securitatem. Dum uero iam obediens haberet Hebraeos

Exodi 5. Moses, promittentes secuturos se quae iuberet libertatemque respicere, uenit ad regem illum qui nuper susceperat principatum: et in quocunque iuuerat olim Aegyptios ab Aethiopibus compressos, cum fuisset eorum directa prouincia, declarauit: et quia militia et laboribus magnis usus tanquam pro suis, post diuersa pericula non dignam retributionem acceperit, intimauit: pariter etiam quae illi in monte Sina contigerant, deique uoces, et signa singula ab eo monstrata propter fidem rerum, decenter exposuit, rogauitque ne discredens in his, impedimentum dei faceret uoluntati. Deridente uero rege, Moses opere fecit, ut conspiceret signa, quae fuerant in monte Sina monstrata. Ille ergo dedignatus, illum quidem malignissimum appellauit, et prius Aegyptiorum fugisse seruitium, et nunc pro seductione remeasse: et prodigiorum opus, stuporemque factum, magicarum artium appetisse remedia. Cumque haec dixisset, iussit sacerdotes easdem quas ille, facere uisiones: tanquam Aegyptij etiam in hac disciplina sapientes existerent, et quasi non

non solus Moses peritus esset rerum, quas ipse per deum posset explere: ut quod erat ualde mirabile, si etiā ab alio fieret, ostenderetur, quomodo humana doctrina constaret. Et ponentibus illis uirgas, dracones sunt facti. Moses autem non expauit, sed ait: Nec ego quidem o rex, Aegyptiorum despicio sapientiam: sed tantò melius à me hæc quàm horum magica arte sunt facta, quantò constat humanis diuina esse meliora. Ostendam uerò, non artibus magicis, nec errore, sed subsistere ueritate, quæ mihi sunt Dei prouidentia et uirtute patefacta. Cumq; hæc dixisset, proiecit uirgam in terram, iussitq; eam ut in colubrium uerteretur. Illaq; obediens, etiam Aegyptiorum uirgas, quæ uidebātur esse dracones, deuorauit insiliens donec consumeret uniuersas. Quam in suo schemate redeuntem, denuo sumpsit Moses. Rex autē nihil maius in hoc actu se uidisse simulauit, sed iratus, et in nullo eum dicens præferri Aegyptiorum sapientiæ atq; integritati, iussit ei, qui super Hebræos uidebatur esse constitutus, ut nullam eis præberet requiem, sed maioribus quàm prius eos malis affligeret. Ille uerò cum prius eis paleas præberet ad lateres, nihil dedit ulterius: sed die quidem operibus eos faciebat affligi, nocte uerò paleas congregare. Et cum eis duplex hoc malum existeret, et erumna per illum crudelior institisset, ille neque minis regis fatigatus est, neq; increpationibus cessit Hebræorū: sed animam suam constituit ad utraq; ut et laboraret, et libertatem cognatis acquireret: ueniensq; rursus ad regem, suadebat ei, ut dimitteret Hebræos ad montem Sina, sacrificaturos Deo. Hoc enim Deū præcepisse dicebat, et in nullo contradiendum iussionibus illius exorabat: deumq; propitiū fore cum etis, si eos dimitteret egredi: ne prohibēdo illos sibi met reputaret patiendum, quæcunque patiuntur, qui Dei præceptionibus contradicunt: quando eis qui iram in se cōmouerint diu-

nam, ex omnibus oboriuntur aduersa. Ex quibus utiq; neq; terra, neq; aer suavis existit, nec soboles eorum naturali modo progreditur, sed inimica omnia et aduersa sentire Aegyptios edicebat, et Hebræorum populum abire ex eorum provincia etiam illis nolentibus affirmat. Rege uero Moscos despiciente sermones, nullamq; conuersionem sui ad talia faciente, passiones pessimæ, quas singulas explanabo, Aegyptios inuaserunt: nec prius flectebantur quam eorū experimēta perciperent: simul et quia uellet Deus Mosē in nullo eorū quæ prædixerat monstrare fallacē: et quia prodesset hominibus, ut discerent obseruare et facere ea, in quibus nō posset offendi diuinitas: ne ad iracundiam conuersus, in eorum iniquitatibus ulciscatur. Fluius enim eis sanguineus Dei uolūtate profluxit, et qui bibi non posset, cū fontem aquarum alium non haberent. Et non colore solummodo talis erat, sed etiā se contingentibus dolores et amarum gemitum inferebat: Eratq; talis Aegyptijs, Hebræis autem dulcis et potabilis existerat, licet naturaliter uideretur esse mutatus. In hoc miraculo rex timens atq; hæsitans propter Aegyptios, abire permisit Hebræos. Cumq; malum aliquo modo fuisset releuatum, rursus sententiam permutauit, nec eos permisit abire. Deus autem, illo contemnte post calamitatis ablationem, et nolente à sua malitia se temperare, aliam Aegyptijs intulit plagam. Rarum namq; infinita multitudo eorum terras latè depasta est, plenusq; erat his etiam fluius: et polluebatur eorum potus, et animalibus ibi putrescentibus foetor cunctis noxius exhalabat ex aqua: eratq; cūcta regio huiusmodi malo plena ebullientibus ranis et morientibus: quæ etiam domestica eorū habitacula ualde uexabant: dum in cibis eorū et poculis sæpius inuenirentur, et in cubilibus eorū inhabitantes, foetorq; crudelis erat et abominabilis, morientibus ranis ac putrescentibus

Exod. 8.

bus. Dum his ergo malis Aegyptij premeretur, iussit rex Mo-
sen tollentem Hebræos abscedere. Cumq; dixisset hoc, repēte
rararū exterminata est multitudo, et terra simul et fluvius
in suam reuersi sunt naturam. Pharaō uerò mox ut passiōi-
bus terra priuata est, oblitus calamitatis illius, rursus retinuit
Hebræos: et tanquam si plurimas passiōes experiri uellet,
nequaquam dimisit Moſen populumq; discedere, quādo prius
timore potius quā prudentia eos abire decreuerat. Rarsus
ergo alterius mali percussione, eius fallaciam diuinitas uulne-
rauit. Pediculorū nanq; innumera multitudo Aegyptijs pul-
lulauit, ex interioribus ebulliens, ex quibus mali male consu-
mebantur: neq; lauacris, neq; medicamentorum unguentis ge-
nus eorum exterminare praeualētes. Ob hāc ergo pestem rex
Aegypti turbatus, metuensq; simul pestem sui populi licet,
fatue uerecūdiam se deuicti uiri putaret habiturū, cogebatur
tamen à malo temperare, et Hebræis concessit egressionem.
Cumq; hoc iterum leuigaretur, filios et uxores obſides reuer-
sionis suae eos relinquere sanciebat. Vnde irritauit potius deū
credens se eius quoq; prouidentiam fallere, sicut etiam Moſen.
Sed ipsum latere non potuit Aegyptum punientem propter
Hebræos. Bestijs nanq; multigenis et multimodis, quarum
aspectibus nullus occurrit, eorum primum impleuit regiōe,
quibus et ipsi consumebantur, et terra agricolarum cultura
rudabatur. Si quis enim primarum passiōum malis euade-
ret, hoc languore et interitu hominū talia sustinentium suc-
cumbebat. Cumq; Pharaō neq; sic dei iussionibus obediret, Exodi 9,
sed uxores quidem abire cum uiris diceret, relinquēdos uerò
filios postularet: nō defuit deo, unde calliditatem eius diuersis
malis et maioribus supernuenientibus castigaret. Crudeliter
nanq; eorū corpora uulnerabantur interius corrupta, et ita
passim Aegyptiorum multitudo consumebatur. Rege uerò

neq; hac plaga temperante, grando uehemens (cum neq; prius in Aegypto aer aliquid tale protulerit, neque similis apud eos hyemis tempore descenderit) maiorq; quam apud habitatores Boreæ partis & Septentrionalis aeris rigore defertur, effluxit, & fructus eorū usquequaq; contriuit. Deinde genus locustarum, germen quod non fuerat consumptum grandine, deuorauit: ut eis generaliter spes terrenorum fructuum deperiret. Sufficiebant nanq; quilibet sine calliditate fatuum etiā ea quæ prædicta sunt mala ad intellectum & cogitationem utilitatis adducere. Pharaon uerò non tantū imprudēs, quātum malignus, sentiens causam, deo tamen contradicebat: iussitq; Moſen cum uxoribus suis Hebræos abducere, facultatē uerò eis deserere, eorumq; depopulandas domos. Moſe uerò non acquiescente ita dimitti eos, quos oporteret deo sacrificium de suis rebus offerre, cum propter hanc causam multo tempore moraretur, tenebræ profundissimæ & partem luminis non habentes, Aegyptiis sunt diffusæ: pro quibus & uisus eorum aeris crassitudine clausi sunt, eosq; mori miserabiliter compulerunt. Metuebant enim ne caligine simul absorberentur. Deinde his excusis, post tres dies totidemq; noctes, dum nullatenus poenitentiam ageret Pharaon, propter egressum Hebræorum accedens ad eum Moſes ait: Quousq; inobediens eris uoluntati dei? Iube dimitti Hebræos. Nō poteris enim aliter ab his malis eripi, nisi hæc uolueris implere. Rex autem iratus in his quæ fuerant dicta, minatus est cuius se caput auferre, si ad eum ob hanc importunitatem denuo remearet. Tunc Moſes, nequaquam se de his uerba facturum dixit, sed illum ipsum cum proceribus Aegyptiorum deprecaturum fore, ut Hebræi discederent. Et ille quidem cum hæc dixisset, abscessit. Deus autem ostendens adhuc una plaga feriendos

Exodi 10. & 12. Aegyptios, ut dimitterent Hebræos, iussit Moſen præcipere populo

populo, ut sacrificium paratum haberent: essentq; præstru-
 cti decima die Xantici mensis ad quartadecimam (qui men-
 sis apud Aegyptios quidem Pharmuthi, apud Hebræos au-
 tem Nisan uocatur, Macedones uerò Xanticum cum appel-
 lant) et egressuros Hebræos, omniaq; portaturos asseruit. Et
 ille quidem præparatos iam habēs ad egressionem Hebræos,
 et constitutos per tribus, ibidem retinebat. Cum autem insta-
 ret quartadecima dies, omnes ad egressionem tendētes, et im-
 molantes sanguinē, domus proprias hyssopi frondibus emun-
 dabant. Cumq; coenassent, reliquias carniū egressuri con-
 cremabant. Vnde hactenus secundum hunc morem ita sacri-
 ficamus. Illamq; festiuitatem pascha uocauerunt, quod signi-
 ficat transcensionem: eo quod illa die deus transcendere eos
 pestem uoluit, quæ scilicet Aegyptios uisitauit. Mors enim
 primogenitorum ita Aegyptijs facta est, ut plurimi proce-
 rum congregati circa regalia, Pharaoni persuaderent, qua-
 tenus Hebræos sub uelocitate dimitteret. Qui uocatum Mo-
 sen abire præcepit: arbitratus fore ut si de prouincia recede-
 rēt, Aegyptus ab imminētī castigatione cessaret: muneribusq;
 Hebræos honorabant, alij quidem ut citius egrederentur, alij
 uerò propter uicinitatis eorum consuetudinem. Et illi quidem
 egrediebantur, flentibus Aegyptijs, et poenitentiā agētibus,
 eo quod eis fuerint sic crudeles: tendebantq; ad ciuitatē nomi-
 ne Lithus, quæ tūc erat deserta, ubi Babylon postea fabricata
 est, dum Cambises Aegyptū deuassasset: celeriterq; iter agē-
 tes ad locum Beelsephon, tertia die ad mare Rubrum ueniūt.
 Et cum propter desertum nihil de terra possent habere cibo-
 rum, fermentata farina, azymis panibus, et modico tantummo-
 do tempore coagulatis uescebantur: hisq; triginta sunt usi
 diebus: longiori enim tempore eis non suffecerunt quæ tuler-
 rant ex Aegypto, cū iam is cibus sub necessitate custodiretur,

nec ad satietatem eodem uterentur. Vnde & in memoriam illius inopie, festiuitatē octo dierum agimus, quæ dicitur Azymorum. Omnis itaq; multitudo, mulierum pariter & infantū egressorū, considerantibus innumerabilis erat. Qui uerò ætatem habebant aptam ad expeditionem, sexcenta milia erant: reliqueruntq; Aegyptum mense Xantico, luna decimaquinta, post annos triginta & quadringentos, quàm pater noster Abraham uenisset in Chanaan: post Iacob autem aduentum in Aegyptum, anno ducentesimo & quinto. Moses autē erat quidem anno iam octogesimo, frater autem eius Aaron tribus annis maior extabat. Portabantq; etiam ossa Ioseph, dum hæc ille filios suos facere præcepisset.

Quomodo Aegyptii pœnitentia ducti, quòd dimississent filios Israël, insecuti sunt eos usq; ad mare Rubrū, quod diuinus uirga Mosi ingressi filii Israël, sicco uestigio transierant, Aegyptii autē ingressi post eos, reuertente mari in seipsum, suffocati sunt.

OAP. XIII.

Exodi 14. **P**orro cum Aegyptios Hebræorum pœniteret egressus, dumq; rex grauitè ferret, tanquam ueneficijs Moseos signa facta fuissent, deliberauerunt super eos irruere. Et sumentes arma persequerentur eos tanquam reuocaturi, ubi cunq; comprehendissent, nec eos ulterius deo committerent: scq; contra eos facilius præualere iudicabant, cum & incrimines essent illi, & itinere fatigati. Et à singulis occurrentibus requirentes quò abirēt, persequi cum studio festinabant, licet molesta sit illa terra iter agentibus, non solum expeditis, sed etiam singulariter ambulatibus. Moses autem per ea loca provide ducebat Hebræos, ut siquidē pœniteret Aegyptios, & persequi uellent Hebræos, supplicium malitiæ suæ, & transgressionis indubitanter exoluerent. Per Palestinam uerò grauitè ferebat transire, propter antiquam molestiam, uolebatq;

nolebatq; quolibet modo latere pergens. Confinis enim est hæc Aegyptiorum provincia, et propterea uia quidem ducente ad Palestinam populum non eduxit: per desertum uero multum agens iter, malaq; perpeffus innumera, ad Chanaanem studuit peruenire: insuper et propter mandata Dei, iubentis adduci populum ad montem Sina, illic sacrificium oblaturos. Apprehensis ergo Hebræis Aegyptij ad prælium parabantur: et multa uirtute persecuti, concluderant eos, in paruo quodā loco. Sexcenti enim currus persequerantur eos, et equites quinquaginta milia, et c. milia pariter armatorum. Et itinera quidē clausērūt quibus Hebræos fugere indicabāt, inter rupes intransgressibiles eos et mare claudentes, ubi terminatur mons ex asperitate uiarum nimis immensus, et fugā eis penitus amputantes: à maritima namq; et montis congreffione Hebræos militibus obsederunt, os ipsius fugæ claudentes, ut egressum illis ad campestria denegarent. Ita tolerantibus obsessionis modum erāt Hebræi propter necessariorū egestatē, neq; fugæ facultatem habentes, armisq; priuati, qui licet si pugnare uellent, eis spes rerum omnium uideretur amissa, nisi semetipfos traderēt uoluntati Aegyptiorum. His ita factis, Moſen culpabant in omnibus: obliuiscunturq; signorum, quæ eis fuerant à Deo pro sua libertate monstrata, usque ad hoc uenerunt, ut etiam prophetam qui eis salutem promiserat, sua incredulitate lapidibus niterentur obruere, seq; tradere cogitarent: eratq; luctus et gemitus mulierum et infantum, ante oculos habentium mortem: montibusq; se et mari claudentibus simul et hostibus, et fugam nullatenus ex istis inuenientibus. Moſes autē, licet esset in eum exasperata multitudo, ipse tamen non cessabat circa prouidentiam eorum: sed hæc omnia iactabat in Deum, qui eis etiā iam alia quæ prædixerat, pro eorū libertate contulerat, neq; in hoc eos relinquēdos

dos esse inimicis dicebat, neque seruituros, neque perituros; stansq; in medio ait: Nec hominibus quidem bene conuersantibus circa nos iustum erat non credere: de Dei uero prouidentia uos desperare opus non est, a quo uobis omnia prouenerunt, quaecunq; per me ad salutem et libertatem seruitutis uestrae, neq; sperantibus compromisit: cum in hesitationem sicut putatis uenientes, oporteret nos Dei adiutorium sustinere: cuius opus erit, etiam nunc in tali nos difficultate conclusos, ex desperatione sicut uos creditis habituros salutem, et ex hostibus libertate, qui fortitudinem utiq; suam circa nos est ostensurus, et prouidentiam facturus. Non enim in paruis diuinitas auxilium sui fauoris solet accommodare, sed potius in quibus humanam spem ad meliora non uidet accedere. Vnde tanto auxiliatori credentes, cui uirtus est etiam parua grandia facere, et tantarum infirmitatem rerum suo munimine robore, nolite Aegyptiorum arma metueri: nec quia mare et posteriores montes uiam fugae prohibent, propterea salutis spatia desperare. fient uobis et haec quasi campi Dei prouidentia, et pelagus conuertetur in terram. Cumq; haec dixisset, ducebat eos ad mare, Aegyptijs intuentibus. Erant enim e diuerso positi, et labore persecutionis affecti. Ideoq; in crastinum differre praelium utile fore credebant. Dum uero Moses uenisset ad littus, sumens uirgam rogabat Deum, et auxiliatorem atq; adiutorem inuocabat, dicens: Neq; tu quidem ignoras, quia effugere nobis mala praesentia nec fortitudine, nec auxilio licet humano: sed tu praebe aliquod salutare exercitui, tua uoluntate Aegyptum relinquenti. Tuum est enim nos eripere: Quia nunc omni spe et auxilio desolati, ad tua solius subsidia conuolamus: et quicquid ex tua prouidentia nobis accesserit, quod nos ab Aegyptiorum ira liberare nunc possit, inspicimus: uelociterq; tua nobis ostende uirtutem: et populum desperatione ruentem

ruentem in peius, ad securitatem dignare & ad fiduciam pietatis erigere. Non enim in extraneis sumus, sed tuum quidem est mare, tuus & mons est qui nos circumdat: ita ut hic aperiri te precipiente, & pelagus conuerſi poſſit in terram. Valebimus enim effugere, etiam per deſertum: ſi tue placeat uirtuti, hac etiam nos parte ſaluare. Talia ſiquidem cum oraffet, percuffit uirga mare. Quod repente percuffione incifum, & in ſe diuiſum, terram reliquit nudam, ut Hebræis uia eſſet & fuga. Moſes autem uidens ad deſtinationem Dei & pelagus eis ceſſiſſe propriam terrā, primus illic intrauit: & Hebræos, diuino itinere factō, periculum præſentium hoſtium euadere, & ſe ſequi præcepit. Qui delectabatur in hoc, agebantq; deo gratias propter ſalutem, quæ per eum ultra modum rationis acceſſerat: quos iam nequaquam tardantes, ſed cum feſtinatione pergentes, uelut ſibi præſente Deo, ueſanos quidem primitus Aegyptij iudicabant, & tanquā ad internitionem manifeſte mortis intentos. Cum uerò uiderent eos illeſos abire, nullumq; impedimentū eis nec difficultates aliquas obuiare, perſequi eos aggreſſi ſunt, tanquam & illis pelagus ita quietum exiſteret. Præordinātes ergo equos, ingrediebantur in mare. Hebræi uerò, illis ſe armantibus atq; tardantibus, ad terram contrā poſitam peruenerunt, ſine aliqua paſſione illos effugientes. Quapropter illi audaciores effecti, perſequebantur tanquam nec ipſi aliquid eſſent paſſuri: cum neſcīrēt Hebræis proprie factam, & non eſſe cōmunem uiam: quæ utiq; pro ſalute periculum patientium fuiſſet oſtenſa, & nō propter eos qui ad perditionem illorum accedere feſtinabant. Cum uerò Aegyptiorum exercitus omnis intraſſet mare, rurſus effuſum eſt: & deſcendens uentorum procella, imbresq; ſimul ē cœlo pariter deſcendentes, & tonitrus ualde grauiffima, coruſcationesq; labentes & fulmina: omnes comprehēderunt Aegyptios

Exod. 15.

ptios: nihilq; fuit uindictæ rerum euenictium per iram dei ad
 perditionem hominū, quod eis minime tunc accessit: noxiosq;
 caliginose et fluctuose mare apprehendit. Et isti quidem ita
 sunt perditī, ut nemo ex Aegyptijs relinqueretur. Hebræi ue-
 rò neq; se retinere poterāt gaudio inopinabili suæ salutis, et
 hostium perditione firmissime liberati: quando defecerant qui
 eos seruire coegerunt, Deumq; adiutorem suum inspiciebant.
 Et illi quidem periculum ita effugientes, insuper et inimicos
 punitos sic esse respicientes, ut nulli unquam priorum homi-
 num potuerint reminisci, hymnum tota nocte dixerunt. Mo-
 ses autem in domini laudem et gratiarum actionē, canticum
 propitiationis eius hexametro composuit. Ego si quidem it
 inueni in sacris libris, ita hæc singula quæq; tradidi. Nullus
 uerò discredat uerbo miraculi: si antiquis hominibus et ma-
 litia priuatis, uia salutis liquet per mare facta, siue uoluntate
 Dei, siue sponte reuelata: dum et eis qui cum Alexandro rege
 Macedonia fuerunt, olim et antiquitus à resistantibus Pam-
 phylicum mare diuisum sit: et cum aliud iter non esset, trāsi-
 tum præbuit eis, uolente Deo per eum Persarum destruere
 principatum: et hoc confitentur omnes qui actus Alexandri
 conscripserūt. De his itaq; sicut placuerit quilibet existimet.
 Postea uerò armis Aegyptiorū per fluctus uiolentia uentorū
 allatis exercitui Hebræorum, Moses et hoc arbitratus
 Dei permissione factum, ut neq; armis egerent, hæc
 exijt colligens: Hebræosq; his muniens duxit
 eos per desertū ad montem Sina, illic im-
 molaturus Deo, et pro salute mul-
 titudinis Hebræorum, ut di-
 ctum erat, munera red-
 diturus in pace.

Flauij

FLAVII IOSE,

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaice liber tertius.

Quomodo Moses populum ex Aegypto sumens, duxit ad montem Sina, multo itinere fatigatum.

CAPVT

I.

SITVR inopinabiliter Hebræi tali salute donati, grauiter iterum contristabantur, dum Sina ducerentur ad montem, effectq; regio ualde deserta, & necessarijs alimentis ualde egena, & aqua difficilis: quæ non solum ut præberet hominibus aliquid indigebat, sed etiam nec aliqua ut aleret animalia erat idonea. Est enim sterilis, nullusq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiusmodi siquidem regionem necessariò properabant: quando unde irent ad aliam non habebant. Portabatur autem aqua ex locis iam transactis duce iubente, & ea expensa, ad effodiendos puteos cum labore propter terræ duritiam accedebant: & cum inueniretur, erat impotabilis: sed amara simul & praua. Hoc itaque modo facientes iter circa meridianam, uespere uenerunt ad locum, quem propter aquæ malitiam Mar nominauerunt: Amaritudo enim Hebraica lingua sic dicitur. Ibi'que fatigati itineris uolentia, in indigentia ciborum, qui eis defecerant, omnino manserunt. Erat enim illic puteus ualde dirus, qui nec sufficere quidem tanto exercitui poterat, paruam tamē eis consolationem præbuerat, quòd in illis locis fuisset inuentus. Audierant enim ab exploratoribus, quòd nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa siquidem aqua amara grauiter nō solum hominibus, sed

Exodi 15.

Exod. 15.

ptios: nihilq; fuit uindictæ rerum euenictium per iram dei ad
 perditionem hominū, quod eis minime tunc accessit: noxiosq;
 caliginose & fluctuose mare apprehendit. Et isti quidem ita
 sunt perditī, ut nemo ex Aegyptijs relinqueretur. Hebraei ue-
 rò neq; se retinere poterāt gaudio inopinabili suæ salutis, &
 hostium perditione firmissime liberati: quando defecerant qui
 eos seruire coegerunt, Deumq; adiutorem suum inspiciebant.
 Et illi quidem periculum ita effugientes, insuper & inimicos
 punitos sic esse respicientes, ut nulli unquam priorum homi-
 num potuerint reminisci, hymnum tota nocte dixerunt. Mo-
 ses autem in domini laudem & gratiarum actionē, canticum
 propitiationis eius hexametro composuit. Ego siquidem ut
 inueni in sacris libris, ita hæc singula queq; tradidi. Nullus
 uerò discredat uerbo miraculi: si antiquis hominibus & ma-
 litia priuatis, uia salutis liquet per mare facta, siue uoluntate
 Dei, siue sponte reuelata: dum & eis qui cum Alexādro rege
 Macedonise fuerunt, olim & antiquitus à resistantibus Pam-
 phylicum mare diuisum sit: & cum aliud iter non esset, trāsi-
 tum præbuit eis, uolente Deo per eum Persarum destruere
 principatum: & hoc consentitur omnes qui actus Alexandri
 conscripserūt. De his itaq; sicut placuerit quilibet existimet.
 Postea uerò armis Aegyptiorū per fluctus uiolentia uentorū
 allatis exercitui Hebræorum, Moses & hoc arbitratus
 Dei permissione factum, ut neq; armis egerent, hæc
 exijt colligens: Hebræosq; his muniens duxit
 eos per desertū ad montem Sina, illic im-
 molaturus Deo, & pro salute mul-
 titudinis Hebræorum, ut di-
 ctum erat, munera red-
 diturus in pace.

Flauij

FLAVII IOSE,

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicae liber tertius.

Quomodo Moses populum ex Aegypto sumens, duxit ad montem Sina, multo itinere fatigatum.

CAPVT

I.

IGITVR inopinabiliter Hebraei tali salute donati, grauiter iterum contristabantur, dum Sina ducerentur ad montem, essetq; regio ualde deserta, et necessarijs alimentis ualde egena, et aqua difficilis: quae non solum ut praeberet hominibus aliquid indigebat, sed etiam nec aliqua ut aleret animalia erat idonea. Est enim sterilis, nullusq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiusmodi siquidem regionem necessariò properabant: quando unde irent ad aliam non habebant. Portabatur autem aqua ex locis iam transactis duce iubente, et ea expensa, ad effodiendos puteos cum labore propter terrae duritiam accedebant: et cum inueniretur, erat impotabilis: sed amara simul et praua. Hoc itaque modo facientes iter circa meridianam, uespere uenerunt ad locum, quem propter aquae malignam Mar nominauerunt: Amaritudo enim Hebraica lingua sic dicitur. Ibi que fatigati itineris uiolentia, in indigentia ciborum, qui eis defecerant, omnino manserunt. Erat enim illic puteus ualde dirus, qui nec sufficere quidem tanto exercitui poterat, paruam tamē eis consolationem prae-buerat, quòd in illis locis fuisset inuentus. Audierant enim ab exploratoribus, quòd nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa siquidem aqua amara grauiter nō solum hominibus, sed

Exodi 15,

Exod. 15.

ptios: nihilq; fuit uindictæ rerum eueniētium per iram dei ad
perditionem hominū, quod eis minime tunc accessit: noxiosq;
caliginose & fluctuose mare apprehendit. Et isti quidem ita
sunt perditī, ut nemo ex Aegyptijs relinqueretur. Hebræi ue
rò neq; se retinere poterāt gaudio inopinabili suæ salutis, &
hostium perditione firmissime liberati: quando defecerant qui
eos seruire coegerunt, Deumq; adiutorem suum inspiciebant.
Et illi quidem periculum ita effugientes, insuper & inimicos
punitos sic esse respicientes, ut nulli unquam priorum homi
num potuerint reminisci, hymnum tota nocte dixerunt. Mo
ses autem in domini laudem & gratiarum actionē, canticum
propitiationis eius hexametro composuit. Ego siquidem ut
inueni in sacris libris, ita hæc singula quæq; tradidi. Nullus
uerò discredat uerbo miraculi: si antiquis hominibus & ma
litiā priuatis, uia salutis liquet per mare facta, siue uoluntate
Dei, siue sponte reuelata: dum & eis qui cum Alexādro rege
Macedoniæ fuerunt, olim & antiquitus à resistantibus Pam
phyllicum mare diuisum sit: & cum aliud iter non esset, trāsi
tum præbuit eis, uolente Deo per eum Persarum destruere
principatum: & hoc confitentur omnes qui actus Alexandri
conscripserūt. De his itaq; sicut placuerit quilibet existimet.
Postea uerò armis Aegyptiorū per fluctus uiolentia uentorū
allatis exercitui Hebræorum, Moses & hoc arbitratus
Dei permissiōe factum, ut neq; armis egerent, hæc
exijt colligens: Hebræosq; his muniens duxit
eos per desertū ad montem Sina, illic im
molaturus Deo, & pro salute mul
titudinis Hebræorum, ut di
ctum erat, munera red
diturus in pace.

Flauij

FLAVII IOSE,

PHIANTIQVITA-

tis Iudaice liber tertius.

Quomodo Moses populum ex Aegypto sumens, duxit ad montem Sina, multo itinere fatigatum.

CAPVT I.

IGITVR inopinabiliter Hebræi tali salute donati, grauitè iterum contristabantur, dum Sina ducerentur ad montem, essetq; regio ualde deserta, et necessarijs alimentis ualde egena, et aqua difficilis: quæ non solum ut præberet hominibus aliquid indigebat, sed etiam nec aliqua ut aleret animalia erat idonea. Est enim sterilis, nullusq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiusmodi siquidem regionem necessariò properabant: quando unde irent ad aliam non habebant. Portabatur autem aqua ex locis iam transactis duce iubente, et ea expensa, ad effodiendos puteos cum labore propter terræ duritiâ accedebant: et cum inueniretur, erat impotabilis: sed amara simul et praua. Hoc itaque modo facientes iter circa meridiem, uespere uenerunt ad locum, quem propter aquæ malignitatem Mar nominauerunt: Amaritudo enim Hebraica lingua sic dicitur. Ibi que fatigati itineris uiolentia, in indigentia ciborum, qui eis defecerant, omnino manserunt. Brat enim illic puteus ualde dirus, qui nec sufficere quidem tanto exercitui poterat, parua tamen eis consolationem præbuerat, quòd in illis locis fuisset inuentus. Audierant enim ab exploratoribus, quòd nihil ambulantes ulterius inuenirent. Illa siquidem aqua amara grauitè nò solum hominibus, sed

Exodi 15,

sed etiam subiugalibus existerat. Videns itaq; Moses populum in angustia constitutum, & simul causam cui consultari non poterat: neque enim inimicus erat hostis, quatenus uim inferendi necessitate, potuisset sua fortitudine resistere: sed dum isto modo eorū deficeret uirtus, infantumq; & mulierū multitudo debilior, nihilq; prodesset doctrina uerborum, calamitatem omnium suam Moses propriam faciebat. In unum deniq; concurrebant, eiq; cuncti instabant: mulieres quidem pro paruulis, uiri autem pro semetipsis, ne eorum utilitatem sperneret, sed eorum saluti, quocunq; ordine prouideret. Ad hoc ergo conuersus est, ut deo solummodo supplicaret, ut aquam ex malitia præsenti conuerteret, eamq; illis potabilem condonaret. Et concedente deo tantam gratiam, sumens summitatem uirge, quam in præsenti gerebat, diuisit per medium: & in longitudine ipsam incisionem faciens, deinceps iactauit in puteum satisfaciens Hebræis, eo quod deus eius orationes audisset, & promississet aquam se eis qualem concupiscerent præbiturum, si tamen iussis eius non segniter, sed promptissime ministraret. Illis uero dicentibus quod uellet se facturos, si aqua cōuerteretur in melius: iussit eos qui iuuentute ualebant haurire aquam, dicens quod prius effusa pluri-
ma, quæ ad ultimum remaneret aqua, eis esset potabilis. & illi quidem laudauerunt dictum, aqua uero frequentibus con-
tusionibus exercitata et purgata, facta est potabilis. Hinc itaq;
castris motis, uenerunt in Helim, quæ procul quidem bona uidebatur aspectu. Habebat enim palmarum arbores. De proximo autē maligna comprobabatur. Nam palme illic septuaginta non amplius erant, increpibiles, nec multum eminentes a terra, propter aquæ inopiam: quia dum esset locus omnis arenosus, neque eis ex duodecim fontibus humectatio quædam, aut ad rigandum spes utilis habebatur: sed dum ger-
minare

minare non possent, steriles erant indubitanter & paucae. Cumq; per arenam discurrerent, nihil eis penitus occurrebat: uel si manibus paucum aquae sumerent, inueniebant inutile, atque coenosum. Fructum uero ferre erant illae arbores nimis inualidae, propter aquae ut dixi sterilitatem. Pro hac ergo causa culpabant Moysen ducem: clamabantq; ei suam miseriam, experimentumq; malorum per eum se pati dicebant, triginta dierum ambulantes uiam. Quaecunq; enim portabant penitus consumpserant: & nihil inuenientes, erant in desperatione rerum cunctarum. In praesenti namq; malo habentes animum, & non recordantes quanta eis fuissent à deo & Moysae uirtute, sapientiaq; collata, irascebantur aduersus ducem, & lapidare eum simul aggressi sunt, quasi ipse causa tantae calamitatis existeret. Ille uero ita multitudine prouocante, & contri eum amare commota, de deo confidens, & conscientia pura prouidentiae suae, quam gerebat contra cōtribules suos, semetipsum dedit in medium: & canclamantibus, atq; ad lapides nanus habetibus, cum esset ille aspectu gratissimus, & ad alliquendum multitudinem suasibilis, mitigare coepit iras eorum. Neque eos malorum praesentium recordantes, obliuionem priorum beneficiorū habere poscebat: nec quia tunc laborarent, ideo debere perpetua dei munera, donaq; proijcere, quorum iam magna & inopinabilia meruissent. Sed sperare potius, etiam de praesenti anxietate se dei prouidentia liberandos, qui eorum uirtutem probare uellet, si haberent tolerantiam, & animo bono praecedentia retinerent. Quia si non ad illa bona propter praesentia mala respicerent, exercerentur in malis, & arguerentur non esse boni, neque circa patientiam, neque circa beneficiorum praeursorum memoriam: cum ita deum, eiusq; uoluntatem contemnerent, per quam Aegyptum reliquissent, & ita circa eundem mini-

strum eius affecti esse uiderentur: cum eis utiq; in nullo fuisset mentitus, de quibus dicendum aut faciendum dei mandato haberet. Enumerabat igitur omnia, quemadmodum perempti fuissent Aegyptij, qui eos contra domini compresserant uoluntatem: & quemadmodum idem fluius illis quidem sanguineus esset, ipsis uero potabilis atque dulcis: & quomodo per mare nec longius fugientes, nouā uiam aggressi, ipsi quidem ex illo saluati sint, inimici autem eorum prorsus absorpti: & quia dum arma non haberent, etiam hoc eius deus abunde praeuocrit: & alia quaecunq; ad perdendos inimicos, & istos saluandos necessaria fuissent, eis ultra spem uirtutis suae more contulerit. Non ergo debetis, inquit, etiam in praesenti de eius prouidentia desperare, sed sine iracundia iustinare: & cogitare, eius auxilium non quidem tardum est, sed ideo nūc differri, ut uos hac difficultate probet, utrum redatis deum non per defectum esse segnem, sed pro experimento uirtutis uestrae & desiderio libertatis: ut cognoscat utrū & ciborum inopiam, & sterilitatem aquae pro eo fortiter ferre possitis: an seruire potius eligatis, sicut iumenta dominantibus sibi, & eis qui propter ministerium suum haec pinguisime nutrire consueuerunt: Adijciens super haec dicebat, non se tantum de sua salute metuere, quando utiq; nihil mihi parceretur, si moreretur iniuste: sed potius pro illis cogitare, ne per lapides quos mitterent super eum, deum condemnare iudicarentur. Sic itaque mitigauit illos, & ab impetu quidem lapidationis absterruit, ad poenitentiam uero ab scel:ris actione conuertit: dicens eos non hoc rationabiliter, sed necessitate fecisse: cogitauitq; quod oporteret, ut ad diuinam supplicationem, precesq; ueniret. Et ascendens in quendam scopulum, deposcebat, ut quæstum aliquem deus populo tribueret, & eos ab inopia liberaret: in ipso enim esse salutem suam,

suam & in alio nullo: utq; concederet ueniam his, quæ in presenti fuerant necessitate populi gesta: cum generi hominum res importune prouenientes, & difficile placeant, & eis accusatio sit amica. Deus autem & promissurum se compromisit, & occasionem eorum desiderijs præbiturum. Moses uero à Deo hæc audiens, descendit ad plebem. Illi uero cum uiderent eum promissionibus letum, à morositia ad hilaritatem conuersi sunt: stetitq; ille in medio, uenisse se dicēs à Deo. Portam eis pro hesitationibus presentibus libertatem. Et post pilulum coturnicum multitudo, quæ præcipue nutrit sinus Arabicus, transceso medio mari peruolauit: & post labore muolatus, quasi ad terrenam requiem descendit inter Hebræos. Illi ergo tanquam alimentum sibi à Deo collatum comprehendunt eas. Tunc Moses ad orationes Dei repente conuersus est, qui promissionis suæ compleuit auxilium. Mox autem post occasionem cibi prioris, etiam secundum eis Deus emittit. Extendente namq; Mose manus ad orationem, ros descendit ex aëre. Cumq; fuisset eius manibus illinitus, Moses arbitatus est etiam hoc ad cibum eorum à Deo fuisse collatum, gustauitq; & letius effectus est ignorante multitudine: & imbren esse credente, & temporis esse pluuiarum, quod agebatur, ille docebat eos, quia non secundum opinionem illorum ros è coelo descenderet: sed ad salutem eorum cibumq; uenisset. Et cum gustaret, fidem credendi præbebat eis. Illi uero imitantes ducem, delectabantur in cibo: mellis enim dulcedinem, & delectationem habebat ualde suauem. Simile autem erat aromatis præcipuis: & magnitudo eius seminis coriandri festinabantq; singuli colligere uehementer. Quibus præcipiebatur, ut omnes ex æquo per dies singulos assarij mensuram colligerent, nec esset relinquendus ille cibus in crastinū: uocq; fiebat, ne debilibus colligendi diffi-

cultas existeret, uirtute ualentium, & ex hoc ad neces accederent. Qui tamē plus præcepta mēsurā collegissent, nihil amplius nisi labores habebant, cum maius nihil illic, quā assarium inuenirent, & quod remaneret in crastinum, nulli utilitati proficeret, quando uermes illud & amaritudo consumeret. Sic ergo erat cibus ille diuinus & inopinabilis, & huiusmodi ultio fiebat ipsarum rerum priuationes seruantibus. Haftenus autē sic rigatur imbribus locus ille, sicut etiā tunc à Mose præstandum diuinitus misit hunc cibum. Vocant autē Hebræi hunc cibum manna. Manna itaque interrogatio est in nostra lingua, dicentis, quid est hoc? Illi siquidem gaudium in his, quæ illis fuerant cœlitus missa, celebrant: Quo cibo quadraginta annis usi sunt, quanto tempore in deserto fuerunt. Cum uerò inde migrassent, uenerūt in Raphidim, passi nouissimas pro intolerabili siti miseras. Nā uim præcedentibus diebus paucam aquæ difficultatē habuissent, tunc omnino cōperientes terram inaquosam, in malis erunt: rursusq; irascebantur in ducem. Ille uerò paululum multitudinis impetum deuotans, ad Dei præces cōuertebatur, rogans, ut sicut cibum eis indigentibus præbuit, sic etiam potum daret: cum periret apud eos etiam cibi gratia, non existentepotu. Qui donum non diu distulit: sed præbiturum se Mositanam aquæ multitudinem, unde non possit sperare, promisit: iussitq; ut uirga percuteret petram, quæ ibidem erat apposta, & ex ea sumeret abundantiam rerum quibus egerent. Curabat enim ut neque cū labore potus eis adesset. Hæc ergo Moses à Deo sumens ueniebat ad populum sustinentē: & in eum conspicientem: uiderant namq; iam eum de monte dscendere. Cum uerò uenisset, liberaturū eos etiam de hac necessitate dicebat Deū, donatūq; salutem non speratam, & de petra eis fluuium manare promissum. Quibus obstupescētib; hunc auditum, si
eis

Exodi 17.

eis siti & itinere fatigatis necessitas ad hæc fieret, ut petram incidèrent, Moses uirga percussit petram: eaq; scissa, aqua manauit copiosa & ualde perspicua. Illi uerò inopinabile factum mirati sunt. Quod cum uiderent, iam eis etiam sitis ipsa cupiditas ablata est: bibētibusq; cūctis dulcis & suauissimus erat potus; & quale donū esset donante Deo uideretur. Tunc ergo Moysen mirati sunt, qui à Deo sic fuerat honoratus: & sacrificia pro Dei prouidentia collata sibi met impendebant. Declarat autē scriptura in templo reposita, quòd Deus prædixit Moysi, aquam hoc modo de petra manaturam.

Quomodo pugnautes cum Hebræis Amalechitæ, & qui cum eis erant, deuicti sunt: & filii Israël prædam hostium perceperunt.

C A P. I I,

Cum uerò Hebræorum nomen iam ualde ubiq; diuulgatum esset, & de his sermo cresceret, in timore non paruo provinciales erant, & mittentes legatos, adinuicem solatia deposcebāt, ut simul uiros illos interimere niterentur. Erant autem in hoc instantes quicunq; Goboth & Petram inhabitant, qui uocantur quidem Amalechitæ, pugnatōres autē maximi illarum gentium tunc existebāt. Quorum quinq; reges inuicem semetipsos, & circūhabitantes ad bellum contra Hebræos rogabant: dicentes exercitum alienigenarū & Aegyptiorum seruitia fugientem, sibi inuasionem inferre: nec bonum sibi fore, si factum tale despicerent: sed antè quàm eorum fortitudo ad maiorem tenderet potestatem, & ipsi pugnare magis inciperent, confidentes, eò quòd illis nullus resisteret, destruendos eos esse, cautissimum atq; sapientissimum edicebant. Et poenas etiam de deserto, & actibus, quos illi gesserant exigendas: quod non ita posset euenire, cum ciuitatibus atq; bonis eorum manus inijceret. Illi autem inchoantem inimicorum uirtutem, mollire & dericere optimum esse, magis

h 3 quàm

quàm iam proficientem prohibere credebant. Alij uerò hoc
 superfluum putabant. Alij nullam eis occasionem aduersum se
 fieri permittebant. Hæc & his similia per multas prouincias
 adinuicem legationibus agitantes, deliberauerunt aduersum
 Hebræos bella suscipere. Moses itaque cum nihil belli spera-
 ret, hesitationem & turbam habuit repente prouincialium,
 & ad congregationem iam præparatam, subitaq; pericula He-
 bræorum multitudinem perturbabant: quia licet omnium re-
 rum haberent inopiam, potiore tamen necessitatem pugnan-
 di cum hominibus, qui essent rebus omnibus bene instructi, pu-
 tabant. Moses autem consolari cœpit, eosq; confidere posce-
 bat, decretoq; Dei credere, quo sæpe fuerat liberati. Et quod
 debellarent eos etiam qui eorum hostes existerent: arbitrari
 autem exercitum quidem multum, & omnibus armis instru-
 ctum, pecunias, alimenta, aliasq; res in quibus solent homines
 transire pugnam in auxilio diuino consistere, & sibi per Dei
 omnia hæc adesse. Inimicorum uerò manum paruam, in-
 firmam, debilem: tanquam non frueretur eis; quæ istos habere
 constaret, deo uolente facile superari. Scite autem eos opor-
 tere dicebat, qualis eorum auxiliator fuisset in multis iam ex-
 perimentis & grauioribus. Et quia in presenti quidem bel-
 lo haberent laborem aduersus homines: cum uerò fuerit eis fi-
 tis, & famis inopia, & in montibus atque mari periculum, ubi
 fugam inuenire non poterant, hæc omnia diuino solatio de-
 uicissent. Ergo rogabat eos promptiores esse tanquam om-
 nium rerum facultas eis esset, ita ut hostibus præualerent.
 Et Moses quidem populum huiusmodi uerbis exacuebat ad
 prælium, conuocans tribuum principes: & postea singulos
 adinuicem, iuuenes quidem exorabat senioribus obedire, illos
 uerò ut uerba ducis audirent. Erant autem eorum animæ in
 periculo constituta, & ad præsentia præparate. sperabantq;
 aliquan

aliquando à malis huiusmodi liberari. Iubebantq; Mosén, ut ad bella præret, neq; tardaret, ne dilatio eorum fiduciam impeditet. Ille uerò ex multitudine pugnacem eligens iuuenem, super eos instituit, Iesum Naue filiū, de tribu Ephraim, ualde robustum, & labores tolerare fortissimum, ad cogitandum simul & loquendum nimis idoneum, qui nosset decenter deum & Mosén doctorem colere pietate, essetq; apud Hebræos aptus. Paucos uerò circa aquam constituit. Plurimos autem totius exercitus circa infantum, mulierumq; custodiam. & tota quidem nocte erant præparati, quæcunq; fecerāt arma sumentes, & duces proprios intendētes, tanquam prælium aggressuri dum eis præciperet. Inuigilabat autem & Mosés Iesum docendo, quemadmodū exercitum collocaret. Incipiente uerò die iam pandi, rursus poscebat Iesum, ne minus inueniretur in opere, quàm circa eum spes esset uniuersorum, gloriam præsentis militiæ in futuris nationibus possessurus. Hebræorū uerò nobilissimos seorsum rogabat, cunctamq; pariter multitudinem exhortabatur armatam. Et ille quidē cum ita constitisset exercitū sermonibus & operum præparationibus, discessit ad montem, deoq; simul & Iesu credidit expeditum. Miscebantur itaq; hostes, & in manibus erat bellum, fiduciaq; & uiribus utebantur in inuicem. Donec itaq; Mosés manus extenderet ad cælum, Hebræi comprimebant Amalechitas. Cumq; laborem ex defectu manū ferre non posset, quia quoties eas deponebat, toties Hebræos perdere cōtingebat, iussit fratrem Aaron, & sororis Mariæ uirum nomine Uriōn sibi assistere, cuiusq; manus ex utroq; latere continere, ut adiuuantes eum non permitterent laborare. Quo factio Hebræi Amalechitas fortiter deuincebant: & omnes interijissent utiq;, nisi nocte superueniente populus recessisset à cæde. Victoriāq; optimā atq; perfectā nostri habuere maiores, inferentesq;

bellum uicerunt: & circūhabitantes perterruerunt, abundantiaq; potiti sunt magnorum, clarorumq; bonorum, quæ suis laboribus habuerunt. Deuincētes namq; exercitum hostium, maximas diuitias & publicè, & priuatim possederūt omnes, cū primitus etiā alimentis necessarijs indigerent. Fuit autem eis non solum in præsenti, sed etiā in futuro bonorum causa huius, quam prædiximus, pugnae perfectio. Non tantummodo enim corpora hostium seruitio subdiderunt, sed etiā mētes: & cunctis circumhabitantibus post illorum deuictionem fuere terribiles, eisq; diuitiarum maximum culmen adiectum est. Nam fugientes inimici, magnam copiam argenti simul & auri reliquerunt in castris, & uasa ærea quibus ad uescendum utebantur, multamq; & insignē abundantiam, utrarumq; rerum, id est, ornamentorum textiliū pariter & armorum, & aliorum quæ parabantur ad prælium, diuersaq; iumenta, & quaecunq; moris est sequi iter agentē exercitum: prudentiaq; repleti sunt Hebræi & opere fortitudinis, & multum desiderium uirtutis erat in eis. Semper enim laboribus insistebant, omnia se capere iudicantes. Huius ergo belli hic extitit finis. Postea uerò Moses exuebat mortuos hostium, & arma fugientium colligebat, & hæc pugnatoribus exhibebat: ducemq; militiæ Iesum præconijs attollebat, exercitu testificante cuncta, quæ gesserat. Nemo ergo Hebræorum mortuus est: hostium uerò tanti, quantos neque numero comprehendibile est. Pro gratiarum uerò actione Moses sacrificans, altare cōstituit, quod dei uictoriam nominauit: prophetauitq; omnes fore perituros Amalechias, nihilq; eorum in futuro relinquendum: cō quod contra Hebræos in solitudine dimicassent, & nequaquam positis in calamitatibus pepercissent. Tunc exercitum fessum, conuiuiorum opulentia reparauit. Hoc ergo bello contra hostes suos post egressum

sum ex Aegypto, prinitus ita pugnaverunt. Cum uerò pacificas post uictoriam Moses hostias obtulisset, fecissetq; non paucis diebus Hebræos cessare post pugnam, produxit ordinatum exercitum: multa namq; eis iam copia erat armorum. Et procedens paulisper, tribus mensibus postquam mouit ex Aegypto, uenit ad montem Sina: ubi ei circa rubum multas uisiones factas esse prædiximus.

Quomodo focerum suum Rahuël, alias Ietro, Moses ad se uenientem ad montem Sina libenter excepit.

CAPVT

III.

CVI Rahuël socer, audiens eius felicitatem, libèter occurrit. Et Moses excipiens cum eo Sephoram uxore suam et filios suos, delectatus est in aduentu eius, et facto sacrificio epulæ copiosissimæ populo ministrabat iuxta rubum, qui flammam ignis euaserat. Et multitudo quidem per cognationes pulis uescebatur. Aaron autem sumens Rahuël, et qui cum eo erant, hymnos canebant in deum, qui eis salutis et libertatis et egressionis autor extiterat. Simulq; laudabant eum, quasi eius uirtute cuncta eis prospera contigissent. Et Rahuël quidē præconia multa plebis apud Mosē de eorum uirtutudine dixit, quia pro cunctorum salute sic laborauerint uniuersi. Exodi 18.

Quomodo persuasit ei, ut distribueret populum per milenarios & centenarios, qui prius inordinatus erat,

CAPVT

III.

DEinde uidens Rahuël Mosē in rerū multitudine, constitutum, cunctis aduentibus eum ut lites discerneret postulantium: et tantummodo se iustitiam impetrare credentium, si ille eis arbiter iudicaret, eis namq; qui uincebantur, leuius esse perdere uidebatur per iustitiam Moscos, quàm uictoris sententiam cuiuslibet auaritia sustinere: tunc equidem

h 5 tacuit,

tacuit, nolens impedire uolētibus uti ducis uirtute. Cum uerō quicūisset à turba, sumens eum solum seorsum, docebat quæ eum oporteret facere: consiliūq; dabat, quatenus minorum quidem rerum curam alijs committeret: de maioribus autem et salute plebis ipse tantummodo prouideret. Nam ad iudicandum etiam alios Hebræorum dignos inueniri dicebat: cogitare uerō pro salute tantorum, non quenquam alium nisi Moysen posse solum. Modo sciens, inquit, uirtutem tuam, et qualis fueris in ministerio dei ad saluandum populum, rerum arbitrium cōmitte alijs examinandum. Tu uerō ad solum dei ministerium retine te metipsum cogitando et requirendo, quemadmodum populum ab hac possis inopia liberare. Meis ergo consilijs utere de rebus humanis, et exercitum perfecte dispone per decem milia uiros, deinde per mille: ita post hæc diuides eos per quingentos, et rursus in centum, deinde in quinquagenos: et iudices constitues super eos. Qui per triginta rursus diuisi, et per uicenos et denos, habebūt proprios iudices, eorum negotia finientes. Sic autem aliquis super istos unus, uocabulum à principio numeri sumens. Et hi quidē sint approbati ex omni plebe, boni et iusti, qui de diuersis rebus iudicent eos, et si quid est maius, ad potiores ueniat dignitates: quod uerō etiam apud eos difficile fuerit, hoc deducatur ad te. Sic enim fiet utrunque, quatenus et Hebræi iustitiam impetrare mereantur, et tu ministrando soli deo facias eum exercitui propitium.

Quomodo hæc singula fecit Moyses facere monente.

CAPVT V.

HAec enim monente Rahuël, Moyses libenter excepit, et secundum eiusmodi dictum fuit: non celans consilium eius, nec suam faciens illius suasionem, sed inuentorem eius rei omni populo manifestans, Nam et in libris suis Rahuël conscripsit

scripsit inuentorem predictæ rei, optimum esse credens, ut omnibus notam faceret ueritatem: licet ei soli potuissent præbere gloriam, quæ ab alio sunt inuenta. Factum est itaq; quatenus uirtus Mosi potuisset etiam ex hac uoluntate cognosci. Sed de his quidem opportune in scriptura alia declarabimus. Moses autem conuocata multitudine, ipse quidem ad montem Sina, iturum, se esse dicebat, tanquam cum Deo mansurus, et aliquid ab eo utile percipiens, ad eos sit remeaturus: illos uero præcepit iuxta montem tabernacula sua ponere, et uicinitatem Dei tenere.

Quomodo Moses ascendit in Sina montem, acceptasq;

à Deo leges Hebræis dedit.

C A P. V I. Exodi 19.

HAEC cum dixisset, ascendit in montem Sina, qui excellentissimus est in illis regionibus: et propter altitudinem magnitudinis suæ et scopulorum proceritatem, non solum hominibus inaccessibilis, sed etiam qui uideri sine aspectus labore non possit. Et cum sermo esset circa eum Deum habitare, terribilis omnibus, et inadibilis erat uniuersis Hebræis. Si quidem secundum Mosi mandata tabernacula mutauerunt, et radicem montis apprehenderunt: eleuantes manus suas ad Deum, tanquam cum promissione bonorum, quam eis promiserat, Moses reuerteretur à Deo: et festiuitatem celebrantes sustinebant ducem, purgantes semetipsos alia purgatione: nec non et à coitu mulierum tribus diebus, sicut eis ipse prædixerat, abstinentes: rogantesq; Deum ut placide susciperet Mosén: et dona præpararet, quibus bene uiuendo de cætero uiuissent. Utebantur ergo cūiuijs opulenter, et ornamentis decenter cum cōiugibus et filijs abstinebant. duobus quidem diebus erant in epulis cōstituti. tertia uero die antequam sol oriretur, nubes operuit cunctum Hebræorum exercitum, et locum ubi tabernacula fixerant omnem circundedit: et fulgura

gura facta sunt, uentiq; uehementes pluuiam nimiam concitantes undiq; ferebantur: et coruscationes erant uidentibus ualde terribiles: et fulmina crebro demissa, Dei presentiam omnibus indicabant. Et de his quidem unusquisq; legentiam sapiat ut uoluerit, mihi uero necessitas est hæc referre, sicut in sacris libris scripta sunt. Hebræos itaq; ea quæ uisa fuerant, et clangor auribus redditus ualde terreat, et etiam sermo ferebatur, quod Deus habitaret in monte retinebantq; semet ipsos in tabernaculis suis afflicti. Sed et Moſen ira dei perisse putabant, et de seipsis similia sustinebant. Cum uero ita consisterent, apparuit Moſes letus et nimis exultans, qui et formidinem eis abstulit, et de futuro meliora promisit: sereniq; repente et purus aer, qui antè paululum fuerat cõurbatus, Moſe adueniente reuersus est. Igitur inter hæc conuocabat populum in ecclesia, ut audirèt quæ illis dixisset Deus. Quibus collectis, stans in excelsiori loco, unde eum omnes audirent, ait ad Hebræos: Deus equidem sicut et prius propitius me suscepit: uitamq; uobis felicem promittens, et conuersionis ornatum, etiam ipse nunc assistet in exercitu. Eum si quidem, et opera quæ per illum nobis facta sunt considerantes, non despiciaſis ea quæ nunc dicuntur, in me qui hæc dico respicientes: nec quod per me lingua humana Deus uobis loquitur attendatis, sed uirtutem eius considerate, et magnitudinem quoque illius excellentiæ cognoscite, et quomodo pro utilitate cunctorum ad me loqui dignatus est. Non enim me respiciatis Moſen filium Ammaramis et Iochabel, sed cum quæ Nilum pro uobis conuerſi fecit in sanguinem, uarijsq; plagis domuit Aegyptiorum astutiam, qui per mare iter nobis ostendit, quiq; cibum de cœlo fecit hæſitantibus aduenire, qui potum de petra æſtuantibus manare cõceſſit, per quem Adam de fructibus terræ marisq; comedit, per quæ Noë ex imbris creptus

ptus est, per quem Abraham progenitor noster obtinuit terram Chananeam, per quem Isaac de senioribus parentibus est editus, per quem Iacob duodecim filiorum uirtutibus est exornatus, per quem Ioseph potestatis Aegyptiorum dominus est effectus, ille uobis me interprete hæc dignatur uerba proferre. Fiant itaq; uobis amabilia, quàm filij uel uxores. Felicem namq; uitam habebitis ista seruantes terraq; eritis potituri fructifera et sine fructibus maris, et prole filiorum naturaliter nasciturorum: eritis etiam hostibus ualde terribiles.

Ad Dei namq; ego ueniens uultum, incorruptæ uocis auditor effectus sum: ille enim pro uestro genere semper eius est eterminate sollicitus. Cumq; hæc dixisset, eduxit populum cum mulieribus et infantibus, ut Deum ipsum sibi loquentem de rebus agendis audirent, ne uilius uideretur dictorum uirtus, ad aures eorum humana lingua perueniens. Omnesq; uocem audiebant ex alto uenientem ad uniuersos, ita ut nullum effugeret. Et uerba quidem quæ Moses in duabus tabulis dereliquit, fas nobis non est secundum unumquemque sermonem aperte depromere: uirtutes autem eorum insinuabimus. Docet itaq; nos primus sermo, quod Deus est unus, et hic solummodo est colendus. Secundus autem iubet, nullius animalis factam imaginem penitus adorandam. Tertius uerò, ut per Deum in nulla re aliquis debeat frustra iurare. Quartus, seruandas septimanas, cum ab omni forent opere cessaturi. Quintus ærò, parentes honorandos. Sextus, abstinendum à cede.

Exodi 10.

Septimus uerò, non adulterandum. Octauus autem, furtum non faciendum. Nonus, falsum testimonium non dicendum.

Decimus autem, nullius alienæ rei habendam esse concupiscentiam. Et plebs quidem cum audisset precipientem ipsum de rebus, quibus Moses fuerat locutus, gaudens in his quæ prædicta sunt, à congregatione discessit. Succedentibus uerò diebus

bus aduenientes ad tabernaculum, poscebant ab eo etiam leges sibi à Deo debere proferri. Ille uerò et istas posuit, et de omnibus quocumq; modo gerenda forent, reliquis temporibus designauit: quarum memoriam opportuno tempore facturus sum. Plurimas autem leges in alia scriptura disponam, seorsum de ipsis expositurus. Igitur dum circa eos ita res agerentur, Moses iterum in montem Sinà cōscendit, prædicens Hebræis, eisq; uidentibus ascendebat. Cumq; illic tardaret (quoniam quadraginta diebus ab eis absuerat) timor inuasit Hebræos, ne Moses aliquid pertulisset: et inter mala diuersa nihil eos sic affligebat, quàm quòd putarent se perdidisse duccem. Erat enim tumultus inter homines: alijs quidem dicentibus cum perisse in bestias incidentem: et maxime illi hæc dicebant: qui circa eum odium habere uidebantur: alij uerò ad Deum eum recessisse narrabant. Prudentes autem nihil horum quæ dicebantur à populo, pro sua delectatione suscipientes: sed et bestijs incidentē perisse humanum: putantes, aut certe à Deo translatus propter uirtutem propriam uerisimile indicantes, mitius quidem ferre hæc ratio faciebat: sed præfule se desolatos arbitrati atque tutore, qualem alium habere non possent, uehementer affligebantur: et neq; opinari poterant in tanta mora illius, quòd uiro boni quid accidisset: neq; sine tristitia aut deiectione degere præualebant: exercitum uerò nequaquam promouere confidebant, eum Moses prædixisset eos ibidem sustinere. Cumq; iam quadraginta trāsissent dies, totidemq; noctes, Moses astitit, nullo cibo hominibus consueto participatus: et gaudio apparens totum compleuit exercitum: prouidentiamq; Dei quam circa eos haberet exposuit, simul et ordinem, secundum quem uiuentes essent habituri felicitatem: dicens ostensum sibi per hos dies et tabernaculum, quale sibi Deus uellet fieri, in quo descendens ad eos ipse ueniret

niret: ut etiam migrantes exinde, id portaret, et nequaquam ad montem Sina egeret ascendere: quando ad eos ipse descenderet deus, ut eorum adesset orationibus. Fiat, inquit, tabernaculum, mensuris et operibus quæ ipse monstravit, vobis atque ad hoc opus insigniter accedentibus. Et cum hoc dixisset, duas tabulas ostendit eis, habentes scripta illa decem verba, in utraque quina. Erat ea inscriptio manus dei. Illi ergo gaudentes in his, quæ videbant et audiebant à principe, quo possent eum laudare studiis sui munificentia non cessabant: sed et deferebant argentum simul et aurum, et æs, lignaque, et magnam valde materiam, quæ nequaquam potuisset putredine violari: caprarumque pilos, et ovium pelles, alias quidem hyacintho, alias vero coecino, alias purpureo flore tinctas, alias vero alium colorem præbentes: lanasque prædictis fucatis coloribus, et linum byssinum, lapidesque insertos auro, quibus homines ornamenti gratia solent uti, pecudumque multitudinem pariter offerebant. Ex tali namque materia tabernaculum fabricatum est, quod migratum, et per loca diversa deuectum, nihil à templo differebat. His itaque à singulis cum magno studio oblatis, supra modam uniuscuiusque virtutis, atque donatis, architecti mandato dei in his constituantur operibus, quos populus elegerat sibi potestate collata: quorum nomina hæc sunt, quæ in sacris libris conscripta inveniuntur. Beseleel Vri filius de tribu Iuda, et Mariae sororis Moyses, et Ooliab Achisamach filius de tribu Dan. Et populus siquidem tanto studio in cunctis rebus obediebat, ut etiam Moses eos suspenderet, dicens sufficere ea quæ data fuissent. Hoc enim etiam artifices iam prædixerant abundare. Accedebant ergo ad opus tabernaculi faciendum: et Moses eos singulam quamque mensuram secundum ostensionem dei, simul et magnitudinem, quantumque oporteret fieri vasa, sacrificijs ministratura divinis, edocebat.

Exodi 35.

Exodi 32.

Exodi 36.

Mul

Mulieres autē largitatem suam circa sacra uelamina, et circa alia quaecunq; huiusmodi operibus erant necessaria, propter deum in ornamento et pretiosis lapidibus offerebant. Omnibus itaq; ita preparatione iam constitutis: auro et argento, et ere, et textilibus rebus, prædicēs festiuitatem Moses, et sacrificia pro uniuscuiusq; uirtute faciēda, ad instituentium opus tabernaculi accessit, et atrium prius mensus est ita.

De tabernaculo quod fecit Moses in deserto ad honorem dei, ut templum esse uideretur.

CAP. VII.

Exodi 38.
& 36.

Latitudinem quidē quinquaginta cubitorum, centum uerò longitudinem. Tabulasq; instar columnarū statuit æreæ, quinque cubitorum habentes altitudinem: in utroq; latere tabernaculi uiginti per longum, per latum uerò decem. Anuli autem singulis tabulis incrant, et capita columnarum argentea. Bases autē deauratæ, et calatæ per circuitum, et in terram confixæ: pertingebantq; funes ab anulis ducti usq; ad capita clauorum æneorum, qui erant magnitudine cubiti unius: et per singulas tabulas in terrā ualide positi, ut ex uolentia uentorū tabernaculum immobile custodirent. Cortina uerò mollissima ex bysso per omnes undiq; pendeat, à capite tubularum descendens, basim usq; diffusa: et cōcludens omnem per circuitum locum, ut nihil à pariete differre uideretur. Sic itaq; habuerunt tria latera atrij per circuitum: quartum uerò latus fuit quinquaginta cubitorū, quod frons erat totius operis: ubi uiginti quidem cubiti erant aperti, quatuor habentes tabulas in modum portarum: omnes opere argenti factas, præter bases: erant enim æneæ. Ex utroq; enim latere portarum, ternæ erant tabulæ constitutæ: et propter portarum fortitudinem in eastrate, et per eas cortina byssina circumibat. Et cum essent portæ uiginti cubitorum longitudine, altitudine uerò quinque, uelum in eis erat ex purpura, cocco, byacinto et bysso

& bysso factum, ex multis floribus, & uarijs exceptis animalium figuris ornatum. Intra ianuas autem aspersorium erat æneum, similem habens basim, ex quo sacerdotibus manus diluere, & pedes perfundere moris erat. Et ambitus quidem atrij erat ornatus hoc modo. Tabernaculum autē statuit in medio eius loco, conuersum ad Oriētem: ut mox cū sol oriretur, in id radios suos emitteret. Cuius longitudo quidem triginta cubitorum erat, latitudo uerò decem cubitorū habebat spatium. Et alter quidem paries erat Australis, alter uerò cōuersus ad Aquilonem, post tergum uerò eius relinquebatur Occasus: cuius altitudinē tantam oportebat ascendere, quantum latitudinem esse constabat. Erantq; tabulæ de ligno, ex utroq; latere uiginti, schemate quadrangulo factæ latitudine quidem unius & dimidij cubiti: altitudine uerò quatuor digitorum. Laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem & exteriorem partem: quibus singulis tabulis erāt cardines bini immisi per duas bases, quæ erant argenteæ, & in suis firmamentis tabularū cardines suscipiebant. Parietis uerò Occidentalis tabulæ quidē sex erant, alterutrim omnes perfectissime copulatæ, ut artificissime his compaginati, unus paries esse uideretur, intrinsecus & extrinsecus deauratæ. Ex lateribus autem tabulæ erant numero viginti, quarum latitudo habebat mensuram unius & dimidij cubiti, altitudo tertiā partem palmæ, & ita triginta cubitos adimplebāt. Posterioris uerò parietis nouem cubitos sex tabulæ faciebant, quibus cōiunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerunt ad instar maiorū tabularum. Singulæ uerò tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, uelut quibusdam radicibus cōfixos per orainē, adinulcem per circuitum respicientes: & per eos deaurati uestes immisi, unoquoq; habente magnitudinem cubitorum quinque,

erantq; ad coniunctiones tabularum: intrabatq; caput uestis
 uniuscuiusque in alio uestis capite, ueluti in modum conchæ:
 & post tergum parietum in longitudine positorū unus erat
 ordo, per tabulas omnes uadens, quo per uncinos utriusq; pa-
 rietis latera cōtinebantur, incastrationibus factis & immixtis
 adinuicem. Quod propterea sic exquisitum est, ut neque à
 uentis moueretur, neq; alia causa tabernaculum conturbare-
 tur, sed immobile secunda quiete seruaretur. Intrinsecus au-
 tem longitudinem eius tripartitè diuisit, id est, decem cubitos
 ad interiorem partem profuturos distribuit. Quibus dimēsis,
 in medio quatuor tabulas similiter operatas statuit, paululum
 abinuicem disiunctas alterutrim, quæ separarent decē cubi-
 tos à reliquis uiginti: & quod interius erat eorū adytum uo-
 cabatur: reliquum uerò tabernaculum sacerdotum erat. Nam
 itaq; tabernaculi dimensionē ad instar rerū nature constituit.
 Tertia siquidem pars eius, quæ erat intra quatuor tabulas,
 quæ sacerdotibus intransgressibilis uidebatur, uelut cœlū dei
 erat, reliqui uerò uiginti cubiti, sicut mare & terra gressibi-
 lis est hominibus, ita solis sacerdotibus adiacebant. Per frō-
 tem uerò unde ingressus erat factus, columna ex auro facta
 Exodi 36. erant, & æneis basibus superpositæ, numero quinq;. Teg-
 batur autem tabernaculum cortina ex byssino & purpureo,
 & hyacinthino, & coccineo colore facta. Et prima cortina
 quidem cubitorum erat decem, & undiq; eas tabulas obtege-
 bat, quæ diuidētes templum adytum habebāt interius, & hoc
 erat quod faciebat ut à nullo uideretur. Et omne quidem tem-
 plum sanctū uocabatur. Quod uerò erat interius & inaccessi-
 bile ultra quatuor tabulas, sanctum sanctorū. Cortina au-
 tem erat speciosa, quasi floribus uniuersis de terra germinan-
 tibus uariata: alijsq; omnibus intexta, & quæcūq; præter ani-
 malium formas poterant exornare pictores. Alia uerò hui
 & mag

et magnitudine et textu et colore uicina, quinque columnas in ingressu positas obtegebat: ab angulo summitatis uniuscuiusque columnae cortinam anulis continentibus usque ad medietatem columnae depositam. reliquum uero ingressus erat sacerdotibus accedentibus. super quam linea erat alia cortina eiusdem magnitudinis, funibus eam per angulos ducentibus ac retrahentibus: ut tegeret omnia, et impediret aspectum sacrificia contuendi, et maxime in diebus festis. Nam et in reliquis diebus, praecipue quando uideretur nubilum, textus eius tegmine fortis erat, et laborem facile sustinebat. Unde permanebat ista consuetudo etiam nobis aedificantibus templum: quatenus uelum huiusmodi in ingressibus appendatur. Decem uero aliae cortinae erant singulae latitudine cubitorum quatuor, longitudine uero octo: et uiginti aureos habentes uncinos, ad copulandum alterutris uncinis et anulis: ut coniunctae simul, unam uiderentur efficere. Quae extensae, templum et quod erat desuper obtegebant, et parietes a lateribus, et a tergo stantes, a terra uno pede suspensae. Eiusdem uero latitudinis et aliae cortinae una plus numero: id est, undecim erant: longitudine tamen excellentes. Erant enim istae triginta pedum: textae uero de pellibus, sicut illae de lana: similes omnes sigillata uarietate contextae: erantque usque ad terram tegmine suo diffuse, ad instar thalami culmen uelaminis exhibentes, una cortina ante frontem pendente. Undecima namque cortina ad hoc erat assumpta: aliae uero super has ex pellibus factae, pro tegmine et adiutorio desuper erant impositae, propter aestum, aut imbrium certe diffusionem. Multos itaque stupor habebat aspicientes a longe: nam colorem eius in nullo differre putabant caelo. Haec uero ex pilis et pellibus factae pendebant, sicut illud uelum portarum, et aestuum pariter et imbrium iniurijs repugnantes. hoc ergo modo tabernaculum constitutum est.

De arca qualis sit, in qua tabulas legis collocavit Mo-
ses.

CAP. VIII.

Exod. 37.

Facta est autem et arca Deo ex lignis natura fortissimis, et quæ nequaquam putredinem sustineret, quæ Hebraica lingua uocatur heron. Cuius constructio erat huiusmodi: Longitudinis quidem quinq; palmorum: latitudinis trium, ex auro purissimo. Intrinsecus autem et extrinsecus sic tegebatur, ut eius ligna celarentur: et aureis cardinibus tegmen compaginatum habuit ualde mirabile, et undique simul æquale, nullaq; pars eius compaginatione potuit uiolare. Per utrumq; uero latus longitudinis eius, anuli erant aurei bini, totum lignum penetrantes, et per eos uestes deaurati, immixsibiles per utrumq; latus, ut quoties opus esset, per eos arca moueretur. Non enim in uehiculo, sed à sacerdotibus portabatur. Super tegmen uero eius erantfigurationes due, quas Hebræi Cherubin appellant. Sunt enim animalia uolatilem habentia figuram: quæ à nullo hominum est inspecta. Hæc dixit Moses in Dei se cõspexisse sede figurata. In hac ergo arca duas tabulas recondidit, in quibus fuerant decem uerba conscripta: quina quidẽ per singulas tabulas, bina semis autem per unamquãq; paginulam: et has in adyto collocauit.

De mensa propositionis, in qua omni septimana duodecim panes azimi ponebantur.

CAP. IX.

In templo uero mēsam posuit proxime uelut Delphicam: longitudine quidem habente duos cubitos: latitudine uero unum: et altitudine trium palmorum. Erant autẽ pedes eius ex medietate inferioris partis, facti per circuitum rotundi et tornatiles: quod uero ad superiora tendebat, quadrāguli operis erat: habebatq; per circuitum uniuscuiusq; lateris labium exornatum, uelut quatuor digitis, alto ligno circumeunte superiorem et inferiorem eius corporis partē: et per singulos eius

eius pedes superius labio erant anuli, per quos uestes deaurati mittebantur in ligno quod eminebat. Sinum enim habebat, ubi anuli erant commissi: & his per uiam portabatur. Ponebatur enim in templo ad Aquilonē conuersa, non longē ab adyto: & duodecim panes azimos in ea ponebant, senos per partem mundos ualde, ex farina duorū assariorū: quæ mensura Hebraica septem cotylas Atticas habet. super panes autem ponebantur duæ phialæ aureæ ture plenæ. Post dies autem septem iterum panes alij portabantur, die qui à nobis sabbatum appellatur. Septimanam siquidem nostri sabbata uocant. Causam uerò huius rei in alijs edicemus.

De candelabro aureo, & altari interiori & exteriori.

C A P V T X.

Contra faciem uerò mensæ respicientis ad parietem Meridianum, cōstitutum erat candelabrum ex auro factum fusile, pondus habēs minas centum, quod Hebræi dicunt cithares: Græca lingua interpretatum, talentū nuncupatur. Fecit autē & spherulas, & lilia, cū calamis, & scyphis: eratq; omnia septuaginta, ex quibus in una base compositum erat omne candelabrum in altitudine: & in tantas cōstitutum partes, in quantas distribuunt planetas & solē. Consumabaturq; in septem capita alterutra per ordinem constituta, in quibus lucernæ imponuntur septem, imitantes singulas planetarum, quæ respiciunt ad Orientē & Meridiē, candelabro oblique posito. Inter quod candelabrū & mēsam interiorem, ut dixi, turibulum erat & altare, de ligno quidem unde & priora sunt fabricata, imputribili & forti: ex unoquoq; autem latere cubitum latitudinis habēs, altitudinem uerò duplicem: eratq; craticula aurea in ea facta, habebatq; per singulos angulos coronas ex auro purissimo sex: & anuli & uestes inerant, quibus per itinera à sacerdotibus portabatur. Erat autem &

altare ante tabernaculum constitutum, & ipsum quoq; de ligno, mensura uniuscuiusq; lateris quinq; cubitorum, altitudine uerò trium: similiter exornatū, & ex laminis æris adoperatum: cui suberat craticula in modum retium facta. Suscipiebat enim terra ignem, qui de craticula ferebatur, quia bases non erant ei subiectæ. Diuersæ autem ponebantur fuscinae, & phiale, forcipes & scyphi: & quæcunq; alia uasa ad sacrificium fuerant facta, omnia erant ænea. Et tabernaculum quidem erat huiusmodi, necnon & eius uasa.

Quæ sunt uestimenta sacerdotum & pontificis.

C A P V T X I.

Exodi 39. **F**actæ sunt etiā sacerdotibus uestes omnib; alijs, quos Chanæos uocant, pariter & principi sacerdotum, quem Arabarchen uocant, quod significat principem sacerdotum: ut quoties sacrificia sacerdos adiret, purificaretur. Lex enim purificationem fieri iussit. Et aliorum quidem sacerdotum uestes erant huiusmodi: Primum quidē inducebatur manachasim, quod constrictorium poterat dici. Est autem cinctorium circa femora subtile, ex bysso contorta contextū, ingredientibus per eum pedibus uelut deuastrapis. Scinditur autē ultra medietatem deorsum: & super lumbos astringitur. Super hoc autē lineo indumento duplicis sindonis bysino uestitur: quod chetomene quidem uocatur Hebraica lingua: significat autē lineum: nos enim linum cheton appellamus. Est autem hæc uestis, tunica usq; ad talos, corpus omne complectens, & manicis brachia ualde constringens. accinguntur circa pectus modicè, super illud zonam circumducentes latam, quasi digitis quatuor, uariè ita contextam, ut uideatur pellis esse uiperea: in qua flores intexti sunt coccinei & purpurei, cum hyacintho & bysso commixti. Stamen autem eius zonæ est solummodo byssus: & sumens initium cincturæ à pectore, & circumdans
reducitur

reducitur iterum ante pectus, et usque ad crura dimittitur, donec sacerdos nihil operatur. Pro decore namque uidentium est ita composita. Cum uero ad studia sacrificiorum et ministerium preparatur, ne impediatur opus, in lae uo humero eam portat. Quod Moses quidem Arabanech uocauit: nos autem à Babylonijs discentes, Hemsaneam uocamus: sic enim apud eos haec tunica nuneupatur. Sinum uero nusquam habet haec uestis, sed larga est ad collum eius apertura: et nastale ex utraque parte orum eiusdem uestimenti à parte pectoris et scapularum astringunt: hoc etiam Messabazan uocatur. Super caput autem gestat pileum, in modum paruuli calamaci, aut casidis: quod extenditur supra summmitatem capitis, et modice uerticis medietate excedit: uocaturque Masnaemphthis: et tale est ut uideatur ex lini textura confectum: habet uittas quae inuolutae saepius coniectuntur, ne facile dilabatur. Deinde aliud unum uelamen de super circumdatur, descendens usque ad inferiora barbae, celans pilei illius ligaturas, et totam capitis superficiem aptaturque perfecte, ne laborante sacerdote circa sacrificia, corruat. Quales itaque sint ceterorum sacerdotum uestes, declarauimus. Princeps uero sacerdotum ornatur quidem et istis, nihil ex praedictis uestibus relinquens: superinduitur autem tunica de hyacintho facta, quae et ipsa talaris est: uocaturque Methir secundum linguam nostram: quae zona constringitur, coloribus praedictis et floribus exornata, auroque contexto uariata: ornatusque in fimbrijs eius inest, uelut malogranatorum, et tintinnabulorum aureorum multo decore factorum: ita ut inter duo tintinnabula malum granatum habeatur, item inter duo malogranata tintinnabulum. Est autem haec tunica non ex duabus incisionibus, ut suta sit super humeros, et per latera: sed uno uelo in longum undique circumtexta, ad collum habens tantummodo sectionem, non è latere: sed in longum fissam

à pectore ad medias scapulas. Vittæ autē ei cōsuta est, ut possit eius apertio turpiter apparere. Similiter et undæ manus egrediuntur, apertum est. Ad hæc autē tertio induitur uestimento, quod dicitur ephot, simile est autem superhumerali Græcorum. Fit enim hoc modo, ut sit textus eius magnitudine cubiti, de cunctis coloribus, auroq; uariatus, amplectens omnem pectoris locum: et ad manus eijciendas apertum est, et omni schemate tunicæ simile est. Huic uestimēto locus uacuum in medio pectore magnitudine palmi dimittitur, ubi inseritur ephod, in, quod Græca lingua logion, Latina rationale significat: et complet totum ephot: hoc est, illum locum quem texentes propterea reliquerāt uacuum: uniturq; ephot cum rationali anulis aureis per circulos singulos subæqualitate commissis per uitam hyacinthinam, quæ immittitur per ligaturam, et cōsertionibus alterutris anulorū. Ne autē uacua esset medietas anulorū, et rationalis, filis hyacinthinis adinuentū est ut ea loca consuerent. Superhumeralē uerò duo sardonychi lapides infibulant per singulos humeros auro clausi: habentes per extrēmitates circellos aureos, in quibus suscipiunt rationalis ligaturas. His lapidibus inscripta sunt nomina filiorum Iacob, prouincialibus literis lingua nostra, sena per lapidem: femores autem in humero dextro sunt. Inseti sunt autem in ephod, id est, in rationali duodecim lapides, magnitudine et decore præcipui. Hoc ornamentū propter eminentiam eius honoris ab omnibus possideri non potest. Siquidē lapides per quatuor ordines, terni per singulos ordines constituti sunt, habētes aureas per circuitū coronas, quibus inclusi cōserti sunt, ne possit quocūq; modo textura corrupta defluere. Et in primo quidem ordine tres lapides, sardonychem, topazium, smaragdum habet: in secundo autē carbunculum, iaspidē, et sapphirū. In tertio inchoat ligurius, deinde amethystus, achates est

tes est tertius, qui & post alios est nonus. In quarto ordine tenet chrysolithus principatū, post quē onyx, deinde berillus, qui est ultimus omnium. Literę autem in omnibus istis sculptę sunt nominū filiorum Iacob, quos tribuū principes arbitramur, singulis utiq; lapidibus eorū nomina rescriptis secundū ordinē, quo nati esse noscuntur. Cum ergo per se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus lapidū sustinere, alios duos maiores in extremitate rationalis, quę respicit ad collum, emīnētes ipsam texturā faciunt, qui suscipiāt catenas aureas opere plectili, uenientes per fistulas quasdā ad extremitates humerorū: quarum catenarū summitas ascendens adducitur post tergū, & in circulo qui est ad dorsum in superhumerali cōseriur: & hoc est rationalis munimen eximium, ne possit aliqua parte disrumpi. Zona uerō rationalis consuitur de coloribus prędictis auro conferta: quę ex utroque latere circumducta, & iterum reuoluta, antē pectus ex ambabus summitatibus pendere dimittitur, & habet quasdam simbras ex aureis fistulis miro decore compositas, in utraque zonę summitate pendentes. Pileum autē priori similitudine operatum habet pontifex, sicut reliqui sacerdotes, & alium consutum & hyacintho uariatum. Circundatur autem ei & aurea corona, tribus ordinibus facta: supra quam surgit in media fronte quasi calyculus quidam aureus, similis herbe, quę apud nos achoro nuncupatur, quam Gręci hyoscynamon dicunt. Ne quis autem, cum non uiderit hanc herbam, per ignorantiam naturam eius ignoret, aut uocabulum sciens ipsam ignoret: significo huiusmodi hominibus eius modum: Hęc herba frequenter ultra tres palmos aboritur: radicem uerō rotundam habet, & quasi rapę similem: folia uerō mentę propinqua sunt. De ramis autē eius oriuntur calyculi rotundi, & in circuitu habet oculos, unde fructus egreditur. Caly-

cem uerò quem diximus supra coronam auream positum; habet magnitudinem digiti minoris, cuius cauatio rotunda est, quasi crateris, quem tamen latius cōdiscipulis explanabo. Est enim quasi sphaera diuisa, et circa fundum aliam habet incisionem à radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur, et ad superiora decenter denuo aperitur: et in labio ita colligitur, ut propriè uideatur hemisphaerium mira rotunditate tornatum. Super hunc iterū oriuntur incisiones, quasi extremitates malogranatorū spinosae, et in acutissimum deficientes cacumē: semperq; seruat fructum huius calyculi superpositio seminis sideritis uicinum. Habet autem flores similes plantagini, et per circuitum tota corona his floribus est calata, ab occipitio usq; ad utrūq; tempus. A fronte uerò hoc quidem non habet, sed lamina est aurea, quae sacris literis dei nomen habet inscriptū. Hoc ergo est pontificis ornamentum. Mirari siquidem quilibet poterit odium hominum, quod circa nos habere non desistunt: quasi nobis hoc modo diuinitatē deridentibus; quam ipsi colere non quiescunt. Si quis enim tabernaculi positionem cōsideret, et sacerdotalem inspiciat uestem, et uasa quibus utimur ad sacrificia celebranda, et legislatorem uirum sacrum agnoscet, et frustra nos ab alijs blasphemari percipiet. Nam singula quaeq; eorum, ad similitudinem et formā rerum facta reperiet, si absq; inuidia uelit haec considerare. Tabernaculum namq; triginta cubitorum trine diuisum, in quo duas partes sacerdotibus cunctis distribuit, quasi profanum quendam, communemq; locum, terram et mare significat. Haec utiq; gressibilia cunctis sunt. Tertiam uerò partem soli dicauit deo, eò quod cælum ingressibile sit hominibus. Super mensam uerò duodecim panes positi, significant annum, mensium quātitate tanta diuisum. Per candelabrum uerò, per partes septuaginta compositum, septem pla-

nctarum

netarum memoriam tetigit. Et super id septē lucernis planetarum cursum ostendit. tot namq; sunt numero. Cortine ex quatuor coloribus contextæ, elementorum designant naturam. Byssus enim terrā declarat, eò quòd linum oriatur ex ea: purpura uerò mare, eò quòd piscium sanguine coloretur. Aërem uoluit significari per hyacinthum. Coccus uerò est ignis indicium. Significat autē & pōtificis linea tunica totam terram: hyacinthina uerò uestis polum: quæ per malogranata coruscationes, per tintinnabulorum sonitum tonitrua indicare dignoscitur. Superhumeralē etiā ad similitudinē totius naturæ est, quando Deo placuit, ut quatuor coloribus fieret auro contextis, propter splendorem reor, qui mundo diffunditur. Rationale uerò in medio superhumerali, in modum terræ constituit. Hæc namq; undiq; medium tenet locum. Zone circulus significat Oceanum, qui utique cuncta suo limbo circumdat. Indicat autem solem & lunam uterq; sardonix, quos pontifex portat in humeris. Duodecim uerò lapides seu menses quis intelligere poterit, seu numerum stellarum, quem zodiacum circulum Græci uocant. Pileum uerò uidetur mihi cœlum imitari, cū sit ex hyacintho: non enim aliter poterat superponi ei nomen Dei: & in corona scilicet designatum, & in lamina aurea, propter splendorem quo diuinitas præcipuè gaudet. Et hæc quidem tantummodo declarata sufficiant, cū sepius & in multis uirtus legislatoris opportune possit exponi.

Quomodo Aaron eligitur in sacerdotem: & quomodo Moyses purificauerit tabernaculum & sacerdotes: & quemadmodum de festiuitatibus & singulis diebus fuerit constitutum.

C A P. X I I.

Igitur dum prædictarum rerum terminus euenisset, nondū ministris sacris muneribus dedicatis, astitit Deus Moysi, & sacerdotiū Aaron fratri eius cum dare præcepit, qui propter uirtutis

Exodi 28. 29.
30. 40.

cem uerò quem diximus supra coronam auream positum, habet magnitudinem digiti minoris, cuius cauatio rotunda est, quasi crateris, quem tamen latius cōdiscipulis explanabo. Est enim quasi sphaera diuisa, et circa fundum aliam habet incisionem à radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur, et ad superiora decenter denuo aperitur: et in labio ita colligitur, ut propriè uideatur hemisphaeriam mira rotunditate tornatum. Super hunc iterū oriuntur incisiones, quasi extremitates malogranatorū spinosae, et in acutissimum deficientes cacumē: semperq; seruat fructum huius calycali superpositio seminis sideritis uicinum. Habet autem flores similes plantagini, et per circuitum tota corona his floribus est calata, ab occipitio usq; ad utrūq; tempus. A fronte uerò hoc quidem non habet, sed lamina est aurea, quae sacris literis dei nomen habet inscriptū. Hoc ergo est pontificis ornamentum. Mirari si quidem quilibet poterit odium hominum, quod circa nos habere non desistunt: quasi nobis hoc modo diuinitatē deridentibus: quam ipsi colere non quiescunt. Siquis enim tabernaculi positionem cōsideret, et sacerdotalem inspiciat restem, et uasa quibus utimur ad sacrificia celebranda, et legislatorem uirum sacrū agnoscat, et frustra nos ab alijs blasphemari percipiet. Nam singula quaeq; eorum, ad similitudinem et formā rerum facta reperiet, si absq; inuidia uelit haec considerare. Tabernaculum nanq; triginta cubitorum trine diuisum, in quo duas partes sacerdotibus cunctis distribuit, quasi profanum quendam, communemq; locum, terram et mare significat. Haec utiq; gressibilia cunctis sunt. Tertian uerò partem soli dicauit deo, eò quòd cælum ingressibile sit hominibus. Super mensam uerò duodecim panes positi, significant annum, mensium quātitate tanta diuisum. Per candelabrum uerò, per partes septuaginta compositum, septem pla-

nctarum

nectarum memoriam tetigit. Et super id septē lucernis planetarum cursum ostendit. tot namq; sunt numero. Cortinae ex quatuor coloribus contextae, elementorum designant naturam. Byssus enim terrā declarat, eò quòd linum oriatur ex ea: purpurea uerò mare, eò quòd piscium sanguine coloretur. Aërem uoluit significari per hyacinthum. Coccus uerò est ignis indicium. Significat autē et pōtificis linea tunica totam terram: hyacinthina uerò uestis polum: quae per malogranata coruscationes, per tintinnabulorum sonitum tonitrua indicare dignoscitur. Superhumeralē etiā ad similitudinē totius naturae est, quando Deo placuit, ut quatuor coloribus fieret auro contextis, propter splendorem reor, qui mundo diffunditur. Rationale uerò in medio superhumerali, in modum terrae constituit. Haec namq; undiq; medium tenet locum. Zonaē circulus significat Oceanum, qui utique cuncta suo limbo circumdat. Indicat autem solem et lunam uterq; sardonyx, quos pontifex portat in humeris. Duodecim uerò lapides seu menses quis intelligere poterit, seu numerum stellarum, quem zodiacum circulum Graeci uocant. Pileum uerò uidetur mihi coelum imitari, cum sit ex hyacintho: non enim aliter poterat superponi ei nomen Dei: et in corona scilicet designatum, et in lamina aurea, propter splendorem quo diuinitas praecipue gaudet. Et haec quidem tantummodo declarata sufficiant, cum saepius et in multis uirtus legislatoris opportune possit exponi.

Quomodo Aaron eligitur in sacerdotem: & quomodo Moyses purificauerit tabernaculum & sacerdotes: & quemadmodum de festiuitatibus & singulis diebus fuerit constitutum.

CAP. XII.

Igitur dum praedictarum rerum terminus euenisset, nondū Exodi 28, 29.
ministri sacris muneribus dedicatis, astitit Deus Moysi, et 30. 40.
sacerdotiū Aaron fratri eius eum dare praecipit, qui propter
uirtutis

uirtutis opus omnibus honore iustior haberetur. Tum ille colligens in ecclesiam multitudinem, uirtutē eius & studiū edicebat, & propter eos passurū esse pericula. Cumq; in omnibus ei populus testaretur, & eius studiū ualde laudaret, Moses ait: Viri Israëlites, fabrica quidem iam perfecta est, sicut ipsi Deo gratum fuit, nobisq; possibile. Quia uerò oportet tabernaculum iam dicare, decet primum futurum sacerdotē ministraturumq; sacrificijs, & facturum pro nobis orationes agnoscere. Et ego quidē hac deliberatione mihi concessa me ipsum dignum hoc honore iudicabam, eò quòd natura omnes sui generis potius amatores existant: & maxime, quia multū mihi sum conscius pro uestra salute laborasse. Nunc autē ipse Deus Aaron dignum hoc esse honore decreuit, & hunc sacerdotem nobis credidit iustiozem, sciens quòd dignus inductus stola Deo deuotus, & curā habebit altaris ad hostias offerēdas & orationes faciēdas pro nobis, libenter auditurus, qui curam habet generis nostri, uirum quem ipse magis elegisse cognoscitur. Hebraeis itaq; placuere quæ dicta sunt: & ordinationi Dei præbuere consensum. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & uirtutē, fratribus honore hoc dignior uniuersis: habebatq; filios illo in tempore quatuor: Nadab, Abiud, Eleazar, & Ithamar. Quæcunq; uerò ad fabricam tabernaculi præparata superauerant, hæc iussit ad tegmen cortine ipsius tabernaculi, & lucernæ, & turibuli, aliorumq; uasorum expendi: quatenus hæc pariter neq; pluuia, neq; puluere uexaretur: & populum de nouo colligens, singulos ad oblationem iussit offerre dimidium sicli. Siclus autem Hebræorum numisma quatuor drachmas Atticas habet. Illi uerò libenter implebant quæ iusserat Moses (eratq; offerentiū multitudo sexcentorum quinq; milium & quingentorum quinquaginta) offerebantq; argenti libram à uiginti annorū æta-

te usq; ad quinquaginta constituti: oblatumq; circa tabernaculi opus expendebatur. Purificauit autem & tabernaculū & sacerdotes hoc modo. Myrrha electa siclos quingētos & totidem cinnamomi, & calami (est autem & hæc species suauis odoris, prioris mensuræ tenens medietatem) hæc iussit contusa misceri: oleiq; oliuarum pōdus mensuræ prouinciæ, quæ dicitur hin, duas coas Atticas capiens. Quibus permixtis & coctis, facta est arte unguentariorū unctio suauissima. Deinde sumens hos ipsos sacerdotes, & omne tabernaculum ungens purificauit, offerens hostias multas & uarias in tabernaculo: deinde aureum turibulum, quod magni erat pretij: & reliqua, quorum prætermittimus enarrare naturam, ne multiloquium fiat legentibus. Secundo autem die, id est, ante solis ortum & ad occasum, incensum fieri oportebat omnino: oleūq; purgantes, ad luminaria conseruabant. Quorū tres quidem lucernæ super sacrum candelabrum Deo tota die lucebant, reliquæ uerò accendebantur ad uesperā. Omnium uerò quæ facta sunt, optimi opifices Beseleel, & Heliab fuerunt. Nam et prioribus artificibus ipsi præpositi erāt, ad meliorem operationem iugiter exercendā, & ad intelligentiā rerum, quarū instructionem primitus ignorabāt. Horum itaq; Beseleel meliorem contigit iudicari. Igitur omne tempus ad opus faciendum transijt in mensem septimū: & post hoc ex quo Aegyptum reliquerant, primus eis annus impletus est. Inchoāte autem anno secundo, mense Xantico secundum Macedonas, Nisan uerò secundum Hebræos, in nouo mense tabernaculum consecrarunt, & omnia uasa eius, quæ iam declarata sunt. Ostendit autem se Deus gauisum in operibus Hebræorum, & non frustra eos laborasse in pulchritudine illius edificiij, sed accessit, & habitauit in eo templo. Præsentiam nanque suam hoc modo fecit: Cælum siquidem mundū erat, super tabernaculum

Exod. 40,

culum uerò solummodo caligo facta est, nō alta nube, satis autem densa circumdans illud, ut putaretur tempestas esse: neq; rursus ita subtilis fuit, ut ualeret per eam aspectus aliquid cōtueri: gratiūq; ros exinde defluebat, pandebatq; præsentiam Dei his, qui hoc uolebant, pariter et credebant. Moses autē cū artifices, qui talia fuerant operati, dignis muneribus honorasset, sacrificauit in tabernaculi uestibulo secundum mandatum Dei taurū, et arietē, et hœdum pro peccatis. Dictu

Leui. 8. rus enim de his, quæ ad sacrificia pertinent, de his etiam quæ circa sacrificia celebrātur indicaturus sum, simul et de quibus iussit holocausta fieri, et quæ comedenda tanquam cibos laxauit. Mactatis igitur animalibus quæ prædixi, ex eorum sanguine uestē Aaron, ipsumq; cum filiis aspergebat: purgās eos fontiu aquis et unguento, ut Dei fierent sacerdotes. Septē itaq; diebus hoc modo ipsos et eorū uestes curabat, tabernaculū simul et eius uasa, ex oleo prælibato, sicut iam dixi, et sanguine hircorū et taurorū immolatorum per singulos dies, id est, unoquoq; secundū genus. Octauam uerò festiuitatē denunciāuit populo, et quenq; secundū uirtutē immolare præcepit. Illi uerò alterutros æmulati, et superantes sacrificijs

Leui. 9. semetipsos, singuli festinantes dictis obediebant. Impositis autem hostijs super altare, repente ex eis spontaneus ignis accensus est, et similis flamma fulgori coruscationis emicuit, et omnia quæ erant super altare consumpsit. Contigit autē post hæc et Aaron calamitas quædam, ut tanquā homo simul et pater de ea cogitaret: quam tamen fortiter tolerauit, quoniam et circa casus animo fortis erat, et hoc Dei uoluntate prouenisse iudicabat. Ex quatuor nanq; eius filiis, quos iam dixi, duo seniores, Nadab et Abiu, portantes super aram hostias, non quas prædixerat Moses, sed quibus primitus utebantur, subito cōcremati sunt, igne super eos magno impetu ueniēte, et pecc

et pectora, faciesq; eorum inflammante, ita ut nullus eorum ualisset extinguere: et illi quidem ita defuncti sunt. Moses autem inquit patrem eorum et fratres portantes corpora, extra castra deducentes, honore congruo sepelire: luxitq; eos plebs nimis amare, propter mortem quæ sic eis inopinabiliter accidisset. Solos autem fratres eorum et patrem non cogitare ex hac tribulatione Moses exorauit: cum deberent dei honorem præponere suæ tristitiæ. Iam enim Aaron et sacerdotij stola uidebatur indutus. Itaq; Moses omnem honorem respuens, quem sibi omnem multitudinem uidebat offerre, solum deo ministerium celebrabat: et aliquando quidem ad montem Sina ibat, aliquando uero in tabernaculum ingrediens responsa poscebat, de quibus seorsum rogabat deum: et stola priuatus, alijs cunctis se publicum demonstrabat, et in nullo ab alijs differre studebat: nisi tantum ut eorum saluti providere uideretur. Insuper et conuersationem eorum scribebat in leges secundum quas deo grati uiueret, et in nullo alterutros accusaret, quas tamen dei præcepto constituit. Nunc igitur de conuersatione et legibus exponam. Quod autem de ueste pontificis prætermisi, uolo proferre. Nullo modo enim malignitatibus profanorum reliqui occasionem. Si qui tamen tales sunt, ut dignitatem dei uelint cognoscere, omnipotentem deum negligentes scire, delinquunt, siue ad sacra ueniant, siue adesse nolint, et hoc non solum Hebræis uoluit deus esse manifestum, sed etiam peregrinis ista legentibus. Lapidem autem, quos ferre super humerum prædixi pontificem, erant sardonices. Eorum puto naturam amplius omnium ad humanam notitiam uenientium effulgere. Deus ergo sacrificijs dum adesset, alter qui in dextro humero portabatur micabat: et ex eo splendor ita exiliebat, ut etiā procul positus appareret, cum prius hoc lapidi non inesset. Et hoc utique mirabile est, his tamen qui sapientiam

pientiam non abiectiōem diuinorum operum nanciscuntur.
 Quod uerò mirabilius est dicam. Per duodecim enim lapi-
 des quos supra pectus pontifex in eſin ſutos, id eſt, rationali
 portat, uictoriā pugnaturis deus prænunciabat. Tanti enim
 ſplendor fulgebat in eis, cū nondū exercitus moueretur, ut
 omni fieret multitudini manifeſtū, eorū auxilijs adſeſſe deum.
 Vnde Græci qui noſtras ſolēnitates honorāt, eò quòd nihil in
 his contradicere ualeant, Eſin rationale uocāt. Ceſſauit itaq;
 et eſin et ſardonix ſplendescere annis ducentis antè quàm
 hæc ego conſcriberē, cū deus moleſtè ferret transgreſſiones
 legū, de quibus ſub opportunitate dicemus. Nunc autē ad con-
 ſequentia uerba cōuertar. Tabernaculo ſcilicet iam dicato et
 ornatis ſacerdotū rebus, populus deum apud ſe eſſe cum taber-
 naculo iudicauit, et ad ſacrificia ſimul et requiē eſt conuer-
 ſus, quaſi omnem iam moleſtiā reſpuiſſet: et de futuris melio-
 ra deſiderātes, munera deo alia quidem cōmuniter, alia uerò
 ſecrſum de ſingulis tribubus offerebant. Principes enim tri-
 buum bini et bini conuenientes, uehiculū et duos boues of-
 ferebāt: erantq; uehicularum ſex: et ita tabernaculū in itinere de-
 uehebāt. Ad hæc autē unusquiſq; eorū phialam, turibulumq;
 portabat, et capſam capientē claricos decē, plenā thymiamā-
 tibus. Turibula uerò et phiala argentea erant: utraq; ſiclos
 ducentos appendētia. In phiala tamē ſeptuaginta ſolummodo
 ſunt expenſi. Hæc erant plena farina, oleo conſperſa, quibus
 utuntur ad ſacrificia. Super illas autē oblationes uitulum et
 arietem cum agno anniculo ad holocauſtū, id eſt, totum incen-
 dendum: et cum his hircum pro oblatione peccatorū offere-
 bāt ſinguli principū: Sed et alia ſacrificia quæ ſalutares ap-
 pellabātur, per ſingulos dies boues duos, et arietes quinque: cū
 agnis anniculis et hædis. Iſti enim ſacrificabāt per duodecim
 dies, unus in tota die. Moſes autē nequaquā aſcēdebat in mō-

tem Sina, sed ingrediens tabernaculum consulebat deum de actuum legumq; dispositione, quas humanam sapiētiā præcellentes, oporteret firmissimè omni tēpore custodire, et datum dei esse cunctis ostendi: talesq; fore, ut eas Hebræi nec in pace per epulas, nec in bellica necessitate transcenderent. Sed de his quidem legibus dicere superpono, aliam conscriptionem factururus.

De generibus & legibus sacrificiorum & purgationum, & ritu immolandi, deq; his quæ immunda sunt.

C A P V T X I I I.

Nunc tamen quarundam paucarum memorabo, de purga- Leuit. 1.
 tione et sacrificijs positarum. Etenim sermo mihi de sacrificijs faciendus est. Duo enim sunt sacrificia, quorū aliud quidem ab unoquoq; propriè, aliud uerò celebratur à plebe: et hæc quidem duobus modis efficiuntur, aliud quidem quādo totum quod immolatur incēditur: et propterea etiam nomen holocaustatis habet, id est, totum incensum: aliud uerò quod pro gratiarum actione persoluitur, et ad epulas immolationum exhibetur. De priori nanq; narrabo. Vir priuatus holocaustum faciens, immolat quidem bouem, et agnū, et boedum: hæc quidem annicula. Boues autem permittuntur immolari etiam iam maiores. Sed hæc omnia masculini generis holocausta fiunt. His autem cæsis, limbum altaris sanguine perfundunt sacerdotes: deinde purgantes ea membratim incidunt, et omnia super altare imponunt, lignis instructū, et subiecto igne inflammatum. Pedes autem cum iecore purgantes, et inter pinguedinem unā cum alijs offerunt: pelles autem sacerdotes accipiunt. Et holocaustatis quidem modus est iste. Pro gratiarum uerò actione hostias celebrātes, Leuit. 3.
 hæc animalia sacrificant, matura quidē et anniculis grādiore, mascula tamen foeminis combinata: immolantesq; hæc, fun-
 k dunt

dunt quidem sanguinem super aram: renes autem & adipēs,
 & omnem pinguedinem cum reticulis iecorum, & cum his
 eandem agni superponūt aræ. Pectora autē & crura dextra
 sacerdotibus præbent, & duobus diebus de reliquis carnibus
 epulantur. Quæcunq; uerò remanserint, concremantur. Si-
 militer autem prædicto modo sacrificij etiam pro peccatis ho-
 stia celebratur. Qui uerò sacrificia maiora non habent, offe-
 runt columbas aut turtures duas: quarum alia quidē sit in ho-
 locaustum deo, alia sacerdotibus datur ad cibum. Certius autē
 de sacrificijs horum animalium in sacrificiorum sermone di-

Leuit. 5. cemus. Qui enim per ignorantiam in peccatum inciderit,
 agnam & hœdum fœminam eorundem annorum offert: &
 sanguinem quidem fundit sacerdos in aram nō sicut prius: sed
 angulorum tangit extremitates: & renes aliamq; adipem cum
 reticulo iecoris super altare imponunt. Sacerdotes autem tol-
 lunt & pelles, & carnes ea die consumendas in templo; lex

Leuit. 6. enim in crastinum relinqui non sinit. Qui uerò peccat qui-
 dem, sibiq; cōsciū est, sed nullum habet qui eum possit argue-
 re, arietē immolat lege præcipiente: cuius carnes in tēplo sa-
 cerdotes similiter comedūt ea die. Principes autē in quibus

Leuit. 49. peccant sacrificantes ea quidem offerunt quæ priuati: placit
 autē deum offerendo ad sacrificia taurū & hœdum, masculos.

Leuit. 2. Lex autem præcipit in publicis priuatisq; sacrificijs etiā fi-
 rinam mundiſsimam adijci: in agno quidē assarij mēsuram, in
 ariete uerò duorum, in tauro trium: & hoc sanctificant super
 altare oleo mixtū. Nam & oleū offertur ab immolantibus: in
 boue quidem hin medietatē, in ariete autē huius mensuræ ter-
 tiam partē, & quartam in agno. Hin autē mensura Hebræorū
 antiqua choas Atticas recipit duos: secundum quam mensurā
 oleum offerebant. Si quis autem sacrificium nō celebrans, pro
 uoto simula primitias offerat, unam drachmam mittit super
 aram

dram: reliquam uerò ad nescendū sacerdotes accipiūt aut ad
 coquendum. nam & oleo fermentatur, aut certe ad faciendos
 panes sacerdoti tollenti quodcūq; ex ea ad holocaustū neces-
 sariū est. Prohibet autem lex immolari alia die natum unū
 cum genitrice: sed nec aliter immolari permittit, nisi cū octa-
 ua dies nati transierit. Fiunt autē & alia sacrificia pro lan-
 guoribus euadēdis, aut pro alijs causis, & equalia libamina
 cum hostijs expenduntur: quorū in crastinum aliquid rema-
 nere lex prohibet, sacerdotibus scilicet propriam sumentibus
 partem. Ex publico autē sumptū lex agnum anniculū sin-
 gulis diebus iubet occidi, inchoante die & termināte. Septi-
 ma uerò die quæ sabbatum nuncupatur, duos occidunt, eodem
 sacrificantes modo. In initio mensis & quotidiana sacrificia,
 & duos boues cū agnis anniculis septem, & arietē mactant:
 hoc dum uerò pro declinatione peccatorum, si fortē per casum
 obliuionis eueniant. Septimo uerò mense quem Macedones
 Hyperueret eum uocant, adiūcētes his quæ prædicta sunt tan-
 rum & arietem, & septem agnas immolant, & hoc dum pro
 peccatis. Offerūt autē super hæc duos hœdos, quorū alter qui-
 dem uiuus ultra terminos deserti dimittitur, futurus pro toto
 populo expiatio & declinatio peccatorum: alterum uerò in
 suburbanis in locū purissimū deducētes, cum ipsa pelle totū
 incendunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autē simul
 & taurus non oblati a populo, sed ex proprio sumptu pon-
 tificis preparatus. Quo interfecto & oblato in templū, eius
 sanguine simul & hirci aspergit digito contra mensam se-
 pties: eodē autē numero & pauimentū: totiesq; templū & an-
 ream aram, & reliquū quod est circa maius uestibulum pur-
 gans. Super hæc extremitates & renes, & adipem cum reti-
 culo iecoris superimponūt altari. Præbet autē & arietē Deo
 pontifex ad holocaustū. Quinta uerò eiusdē mensis & de-

Leuit. 23.

cima, tempore ad hyemem uergente, tabernacula figere iussit singulos per familias, metuentes frigus, pro anni custodia. Dūq; in patriā peruenirent, in illa ciuitate quā propter templum metropolim haberēt, festiuitatē eos octo diebus agere, et holocausta facere, et sacrificare Deo, et pacificas hostias offerre precepit: utq; in manibus portaret ramos myrti et salicis, summitatesq; palmarū, et uirgulas mali perfici. Prima itaq; dierū sit holocaustum hostiarū, ex tribus et decē bobus, et agno uno aut pluribus, et arietibus duobus, adiecto hirco pro declinatione peccatorum. Sex autem diebus ipse quidem numerus agnorū et arietum cum hirco sacrificatur: subtrahitur autem singulis diebus unus bos, donec ad septimum ueniat: et ab omni opere die octauo requiescūt: et Deo (sicut prediximus) uitulum immolant et arietem, et agnas septē, et hircum pro declaratione peccatorum. Hec quidem Hebraeis tabernacula figentibus celebrare patrij moris est. Mense uerò Xantico, qui apud nos Nisan appellatur, id est, anni principium, quartadecima luna, sole opposito in ariete, quo mense liberati sumus à seruitute Aegyptiorum, sacrificium quod tunc egredientes ex Aegypto fecerunt, immolare nos annis singulis (quod pascha dicitur) celebrareq; sancit. Et utiq; celebramus illud per tribus nostras, nihil immolatorum in crastinum reseruantes. Quintadecima autem succedit festiuitas azimorū, quæ septem diebus celebratur, in qua azimis uescuntur, et singulis diebus tauri occiduntur duo, et axes quidē unus, agnæ uerò septem: et hæc holocausta fiunt: et hircus quoque pro peccato adiicitur per dies singulos ad epulas sacerdotum. Secundo uerò azimorum die, quæ est decimasexta, frugum primitias, quas metunt, antequam ex eis uescantur, Deum iudicātes iustū esse primitijs honorari, quo sint hac ubertate completi, offerunt isto modo: Siccantes spicarum

carum manipulum, & contundentes, & munda ad coquendum hordea facientes, aræ Dei assarium offerunt: & unam dragmam ex eo mittentes, reliquum sacerdotum usui derelinquunt: & tunc iam licebit omnibus pro sua metere uoluntate. Immolant autem in principiis frugum agnum in holocaustum Deo. Septima uero septimana transacta post hoc sacrificiū, quarū septem hebdomadarum dies sunt quadraginta & nouem, pentecoste celebratur: quam Hebræi Asarcha uocant, quod significat pentecosten, id est, quinquagesimam. In qua offerunt Deo panes de alphita siccata factos, cum fermento assariorum duorum, & ad mactandum agnas duas. Hec quidem duo offeruntur solummodo. Nam cœna sacerdotibus præparatur, nihilq; ex his in crastinum relinqui permittitur. Immolant autem ad holocaustum uitulos tres, & arietes duos, & agnas quatuordecim, duosq; pro peccato hircos. Nulla uero festiuitas est, in qua holocaustum non faciant, aut in qua ex operibus laborum requiem nō habeant: sed in omnibus & legitime immolationis species, & uacationis certus est modus, & eorum quæ ad epulandum immolantur: ex cōmuni tamen similia cocta fermento carens datur assariorum uiginti quatuor, & ad panes faciendos expenduntur. Coquuntur enim duo, & duo diuisi ante sabbatum, & sabbato mane oblati super sacram mensam ponuntur, sibi ad alterutros cōuersi, duabus pateris aureis superpositis, ture plenis, quæ permanent usq; ad aliud sabbatum: & tunc pro illis alij deportantur: Illi uero sacerdotibus exhibentur: & ture incenso in igne sacro, in quo omnia holocausta fiunt, aliud tus supra alios panes adiicitur. Immolat autē sacerdos de proprijs expensis secundo per diem farinā oleo mixtam, & modica coctione duratā, quo sit mensura unius assarij: cuius medietatem quidem mane, aliam uero medietatem meridie igni solent offerre. De his

Leuit. 23.

Num.3.

Leuit.17.

itaq; integriorem denuo declarabo sermonem, sufficienter autem mihi etiam nunc de his uideor enarrasse. Moses autem tribum Leui, à cōmunionē populi segregans, sacram utiq; futuram sanctificauit fontium aquis ualde purissimis: & sacrificia pro talibus legitima præbens Deo, tabernaculum eius sacra taq; uasa et reliqua quæcūq; ad tegmen tabernaculi uiuebantur fecisse contradidit: quatenus præsidentibus & dicatis iam Deo sacerdotibus ministrarēt. Et de animalibus discreuit singula quæ comederent, et à quibus se penitus abstinerēt. De quibus, cum nobis occasio huius scripturæ prouenerit, dicemus: adiicientes et causas, quibus motus, alia quidem nobis ad cibum esse præcepit, ab alijs autē abstinere imperauit. Sanguinis autem totius usum ad uescendum modis omnibus interdixit, animam illum & spiritum esse putans. Sed & carnes sponte mortui animalis ab esu omnino prohibuit: & ab adipe et reticulo caprino, & ouino, & bubulo abstinendum esse prædixit. Expulit autem etiam à ciuitate leproso corpore maculatos, & semine defluentes. Sed mulieres quibus hæc purgatio naturalis, remoueri iussit usque ad septimam diem: post quam diem quasi purgatas remeare permisit. Similiter autem & mortuo facientes exequias, post totidem dies legitimum est redire. Eos autem qui super numerum horum dierum in pollutione consistunt, sacrificare legitimum est agnas duas: quarum alteram quidem sanctificare conuenit, alteram uerò sacerdotes accipiunt. Similiter autē & inmolant pro eo cuius defluit semen, quoties hoc per somnium patitur, descendente eo prius in aquam frigidam. Idem facit & qui cū legitima uxore concumbit. Leprosos autē omnino expulit à ciuitate, cum nullo penitus conuiuentes, & nihil à mortuis differentes. Si uerò quilibet supplicando Deo hac egritudine liberetur, sanūq; colorem aliquādo recipiat, diuersa deo sacrificia com

cia compensat, de quibus post hæc dicemus. Vnde etiam qui-
libet irridebit eos qui dicunt Moſen lepræ fatigatum, & pro-
pter hanc cauſam ſimilium proſectorum ducem factum, in
Chanaanæam ueniſſe cum eis. Si enim hoc fuiſſet uerum, ne-
quaquam Moſes iniuria ſua hæc ſanxiſſet, cum magis ratio-
nabiliter etiam alijs hoc introducentibus contradicere præ-
ualeret, quādo & apud gentes multas leproſi ſint, & fruā-
tur honore præcipuo: & non ſolum iniuria & expulſione
priuentur, ſed etiā militias mereantur inſignes, & ciuilia eis
ſingula committantur: & in ſacris, & in templis ingrediendi
habeāt poteſtatem. Quapropter in nullo prohibebatur Mo-
ſes, ſi aliqua huiusmodi paſſione circa colorem ipſe aut mul-
titude quæ cum eo erat uexaretur, de iſtis meliora ſancire:
nullumq; detrimentum huiusmodi paſſionibus cogeſatur in-
ferre. Sed palām eſt, quomodo hæc de nobis inuidia cōcitati lo-
quuntur. Moſes autem ab his mundus exiſtens, etiam mundis
contribulibus conſtitutis, de languentibus hoc modo ſanciuit,
& hoc pro dei honore decreuit. Sed de his equidem unusquiſ-
que cogitet ut uoluerit.

Leges mulieris puerperæ, eiusq; mundaſiones: deq; uxore
adulteri ſuſpectæ, & prohibito concubitu: de coniugio
ſacerdotum, & anno iubileo. CAP. XIII.

Mulieres uerò, quando pariunt, intrare in templū pro-
hibuit, ſacrificiaq; contingere non permisit uſque ad
quadrageſimū diem, ſi maſculus ſit qui pariat: duplicibuſq;
diebus, ſi foeminam generari contigerit. Ingredientes autem
poſt prædictæ dilationis tempus ſacrificia celebrāt, quæ ſacer-
dotes ſolenniter deo diſtribuunt. Si quis adulteratam ſuam
ſuſcipiatur uxorem, offert farinæ hordeacæ aſſariū: & unum
pugillum ex ea mittens in altare, reliquum dat ſacerdotibus
ad edendum. Mulierem uerò conſtituit aliquis ſacerdotum ad

Leuit. 12.

Num. 5.

ianuas, quæ sunt conuersæ ad templum: & uelamen capitis eius detrahens, superscribit quidem in membrana dei uocabulum, iubetq; iurare nihil eam nocuisse uiro suo, nec pudicitie uinculum disrupisse: quod si commisit, ut femore dextro disuncto, uteroq; putrefacto moriatur: si uero amore nimio & huius rei zelo petulater maritus hac suspitione mouetur, ut mense decimo ei puer masculus generetur: perfectoque iureiurando, dei nomen diluens è membrana, in phialam exprimit: sumensq; terram de templo circa parietes iacentem, & superaspergens, mulieri dat ad bibendum. Illa uero si quidem iniuste accusata est, concipit, & partus eius nutritur in utero: si autem de toro maritali mentitur etiam deo, cum confusione uitam reliquam sustinebit. Nam & semur eius putrescit, & uterus uertitur ad hydropem. Et de sacrificijs quidè & purgationibus eorum, Moses contribulibus suis ita prospexit. Leges autem eis tales exposuit. Adulterium quidem omnino prohibuit: felicissimum esse credens, uiros circa torum esse securos: et ciuitatibus simul & domibus expedire, filios esse ueraces. Sed & matribus misceri, tanquam malum maximum lex negauit. Similiter uxori paternæ, & nutricibus, & sororibus pro uxoribus coire quempiam filiorum, tanquam prauam iniustitiam nimis odiuit. Prohibuit autem & mulieri naturaliter pollutæ misceri, & iumentis, & masculis: eò quod hæc libido nequissima uideatur: et aduersus eos qui hæc præsumunt, mortis supplicium prouenire decreuit. Sacerdotum uero duplicem fecit purgationem. Nam & ab istis similiter eos abstinuit: & super hæc neq; meretrices neque concubinas eos habere permisit, neque ancillam, neque captiuam eis nubere uoluit. Sed & eas quæ de cauponationibus & pandochijs uitam agunt: & quæ prius maritos habentes, pro causis quibuscunque dimissæ sunt, ab eorum coniunctione prohibuit.

Leuit. 18. Sed & matribus misceri, tanquam malum maximum

Ibidem 20. uam iniustitiam nimis odiuit. Prohibuit autem & mulieri naturaliter pollutæ misceri, & iumentis, & masculis: eò quod hæc libido nequissima uideatur: et aduersus eos qui hæc præsumunt, mortis supplicium prouenire decreuit. Sacerdotum

Ibidem 21. uero duplicem fecit purgationem. Nam & ab istis similiter eos abstinuit: & super hæc neq; meretrices neque concubinas eos habere permisit, neque ancillam, neque captiuam eis nubere uoluit. Sed & eas quæ de cauponationibus & pandochijs uitam agunt: & quæ prius maritos habentes, pro causis quibuscunque dimissæ sunt, ab eorum coniunctione prohibuit.

buit. Summum uerò pontificem neq; mortui uiri habere permisit uxorem: licet hoc alijs concessisset, huic soli dedit ducere uirginem, eamq; seruare. Vnde neq; ad mortuum summus sacerdos accedit, cum reliqui nō prohibeantur fratribus et parentibus et omnibus suis solēnia mortuis exhibere: quos esse oportet simplices omni simplicitate uera. Qui inter sacerdotes integer non est, pasci quidem ait de oblationibus sacerdotis, ascendere autem ad altare et in templum introire prohibuit. Hos itaq; nō solum ad sacrificia mundos, sed etiam circa cōinia et cultum suū studiosos et inculpabiles esse precepit. Ob quam causam stola sacerdotali uestiti et immaculati et circa omnia mundi sunt, et sapientes existunt. Bibe. Leuit. 10.
 re uinum donec stola uestiti sunt prohibetur: insuper et oues integras immolant, et in nullo pollutas. Hec igitur etiam Ibidem 25.
 in tempore uite sue gesta tradidit Moses, quorum quedam et in deserto degēs adinuenit, quatenus dum terram Chananeam perciperēt, hec seruarent: id est, anno septimo requiem terre præbeant ab aratro et plantationibus, sicut et ipsos septima die ab operibus cessare sanciuit, et ut que sponte oriūtur de terra, essent uolentibus in usu communia, et contribulibus et extraneis, nihilq; ex eis seruarent. Hoc autem post septimam annorū septimanam fieri iussit, qui sunt anni quidem quinquaginta: uocaturq; ab Hebræis hic annus quinquagesimus iubilæus, in quo et debitores à credito relaxantur, et serui liberi dimittuntur: quos cum essent contribules, pro quadam transgressione legū seruitij schemate castigauit, mortemq; sustinere prohibuit. Instante siquidem iubilæo, quod nomen significat libertatem, restitunt etiam agros antiquis dominis isto modo: Cōueniunt uenditor agri simul et emptor, et reputantes fructus et expensas in agros factas, fructibus exuberasse compertis, uenditor recipit agrum. Cum uerò ex-

penſæ tranſcendunt, hoc quod deest recipiens emptor, à poſſeſſione diſcedit, connumeratis ſcilicet ex aquo fructibus & expenſis, prioribus poſſeſſoribus reddit agrum. Eandem legē noluit etiam in domibus obtinere, quæ per uicos quoſq; uenduntur. Nam de his quæ in ciuitatibus uenduntur, aliter definiuit. Si quidē antequam compleatur annus, recipiat pecuniā, reddere domum cogit emptorem: ſi uerò completus annus fuerit, poſſeſſionem confirmat emptori. Hanc igitur legum conſtitutionem Moſes, dum ſub monte Sina moraretur exercitus, à deo cognouit, & Hebræis ſcriptum contradidit.

Leges inſtruendi exercitus, & numerus iſraëlicarum aptorum bello, deq; tubis argenteis.

CAP. XV.

Num. 26.

QUam uerò circa legiſlationē iam putaret iſta ſufficere, ad exercitiū militaris iura conuerſus eſt, habens in animo bellicas cauſas attingere: præcepitq; principibus tribuū præter tribum Leui, ut numerum pugnare ualentium perfectē cognoscerent. Leuitæ enim ſacrati erant, & miniſterio alio ſungi non poterant. Examinatione itaq; facta, inuenta ſunt milia ſexcenta & tria, & ſexcentiquinquaginta, qui potuiſſent arma producere, à uigeſimo anno uſque ad quinquageſimum. Pro Leui tamen elegit inter principes tribuum Manaſſe, filium Ioseph, & Ephraim, pro ipſo Ioseph. Hæc autem fuit ſupplicatio Iacob à Ioseph, dū feciſſet, filios eius ſibi præberi ſicut prædixi. Figentes autē caſtra tabernaculum in medio ſtatuebāt, & ternæ tribus per latera ſingula tabernaculi cōmanebant, & plateas per medium habebant: eratq; ornatu quaſi fori rerumq; uenaliū, ſingulis in ordine cōſtitutis, & opifices artium ſingularum in ſtationibus erant: nulliq; aliū loco, quā ciuitati competenter ædificata & collocata ſimilis erat. Ea ſiquidem quæ circa tabernaculum erāt, ſacerdotes tenebant, deinde cuncti Leuitæ. Exquiſiti enim ſunt Leuitæ maſculi,

masculi, qui ultra triginta annorum essent, inuentiq; sunt uigintiduo milia, octingentioctoginta. Quoties uero supra tabernaculum stare nebulam cōtingebat, tanquam Deo ibidem commorante quiescebant, cum uerò conuerteretur, procedebant. Adinuenit autem et modum tube ex argento factæ, quæ est huiusmodi, longitudinem quidem habens penè cubiti. Est autem angusta fistula cantatoria, calamo capacior, præbens latitudinem quæ conueniat ori ad susceptionem spiritus, et classico sono uicina est, quæ Hebraica lingua uocatur asofra. Factæ sunt tales duæ, et una quidem utebantur ad infusionem et collectionem populi in ecclesijs celebrandam: altera uerò, cum oporteret ad cogitandum de rebus necessarijs principes conuenire: ambabus autem multitudo colligebatur. Cūq; tabernaculum moueretur, hæc fiebant: insonante priore, ij qui habitabant ad Orientalem tabernaculi partem surgebant: cum uerò secunda sonuisset, qui ad Austrum residebant apparabantur. Et ita in thecam inuoluta tabernaculi medietas, præcedentibus sex tribubus portabatur, et alia media sequentibus sex. Leuitæ uerò omnes circa tabernaculum erant. Tertia uero sonante, pars quæ conuersa erat ad Occidentem ferebantur: et quarta, quæ circa Septentrionem, utebantur autem his tubis in sacrificijs hostias offerentes, et sabbatis, et cæteris quoq; diebus. Sacrificauit autem tunc prius post excessum de Aegypto, quod pasca dicitur, in deserto.

Exodi 40.

Num. 10.

Orta seditione rursum contra Mosē ob inopiam cibi, coturnicibus locus est repletus, sumpsitq; Deus supplicium de seditiosis.

CAPVT XVI.

Num. 11.

ET post paululum procedens à monte Sina, et loca quedā commutans, de quibus dicemus, ad locū qui dicitur Eschrimoth uenit. Vbi multitudo rursus seditionem fecit, accusando Mosē, et necessitates profectus sui dicendo, et quod de terra

terra bona eis suffisset exire: & cum illā perdiderint, pro felicitate quā eis se promiserat præbiturū, diuersis miserijs tenebantur astricti, & aqua priuati: & si cōtingeret, ut etiā manna deficeret, essent sine cōsolatione perituri. Cumq; multa se uiora in illum uirum edicerent, unus quidem monebat eos, ut neque Moseos neq; laborum eius exhibitorū pro cunctiorum salute immemores esse deberēt, neq; de Dei adiutorio desperarent. Plebs autem ab hoc potius est cōmota, & contra Mosē maior turba cōsurgebat. Moses itaq; confortans eos tali desperatione deiectos, licet turpiter ab eis fuisset contumeliā passus, tamen promisit eis carniū multitudinē præbiturū, non una die sed plurimis. Illis autem hoc nō credentibus: & dicente quodam, Vnde posset hæc tantis milibus quæ prædixerat ministrare? Deus, inquit, & ego, licet mala audientes à uobis, non tamen recedimus operantes pro uobis, & istud nō tardè proueniet. Cumq; hæc dixisset, coturnicibus repletus est omnis exercitus, colligebantq; eas circumstantes. Deus autem non tardè hanc reddidit Hebræis iniuriā & maledictum in se cōmissum. Non parua siquidem multitudo eorū mortua est. Et hætenus locus ipse cognominatur Cabrothalia, quod interpretari potest, desiderij sepultura.

Quomodo Moses Hebræos ad Chananæorum fines duxit, mittens in Chananæam duodecim exploratores, qui reuersi metum & terrorem populo incusserunt, uolenti ob id Mose & Aaron interfectis, Aegyptum repetere.

CAPVT XVII.

Name. 31.

DEducens autem eos inde Moses in terram quæ uocatur cōuallis, iuxta Chananæorum terminos existentē, & ad habitandum difficilem, populum in ecclesia congregauit, eiq; in concione locutus est, dicens: Cū Deus nobis duo bona promiserit, libertatem & felicis terræ possessionē, aliud Deo datū

iam

iam possidetis, aliud estis percepturi celeriter. In finibus
 nanq; sedemus Chananeorum: arcebitq; nos de cetero proce-
 dentes neq; rex, neq; ciuitas, sed neq; omnes eorum gentes.
 exercitum ergo præparemus ad bellum. Nō enim sine labore
 nobis hæc terra conceditur, sed maximis eam prælijs obtine-
 bimus. Mittamus autem exploratores, qui huius terræ bo-
 na cōsiderent, et quæ uirtus in ea sit habitantū. Ante omnia
 uerò unanimes simus: et Deū, qui est in omnibus nobis adiu-
 tor, et pugnandi socius, honoremus. Hæc itaq; cum dixisset
 Moses, multitudo ei honorē exhibuit: elegitq; exploratores
 duodecim notissimos uiros, unum de unaquaq; tribu. Qui cir-
 cumeuntes omnem terram Chananeorum, à partibus circa
 Aegyptum iacentibus usq; ad ciuitatem Emathin, ad montem
 Libanum perueniunt: naturamq; terræ et incolarum homi-
 num considerantes ualidam, reuersi sunt, quadraginta diebus
 omne hoc opus explētes, insuper et fructus quos proferebat
 illa terra portantes: eorumq; abundantiam et multitudinem
 bonorum quam terram illa habet, narrabant: et à uolūtate
 bellandi populum suspendebant, metuētes etiam suæ pauper-
 tatis inopiam: dicentesq; flumina impossibilia transitu-
 ros, et esse montes insuperabiles iter agentibus, et ciuitates muris
 ualde fortissimas, et ambitus earum grādi munimine robor-
 atos. In Hebron autem et gigantum prolem se inuenisse dice-
 bant. Et exploratores quidem uidentes, quod cunctis quos
 ab Aegypto egredientes inspexerant, maiores essent Chana-
 nei, et ipsi tabuerunt, et multitudinē hoc credere compule-
 runt. Illi autē ex his quæ audierant, possessionē terræ illius
 difficilē sibi iudicabant: solytoq; cōcilio, cū uxoribus et filijs
 lugentes degebant, tanquā deus nihil eis opere, sed tantū uer-
 bo promitteret. Rursumq; Mosē increpabant, et inelama-
 bant ei, eiusq; fratri atq; pontifici: et pessimā quidē, licet cū
 illorum

Nume. 9.

Nume. 14.

illorum blasphemijs, habuerunt noctem. Manè uerò cōcurrerunt ad ecclesiam, deliberationē habentes, ut interfecto Moſe & Aaron, ad Aegyptum denuo remearent. Vnus autē exploratorum, Iesus filius naue de tribu Ephrem, & Caleph de tribu Iuda, metuentes in medium proceſſerunt: tenebantq; multitudinem, confidere supplicantes, & neq; Deū falſitatis arguere, neq; credere his quæ pro terrore, non uere de Chanaanais dicta uidebantur: ſed ibi potiꝯ, qui ad felicitatem & poſſeſſionem bonorum eos decentius inuitarent: quando neq; montium magnitudo, neq; altitudo fluuiorum uirtutem colentibus eſſectum poterit impedire: maxime cum Deus ſecuritatē præbeat, & eorum propugnator exiſtat. Pergamus ergo dicebant ſimul ad hoſtes, nullam timoris habentes ſuſpicionē, ſed duci credite deo: nosq; ſequimini quo uocamus. Et illi qui dem dicentes hæc, nitebantur iram populi mitigare. Moſes uerò et Aaron in terram proſtrati, rogabant Deum non pro ſalute ſua, ſed ut quieſcere faceret ignorantem plebem, eorumq; ſedaret animos, præſentis hæſitationis paſſione turbatos. Aſtitit autem et nubes, & inſtans ſupra tabernaculum ſignificauit Dei præſentiam.

Deus iratus prædicit per Moſen, neminem eorum terram promiſſam ingreſſurum, niſi filios eorum poſt XL. demum annos.

CAP. XVIII.

Num. 14.

Moſes autem confidens, in media aſtitit multitudine: Deumq; per motū pro eorum pandebat iniuria: percepturosq; fore ſupplicium nō quidem delicto dignū, ſed quale patres pro correptione inferunt filiis. Cumq; trāſiſſet in tabernaculum, coram Deo pro futura eorū perditione deſlebat: commemorabatq; populum quæ paſſi ab eo, & quantis beneficijs participati ingrati circa eum exiſterent: quando etiam nunc exploratorum terrore decepti, ſermones illorum potiꝯ,
quā

quàm promissiones dei iudicauerint ueriores: & ob hanc causam non equidem exterminare eos, neque perderet genus eorum, quod omnibus hominibus haberet apud se potius honoratum: uerum terra Chananeorum non eos esse potituros, neque eius promissa felicitate letaturos, sed etiā sine domibus & ciuitatibus in deserto quadraginta annos esse uicturos, & hanc poenam eos pro iniquitate soluturos: filijs autem uestris, dicebat, deus terram daturum se compromisit: illorum participaturos bonis, & dominos eorum fore quæ uos ipsi uobis inuidistis accipere. Cum hæc itaque populo Moses dixisset dei uoluntate, in tristitiam & ærumnam conuersa est multitudo, rogabantque Moysen, ut propitium ei faceret deum, & à deserto libertatis præberet urbes. Ille autem dicebat deum huiusmodi non habere consilium, neque secundum leuitatem humanam ductum circa indignationem eorum, sed habita deliberatione in eos sententiam protulisse. Non itaque iudicandum est oportere hæc discredere, si Moses cum uir unus esset, tanta milia hominum irascentium potuit mitigare, & ad mansuetudinis uota reducere. Deus enim assistens ei, multitudinem populorum uinci sermonibus suis præparauit: quippe cum sæpius inobedientes, utilem sibi met obedientiam fuisse cognouissent, utique in calamitatibus incidentes. Mirabilis itaque uirtute & fortitudine fuit uir ille, ad credendum sibi de quibuscunque populus audiret, & hoc non solum tempore quo uixit, sed etiam nunc. Nullus enim est Hebræorum qui non tanquam præsentem eo & castigantem, si forte sit moribus incompressus, obediat sanctionibus eius, licet alios latere possit. Et alia quidem indicia ultra humanam uirtutem eius existunt. Olim enim quidam trans Euphratem habitantium, quatuor mensium itinere ueniētes propter honorem nostri sacrificij, cum multis periculis simul & sumptibus, sacrificantes non ualuerunt immolatione participari:

ticipari:interdicente hoc Mose quibuscumque qui non sint nostris legibus eruditi,neque nobis ex paterna traditione coniuncti. Et alij quidem neque sacrificantes, alij uero semiplena sacrificia relinquentes, alij autem neque initium ingrediendi in templum facere ualentes discesserunt: obedire Moseos preceptis potius quam suam uoluntatem facere preponentes, et cum prohibentem se de talibus non metuerent, solam tamen conscientiam formidantes. Sic legislatio quae uidebatur dei, fecit illum uirum meliorem sua natura putari. Sed etiam ante tempus modicum huius belli Claudio Romanis imperante, Ismaele apud nos existente pontifice, cum fames talis nostram regionem obtinuisset, ut quatuor drachmis uenderetur assarium: allata farina ad festiuitatem dæymorum in coros septuaginta, qui medimni quidem singuli sunt unus et triginta, Attici autem quadraginta et unus, nullus sacerdotum presumpsit comedere, cum scilicet terra inopia tanta detineret: quippe cum metuerent legem et iram, quam etiam super iniquitates hominibus occultas solet inferre diuinitas. Igitur non oportet ammirari de his quae tunc gesta sunt, quando etiam nunc litterae à Mose derelictae tantam uirtutem habent, ut etiam inimici nostri fateantur, quia is qui constituit Rempublicam nostram per Mosén eiusque uirtutem, deus est. Sed de his quidem, ut placuerit unicuique, consideret.

Flamj

FLAVII IOSE.

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicae liber quartus.

Bellum Hebræorum absq; notitia Mosi, contra Chana-
næos gestum, sed infelicitè.

CAP. I.

EBRÆOS itaq; de ferti molestia, atque Numer. 14.

difficultas cogebat; etiam prohibēte deo, ad
Chananeos accedere. Non enim Mosi ser-
monibus acquiescebant obedire: sed etiam
præter illius uoluntatem superare se hostes
existimantes, illum equidem accusabant, suspicionem haben-
tes, quòd eorum negotiaretur inopiam, et ut semper eius ui-
derentur egere solatio. Preliari uerò contra Chananeos
egressi sunt, dicentes deum non propter Mosē eis auxiliari,
sed communiter genti suæ ferre solatiū propter maiores eo-
rum, suamq; uirtutem, quorum semper prouidentiam habuif-
se uidebatur: et quomodo qui prius libertatem præbuisset,
etiā tunc laborare uolentibus ferre solatia non tardaret: dice-
bantq; etiā solos se posse hostibus præualere, licet uellet Mo-
ses deum ab eis alienare: omnibusq; hoc expedire, ut ipsi sui
rectores essent, et nō ab Aegyptiorum iniuria digressi, Mo-
seos tyrannidem denuo sustinerent, et secundum eius uolun-
tatem uiuerent: nec deciperentur quasi diuinitas ei soli utilia
pro eius deuotione prædiceret, tanquam non omnes essent de
genere Abrabæ: sed unus esset his autor omnium, cui deus o-
mnia nosse futura præberet: qui uiderentur sapere, si eius su-
perbiam contemnentes et deo credentes, obtinerent terram,
quam eis uolentibus compromiserat, et non propter prædi-
ctam causam sub dei nomine respicerent prohibentem. Ergo
cogitantes inopiam atq; desertū, propter quæ ad hæc potius
l
urgeb

urgebantur, ad Chananeorū bellū profecti sunt. Deum ducē existimātes, et non à legislatore solatium destinantes, donec sibi meliora forte decerneret. Quo factō, hostes aggressi sunt. Illi siquidem eorum non obstupescētes inuasionem seu multitudinem, eos fortiter exceperunt, et Hebraeorum multi quidem sunt interempti, reliqua uerō militiā cohortis eorū soluta est, sectatūq; turpiter in tabernaculum cōfugerunt: et eo quod prāter spē tanta calamitate occubuisset, omnino deiecti sunt, et nihil utile de cetero sperabant, cogitantes quod hēc per Dei iracundiam prouenissent, accedentibus ad bellū contra eius uoluntatem. Moses autē uidens suos perditione comprēssos, et metuens, ne uictoria cōfidentes inimici, et appetentes maiora super eos accederent, iudicauit exercitum in desertum procul à Chananeis educere. Cumq; ita multitudo consentiret, quæ utiq; cognouerāt, quod absque præceptionibus eius prouidentie præualere non posset, elenato exercitū abiit in eremū, faciens eos ibi quiescere, nec prius Chananeos adire, donec ad hoc opportunitū tempus à Deo acciperet. Igitur quod in magno contingit exercitū, et præcipue apud eos, qui in ærumnis calumniatores et inobediētes existunt, hoc etiam Iudæis euenit. Nam dum essent sexcēta milia, et fortē prae multitudine cōsilijs melioribus se minime subicerent, inopia potius et ærumnis irascebantur, et aduersus dīratos et contra ducem. Seditio nanque tunc eos, qualem nec apud Græcos, nec apud barbaros factam nouimus, apprehendit, pro qua omnes deferendos à Deo, et perditionis periculū suscepturos eripuit Moses, oblitus malorum, licet paulo minus ab eis fuisset occisus. Pro cuius precibus Deus nihil mali eos sustinere permisit, licet legislatorem suum contumelijs affecissent, et mādata quæ per Mosē ipse Deus dederat, despexissent: eripuit tamen eos, quando eis pro seditione sua,

malā

mala prouenire potuerunt, nisi ipse eorum periculo prospexisset. Seditionem uero, & quemadmodum post eam Moses conuersatus est, narrabo: prædicens causam, propter quam talia sunt commissa.

Seditio Core & plebis contra Mosén & fratrem eius de sacerdotio.

C A P. I I.

Num. 16.

Core Hebræorū & genere nobilis, & abundans diuitijs, & lingua facilis, & ad persuadendum plebi nimis idoneus, uidens Mosén in honore maximo constitutum, per inuidiā grauiter hoc ferebat. Nā cum esset ex ea Tribu, erat eius pariter et cognatus: & mordebatur, quasi iustus esset, ut eam gloriam ipse potius obtineret: qui & ditior illo, & genere apud Leuitas nō uideretur esse deterior: clamabatq; dicēs esse crudelem Mosén, gloriam sibimet aucupatum, & hanc per calliditatem acquisisse sub occasione, quasi uideret Deum: & quod contra leges Aaron fratri sacerdotiū dederit, non communi placito plebis, sed suo iudicio: & super hac modo tyrannico honores, quibus uellet, impenderet. Sauius autem esse dicebat, & ultra uiolentiam, quia lētionem latenter uideretur inferre: quando non solum nolentibus, sed neq; intelligentibus insidias eius, honores auferre cōtenderet. Quia cum scierint, inquit, homines non se posse uiolentia præualere, hanc quidem uolentes boni uideri non instrunt, dolosa tamen arte machinantur, quatenus desideratum perueniant ad effectum. His & similibus suadebat plebi, quia utile foret, ut dum adhuc huiusmodi latere se crederent, punirentur: nec sinerentur ad potiorem accedere cumulum, ne manifesti fierent inimici. Adhucibatq; dicens: quam rationem reddere poterit Mosés, ut Aaron & eius filijs crederet sacerdotiū? Si enim ex tribu Leui Deus honorē alicui præbendum esse decreuit, ego hunc iustior sum accipere, genere quidem ipso consistens quo Mo-

ses, diuitijs autem & forma potentior. Si uerò maior tribus queritur, dignū est ut Ruben tribus potius honoraretur, & hunc accipiant Datan, et Abirom, & Balas. Isti enim seniores erant in illa tribu, & potentes facultate pecuniarum. Hæc itaq; Core dicens, uolebat quidem uideri communi utilitati prodesse, opere uerò agebat, ut honorē hunc in se populi suffragatione transferret. Et ille quidem hæc maleuolæ plebi cum dolo dicebat eloquio. Procedente uerò sermone paulatim ad multos, et crescentibus auditoribus, cōtra derogationem Aaron omnis exercitus est agitatus. Erant enim concordantes cum Core ducenti & quinquaginta priores uiri, studentes quatenus fratrem Moyses sacerdotij iure priuaret, et per hoc eum exhonorent. Tunc itaq; populus, ut etiā Moyses lapidaret aggressus est, & in ecclesiā inordinate & turbulenter conueniebant, & ante tabernaculum Dei clamabāt omnes; Exeat tyrānus, & populus ab eius seruitio liberetur, qui sub occasione Dei uiolentia mandata præcepit. Dicebant enim: Quia si Deus ipse sacerdotem futurū eligeret, dignissimum ad hunc honorem prouerberet, & non eum multis inferiori daret; & si decreuisset hunc Aaron dari, coram populo faceret, & non in fratris hoc potestate relinqueret. Moses autem cum derogationem Core iam ex multo præsciret, etiam irritatum populum non expauit: sed confidens rebus, quas fidei deuotione tractabat, & sciens fratrem Dei uoluntate sacerdotium, & non suo munere meruisse, ad concilium uenit. & multitudini quidem nihil omnino locutus est: ad Core autem clamans, cum esset dexter etiam in alijs, & ad loquēdum populus nimis ingeniosus: Mihi, inquit, o Core et tu, et unusquisq; horum (ostendebat autem ducentos & quinquaginta uiros) honore digni esse uidemini, & totum exercitum huiusmodi honore non priuò: licet non habeant, quæ uobis ex diuitijs

nitij & culmine altæ dignitatis existunt. Igitur sacerdotium Aaron non eò quod diuitijs præcellat, cum tuam bos non pecuniarum uilearis magnitudine superare: neque propter genus, quando commune nobis hoc fecit Deus eûdem progenitorem dans nobis, neq; propter fraternam amorem, quod iustius alter habere potuisset, ego hoc cõtuli fratri. Nam si non cogitarem de Dei legibus, hunc honorem mihi potius præbuissem, quando plus mihi ego sum uicinus, quàm alter, & mihi magis, quàm alteri familiaris existo. Nam neq; sapiens consilium erat memet periculis subdere, & alij ex tali causa felicitatis dona cõferre. Sed à malitia ego sum remotus: Deus autẽ se contemni non despexit, neque nos ignorare uoluit, quod hoc facientes ei præstatis, et ipse eligens sacerdotem sibi futurum, à querela nos huiusmodi liberabit. Non enim Aaron gratia mea hoc, et non iudicio diuino sortitus est. Vnde ponet hoc Deus in medio quasi ad disceptandum, ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur, accedat. Quod enim dedit Deus nõ de relinquimus, si uolentes accepisse iudicamur: cum sit impium, honorem quem ille præbet non adire: & nimis irrationabile, uniuerso tempore securitatem promittente Deo contemnere. Sed et nunc iterum probari uult eum, qui pro nobis ei debeat hostias immolare, & præsul pietatis existere. Incongruum nãq; est õ Core, ut quilibet appetens honorem, Deo hunc præbendi, cui uoluerit, auferat potestatem. Igitur à seditione & huiusmodi turba quiescite. Manẽ uerò omnes qui sacerdotiũ queritis, turibulum singuli portantes à uestris domibus cum thymiamate & igne uenite. Sed & tu Core cede Deo iudicium, & in his eius expecta sententiam, & non temetipsum Deo uelis facere meliorem: sed potius adesto, de hoc honore taliter iudicandus. Necnon & Aaron arbitror interesse iudicandum, cum & eiusdem sit generis, & in nullo possit de re-

bus sacerdotij iuste cūpari. Cōuenientesq; pariter etā omni
 populo incensum facite : et cuiuscunque uestrum sacrificium
 suauē iudicauerit Deus, hic uobis ordinabitur sacerdos : et ita
 derogatione fraterna, tanquam ei honorem sacerdotij ego do
 nauerim, liberabor. Hæc Mose dicente, et à turba et ab eius
 suspitione multitudo cessauit, et laudauerunt cuncti, quæ di
 cta sunt. Erat enim uir optimus, et loqui utilia uidebatur.
 Tunc siquidem concilium est solutum. Altera uerò die cuncti
 congregati sunt in ecclesia, ut adessent sacrificio et electioni
 de sacerdotio concertantium. Eratq; populus conturbatus, cū
 esset multitudo suspensa spe futurorum : et alij delectarētur,
 si Moses malignus ostenderetur : sapientes uerò si huiusmodi
 seditione liberarentur. Metuebant enim, ne procedente tur
 ba ordinator eorum disciplinæ deperiret. Omne siquidē uul
 gus cum naturaliter queri congaudeat de eis, qui in potesta
 te sunt constituti, adea quæ fortè placuerint sententiā tumul
 tus efficit. Moses autem missis ad Datan et Abiron ministris,
 eos secundum constitutum uenire iussit, et sacerdotium expe
 ctare. Cum uerò nec obedire eos nuntij retulissent, nec uelle
 dicerent Mose quasi contra omnem populum malignitate cre
 scente succumbere, audiens hæc ab eis Moses, sequi se maiō
 res natu præcipiens, ibat ad Datan et Abiron, nec indignum
 esse putabat ad superbos accedere. Illi uerò nihil contradicen
 tes secuti sunt. Datan autem et qui cum eo erant, cognoscen
 tes Mosen cum nobilibus populi ad se uenire, accedentes cum
 uxoribus et filiis ante tabernacula respiciebant, quid Moses
 esset acturus : erantq; circa eos cōstituti famuli, ut si uellet ali
 quam uolentiā Moses facere, uindicarent. Ille uerò cū ue
 nisset in proximum, manus ad cœlos tendens, multumq; cla
 mans, ita ut populus cunctus audiret, ait : Domine cœli, et
 terræ, et maris, tu enim mihi meorum actuum fidelissimus te
 stis

stis existis. quoniam omnia tua uoluntate feci: tu fugientibus
 præbuiſti uiam, misericordiam in omnibus faciens necessitati-
 bus Hebræori. esto meus & in his uerbis auditor. Tibi nan-
 que nec quod agitur, nec quod cogitatur absconſum eſt: &
 ideo neq; comprimere ueritatem, ut horum contra me uelis de-
 fenſare ingratitudinem, antiquitatē ſcilicet meæ generatio-
 nis ipſe noſti certiffimè, non auditu cognoscens, ſed uifu his,
 quæ facta ſunt tunc aſiſtem. In his ergo quæ de me, licet uer-
 ritatem aperte ſciētes, iniuſti ſuſpiciantur, te teſtem mihi præ-
 cor aſiſtere. Ego nanq; uitam ſimplicem habens, mea quidem
 uirtute, tua uerò uoluntate, hæc mihi Rahuele ſocero meo re-
 linquente, bonorum illorum adeptiōem deſerens, meipſum
 tradidi pro iſtorum ærumnis: & primum quidem pro liber-
 tate eorū, nunc uerò ſalute maximos labores tolerari, omniq;
 periculo me prone ſubieci. Nunc ergo quoniam uelut mali-
 gnus in ſuſpiciōe ſum uiriſ, quorum uita meo labore ſubſi-
 ſtit, tu qui mihi locutus eſ. in monte Sina, & tunc uocia
 auditorem eſſe uoluisti, & inſpectorem prodigiorum, quæ in
 illo loco feciſti, & iuſiſti ad Aegyptum properare, & tuam
 uoluntatem his innotescere: qui Aegyptiorum remouisti ſeli-
 citatem, & à ſeruitute his præbuiſti refugium, mihiq; poteſtan-
 tem Pharaonis paruulam quidem demonſtraſti, & in terram
 pelagus neſcientibus nobis itinera conuertisti, & permixtū
 mare Aegyptiorum necibus conturbasti: qui nudis armorum
 munimina contuliſti, qui corruptos fontes nimis hæſitantibus
 potabiles feciſti, potumq; nobis ex lapidibus præbuiſti: qui à
 terrenis cibis inopes maritimis ſatiaſti, qui etiam cibum cele-
 ſtem præbuiſti primitus non inſpectum: qui legum modū de-
 diſti & ordinem noſtræ Reipublicæ demonſtraſti: ueni domi-
 ne. omnium iudex, & teſtis eſto meus. quem ſuffragia ulla non
 redimunt: tu noſti, quia nullum munus ego contra iuſtitiam

ab Hebraeis accepi, nec condemnauī propter diuitiū paupertatem, nec contra uniuersitatis lesionem conuersus sum: qui nunc in extraneas meorum studiorū suspitione incurri, tanquam te non iubente, sed mea potius uolūnate sacerdotium Aaron dederim: ostende pariter nunc, qui omnia tua prouidentia gubernantur: & nihil fortuito, sed tuæ uoluntatis interpositione perueniunt ad effectum: & quoniam geris solitudinē generis Hebræorū, uindicta in Datan & Abirom, qui te de insensibilitate condemnant, quasi mea uideantur arte compressi. Fac itaque super eos apertum iudicium prouenire, ita ut contra tuam gloriam suientes, non eos communi modo facias transire de uita, neq; humana lege morientes de seculo presenti recedere: sed deglutiat eos simul & generationem, & substantiam eorum terra quam calcant. Hæc enim erit tuæ uirtutis ostensio, atq; doctrina cunctorum. Sic enim castigabis eos, qui talia de te non bene suspicantur, sic ego minister præceptorum tuorum fidelis omnibus apparebo. Si autem uerè contra me derogasse noscuntur, illos quidem innoxios ab omni lesione seruato: necem uerò quam illis optauī, facito meam: & pœnas ab eo exige, qui tuam uoluit nocere plebē, ut de cætero pax, cōcordiaq; succedat. Sana multitudinē tuā præceptis obedientem, illa sã custodiēs eam, & à pœna peccati huius exortem. Tu siquidem nosti, quoniam iustam non est, pro eorum malitia supplicium sustinere communiter cunctos Israëlitas. Hæc eo dicente simul & flente, repente quidē terra commota est, & ueluti uolentia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus autem cunctus expauit, grauiq; & durissimo strepitu per illorum tabernacula concitato, terra scissa est, & absorbuit Datan & Abirom: & omnia quæcunque erant illis gratissima, in ea sunt prorsus absorpta. Quibus sic exterminatis, ut nō occurrerēt quidē illud agnoscere: mox apertio terræ super

super eos reducta est. Et ita redintegrata, quasi nihil horum
 quæ prædicta sunt, factum esse uideretur inspiciebibus. Et illi
 quidem ita perierunt. Probatione uero diuine uirtutis effecta,
 cognati quidem illorum dolebant non solum calamitatem, quæ
 digna gemitu quidem uideretur, sed etiã proximitatis affectu.
 Sapientes autem, quos euidenter uoluntas latebat, illorum euen-
 tus iudicij certos fecit: et decernentes, quia ueluti erratici de-
 perissent, qui fuerant cum Datan, de eis neq; contristabantur.
 Igitur Moses euocauit eos qui de sacerdotio contendebant
 propter sacerdotum probationem: quatenus scirent, cuius sa-
 crificium deus susceperet, illum constitui sacerdotem. Conue-
 nientibus autem ducentis quinquaginta uiris, qui et propter
 patrum uirtutem honorabantur à populo, et propter suam
 illos etiam transcendebant: processerunt quoq; et Aaron et
 Core, et ante tabernaculum omnes sanctificauit in turibulis
 quæ ferebāt. Ignis uero repente tantus effulsit, quantum nullus
 opifex uidit, nec de terra prolatus, uel concursione fluctuum,
 aut uolentia spirituum, uel materia adinuicem percussa, spōte
 aliquādo uisus est exilire: sed qualis potuit dei uoluntate suc-
 cendi, et clarus et flammeus: quo ueniente super eos, cuncti
 ducenti et quinquaginta et Core simul extincti sunt, ita ut
 neq; etiam corpora eorum alicubi uiderentur. Solus autem li-
 beratus est Aaron, nihil ex igne læsus, qui utiq; à deo uideba-
 tur electus. Moses igitur his pereuntibus, uolens poenā eorum
 memorie reseruare, eamq; futuros agnoscere, iussit Eleaza-
 rum filium Aaron turibula eorum circa altare æneum colloca-
 re, ut in memoriā essent futuro generi, quæ illi sunt passi, qui
 putabant uirtutem dei se posse deludere. Et Aaron quidē iam
 non munere Moscos pontificatū se habere credebat: sed dei
 iudicio patefacto, cum filiis firme ipso honore fruebatur. Se-
 ditio tamen neque ita cessauit, sed multo magis augebatur,

et crudelius accrescebat. Eratq; tumultus ualde deterior, et nanquam hoc malum finire putabatur, sed longo tempore permanere. Homines namq; credentes iam nihil præter dei prouidentiam geri, et absq; dei gratia hæc circa Moysen gesta minime iudicantes, culpabant Moysen: eo quod tanta ira dei non tam propter iniustitiam punitorum, quam propter fauorem Moysi prouenerit. Illos enim perisse dicebant, nihil delinquentes, nisi quod circa dei religionem studium habuissent: Moysen uero interitu talium uirorum, et optimorum omnium populum deleuisse, insuper et fratri sacerdotium dedisse quod auferri nequiret, nullumq; alium ad hoc ulterius promouendum, cum priores uiderent ita perisse. Super hæc etiam et à cognatis extinctorum supplicatio multa fiebat ad populum, ut gloria Moyses minueretur: hoc enim ad suam cautelam accedere iudicabant. Moyses autem diu populum in tumultu constitutum patienter audiebat, et metuens ne quid iterum seditionis emergeret, et magnum malum aliquod proueniret, in ecclesiam multitudinem congregauit, et sustinens audiebat:

Nam. 17. nec ad satisfactionem ueniebat, ne magis uulgus exaceretur auditu. Hoc autem solum principibus tribuum prædixit, ut nomina tribuum suis uirgis inscripta portarent. Illum enim sacerdotium habiturum, in cuius uirga deus indicium gloriæ designasset. Portauerunt ergo omnes alij uirgas, et Aaron scribens in uirga sua tribum Leui, easq; Moyses in dei tabernaculo collocauit. Altera uero die protulit uirgas, erant enim cognite, cum eas tunc singuli uiri signassent, et coram multitudine deportassent. et alias quidem uirgas in quo schemate Moyses accepit, in eo permansisse uidebant: de Aaron autem uirga germen et ramos ortos, et fructum speciosum amygdalæ ex eo ligno processisse mirabantur. Tunc obstupescentes huiusmodi uisionē: et licet aliquod fuisset odium circa Moysen et Aaron,

Aaron, hoc cōtinuo relinquentes, mirari cōperūt in illis Dei iudiciū: & de cetero placito diuino fauentes, sinebant Aaron habere pontificatum. Ille siquidem tertio iam eum ordinante Deo, hunc honore firmissime possidebat. Hebræorū itaq; seditio licet multo tempore uiguerit, hoc tamen modo quieuit.

Quemadmodum Moyses instituit decimas dare Leuitis, & sacerdotibus: & de morte Mariæ & Aaron primi sacerdotis domini: cui successit Eleazarus filius ipfius.

CAP V T

I I I.

Igitur Moyses Leuitarum tribum seruituram Deo, à prælijs et militia segregauit: ne propter inopiam aut questum necessariorum ad uitam præsentem, essent circa sacrificia negligentes: insiq; ut dum secundum Dei uoluntatem Chananaea obtinerent Hebræi, Leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas distribuerent: sed & terram ante muros duorum milium cubitorum ad eos pertinere descripsit. Super hæc autem & populum constituit annuorum, fructuum decimas ipsis Leuitis sacerdotibusq; præbere. Hæc enim sunt quæ accepit hæc tribus à populo. Necessarium autem iudicauit ipsorum sacerdotum quæ sint propria declarare. Quadraginta octo quidem ciuitatum tredecim ex eis Leuitis cedere præcepit, & decimarum quas à populo per annum accipiunt decimas eis diuidi: insuper etiam primitias omnium frugum, de terra nascentium, Deo populum offerre iustum esse sancit. Quadrupedum uero quæ sacrificijs offeruntur quod prius nascitur, si masculinum sit immolandum præberi sacerdotibus iussit, & ut ipsi cum domo tota epularentur in ciuitate, Sacratorum uero, quæ comedi nō possunt ab eis secundum patrias leges, dominus solum & dimidium eis præberi sancit. Pro homine uero primogenito quinque syclos. Sunt autem apud eos primitiæ etiam tonsionis ouium, & messium, unde

Nume. 18.

unde panes facti eis solēniter ministrantur. Si qui uerò eorum semetipsos uouerint, quos Nazareos appellant, comam nutrire, et uino non uti, isti dum capillos suos dedicant, propter sacrificia uenientes ad sacerdotes, corban offerunt Deo, quod significat munus: mulier quidem triginta siclos, uir autem quinquaginta. De his uerò quicumque sunt egeni pecunijs, licet sacerdotibus ut uoluerint iudicare: sed etiam his qui domibus immolant, epulationis causa, non religionis, necesse est offerre sacerdotibus pectus et dextrum brachium pectoris. Et sacerdotibus quidem Moses ex his, quæ pro peccatis populus sacrificans præbet, sicut in præcedenti libro significauimus, hoc dari constituit. Omnium uerò quæ sacerdotibus offeruntur, participari constituit, et seruos, et filios, et mulieres, absque hostijs quæ offeruntur pro peccatis. Illas enim in templo soli masculi sacerdotes ea die consumunt. Cum hæc Moses constituisset, surgens cum omni exercitu, ad terminos Idumæe uenit, et legatos ad regem Idumæorum misit, poscens uiam sibi concedi, quam se confidebat accipere, et illam cum nihil lederetur sine dubitatione præbere. Necessaria namque exercitui se ministrare dicebat, et aquæ pretium eos iubebat accipere. Ille uerò his, quæ à Mose petebantur, non consentiens, neque uiam cedens, sed castrametatus occurrit, prohibiturus eos si uiolenter transire præsumerent. Moses autē dum Deus feri pugnae initium non iussisset, recedebat, per desertum faciens iter. Tunc itaque sororem eius Mariam finis uitæ accepit, cum quædragessimū compleisset annum ex quo Aegyptum dereliquit, Xantici mensis initio secūda luna: sepelieruntque eam publice nimis splendide, supra montem quēdam qui uocatur Hor: et post triginta dies à fletu populum Moses hoc modo purgauit: Vitulam foeminam aratro et cultura expertem, totamque rubeam, paululum ab exercitu procul eductam, in loco mundissimo

disimo pontifex immolauit: & eius sanguine septies digito asperfit tabernaculum Dei: deinde incensa, ut erat, tota uitula cum pelle atq; uisceribus, lignum cedrinum in medium ignem miserunt, & hyssopū, & lanam coccineam: colligensq; omnem cinerem uitulae uir mundus, posuit in locum purissimum. Hi ergo qui morte polluti erant, paululum cineris in fontem mittentes, & hyssopū baptizātes, & hoc cinere spargentes tertia & septima dierum, erant in reliquo mundi. Hoc etiam ad promissam sortem uenturos seruare praecepit. Postquam uerò propter luctum sororis in exercitu huiusmodi purgatio facta est, duxit populum per desertum & per Arabiam: uenitq; ad locum quem Arabes Metropolim suā putant, primo quidem Archim nominatum, qui nunc Petra uocitatur. Hic itaq; cum esset excelsus mons, ascendens in eum Aaron, Mose sibi manifestante quia moriturus esset, uidēte cūcto exercitu, erat enim e diuerso locus ubi erat populus cōstitutus, exutus pontificali stola, tradens eam Eleazaro filio, ad quē propter etatē pontificatus aduenit, mortuus est populo eū uidentē ipso quidē anno quo soror uidebatur esse defuncta, cum uixisset annis tribus, & uiginti, & centū. Defunctus est autem secunda luna initio mēsis qui apud Athenienses quidem ἐνασιμβάσιον, apud Macedones autē Lochos, apud Hebræos uerò Sedebath, apud Romanos nuncupatur Augustus. Cumq; luctus populi super eum diebus triginta fuisset expletus, post hæc cessauit.

Quemadmodum Seon & Og reges Amorreorum, bello uicit Moses & filii Israël, CAP. IIII.

SUmens igitur Moses inde exercitum, uenit ad fluuium Arnon, qui de montibus Arabie descēdens, & per totum desertum fluēs, in stagnū Asphaltiten erampit, diuidēs Moabitidem & Ammonitida. Hæc autem terra est fructifera, & hominum multitudinem bonis ibi nascentium alere copiosa.

Ad

Num. 21.

Ad Seon itaq; regem eius regionis Moses misit, populo viam petens, ut foederibus quibus uellet ille credere factis, in nullo lacerentur, neq; terra, neq; qui sub eo constituti esse uidebantur: sed etiam uenalia populo sub pretio fore uendenda, sicut illorum procuraret utilitas: & aquam peregrinis ut uellent eos uenundare deposcens. Seon autem hæc negans, proprium armavit exercitum, ut Hebræis Arnon fluium transire prohiberet. Tunc Moses uidens hostiliter Amorræum insistere, non passus ut Hebræis per inertiam proueniret inopia, primitus accessit ad eos: & cum esset difficile ut præualeret contra Seon, consuluit Deū, si eum pugnare permitteret. Cumq; Deus uictoriam promississet, fiducialiter ipse ad certamen aduenit, & exercitum totum exacuit: dicens eos bellandi nunq; desiderio potituros, quo diuinitas uti iubebat. Illi uero ut desiderabant potestate percepta, sumentes arma ad prælium repente profecti sunt. Amorræus itaq; insistentibus populis cui iam non esset æqualis, ipse quidem Hebræos obstupuit: exercitus autem eius, fortem se non opere, sed timore respondit. Prima ergo congressione nō tolerantes resistere, & sustinere Hebræos, in fugam uersi sunt: hoc sibi potius pro salute, quā pugnare utile iudicantes. Confidebant enim in ciuitatibus adde munitis, in quibus cum reclusi fuissent, nihil profuit eis. Hebræi namq; dum eos fuga declinare respicerent, insistebant: et irrumpentes eorum aciem, eos insecutione perterruerunt. Illi siquidem disrupti fugiebant ad ciuitates, Hebræi uero persequentes nequaquam fatigabantur: quando & ad labores preparati, & uti fundibulis exerciti, & in omnibus iaculis propter facilitatem armorum ad persequendum uidebantur apertissima ut cum hostes longius essent, fundibulis & iaculis sternerentur ut proximi. Multa ergo cædes effecta tunc nostitur, quando etiam fugientes uulneribus uexabantur: laborab

horabantq; potius propter sitim, quàm propter fugam. Erat enim tempus aestatis. Et cum hostes desiderio sitis, plurimi ad fluuium cōcurrerent fugientes, circumdantes eos Hebræi percutiebant, omnesq; illos iaculatos sagittatosq; peremerunt: ita ut etiam Seon eorum rex simul extingueretur. Hebræi uerò mortuos spoliabant, prædamq; sumebant, multamq; copiam habuerunt ex illa terra, cum esset adhuc plena fructibus. Tūc igitur exercitus sine terrore iam captis hostibus egrediebatur ad epulas. Nullum enim eis erat impedimentum pugne, cum omnes præter paucos deperissent. Amoræ eos siquidem huiusmodi peremptio comprehendit, qui nec prudentia uidebantur astuti, nec opere necessario boni, quorum Hebræi terram latè ceperunt. Est autem hic locus inter tria flumina positus, quasi naturam insulæ tenens. Quem locum Arnos quidem à Meridiana parte circumdat, Iaboch autem Septentrionis circūit latus, qui in Iordanem fluuium descendens, illi etiā nomen tradidit. Occidentalem uerò partem eius regionis: Iordanis ripa concludit. Quum ergo res illæ ita consisterent, Israëlitis instabat Og Galadiæ & Galanitidis rex, ducens exercitum copiosum, & festinans quidem tanquam solatium amico Seon præbiturus. Cum uerò cum iam cognouisset extinctum, etiam tunc deliberauit congregi cum Hebræis, putans se præualere, eorumq; uirtutem experimēto cognoscere. Cumq; fuisset spe sua deceptus, & ipse bello mortuus, & omnis eius exercitus est peremptus. Moses autem Iaboch fluuium transiens, regnū Og regis perambulabat, ciuitates destruens, & omnes inhabitatores eius occidens: qui & diuitijs omnibus in illa terra, & uirtutibus & opulentie multitudine præcellebant. Og autem regis magnitudo & pulchritudo fuit uehemens, qualis est paucorum. Erat enim manu uir fortis, ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur

uideretur equalis. Fortitudinis uerò eius & magnitudinis sunt experti, qui lectum eius uiderūt in ciuitate Rabatha regni Ammonitidum, factum quidem ex ferro, quatuor uerò cubitorum latitudinem habentem, longitudinem uerò duplicem, & uno cubito fortiozem. Hoc igitur cadente non ad præsens solummodo Hebræis rerum fiducia est concessa, sed etiam in futuro causa eis bonorum moriens est effectus. Nam* sexaginta urbes clare nimis munitas illiq; subditas tenuerunt: prædamq; copiosam, & seorsum singuli, & communiter omnes adepti sunt.

* alias: quadraginta.

De Balach Moabitarū rege: de Balam propheta, qui consilium dedit Balach, quo modo seduceret populum: & de ultione quæ secuta est, & seductos Hebræos, & seductores Madianitas: & ubi Moses Iosue successorem sibi constituit.

C A P. V.

Moses itaq; castrametatus deduxit exercitum ad Iordanem circa magna campestria, contra Hiericho ciuitatem opulentissimam, & palmas atq; balsamū ferre copiosam. Cœperunt autem proni esse Israëlites, & desiderium habere bellandi. Porro Moses cum paucis diebus deo pacificas hostias immolasset, populumq; epulari fecisset, partem quandam armatorum misit, qui & terram Madianitarum explorarēt, & eorum patrias obsiderent. Causa uerò bellandi aduersus eos huiusmodi fuit. Balach Moabitarū rex dum amicitias pœternas haberet, atq; societate circa Madianitas, & Israëlitis uideret tanto cremento proficere, etiam de rebus suis in formidine nimis erat constitutus. Denique non credebat terram aliam Hebræos querere, nisi suam, cum promississet utiq; deus Chanaanem illos fore possessuros: uelociterq; studuit amicos de hac re suis tentare sermonibus, & pugnare quidem ipse in felicitate constitutus, contra illos qui obstringerētur ærumnis non

non indicauit: sed prohibere magis eos, ne potiores efficerentur: deliberauitq; legationem pro eis ad Madianitas protinus destinare. At illi dum esset quidā ab Euphrate propheta præ- Num. 22.
clarus illorū temporū, eisq; nimis amicus, miserūt ad eum cum legatis Balach uiros de suis fide dignissimos, rogantes ut ueniret ille propheta, quatenus pro perditione Israēlitarū maledictiones faceret. Qui uenientes legatos suscepit, et largitatem eis hospitalitatis exhibuit. Cumq; coenasset, dei uoluntatem cōsuluit, quæ foret, et pro quibus Madianitæ rogarent. Cumq; deus impedimentum eorum uoluntati fecisset, ad legatos redijt: desiderium quidem suum et studium eis ostendens circa ea quæ ab eo requirerent, sed deū resistere suæ uoluntati dicens, qui eum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxisset: exercitumq; pro quo maledicendo eum uenire rogarent, esse nimis deo amabilem: suadebatq; simul, ut propter hanc causam inimicitias suas ab Israēlitarū gente suspenderent. Cumq; hæc dixisset, legatos dimisit. Madianitæ uerò, Balach uehementer insistente, et preces maximas offrente, miserunt iterum ad Balaam. Tunc ille studens aliquid uiris illis præstare, deum denuo cōsuluit. Qui uolens eam rem experimento probare, iussit ne legatis in aliquo contradiceret, sed cum eis iret. Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptione iussisse, cum legatis mox ibat. Angelo autem sancto occurrente ei per uiam in quodam angustissimo loco, qui erat accinctus gladio bis acuto, asina in qua Balaam sedebat, intelligens diuinū eius spiritū, declinauit cum Balaam ad unam maceriam, non sentiēs plagas quas ei Balaam inferbat, dum percussa ad maceriā uexaretur. Cum uerò insisteret angelus, asina percussa, uoluntate dei uocem loquentis emisit, Balaam accusans uelut iniustū, quòd dum prioribus ministerijs nihil quòd de ea quæreretur haberet, tunc ei plagas inferret: non
m intellig

intelligens, quoniam uoluntate dei prohiberetur ab his qui festinaret implere. Cumq; Balam, asina humane loquenter, perturbaretur, palam etiā angelus apparuit, cumq; increpare de plagis asinae coepit, tanquam nō esset hæc culpa iumici, sed quod eius iter cōtra dei uoluntatē fieri prohiberetur. Retuens autem Balam, studuit remeare: sed deus eum confortans, ut iret præcipiens, ut quicquid eius in mentē poneret, hoc illi manifestaret. Et ille quidē, cū hæc dixisset deus, uenit ad Balach. Rege uerō decēter eum ualde suscipiente, petebat, ut deditus ad quendam montiū, cōsideraret quemadmodū Hebræorum exercitus esset cōstitutus. Balach autē ipse per se deduxit prophetam cum regio ministerio in montē, qui supra eorum caput uidebatur existere. Abierat enim ab Hebræorū exercitu stadijs sexaginta. Vidensq; eos ille, præcepit, ut septē arietes rex cōstitueret, & totidem tauros & arietes adduci iuberet. Cumq; rex celerrime ministrasset, ille hæc immolauit holocausta. Quo facto, coepit ē diuerso benedicere, dicens: Hippulus felix, cui dabit deus multorū possessionē bonorū, & eius auxiliator in omnibus, & præsulē prouidentia sua cōcedet: ita ut nullum hominū genus sit, quod nō uirtutē eius studia iudicet optima, & ab omni malitia segregata. Hæcque & uos habebitis, & melioribus filijs relinquetis. Deo quippe uos solos homines intendente, & ubicunq; fueritis in omni terra sub sole posita feliciores habente. terram uerō in quam uos ipse misit obtinebitis, scrui turam semper filijs uestris, quorumq; gloria cōplebitur omnis terra simul & mare: & sic abundabitis in orbe terrarū, ut omni terræ habitatorum ex uestro genere præbeatis. O admirandū te atq; beatissimum, qui tantus ex uno patre creatus es. Sed nunc quidē adhuc paucos Chananaeorū terra suscipiet, scituri orbem terrarum uestrū fore habitaculum in æternum. Nam multum

uestra ita & in insulas dilatabitur, & in omnes terras, sicuti
 nec cœli numerus est astrorū. Et cum tanti fueritis, nec uber-
 tatem uobis negabit Deus, in pace omnia bona ministrando, et
 uictoriam atq; potentiā in bello largietur, & filios inimico-
 rum qui cōtra uos aliqua præsumptione cōtenderint, subi-
 gabit. Non enim ultrā reuertetur aduersarius uester uictor,
 qui filios suos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo
 prouidentia Dei præstabitur. cui grandia minuere uirtus est,
 & latius augere quæ parua sunt. Talia siquidem ille sua sa-
 cratione præferebat: cum non esset in semeipso, sed potius spi-
 ritu Dei uinceretur. Balach autē contristato & proclamante,
 eò quod pactum transcederet, qui fuisset à suis amicis magnis
 muneribus inuitatus: & cū uenisset pro maledictione hostiū,
 laudaret eos, & cunctorū beatiore ostēderet: ait ad eum Ba-
 laam: O Balach, de cunctis rebus cogitas, & putas in nobis es-
 se de talibus quicquam dicere seu tacere, quando dum nos spi-
 ritus Dei præceperit, uoces & uerba quæ ipse uult nihil sciē-
 tibus nobis emittit. Ego uerò recordor, quomodo tu & Ma-
 dianitæ supplicantes me huc desiderabiliter adduxistis, &
 propterea ueni: fuitq; mihi uotiū in nullo tuū desideriū ui-
 olare. Sed melior est Deus horū, quā quæ ego tibi præstare cre-
 debar. Namis enim insani sunt, qui prescientiā humanarū re-
 rum apud semetipsos ita suscipiunt, quatenus nō ea quæ diui-
 nitus dictat dicat, quo magis illius uolentiā faciant uoluntati.
 Ego siquidē hūc exercitū neq; laudare proposui, nec in qui-
 bus boni genus eorū Deus habiturus sit aperire: sed deus pro-
 prius eis existens, & festinans eis felicē uitam gloriāq; præ-
 bere perpetuā, hæc mihi uerba promissionū taliū ministravit.
 Nunc autē quoniā mihi uotū est tibi præstare & Madianitis,
 quorum præces me repellere indecens est nimis, ueni rursus
 aras alias erigamus, & sacrificia proxima prioribus celebre-

mus: si forte flectere potuero Deus, ut me permittat hos homines maledictionibus obligare. Cumq; Balach fieri permisisset, et secundo sacrificanti nequaquam numen ut Israelitis malediceret annuisset: cadens pronus in terram, predicebat passiones regibus affuturas, et quaecunq; ciuitatibus eximere erat euertura: quarum aliquas quidem nec habitari cōtingeret. Quae etiā facta sunt: dum haec tēporibus priscis per terrā suā per mare usq; ad memoriā meā hominibus euenissent. Et cū haec omnia talē terminū exceperint, qualē ille praedixit: quibet conijcere potest, quomodo et in futuro sic erit, quemadmodum praefatus est ille. Balach autē indignatus, eo quod maledicti nō erant Israelitae, remisit Balaā nullo honore muneratum. Ille uerō iam discedēs et circa transitū Euphrata ueniens, et Balach principibusq; Madianitarū uale dicens, ait. O Balach et Madianitae praesentes, oportet me et praeter uoluntatem Dei uobis praestare cōsiliū. Hebraeorū quippe genus nulla pestis apprehendit: nec bella, nec aliqua necessitas, nec sterilitas fructuū terrenorū, nec alia quaelibet eos cuius corripit. Est enim cura Deo, liberare eos ab omni malo: namq; permittere super eos uenire huiusmodi passionē, quatenus omnes deperire debeant. Euenient autē eis pauca, et ad modicum tēpus, ex quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent, quia pro timore eis fuerit illa uexatio. Vos autem quandam uictoriā ad breue tempus aduersus eos lucrari desideratis, quod impetrabitis, si haec quae moneo feceritis: Filiorum uestrarum speciosas praecipue uirgines, quibus subdi et deludi castitas possit inspicientiū propter pulchritudinis honestatem, circa eorū exercitum proximē destinate: et supplicantiū eorū iuuenibus, ut earū amplexibus nūscantur, precipite, quatenus dum eos cōcupiscētia uiderint obligatos, deserant: rogātibuscq; manere eas, nō primitus annuant, quā si patriā

patrias leges relinquere iubeant, simul & honorem Dei qui
 eas posuit eis, & Madianitarū atq; Moabitarū colere ritum
 cogant. Sic enim illis indignabitur Deus. Cū hæc ille dixisset,
 abscēssit. Madianitæ uerò dū misissent filias suas, sicut ille
 monuerat, Hebræorum iuuenes decepti sunt pulchritudine
 puellarū: & ad earū colloquia uenientes, rogabant quatenus
 earum pulchritudine fruerentur, nec cōsuetudinis proximitate
 recederēt. At illæ libēter hæc uerba audiētes, consenserunt
 eis, obligantes eos amore suo. Quibus dum cōcupiscentia cre-
 uisset, eos illæ cōperere deserere. Dumq; illos angustia de mu-
 lierum discessione crudeliter inuasisset, uberrimis fletibus ex-
 orabant, nē eos illæ desererēt, sed futuras uxores & dominas
 omnium substantiarū suarū manere poscebant. Hæc autē cum
 iurifurandi religione firmabant, Deumq; mediatorē in pro-
 missione faciebant, flentes, & undiq; semetipsos misericordia
 dignos mulieribus ostendentes. Illæ uerò dum eos seruitute
 iam captos esse cognoscerent, & omni uinculo fidei consuetu-
 dinis obligatos, eis talia cōperūt edicere: Nobis quidē ō for-
 tissimi iuuenes domus paternæ sunt, & bonorum magna pos-
 sessio, parentumq; & domesticorū fauor atq; dilectio, nihilq;
 horum egentes uenimus ad uestrū alloquiū, nec quæstum spe-
 ciosi corporis requirētes, uestram nobilitatē adiuiimus: sed ut
 uos bonos & iustos existimātes, honorare uos xenijs quibus
 indigeatis aduenimus. Nunc uerò quādo dicitis circa nos ha-
 bere dilectionē, & nostro cōtristari discessu, neq; nos uestras
 preces abiicimus, sed tantummodo fidē uolumus fauoris uestri
 percipere: per quam nos credere dignissimum iudicamus, ut
 uestram cōuersationē diligentes, uxores esse possimus. Formi-
 damus etenim, ne dū fueritis satietate nostræ cōsuetudinis ad-
 impleti, deinceps cōtumelijs affectas ad parētes nos proprios
 remittatis. Rogantibus autē illis, et ut uellent fidē daturos se

m 3 pollicent

Num. 25.

pollicentibus, & ob amorē in nullo cōtradicientibus, dixerunt illi: Quoniam hæc quidē uobis placent, moribus autē & uitā utimini omnibus aliena: ita ut etiam cibos proprios habeatis, & pocula cū nullo cōmunia: necesse erit uolentibus uobis habitare nobiscū, etiā & deos colere nostros: nec erit indicium aliud circa nos uestri fauoris, nisi eosdē deos quos nos, adoretis: nullusq; culpabit uos, si terra ad quam uenistis, eius colatis & numina: utiq; cum dii nostri sint cōmunes omnibus, uester uerò in nullo sit talis. Dicebantq; eis, ut aut quæ essent omnium ea facerent: aut aliā quererent terrā, in qua possent legibus proprijs cōuersari. Illi autē amore earū deuincti, optima illas dicere iudicantes, & semetipsos tradentes uoluptatibus earū, patria iura trāsgressi sunt: deosq; plurimos iam putantes, & immolare eis lege prouinciæ proponētes, cibis etiā extraneis cōgaudebant: & omnes ad libidinē mulierū contra leges proprias insurgebant, ita ut iam per omnē exercitiū iuuenes agerent cōtra legē, & seditio priore multo peior incideret, cum omnino solēnitates iam propriæ deperirent. Nam dum semel iuuenes mores attigissent extraneos, eos uberim appetebant. Sed & siqui priorū uirorū propter uirtutes patrum nobiles erant, cum eis uitio subiacebant. Deniq; Zamarias princeps tribus Symeon, dum haberet Chozabi Madianitidem muliērem, ducis cuiusdam filiā, uiri inter illos ualde potentis, uxore iubente ante solēnitates Mosaicæ, quod illam magis delectaret, effecit, nō immolando lege patriā, sed alienigenæ nuptias eligendo. Et dum hæc ita gererentur, Moses metuens, ne quid peius accideret, cōgregans populū in ecclesia, nullum equidē nominatim culpauit, nolens quenquam desperatione deicere: quia dum laterēt, poterāt pœnitere. Dicebat autem, quomodo nō agerent digna se, aut suis patribus opportuna, dum libidinem deo præponerent, & ei placentia

uiola

uiolarent: oportere tamen, ut dum adhuc bene eis esset, reuerterentur ad fortitudinē: arbitantes nō ad uim inferendam leges esse positas, sed ad cōcupiscentiā repellendam. Super hęc autem adijciebat non esse rationabile, ut qui casti fuissent in cremo, nunc cōstitui inter bona tanti peccarent: & res quas adepti fuerant per indigentia, tēpore ubertatis amitterent. Et ille quidē hęc dicens, conabatur emendare iuuenulos, & ad pœnitentiam eorū quę gesserant reuocare. Post quem surgēs Zamarias, ait: Tu quidē ô Moses utere legibus, quas ipse posuisti, ex ipsa cōsuetudine eis firmitatē attribuēs: & quoniam iam frequenter castigasti Hebræos, qui nō bene seducuntur, me in his quę tyrannicē imperas, non habebis obnoxium. Nā enim aliud quicquā hactenus sub figmēto legum & dei, quā iugum seruitutis nobis inferre machinaris, & tibimet defendere principatū: auferendo nobis desiderium, & proprium uiuendi arbitriū, quod est liberorū & dominū non habentium. Crudelior itaq; circa Hebræos tu solus eris Aegyptijs, castigare nos uolens, & secundum leges tibi placitas singulorum uoluntates astringere. Sed multo iustius est, ut tu potius puniaris: quādo ea quę omnibus indubitanter bene se habere uidentur, solus exterminare contendis, & contra omnium placita tuam ualere sententiā. Mulierē itaq; peregrinā, sicut ais, dixisse me fateor. A me enim audies meos actus sicut à libero. Non enim latere proposui, nec pro me alter delator erit. Et sacrificauī dijs, quibus sacrificādum nō iudicatis: iustū existimans per multos me debere acquirere ueritatem, & nō uelut sub tyranno uiuere, & omnē spem semper ex unius conseruatione pendere. Dum hęc autem Zamarias de his quę & ipse & alij male gesserāt edixisset, populus quidē quiescebat formidine futurorū, legislatorcm intendens, nolentē illius superbiam ex aduerso litigio prouocare. Metuebat enim, me multi

propter luxuriam uerborum eius imitatores facti, multitudinem perturbarent: & in his quidem dimisere conuentum, sed causa mali potius augebatur. Cumq; Zamarias ex tali causa motus nō fuisset, Phinees uir, & in alijs quidem rebus melior existens multorū iuuenū, & dignitate patris transcendens coetaneos uniuerfos Eleazari sacerdotis filius & fratris Mosi nepos, dolēs in his quae gesserat Zamarias, & antē quā per licentiam fortior efficeretur iniuria, opere uolens ultionē inferre, & iniquitatē ne cresceret amplius prohibere: dū adhuc qui haec arripuerant minimē punirētur, animi simul & corporis sic audacia cōfortatus est, ut nō prius decertare quiesceret, quā uictoriam in eo factō perciperet. Tunc ad tabernaculum Zamariae ueniens, ipsum euaginato gladio & Cozabi simul extinxit. Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor, & Phinees imitatores esse uidebantur, perimebant eos qui in culpa Zamariae similes existebant. Multi siquidem iniquē gerentium, horum uirtute perempti sunt, omnesq; pestilentia perierunt, deo illis post haec immittente languorem. Nam & quicumque eorum conati fuerant, & cum prohibere debuerint, magis ad iniuriam dei eos exacuerant, pariter sunt extincti. Perempti sunt itaq; ex eorum coetibus, non minus quatuordecim milia uirorū. Hac itaq; causa exaggeratus Moses, ad interitum Madianitarū misit exercitū: de quorum praelio post paululū edicemus, narrantes primitus quod reliquimus. Iustum nanq; est, legislatoris uoluntatem nequaquam in hoc sine laude trāsire. Balaā enim (qui petitus fuerat a Madianitis, ut malediceret Hebræis, et hoc quidē cōplere diuina prouidentia non ualuit, sed cōsiliū dedit, quo hostes utētes Hebraeorum populū penē cōsumerēt) Moses magnificē nimis honorauit, eius diuinationis uerba probans: cū posset huius gloriam propriā facere, quando nullus qui mendacium argueret testis

testis extaret. illi namq; testimonium reddidit, & cum memoria dignum fecit. Et hæc quidē sicut uoluerint, quicunq; considerent. Moses itaq; pro quibus rebus prædixi, ad terram Num. 34. Madianitarum misit exercitus, ex unaquaq; tribu duodecim milia uirorū eligens, quorum ducem statuit Phinees, cuius fecimus paulò antè memoria: qui leges custodiuit Hebræorum, & Zamariam transgrediētem eas ipse percussit. Madianitæ uerò uidentes exercitū contra se uenire, & quantus nunquā aduersus eos accesserat congregantes provinciæ multitudinem, expectabant hostes, & undiq; muniti excipiebant eos. Vementibus autem eis, congresione facta, Madianitarum cecidit multitudo, quæ cōputari non posset, numerumq; trāscenderet. Sed & reges eorū quinq; pariter sunt perempti, quorum nomina erant Eui, & Zur, Rebe, & vr. Quintus uerò rex est Recem: de cuius cognomine ciuitas in terra Arabum constituta, hætenus ab omnibus de nomine regis edificantis, Arcen uocatur, quæ apud Græcos dicitur Petra. Hostibus itaq; effugatis, Hebræi eorū tenuere prouinciā: multamq; sumentes prædā, & possessores cum mulieribus perimentes, solas uirgines reliquerunt. Hoc enim Moses duci Phinees iusserat. Qui reuersus incolumen reduxit exercitum, & prædam ualde copiosam, id est, boues quinquaginta duo milia sexaginta septem, asinos autē sexaginta milia, auri uerò & argenti uasa innumeræ multitudinis, quibus utebantur in domo. Nam per longā felicitatem ornatu erāt ualde locupletes. Deductæ sunt autem & uirgines, quasi triginta & duo milia. Moses itaq; diuisa in duas partes præda, alterius quidē quinquagesimam partē ē leazaro dedit & sacerdotibus: Leuitis autē alterius quinquagesimā: reliquā uerò uniuerso populo distribuit. Viuebantq; de cætero ualde feliciter: eratq; eis per uirtutem Num. 27. omnium bonorū copia, nullaq; tristitia eorum uoluptates im-

pediebat. Moses igitur cum esset senex, Iesum successorē sibi constituit ad prophetias, & ad militiæ principatum, sicubi necessarium foret, iubēte deo, ut rerum teneret imperium. Iosue autē omni doctrina legū, diuinisq; ministerijs Mose docē-

Num. 32. te erat instructus. Inter hæc autē duæ tribus, Gad, & Ruben, & Manasse dimidia, quadrupedū multitudine & omnibus alijs ualde diuites, habentes cōmune consiliū, rogabant Mosē, ut eis præcipuē Amorræam concederet, quæ pascuis opima uidebatur. Ille uerò existimās eos timuisse Chananeorum pugnā, & honestam occasionem quasi pro pascuarū diligentia quæsisse, malignos eos appellabat, & turpē occasionem timoris adinuenisse: ipsosq; uelle sine labore deliciari, dum omnes adhuc in ærumnis cōsisterent: & terrā ideo quæ peterent obtinere uelle, ne de cætero cum eis laborarent, quibus terrā se traditurum deus promiserat trans Iordanem, & aduersas gentes interempturū. Illi uerò conspicientes iratum ducē, & contra se iustissimē prouocatum, respōdentes satisfaciebant, non pro timore periculorū, neq; propter laboris defectum hoc petere: sed ut prædam in opportunis constituentes locis expediti ad certamen & ad bella uenire possent: dicebantq; se præparatos, ut dum possiderēt ciuitates, ad custodiā filiorū & uxorū & facultatis suæ, ubiq; cum exercitu properarent. Porro Moses, cum iste sermo placuisset, uocans Eleazarū sacerdotē & Iesum, & ad ultimū uniuersos, cōcessit eis Amorræā, ita ut auxilia conferrēt cognatis suis, donec omnia complerentur. Accipientes itaq; ista conditione prouinciā, & ciuitates fortissimas possidentes, filios, & coniuges, & alia quæcunq; poterāt circumeuntibus impedimentū facere, in eis

Num. 15. aptē constituerunt. Aedificauit autē & Moses decē ciuitates, quæ in numero quadraginta octo forent: quarū tres distribuit, ut ad eas qui nolentes facerent homicidiū, confugerent:

& temp

et tempus fugæ constituit, habētibus scilicet potestātē cognatis perempti occidere homicidā, si eū extra terminos ciuitatis ad quā fugerat, inuenirent, quod nulli alij permissum est perpetrare. Hæ siquidem ciuitates fugacibus distributæ sunt: Bosor quidē in Arabia finibus: Arimnā autē in terra Galaadinorū: Gaulalim uerò in Bataltide regione. Cūq; etiā Chananeorū terrā obtinerēt, tres alias ciuitates inter urbes Leuitarū Moses fabricandas ad habitaculū fugaciū delegauit. Moses autē adeuntibus eū maioribus natu tribus Manasse: et dicentibus uirū insignē tribuū fuisse defunctū nomine Orophatim: et filios quidē masculos non reliquisse sed filias: et consulentibus si earū fuisset hæreditas, aut siquidē aliquos de tribu sua ducerent, eū hæreditate ad eos irent: si uerò ex alia tribu alicui nuberent, hæreditatē in paterna tribu relinquerēt, tunc manere uniuscuiusq; hæreditatem in propria tribu constituit.

Moses predicens se moriturum, statuit populo uarias leges. Tandem ab hominibus & eorum conspectu clara circumdatus nube sublatus est. CAPVT VI.

CVm uerò iam quadraginta anni minus triginta diebus implerentur, Moses ecclesiam congregans ad Iordanē, ubi nunc ciuitas est Abila: locusq; palmarū, cōueniente uniuerso populo, ita locutus est: O uiri cōmilitones, et sicut Deo placuit, calamitatis longæ participes, centum uiginti annis senectute confectum oportet me ab hac uita discedere. In his uerò que gerenda sunt trans Iordanē, iam non ero uester adiutor, neq; pugnabo uobiscū, à Deo prohibitus. Iustū tamen credidi, neq; nunc meā deponere pro uestra felicitate curam, sed propriam iudicare uestre ubertatis adeptionē, et memoriā meā in abundantia bonorū referre uestrorum. Nunc igitur explanans, quæadmodū uos felices eritis, uestris filiis bonorū uestrorum relicturi possessionē, ab hac uita discedo: dignusq; sum, ut mihi

mihi fides habeatur, et propter pristinas uirtutes, et eò quòd animæ ad uitæ huius terminum uenièntes, cum omni loquantur integritate. O filij Israël, cunctis hominibus causa bonæ possessionis propitijs Deus est. Hic enim solus dignus hoc tribuere, et auferre in se delinquentibus potest: cui uos exhibere, quales uos ipse uult esse, simul et ego uoluntatē eius sciens, aperte uos moneo. Non enim eritis beatissimi, et in omnibus imitabiles aut felices, si aliquando ex illius mandatis cessaueritis. Possessio namq; bonorum, quam nunc tenetis, firma manebit: et præsentium rerum celerrimā securitatem habebitis, si solummodo quæ uos Deus uult sequi, his obediatis, et neque legum alienarū ordinem præponatis: neq; pietatem, quā nunc circa Deū geritis spernentes, ad modū alienū conuertamini: Hæc autem agentes, fortissimi cunctorum eritis bella ferre, et inimicorū nulli succumbere. Deo enim uobis auxiliatore præsentē, cunctos uos postponere rationis est: præmia siquidem magna uirtutis uobis sunt posita, quæ omni uita possideatis. Virtus etenim primitus bonarum causarum est præmium, deinceps etiam aliarum rerum præstat augmentum: ita, ut dum inter uos ea usi fueritis, magnam uobis conferat uitam, et inter alienigenas gloriosos efficiat, et apud posteros emanētis ostendat. Hæc itaq; poteritis adipisci, si legibus quas dictante mihi Deo constitui obediatis, easq; custodiatis, et earū sapientiam meditemini. Ego autē discedo gaudens in uestris bonis, commendans uos castitati legis, et bonæ conuersationis ornatui, uirtutibūq; ducum, qui prouidentiam uestre utilitatis exhibebunt: Deus autem qui hætenus uestri præsul extitit, pro cuius uoluntate et ego uobis utilis fui, non usq; ad præsens stare faciet prouidentiam suam: sed quanto tempore ipsi uolueritis eum habere patrocinantem, in uirtutis studijs permauētes, tanto præsidium eius habebitis. Consilia namq; uobis

bis præbunt optima, quæ sequentes, felices eritis, pontifex
 Eleazarus & Iesus, necnō & seniores, & principes tribuū,
 quos audire uos conuenit: scientes, quoniam omnes qui bene
 sub principe consistunt, & principatum tenere, & libertati
 præesse possunt: nec indignemini in his, quæ uos agere duces
 uestri poposcerint. Non etenim, ut beneficientibus iniuriam
 faciatis, in hoc fiduciam ponetis: quod de cætero declinantes,
 meliores causas habebitis: nec huiusmodi iram aliquando su-
 matis, quali circa me uti sepius præsumpsistis. Nostis enim
 quia frequenter peiora à uobis, quàm ab hostibus mortis pe-
 ricula sustinui. Et hæc non opprobans uobis dico: non enim
 in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens, hæc ad
 memoriam reuoco, quando nec tempore quo hæc patiebar,
 iratus agnoscor: sed ut de futuro à talibus temperetis, & in
 nullo uestris præsulibus iniuriā propter diuitias faciatis: quæ
 uobis Iordanem transeuntibus & Chananaam obtinentibus,
 affluenter adueniēt. Nam si per eas fueritis contemptores
 effecti, & uirtutem, deuotionemq; perdideritis, quam circa
 Deum geritis, cum primitus habebitis inimicum: & terram
 quam armis obtinuistis, iterum cum magnis opprobrijs amit-
 tetis: totumq; dispersi per orbem, uestro seruitio omnem ter-
 ram & mare complebitis: eritq; uobis, dum horum omnium
 experti fueritis, inutilis iam poenitentia & memoria legum
 non seruatarū. Vnde si uultis hæc apud uos permanere, dum
 hostibus præualueritis, nullum relinquatis ex eis, sed omnes
 perire decernite: ne uiuentibus eis illorum studia degustan-
 tes, à conuersatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos
 & templa quæcunq; habuerint, destruenda cōmoneo, & ge-
 nus & memoriam eorum igni consumi. Sic etenim bonorum
 uestrorum uobis erit firma securitas. Ne uerò per ignoran-
 tiam melioris rei natura uestra ad peiora declinet, & leges
 uobis

Deute. 7.
 & .11.

uobis dictante mihi Deo composui, & ordinem bonæ conuer-
sationis institui, cuius seruantes ornatum felicissimi eritis o-
mnium rerum. Hæc dicens, dedit eis in libro leges, & conuer-
sationis modum ibi conscriptum. Illi uerò flebant, & multum
querebantur ducem, memoriâ periculorū habentes, & quā
pro eorum salute gessisset: desperantes etiam de futuris, quasi
nullus eis princeps similis foret, minusq; iam Deum sui promi-
dere credentes eò quòd Moses eum potius exorasset. Tunc
eorum quæ in deserto ei cum ira locuti fuerant, poenitentiam
agētes ingemiscbāt: ita ut omnis populus in lachrymas pro-
rumperet: & plus quàm sermone dici potest gemitus cum do-
lore proferret. Moses autem cōsolabatur eos: & licet dignus
multis esse lachrymis uideretur, tamen amouebat eos à fletu,
utq; magna uterentur cōuersatione poscebat. Tunc ergo con-
uentus ita dimissus est. Volo autem conuersationē primitus di-
cere Moscos, eiusq; dignitatis uirtutes exponere, ut per hæc
legentes agnoscant, qualia initia nostri habuere maiores, &
sic ad aliarum rerum uenire narrationem. Scripta sunt autem
hæc omnia sicut ille reliquit, nihil nobis adiicientibus ad a-
natum, quod à Mose relictum non est. Hoc tantum placuit no-
bis modò nouitatis inducere, ut secundum genus nobis singula
disponantur: dispersa nanque ab illo in scriptis relictæ sunt,
quemadmodum Deum in singulis quibusq; cōsultuit. Propter
ea nanq; necessarium iudicauī hæc prædicere, ne qua nobis à
cōtribulibus hanc scripturam legentibus quæstio generetur.
Hic autem est ordo legum in nostra conuersatione competen-
tium. Quas autem nobis cōmuniter ad alterutros dereliquit,
has de moribus & causis explanare & referre distuli: quod
adiuuante Deo post nobis insinuare propositum est. Atq; enim
Dum Chananeorū terrā possederitis, & ad usum bonorū ui-
caueritis, & ciuitates iam ædificare cœperitis, ea facientes,
qui

quæ deo placita sunt, firmissimum pignus felicitatis habebitis:
 sit una uobis ciuitas sacra in terra Chananeorū in loco opti-
 mo, & uirtute præclaro, quancunq; deus sibi per prophetam
 elegerit: & templum in ea sit unum, & altare unum ex lapi-
 dibus non manu dolatis, sed passim iacentibus, qui dealbati
 erunt, & ad decorem, & ad uidendum ualde purissimi: ascen-
 sus autem ad eum sit non per gradus. In alia uerò ciuitate nec
 altare, nec templum sit. Deus enim unus, & genus Hebræorū
 est unū. Qui uerò blasphemaucrit deū, lapidatus, suspēdatur
 per diē, & sine honore, turpiterq; sepeliatur. Conueniāt autē
 in ciuitatē, in qua templum constituunt, ter in anno, à finibus Deut. 16.
 terræ, quam Hebræi tenuerint, quatenus deo & pro his quæ
 possident, gratias referant, & de futuris preces effundant, &
 conueniētes ad inuicem tunc epulantes amici sint. Bonum est
 enim, ut semetipsos alterutrum contribules non ignorent, sed
 sua studia sibi communicent. Hoc autem eis ex hac societate
 proueniet, ut & aspectu & loquela memoriā sui semper obti-
 neāt. Si enim alterutris impermixti sint, extranei sibimet pu-
 tabuntur. Sit autem & decima exceptio frugū uobis, præ- Deut. 18.
 ter eam, quam distribuit dominus sacerdotibus & Leuitis da-
 ri: quæ uendatur quidem per prouincias, & ad epulas mini-
 stretur, & hostias, quæ in sacra urbe sunt celebrandæ. Iustū
 est enim ex his, quæ de terra nascuntur, quam deus possidere
 uobis cōcesserit, ut ad honorem eius qui hæc tribuit, perfruan-
 tur. ex mercede mulieris fornicariæ non sunt sacrificia cele-
 branda. Nunquā enim ex his quæ de cōtumelia procedunt,
 diuinitas deletatur. nihil enim confusione corporū peius est.
 Similiter autem si quis pro coitu canis, aut uenaticij aut custo-
 dis gregum, mercedem acceperit, nunquam exinde deo sacri-
 ficandum est. Nullus blasphemet eos, quos alius ciuitatis esse
 putant. Sacra peregrina non esse furanda, neq; æs denomina-
 tum

- tum alicui deo, sumendum. Nullus uestrum texta ex lana et lino tunica uestiatur. Hæc enim solummodo sacerdotibus est
- Deut. 22. cōcessa. Conueniēte uerò multitudine in urbe sacra ad immolandum, post septē annos instante festiuitate, quæ uocatur scenopegia, id est, tabernaculorū defixio, summus sacerdos stans in excelsō tribunali, unde possit audiri, leges omnibus legat: et
- Deut. 11. neq; uxor, neq; filij audire prohibeantur, sed neq; serui. Bonum est enim, ut animabus inscriptæ leges, etiā memoria conseruentur, quæ nunquā deleri possint. Sic ergo neque peccabunt, non ualentes dicere, quod decreta legū ignorare uideantur. Leges enim multam habebunt contra peccantes audaciā, utiq; prædicentes eis, quæ sint passuri delinquētes, et animabus eorum inscribentes, quæ præcipiunt per auditum, quatenus omnino in interioribus eorū consistat uoluntas legum: in qua cū deficiunt, autores ipsi sue læsionis existunt. Discant etiam pueri primum legem, quæ est doctrina optima, et causa felicitatis eximia. Secūdo autem per singulos dies, manē et uespere testificāda sunt dona dei, quæ libertatis de terra Aegyptiaca concessit. Iusta est enim naturaliter gratiarū actio, quæ refertur et pro compensatione rerum iam factarum, et pro inuitatione futurarum. Inscribenda uerò et in ianuis ei, in quibus eis deus benefecerit, et brachijs singula quæq; declaranda, quæ uirtutem dei ualeant designare. et fauorē eim circa eos ostendere, quatenus undiq; circa eos illuceat dei fauor. Principes autē sint in unaquaq; ciuitate uiri septem, qui et uirtute, et iustitiæ studio sint eximij: unicuiq; uerò principatui duo uiri ministri præbeātur ex tribu Leuitarū. In omni autē honore qui in urbibus iudicare constituti fuerint, habeantur, ita ut illis præsentibus neq; blasphemare, neq; asperere agere liceat aliquibus: sic utiq; respicientibus pudorē dignorum hominum, tanquam si deum in illis cōtemnere uideantur. Iudices

dices autem puri potestatem habeant pronuntiandi, quod-
 cunq; uidetur eis, nisi forte pecunias eos quilibet accepisse
 pro iudicij diuersitate demōstret, aut aliam causam proferat,
 per quam eos non bene iudicasse conuincat. Non enim lucrum
 attendentes aut dignitatem, conuenit iudicare, sed iustitiā re-
 bus omnibus præponentes. Nam hoc non agens, deum quili-
 bet contemnere putatur, cumq; infirmiorē credere quā illos,
 quibus contra iustitiā timore potestatis sententia propria
 præstare cōtendit. Dei enim uirtus, iustitia est. Quisquis enim
 præstat eis, qui aut non iuste quærent aliquid, aut nō iuste in
 dignitate sunt constituti, illos potius deo potiores facit. Si ue-
 rò iudices non intelligunt de rebus sibi creditis iudicare, quan-
 do multa talia solent hominibus prouenire, integram causam
 in urbem sacram remittant: & cōuenientes pontifex & pro-
 pheta & seniores, quæ eis uidentur iusta, pronuncient. Vni
 testi nō credatur, sed tribus, aut ad ultimum duobus, quorum
 testimonium uerum faciat uita prior. Mulierum testimoniū
 nequaquam recipiendum propter leuitatē, & procacitatē ge-
 neris earū. Sed neq; serui testimoniū perhibeāt propter igno-
 bilitatē animi: quos aut propter lucrum, aut propter timorem
 uerisimile potest credi nō posse uerē testari. Si quis autē falsè Deut. 19.
 testatus est, conuictus ea patiatur, quæ passurus esset is, cōtra
 quem testimonium dixit. Si homicidio factō in aliqua urbe
 non inueniatur is qui fecit, ne in suspitione sit aliquis, quasi
 hoc per odium perpetrauerit, queratur quidē homicida cum
 multo studio: quinetiā de eo nuntiando proponantur edicta.
 Cum uerò nullus eum nuntiauerit, principes ciuitatum uici- Deut. 21.
 narum regionis illius, in qua cædes facta est, & seniores con-
 uenientes metiantur à loco, ubi iacet mortuus, regionem: &
 pars quæ fuerit uicinior ciuitati, populi huius, emētes uitulā,
 & deferentes ad uallem, & ad locum inutile aratro, & plan-
 tationi

tationibus, incidant ceruicem bouis: & sumentes aquam lauent manus suas super caput bouis sacerdotes, simul et Leuitæ & seniores illius ciuitatis, & exclament ab homicidio mundas se manus habere: & neq; gessisse, neq; factori communicare: & inuocent deum sibi propitiū fore, & nunquam tam malā passionem in illa terra contingere. Optima est, inquit, huiusmodi dispositio, & conuersatio talis: nec uobis alterius reipublicæ sit affectus, sed hanc diligite, dominas leges habētes, & secundum eas omnia facientes. Satis enim est, ut deus sit uester

Deut. 17. princeps. Si autem fuerit uobis regis amor, sit equidem iste contribulus, sitq; ei iustitiæ prouidentia semper, & uirtutis alterius magnitudo. Sciat autem is legibus atque deo plurimam inesse sapientiam, nihilq; gerat præter pontificis seniorumq; sententiam: nec multas nuptias usurpet: neq; abundantiam sectetur pecuniarum, nec ornatus equorum: quibus rebus sibi collatis, ultra leges superbus erit. Prohibeatur autem etiam si quis horū studiū habuerit, fieri ultra modum uestre utilitatis

Deut. 19. potentior. Terminos terre moueri non liceat, nec proprie nec alienæ, per quos uobis seruabitur pax: sed habeantur firmi in æternum positi, sicut diuina sententia, tanquam præliis & seditionibus ex hoc oriūdis, dum accedere ultra terminos auari uoluerint. Nam neque procul est, ut transcendat leges,

Leuit. 25. qui terminos uoluerit permutare. Qui in terra plantauerit, si ante quartum annum folia fructumq; attulerit, neq; deo ex hoc primitias offerat, nec ipse comedat. Non enim secundum tempus hoc illatū est, dum naturæ præter tempus uim fecisse uideatur. Vnde hoc neq; deo, neque proprio domino competit ad edendum. Quarto uerò anno uindemiam, & omne quod nascitur (tunc enim maturum est) colligēs, ad sacram deportet urbem: & cum decimis aliarum frugum expendat, cū amicis proprijs epulando, & cum pupillis & uiduis. Quinto au-

tem anno sit dominus, ut quæ fuerint nata fructificet. Qui terram uineis plantat, non seminet eam: sat enim est hoc, hanc enutrire germē, & laboribus aratri esse priuatam. Bobus terra aranda est, & nulla cum eis altera animalia iungēda sunt: sed proprium hoc genus sit ad arandum. Semina uerò sint munda, & impermixta: & nō duobus aut tribus generibus seminetur. Non enim communione dissimilium natura letatur. Neq; iumenta permisceantur, quæcūq; cognata non sunt. Metuebat enim tunc legislator, ne per hoc iniuria transfret ad homines, initium à minoribus & turpibus primo sumens. Nihil enim huiusmodi debet esse licitum, ex quo per similitudinem conuersio, quædam in communibus rebus habere possit accessum. Quapropter de rebus uilibus leges negligentia non habuerunt, scientes omnibus providere, ne in aliquo uideretur esse culpabiles. Metentes, inquit, & manipulos colligētes, non omnē decet messē excutere: sed relinquere aliquos manipulos, qui sint egentibus alimentum. Similiter autem & de uineis racemusculos pauperibus relinquendos, & oliuarum quendam fructum reseruandum colligentibus, & escam propriam non habentibus. Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia dominis utilis erit, quāta gratia ex indigentium satietate proueniet. Tunc diuinitas terram ad illationem fructuum proniorem efficiet, eorum qui non suæ tantummodo utilitati prospiciunt, sed etiam pro aliorum cibo cogitare noscuntur. Sed neq; bouum ora dum spicas terunt in area, sunt liganda. Non enim iustum est, ut qui simul laborauerunt in fructu, & circa natiuitatem eius fatigati sunt, participare prohibeantur. Neq; poma matura contingere iter agentes arcendi sunt, sed tanquā de proprijs eos debent permittere satuari, siue prouinciales sint, siue peregrini: & cū gaudio præbendum est eis ad comedēdum: portare uerò nihil liceat. Neq;

n 2 uinde

Deut. 22.

Deut. 24.

Deut. 25.

vindemiantes ex his quæ ad torcular portantur, gustare prohibeant sibi met occurrentes. Iniustum est enim bona quæ Dei voluntate ad viuendum data sunt, inuidere desiderantibus ea comedere; dum pomum sit in maturitate sicut Deus placuit, et mox abire festinet. Et licet aliqui per uerecundiam contingere non presument, rogantes eos, cum sint quidem Israëlites tanquam socij, et propter cognationem pariter domini, et ex alio loco uenientes, et ut munera suscipiant deprecandi sunt, quæ Deus eos uidere cõcessit. Damna siquidem iudicanda nõ sunt, quæcunq; per benignitatem transeuntibus conferuntur: quando Deus ubertatem bonorum præstat hominibus: non ut utantur soli, sed etiam alijs largiantur: uolens hoc modo fauorem suum circa Israëliticum populum, et felicitatis eorum administrationem alijs apparere. cum eos suam abundantiam alijs participare præcepit. Qui uerò præter hæc fecerit, quadraginta minus una plagas habena publica accipere uoluit, et liberum pœnam hanc turpissimam sustinere: quia dũ lucro seruit, fecit iniuriã dignitati. Bene, inquit, uobis erit expertis erumnarum Aegyptiarum atq; deserti, si habeatis curam eorum, qui nunc in similibus constituti sunt: et adepti diuitias ex misericordia et prouidentia Dei, easdẽ similiter egẽtibus diuidatis. Super decimas autem duas quas annis singulis prædixi celebrandas, aliam quidem Leuitis, alteram uerò ad epulationes, tertiam quoq; per annũ tertium expedit fieri ad distributionem inopum, mulierumq; uiduarum et infantium pupillorum. Germina quoq; quæcunq; prius nasci contingit, ad templũ perferant: et pro terra hæc proferente, quã eis præstitit possidere, Deũ benedicentes, sacrificiaq; quæ leges eos offerre iubent celebrantes, horum primitias sacerdotibus templi distribuant. Cum uerò hæc quilibet impleuerit, et omnes decimas unã cum primitijs, quas Leuitis ad epulandum dari;

Deut. 26.

dari mos est, obtulerit, discessurus domum stans è diuerso tem-
pli gratias quidem agat Deo, qui eos ab Aegyptiorū iniuria
liberauit : terraq; eis magna frui multaq; concessit testimo-
niumq; perhibeat, quia decimas secundū leges Mosi obtulit:
exoretq; Deū sibi propitiū & placidum semper esse, & cō-
muniter cum Hebræis omnibus permanere : utq; seruet bona
quæ dedit eis, & addat quæcunque donare potest. Vxores
autem ducant nubili iam tempore uirgines liberas, bonis pa-
rentibus procreatas. Qui uerò uirginem ducturus non est, ei
non iungatur quam discedere suasit ab alio, neque contristet
priorem maritum eius. Ancillas liberi non ducant uxores, nec
si per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiscentiam
nanq; retinere decorum est, & congruum liberæ dignitati.
Sed neq; fornicariæ sequendæ sunt nuptiæ, pro quibus corpo-
ris iniurijs nuptiales hostias non suscipit summa diuinitas. Sic
itaq; prudentia filiorū erit libera, & ad rectitudinis uirtutem
preparata, si nō fuerint de turpibus nuptijs. neq; de concupi-
scentia non legitime conuenientium procreati. Si quis ue-
lut uirginem desponderit, deinde non eam talem inueniat, cau-
sam dicturus, ipse quidem accuset utens ad probationem do-
cumentis suis : respondeat autem puellæ pater aut frater, uel
quicūq; post eos genere uicinior esse monstratur: & dum iu-
dicatum fuerit puellam non esse culpabilem, cum accusatore
permaneant, nullam habente uiro ulterius potestatem dimitten-
di eā, nisi magnæ causæ præcesserint, & contra quas nec re-
spondere possit. Is uerò qui audacter aut petulanter causam
puellæ uitij & derogationis intulerit, multacōdemnetur qua
draginta minus una plagarum, & quinquaginta siclos patri
dare cogatur. Si uerò conuicerit puellā fuisse corruptā, siqui-
dem popularis sit, eò quòd castè uirginitatē usq; ad legitimas
nuptias non seruauerit, lapidetur: si uerò de sacerdote sit na-

Deut. 24.

Deute. 21.

ta, uiua protinus concremetur. Si quis duas uxores habuerit, et alia quidem in honore magno fuerit et fauore, aut propter pulchritudinē et amorem, aut ob aliā causam: altera uerò in minori apud eum parte consistat: si ex dilecta filius, cū sit iunior illo qui ex alia procreatus est, petat propter patris fauorem quem circa matrem habet, priuilegia senioris: quatenus duplicem substantiæ paternæ partem accipiat, sicut in legibus definitum est, non ei concedatur. Iniustum namq; est, ut qui natiuitate senior est, eò quòd minus mater eius à patre diligatur, debita parte fraudetur. Qui puellam corruperit ab alio desponsatam, si quidem suadens ei, et ad corruptionē sibi consentientem habuerit, cum ea moriatur. Maligni enim sunt utriq;: ille quidem, eò quòd turpitudinem puellam uoluntariē sustinere suaserit, et nuptijs liberis hæc mala præferre cōegerit: illa uerò, quòd, semetipsam propter libidinem propriam, aut propter lucrū ad contumeliā persuasa præbuerit. Si uerò alicubi eam solā inueniens nullo adiutore præsentē compreserit, solus ipse moriatur. Qui uirginē corruperit nondum alicui desponsatam, ipse eam ducat uxore. Si uerò patri puella nō placeat, ut ducat eam, quinquaginta siclos pretium soluat iniuriæ. Ab uxore copulata sibi uolēs quicumq; disungi propter quasq; causas, quæ multis modis hominibus prouenire noscuntur, ex scripto, quòd nunquam cum ea cōueniat, compromittat. Sic enim habebit potestātē aliæ copulari: nā prius illa alteri iungi non potest. Si autem et illo moriente uoluerit eam prior uir recipere, non ei liceat. Quæ si sine filijs fuerit à marito derelicta, frater illius eam accipiat: et natū filiū mortui nomine uocans, hereditatis suæ nutriat successorem. Hoc enim et publicis utilitatibus proderit, domibus minime destitutis, et cognatis possunt substantiæ cōseruari, et mulieribus releuatio calamitatis auferri: quando priorum maritorū proximis

ximis

ximis coniunguntur. Si uerò noluerit eam ducere frater, ueniens mulier illa apud seniores testimonium huius rei perhibeat: quia uolentem eam domi manere, et filiū ex eo habere, non suscipit, iniuriā faciens fratris defuncti memoriae. Requiritibus uerò senioribus, pro qua causa nuptiis eius abstineat, siue maximam causam siue paruam dixerit, ad hoc ueniendum est, ut soluens uxor fratris caligulas illius uiri, et expuens in faciem eius dicat, hoc dignum esse ab ea pati, iniuriam defuncti memoriae facientem. Et ille quidem à senioribus abscedat, hoc obprobriū habens omni tempore uitæ suæ: illa uerò si uoluerit, alij cui libet se petentium nubat. Si quis captiuam ceperit uirginē, siue iam nuptam uolens ei copulari, non primitus liceat eius cubile cōmunionemq; cōtingere, antequam illa radens caput suum et lugubre schema percipiens, parentes defleat et amicos, quos in bello perdiderit: quatenus de eorū tristitia satiata, sic deinceps ad epulas cōuertatur et nuptias. Bonū est enim et iustū accepturo, de qua filium habiturus est, ut eius satisficiat uoluntati: et nō tantummodo libidinem sequens propria, quod uxori futura eharum possit esse contemnat. Trīginta uerò in luctu diebus expletis (sufficiūt enim isti dies sapientibus ad lachrymas amatorū) tunc procedat ad nuptias. Si uerò cupiditate plenus, habere eā contemnat uxore, ad seruitiū eam deducere nō habeat potestatem: sed ubicunq; uoluerit mulier ire, discedat, hanc libertatem habens. Quicunq; uerò iuuenum contēnunt parentes suos, et eis honorē non præbent, aut propter uerecundiam, aut propter insipientiam iniuriam facientes eis, primum quidē sermonibus eos moneant ipsi parentes (sufficiūt enim ad hæc huiusmodi iudices) dicentes nō se propter delectationē fuisse coitu naturali permixtos, neq; pro augmento pecuniarum, dum essent facultates parenti utrique communes: sed ut ipsi filios haberent, qui

Deut. xi.

eos in senectute gubernarent, & quibus egerent per eos haberent: quod dum cum gratia fiet, deo præcipue charum est. Adijciant etiam hæc uerba, dicētes, Fouētes studio magno nutriuimus, nulliq; rei pepercimus, quæ ad salutē tuam tenderet, & utilitatem optimæ tibi eruditionis afferret: nunc autē quoniam decet ueniam tribui iuuenum delictis, monemus te: respisce, in quocunq; pro nostra exhonoratione minor inuentus es, & ad modum temperamenti cōuertere: sciens etiam deum ea quæ cōtra parentes præsumūtur, nimis ingratis ferre: quoniam & ipse totius humani generis pater est, & unā cum illis exhonorari uidetur, qui eandē appellationem habere noscuntur. Indignum ergo est à filijs suis hæc sustinere, cum & lex talium sit ultrix inuitabilis, cuius te fili experimentū sumere non optamus. Et si in his uerbis iuuenum temperetur audacia, ab obprobrijs liberantur, quæ ex ignorantia proueniūt. Sic enim & legislator bonus inuenietur, & patres felices erunt: non uidentes nec filium puniri, nec filiam. Cui uerò parentū sermones atq; doctrina propter intemperantiam suam pro nihilo esse uidebuntur, sine pacis fœdere inimicas sibi faciet leges, cum frequentibus cōtra parentes præsumptionibus incitatur. Is enim, inquit, eiectus extra urbem, sequēte multitudine, lignoq; suspensus, & permanens tota die ad uisionem cunctorum, nocte sepeliatur: sicut & alij, qui quocunq; modo perimi legibus, decernuntur. Sepeliantur autem & hostes, & nullus mortuus expers iaceat sepultura, soluens poenam ultra iustitiam. Nulli uerò Hebræorum ad usuras liceat fœnerari, neq; cibum, neq; potum. Non enim iustum est à contribule redditus sustinere, sed solatiū utilitatis eius lucrū esse decernere: & gratiarum actionem, & recōpensationem à deo referendā pro benignitate sufficere. Qui uerò acceperint siue pecunias, siue quoscūq; fructus siccōs uel humidos, reminiscētes deum,

hæc

Deut. 23.

hæc cum dilectione restituât, tanquam reponētes in proprijs loculis, & iterū cum opus fuerit, hæc tollētes. Qui uerò circa redditionem impudentes extiterint, non in domos eorum est introeundum, pignusq; sumēdum, antequam ex hoc causa dicatur. Pignus enim à foris sumendum est: & ei debitor per se portare debet, nihil resistens ei, qui cum auxilio legis ad eum uenit. Si quidē idoneus sit cui pignus ablatum est teneat illud creditor, quoadusq; restituat, quod debetur: si uerò pauper est, restituat antequā sol occumbat, & maxime si uestis sit in pignore constituta, ita ut eam habeat ad soporē: quando naturaliter pauperū deus misceatur. Mola uerò & uasa ei cō-

Deut. 24.

grua non sunt accipiēda pro pignore, ne instrumētis necessarijs ad ciborū alimenta priuentur, & pro egestate pessimum aliquid patiantur. In furto hominis, poena sit mortis: qui uerò aurum aut argētum abstulerit, condemnnetur in duplam. Qui iumentū rapuerit, damno quadrupli cōdemnetur, præter bo- uem purum: hoc enim quincuplam soluat. Qui uerò ad soluē- da multa fuerit inops, sit seruus eorum, quibus est condemna- tus. Si quis fuerit cōtribuli uēditus, sex annis seruiat: septimo autem liber abscedat. Si uerò filio ei ex ancilla nato apud em- ptorem, propter affectū eius ex familiaritatis dilectione ser- uire uoluerit, instante anno iubileo, qui est quinquagesimus, liber efficiatur cum uxore simul & filijs. Si quis autem au- rum uel argentū per uiam inuenerit, querat cum qui perdi- dit, præconemq; mittēs, in quo eum loco inuenit, restituat: & ex alieno damno nō bonam utilitatem esse decernat. Similiter autem & de pecudibus, quæcunq; in deserto errare compere- rit, non inuento repente domino, apud se reseruet: testem ha- bens deum in his, quod noluit aliena lucrari. Nulli liceat pertransire, cum iumentum alicuius tempestate fatigatū in lu- to uiderit cecidisse, sed alleuet illud, & proprio adiunādo la-

Deut. 22.

bore, ei adiutor existat. Vias autem ignorantibus demonstrandas, & non risum actitantes de eorum errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blasphemet absente. Percussus in lite quis, ubi non est ferrum, repente mactetur: idem patiente eo qui percussit, quod fecit. Si uero portatus ad domum propria qui percussus est, aegrotet diebus multis, deinde moriatur, sit innocens qui percussit. Sanato autem illo, & multas expensas in aegritudine faciente, restituat uniuersa percussor, quaecumque in uulneris sanandi tempus expendit, & quaecumque medicis erogauit. Qui mulierem pregnantem calce percusserit, si quidem abortiuum fecerit mulier, pecunijs à iudicibus condemnatur, tanquam per corruptionem uentris augmentum plebis faciens detrimentum. Dentur autem & uiro mulieris ab eo pecunie. Moriente autem ea ex ea plaga, & ipse moriatur: animamque pro anima censente lege ponendam.

Venenum neque mortiferum, neque quod ad alias sit utile lesionem, nullus Israelitarum habeat. Si uero inueniatur quisquam hoc possidere, moriatur: hoc patiens, quod erant toleraturi illi, contra quos uenenum probatur esse confectum. Qui excacauerit quenquam, similia patiatur: priuetur, quo priuauerit alios: nisi forte pecunias accipere uoluerit qui excacatus est. Leges etiam illi dant licentiam, qui passus est, aestimare casum passionis sue: & concedentes sunt, si seuerior esse uoluerit. Bouem cornu percutientem dominus interficiat. Si uero aliquem interficiat percutiens taurus, ipse quidem lapidatus moriatur, & neque ad cibum utilis habeatur. Si uero culpabilis etiam approbetur dominus, praescius eius naturae, nec cauens, & ipse moriatur: tanquam ipse eius qui à boue peremptus est, autor mortis extiterit. Si uero seruum uel ancillam bos perimat, ipse quidem lapidetur: triginta uero siclos eius domino, lapidati dominus dare damnetur. Bos autem si à boue percussus moriatur

tuus fuerit, uendatur & qui mortuus est, & qui percussit, & pretium amborum eorum domini sibi distribuant. Qui puteum, siue lacum effodiunt, diligentiam habeant, ut tabularum illic faciant tegumentum: non ut aliqui haurire prohibeantur, sed ut nullum sit ibi cadendi periculum. Et si in huiusmodi profunditatem non clausam incidens iumentum alicuius moriatur, eius pretium domino proprio soluendum. Circundanda est quoque maceria in puteis, siue lacubus, quæ pro muro sit, quatenus non sinat illic deuolutos extinguere. Depositum si quis acceperit, tanquam rem sacram, aut diuinam ita custodiat: nullusque fraudare creditorem studeat, neque uir, neque mulier, nec si immensam auri lucraturus sit quantitatem: spernens quasi nullus sit, qui eum possit arguere. Generaliter itaque conuenit, unumquemque suam conscientiam scientem bene agere: & testimonio suo sibi sufficientem uniuersa gerere, quæ ab alijs possint laudis premia condonare, & maxime respicientem ad Deum, quem nullus malignorum latere potest. Si uero nihil agens dolose perdiderit, cui creditum est depositum, ueniens ad septem iudices, iuret Deum, quod neque eius consilio uel malitia perijt, neque aliqua rei perditæ parte sit usus: & inculpabilis tunc abscedat. Si uero uel in aliqua parte usus fuerit, rem sibi creditam ipse perdat: etiam uniuersa & quæcunque accepit, reddere condemnetur. Sicut autem de rebus depositis sanctum est, ita & si quis mercedem fraudet operantium corporibus suis, habeatur odibilis. Vnde non est fraudanda uiri pauperis merces: scientibus uniuersis, quod pro terra alijsque possessionibus ei Deus hoc præbuit. Sed neque differenda solutio est, sed sub die præbenda: tanquam nolente Deo fraudari quenquam usu laboris sui. Pro iniustitia patrum non debere filios puniri, sed propter suam potius uirtutem eis misericordia præbenda est, non læsio, quod filij pessimorum

fuerit

Exod. xi.

Deut. 24.

fuere patrum: neq; odio habendi sunt ab iniquis nati. Sed neq; patribus filiorum sunt repēfanda peccata, cum multa iuuenes extra noſtram doctriṇā ſibi met arrogent per ſuperbiam, nolentes quæ ſunt utilia doceri, & coitum fugere: per quem unā ſecum & maſculi uirtutem, & fructum filiorum procreationis amittunt, quē nobis hominibus ad augmentū generis præbuit Deus: quādo hoc uelut in nece futurorū filiorum agitur, et per hoc eorum exterminatur initium. Nam ſicut animæ illorum debilitantur, ita & quæ ſunt corporis permutantur. Similiter autē quicquid putatur eſſe uidentibus monſtruoſum, nō liceat fieri neque de hominibus, neq; de cæteris animalibus. Hæc ſiquidē uobis legū ueſtræ reipub. ſit pacifica cōſtitutio: et Deus propitiuſ eius decorē inuiolabilem conſeruabit: nullūq; fiat tēpus, quo in aliquo aliquis hæc innouet, & in contrariū mutet. Quia uerō neceſſe eſt humanū genus incōſiderata pericula, aut uoluntariis turbas incidere, etiā de his breuia proloquamur: quatenus præſciētes quæ oportet fieri ad opus ſalutis ſitis idonei, & nō tunc requirentes quæ uos cōueniat facere minus inſtructi temporibus ſuccumbatis. Terrā quā uobis ſine laboribus præbuit Deus & ſine uirtutū exercitatione cōceſſit, præſtitit quidem ut ea ſine bello fruamini: neq; alijs in ea contra uos bellantibus, neq; in teſtina ſeditione cōcuſſis: per quam contraria ueſtris patribus gerentes, quæ ab illis cuſtodita ſunt perdatiſ: ſed utentes bonis legibus quas uobis Deus præbuit, perſiſtatiſ. Si uerō caſus belli aut nūc uobis, aut ueſtris filijs poſtea fortē prouenerit, extra terminum hoc agatur. Belli uerō legationes & præcones mittite ad uolūtarios hoſtes. Ante arma nāq; bonū eſt apud eos uti ſermonibus declarātibus, quoniam & militiam copioſam habentes, & equos, & arma, & ante hæc propitiū Deum, & uobiſcum pariter dimicantem, tamen petite, ut nequaquam cum
 eis pu

eis pugnare debeatis, ne res eorū auferre cogamini. Et si qui-
 dem consentiunt, bonum uobis est seruare pacem: si uerò con-
 fidentes in se, quasi uirtute præcellant, & uos uexare conan-
 tur, exercitum super eos inducite, principe quidem utentes
 omnipotente Deo: sub principem uerò cōstituite unū, qui cū-
 ctos uirtute præcellat. Multorum nanq; principatus, his qui
 agere quicquam celeriter compelluntur, impedimentum est,
 et potius nouit nocere quā iuuare. Exercitus autem duca-
 tur mundus, & inter omnes corporis robore, & animi auda-
 cia præpositus: timidi uerò discernendi sunt, ne dum circa cō-
 gressionem belli conuertuntur ad fugam, hostibus magis uires
 adiçant. Eos qui nuper ædificauerūt domus, quibus tempus
 annale non fuit ad fruendū, & qui plantauerunt, & necdum
 participati sunt fructibus, in prouincia dimittendos, sed etiam
 eos qui sponsi sunt, & qui nuper uxores duxerunt: ne deside-
 rio earum parentes uite, & seruātes semetipsos, ut illis fruā-
 tur, arma tractare contemnunt. Cum uerò castra, inquit, duci-
 tis, prouidete ne quid mali geratis. Obsidentes uerò ciuita-
 tes, & lignis egentes ad machinarū opus, nō incidatis arbo-
 res terræ fructiferas: sed parcite, scientes eas à Deo pro utili-
 tate hominū esse productas: quæ si uocē haberēt, iurgium uobis
 inferrent: quia cum nō sit in eis causa bellorū, iniquæ sectionis
 præiudicia patiātur: & si uirtus eis foret, etiam demigrarēt,
 et in aliam terram decederent. Vincentes autē in pugna,
 rebelles occidite: alios uerò ad tributa reddēda seruate, absq;
 gente scilicet Chanaanæa. Hos enim cum omni domo cunctos
 oportet exterminare. Custodite autē in bello præcipue, ut
 neq; mulier utatur instrumento uirili, neq; uir tunica mulie-
 bri. Huiusmodi siquidem Moses Hebræorum rempublicam
 dereliquit. Leges autē prius quadragesimo anno cōscriptas
 tradidit, de quibus in alia sum cōscriptione dicturus. Reliquis
 uerò

Deut. 31. 32.
& 33.

Deut. 27. & 28.

uerò diebus frequenter eis benedictiones per ecclesias dedit: et super eos qui nō legitime uiuerēt, sed quæ in eis sunt definita transcenderent, maledictiones imposuit: deinde hexametrum eis carmen effecit, quod in libro dereliquit in sacrario conseruandum, eloquium continens futurorum, secundū quod omnia facta sunt atq; fient, nullaq; ueritate priuatur. Hos igitur libros simul et arcam, in qua et decem uerba duabus tabulis conscripta recondidit, et tabernaculum tradidit sacerdotibus: et populum adhortatus est, ut dum obtinerent terram, et collocarentur in ea, Amelechitarum non obliuiscerentur iniuriā: et castrametati super eos, poenā de eis sumerent, eò quòd eos in deserto afflixissent. Capta uerò terra Chanaan eorum, omnē eius multitudinem perimi iussit: et altare erigendum, quod ad solis respiceret ortum: non longe ab urbe Sichimorum inter duos montes. Garizeo quidem à dextris posito, à læuo autem eo qui Hebal nuncupatur: diuisoq; exercitu per sex tribus in duobus, et cum eis Leuitis et sacerdotibus, primum quidem eos qui in monte Garizeo essent orare fanciuit, bona super eos accedere, qui circa religionem Deilugumq; custodiam studium haberent, ne offenderēt in his quæ Moses imperauit, et his fauere alias tribus: rursumq; his oratibus, sed alias respondere benedicentes: deinde transgressoribus ponere maledicta, et in eorū cōfirmatione sibi tribus adinuicē consonare. Cōscripsit autem benedictiones et maledictiones eorum, ut nequaquam longo tempore hæc doctrina deficeret. Quas etiam moriens in altaris latere utroq; cōscripsit, stante populo, et secum sacrificia et holocausta celebrante, quod nequaquā ulterius fecit. Hæc ergo cōstituit Moses, et Hebræorū gens hæc mandata sequendo consistit. Altera uerò die populum cum mulieribus et infantibus in ecclesiam cōuocauit, ita ut etiam famuli adessent, et ei iurandum pro legum

legum custodia celebraret, ut de deo perfecte cogitantes, neque cognatis fauentes, neque terrore permoti, neque aliam quamlibet fortio rem causam quam legum custodiam arbitantes, earum precepta transcenderent: sed siue quisquam eorum consanguineus tentaret huius conuersationis iura confundere, siue ciuitas foret, in eis ulciscerentur et singulariter et communiter: et cum eis praeualerent, etiam fundamenta subuerteret, ut neque pauimentum contemnentium, si esset possibile, remaneret: si uero nequirent ferre tormentum, hoc ipsum ostenderent, quia non sua uoluntate fecissent. Et in his quidem multitudo iurabat. Docuit autem eos quemadmodum sacrificia praecipue deo placerent, et quomodo praeliantes digni fierent utentes coniectura lapidum, de quibus primitus declarauit. Prophetauit autem et Iesus praesente Mose. Igitur Moses cuncta quae forent pro populi salute facienda, in bellis simulque in pace tractans, legibusque compositis, et distributis reipublicae pariter ornamentis, ait, quia ei diuinitas indicauerit, si transgredierentur eius religionem Hebraei, experirentur aduersa: ita ut eorum terra armis hostium compleretur, et urbes destruerentur, et templum concremaretur, et uiri uenditi seruituri forent, nullo eorum calamitatibus miserante: eosque cum talia sustinerent, frustra esse poenis usuros. Deus tamen, inquit, qui uos creauit, et ciuitates ciuibus uestris templumque restituet, eritque harum rerum calamitas non semel, sed saepius affutura. His dictis, exhortatus est Iesum ad Chanaanos exercitum ducere, tanquam deo cooperante in his quaecumque tentaret: et omni multitudini benedicens, Quoniam ego, inquit, ad nostros pergo maiores, et deus hodie me ad illos ire decreuit, gratias quidem ei adhuc uiuens uobisque praesens refero, propter prouidentiam eius, quam non propter libertatem solummodo uestram gerens, sed etiam pro muneribus optimis
semper

semper exhibuit : laborantiq; mihi, & omnem sollicitudinem adhibenti pro meliori uestra cōuersatione, sua solatia nō negauit, & in omnibus placidū nobis præbuit semetipsum : magis autē ipse fuit, qui etiā bonam cogitationē dedit, sinē concessit, me utens sub principe pariter & ministro, in quo uestrum populū uoluit adiuuare. Pro quibus omnibus benedicere uirtuti dei, cui cura erit, & in futuro cogitare pro uobis, moriens optimū iudicauit, & ipse utiq; hoc debitum deo restituens, & uobis ad memoriā derelinquēs: quia colere uos semper hunc oportet, & honorare; & leges rerum omnium quas præstitit, placidusq; permanens adhuc præbebit: tanquā optima dona seruare: quia pessimus inimicus est & homo nequissimus, qui legislatori facit iniuriā, et leges ipsas frustra positas arbitratur. Deum uerò nō prouocetis ad iracundiā legibus neglectis, quas ipse deliberauit uobis. Hæc autē Moyses ad finē uite dicēte, & cū benedictione singulis tribubus futura prophetante, populus cecit cūctus ad lachrymas: ut etiā mulieres tundentes sua pectora, demonstrarent in eius morte lugebrem passionem. Sed & paruuli flentes, cum adhuc magnā retinendam tristitiā inualidi forent, declarabant, quoniam & ipsi uirtutem eius & magnitudinē ultra ipsam infantiam sentiebant. Erat itaq; iuuenibus ac senioribus ærumna magna & tristitia. Alij nanque scientes quali autore priuarētur, de futuro lugebant: alijs uerò maximus ob hoc increuit luctus, quoniam cum nondum bene eius uiderentur degustare uirtutem, tali principe fraudabantur. Nimietatcm uerò gemitus populi atq; dolorum, conijcere poterit unusquisque ex eo, quod tunc ipsi legislatori prouenisse dinoscitur. Nam dum omni tempore suaderet, non oportere quenquam pro futura dei morte, tanquam hoc uoluntate & legis natura serēte: in his tamen que gerebantur à populo, uictus est ut defleret. Igitur
properan

properantem quò erat auferendus, cuncti cum lacrymis fo-
quebātur. Et Moses alios quidem, manu silentiū faciens, pro-
cul quietos manere præcepit: proximos autem suis cōsolaba-
tur sermonibus, ne sequentes lugubrem ei facerent finem. Illi
uerò etiam hoc præstandum iudicantes, ut propria uoluntate
discederet, semetipsos in alijs locis retinere flentes, et ab-
euntem lacrymis currentibus intuētes: quem solummodo se-
niores deduxerūt, et pontifex Eleazarus, et princeps Iesus.
Cumq; uenisset ad montem, qui uocatur Abarim, qui est excel Deut. 34.
sus, et è diuerso positus Hiericho, terrā optimā Chananæo-
rum et amplam intuentibus ad uidendum præbens, seniores
dimisit. Et dum ualediceret Eleazaro et Iesu, eisq; adhuc lo-
queretur, nube subito super eum astante, in quadam conualle
sublatus est. Scriptum est autē in sacris libris, eum fuisse mor-
tuum propter metum, ne propter excellentiam uirtutis que
erat circa eum, ad diuinitatem abisse putaretur. Vixit autem
omne tempus annorum uiginti et centum, ex quibus à parte
tertia princeps fuit, minus uno mense. Defunctus est autē ul-
timo mēse anni, qui à Macedonibus uocatur distrus, apud nos
autem adar mensis initium est: sapientia cunctos homines,
qui fuerunt quocunq; tempore superans, et optimè his, que
intelligebat utens: ad dicendum uerò, et ad loquēdum popu-
lo ualde gratissimus, et alia multa bona possidēdo nimis ido-
neus, sic quoq; cunctis abstinens passionibus, ut neque esse in
eius anima putarentur, sed solummodo eorum nomina sciret,
et in alijs potius, quàm in se esse conspiceret. Et dux quidem
inter paucos illi similis fuit, propheta uerò qualis ille, alter
nullus, ita ut quicquid eum contigisset loqui, deus putaretur
audiri. Luxit hunc populus triginta diebus: et nunquam He-
breos tristitiæ magnitudo tanta detinuit, quāta fuit in transi-
tu Mosi. Diligebant etenim eū non solum qui fuerūt experti,
o sed

sed etiam qui eius legebant leges, quæstionesq; vehementissimas faciebant, et eius uirtutem ita considerabant. Finis itaque Moyses declaratus à nobis hoc modo sufficiat.

F L A V I I I O S E P H I A N T I Q V I T A tis Iudaice liber quintus.

Iesus Mose mortuo ductor exercitus transito Iordane euerit Hiericho, seruata tantum Raab. Achar ob furtum occiditur, dum ob eius maleficiū, multi Israelitæ cecidissent, ultore Deo deq; ciuitate Ain expugnata, prædaq; inde direpta.

C A P. I.

Iosue 2.

MOSE itaque prædicto modo ab hominibus abeunte, Iesus iam in eo omnibus legitimis finem habentibus, et luctu quiescente, præcepit ut populus esset præparatus ad expeditum: misitq; exploratores ad Hiericho, qui et uirtutem eorum, et quàm ipsi uoluntatem habere uiderentur, agnoscerent. Ipse uero disponebat exercitum, tanquam Iordanem opportuno tempore transiturus: et conuocans principes tribuum Ruben et Gad, et præsules Manasse (nam et huius tribus mediam partem in Amorraea ascripserat habere, quæ est Chananæorum terre pars septima) commemorabat eis quæcumq; Mosi promississent: atq; poscebat, ut præstio essent illius prouidentiae, qui neque dum moreretur. circa eos descisisset: et utilitati communi semetipsum ad ea quæ præcipuebat prouisus mentibus exhiberent: et sequentibus quinquaginta milibus armatorum à loco qui dicitur Abela, ad Iordanem accessit in stadiis sexaginta. Cumq; fuisset illic castrametatus, repente exploratores aduenerunt, nihil horum quæ agebantur apud Chananæos ignorantes. Latenter enim prius

omnem

omnem urbem eorum licenter considerauerunt, simul & muros, quicunq; fortes, & qui non ita cauti esse uiderentur: sed & portas, quæ dum essent fragiles, opportunum præberent inuasuris introitum. Non autem curabant ciues, quicunque uidebant eos ista considerare, putantes uisionis gratia peregrinos aptissima eos ciuitatis loca singula perscrutari, non uoluntate tamen hostili. Cumq; uestpere factum fuisset, & descendentes in habitaculum quoddam muro uicinū uenissent, in quo etiam cœnaturi erant, essetq; eis iam discedendi cura, nunciatum est regi cœnanti, quod exploratores quidam ciuitatis ex Hebræorum exercitu uenientes essent in Raab habitaculo, cum multa latendi prouidentia constituti. Ille uerò repente eos præcepit comprehensos adduci, ut eos torquens agnosceret, quid agere uolentes adessent. Cumq; inuasionem eorum Raab agnosceret (nam supra murum stipulam lini sicabat) exploratores quidem illic abscondit. His autem qui missi fuerant à rege dicebat, quod peregrini quidam ignoti fuerint antè paululum quàm sol occumberet apud eam, & cœnantes abscesserint. Quos si timorem ciuitati, & regi periculum ferentes uenisse putarent, sine labore eos comprehenderent persequentes. Illi uerò muliere ita loquente, nullum eius arbitrati dolum discesserunt, neq; perscrutantes habitaculum eius. Cumq; perrexissent per uias, per quas eos precipue ire credebant, & quæ ducerent ad uada Iordanis, & nullum signum agnoscerent, à labore quieuerunt. Tumultu autē sedato, Raab deducens uiros, & periculum pro eorum salute faciens suum, quæ si capi in eorum occultatione potuisset, nequaquam supplicia regis euasisset, sed cum omni domo pestime deperisset, rogabat, ut haberent sui memoriam: & dum Chananæorum terrā obtinerent, huius salutis repēsationem eos sibi cōferre poscebat. Quo factō, dimisit abire eos ad pro-

priaciurantes, ut eam liberarent, et qui cum ea forent, dum uenientes in ciuitatem uassarent eam, et omnes habitatores eius secundum sententiam apud se presinitam unam perimerent. Hec enim illa se scire dicebat, signis Dei uirtute monstratis. At illi et de presentibus gratias referentes, et de futuris iurabant opere se repensaturos fore: et suadebant, ut dum sentiret capiendam ciuitatem, omnem possessionem suam atque domos mesticos in illo habitaculo recondideret, et ante ianuas coccineum funem appenderet, quatenus sciens domum princeps, ne quid ei mali fieret, custodiret. Adijciebant enim: Nunciabimus ei, quia tuo fuerimus solatio liberati. Si quis uero paginando ceciderit tuorum aut tu, nequaquam nobis hoc ascribas, quia propter Deum quem iurauimus, nunc tibi proponimus, ut in nullo debeas quasi de iurisiurandi transgressionem dubitare. Et illi quidem hec promittentes abibant dispersi per murum: et ad suos peruenientes, nuntiauerunt quaecumque in urbe gessissent. Iesus autem pontifici Eleazaro et senioribus dixit, quae fuerant ab exploratoribus iurata Raab, qui iurandum sua quoque sententia firmauerunt. Metuente uero duce transitum fluminis, cum esset gradus eius impetui, et neque pontibus transiretur: nam primitus non erat iunctus: qui etiam si uellet ei pontem facere, nequaquam se arbitrabatur propter hostes habere permissionem, inter haec Deus transibilem fluuium fieri ei compromisit, magnitudinem eius imminuens. Et duobus transactis diebus, Iesus transposuit castrum exercitum, totamque multitudinem, tali modo: Praecedebant quidem sacerdotes habentes arcam, deinde Leuitae, tabernaculum et uasa, quae ad sacrificiorum ministeria sunt necessaria deferentes. Sequebatur autem Leuitas per tribus suis omnis exercitus, habens in medio infantes atque mulieres. Metuebant enim propter eos, ne uim paterentur in flumine.

Cumque

Cumq; sacerdotibus primis introeuntibus meabilis iam fluuius uideretur, altitudine quidem eius imminuta, aluco uerò (eò quòd nò multus esset fluctus) quasi ad sicci pauimentum instar exposito, omnes iam confidenter fluium transmeabant: et qualem cum Deus futurum esse prædixerat, talem esse conspiciebant. Steterunt autem in medio sacerdotes, donec turba transiret, et securitatem attingeret. Omnibus itaq; transeuntibus, egressi sunt sacerdotes, liberum iam fluuium relinquentes, ut more suo discurreret. Et fluuius quidem egressis Hebræis denuo creuit, et magnitudinem suam recepit. Illis uerò quinquaginta stadiis præcedentibus, exercitus usq; ad decem stadia Hiericonis accessit. Iesus autem altare ex lapidibus, quos singuli principes tribuum tulerāt de profundo Iordanis, iubete propheta constituens, pro futuro signo interrupti fluminis, super eum sacrificauit Deo. et festiuitatē Paschæ in illo loco cunctus populus celebrauit: et omnium quæ eis deerant primitus, facillimè tunc abundabant. Nam et messē iam maturam Chananeorum metebant, et cetera opulentissima possidebant. Tunc etenim eis etiam cibus mannae defecit: quo aliti quadraginta fuerant annis. Cum hæc uerò Israélite facerent, et Chananeï nequaquam contra eos exirent, sed clausi muro quiescerēt, Iesus eos obsidere deliberauit. Et prima die festiuitatis ferebant arcā sacerdotes, et circa eam undique pars erat armatorum custodientium. Alij q; sacerdotes præcedebant septem buccinis suis tubas mittentes: rogantq; simul exercitū, ut uiriliter circuitrent murum. senioribus suis sequentibus, et tubas mittentibus solummodo sacerdotibus. Quo gesto, ea die nihil amplius facientes, ad castra reuersi sunt. Cumq; hoc sex diebus fecissent, septimo die omnē populum colligens armatorū Iesus, captiuitatē urbis annuntiavit: et quia eis illa die Deus eam sine labore contraderet, muris

Iosue 4.

Iosue 5.

Iosue 6.

eius sponte prostratis, omnia tamen occidenda quæcunq; anim-
 mum potuissent habere præcepit, & nullo labore ab hostium
 nece quiescendum: & ut neq; misericordia cædendi, neq; cir-
 ca prædam uacandam fugientes contemnerent inimicos, sed
 animantia cuncta perimerent, & nihil ad usum propriæ uo-
 luptatis auferrent: aurum uero uel argentum quodcunq; inue-
 niretur, iussit auferri, ut Deo præcipue gestorū primitiæ ser-
 uarentur, quæ primū fuissent ciuitate subacta perceptæ: so-
 lam uero Raab liberandam decreuerūt, & generationē eius,
 eo quod exploratores ei præbuerāt iusiurandum. Hæc dicēs
 Iesus, atq; disponens exercitum, deduxit ad ciuitatem. Circui-
 bant autem iterum urbem arca præcedēte, & sacerdotibus ad
 opus populū commonentibus. Cumq; septies circuisissent, &
 paulatim quiescissent, repente cecidit murus: neque machinæ,
 neq; alia uiolētia muro ab Hebræis illata. Illi uero ingredien-
 tes urbem Hierico omnes in ea percemerunt, inopinabilem mu-
 ri ruinam obstupescētes, mentibus utique eorum ad defra-
 sionem suam inutilibus subitō constitutis. Necabantur autem
 per itinera constipati, & in domibus apprehensi, nulliq; pe-
 nitus parcebatur: sed omnes pariter occidebant, usq; ad mu-
 lieres etiam infantes: eratq; ciuitas plena mortuorum corpo-
 ribus, & nullus effugit necis incursum. Ciuitatem uero cuncti
 incenderunt, simul & regionem. Raab uero ad illud coenacu-
 lum cum suis confugientem, exploratores eripuerunt. Quan-
 dum ad se Iesus uenire fecisset, gratias egit pro exploratorū
 salute, & pro tali beneficio dixit non se retributionibus fore
 minorem: donauitq; eam repente multis agris, & rebus maxi-
 mis honorauit. Si quem uero locum ciuitatis pertransibat,
 ignis eū destruebat, & super habitatores eius decidebat. Sed
 & si quis uastatam postea uellet instruere, maledixit: quate-
 nus qui fundamenta murorum iaceret, priore filio careret: qui
 uero

aerò perficeret, & nouissimum simul amitteret. Hoc uerò maledictam non neglexit diuinitas, sed in posteris dicturus sum passionē, quæ propterea facta aduenerit. Congregata est igitur innumera multitudo argenti simul & auri, necnon & earum cum nulli placuerit aliquid exinde sustulisse, nec ad utilitatē propriam eam diripuisse. Et hæc quidem Iesus sacerdotibus thesaurorum recondenda cōtradidit. Hoc ergo modo perijt Hiericho. Achar uerò quidam Zebedei filius ex tribu Iosue 7. Iuda dum inuenisset chlamydem regiam totam auro contextam, habentem auri maxam, hoc est, siclorum pondus ducenta: crudele iudicans, si is qui periculum habuerat, lucrum inueniens, quod in sua utilitate conferret, daret hoc deo, & non magis egenti: foueam faciens ualde profundam in suo tabernaculo, suffodit eam, latere se iudicans deum, sicut potuit latere commilitones. Vocatus est autem locus, in quo castrametatus est Iesus, Galgala: quod nomen significat libertatem. Transeuntes enim fluuium, iam semetipsos ab Aegyptijs, & ab eraminis deserti, cōfidebant esse securos. Post paucos uerò dies uastationis Hiericho, misit Iesus triginta milia armatorum in ciuitatē. Ain positam super Hiericho, quatenus dimicaret. Et congressis hostibus, ceciderunt Hebræorum uiri sex & triginta. Cumq; hoc nuntiatum fuisset Israëlitis, magnam tristitiam & crudelē angustiam protinus habuerunt: & non tantum propter cognatos amissos, licet omnes uiri boni & nimis exercitati perijissent, quantū propter desperationē suam. Credētes enim iam se terrā obtinuisse, & à prælijs iam exercitum uacare, hoc deo taliter permittente, potiores inopinabiliter uidebant hostes: & saccos superinduentes stolis suis, tota die erant in luctu & lacrymis constituti: nulliquirentes cibum: casu siquidem qui contigerat grauissime uidebantur afflicti. Videns autem Iesus exercitum ita percussam, &

ex omnibus iam rebus pessima desperatione deiectū, audacter accessit ad deum, et ait: Non nostra petulantia uenimus, ut hanc terram subijceremus, sed Mose famulo tuo ad hoc nos adhortante processimus, dum multis signis possessionem huius terre præbitorum te nobis esse promiseris: et exercitum armis hostium facere meliorem. Quæ sunt hæc quæ nobis repente uenerunt? Nunc autem præter spem decepti uidemur, et tanquam non firma sint tua promissa, quæ Moses prædixit, afficimur, et deterior nunc de futuris metus nos desperabiles habet, primo experimento talia sustinentes. Sed tu domine quoniam tibi uirtus est malis his adhibere medicinā, et præsentī nostræ tristitiæ præbere uictoriam, etiam de futura desperatione tuo fauore nos libera. Sic equidem Iesus promissus in terra iacens, deprecabatur deum. Cui responsio à deo deditur est, ut surgeret et exercitum à sua pollutione purgaret, propter furtum enim rerum ei dicatarum hanc deuictionem uni super eos euenisse dicebat: sorte uero requireretur, qui ferret, ac cum puniretur, uictoria eis semper de hostibus promitteret. Hæc ergo populo Iesus enarrabat, et uocans Eleazarum pontificem, et principes tribuum, sortem per eos mittebat. Cumque hoc delictum in tribu Iuda factum esse declaratur, rursum per genus sortem misit, et ueritas huius iniquitatis circa cognationem Achar illuxit. Tunc denuo per unumquemque uirum inquisitione facta, apprehensus est Achar. Ille uero cum non potuisset negare deo, dum eum ita constrinxisset probabatur, furtum confessus est, et protulit in mediū uesti. Et ille quidem repente peremptus, turpem poenam et incur-

Iosue 8. Etanter congruam suæ præsumptioni meruit sepulturam. Iesus autem purgatum exercitum deduxit ad Ain urbem: et nocte circa ciuitatem insidijs constitutis, diluculo cum hostibus est congressus. Illis autem cum fiducia propter priorem uictoriam

uictoriam super eos euntibus, simulando se recedere populus Hebræorum hoc modo longius eos quasi persequētes traxit: quia illi de ciuitate, et tanquam de uictoria erant cōfidentes. Dum uerò restitisset exercitus cōtra faciem eorum, deditq; signa quæ cōstituerat eis, quos in insidijs collocauerat, eosq; excitasset ad pugnam, tunc illi ciuitatem ingressi sunt, dum essent circa muros cines intēti, aliqui uerò et circa aspectum eorum qui egressi fuerant mentibus occupati, et illi quidem ciuitatem ceperunt, et omnes occurrentes sibimet extinxerunt. Iesus autem procedentibus illis ad prælium occurrens, omnes conuertit in fugam. Cumq; refugerent quasi ad integram ciuitatem, cum et ipsam captam inspicerent, et incensam cum mulieribus et filijs agnouissent, per agros dispersi sunt, defendere semetipsos solitudine non ualentes. Cum talis siquidem calamitas hostes apprehendisset, infantium turba atq; mulierum capta est, et rerum aliorumq; uasorum innumera multitudo, necnon greges pecudū Hebræi ceperunt, multasq; pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hæc omnia Iesus in Galgalis positis militibus partitus est.

Quomodo Gabaonitæ aliorum casu terrii, fœdus cum Hebræis se iniuros simulauerunt: sed dolo eorū deprehēso, publicæ seruituti mācipati sunt: quos Iesus postea à quinq; regum obsidione liberauit, omnibus occisis, & uniuersa eorum terra depopulata, prolato ad hoc in immentum die.

CAP. II.

GABAONITÆ uerò habitantes iuxta Hierosolymam, uident- Iosue 9.
 tes passionē quæ prouenerant Hiericho et Ainitis, et ad semetipsos transire hanc uastationem existimantes, Iesum quidem apertè rogare noluerunt: neq; enim hoc impetrare se quasi aliquid mediocre putabant, dum in interitu totius Chananæ eorum gentis eum pugnare agnoscerent, Cheseritas autem et Chiatemeritas, qui uicini eis erant, ad auxilium poscer

poscerunt: dicentes neque illos periculum declinare, si istos Israëlita deuincerent, coadunati uerò possent magnitudinem eorum uirtutis euadere. Et dum hæc uerba placuissent, miserunt legatos ad Iesum, amicitiam postulantes: quos præcipue iudicabant idoneos, ut agerent quæ omnibus expedirent. Illi uerò confiteri se Chananeos incautum existimantes, fugere se huiusmodi periculum crediderunt, si diceret nihil sibi cum Chananeis quolibet modo cõpetere, sed longissime ab his habitare, et uenisse se pro fide uirtutis eorũ, ambulantes itinere multo: et pro cõiectura sermonis huius uestimenta monstrabant. Vestes enim cum nouæ essent quando egrediebantur, longo tempore itineris attritas sibi met asserebant. Cilicinis enim, ut eorum uerbis crederetur, uestibus utebantur. Stantes ergo in medio, dicebant se missos à Gabaonitis, et uicinis ciuitatibus multum ab ea terra remotis, facturos cum eis pacem more scederis patriæ suæ: agnoscentes enim dei gratia atque dono Chananeorum terram eis possidere concessam, his tributa ferre gratulari, et ciues eorũ fieri promereri. Hæc itaq; illi dicentes et indicia itineris ostẽdentes, rogabãt Hebræos ad pacta amicitiasq; descendere. Iesus autem dictis eorum credens, quòd non essent de gente Chananeorum, amicitias fecit cum eis. Et Eleazar Pontifex cum senioribus præbuit iusiurandum habituros amicos et socios, nihilq; cogitari aduersus eos iniustum, populo scilicet in iureiurando unà consentiente. Et illi quidem quæ uoluerant callido consilio promerentes, ad semetipsos abibant. Iesus autem castrametatus contra Chananeos in confinio Gabaonitarum, et cognoscens non procul ab Hierosolymis Gabaonitas inhabitare, et Chananeorum generis esse, euocatos eorum principes, de falsitate culpabat. Illis autem non aliam præter hanc salutis occasionem se habuisse dicentibus, et propterea ad hæc ex necessitate

itate uenisse, conuocabat Pontificem Eleazarum & seniores: eisq; consentibus, publicos eos famulos, ne iusiurandum transgrederetur, esse decretum est. Et illi quidem pro calamitate, que comprehenderat eos, hanc sui cautelam atq; custodiam inuenerunt. Quum uero rex Hierosolymorum grauitur Iosue 10. ferret, eò quòd Gabaonita cum Iesu pacta fecissent, uicinorum gentium reges contra eos pugnatueros ad solatia rogauit. Quibus ei presentibus (quatuor enim erant) & cum eo castrametantibus circa quendam fontem non procul à ciuitate, dum iam pararent obsessionem, Gabaonita auxiliatorem aduocauerunt Iesum. Ad hoc enim uentum erat, ut à suis quidem perimi se putarent: & ab eis qui ad interitum Chanaanorum gentis castrametabantur, saluari se propter factas amicitias existimarent. Iesus autem cum omni exercitu ad eorum solatia properare festinans, & die noctuq; perambulans, diluculo uenit ad hostes, & fugientes sequebatur per agros in descensu Bethura. Ibi etiam Dei quoque cooperationem cognouit significatam sibi tonitruis & fulminibus, & grandinis demissione maiore quàm solitum est: insuper etiam die crescente, ne nox succedens Hebræorum impetum refrænaret. Iesus autem reges in quadam spelunca celatos circa Mathiten inuenit, omnesq; puniuit. Quod uero longitudine tunc dies extensus est, & plus solito creuit, palam est per scripturas, que sunt in templo repositæ. Sic igitur exterminatis regibus, qui eduxerant cõtra Gabaonitas exercitum, reuersus est rursus ad Chananae montana Iesus: & multa cæde in ea facta, sumens prædam, uenit ad exercitum Galgalis constitutum. Et quum de Hebræorum uirtute per circuitum habitantes sermo discurreret, stupor habebat omnes audientes multitudinem peremptorum. Castra autem metati sunt super eos reges Chananæi, qui circa montem Libanum

Libanum habitabant, et Chananæi qui in campestribus erant Palestinos secum ducentes, uenerunt ad ciuitatē Berothi Galilæe superioris, et de Sesecha, qui locus non procul à Galilæis est. Totius autem exercitus armatorum erant tercentum milia, et decem milia equitum, et duo milia currum. Turbat itaque hæc multitudo et ipsum Iesum et Israëlitas, et sperare meliora propter timoris excellentiā dubitabant. De autem arguente timorem eorum, et si magis solatium abrequerent, promittente ut deuincerent inimicos, et iubente equos hostium subneruari, currus incendi, dux in promissionibus Dei factus fidens perrexit ad inimicos: et quinta die ueniens circa eos, congressus est, pugnaq; fortis effecta est, et cedes potior, quam credi poterit uel audiri. Persequens autem eos, multum perambulauit, et omnē exercitum hostium præter paucos extinxit, regesq; ceciderunt uniuersi. Despectibus autem hominibus ad interficiendos equos, Iesus occidit, et currus incendit. Quo facto, prouinciā licetim possidebat, nullo præsumente bellum eis inferre: sed et ciuitates obsensione capiebat, et quicquid potuisset sumere, destitabat. Quintus iam annus transierat, et nullus remanserat Chananæorum, nisi quidam qui in munitionem murorum prægerant. Iesus autem de Galgalis denuo castrametatus, sacrum tabernaculum cōstituit circa ciuitatem Silon. Locus enim opportunus pulchritudine uidebatur, donec ædificari templum quietis causa permetteret. Et inde procedens ad Sichimā cum omni populo, altare constituit Deo, ubi Moyses quoq; prædixit: et distribuens exercitum, in monte quidem Garizi constituit medium, et in Ebal dimidium: in quo et altare edificauit: nec non et leuitas sacerdotesq; diuisit. Sacrificantes autem et maledicta facientes, et ea conscripta in ara relinquentes, ad Siloam denuo sunt reuersi.

Iosue 24.

Iesu

Iesus senio iam confectus, cōvocato populo terram promissam æstimari iuber: deinde ea tribubus sorte diuisa, monens nulli Chananæo parcendum esse, gratiasq; Deo agens ad concordiam & Dei obedientiam hortatur.

CAPVT III.

Iesus autem quum esset senex, & Chananæorum ciuitates Iosue 13. 14. non facile capi uideret, tam propter locorum munitionem & 18. in quibus erant, quàm propter fortitudinem murorum, quos pro naturali ciuitatum custodia circumduxerant, & credebant hostes desperatione captionis ab obsidione recedere: nã propter suum interitum Chananæi cognoscentes Israëlitas egressuros ab Aegypto, omni illo tempore erant ad faciendæ ciuitates fortissimæ occupati: congregari tunc populum in ecclesiam Siloë præcepit. Quibus cum summo studio cōcurrentibus, commemorans eis, & quibus fuerant iam potiti, & actus quos gesserant, quàm essent optimi, & Deo præbente digni: & quod uirtute legum quas sequebantur, triginta & unum reges præsumentes eis bellum inferre deuicerant: & omnem exercitum quicumq; sperauerat contra eorum se fortitudinem dimicare, ita necauerant, ut neq; eorū generatio relinqueretur: quum ciuitates aliæ quidem iam captæ uiderentur, apud alias autem longo tempore & longa oppressione adhuc opus esset, propter murorū munitionem, & habitantium in eis audaciam: petebat eos qui trans Iordanem erant, ut laborantes cum eis, & in periculo adiuuantes fratres suos, fortibus proprijs fruerentur, grates utiq; eis pro labore restituentes. Tunc etiã singulos ait per tribus de quibus testimonium daretur, eò quod uirtute præcellerent, dirigendos, qui terram metientes fideliter, & in nullo malignantes, eius magnitudinem sine dolo renūciarent. Et Iesus quidem hæc uerba faciens, populum sibi habuit fauentē: & uiros qui terram eorum deberent metiri direxit, dans eis aliquos terre mensores

res doctos, quos propter artem ueritas non lateret: mandans eis ut in ea mensuras aestimarent, & felicem terram, & quæ minus esset idonea. Natura nanque terræ Chanæeorum huiusmodi est, ut & planiciem magnam habeat, & fructus ferre sit copiosa. Quæ comparata quidem aliæ terræ, creditur esse felix: cum locis autem Hierichuntis & Hierosolymitarum aestimata, putatur ualde uilissima. Licet omnino hæc spatia parua, & eorum multa montana sint, magnitudine uerò fructuum ad cibos aptorum, & pulchritudine, alia similis non est: & propterea aestimandas potius quàm metiendas decreuit hæc sorte, dum sæpius unum iugerum pro mille sit dignum. Viri autem qui missi fuerant, quum essent decem. circumeuntes & aestimantes terram, septimo mense ad eum reuersi sunt, ad ciuitatem Silon: ubi tabernaculum constituerant. Tunc Iesus Eleazarum & seniores cum principibus tribuum sumens, diuisit hæc nouem tribubus & dimidiæ Manasse, secundum magnitudinem singularum tribuum mensuram efficiens. Quumq; misisset sortem, Iudæ quidem tribus sorte cadente, elegit superiorem Idumæam. Quæ in longum quidem extenditur usq; ad Hierosolymam, latitudine uerò usque ad paludem Sodome constituta est. In hac autem sorte ciuitates erant Ascalon & Gaza. Simeoni uerò in secunda sorte prouenit Idumæa, quæ circa Aegyptum est & Arabiæ montem. Beniamite uerò sortiti sunt à Iordane quidem flumine usque ad mare longitudinem, latitudinem uerò quæ Hierosolymis Bethelisq; terminatur. Hæc autem sors angustissima fuit propter terræ felicitatem: Hierichon enim & Hierosolymitarum tulerunt urbes. Ephraim autē tribus à Iordane flumine usque ad Gazaram longitudinem habuit: latitudinē uerò quæcunq; à Bethelis usque ad campum maximum terminatur. Manasse uerò medietas à Iordane quidem usque ad ciuitatem Doron, latitu

Iosue 15.

Ios. 16. & 18.

Iosue 16.

Ios. 17. & 19.

latitudinem uerò ad Bethsames, quæ nunc Scythopolis appellatur. Post hos autem Isachar Carmelum montem, & fluvium in longitudine habuit: Taburium uerò montem in latitudine: Zabulonitæ uerò usque Genesar descendentem circa Carmelum & mare, sortiti sunt: & conuallē quæ à Carmelo nuncupatur: eò quòd etiam huiusmodi sit. Aseritæ uerò omnem terram quæ ad Sidonem conuersa est, habuerunt. Cinitas autem Arche in eorum parte fuit, quæ etiam Aftipos nuncupatur. Partes uerò ad Orientem conuersas usq; ad Damascus ciuitatem, & Galileam superiorem Neptalitæ sumpserunt usque ad montem Libanum, fontesq; Iordanis, quorum fluctus de montibus est collectus. Danitæ autē loca conuallis ad occasum solis posita tenuerunt Azoto & Doris, determinationemq; Iamniam simul & Geth ab Eteron usq; ad montem, ex quo tribus Iuda pendebat. Sic itaque diuisit Iesus terram, & nouem atque dimidiæ tribui eam tradidit possidendam. Nam Amorreæ, quæ & ipsa ab uno Chananæi filio sic uocata est, Moses dudum capiens, tribubus duabus & dimidiæ distribuit. Hoc autem & primitus indicauī. Loca uerò circa Sidonē & Archeos, & Amatheos, & Aritheos, inculta tunc erant. Iesus autem quum eum iam senectus impediret, nec posset quæ cogitabat efficere: & dum qui post eum erant principatum sumpturi, negligenter in cōmuni utilitate conuersarentur: præcepit singulis tribubus, ut nullum de Chananæorum genere in terra quam sunt sortitæ, relinquerent. Hanc enim cautelam eis atq; custodiam paternarū solennitatum fore, hanc etiam Moſen prædixisse commemorans, & in hoc ei esse credendum dicebat: sed & Leuitis octo & triginta ciuitates esse restituendas, qui iam prius acceperāt in Amorreæ decē. Quarū tres distribuit fugacibus habitandas, id est, de tribu Iuda Hebron: Sichem uerò ex Ephraim: & Cades de Neptalim.

Nephtalim. Est autē hic locus supra Galileam. Diuisit autē et cunctas prædæ reliquias. Erat namq; terra ampla: et magna diuitias obtinebāt. Abundabāt enim et cōmuniter omnes et seorsum singuli auro et uestibus, et alijs uasis, et quadrupedum copia, quorū numerus comprehendi non poterat. Post
 Iosue 23. hæc autem exercitu in ecclesiam cōuocato, eis qui super Iordanem in Amorraea constituti erant, quorum exercitus quinquaginta milium armatorum esse uidebatur, ita loquutus est. Quoniam deus pater et dominus generis Hebræorum hæc terram possidere concessit, et possessam semper se nobis seruare promisit, pro cuius mādato cognatis indigētibus, promptissime uos obtulistis ad omnia: iustū est, nulla uos difficultate ulterius detinente, quiete iam frui, securis utiq; nobis de uoluntate uestra, quia si rursus opus fuerit ad necessaria, eam in segniter offeretis, neq; post hos labores eritis aliquando uidiōres. Gratias ergo uobis pro periculis in quibus iunisti, nō modo solum, sed etiā semper acturi sumus: quia quū sitis boni, amicorum memoriā habebitis omnū, et mente retinebitis quæcunq; per uos prouenerunt nobis, et quomodo usum bonorum uestrorū propter nos distulistis, et laborantes primitus in quibus nunc dei fauore consistimus, postea uestra sorte frui utile iudicastis. Accefferunt autē super nostra bona ex laboribus, quos nobiscū habuistis, multæ diuitiæ, prædā pretiosam augentes, et aurū et argentum, et super hæc omnia quod maius est, fauor uester. Ob quā rem ita nos ad quodcūq; uolueritis in repēsatione paratos habebitis: quia nequaquam horum quæ Moses prædixit, estis obliui, illo etiā ab hominibus abeunte: nec est quicquam, in quo uobis gratiarum debui non soluamus. Gaudentes ergo uos ad sortes uestras dimittimus, et rogamus, ut nullum esse terminū nostræ cognationis existimetis, nec quod inter nos iste fluuius est, alteros nos, et non

non Hebræos esse credatis. Omnes enim sumus ex Abraham, qui hic & illic habitamus, unusq; deus qui & nostros maiores, & uestros ad illorum perduxit uitam: cuius religionis habete curam & conuersationis, quam per Moſen ſemper conſtituit. Perdurantes enim in iſtis, fauorem dei & aius ſolatiū ſemper habebitis: conuerſis uerò uobis ad imitationem gentium externarum, auerſabitur ueſtrum genus. Hæc quum dixiſſet, ſingulos maiorum, & cōmuniter eorum multitudinem ſalutans, ipſe quidem reſtitit. Deduxit autē eos populus, non Ioſue 22. tamen ſine lacrymis, & uix ſemetipſos abinuicem dimiſerunt.

Quomodo Ieſus duxit Hebræorū exercitum: & dum pugnaſſet contra Chanaanæos & deuiciſſet terrā eorum, per ſortes funiculorum eſt partitiſ: & de morte ipſius Ioſue & Pontificis Eleazari.

C A P. I I I I.

TRanſiens autem fluuium tribus Rūben & Gad, & quicunque de Manaſſe pariter ſequebantur, altare ſuper ripam collocare Iordanis decreuerūt: ut memorabile ſignum generationi futuræ, cognationis eorum qui intra Iordanem habitare uidebantur, exiſteret. Audientes autē qui intra Iordanem habitabant, eò quòd dimiſi ab eis altare cōſtituiſſent: & neſcientes qua hoc uoluntate feciſſent, pro nouitate tamen culturæ deorum peregrinorum hoc celebratum credentes, & ſacræ religioni derogatum, ueriſimile iudicātes, erant armati ad ultionem eorum qui collocauerant altare, fluuium tranſi-
turi, & punituri eos, quaſi pro paternarum deſtructione ſolennitatum. Non enim uidebatur eis iuſtum, ut cognationem reſpicerent, aut dignitatē eorum, qui autores fuerant harum rerum: ſed dei complectebantur mandata, & quomodo honorari congaudeat. Et illi quidem armati ſunt per ſurorem: retinuit autē eos Ieſus & pontifex Eleazarus, & pariter ſeniores, ſermonibus ſuadentes, ut prius experimēta eorum uolun-

p tatis

tatis acciperent: deinde si mala uoluntatis agnoscerent eorum mentes, tunc armis super eos incederent. Miserunt itaq; legatos ad eos, Phinees filium Eleazari, et decē alios apud Hebræos honoratos, cognituros sapienter, ut quid altare, trans euntes, super ripam fluminis statuissent. Quumq; illis trans euntibus et ad eos uenientibus, fuisset ecclesia congregata, stans Phinees hæc dicebat: Magis quidem deliquistis, quam positis correpti de futuro sermonibus emendari: ueruntamen non secundum magnitudinem iniquitatis nos reddituri uobis, ad arma repente ultionemq; descendimus. Cognati namq; prius uerbis corripere uolentes, hanc celebrarunt cōgregationem: quatenus agnoscerent causam pro qua accessistis, ut altare fabricaretis, ne petulanter uideremur armis adire uos: utrū uoluntate bona fecistis hoc, an re uera culpa cōuincitur, unde in uobis iustius ulciscamur. Non enim credimus uos ipso experimento dei uoluntatem sapius agnoscentes, et auditores legum, quas ipse uobis contulit existētes, diuisos à nobis et in propriam sortem uenientes, quam dei gratia et ipsius ciui nos prouidentia meruistis, obliuionē eius habere: et tabernaculum arcamq; deferentes, super altare quod uobis est proprium, peregrinos introducere deos, Chananæorum mala stantes. Sed nihil inique fecisse optamus, agentes poenitentia et nequaquam uesaniētes ulterius, legumq; paternarum pudorem memoriāq; sumētes. Si uerò in delicto consistitis, nequaquam laborē pro legibus refutamus: sed transeuntes Iordanem defendemus eas, et ante omnia deum, nihil uos à Chananæis differre credentes: sed sicut ipsos, uos quoq; similiter perimentes. Non enim putetis, quòd quia transistis fluium, etiam à dei uirtute estis extranei. Vbiq; enim in his quæ sunt ipsius estis, et effugere potestatem eius atque iudicium nullo modo poteritis. Si uerò creditis hunc locū, ubi nunc estis posui,

fuit, impedimentū esse correptionis, nihil prohibet denno ter-
 ram diuidere, eamq; ad pecudum pascua deputare. Sed agite
 temperanter, et à nouo delicto recedite. Rogamus ergo uos
 per filios et uxores, ne nobis faciatis necessitatem huius de-
 fensionis, quod nec uestre nec ipsorum saluti, aut causæ expe-
 dit sic cogitare, ut nō uerbis uinci potius, quā experimentum
 uelitis sustinere praeliorum. Hæc Phinees dicēte, præsules ec-
 clesiæ et omnis multitudo cœperunt de querimonijs satis fa-
 cere: et profiteri, neq; ab eorum se cognatione recessisse, neq;
 pro nouitate altare cōdidisse: sed et Deū unum nosse, qui He-
 bræis est omnibus cōmunis, et illud altare positum ad sacrifici-
 cia facienda. Hoc autem altare, propter quod et suspecti estis
 facti, dicebāt non pro religione collocatum, sed ut signum fo-
 ret, et indicium in futuro uestre familiaritatis. Et necesse est
 nobis temperare, et in patrijs legibus permanere: non autem
 transgressionis initium, sicut suspicatum est, facere. Testis au-
 tem nobis sit Deus, quod istud altare non pro tali causā con-
 struximus. Vnde meliorem de his habentes opinionem, nihil
 culpetis ulterius: neq; nos extra sortem iudicādos esse creda-
 tis: nec eorum similes, qui quum generis Abraham sint, ad no-
 uas solennitates accedunt. Hæc dicentes laudans Phinees re-
 uersus est ad Iesum, et eorum uerba populo nunciabat. Ille
 uerò gaudens, quia neq; ulla pugnandi foret necessitas, ne ad
 sanguinem bellumq; deducerentur contra cognatos, pacificas
 Deo pro his hostias immolauit: et dimittens post hæc multi-
 tudinem in proprias sortes Iesus, ipse in Sichem commoratus
 est. Post hæc autem anno uicesimo senior iam existens, conuo-
 cabat honoratos maxime ciuitatum, et principes et senio-
 res, et multitudinem quantamcunq; erat congregari possi-
 bile. Quibus in unum cōuenientibus, cuncta beneficia dei cō-
 memorabat (erant autem multa) per quæ ab humili forma
 p 2 ad hanc

ad hanc gloriam et substantiam peruenissent: et seruari dei uoluntate, quæ talis circa eos esset, orabat. Et pie cunctos poscebat agere, per quod solū eis grata diuinitas permaneret. Hoc enim bene se habere dicebat, ut transiturus à uita, huiusmodi eis monita dereliqueret: poscebatq; ab illis, ut quæ ille diceret, memoria retinerent. Et ille quidem talia presentibus loquens, defunctus est, quum uixisset annis centum et decem: quorum cum Mose quidem pro doctrina utilium rerum commoratus est quadraginta: dux autē post illius mortem sex et uiginti fuit annis, uir nec sapientia indigus, nec eorum quæ cogitabat, ut multa sapienter ediceret, inexpertus: sed ubique summus, et ad opera periculāq; magnānimus, audaxq; bella disponere, et in pace dexter, et in omni tempore præcipua uirtutē conueniens. Sepultus est autem in ciuitate Thanna, in tribu Ephraim. Eodem uerò tempore mortuus est et Eleazarus pontifex, Phinices filio sacerdotium relinquens, cuius sepultura est facta in Gabatha ciuitate.

HISTORIA LIBRI IUDICVM.

Quomodo mortuo duce, filii Israël feliciter aliquāto tempore pugnauerunt contra Chananeos, principatu dato tribu Iuda: de capto Adonibezecho, deq; Hierosolyma Beniamitis tributaria facta.

CAP. V.

Iud. II.

Post horum itaq; transitum Phinices prophetauit secundum Dei uoluntatem, ad delendum Chananeorū genus, tribui Iudæ præbendum esse principatum. Erat enim studium populo cognoscere, quid etiam placeret Deo. Tunc assumpta est etiam tribus Simeon ad pugnandum, quatenus exterminatis hostibus sub ditione etiam eos qui in ipsa sorte consistebant efficerent. Chananei autem uiuentibus apud se illo tempore regibus, cum magno exercitu eos in Bezechin expectabant, regi Bezechinorum Adonibezecho principatum credentes:

dentes: quod nomen significat dominus Bezechinorum: Adonai enim Hebræa lingua dominus indicatur. Sperabant enim uincere Israëlitas mortuo Iesu. Congregsi uerò Israëlita duabus tribubus, quas prædixi, magnifice pugnauerunt: et occiderunt quidem eorum decem milia: fugantes autem reliquos, et insequentes, Adonibezechum quoque ceperunt: cuius dum manuum ac pedum summitates absciderent, ait: Non semper potui latere Deū, illa patiens, quæ cōtra uos, et septuaginta reges prius facere non erubui. Et uiuū quidem hanc tulerunt usque ad Hierosolymā, mortuum uerò sepelierunt. Et egrediebantur uastantes ciuitates, et plurimas capientes. Inter hæc obsederunt et Hierosolymam: sed hanc quidem longo post tempore capientes, omnes in ea habitantes interemerūt. Erat enim eis uelut grauis desuper munitio murorum, et loci natura resistendo. Vnde castrametati sunt in Hebron, et hanc capientes omnes interfecerunt. Relinquebatur adhuc genus gigantum: qui propter corporum magnitudines atque formas in nullo alijs hominibus proximas, ultra modum admirabiles hactenus per eorum ossa monstrantur, in nullo his de quibus fides habetur æqualia: quorum genus Leuitis præcipue dederunt munus: etiam cum duobus milibus cubitis: terram quoque Caleph dono dederunt mandato Mosi: hic enim fuit unus exploratorum, quos misit Moses in Chananæam. Dederunt autem et filijs Iethri Madianitæ, qui fuit socer Mosi, terrā ad possidendum. Nam patriam relinquentes secuti sunt eos, et fuerunt in deserto cum eis. Tribus itaque Iuda et Simcon ciuitates quidem Chananæas in montana coeperunt. in campestribus autem et ad mare positas, Ascalona et Azotum. Euasit autem Gaza et Acaron. Nam dum essent in campestribus, et copiosam haberent curruū abundantiam, irruentes sibimet affligebant. Et istæ quidem tribus maxime bellando locuple-

tate, ad ciuitates proprias recesserunt, et arma deposuerunt. Beniamite uerò, quorum erat Hierosolyma, habitatores suos concesserunt tributa persolvere: et ita quiescentes omnes, alij quidem interficere, alij uerò pericula sustinere, ad terrarum se tradidere culturam. Hoc autem et reliquæ tribus imitantes Beniamitas faciebant, et eorum tributa percipientes, permittebant Chananeos sine prælijs esse. Tribus autem Ephrem cum obsidisset Bethelam, finem dignum tempore, et magna laborum obsessione inuenire non potuit: quando illi licet affecti in obsidione omni modo perdurabant. Deinde Ephramitæ capientes quendam in ciuitatem euntem, necessaria deferentem, fidem dederunt ei, ut si ciuitatem traderet, saluarent eum, et cognatos eius eriperent. Et ille in his iurabat ciuitatem se traditurum. Qui tradens urbem, cum suis hoc modo saluatus est. Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi, tenuerunt decemero ciuitatem.

Quemadmodum denuo Palæstini pugnantes deuicti sunt ab Hebræis.

CAP. VI.

Igitur post hæc circa hostes quidam molliores erant Israëlites, circa terram uerò et eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias se tradentes, per epulas et libidinem iam uirtute deficiebant: et in conuersatione legum integri Hebræi, et circa ea quæ Dei sunt non erant. in his indignata diuinitas suscitabat quidem primum, ut ita dicam, sua uoluntate Chananeos, qui postea secundum eorum actus multa contra eos crudelitate sunt usi. Hebræi namque et circa ea quæ Dei sunt negligentes erant, et circa bella difficiles, cum multa Chananeis abstulerint, et ad labores iam essent propter epulas dissoluti: agebaturque ut eorum optima iam conuersatio deprimeret: et seniores non audiebant, nec aliorum præceptum, nec priorum ulla solennia conseruabant. Erant autem magis libid

libidine lucrorum intenti, et multa requie sedatio eos crudelis iterum comprehendit: et ad hoc usque perducti sunt, ut ad inuicem huiusmodi causa pugnarent. Vir Leuita de populo, qui erat sortis Ephraim, et ibidem habitabat, de Bethlechem duxit uxorem. Hic autem locus est tribus Iudae. Cumque uehementer amaret coniugem, et eius pulchritudine uictus afficeretur, quando ab illa non similiter amabatur, et ille propterea passione amoris eius potius ureretur, lites frequenter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquens uirum, abiit ad parentes mense quarto. Vehementer autem seruens uir per amorem uenit ad soceros, solutisque litibus placatus est circa eam. Et quatuor quidem diebus ibidem commoratus, praebentibus ei hospitalitatem puellae parentibus: quinta die placuit ut abirent, et circa meridiem sunt egressi. Tardius enim dimittebant parentes filiam, et diei iam tarditas accedebat. Unus autem eos famulus sequebatur, et asinus erat eis, in quo mulier uehebatur. Quumque uenissent circa Hierosolymam, ambulanti bus stadiis triginta persuasit famulus, ut manerent, ne et propter noctem ambulantes difficultas aliqua comprehenderet, dum nec procul hostes existeret, et tempus frequenter incautum faciat suspectum, etiam quae putantur esse tutissima. Illis autem non placuit apud alienigenas uiros succedere. Eratque ciuitas Chananæorum. Sed accedentes uiginti adhuc stadiis, optabant ad propriam descendere ciuitatem. Quumque haec sententia ualuisse, uenit in Gabaa tribus Beniamin, iam uespere. Et quum nullus ciuium eum in mansione susceperet, senior quidam ex agro descendens, qui de tribu quidem erat Ephraim, in Gabaa uero commorabatur, uidens eum, quis esset interrogabat, et propter quas causas, mittens quum iam essent tenebrae, necessaria coenae requireret. Ille uero Leuitam quidem se dixit esse, mulierem autem a parentibus reducere, et ad propria remeare:

habitationem uerò significabat habere se in sorte Ephrem. Quem senior & pro cognatione, & eò quòd eandem possideret tribum, & propter colloquiũ, ad suũ duxit hospitium. Quidam uerò iuuentuli Gabaonitarum mulierem in platea uidentes, & pulchritudinem eius stupeſcẽtes, dum apud illum senem eam successisse cognoscerent, contemnentes eorum infirmitatem & paucitatem, uenerunt ad ianuas eius. Et quum eis senior ut abscederent supplicaret, & ut nec uiolentia inferrent hostiti, nec iniuriã: illi petebant, ut data sibi muliere, à rerum inuasiõne recederent. Seniore uerò dicente, quòd & cognata esset Leuitis, & per libidinem in leges iniquẽ delinquerent, deficientes circa iustitiam: deridebant minabanturq; se eum interficere, eò quòd eorum cõcupiscentiam impediret. Quumq; in necessitatem uenisset, nolens hospites in contumelia magna relinquere, suam eis filiam concessit: dicens eis, minus esse peccati, si concupiscentiam suam in ea complerent, quàm si iniuriã peregrinis inferrent: & iniustitiam non perferre quos susceperat, hoc modo putabat. Quum uerò illi nequaquam à suo seruore pro peregrina recederent, sed imminerent ut eam acciperent, ille quidẽ supplicabat ut nihil inique præsumerent. At illi rapientes, & adiçiẽtes pro libidine uiolentiam, ad semetipsos mulierem deduxerũt, & per totam noctem usque ad principiũ diei in eius corporis ludibria sunt extenti. Illa uerò defecta in his quæ prouenerat, ad hospitem redijt: & cõtristata in his quæ pertulerat, per uerecundiã ad faciẽ mariti minimẽ præsumberat accedere, eumq; circa se pro his quæ cõtingerant incurabilem reputabat: lectuloq; decumbens, animam reliquit. Vir autẽ eius arbitratus sopore graui mulierem detineri, nihil mali metuẽs, excitare eam tentabat, & cõsolari: quasi raptorum non spontanea uoluntate se præbuisset iniurijs. Quum uerò certe defunctam cognouisset, ob
malorum

malorum magnitudinem, imponens iumento mortuam, ad se portabat uxore: & diuidens eam per membra in partes duodecim, per tribus singulas destinabat, mandatum dans portantibus, ut proderet auctores mortis eius, & eiusmodi crudelitatem cunctis tribubus indicarent. Illi autem & aspectu & auditu grauiſſimorum malorum affecti, nullum primum huiusmodi ſumentes exemplum, ira intemperata concitati, in Silo ſunt ante tabernacula congregati: & in arma procedere repente tentabant, & infilire Gabaonitis ut hoſtibus. Retinuerunt autem eos ſeniores, ſuadentes non oportere ſic citò contribulibus inferre bellum, antè quàm uerbis agerent de criminibus, quando lex nec circa extraneos permitteret præter legationem Iſraëlitas bella tractare: ſi fortè poenitentiam agerent, qui iniuſtè aliquid aſſumpſiſſent. bonū ergo eſſe, ut legi obediētes, ad Gabaonitas mitterent, & mali auctores expeteret: quibus præbitis, eos punirent, contemnētes autem armis adirent. Miſerunt ergo ad Gabaonitas accuſantes iuuenes de muliere, & eos dari ad ſupplicia depoſcentes, qui legitime non egiſſent: quaſi eſſet iuſtum, ut pro omnibus illi potius moreretur. Gabaonitæ uerò neq; iuuenes tradiderunt, & crudele iudicauerunt, timore belli alienis obedire præceptis, in nullo ſe putantes eſſe minores armis, neque multitudine, nec bellandi præſumptione. Erant enim nimis inſtructi, & ſuper alias tribus indiſtri: deſpexeruntq; illos, & indignati ſunt è diuerſo tanquam compreſſuri, uiolentiam faciētes. Quumq; talia fuiſſent Iſraëlitis enuntiata, iuſiurandum fecerunt, nullam ſuarum uiro Beniamitæ dare nuptijs filiam: ſed armari ſuper eos, & amplius eis, quā aduerſus Chananeos exiſtere, quos Hebræi ſepius expugnaffent. Repente ergo eduxerunt ſuper eos exercitum quadringenta milia uiroꝝ. Beniamitæ uerò habuerunt uiginti ſex milia armatorum & aliorum ſeptingentos,

qui sinistris manibus ad fundibulas uidebātur experti. Et comisso praelio circa Gabaa, fugauerunt Iſraēlitas Beniamite uiri, cecideruntq; ex eis uiginti duo milia: fuiſſentq; plerimi forte necati, niſi nox eos retinuiſſet, et pugnam ſoluiſſet. At Beniamite gaudentes, abibant in ciuitate: Iſraēlita uerò obſtupeſcentes ſe ita deuictos, ad exercitum remeabant. Altera uerò die ruſum congreſſi, Beniamite uicerūt, et mortui ſunt decem et octo milia Iſraēlitarum, metuentesq; exercitū reliquerunt. Venientes autem in ciuitatem Silo proximè cōſtitutam, et ieiunantes altera die, deprecabantur deū per Phinees ſacerdotem, ut eius ira quieſceret, eiq; in duabus eorum demerſionibus ſatiſfieret, daretq; potentiam contra hoſtes atq; uictoriam. Deus autem hæc fieri Phinees prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitum, mediam quidem partem in inſidijs circa urbem nocte collocauerunt, mediam uerò Beniamitis cōgreſſi, paulatim eis imminentibus recedebat: et Beniamite perſequebantur. Hebræis paulatim refugientibus, et omnino uolentibus omnes eos ab urbe protrahere: quos quaſi fugientes inſequebantur, ita ut etiam ſeniores et iuniores in ciuitate propter infirmitatem relictī diſcurrerent, adire uolentes hoſtes. Quum uerò multum à ciuitate receſſiſſent, fugere quidem Hebræi ceſſauerunt: cōuerſi autem ſtiterunt ad pugnam, et illi qui in inſidijs erant, dederūt ſignū. Qui ſurgentes cum clamore, hoſtes aggreſſi ſunt. Illi uerò, niſi ſenſere ſe eſſe deceptos, in anguſtia cōſtituti, in quadam ualle coacti, et concauo loco collecti ſunt, et ibi iaculis fauciatī, ita ut omnes interirent, præter ſexcentos uiros. Hi nanq; conuerſi et conſtipati, et per medios hoſtes tranſeuntes, fugerunt ad uicinos montes: quos tenentes ibidem cōmorati ſunt. Illi uerò circa uiginti et quinque milia ſunt extincti. Igitur Iſraēlita et Gabaa ciuitatē igne cōcremauerunt, et muli-

res & infantes masculos peremerunt, alijs Beniamitarum ciuitatibus similia facientes: sicq; erāt cōtra eos infesti, ut etiam Iabitas qui erant Galaatidis regionis, eò quòd eis auxilium non præbuisent contra Beniamitas, mittentes duodecim milia de suis armatis, iuberent eos interim: occideruntq; hi, qui fuerāt missi, omnes pugnaces ciuitatis cum filijs & uxoribus, præter quadringentas uirgines. Tanta ira succensi sunt propter passionem corruptæ mulieris, & armorum ab eis electa conditione. Post hæc autem Israëlita pro calamitate Beniamitarū poenitentia ducti sunt, & super hoc ieiunare proposuerūt, licet iusta passi essent: eò quòd in legē peccauerint: tūc sexcentos uiros, qui fugerant, euocauere legationibus. Erant enim super quandam petram, quæ roas appellatur. Legati uerò non illis tantummodo calamitatem prouenisse, sed etiam sibi cognatis pereuntibus ingemiscetes, suadebāt eis, ut patienter ferrent, & ad illorum cœtum concurrerent, ne omnino quantum ad se Beniamitarū tribum exterminari decernerent: dicebantq; simul cedimus uobis terram ad prædam quantumcunq; tollere potueritis. Illi uerò his contra se Dei decreto gestis: quādo suam iniquitatem scientes pugnauerant, ad tribum patriam obediētes uocantibus, aduenerunt. Israëlita uerò uxores eis quadringentas uirgines Iabitidas dederunt, & deducētis reliquis cogitabāt, quomodo & illi haberent uxores ut filios procrearēt: quum utiq; iurassent ante bellum: ut suas filias nulli Beniamitæ coniungerent. Et alij quidem suadebant illud iusiurandum non debere seruari, quod per iram et non uoluntate nec iudicio prouenisset: nihilq; fore Deo molestum, si tribum perituram saluare possent: adiūctes periurium, non quando necessitate sit esse pessimū, sed quando fuerit malignitate commissum. Quumq; seniores periurij nomen ualde metuerent, quidam ait: Hoc cōsilio & isti uxores habebunt,

Iud. 21;

bunt & religio iurisiurandi seruabitur. Ter in anno in Silo ad mercimonium sit conuentus, sequunturq; mulieres & uirgines chorum. Sinantur ergo Beniamitæ, ut raptu ducant uxores quas cunq; potuerint, nobis neque inuitatibus, neque prohibentibus. Et dum patres earum questi fuerint, uindictamq; poposcerint, dicemus eos potius esse culpabiles, qui custodiam non habuerint filiarum. Oportet enim Beniamitis iram cedere, qua iam circa eos usi sumus immensa. His itaq; cōsentientes, decreuerūt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Instant uerò festiuitate, illi quidem ducenti uiri determinantes ciuitatem per uineas & loca, in quibus se latere credebant positi, insidiabantur uirginibus uenientibus. Ille autem cum insimulq; metuentes, sine custodia properabant. Tunc illi surgentes, tenuere dispersas. Et hoc modo ducentes uxores, opera se terre dederunt, studentes ut ad secundam felicitatem de nouo remearent. Hoc itaq; modo tribus Benjamin quum per tota periisset, Israëlitarum sapientia reparata est. Floruit itaq; repente & opulentiæ magnitudine, alijs que rebus ditatus. Hoc itaq; bellum ita sedatum esse dinoscitur.

Quomodo post afflictionem, Israëlitz rursus impiè agentes opprimuntur à Chananæis, & à Cusardo rege Assyriorum, cui seruiuerunt annis octo, sed postea libertas eis restituta est per Cenez, principantem annis quadraginta.

CAPVT VII.

Iud. 1. 2. & 3.

Horum uerò similia, etiā tribum Dan ex huiusmodi causa contigit sustinere. Quum Israëlitz bellorum iam studium reliquissent, & ad opera se terre dedissent, Chananæi contemnentes eos, nec aliquid se ab eis pati credentes, sum collegerūt exercitum, firmam habentes spem, quasi Hebræi affligerent, & de cætero ciuitates licenter inhabitarent: curusq; faciebāt, exercebantur armis, & urbes ad inuicem fili

consa

consentiebant. Et de tribu quidem Iuda Ascalonā ciuitatem, et Accaron abstulerunt, et alias multas in campestribus constitutas, et ipsos Danitas in montana fugere compulerūt, nec paululum eis locum in campestribus relinquentes. Et dū illi nec ad bellandum essent idonei, nec terram sibi iam sufficientem haberent, miserunt de suis quinq; uiros ad loca mediterranea, qui terram inspicerent, in qua habitare de cetero possent. Illi autem non procul à monte Libano, et iuxta Iordanis fontes, circa maximū campum Sidonis ciuitatis uiam triū dierum perambulantes, contemplantesq; terram bonam et nimis uberrimam, significauerūt eis. Quō cum exercitu procedentes, edificauerunt illic urbem, Dan cognominatam ab uno filiorum Iacob, ex quo ipsa tribus appellata uidebatur. Israëlitis autem, et quum iam essent in labore difficiles, et quod in diuinitatis cultu deficerent, aduersa proueniebant. Nam dum fuissent à sua conuersatione transgressi, ferebantur ad libidinem, ut pro sua uiuerent uoluntate: ita ut imminentibus Chananeis, malis omnibus implerentur. Iratus est eis igitur Deus, et felicitatē, quā innumeris laboribus acquisierant, propter epulas amiserunt. Castra siquidem contra eos agente Cusardo rege Assyriorum, multi pugnantes perierunt, et obseſi fortiter capti sunt: quidam uerò propter timorē sponte se illi contradiderunt, et maiora quā possent tributa imposita sibi met exoluebant, et diuersas iniurias perferebant per annos octo: post quos hoc modo liberati sunt. Cenez quidam de tribu Iuda, uir industrius, prudentiaq; factissimus, responsō sibi dato, ne despiceret Hebræos in necessitate huiusmodi cōstitutos, sed potius reducere eos ad libertatem auderet, paucos quosdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens sibi, quibus tunc in illis rebus positis aut pudor esset, aut quos spes confidentiæ nimis acueret, primum quidem Cusardi cast

di castra dirupit. Quumq; plurimi Hebræorum ad certamina accederent, eo quod bene eis prior confidentia processisset, cum Assyrijs cōgressi sunt: eosq; ualde persequuti, Euphratē transmeare cōegerūt. Cenez autē quū ipso opere fortitudinis sue præbisset effectū, principatus accepit honorē. ut populus indicaret, in quo scilicet quadraginta annis conuersatus est.

Quomodo rursus populus Israël annis decem & octo seruiuit Moabitis, & à quodam Aoth nomine à seruitute liberatus est, eo principatum annis octoginta tenente.

CAPVT VIII

Iudic. 3.

Hoc autem moriente, denuo res Israëlitarum sine principe uexabantur. Et dum honorē Deo non ferrent, nec legibus obedirent, magis ac magis afflictionibus subiacebant, ut Eglon rex Moabitarum despiciens inhonestam conuersationem eorum, bellū eis inferre præsumeret, & multis eis prelijs obtineret, ac subderet, & omnē potestatem eorū profligat humiliaret, eosq; iuberet tributa persolvere. Cōstituens autē sibi regnum in Hiericho, nihil mali reliquit, quod populo non imposuit: eosq; ad inopiam usque perduxit annis decem & octo. Misertus autem Deus in his, quæ patiebantur, & eorum supplicationibus inclinatus, ab iniuria Moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomine Aoth, de tribu Benjamin, ex parte Gera, audaciaq; fortissimus, et corpore ad opera exercēda robustus, in leua manu maximam fortitudinem habēs, quum in Hiericho habitaret, Eglon regi factusq; notus, muneribus eum placans, ita ut per hęc etiā cæteris qui erant circa regem charus existeret. Aliquādo autē cum duobus famulis munera regi ferens, latenter gladio in dextro femore ligato introibat ad eum. Erat autem æstatis tempus. Quumq; iam dies medius esset, regie quiescebāt custodie, & propter æstum, & cunctis ad prandia recedentibus. Quum ergo iuuenculus Egloni munera præbisset, commoranti in quodam

quodam loco caloris temporibus opportuno, eius secretū petiit. Aderāt autē soli famuli regis. Quumq; rex famulos abire iussisset, & quū Aoth loqueretur, & sederet super solium suū, & Aoth terror ingressus fuisset, ne eū fortissimè percutere nō ualeret, relaturū se ei ex dei præcepto somnū dixit. Quumq; ille lætus pro somnii recitatione de solio surrexisset, Aoth eū in corde percussit: & gladium derelinquens, egressus est, & clausam ianuam dereliquit. Ministri uerò quiescebāt, credentes regem in soporem conuersum: Aoth uerò Hierichuntinis latenter hoc indicans, exhortabatur eos, ut suam defenderent libertatem. At illi gratissimè hoc audientes, tubis utebantur. Mos enim patrius est, his populum conuocari. Ministri itaq; Eglon diu quæ ei contigerant, ignorantes, quum iam aduersperasceret, metuentes, ne quid ei inopinabiliter accidisset, in eius cubiculum sunt ingressi: eumq; mortuum comperientes, in stuporem conuersi sunt: & antè quàm sua castra colligerent, Israëlitarum super eos irruit multitudo. Et alij quidem repente perempti sunt, alij in fugam uersi, tanquam in terrâ Moabitide liberandi. Erant autem peremptorum ultra decem milia. Viri autem Israëlite præoccupantes Iordanis transitū, eorum multos interfecerunt: & nullus eorum manus euasit. Et Hebræi quidē hoc modo ab istorū seruitute liberati sunt. Aoth autem ob hanc causam principatu honoratus à plebe, defunctus est, dum hanc potestatem per tempus octoginta tenuisset annorum, uirtutumq; etiam præter hanc causam maxima laude dignus existēs. Et post hunc Sangar filius Anath electus ad principatum, primo anno uitam expleuit.

Quomodo Chananæis eos in seruitutem redigentibus, per annos uiginti, liberati sunt per Barachum & Deborah prophetissam, qui eorum principes fuerunt.

C A P V T I X.

Igitur

Indicum 4.

Igitur Israëlita calamitates quas passi fuerant, non colendo Deum, nec legibus eius obediendo, correptionem non assignantes dei, antè quam à Moabitarum seruitio respirationem, à rege Chananæorum Iabin nomine subiugati sunt. Hic autem ortus quidè uidebatur de ciuitate Asor, quæ posita est super paludem Samachonitidem: habebatq; armatorum trecentum milia, equitum decem milia, curruum tria milia possidebat. In hac itaq; militia dux erat Sisara, apud regem honor primus. qui conueniens ad Israëlitas, uehementer afflixit, in ut tributa eis imponeret. Qui uiginti quidè annis hæc solueri passi sunt, quum nec ipsi per infelicitatem suam saperent, et deus maiori tempore eos dominari uellet propter eorum inurias et ingratitudines nimis multas. De cætero autem temperantes à malis suis, et agnoscētes has calamitates sibi prolegum contemptu uenisse: quandam prophetissam nomine Deborah, quod nomen Hebraica lingua significat apem, rogauerunt. ut deprecaretur deum, quatenus misericordiam haberet eorum, nec despiceret eos à Chananæis oppressos. Deum autem annuit eorum saluti, et ducem elegit de tribu Nephtalim Barachum: quod nomen coruscationem Hebræa lingua significat. Euocans igitur Debora Barachum, iussit eum ducere decem milia, et ad hostes procedere: præsumebat enim prædicente deo, et uictoriam promittēte. Quumq; Barachum dixisset, non se exercitum fore ducturum, nisi et illa quoque unà procederet. irata dixit: Tu quidem cedis mulièri dignitatem, quam deus tibi contulit, ego uerò non refutabo. Et congregantes decem milia uirorum, castrametati sunt apud Thebor montem. Quibus Sisara, rege præcipiente, obuiam uenit: et non procul ab eis castra fixit. Quumq; Israëlita et Barachus obstupescētes multitudinem hostium de fuga iam cogitarēt, Debora retinebat eos, et ipsa die dimicare præcipiebat,

bat, victoresq; eos deo auxiliante pollicebatur. Cōgressis ergo atq; permixtis, eis imber magnus influxit. Et aqua nimia simul & grando, & pluuia in faciem Chananæorū uersa, & tentus eorum aspectibus imminēbat, ita ut arcus eorū & funibulæ inutiles fierent, et armati præ frigore uti gladijs non ualerēt. Israëlitas uerò tēpestas immissa post terga, minus nocebat: quia auxilio dei sumebant ualde fiduciam: & hostes in medium circundantes, multos eorum interfecerūt. Et alij quidem ab Israëlitis exterriti sunt, alij uerò equis excussi proprijs, ceciderunt: ita ut etiam multi eorū conculcati curribus, morerētur. Sisara uerò exiliens de curru, quū uideret fugam exercitus sui factam, fugiensq; uenit ad muli^{rem} quandam Benēitarum, nomine Iabel. Quem rogantem ut celaret eum, suscepit: et petenti poculum lactis, dedit. Erat enim fatigatus. Et quum nimis bibisset, cōuersus in somnum est. illa uerò dormienti ferreum clauū per tempus immisit, et cum malleo percussum ad terram usq; deposuit: & hominibus Barachi post paululum uenientibus, eum ostendit terræ confixum. Sic ergo uictoria cōstitit secundum ea quæ à Debora dicta sunt, ut per mulierem hic triumphus accideret. Barachus autem agēs exercitum super Asorte, obuiam uenientem interemit Iabin: & ualente principe, ciuitatem usq; ad fundamēta deiiciens, princeps fuit Hebræorum per quadraginta annos.

Quomodo pugnantes Amalechitæ contra Israëlitas uicerunt: eorumq; prouinciam afflixerunt annis septem: quos liberauit dominus per Gedeon, qui super populum annis fuit quadraginta.

CAPVT X.

Eodem itaq; tempore moriente Baracho & Debora, post Iudicum 6. hæc Madianita rogātes Amalechitas & Arabes, castrametati sunt super Israëlitas: & cōgressos sibimet uiri pugnares interemerunt: eosq; manibus alligantes, cuncta depredabantur

bantur. Hoc autem facientibus illis per annos septem, Israëlitarum populus per montana collectus est, et campestria dereliquit, foueas quasdam et speluncas facientes, in quibus fugientes ab illis possent quodammodo liberari. Nam Madianites aestatis tempore agentes exercitum, per hyemem Israelitis colere terram permittabant, ut laborantes comprimere facilius possent. Erat igitur fames, et ciborum maxima difficultas. Tunc ergo conuersi ad dei preces Hebraei, ut eos eriperet, exorabant. Gedeon autem Iasi filius de tribu Manasse, paucos manipulos spicarum ferens, latenter eos terebat in torculari, quum metueret hoc publice in area facere propter hostes. Tunc uisio apparuit ei in forma iuueniculi, dixitque eum felicem et charum deo: et hoc esse maximum eius propitiationis indicium, eo quod tunc uteretur pro area torculari. Quumque preceperet eum fiduciam habere, et festinare, quatenus defenderet libertatem, ille hoc impossibile sibi esse dicebat, quando et tribus ex qua esset, multitudine priuaretur, et puer esset ad tantarum rerum opus infirmior. Deus autem quod de erat, se impleturum esse dicebat, eoque duce Israelitis se uictoriam probiturum. Et quum hoc Gedeon quibusdam iuuenibus enarrasset, creditumque fuisset ei, et repente ad certamina decem milium uirorum uideretur preparatus exercitus, astitit Gedeoni per somnium deus, et imbellem naturam hominum sibi placere declarauit: et quod esset fortitudine precipua, recitauit, ut uictoriam non sibi, sed deo proprie reputarent, et tanquam

Iudicium 7. si multo dignoque hoc gereretur exercitu: et crederent certo, quia eius auxilio uictoriae opus fuisset impletum: precepitque, ut circa medium diem in solis ardore ad fluuium uenire faceret exercitum; et eos quidem qui inclinati biberent, magnanimos aestimaret: qui uero cum festinatione turbaque biberent, eos crederet hostium formidine detineri. Et quum Gedeon

deon secundum iussione[m] Dei hoc adimpleisset, trecēti uiri reperti sunt, qui aquam manibus cum timore & turba lambere[n]t. Dixitq[ue] deus, ut istos ducēs, hostes adiret. Posuerūt itaq[ue] castra super Iordanem, die altera trāsiturū. Et quum Gedeon cum timore confisteret die quo ei prādictum fuerat, ut nocte hostes inuaderet, uolens eum Deus à formidine reuocare, praecepit, ut sumens unum militem iuxta tabernacula Madianitarum accederet, ab eis consilium belli confidentiamq[ue] sumpturus. Obediens autem, & sumens proprium famulum nomine Phara, accedensq[ue] ad quoddam tabernaculum, inuenit uigilantes in eo, & iuueniculum aliquem suo commilitoni somnium recitantem, ita ut Gedeon audiret. Erat enim huiusmodi uisio quam dicebat, quasi uidisset panem hordeaceum, qui pro uilitate sua incomedibilis esset hominibus, per exercitum reuolutum, regis apprehendisse tabernaculum, necnon & cetera deiecisse. Ille uero uisionem interitum exercitus significare prānunciavit, dicens unde etiam ei hoc uideretur: Omne, inquit, semen quod uocatur hordeaceum, constat esse uilissimū, & inter omnem populum Israēlita uidentur abiecti uelut genus hordei, & apud Israēlitas nunc Gedeon exultat, & eius exercitus. Quod uero panem te uidere dixisti, qui tabernacula nostra uastauit, metuo ne Deus contra nos Gedconi uictoriam condonarit. Gedeon autem somnium audiens spem magnam habuit, pariter & fiduciam: iussitq[ue] suos armari, narrans eis etiam hostium uisionem. Illi uero in his quae dicta fuerant prae parati sunt, & circa primam uigiliam Gedeon suum deducebat exercitum in tres diuisum: portabantq[ue] cuncti uacuas pharetras & lampades ardentes, quatenus grauis hostibus uideretur inuasio: & in dextra manu cornua ferebant, quibus pro tubis utebantur. Multū itaq[ue] locū hostium tenebat exercitus, habebatq[ue] multitudinem camelorum, & se

cundum gentium morem pascentes, in uno circuitu erant omnes. Hebræis autem prædictum fuerat, ut dum uenissent circa hostium castra: signo dato, tubis canerent: pharetrasq; concutientes cum lampadibus, impetum facerent, cum laudibus iubilantes, quòd uictoriã deus Gedeoni cõferret. Quod quum fecissent, turba comprehendit homines adhuc dormuẽtes (erat enim nox) & hoc deus fieri ita præceperat: suntq; perempti pauci quidem ab hostibus, plurimi uerò à semetipsis, eò quòd linguis proprijs discordarent. Nam dum fuissent in turbam redacti, unusquisque perimebat proximum, dum eum crederet inimicum: & facta est magna cædes. Fama uerò uictoriæ Gedeonis ad Israëlitas, perueniente, cuncti simul armati sunt, persequentes hostes: & comprehenderunt eos in quadam conualle scopulis ualde circumdata, quam transire non possent: & circumstantes occiderunt omnes, duosq; simul reges Oreb & Zeb. Reliqui uerò duces relictos milites colligentes, qui erant quasi octo & decem milia, castrametati sunt multo procul ab Israëlitis. Gedeon autem labore non fessus, sed persequens cum omni exercitu, eisq; congregiẽs, hostes uniuersos funditus interemit: & reliquos duces Zerbin & Zarnon apprehendens, captiuos duxit. Mortui sunt in ea pugna Madianitarum & Arabum, qui eis solatia præbuerũt, quasi centum & uiginti milia: multaq; præda auri et argenti & uestium & camelorum, et subiugalium, Hebræica tunc est collata uictoriæ. Gedeon autem ueniẽs in Ephrem propriam regionem, occidit quoque Madianitarũ reges. Tribus autem Ephrem ex qua erat Gedeõ, quum grauius ferret, quòd cum eo minime dimicasset, exercitũ super eum festinabat inducere: cur eis non indicasset, quando hostes inuaserat. Gedeon uerò quum esset humilis animo & omni uirtute summus, dicebat non se autoritatis suæ consilio præter eos contra hostes, sed deo

deo iubente, pugnasſe: uictoriam uerò non minus eorum quàm ſui laboris eſſe fatebatur. His ergo ſermonibus eorum miti-
 gas iram, plus Hebræis profuit quàm hoſtium præda, eoſq; à præ-
 cipitio inſtæſtine ſeditionis eripuit. iniuriæ tamen huius pœ-
 nam illa tribus excepit, quam ſcilicet opportuno tempore de-
 clarabimus. Gedeon itaq; principatum ponere uolens, coactus
 retinuit illum annis iugiter quadraginta, populi iura diſpo-
 nens: & diuerſis ad eius iudicia concurrentibus, quæcunq; di-
 xiſſet, firmiſſime omnia ſeruabantur. Qui quum ſenex deſun-
 ctus fuiſſet, in Ephrem regione ſepultus eſt.

Quomodo Abimelech filius Gedeonis ex concubina, mortuo
 patre arripuit principatum, interfectis cunctis fratribus ſuis,
 excepto uno: & de pœna quam exoluit pro fraterna cæde.

C A P V T X I.

IS habuit quidem filios liberos ſeptuaginta. plures enim ha-
 bebat uxores: naturalem uerò unum de concubina Lroma,
 nomine Abimelech: qui poſt mortem patris pergens in Sichen
 ad cognationem ſuæ matris unde ſcærat orta, & ſumens ab
 eis pecunias, quoniam iniquitatum magnitudine uidebantur
 inſignes, cum eis ad paterna quoque teſta regreſſus eſt, &
 omnes fratres occidit, abſq; ſolo Ioathan. Hic enim fugæ be-
 neficio eſt liberatus. Abimelech autem aſſumpta tyrannide, do-
 minum ſe pro legitimis filiis in his quæ uellet facere, declara-
 uit, quod uehementer iuſtitie præſulibus erat acerbum. Igi-
 tur dum quodam tempore publica in Sichen feſtiuitas eſſet,
 cunctaq; illic multitudo conſiſteret, frater eius Ioathan, quem
 fuiſſe prædiximus, aſcendens in montem Garizin, qui Sichi-
 morū ſupereminet ciuitati, clamauit: & multitudine præbeto
 ſilentium petijt, ut quod diceret, libenter audirent: factòq; ſi-
 lentio, dixit, quòd arbores factò ſui conſilio humana uoce pe-
 tiſſent ficum, ut ſuper eas regnaret. Qua denegante, cò quòd

Iudicium 9.

hónore fructus proprii frueretur, nec alium quærere deberet extraneum, arbores rursum cogitationem regni non reliquerunt, uisumq; eis est, ut honorem uiti præberent. Sed et uitis eisdem uerbis quibus ficus usa respuit regnum. Hoc ipsum facientibus et oliuis, Rhamnus, quam arbores petierant, ut regnum sumeret super eas (hoc enim genus est inter ligna, quod habet ignem proferendi naturam) promisit se regnũ suscipere, et insigniter imperare, ita tamẽ, ut sub eius umbra requiescerent. Si uerò ei contraria forent, eius igne concremarẽtur. Hec autem, inquit, non risus causa dico: sed quoniã multorũ bonorũ experti Gedeonis, ea quæ nunc geruntur, despiciunt, uidẽtes Abimelech principem hi qui meos cum eo fratres interemerunt, cum utiq; nihil ab igne differat. Quumq; talis di xisset, abcessit, et habitauit latenter in montibus annatribus, timens Abimelech. Post non multum uerò temporis Sichimitæ pœnitentes pro nece filiorum Gedeon, expulerunt ab urbe Abimelech, pariter et à tribu. Ille uerò cogitabat asfligere ciuitatem. Tempore uerò superueniente uindemiæ, metuebant colligere fructum, ne quid eis Abimelech faceret mali. Veniente uerò ad eos quodam principe, Gaal nomine, cum armatis cognatisq; suis, Sichimitæ poposcerũt sibi ab eo præberi munitionem, donec uindemias congregarent. Quo eorum faciente petitionem, procedebant ad opus suum, et cum eis Gaal suos ducebat armatos. Quumq; fructus fuisset cum securitate collectus, et canentes per singulos choros, Abimelech aperte iam præsumerent blasphemare: sed et principes insidijs loca ciuitatis apprehendentes, multos Abimelech latenter interfecissent: Zebul quidam princeps Sichimitarum quum esset extraneus Abimelech, ea quibus populum Gaal exacuebat, Abimelech missis nuncijs, indicauit: et monuit, ut insidias poneret ante urbem, seq; suasurum dicens Gaal ut egredietur

Egrederetur de ciuitate. quo facto, irruere super eum deberet Abimelech, & agere ut in eo se defenderet: & deinceps sibi-
met populi amicitia collocaret. Quumq; Abimelech in insi-
dijs resedisset, & Gaal incaute commoraretur in suburbano,
& cum eo Zebul, uidens paulatim armatos accedere, Gaal
ad Zebul ait, insistere sibi met uiros armatos. Quo respon-
dente, umbraculum esse petrarum, quum magis appropin-
quarent, uerius hoc aspectu considerans, non umbras esse, sed
uirorum dixit insidias. Respondensq; ad eum Zebul: Non ne,
inquit, tu malitiam Abimelech accusabas? Cur itaq; tue uir-
tutis magnitudinem non ostendis, & cum eo pugna congre-
deris? Gaal uero turbatus, congressus est cum Abimelech: &
cecidērunt quidem aliqui de eius armatis: ipse uero fugit in
ciuitate, ut alios euocaret. Et denuo Zebul egit, ut Gaal ex-
pelleretur ex urbe: accusans eum, quasi contra milites Abi-
melech mollior extitisset. Abimelech uero cognoscēs egressu
ros ad uindemiam denuo Sichimitas, loca circa urbem insidijs
occupauit. Quibus procedentibus, tertia quidem pars exerci-
tus apprehendit portas, ut ciuibus auferret ingressum: alij ue-
rò dispersos interemerunt, & ubiq; cædes facta est: & ciuita-
tem ad fundamēta usq; subuertens, salq; super eius ruinas se-
minās uictor discessit. Omnes itaq; Sichimite hoc modo per-
empti sunt. Quicumq; uero per prouinciam dispersi pericula
fugerunt, super quandam petram munitissimam congregati
morabantur. Quumq; in ea morari niterentur, uoluntate eo-
rum Abimelech prænoscens, super eos cū exercitu uenit: col-
lectusq; de sylua legnis, iussit ut hæc etiā exercitus faceret uni-
uersus. Velociter autem saxo circumdato lignis, subiectus est
ignis: & flamma surgente, nullus ex eo saxo defugit, sed una
cum uxoribus & filijs sunt extincti: uiri quidē circa mille &
quingēti, reliqua uero nimia multitudo. Et Sichimitas quidē

huiusmodi calamitas interemit. Quibus hæc afflictio nata est eo quod super uirum sibi met utilem, eiusq; genus mala talia protulissent. Abimelech autem Israëlitas malis Sichimorum perterens, præsumebat etiam maiora retentare, et nequaquam uiolentiæ suæ modum imponere, donec perderet uniuersos. Veniebat ergo ad Thebes, et ciuitatem quidem facto discursu cepit. Quumq; esset in ea maxima turris, in qua aniuersi confugerant, obsidere hanc uolens, dum proxime uenisset ad murum, sumens mulier quedam, fragmentum molæ, capite eius repente percussit. Qui dum cecidisset sanguis eius, armigerum rogauit, ut cum occideret, ne mors eius opus mulieris esse uideretur. Et ille quidem præceptum fecit. Abimelech autem huiusmodi pœnam pro fraterna morte, et his quæ in Sichimitas præsumpsisse probabatur, exoluit. Hæc ergo calamitas secundum diuinationem Ioathan uidetur impleta. Exercitus uerò qui cum Abimelech fuit, eo cadente dispersus discessit ad propria.

Quomodo Israëlitzæ relinquentes legem dei, opprimuntur ab Ammonitis, quos liberauit dominus per Iephthe Galaaditem qui renuit principatum per sex annos.

C A P. XII.

Iudicum 10.

Isræliitarum uerò principatū post eū Iaër Galaadinus ex tribu Manasse percepit, uir et in alijs felix, et filios bonos habēs triginta numero, et in equitatu præclaros, et principatū ciuitatū Galaadinarū habētes. Hic duobus et uiginti annis obtinens principatum, senex defunctus est: et sepultus ramin Camon Galaadinorum ciuitate promeruit. Res equidē Hebræorum ad inhonestam uitam, et iniuriam dei legumq; se rebantur. Quos Ammonitæ despiciētes et Palæstini, magno exercitu provinciam deuastabant: omnemq; regionem trans Iordanem detinentes, reliqua comprimere præsumebant.

Hebraei

Hebræi uerò malis afflicti, ad supplicationes dei cōuersi sunt, et sacrificia celebrabant, rogantes eū, ut placatus eorū precibus, ab ira quiesceret. Deus uerò placatus, eis suum concessit auxilium. Igitur Ammonitis castrametātibus in terra Galaad^{Indicum n.}inorum, prouinciales occurrerunt, ammonente se gentis duce. Erat autem quidam nomine Iephthe, uir uirtute paterna potens ad exercitum dispensandum, quem sub mercede poscebant. Ad hunc ergo mittentes, rogabant ut cum eis pugnaret, promittentes, ut ei cuncto tempore principatum exercitus sui concederent. Ille uerò nequaquam precibus obediuit, culpans eos, quòd non ei præbuisent auxilium, dum iniustitiam perpeffus aperte fuisset à fratribus. Non enim consanguineus eis erat, sed peregrinus. Cuius utiq; matrem propter amoris ardorē filijs superinduxerat pater. Hūc ergo fratres expulerant dispicientes eius infirmitatem. Et ob hoc in prouincia Galaaditica morabatur: et omnes de longē ad se uenientes, sub mercede propria retinebat. Illis uerò supplicantibus, atq; iurantibus, omnem principatū se ei fore præbituros, tandem aliquando consensit: et uolociter diligentia rerū habita, in urbe Massphat exercitu constituto, legationē misit ad regem Ammonitarū, causam eius inuasionis accusans. Ille remittēs, potius Isralitarum accusabat egressum ex Aegypto: petebatq; ut ab Amorraea recederēt, quasi patrum eius a tempore antiquo fuisset. Cui respondens Iephthe, ait, quòd irrationabiliter progenitores Israēlitarū de Amorraea culparet, sed potius eis gratias agere deberet pro Ammonitide terra sibi concessa: quòd dum possibile fuisset secundū Mosi iussione at eam tollerent, isti eos illic degere permisissent, quam post annos trecentos dei auxilio reparauerant, ob quam rem pugnaturum se fore dixit. Et hæc quidem eflatus, legatos abire permisit. Ipse uerò deū pro uictoria deprecatus, et sacrificiū

promittens, ut si iuius reuerteretur, quicquid ei prius occurreret, immolaret, congressus copiose uicit, et occidēs hostes, persequutus est usque ad Ammonitidem ciuitatem. Et inde digressus in Ammonitem, multas nastrauit urbes, prædamq; collegit, et à seruitute domesticos liberauit, quā decem et octo sustinuerant annis. Reuersus autem, calamitatem incurrit, nullo modo prisce felicitatis æqualem. Nam ei filia unigenita et uirgo, tunc primitus quum uenerat, occurrit. Qui grauiter ingemiscēs magnitudine tanti doloris afflictus, filiam sibi obuiā uenisse culpabat, quam sacrificādam deo deuouerat. Quæ tamen illo casu nō doluit, pro patris uictoria et ciuium libertate moritura. Petijt autē duos menses sibi cōcedi, ut iuuentutem suam cum ciuibus lamētaretur, et tunc uotum perferret. Quo tempore transeunte, filiam pater immolauit: nec legitimum faciēs holocaustum, nec deo charum: non utiq; delirans apud animum suum, qualis apud ceteros huius facti causa uideretur. Igitur quum tribus Ephrem super eū exercitum niteretur inducere, eò quòd bellum Ammonitarum eis nō indicasset: sed uoluisset solus et prædā habere et gloriā: hoc modo satisfacēbat, dicens, quòd primo quidem nō eos latuisset cognatorum oppressio, sed etiam uocati ad auxilium, non uenissent, quum oporteret eos ante preces occurrere. Deinde dicebat, quòd hostibus quidem iniuste pugnatibus nō præsumerent resistere, postea uerò cognatis inferre bellā tētassent: et interminatus est, si nō temperarent à talibus, deo auxilium ab eis poenas exigeret. Quibus dum satisfieri non potuisset, sed contra eum cum exercitu à Galaadina terra ueniētes, pugnarent, amplius eorum dilatauit interitum, et persequēs fugiētes, et præoccupans exercitu præmisso uada Iordanis, penē quadraginta duo millia uirorū occidit. Ipse uerò quum principatum tenuisset sex annis, defunctus est, et sepultus in Scbeth

Iudicum 12.

Sebeth patria sua, que est in terra Galaaditide. Mortuo vero Iephthe, tenuit principatum Absanis de tribu Iuda ciuitatis Bethlehem. Hic filios habuit nonaginta masculos, et reliquas uirgines: quos omnes dimisit uiuos, filias uiris tradēs, et filijs dans uxores. Qui dū nihil egisset in septē annis, sermone et memoria dignum, in senectute defunctus est, et sepulturā in patria sua promeruit. Igitur Absane ita moriente, neq; is qui post eum decem annis habuit principatum, nomine Elon, de tribu Zabulon, aliquid egit uirtute precipuum. Post hūc Abdon Hilonis filius, de tribu Ephraim, ciuitate Pharathonitarum existens, principatum habuit, qui pro sola eruditione poterit habere memoriam, nullumq; opus propter pacem rerumq; licentiam nec ipse clarum exercuit. Hic autem filios habuit quadraginta, et alios ex eorum semine descendentes, triginta, erantq; simul omnes septuaginta in equis exerciti. Quos omnes superstites derelinquēs, in senectute defunctus est: et inopinabilem in Pharathone promeruit sepulturam. Hoc autem mortuo, Istraēlitis Palæstini prauauerūt, ita ut ab his per quadraginta annos tributa perciperent: a qua seruitute hoc modo liberati sunt.

Prenunciatio natiuitatis Samson, & fortitudo eius, & quātorum malorum autor fuerit Palæstinis.

C A P V T X I I I.

Quidam Manue de tribu Dan, inter paucos egregius, et patriæ sine dubio primus, habuit uxore forma pulcherrimam, et quæ inter centū comprouinciales foeminas eminebat. Et quum filios non haberet, grauiter ferens, Deū pro chara succeſsione rogare cœpit, in suburbano suo in cāpo maximo frequenter adueniens cum uxore. Erat autem et nimius in uxoris amore, et ob hoc sine temperatione zelotypus. Et quū quadā die mulier esset sola, apparuit ei angelus Dei, pulchro

ebro iuueni similis et procero, eiq; masculum filium futurum dei providentia nunciauit, qui foret optimus, et fortitudinis precipua clarus: à quo crescētes Palestinos cōprimendos asseruit: monuitq; ut eius comae minime tonderentur, nullumq; potum nisi aqua deo precipiente, esse bibiturū. Et quum hoc dixisset, abscessit. Illa uerò marito ueniēti indicauit angeli uisionē, admirando iuuenis pulchritudinē atq; proceritatem, in ut ille zelatus in eius laudibus obstupesceret, et suspicionem quasi de extraneo eius amore conciperet. At illa uolens irrationabilem eius tristitiā mitigare, rogauit deum, ut angelum denuo destinarēt, quatenus maritus inspiceret. Et iterum per dei gratiam angelus uenit in suburbano illorum, et appōuit mulieri uiro remoto. Quem rogabat, ut sustineret donec maritum adduceret: permittēte angelo, Manue uocatus aduenit. Quē quum uidisset, nec tunc à suspitione cessauit: rogauitq; ut quaecumque uxori eius dixerat, illi pariter declararet. Et quum dixisset angelus, sufficere ut nosset illa quae dixerat, rogabat eū, ut ei manifestaret quis esset: quatenus filio nato, gratias ei et munus offerrent. Illo autem dicente, quòd nihil horum indigeret, nec ob hanc causam futurum eis filium nūciaret, petijt ut expectaret, quatenus ei aliquod munus offerret. Qui dum primitus non annuisset, postea eo precibus insistente, concessit, ut aliquid ei dono daret. Tum Manue occidens haedum, cumq; coquendum uxori praebens, attulit ei. Dum gestum hoc fuisset, praecepit ut poneret supra saxum, et panes et carnes absque uasis. Quo facto, uirga quam tenebat angelus tetigit carnes, et igne protinus emicante, carnes cum panibus sunt absumpti. Tunc angelus super fumū, quasi in curru, eis ad cœlum ascendere uidebatur. Quumq; Manue metueret, ne quid ei propter uisionem dei proueniret aduersum, cum uxor ut confideret, cōfortabat, et pro sua utilitate deum se uid

se uidisse, scitebatur. Quum ergo concepisset, custodiam habuit mandatorum : natumq; puerum appellauit Samson, quod nomen significat robustum. Crescebatq; puer uelociter : & tam per abstinentiam ciborum, quam capillorū remissionem propheta iam futurus agnoscebat. Hic itaque ueniens cum parentibus ad Thamna Palæstinorum ciuitatem, dum celebraretur ibi festiuitas, uirginem prouincialium concupiuit, rogauitq; parentes, ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus, cō quod esset de alienigena gente progenita, Deumq; dicentibus ei nuptias Hebræas cōgruas præbiturum: uicit eius petitio ut ei uirgo desponsaretur. Dumq; frequenter ad eius parentes iret, occurrit leoni : & quum esset inermis, tenens eum manibus suffocauit, & in sylua interiore extra uiam proiecit. Rursumq; dum iret ad puellam, inuenit examen apum, fauum mellis in leonis illius ore fecisse : & tollens exinde tres fauos mellis, cum donis reliquis quæ portabat puellæ contradidit. Quumq; Thamnite omnes essent in epulis nuptiarum, metuentes fortitudinem iuuenis, triginta circa eum pubertate præcelsos constituerunt : sermone quidem uelut socios futuros, opere uerò custodes: ne quid uellet forte committere conuiuiorum societate crescente. Quumq; in lusu consisteret, qualia solent tali tempore prouenire, Samson ait: Proponam uobis parabolam, & si solueritis mihi septem diebus propositam quæstionem, lineas singulas & stolas totidem propter honorem uestre sapientiæ me dante percipietis, & cum hac largitate gloriam quoque & lucrum sapientiæ possidebitis : Illisq; petentibus ut diceret, ait : Qui cuncta uorat, cibum genuit de semetipso suauem, licet ipse sit nimis insuaui. Illis autem per tres dies quæstionem non ualentibus inuenire, & dicentibus puellæ, ut à uiro cognoscens, eis annuntiaret, cui etiā minati sunt incendium, nisi hoc studeret implere,

Iudicum 14.

implere, Samson puella roganti ut diceret, primū quidem refutit. Quumq; illa nimis insisteret, et ad lacrymas peruenisset, et indicium hoc esse quereretur, quod eam Samson minus amaret: indicauit ei quemadmodum leonem interfecisset: et quomodo apes in ore eius inueniens, tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidem nihil dolosum metuens, omnia declarauit: illa uero sermonem hūc petentibus rursus, exposuit. Septima uero die, quum tempus esset, ut propositam exolueret questionem, antequam sol occumberet cōueniētes, dixerunt: neq; à leone comprehensis quicquam insuauius esse, neque dulcius utentibus melle. Quibus Samson respondit: Nec quicquam aliud muliere dolosius, quæ uobis meū exposuit uerbū. Et illis quidē dedit quæcūq; promiserat, facta præda Ascalonitum, qui ei pariter occurrerant. nam et isti Palæstini sunt.

Iud. 15. Illas uero nuptias refutauit: et puella quidē quæ eā prorsus eadit ad iracundiā, duxit eius amicū. Pro qua iniuria exasperatus Samson, deliberauit ut Palæstinos omnes cū ea affligeret. Quumq; esset tempus aestatis, et fructus messiuū præparatus astaret, cōprehendens trecentas uulpes, et caudis earum ligans ardentes lampades, dimisit in messes Palæstinorum: et hoc modo eorum depopulatus est fructus. Palæstini uero scētes esse opus Samson, et causam pro qua talia perpetrasset, miserunt principes in Thamna, uxoremq; eius cū parentibus suis peremerunt, tanquam qui mali huius autores existerent. Samson autē quum multos in Palæstinorum campestribus occidisset, habitabat in Ethan: est enim saxum ualde muniū in tribu Iuda. Palæstini siquidem contra tribum Iuda castrametati sunt. Illis uero dicentibus non sibi met inferri iuste supplicium propter delicta Samson, dum utique tributa persoluerent, dixerunt, ut si nollent hæc pati, Samson cōtraderent alligatū. Qui uolentes euadere uenerūt ad secessum ubi Samson habitabat

habitat, cum tribus milibus armatorū: & culpantes eū pro his quæ contra Palestinos uiros egerat, qui possent omni generi Hebræorum calamitates inferre, rogabāt ut descenderet, quatenus eum ditioni illorū contraderent, poscebantq; ut hoc sponte perferret. Qui quum iusiurandum accepisset, quòd nihil ei plus fieret, quàm ut hostibus traderetur, descendens de secessu, semetipsum contribulium suorum potestati contradidit: ibiq; eum duobus funibus alligantes, ducebāt ut traderent Palestinis. Et quum in quendam locum uenissent, qui nunc Maxilla nuncupatur, propter fortitudinem quæ in Samson uidebatur effecta, quum nomē primitus non haberet: nō procul Palestinis castrametantibus, & occurrentibus cum gaudio & clamore, tanquam ea quæ cupiebant, desiderabiliter adimplessent, dirumpens uincula Samson, & arripens asini maxillam, quæ in presenti iacebat, in hostes inuectus est: & percutiens eos cum maxilla, quasi mille quidem peremit, alios uerò turbatos in fugam uertit. Samson igitur plusquàm oportebat exultans, non dei cooperatione credebat hoc factum, sed suis uirtutibus ascribebat, eò quòd per maxillam alij quidem hostium ceciderunt, alij uerò in fugam sunt uersi. Quem dum sitis fortissima tenuisset, considerans quòd nihil est uirtus humana, & dei cūcta esse testatus, rogabat, ne propter hæc irascens, eum traderet inimicis, sed ut potius illi auxilium in necessitate conferret, & à malis eriperet. Cuius precibus misertus deus, fontem circa quandam petrā de asini maxilla suauem copiosumq; produxit. Vnde Samson ipsum lo-

Iudicum 16;

cum uocauit, Maxillam: & hætenus hoc nomine nuncupatur. Post hanc pugnam Samson decipiens Palestinos, uenit in Gazam, & in quodam diuersorio morabatur. Agnoscentes ergo Gaze principes eius presentiam, fecerunt insidias ante portam, ut egrediens non lateret. Samson uerò dum hoc

cognou

cognouisset circa mediam noctē surgens, eruit portas: ipsasq;
 clausuras simul et uestes, et alia earum ligna super humerū
 tollens, et super montem Hebron defrens, collocauit. His in
 gestis, transcendebat iam leges patrias, et edicta propria re-
 quirebat, mores imitando peregrinorum, quod ei initium ma-
 lorum fuit. Concupiscens enim mulierem meretricem, nomine
 Dalilam, apud Palestinos habitantem, cum ea degebat. unde
 tunc iudices Palestinorum uenientes ad eam, promissionibus
 astrinxerūt, ut à Samson disceret, quæ causa fortitudinis eius
 esset, per quam uinci non posset. Illa uerò circa potum et
 huiusmodi consuetudines, constituta, dum miraretur eius a-
 ctus, artibus agebat ut agnosceret, quemadmodum tanta uir-
 tute præcelleret. Samson autem dum adhuc sapientia fortis
 esset, fallēbat eam, dicens: Si septem uinearum palmitibus, qui
 adhuc flecti possunt, uinctus fuero, cunctis infirmior eroll-
 la ergo tunc quidem tacuit, postea uerò indicans principi-
 bus Palestinis, celauit aliquos militum intra domum, et dor-
 mientem Hebræum arctissime palmitibus alligauit: deinceps
 excitans eum, dixit insistere aliquos super eum. Ille ruptis pal-
 mitibus, tanquam contra inimicos nitebatur insurgere. Tum
 mulier eo sibi loquente, grauitè se ferre dicebat, si propter
 incredulitatem fauoris sui, et tanquam non celaturæ quod ei
 proderet, nollet edicere ueritatem. Quumq; rogantem rursus
 falleret, dicens, septem sese funibus alligatum, perdere forti-
 tudinem: dum et hoc quoque faciens, nihil egisset, tertio al-
 ligari comas suas dixit. Quum uerò neque hoc facto uerax
 inueniretur, nimium supplicanti ad ultimum, quum iam ei ca-
 lamitas immineret, uolens præstare, Dalilæ ait: Mei deus cu-
 ram habet, et eius prouidentia natus, has nutrio comas, iu-
 bente deo, ne tondear: mea siquidem fortitudo in harum au-
 gmentis est. Hoc illa cognoscens, abrafis crinibus eius, eum
 tradi

radidit Palæstinis, quum iam non ualeret ab eorum se inuasionem defendere. Qui auferentes eius oculos, ligatum circumuici ubiq; fecerunt. Procedente uerò tempore, coma Samson reuit: & dum esset festiuitas publica Palæstinis, & principes tq; nobiles simul epularentur in fano, cuius culmen due columnæ portabant, adductus est ibi Samson ad conuiuium, ut omnes ei illuderent. Ille crudelius hoc arbitratus, eò quòd ab iniurijs defendere se nequiuerat, puero ducēti se persuasit, ut duceret eum, quòd post laborem requiesceret, & pòst abiret, quum eum ad columnas reclinaret. Vbi dum aduenisset, commouit eas, simulq; cuncta destruxit: subuersisq; cum fano columnis, tria milia hominū sunt extincta: inter quos & Samson unā defunctus est, quum tenuisset principatum Israëlitarum annis uiginti. Dignum est igitur laudare uirtutem, & fortitudinem, & magnanimitatem huius uiri etiam circa mortem, & iram usq; ad finem sui contra hostes exercuit. Nam quòd à muliere captus est, humane nature oportet scribere, quæ est ad uitia facilis: uirtutis uerò eius coronam memorabilia necesse est habere præconia. Cuius cognati sumentes corpus, sepelierunt in Saraa regione cum cognatis suis.

Post mortem Samson præfuit Israëlitis Eli sacerdos: & de Noëmi uxore Elimelech, seu de Ruth Moabitide, quæ duxit uxorem Booz, pater Obed patris Iesse patris David.

CAP. XIII.

Post mortē uerò Samson, præfuit Israëlitis sacerdos Eli. Ruth. 1. Sub hoc prouinciam eorum apprehendente fame. Elimelech quidam de Bethlehem ciuitate tribus Iuda, famem ferre non ualens, uxore suam Noëmin, & filios ex ea natos, Chelion & Maalon sumens, migravit in terram Moabitarum. Dumq; ei cuncta bene procederent, filijs suis Moabitas dedit uxores: Chelion quidem Orphan, Maalon autem Ruth.

r

Trans

Transactis autē annis decem & octo, Elimelech & filij eius in breui defuncti sunt. Noëmis autem amarè ferens, quod ei prouenerat, & desolationem charorum non sustinens filiorū, propter quos & de patria sua uidebatur egressa, rursus reuertebatur ad eam. Audierat enim quòd iam prospera de ipsa regione nunciarentur. Cuius nurus disiungi ab ea non tolerabant, sed nec ipsa refutando eas, secum proficisci poterat euitare. Et quum insisterent, exoptans feliciores nuptias ei, quàm quibus fuerant iam priuata, & filios, aliāq; bona conferri, eas illic remanere poscebat, nec cum ea debere proficisci in rebus incertis, & terram propriam deserentes. Et Orpha quidem mansit. Ruth autem quum ei à se recedere persuadere non potuisset, sociam sibi duxit in omne quicquid emergeret. Veniente siquidem Ruth cum socru in Bethlehem, Booz Elimelech cognatus, suscepit eas. Et quum Noëmin nomine suo uocarent, ait illa: Iustius Maram me uocate. Significat enim lingua Hebraica Noëmis quidem felicitatē, Mara autem dolorem. Ruth itaq; tempore messis egressa est, permittēte socro, ut spicas colligeret, ut alimentum haberent: uenitq; in agrum Ruth 2. Booz. Veniens autem post paululum Booz, uidensq; puellā, propter eam agri praepositum requirebat. Ille uerò dum iam ab ea primitus agnouisset, domino declarauit. Qui de fauore socrus atque memoria mariti sibimet copulati gratias agens, & ei experimentum rerum bonarum exoptans, spicas quidem eam colligere noluit: sed metere quicquid posset, & sibi portare permisit: precipiens uillico, ut nihil eam tollere prohiberet: prandiumq; & potū ei praebeuit, dum messorēs hora competentī comedrent. Ruth autem tollens ab eo alphyta, socrum conseruauit, & uespere cum spicis ad eam uenit: Seruauerat autem ei & Noëmi partes ciborum, quos ei uicini praebebant. Narrauitq; ei Ruth ea quae illi dixerat Booz. Quumq; illa

Illa indicasset, quòd cognatus esset, & propter pietatē ei suā
 prouidentiam exhiberet, rursus sequentibus diebus egressa est
 ad colligendas spicas cum ancillis Booz. Veniens autē non Ruth 3.
 post multos dies Booz, quum iam esset messis hordearia ma-
 turata, ad aream propriam dormiebat. Hoc autem quum au-
 diisset Nēmis, cogitabat quemadmodum cum eo Ruth collo-
 care posset. Iudicabat enim utile, si Booz Ruth haberet ux-
 orem: misit; puellā ut circa pedes eius dormiret. Illa uerò dum
 in nullo nōs esse iudicaret, ut socrus suā iussioni resisteret:
 ueniens ad aream, tunc quidem latuit Booz profundissimē
 dormientē Excitatus uerò circa mediam noctem, requirebat
 quā esset. Illa uerò suum nomen dicente, & petente ut tan-
 quam domus eam cubare permetteret, tunc quidem quieuit:
 Diluculo uerò antē quā ad opus famuli mouerentur, exci-
 tans eam, iussit, ut tollens hordei quantum posset, properaret
 ad socrum, atē quā ibi dormisse uideretur ab aliquibus: di-
 cens castitatem in talibus derogationibus esse seruandam: &
 maximē quando nihil perpetratur aduersum. De reliquis ue-
 rò sic ait: Est mihi proximior genere qui te ducere possit
 uxorem: & si uoluerit, necessariē sequeris illum: quo te repu-
 diante coniugem, te ego secundum leges habebō. Hæc illa so-
 crui refecente, securitas eas tenuit: spem habentes, quòd pro
 eis Boz de cætero cogitaret. Ille uerò iam media die ue- Ruth 4.
 niens in ciuitatem, & seniores colligans, mittens etiam, uoca-
 uit Ruth & cognatum. Quo ueniente: Elimelech, inquit, &
 filiorum eius hereditatem tenes. Illo confitente hanc sibi pro-
 ximitatis lege competere, Booz ait: ergo non ex media parte
 oportet egum habere memoriam, sed ut secundū eas uniuersa
 facias. Malon enim uxor huc uenit, & sui agri partem obti-
 nere oportet, & uxorem eius secundum leges accipere. At
 ille Booz & hereditatē, & uxore cēssit, quum & ipse cognatus

tus esset defuncti, qui & uxorem iam se habere dixisset, & filios. Booz itaq; testificans seniores, iussit mulieri ut nunc calciamento solueret secundum legē, & in faciem eius expueret. Quo facto, Booz Ruth duxit uxorem, eisq; pot' annum masculus est filius procreatus: quem Noëmis sumeis consilio mulierum, uocauit Obed, eò quò in eius seruitute intriretur. Obed enim Hebraica lingua significat seruiens. Porro Obed habuit filiū Iesse, ex quo Dauid, qui regnavit, & principat' suis filijs per uiginti & unam generationes uirorum longo tempore dereliquit. Hæc quidē necessariē, quæ de Ruth gest' sunt, explanauī, ostēdere uolens Dei potentiā, cui possibile est ad dignitatis maximū culmen euehere quoscunq; uoluerit: & ad quale perduxit etiam Dauid, huiusmodi ortum initijs.

De ortu Samuēlis prophetæ: qui prædixit cladem
Israēliticā, filiorūq; Heli sacerdotis perditionem.

CAPVT

XV.

1. Reg. 1.

Hebraei itaq; rebus eorum afflictione prægrauatis, bellum rursum ob huiusmodi causam habuerunt cum Palæstinis. Eli sacerdoti erant filij duo, Ophni & Phinees, & circa homines iniuriosi, & circa diuinitatem impij, nulliq; iniquitati parcebant: & alia quidem munera oblatorum propter bonam rem sibi met' sequestrabant, alia uerò rapinæ modò tollebant: & mulieribus religionis causa uenientibus contumēdias inferebant: alijs quidem uiolentiam faciētes, alijs uerò persuadentes donis, nihilq; eorum uita à tyrannide pessima diserebat. Quorum pater grauiter hæc ferebat. Populus autem quantum non sperabat uenturum Dei super eos fore supplicium, tanto uehementius gemiscebat. Quumq; futuram cladem filiorum eius Deus exposuisset, & Eli & Samuēl, qui illo tēpore puer erat, tunc palam super filijs habuit luctum. Volo itaq; primitus de propheta loqui, & postea de Eli filijs enarrare, necnō
& infel

& infelicitatis causam, quam habuit populus Hebræorum.
 Helcana uir Leuita, inter medios ciues Ephrem sortis exi-
 stens, & ciuitatem Ramatham inhabitans, duas uxores duxit,
 Annam, & Fenennam, ex qua etiam ei filij sunt progeniti.
 Qui tamen Annam, quum esset sine filijs, diligebat. Veniente
 uerò cum suis coniugibus Helcana in ciuitatem Silon, ubi
 erat Dei tabernaculū cōstitutum, sicut prædiximus, dum ea-
 rum uir per epulas uxoribus, & filijs distribueret partes,
 Anna respiciens alterius mulieris filios circa matrem suam,
 descendit ad lachrymas: & eò quòd nō haberet filios, ea soli-
 tudine gemiscebatur: dumq; consolatione uiri contristari pro-
 hiberetur, uenit ad tabernaculum, rogans Deum, ut ei sobolē
 concederet, filiūq; faceret esse matrem: uotum uouens, ut pri-
 mogenitum suum ministraturū Deo dicaret, nec eum similem
 cum priuatis hominibus uictū habere permetteret. Et dum in
 orationibus multò tēpore moraretur, Eli sacerdos sedens an-
 te tabernaculū, uelut ebriam abire præcepit. At illa dum nū-
 quam se bibisse feteretur, nec ebriam esse, sed propter sterili-
 tatem filiorum afflictam rogasse Deum, fiduciam eam exhor-
 tabatur habere in Deum, filios donaturū esse promittēs. Tūc
 cum bona siquidem spe ueniens ad maritum, cibum leta per-
 cepit, & reuertentibus eis ad patriam, cōcepit, & peperit fi-
 lium, quē appellauerunt omnes nomine Samuël, quasi à Deo
 postulatum. Quibus uenientibus, ut pro filij natiuitate hostias
 immolarent, & decimas offerrent, recordata mulier orationis
 sue & promissionis quam de filio uouerat Deo, tradidit eum
 Eli dicatū Deo, prophetam futurum: crescebatq; eis coma, &
 potus eius erat aqua. Et Samuël quidem nutritus in templo
 commorabatur. Helchanæ autem ex Anna alij filij, tresq; fi-
 liæ progenitæ sunt. Porro Samuël pleno iam anno duodeci-
 mo, prophetauit. Quem quodam tempore dormientem, nomi-

1. Reg. 3.

natum Deus uocauit. Ille uerò putans se à sacerdote uocatum, uenit ad eum. Sacerdote uerò dicente eum se non uocasse, tertio Deus hoc fecit. Quod dum Eli cognouisset, dixit ad eum: Primò quidem Samuël filui, nunc autem dico tibi, Deum esse, uocat, & nota, quæ dicat. Cumq; Deus iterum locutus fuisset, audiens petijt, ut quæ uellet præciperet, in nullo eius ministerium dilaturus. Cui Deus: Quoniã, inquit, ades, cognosce futuram cladẽ Israëlitis, omni narratione & crudelitate maiori, & Eli filios una die morituros, & sacerdotium à domo Eli esse migrandum. Eli nãq; plus suos filios etiam contra eorum utilitatem elegit diligere, quàm mihi placere. Cumq; irruendo cogeret Eli prophetam Samuëlem, ut ei hoc indicaret: nolebat enim eum contristare Samuël tali sermone, tum eodice, certiore magis habuit expectatione de eorum perditione. Samuël autem magis ac magis gloria augebatur, & utiq; cuncta quæ prophetabat, probarentur esse ueracia.

Quomodo filii Israël pugnantes cum Palestinis cæsi sunt: filii Eli sacerdotis in bello pereunt: arca Dei capta abducitur: ipse sacerdos comperto quod factum est, de sella corruens mortuus est: cùm tenuisset principatum quadraginta annis.

CAP. XVI.

i. Reg. 4. **E**OSiquidem tempore Palestini castra mouerunt super Israëlitas, circa ciuitatem Amphet, leuiterq; hoc Israëlitis ferentibus, ad potiora uenerunt. Vicerunt autem Palestini & occiderunt Hebræorum usq; ad tria milia, reliquam uerò multitudinem usq; ad castra propria persecuti sunt. Desumma uerò perditione formidantes Hebræi, miserunt ad seniores, atq; pontifices, ut arcã Dei adferrent, qua præsente cõgressi hostibus præualerent: ignorantes quantò maior esset, quàm arca, qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderat itaq; arca pariter ac pontificis filij: quibus præceperat pater, ut si capta

arca

arca uiuere uoluissent, ad eius faciem non uenirent. Phinees enim iam sacerdotij fungebatur officio, patre hoc propter se-
nectutem sibi met permittente. Quo factò, securitas multa ni-
mis data est Hebræis, tanquam per aduētum arce possent ho-
stibus præualere. Inimici uerò stupecebant Israëlitas, metuē-
tes arce præsentiam: sed utriq; parti non sicut putabant ac-
cessit. Facta nanq; congressione, uictoria (quam Hebræi spera-
bant) Palæstinis allata est: & perditionē quam illi metuebāt,
suscipientes Hebræi, cognouerunt frustra se habuisse in arca
fiduciam. Repentē nanque in manibus hostium deuenerunt,
& amiserunt usque ad triginta milia uirorum: inter quos ce-
ciderunt quoque filij sacerdotis, & arca ab hoste ablata est.
Nuntiata uerò perditione in Silon & arce captiuitate per-
quendam iuueniculum Beniamiten, qui interfuerat bello, cun-
cta ciuitas luctu repleta est. Porro Eli sacerdos sedebat ad
portas in altiori sede, & audiens ciuitatis planctum, atq; pu-
tans aliquid noui circa suos effectum, euocato iuene, dum co-
gnouisset ea, quæ in bello fuerant gesta de filiis, & alijs quæ
de exercitu pariter dicebantur, leuiter habuit, tanquam per-
deum præsciis futurorum: quando ualde ea mala confundunt,
quæ præter spem repentē proueniunt. Cum uerò etiam arcam
audisset ab hostibus captam, dolore turbatus, eò quòd præter
spem tantum onus accesserat, ruens à sede defunctus est, dum
octo & nonaginta uixisset annos, quorum quadraginta te-
nuit principatum. Ea siquidem die defuncta est & coniunx
Phinees eius filij, dum post casum mariti nequaquam uiuere
tolerasset, cui prægnanti nunciatus est luctus uiri. Peperit au-
tem filium septem mensium, quem Ischaboth appellauerunt:
quod nomen designat inglorium, eò quòd illo tempore ex-
ercitui huiusmodi deformitas accidisset. Habuit autem prin-
cipatum primus Eli ex domo Ithamar, qui fuit unus fi-

liorum Aaron. Nam primitus de domo Eleazari sacerdotes erant, ex quo honorē filius à patre percipiebat: & Eli Phinees filio suo tradidit. Post quem Abiezer eius filius hūc honorem accepit, quē Buzi suo filio dereliquit. Cui rursus Ozi filius successit suus, & post hunc Eli tenuit sacerdotium, de quo nunc nobis sermo est habitus: cuius genus usq; ad tempora imperij Solomonis hoc habuit, tunc enim sacerdotium ex domo Eleazari denuo receperunt.

FLAVII IOSE.

PHI ANTIQ_VITA-

tis Iudaicæ liber sextus.

Interitus Palæstinorum & terræ eorum, per iram dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quemadmodum eam remiserunt ad Hebræos.

C A P. I.

1. Reg. 5.

INVENIENTES igitur Palæstini captivum suorum hostium arcam, sicut prædiximus, in civitatem Azotum portaverunt eam, & apud deum suum qui vocabatur Dagon quasi trophæum aliquod posuerunt. Sequenti uero die diluculo ingressi templum, ut deum solenniter adoraret, inuenerunt deum suum circa arcam iacentem: iacebat enim euulsus de base sua, in qua statutus esse uidebatur: quem denuo eleuantes statuerunt, grauiter de eius casu dolentes. Cumq; frequenter uenientes Dagon inuenirent iacentem, & arcam similiter adorantem, in angustia & cōfusione gravissima constituti sunt. Nouissimè uerò Azotorum civitatem atque prouinciam diuinitus pestis inuasit. Moriebantur enim crudeli passione dysentericæ: & antè quàm uelox eis interitus proueniret, antè quàm anima bona morte resolueretur à corp

à corpore, intestina eorum corrupta corporis putredine ferebantur. Prouinciam uerò consurgens multitudo murium deuasabat: ita ut neque arboribus, neque fructibus abstinere. Dumq; his malis Azoti teneretur, & resistere calamitati nō possent, intellexerunt hanc sibi cladem propter arcā dei prouenisse, uictoriāq; eius non sibi pro bono fuisse. Miserrunt ergo ad Ascalonitas, petentes ut arcam ipsi susciperēt. Quibus Azotorum supplicatio non fuit ingrata, sed eis quodammodo gratias retulerunt: Arcam uerò percipientes, in malis similibus constituti sunt. Secum nanq; passionēs Azotorum Ascalonitis arca deuexit. Quam denuo ad alios Ascalonitæ miserrunt: sed neq; apud illos mansit. Nam cum & ipsi iisdem passionibus turbarentur, eam uicinis ciuitatibus tradiderunt. Et isto modo arca ciuitates Palæstinorum quinque transiuit, quasi prædam quandam exigens passionibus per singulas ciuitates. Desperati uerò malis hi qui iam uidebantur experti, & dum audientibus hæc nota fierent, nec arcam ulterius aliqui suscipere uellent, huiusmodi habentes mercedem: ad ultimum cogitabant quemadmodum ea carere possent. Conuenientesq; quinque urbium principes, Getho & Accaron, & Ascalon, necnon & Gaze, & Azoti, tractabant quid fieri conueniret. Et primū quidē placuit, ut arca remitteretur ad suos: cum deus eam proprius uendicaret, & ob hoc pestes illis inferret, urbesq; uastaret. Erant autem qui dicerent hoc quidem fieri nō debere, nec falli, ut arcæ passionum causas ascriberēt, cum ei potestas huiusmodi aut fortitudo non esset: quando si deus habuisset curam eius, nequaquam tradita fuisset hominibus: sed quiescendum, & causam harum passionum dicebant leuiter tolerandam, quod utiq; non deberent nisi solummodo reputare nature, quæ corporibus, & terre, & arboribus, & omnibus quæ ex ea consistunt, per temporū cursus huiusmodi

mutationes ingenerat. Prædictas itaque sententias consilium uirorum, qui à priscis tēporibus intellectu præcellebant atq; prudentia, superauit: & maximè quando in rebus præsentibus suadere congrua uidebantur, & neq; remittendam arcam neque retinendam esse dicebant: sed quinq; simulachra aurea pro unaquaq; ciuitate dedicanda deo pro gratiarum actione, quādo eorum saluti prouiderit, eosq; uiuere fecerit, & à passionibus quibus præualere non poterant liberarit: totidemq; aureos annulos, & mures, qui eorum regionē depasti fuerant atq; corruperant: & hæc in loculum esse mittenda, & super arcam ponenda: faciendumq; uehiculum nouū, & boues que nuper genuerant esse iungendas: quarum partus claudendos ac retinendos, ne sequentes matres impedirent, sed ut eorum desiderio celerrimum potius iter facerent: tunc illas depulsas portantesq; arcam in triuium deferendas, eisq; quodammodo committēdum quam uellent agere uiam: & si quidem ad Hebræos irent, & eorum regionem ascenderēt, arcam arbitrandum causam fuisse passionum: si uerò alibi fortuitu properarent, reuocandam esse dicebant, cognoscentes quòd arca, nullam uideretur habere uirtutem. Hæc itaq; rectè se habere indicantes, repentè fieri decreuerunt. Agētes autē ea quæ sunt prædicta, uehiculum cum bobus deduxerūt in triuium, illudq; relinquentes ibidem secesserunt. Bobus autem recta uia uelut quodam ductore præcedente pergentibus, Palestinorū principes sequebantur: quò starent aut ad quos uentrent, uolētes agnoscere. Est autē quidā uicus in tribu Iuda, nomine Bethsamis, in quo uenerunt boues. Cumq; in campum magnum deuenissent: ulterius accedere cessauerunt: statuentes autem illi uehiculum, gratum miraculum habitatoribus uici illius præbuerunt. Aestatis nanque tempore, dum omnes in agris essent pro colligendis frugibus, cum uidissent arcam, delectationes passi,

passi, & opus manuum relinquentes, repente cucurrerunt ad eam: & deponentes arcam, & uas in quo erant recondita simulachra, simul & mures, posuerunt super quandam petram quæ erat in campo: & mox immolantes Deo & uehiculum simul & boues, holocaustum offerentes, pariter epulati sunt. Hæc uidentes Palæstinorum iudices, ad propria sunt reuersi. Ira uerò atque indignatio Dei septuaginta Bethsamitas occidit, eò quòd nō fuissent digni arcam cōtingere, quia nec sacerdotes erant apud illos qui ad eam accesserant. Quos talia patientes fleuerunt sui provinciales, & luctum in eis leuaerunt, qualem potuissent habere pro malo diuinitus misso, suumq; mortuum unusquisq; lugebat: & indignos se iudicantes, ut apud eos arca consisteret, mittētes ad omnes Hebræos indicauerunt arcam à Palæstinis fuisse reuocatam. Qui cognoscentes hoc, reportauerunt eam in Chariathiarim proximam ciuitatem Bethsamitarum: ubi in domum cuiusdam Leuitæ Aminadab nomine, qui uidebatur esse iustus & uita religiosus, arcam introduxerunt, uelut in locum Deo dignum, in quo habitaret uir iustus. Ministrabant enim arcæ eius filij, & huic curæ annis uiginti præfuerunt. Tantis enim temporibus fuit in Chariathiarim, dum apud Palæstinos mensibus septem habitasset.

Quemadmodum Palæstinorum exercitus super eos uenerit: & de uictoria Hebræorum, quam duce Samuele propheta adepti sunt.

C A P. II.

Cumq; omnis populus illo tempore, quo ciuitas Chariathiarim habuerat arcā, in orationibus & sacrificijs deductus esse uideretur, & maximum circa eam religionis exhiberet officium, Samuël propheta uidens fiduciam eorū, quasi opportunum esset ut talibus loqueretur, de libertate & bonis eius fecit alloquium, secundum quod credebat eorum mētibus esse

1. Reg. 7.

esse gratum, & ait: O' uiri quibus adhuc hostes sunt grauissimi Palestini, & Deus iam incipit esse propitius & amicus: non solum concupiscenda libertas est, sed etiam facienda, per que uobis eius bona proueniant. Non enim optare debetis ab homine liberari, & agere pro quibus potius seruiatis: sed estote iusti, & malitiam depellentes ab animabus uestris, easq; purgantes totis mentibus, inuocate Deū, eumq; bonis actibus honorate. Hæc enim uobis faciētibus bona proueniept, seruitusq; fugabitur, & de hostibus repente triumphus afferetur: quem promoueri non armis poterunt, non robore corporum, non multitudine populorum. Non enim malis Deus promittit se talia præbiturum, sed bonis existentibus atq; iustis. Ego autem uobis digna gerentibus huiusmodi promissorum astipulator adero. Cumq; hæc dixisset, uniuersus populus ei fauit, & eius exhortatione gauisus est, simul & annuerunt omnes obedire se Deo. Quo facto cōgregauit eos Samuël in quadā ciuitate quæ uocatur Masshat, quod nomen deorsum inspicere Hebraica lingua significat. Hic haurientes aquam immolauerunt Deo, & tota die ieiunantes in orationibus conuersati sunt. Qui tamen ibidem congregati Palestinos minime la tuerunt. Nam cognoscentes conuentum eorum, magno exercitu atq; uirtute, ut non suspicantibus bellum & impræparatis inferrent, aggressi sunt. Illos autē hoc ualde terruit, & ad tumultum formidinemq; perduxit: & recurrētes ad Samuēl, animas suas corruisse, & morti proximos iam perditione dicebant. Et propterea quiescendum, nec uirtutem hostium cōmouendam: quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramenta uenientibus, super nudos & inermes castramati sunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla salutis est, nisi per te exoratus deus, euadere nobis cōcesserit Palestinos. At ille & fiduciam habendam dixit, & Deum allaturum eis cō-

promisit

promisit adiutorium. Et sumens lactentem agnam sacrificauit pro populo, rogauitq; Deum, ut eos contra Palæstinorum bellum sua dextra tueretur: nec eos perituros despiceret, qui secundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq; Deus orationes, hostiamq; placitam auxiliatrice mente suscipiens, annuit eis uictoriam et potentiam conferendam. Dum q; adhuc esset super altare Dei sacrificium positum, et nondum sacra fuisset flamma consumptum, processit e castris hostium multitudo, et aciem constituit ad pugnandum, tanquam spe fulti uictoriae: dum utiq; Iudæi in angustia uiderentur inclusi, quando nec arma haberent, nec ad pugnandum ibidem concurrissent. Inciderant enim inopinatè in rebus talibus: quæ etiam si prædictæ fuissent, non facile crederentur. Palæstinis igitur primitus Deus terram mouit, eamq; tremere fecit, et eis dubiam demonstrauit: ita ut eius basi subtrahi uideretur, et scissa in diuersis apertionibus sorberetur. Deinde tonitruis concrepantibus, et igneis coruscationibus longè micantibus, uelut incendens eorum uultus, minis eos affectit: et ex eorū manibus arma diripiēs, nudos in fugam uertit. Quo factō, Samuël eos cum multitudine persecutus est, et plurimos interfecit: persecutusq; est usque ad locum quendam qui uocatur Correon, ibiq; lapidem fixit, uelut terminum uictoriae, et hostiū fugæ: eumq; lapidem fortitudinem appellauit, qui eis signum esset diuini solatij contra hostes adhibiti. Inimici uerò post illam plagam nequaquam super Israëlitas egressi sunt: sed timore et memoria rerum, quæ super eos acceperant, quiescebant. Fiducia siquidem quæ dudum fuerat Palæstinis aduersus Hebræos, post hanc uictoriam facta est Hebræorum. Porro Samuël super eos castra ducēs, peremit multos: eorumq; superbiam ad nihil deduxit: et abstulit regionem illam, quam primitus uictis Iudæis prælio detinebant. Hæc autē erat usq; ad
ciuitatem

ciuitatem Accaron, à finibus Geth extensa. Fuerunt igitur illo tempore amicitie inter reliquos Chananæos, & Israëlitas. Propterea uerò Samuël disposito populo, eisq; reddita ciuitate, in unum eos conuenire præcepit, ut de diuersis actibus ad inuicem disceptarent: ipse uerò semel in anno circumiens ciuitates iudicabat, & multo tempore æquitate omnia expleuit.

Propter iniquitatem filiorum Samuël iam senescentis, populus postulat regem.

CAP. III.

1. Reg. 8.

DEinde senectute grauatus, & agere solennia præpeditus, filiis suis populi tribuit principatum: quorum senior quidem dicebatur Iohel, iunior autem Abia. Præposuit autem alium quidem in Bethleem ciuitate, ut illic sederet & iudicaret: alium uerò in Bersabee, diuidens populum qui eorum iudicijs obedirent. Isti siquidem facti sunt exemplum & indicium manifestum quibusdam, ut nec similes parentibus suis existerent, sed ut boni quidem & moderati ex malis, & prauis producerentur ex bonis. Nam à patris sui studijs recedentes, & uiam contrariam ambulantes, & muneribus, turpibusq; luctis iustitiam comprimabant: & iudicia non uera, sed secundum premia proferebant: & ad epulas pretiosaq; conuiuia declinantes, primum quidē quæ erant inimica Deo gerebāt, secundo quæ etiam patri uidebantur aduersa. qui multo studio ac prouidentia gesserat, ut etiam plebs sciret seruare iustitiam. Populus itaq; dum contumeliam priori conuersationi prophætæ filij facerent, grauiter hoc ferens ad patrem denuo remeauit, qui in Ramatha ciuitate cōmorabatur, eiq; iniustitias filiorum omnes exposuit: & quia cū senex esset, & à tempore iam defectus, rebus præesse nō poterat, supplicabant ei atq; rogabant, ut eis aliquem eorum regem eligeret, qui & principatum gentis haberet, & Palæstinos affligeret, qui eis erant prioris iniustitiæ debitores.

Indignans

Indignans Samuël, dei iussu inungit Saul, qui postea sorte electus, confirmatur.

CAP. IIII.

HAec ergo uerba grauiter concusserunt Samuël propter ^{1.Reg.8.} insertam ei iustitiam, et odium circa reges. Optimam enim illius tunc cōuersationis electionem ualde diligebat, quæ dum esset sancta, beatos etiā ciues utētes se faciebat: nimiaq; cogitatione his dictis afflictus, neq; cibi memoriā habuit, neq; somni: sed facta nocte rerum cogitationes euoluens, sine sopore permansit. Cumq; talia cogitaret, apparuit ei diuinitas, eumq; consolata est, dicens, ne pro petitione populi deberet affligi, quasi non in illum superbi fuerint, sed magis in se, ne solus super eos ipse regnaret: et hæc opera, ex quo egressi sunt ab Aegypto, molitos: nō tamen post multum tempus eos grauissimam esse pœnitentiā habituros, per quam nihil equidem quod gestum fuerit, infectum erit. Arguentur autem ut contemptores, et quod consilia nō pacifica circa me, et circa tuam prophetiā habuissent. Præcipio autem tibi, ut eis ordines quencunq; monstra uero, regem: prædices tamē eis, quales erunt, et quæ sub rege mala passuri sunt: protestatus, qualem mutationem habere festinant. Hæc Samuël cū audisset, mox die factō, cōuocatis Iudæis, ait daturum se eis regem: sed primitus quidem narrare eis deberet, quæ illis essent futura per reges, et quibus forent afflictionibus atterendi. Scitote, inquit, quod primum quidem filios uestros auferent, et alios quidem curruum agitadores esse iubebunt, alios uerò equites et armigeros et præcursores, alios millenarios et centenarios: facientq; alios armorum artifices, et opifices curruum, et instrumentorum fabros, et agrorum suorum cultores, uinearumq; fossores: et nihil erit in quo non obediant his, quæ iubentur: seruientes ad similitudinem eorum, qui pretio comparantur in plebe. Sed et filias, inquit, uestras unguentarias habebunt,

habebunt, & coquinarias, & molarias: & efficiēt omne opus sub necessitate, quasi famulæ plagas metuentes, & uerbera. Sed & uestras possessiones auferent, & eas cunuchis suis & armigeris cōdonabunt, & iumentorū greges eis distribuent. Et ut breuiter sit dicendum, seruietis cum omnibus uestris regi, similes seruorum eius effecti: horumq; sermonum memoriam tunc habebitis, quando hæc passi fueritis: & pœnitentia ducti rogabitis deum, ut uestri misereatur, & donet à regali onere uelocissimam libertatem: qui uestras non suscipiet preces, sed eas respuens uos sinet, ut malorum consiliorum tormenta sustineatis. Erat autem populus in hac prouidentia futurarum rerum ualde fatuus & difficilis, ut consilium quod semel in mente collocaret non expelleret. Nam neq; audientes talia sunt conuersi, neq; eos de sermonibus prophete pœnituit: sed magis uehementes instabant, & regem sibi ordinari postulabant. Nec cogitandum de uenturo esse censebant, sed fore necessarium, secum pro afflictione inimicorū habere pugnaturum regem: quando nulla uicinarum prouinciarum in tali conuersatione sine rege consistcret. Videns autē eos Samuel nec in his quæ fuerant prædicta conuersos, sed potius imminentes, ait: Nunc equidem ad propria singuli quiq; recedite: opportunè uerò uos euocabo, dum quē uobis daturus sit regem, à deo cognouero. Erat igitur quidam de tribu Beniamin uir nobilis moribusq; laudabilis, nomine Cis. Huius filius iam erat iuuenculus, formaq; pulcherrimus, & corpore ualde procerus, quiq; multos mente ac prudētia præcederet, uocabaturq; Saul. Hic uerò Cis, dum asinæ præcipuæ de grege eius errassent, in quibus nimis & sicut in nullo alio iumento delectabatur, filium suum ad requirendas eas cum uno famulo destinauit. Qui dum tribum patriam requirēdo asinas circuisset, uenit ad alias: & dum neq; in eis inuenisset, discedere

1. Reg. 9.

dere cogitabat, ne patri de se molestiam cogitationis inferret. Dumq; in Ramatha ciuitatem uenisset, et puer qui cum eo erat dixisset ei, in ea esse prophetam uerum, dedissetq; ei consilium ut ad eum irent, et per eum de asinis quas querebant agnosceret: respondit, nihil habere prae manibus, quod euntes deberent offerre prophetae, quoniam uiae pecunia iam fuisset expensa. Tunc famulus dicit esse sibi quartam partem sicli, et hoc ei datum posse sufficere. Errabant autem ignorantes quod non acciperet propheta mercedem. Cumq; peruenissent ante portas, uirgines inuenientes ad aquam euntes, interrogauerunt eas de domo prophetae. Quae cum indicassent, adiciebant ut festinarent ante quam ad comedendum accederet. Multos enim cum illa die dicebant pascere, et cum his qui uocati fuerant eum primum discumbere. Samuël autem propterea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum praecedenti die deprecaretur deum, ut ei praediceret quem constitueret regem, indicauerat ea hora, altera die missurum se aliquem iuuenem de tribu Benjamin. Porro Samuël in domo sedens, tempus quod ei promissum fuerat, expectabat. Quo adimpleto, descendens ibat ad mensas, occurritq; ei Saul, cui deus protinus indicauit hunc esse regnaturum Hebraeis. Saul autem accessit ad Samuëlem, eumq; salutans supplicauit, ut ei domum prophetae monstraret, quam scilicet ut peregrinus se ignorare dicebat. Cumq; Samuël se esse dixisset, eumq; duceret ad conuiuium, incolumes esse pro quibus querendis missus fuerat asinas indicauit, et omnia ei bona regni esse conferenda promisit. Cui Saul: Minimus, inquit, sum domine mihi hac spe, et de ultima tribu, quae regibus apta non est, et ex inferiori patria urbium ceterarum: sed tu magis illudis, et pro ridiculo me fatigare contendis, de rebus maioribus quam ut mihi couenit nunc loquendo. Quem propheta deducens ad conuiuium, recumbere fecit simul, et

sequentem puerum super eos qui fuerant inuitati. Erant enim numero septuaginta. Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur. Et cum hora dormiendi uenisset, aliorum quidem singuli ad propria discesserunt: Saul autē apud prophetam cum famulo suo soporatus est. Die ergo facto Samuël cum excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem uenissent, famulum quidem præcedere iussit, illum uerò remanere, quasi aliquid ei nullo alio præsentē dicturus. Dumq; Saul puerum premisisset, sumens propheta uas olci, super iuuenis caput effudit, eumq; complexus ait: Esto tu rex constitutus à deo, & cōtra

1, Reg. 10. Palestinos uindicaturus Hebræos. Hoc autē erit tibi signum quod te uolo præscire: Cum profectus fueris, inuenies tres uiros in uia euntes in Bethel adorare deum. Quorum primum quidem tres panes offerre uidebis, secūdum uerò hœdum, & tertium utrem uini. Isti iuuenes te saluabunt, & libenter te suscipient, & dabunt tibi duos panes. Tu autem accipiens, exinde uenies ad sepulchrū Rachel, ubi cognosces quod inuenta sint asine. Post hæc uenies in Gabata, & ecclesiam inuenies prophetarū, & diuinitus inspiratus, prophetabis cum eis, ita ut omnes habentes sensum cum uiderint obstupescant, atque mirentur, dicentes: Vnde ad hanc felicitatem peruenit filius Cis, ut possit etiā prophetare? Cumq; hæc signa omnia fuerint facta, scito deum esse tecum: & salutabis patrem tuum atque cognatos: ueniesq; post hæc euocatus à me in Galgala, ut pro his deo pacificas hostias immolemus. Hæc autem prædicens, dimisit eum. Porro Saul omnia secundum prophetiam Samuël euenerunt. Cumq; uenisset domum, cognato suo Abner, quem præ omnibus parētibus diligebat, interrogante de profectioe eius, & quid accidisset: aliarum quidam rerum nihil abscondit, neq; quod apud Samuēlem prophetam fuisset, neq; quod ei asinas inuentas esse dixisset. De regno autem
 & eius

& eius euentibus, quæ etiam si audirentur, & inuidiâ & incredulitatem parerent, tacendum esse decreuit: quod amico, et amplius sanguinis uicinitate coniuncto cautû aut sapiens credidit nō indicare, dubitans ut reor de humana natura: quippe cum uerum sit, quod perfectè nemo deuotus est, neq; amicus, neq; cognatus, neque usquam in Dei donis purum aliquis seruat affectum: sed circa prouectus sublimium, maleuoli & inuidiosi esse noscuntur. Samuël autem conuocauit populum ad ciuitatem Masphat, & apud eum diuino mandato uerba deposuit: dicens: Quoniam cum eis Deus præsiterit libertatē, & subdiderit hostes, beneficiorum sint eius immemores: & Deū quidem regem reprobauerint, nesciētes quomodo nimis utilissimum est, ab omnium regum excelso iuuari, cum Deus utique omnium sit solus excelsus: elegerint autē habere se hominem regem, qui eis uelut iumentis subditis consilio & desiderio suo alijsq; uoluntatibus sit usurus, & potestatem suam sine aliqua parcitate omnibus sit illaturus: quiq; non ita sicut Deus proprium opus atq; facturam tueri humanum genus festinabit, quod Deum solum semper constat efficere. Sed quoniam uobis, inquit, placuit, & hæc iniuria præualuit contra Deū, ordinamini omnes per tribus & scepra, & mittite sortes uestras. Quod dum Hebræi fecissent, sors cecidit super tribum Benjamin. Et dū fuisset denuo sors missa per genus, exiit progenies Metri Cumq; per uiros ipsius generis sors missa fuisset, ad Saul filium Cis sors regni perducta est. Quod dum iuuenis agnouisset, semetipsum abscōdit, nolens uideri (ut arbitror) sponte suscipere principatum: sed tantam sui abstinentioniam & temperantiā demonstrauit, ut dum multi nec in parua felicitate gaudium ualeant retinere, sed omnino conspicui esse desiderent: ille non solum semetipsum pro tali regno, & tantarum gentiū futurus dominus non ostendit, sed etiam con-

spēctui eorum, quibus erat regnaturus, eripuit, & querēdum se non sine eorum fatigatione fecit. Quibus difficultatem patientibus, & cogitantibus eò quòd Saul abesset, rogauit propheta Deum, ut ei ubi esset ostenderet, & iuuenem manifesti efficeret. Dumq; cognouisset à Deo locum in quo erat celatus Saul, iussit eum adduci. Et cum inuenisset, eum in medio populi collocauit. His enim omnibus eminebat, & ipsa proceritate regius erat. Dixitq; propheta: hunc uobis Deus dedit regem, uidebitis quod & melior cunctis est, & imperio dignus. Cumq; optasset populus regi salutem, ea quæ illis erant scripta propheta conscribens, rege audiente legit, & librum in tabernaculo Dei recondidit: ob testimonium eorum quæ prædixerat, uenturis generationibus afferendum. Dum hæc itaque Samuël celebrasset, dimisit populum ad propria remeare: & ipse quidem in Ramatham ciuitatem patriæ suæ profectus est. Cum uerò Saul iret in Gabaath; ex qua erat, multi quidē bonorum uirorum secuti sunt, honorem regi debitum exhibentes: plurimi uerò maligni & illum cōtemnebant, & alios iridebant: & neq; munera offerebant, neque studio aut sermone Saul sibi placere monstrabant.

Prælium Saul super Ammonitarum gentem: & uictoria, hostiumq; uastatio.

CAP. V.

1. Reg. II.

Postmodum uerò, totius honoris eius initium, belli causa contigit contra Naas regem Ammonitarum. Hic enim multa mala Iudæis habitantibus trans Iordanem intulit, & cum multo ac pugnaci exercitu eos afflixit, urbesq; eorum seruituti subegit. Quorum fortitudinem ui propria ad præsens suæ subdidit ditioni: sapientia uerò atque tractatu sic infirmos reddebat, ut neq; rursus iugum possent euadere seruitutis. Eorum namq; quicumq; ad eum aut fide data uenissent, aut quos lege bellica cepisset, dextros oculos euellebat. Quod

ita

ideo faciebat, ut sinistram partem uultus sui scutis celantes, ad bellādum nimis forent inutiles. Et hæc quidem rex Ammonitarum cū fecisset habitantibus trans Iordanem, supra Galaadinos abiit: ubi castra ponens circa ciuitatem Iabes, legatos ad eos misit, præciens ut se ei tradrent, quatenus eorum oculos dextros auferret. Quod si nollent, per obsecrationē eorum ciuitates se interminabatur euertere. electionē uerò in ipsis esse, utrum uellent partem corporis amittere, an certē uniuersi perire. Galaadini uerò mœrētes in talibus, neutrum horum promittere præsumserunt, neq; semetipsos tradere, neq; repugnare. Septem uerò dierum inducias poposcerunt, ut ad contribules legationem mittentes, solatium ab eis exposcerent. Et siquidem auxilium eis uenirēt, pugnarent: si uerò huius rei foret inopia, tradere se dixerunt, passuri quicquid placeret hosti. Naas autem spernens multitudinem Galaadinorum, eorumq; responsum, dedit eis inducias: & solatia à quibuscunq; uellent postulare permisit. Illi uerò repenti per ciuitates Israelitarū miserunt, indicātes quæ eis faceret Naas & in qua tenerentur angustia. Qui usq; ad lachrymas, magnamq; tristitiam hoc audito uenerūt. Timor autē eos aliud quicquam facere non permisit. Cumq; legati in regis Saul ciuitatem uenissent, & in quibus essent labitæ periculis nunciassent, populus quidem idem fecit, quod illi priores: flebant enim omnes cognatorū calamitates. Saul autem ab opere agri reuersus in oppidum uenit, flentesq; proprios ciues inuenit: & dum causam tristitiæ & confusionis inquireret, agnouit quod cōtigerat à legatis: & diuinitus inspiratus labitas quidem remisit, promisitq; eis in auxilium se uenturū die tertia, et ante solis ascensum hostes esse uicturum, ita ut uictores eos & timore liberos ortus solis inspiceret. Iussitq; eorū aliquos pro ducatu itineris sustinere. Volens autē populū ad Ammo-

nitarum bellum damni timore conuertere: eisq; citius subuiri-
 re, incidens bouum suorum nervos, hæc se facere cunctis in-
 minatus est, si non armati altera die concurrerent ad Iorda-
 nem, eumq; sequeretur & Samuelem, ubicunq; eos educerit.
 Illis autem propter timorem imminentiis damni definito tem-
 pore cōcurrentibus in ciuitatem Balam, dinumerata multitu-
 dine, inuenit eorum numerum præter tribū Iuda, septingenta
 milia uirorum: illius autem tribus septuaginta milia uiri fu-
 runt. Transiens ergo Iordanem, & decem funium tota nocte
 faciens iter, oriente sole exercitu in tribus partibus constiti-
 to, repente & inopinabiliter irruit super hostes: factaq; pu-
 gna, & alios multos Ammonitarū peremit simul & regem.
 Hoc igitur opus clarum fecit ualde Saul, & apud omnes He-
 bræos eum laudabilem demonstraui, magnamq; fecit gloriam
 fortitudinis adipisci. Nam si qui primitus fuerant, qui eū spre-
 uerant, tunc conuersi sunt ut eum honorarent, & meliorem
 cunctorum principatu iudicaret. Non enim suffecit illi so-
 lummodo Iabessenos eripuisse, sed etiam studuit cunctam pu-
 gnando Ammonitarū subuertere regionem: prædamq; sancti
 exinde copiosam, clarus ad propria remeauit. Populi ergo
 pro rebus quæ gestæ fuerant à Saul, magna delectatione ga-
 debant, & quia regem talem ordinauerant, exultabant. Con-
 tra eos autē, qui eum nihil rebus prodesse dixerant, exclama-
 bant, Vbi sunt nunc illi? exoluant penas: & reliqua simul
 adijciebant, quæ solet uulgus felicitate detentū euomere con-
 tra illos, qui in principijs huiusmodi rerum esse uidentur au-
 tores. Saul autem horum quidem circa se fauorem amplecti-
 batur, & uoluntatem: iurauit autem nullum se nocere contri-
 bulium, nec illa die necari permittere: cū esset nimis incon-
 gruum, si data à Deo uictoria, proprii generis sanguine sa-
 daretur: sed decere, ut gratiam habentes adinuicem, festiui-
 tam

tem potius celebrarent. Cumq; Samuël dixisset, secundam ordinationem in cōfirmatione regni Saul oportere fieri, omnes congregati sunt in Galgala ciuitatem. Illic enim eos venire praeceperat. Et rursus uidente populo propheta unxit Saul oleo sancto, & secundo denunciavit regem. Itaque isto modo Hebraeorum respublica ad regum iura cōuersa est. Nam tempore Mosi, & Iesu eius discipuli, qui post eum dux fuit, optima ducis cōuersatione regebantur. Post illorum uerò mortem annis decem & octo, populus eorū sine principe fuit. Postea 1. Reg. 12. ad cōuersationem pristinam sunt reuerfi, ei quippe qui bello & fortitudine cunctos excelleret, iudicij potestatem tribuentes, & propterea tempus cōuersationis huiusmodi nimis eximium uocauerunt. Samuël autem propheta congregatis Hebraeis ait: Coniuro uos per maximum deum, qui fratres illos optimos Moysen & Aaron deduxit ad uitam, & patres nostros ex Aegypto de domo seruitutis eripuit, ut neque uerecundie aliquid conferentes, neq; timore perterriti, neque alia qualibet passione detenti, dicatis: si quid à me prauum, aut iniustum, aut lucri gratia, aut auaritie causa gestū est. Arguite me, si cuius aliquid accepi: aut uitulum, aut ouem, aut cibum recepi: aut si cuius iumentum ad utilitatem meam tollens, aliquem contristauit: ex his ergo omnibus si quid abstuli, dicite coram rege. Illi uerò clamabant, horum nihil ab eo factum, sed sanctè ac iustè eum praefuisse populus Hebraeorū. Samuël autem, cum cunctorum huiusmodi testimonium fuisset de eo prolatum, ait: Quoniam indicastis mihi, quòd nihil incongruum de me dicere ualeatis coram rege, nunc audite cum fiducia me dicentem: Quomodo impiè nimis egistis in deum petentes regem, cum uos oportuisset habere in memoria, quòd cum septuaginta solummodo nostri generis auus Iacob propter famem uenit in Aegyptum: & illic multis milibus pro-

creatis, quæ ad pessimum seruitium Aegyptij perduxerunt, oratione patrum absq; rege tantam multitudinem ex necessitate deus eripuit: mittēs eis Moſen & Aaron fratres, qui uos eduxerunt in terram hanc, quam nunc utiq; poſidetis? Et his adeptis per deum bonis, didicistis pietatem atque religionem dei, quos ille hostibus ſubditis liberauit: & primum quidem Aſyriorum & eorū fortitudine potiores effecit: deinde præbuit uictoriam Ammonitarum: nouiſimè uerò Paleſtinorum: & hæc omnia conſeſſa ſunt non habentibus regem, ſed cum Iephthe & Gedeon duces exiſterent. Quæ uos ergo tenuit ſtultitia, ut fugeretis à Deo, & hominibus uelletis eſſe ſub iugo? Sed ego quidem hunc uobis inſtitui, quem Deus elegit. Vt tamen uobis manifeſtum ſit, Deum irasci, & ingrātē ferre petitionem ueſtram: in extremo faciā, ut Deus ipſe hoc uobis oſtendat apertis indiſijs, quod nullus aliquando ueſtrum hic uidit factū, ut meſis tempore imbrem Deum deprecemur eſfundere. Cumq; hæc Samuël dixiſſet ad populum, tonitrua ſubito, & coruſcationes, & grādinis impetus diuinitatis iuſſione prorupit, ueritatem prophete apud cunctos oſtendens: ita ut obſtupēſcentes, & in formidine conſtituti, peccaſſe ſe cuncti profiterētur, & in hoc per ignorantiam incidiſſe: utq; Deum propheta uelut optimus pater & mitis rogaret, quatenus propitiuſ eſſet eis, peccatumq; quod per incuriam, & iniquitatem cōmiſerant, dimitteret, exorabant. At ille promiſit Deum ſe rogaturum, ut eis ueniam concederet meritorum. Monuit tamen eos, ut iuſti forent & boni: & haberent ſemper memoriam eorum, in quibus præuariationē uirtutis inciderant, & ſignorum Dei, & legiſlationis Moſi, ſi eis cum felicitate regie ſalutis eſſet affectus: quia ſi hæc negligenter, uenturā eis, eorumq; regi à Deo plagā maximā, prophetauit. Igitur Samuël dum hæc dixiſſet Hebræis cōfirmato ſecundo

Saulis

Saulis regno, populum remeare permisit ad propria.

Numeroſo exercitu Palæſtinorum Hebræis imminente, Saul à ſuis deſtitutus, quòd Samuëlem non expectauerat, increpatur. Verum Ionathas dormientes aggreſſus mirè turbat hoſtes.

CAP. VI.

SAul igitur eligens quaſi tria milia uirorum ex omni plebe, duo quidem milia ipſe retinens morabatur in ciuitate Bethel. Ionathæ uerò filio ſuo dedit mille armigeros, cumq; miſit in Gabaa. Ille autem obſidebat caſtra Palæſtinorū non procul à Galgalis. Palæſtini autē qui in Gabaa morabantur, arma Iudæis abſtulerāt: & munitiſſima loca: ſuisq; caſtris opportuna detinebant, interdicientes Hebræis uti ſero. Propter quam cauſam agricolæ, ſi quod inſtrumētum eis eſſet neceſſarium ad culturam, uenientes ad Palæſtinos fabricabant illud. Cum ergo Palæſtini cognouiſſent caſtra ſua ab Hebræis obſeſſa, indignati, & contemptum Hebræorum magnam iniuriā iudicantes: Iudæis prælium intulerunt, ducentes pedèſtrium quidem trecenta milia, curruum uerò triginta milia, & equitum ſexaginta milia: caſtraq; poſuerunt circa ciuitatem magnam. Quod cum cognouiſſet Saul rex Hebræorū, deſcendit in Galgalam ciuitatem: & in omnem prouinciā miſit, populum propter libertatem ad bellum contra Palæſtinos inuitans: eorumq; potentiam uiliſſimam eſſe declarans, & nimis indignam, ut per timorem pericula ſuſtinerent. Dumq; populi qui erant cum Saul, multitudinē Palæſtinorum inſpicerent, ualde ſunt terriſi: & alij quidem in ſpeluncis & cauernis & eloacis ſemetipſos celauerunt, plurimi uerò trans Iordanem fuga lapſi ſunt, qui erant præcipuè ex tribu Gad & Ruben. Miſitq; Saul ad prophetam uocans eum, ut cum eo de bello & rebus præſentibus cogitaret. Ille autem ſuſtinere eum ibi præcepit, & hoſtias præparare: poſt ſeptem uerò dies uentu-

rus ad eum, ut septima die sacrificantes ita congregarentur ad bellum. Qui sustinuit quidem sicut propheta mandauit: mandatum uerò nequaquam cum perfectione seruauit: sed cum uideret prophetam quidem morari, se autem à militibus derelinqui, celebratis hostijs cum audisset Samuël uenientem, ei in occursum festināter egressus est. Ille uerò non rectè eum fecisse, dixit, eò quòd orationes & sacrificia, quæ dei uoluntate erant facienda pro populo, offerre petulanter ipse precesserit. Saul uerò satisfaciēte, & dicēte, sustinuisse se quidē præfinitos dies, sed pro necessitate & discessu militū, & propter hunc timorem & inimicorum aduentum, cum in magno esset metu, eò quòd auditi fuissent in Galgala descendisse, ad offerenda sacrificia se fuisse compulsum: Respondens Samuël ait: Tu quidē si iustus esses, & mihi non inobediens, nunquā in his quæ pro præsentibus rebus pæcepit deus, primitus defecisses, quā in rebus necessarijs expediri, ut tibi, tuæq; soboli regnare plurimo tempore liceret. Hæc Samuël quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta, discessit ad propria. Saul autem in Gabaa ciuitatem, habens secum sexcentos solummodo uiros, cum Ionatha filio uenit: quorum plurimi arma nequaquam habebant, dum ferrum utiq; in prouincia minus esset, & qui arma facere potuissent. Non enim sinebant eos Palestini, sicut dudum iam declarauimus, hæc habere. Igitur diuidentes tribus agminibus exercitum Palestini, & per totidem itinera discurrētes, Hebræorum prouinciam deuastabant: uidentibus scilicet Saul rege & eius filio Ionatha: & terram defendere, cum essent sexcenti solummodo, non ualescentibus. Dumq; resideret ipse & eius filius & sacerdos Achias, qui erat de prole Eli sacerdotis, super collē excelsum, terramq; populari respicerent, eis in maxima angustia cōstitutis: Saul filius cum suo armigero cōstituit, ut latēter ad hostium

stium tabernacula properarent: turbamq; eis & quēdam modum commotionis inferrent. Dumq; armiger eius pronius se eum secuturum assereret, licet mors immineret, sumens solatium iuuenis & de colle descendens ad hostes pariter ibant. Erant igitur castra hostium super scopulum habentem subtilissimam longitudinem, tribus uerticibus acutissimis prominentem, scopulis per circuitum euntibus, & quasi propugnaculis inuasiones pugnantium prohibentibus. Vnde cōtingebat, ut custodes minorem haberēt sollicitudinem castrorum, quod i natura locus ille omnibus uidebatur esse munitus, & ad capiendum ualde difficilis: eò quod nō solum ascendere illic, sed etiam accedere difficile uideretur. Cū ergo uenisset ad castra Ionathas, armigerum confortabat, exacuens ut ad hostes accederent: signumq; hoc uictoriæ iudicarent, si eos ad se uocarent: si uerò nihil eloquerentur, tanquam non uocantibus, reuerti deberent. Accedentibus igitur ad exercitum hostium appāte iam die, uidentes Palestini eos alterutrim dicebāt: Ecce de cauernis & speluncis egrediuntur Hebræi. Et ad Ionathan, cuiusq; armigerum dicebāt: Venite ascēdite ad nos, ut uos dignè pro uestris præsumptionibus puniamus. Quā uocem suscipiens gratè Saul filius, tanquam ei uictoriam designantem, tunc quidem ab illo loco, in quo hostibus fuerant uisi, recessit: mutansq; locum, uenit ad petram, quæ erat propter munitiones locorum desolata custodibus: & exinde quasi repentes, & trahentes semetipsos cum multo labore, naturam loci uicerunt, ut ad inimicorum castra conscenderent. Irruentesq; eis dormientibus, occiderunt quidem quasi uiginti: turbatos uerò pauore eos uehementi impleuerunt, ita ut alij quidam effugerent, arma omnia relinquētes: alij uerò semetipsos non agnoscentes, eò quod congregati ex multis gentibus essent, credētesq; inimicos, & Israēlitas super se irruisse putantes,

tes, et nō hoc duorum hominū præsumptione commissum ad alterna bella conuersi sint. Quorū alij quidē perempti moriebantur, alij uerō fugientes per saxa præcipientes collabebantur.

Saul maximam stragem infert Palæstinis. Ionathas suffragante populo à morte liberatur.

CAP. VII.

DUmque exploratores Saul dicerent regi, Palæstinorum castra ualde turbari, requirens Saul, ne quis suorum deesset, audiuit suum abesse filium et eius armigerum, iussitque ut pontifex sumpta ueste sacerdotali de futuris rebus ei prophetaret. Cumque cum ille uincere, et hostibus fortiter præuallere dixisset, Palæstinos inuasit, et turbatos aggressus est, qui se potius inuicem peremerunt. Refugerunt autem ad eum etiam qui primitus se per cauernas et speluncas, petrasque celauerant, audientes Saul esse uictorem. Congregatis autem quasi decem milibus Hebræorum, persecutus est inimicos, cuncta regione dispersos. Igitur siue propter inopinatæ uictoriæ gaudium, dum sæpe felices contingat extolli: siue ignorantia faciente, palmæ illius decus pessima lamentatione foedatum est. Volens etenim Saul funditus interimere Palæstinos, et poenā eos exoluere, maledixit Hebræis: ut si quis à cade se retinens inimicorum, antequam nox futura ueniret aliquid comederet, et ab interfectione hostium, aut à persecutione cessaret, maledictus esset. Cumque Saul hoc dixisset, ueniens ad quādam quercum excelsam, in sorte Ephrem constitutam, Ionathas filius eius, dum illic apum contigiisset eum inuenire cubilia, maledictum patris ignorans, nec populi super eo professionem agnoscens, expresso mellis fauo comedit. Inter hæc autem cognoscens, quomodo cum nimio maledicto eius pater interdixisset aliquē gustare cibum ante solis occasum, comedere quidem cessauit: non autem rectē patrem prohibuisse, dixit, quando cum maiori potius fortitudine atque fiducia persequentes cibo

eibo sumpto plurimos inimicorum capere & interficere potuissent. Multa siquidem milia Palæstinorum interficientes, circa uesperam ad spolia hostium sunt conuersi: magnamq; prædam & pecora sumentes occidebāt, & hæc cum sanguine comedebant. Hoc autem à scriba nuntiatum est regi, quomodo populus peccaret in Deum: & occisis pecudibus, antequam sanguis bene dilueretur, nondum purgatis carnibus uescerentur: iussitq; Saul, uolui lapidem magnum in medio, & prædicari in populo, ut super eum interficerent, & carnem cum sanguine non comederent, quoniam hoc nequaquã Deo placeret. Cunctis autem iuxta regis præceptum facientibus, statuit illic altare Saul, & holocaustum super illud Deo celebrauit. Hoc autem altare constituit primum. Mox itaque uolens ad hostium castra procedere, ut quæ in eis esse uidebantur diriperet ante diem, militibus insigniter cum sequentibus, et cum multa fiducia eius præceptis obediētibus, uocauit rex Architob sacerdotem: iussitq; ut consuleret, si deus annueret, ut euntes ad inimicorum castra, hostibus denuo præualerent. Dicente uerò sacerdote Deum responsa non dare, Saul dixit: Non sine causa consultus Deus uocem nobis non reddidit, qui primitus antequam interrogaretur, omnia nūtiavit. Sed hæc taciturnitas alicuius est latentis causa peccati. Vnde iuro per eundem ipsum Deum, licet filius meus Ionathas peccasse reperiatur, interficio eum, & Deum ita placabo: quanto magis si in extraneam & nihil mihi competentem personam supplicium inferre cognoscar. Cumq; hoc fieri populus exclamasset, repente cunctos in uno loco constituit, stetitq; ipse in alia parte cum filio, & cum qui deliquerat instanti sorte requirebat: inuentusq; Ionathas peccasse, interrogatus à patre est, quid fecisset, & quid in sua uita non rectè nec sanctè peccasset. Cui dixit: Pater, nihil aliud scio, nisi quòd ignorans hereterno

sterno maledictum ac iusiurandum à te prolatum, persequens inimicos fauui gustavi mellis: Quem Saul occidere se repente iurauit, quatenus & generi & naturæ simul amoris hoc modo præponeret iusiurandum. Qui nequaquam mortis interminatione perterritus, sed animam ingenuè nimis, magnanimitèq; componens: Nec ego supplico, inquit, pater parcendum: mors mihi suaui est, quæ pro tua geritur pietate, & populi magna uictoria. Maxima siquidem mihi cōsolatio est, Hebræos de Palæstinis reliquisse uictores. In his itaq; omnis populus doluit, & nimis ingemuit: iurauitq; nō se mori permittere Ionathan, uictoriæ huius autorem. Et ipsi quidem arripuerunt eum à maledicto patris, orationes pro eo facientes, ut ei peccatum quoq; dimitteret Deus. Saul autē reuersus ad propriam ciuitatem, usq; ad sexaginta milia hostium interfecit: regnauitq; feliciter: & uicinas prouincias, gentesq; belli iure subegit: id est, Ammonitarum, & Moabitum, atq; Palæstinorum, & Idumæorum, & regem Suba. Fuerunt autem ei filij masculi quidem tres, Ionathas & Iesui & Melchisue: filie uerò duæ, Merob et Michol. Habuitq; militiæ principē patrui filium, Abner, filium Ner. Ner autem, & Cis pater Saul, fuerunt fratres, filij Abihel. Habebatq; Saul curruum multitudinem, & equestrium: & cum quibuscunq; pugnaret, cum uictoria remeabat. Hebræosq; ad excelsam magnitudinem felicitatis euexerat, & aliarum gentium potentissimos demonstrarat. Iuuenes autem proceritate & pulchritudine præcellescentes elegit, eosq; armigeros suos effecit.

Deusiubet Saul, ut Amalechitas penitus deleat:

deq; Agag capto.

C A P. VIII.

1. Reg. 15.

Veniens igitur Samuël ad Saul, missum se dixit à Deo, ut eum commoneret, quia eum electum ex omnibus regem fecit, & propterea Deo esse deberet obediens: quoniam ipse quidem

quidem haberet gentium principatum, deus uerò & ipsius esset & rerum omnium dominator. adijciebatq; dixisse eum, quoniā multa mala Amalechitæ Hebræis in deserto fecerunt, quando egredientes ex Aegypto, ueniebāt in regionem, quæ nunc est eorum: ideoq; bello perimendos Amalechitas: quibus subditis, nullum eorum debere uiuum penitus relinqui: sed omnem necandam etatem, incipiendo à mulieribus perimendos pariter & infantes? & hoc supplicium eis, quòd maiores nostros affligerint, sustinendum. Sed neq; iumentis, neq; alijs pecudibus ob utilitatem, propriamq; possessionē ait esse parcendum: sed cuncta dicanda deo, & nomen Amalech secundum Mosi mandata delendum. Saul uerò professus est se præcepta complere: & obedientiam non solum in hoc credidit, ut contra Amalechitas pugnaret, sed ut etiam uelociter se propteraturum esse monstraret: cōgregansq; cunctum exercitum, eumq; dinumerans in Galgalis, inuenit Israëlitarum absque tribu Iuda circa quadraginta milia uirorum: illa nanque tribus sola triginta milia armatos habebat. Tunc ergo Saul Amalechitarum regionem ingressus insidias occultas circa torrentem fecit, ut non solum apertè pugnans eos affligeret, sed etiam inopinatè super eos per incertas uias irrueret, & circumdatos deuastaret. Igitur congressus in pugnam, fugauit hostes, multosq; peremit, & reliquos persecutus est fugiētes. Cumq; illud opus propitia diuinitate compleisset, Amalechitarum urbes obsedit: & alias quidem molitionibus, alias uerò suffosionibus cloacarum, & muris extrinsecus è diuerso edificatis: alias autem fame & siti, alias uerò modis alijs obsidens, & fortiter capiens, ad necem cunctorum infantum & mulierum simul accessit: nihil crudele nec dirum nec ultra humanam naturam se facere credens: primum, quòd in hostes hæc agebat: deinde quòd præcepto diuino, cui non obedire foret

foret grande periculum, ministrabat: cepitq; etiam regem hostium Agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem, magnitudinemq; miratus, decreuit esse saluandum: non hoc faciens diuina uoluntate, sed iudicium propriū sequens, & sine causa cedens uitam quasi misericorditer, unde illi potestas sine suo periculo miserendi non esset. Deus nanq; sic odiuit Amalechitarū genus, ut neq; infantibus parceretur, quibus potius misereri natura est. Saul itaq; regem Agag, & malorum quæ contra Hebræos gesta uidebantur, autorem, à morte seruauit, & hostis pulchritudinē præceptis dei preposuit. Peccauit quoq; cum eo simul & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt, eaq; sibi diripuerunt, iubente domino nō esse seruanda: sed & alias res, diuitiasq; collegerūt. Si quid uerò dignum possideri non erat, consumpserunt. Cumq; uicisset Saul uniuersos à Pelusio Aegypti usq; ad Rubrum mare residentes hostes, Sichimitarum gentem solummodo dereliquit. Isti nanque in regionis Madian medio habitabant. Quibus ante pugnam denuntiavit ut abscederēt, ne fortē Amalechitarum calamitati communicarent. Nam cū essent cognati Rahuël soceri Mosi, credidit esse saluandos.

Irato deo Saul propter inobedientiam, Samuël prædicit auferendum eius esse imperium.

CAP. IX.

1. Reg. 15. **S**Aul igitur tanquam in nullo prophetae mandata præuari-
cans, quæ acceperat, dum contra Amalechitas pugnaturus exiret, scilicet uelut omnibus integre conseruatis, deuictis hostibus, cum letitia reuertebatur ad propria. Deus autem pro Amalechitarum uita, & rapina pecudum quam populus gesserat, contristatus est, quoniam hæc fuerant eo prohibente commissa. Dirum nanq; iudicabat, ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam, cum spernerent, & nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent. Dicebat ergo propheta,
pœnitere

poenitere se eò quòd Saul ordinauerit regē, quādo eius iussa non faceret, sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens Samuel, ualde confusus est: et deum cœpit tota nocte rogare, ut esse propitius Saul, seq; ab indignatione suspenderet. Qui ueniam se dare Saul etiam propheta poscente nō annuit: iniustum esse decernens, se tantis peccatis indulgētiā cōdonare, non ob aliam causam asserens mala generari, nisi cum aliqui iniustitiam passi, ad uindictā negligentiores extiterint. Accupantur enim, inquit gloriā benignitatis et patientiæ, et latēter hæc rapiunt. Dum ergo deus precibus prophete denegasset, ne parceret, die facta Samuel ad Saul uenit in Gala-gala: uidēsq; eum rex, cucurrit et osculatus est, dicens: Gratias ego deo, qui dedit mihi uictoriā, et quòd omnia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui respondens Samuel: Vnde ergo, inquit, audio clamorem iumentorum et ouium in exercitu? Cui respondit, populum hæc ad sacrificia reseruasse: genus autem Amalechitarum mandato diuino omne delesse, nullumq; fuisse relictū, nisi tantummodo regē: de quo quid oporteret fieri, dicebat adinuicem cogitandum. Cui propheta dixit: deum non super sacrificia delectari, sed super bonos et iustos: huiusmodi autem esse illos qui eius consilium et mandata sequuntur, et nihil adhuc bene se agere iudicant, nisi quod pro dei fecerint uoluntate. Is enim contemnitur, non quando ei non sacrificatur, sed quando inobediētiæ spiritus adhibetur. Ab his enim qui ei subditi non sunt, nec eum uera religione colunt, neq; dū multas hostias et magnas obtulerint, neq; dū ornamenta ex auro argētoq; facta dicauerint, suscipit hæc libēter: sed potius aduersatur, et magis studiū hoc nequitie, non indicat esse pietatem. Ad illos autē qui solummodo quod præcipit diuinitas recordantur, et mori potius eligunt, quàm preuaricari aliquid quod iubetur, semper conuertitur: et neq; sacrifici-

t cium

cium ab eis exquirat : sed & dum sacrificauerint siue simplex aliquid, siue uilissimum, gratius eorum parua munera, quam ditissimorum maximam suscipit opulentiam. Tu siquidem scito tibi Deum iratum : spreuisti namq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respicere, ex his rebus quas decreuit ille perire : nisi forte similia iudicas illa peccata, & quæ uis offerre domino sacrificia? Expecta igitur regnum tibi met auferendum, & potentiam, quam à Deo tibi neglexisti collatam fuisse. Porro Saul fatebatur quidem inique fecisse, & peccatum se negare non posse, transgressumq; se mandata propheta dicebat : sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prædam diripientem, nec tantam multitudinem retinere potuisse: sed ignosce, inquit, & esto tunc mitis : de cætero enim obseruabo ne peccem. Rogabatq; prophetam, ut reuertens hostias Deo pacificas immolaret. Ille uero cum Deum illi parcere non uideret, remeauit ad propria. Saul autem uolens retinere Samuelem apprehendit eius pallium : uolenterq; tractam, eò quòd Samuel impetu facto discederet, uestem eius dirupit. Cui propheta dixit: Sic tuum scindetur imperiũ & accipiet illud uir bonus & iustus: quando Deus permanet in suo decreto, nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humane, non fortitudinis est diuina. Saul autem impiè quidem se gessisse fatebatur, infecta uerò facere quæ fuerat facta non posse: rogabatq; eum, ut se coram multitudine honoraret, & Deum ueniens adoraret. Quod dum fecisset Samuel, ueniens adorauit Deum, deducitq; ad eum est rex Amalechitarum Agag. Et dicens quàm esset amara mors audiuit: Sicut tu multas Hebræorum matres pro filiis ingemiscere lugereq; fecisti, sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repetere eum in Galgalis mori. Ipse uero in Ramatham ciuitatem abiit.

Samuel

Samuël mādato Dei pergit in Bethlehem, ubi Deo monstrante
 Dauid ungit in regem. Saul uerò destitutus spiritu Dei uexatur
 à dæmonio : qui psallente Dauid, liberatur. Ob id Saul ar-
 migerum suum Dauid constituit.

CAPVT X.

REX uerò Saul sentiens quæ mala passurus esset, qui sibi 1. Reg. 16.
 Deum in regno fecerat inimicum, ascēdit in Gabaa, quod
 nomen interpretatum significat collem, & post illam diem
 non uidit Samuēlem. Cumq; propheta propterea tristis esset,
 iussit Deus ut à cogitationibus quiesceret, & sumens uas olei,
 in Bethlehem ciuitatem iret ad Iesse filium Obet, & eius un-
 geret natum, quem ipse monstraret, in regem. Cumq; me-
 tueret ire, ne cognoscens Saul, aut latenter aut palàm eum
 occideret: dicente Deo & dante securitatis uiam uenit ad ci-
 uitatem. Quem cuncti salutauerunt, causam eius inquiren-
 tes aduentus. Quibus dicebat, uenisse se ut Deo sacrificaret.
 Tunc sacrificio celebrato, uocauit Iesse cum filiis suis ad alta-
 re: & inspiciens eius filium seniore procerum & opti-
 mum, credidit propter pulchritudinem hunc esse futurum re-
 gem: sed prouidentia diuina frustratus est. Dum enim consu-
 lisset Deum, si iuuenō ungeret, quem ipse admiratus fuerat,
 & dignum imperio iudicabat: respondit Deus, non ea uidere
 homines quæ Deus intendit: sed tu, inquit, pulchritudinem iu-
 uenis respiciens, hunc arbitraris regno placere: ego autem
 non corporis pulchritudinem ac sp̄ciem, apicem facio esse re-
 galem, sed animi sine dubitatione uirtutem. Ille siquidem per-
 fectè pulcher est, qui pietate & iustitia simul & fortitudine,
 necnon & obediētia splendet, & ex omnibus ex quibus ani-
 mæ pulchritudo consistit. Cumq; dixisset hæc Deus, precepit
 Samuēl Iesse, ut omnes ei suos filios demonstraret. At ille al-
 lios quinque uenire fecit, quorum senior quidem Eliab uoca-
 batur,

batur, secundus autem Abinadab, Sāma tertius, quartus uerò Nathanaël, quintus autem Iaël: sextus Asam. Videns autē et istos propheta in nullo minores pulchritudine senioris, consuluit deum, quem horum eligeret fore regem, Quo dicente nullum, denuo requisiiuit Iesse, si prater istos haberet alios filios. Qui dixit esse alium nomine Dauid, pastorem, ouium curam habentem: iussitq; cum Samuël uolociter uocari, impossibile dicens nos esse comesturos antē quā ille ueniret. Cum ergo uenisset Dauid, uocatus à patre, puer quidem colore rebeus, et pulcher aspectu, tacite Samuël dixit ad eum: Hic est qui deo placuit ad regnandum. Tunc et ipse discubuit, fecitq; iuuenem sub se discumbere, et Iesse cum reliquis filiis. Deinde uidente Dauid, sumens oleum, unxit eum: eiq; adhuc tacite dixit atq; significauit, quoniam regnare eum deus eligeret: monuitq; iustum esse debere, et eius praeceptis obedire: Sic etenim regnum ei multo tempore fore mansurum, domumq; claram ac famosissimam habiturū, uastaturumq; pariter Palaestinos. Sed et cum quibuscunq; gentibus congregaretur, et uinceret, et ingentem gloriam possideret, quod et ipsum habere et posteris relinquere promittebat. Samuël quidem dum haec monuisset abscessit, diuinitas autem ad Dauid Saul relicto migravit. Et ille quidem prophetare coepit, spiritu sancto super se ueniente. Saul uerò quedam passionēs et demonia repente comprehenderunt, suffocationes ei et angustias inferentes: ita ut medici nullum ei salutis remedium inuenirent. Siquis tamen cantare esset peritus, et in cithara psallere doctus, hunc adduci iusserunt: ut cum eum demonia inuaderent et turbarent, super caput eius astans psalleret, et hymnos ediceret. Ille uerò hoc non dissimulauit efficere, sed queri huiusmodi hominem protinus imperauit. Cumq; ei quidam suorum dixisset, uidisse se in ciuitate Bethlehem Iesse filium, adhuc

etate

etate iuueniculum. pulchrum atq; decorū, et alijs studijs ualde dignum, nec non psallere & hymnos cantare doctum, insuper & eximium pugnatore: mittens Saul ad Iesse, David sublatum à gregibus ad se uenire praecepit: mandans ei uelle se iuueniculum uidere de cuius pulchritudine ac fortitudine comonuissent. Iesse uerò misit filium dans ei munera quae Saul portaret. Quo ueniente gaudius est, fecitq; eum armigerum, & bonis omnibus honorauit Delectabatur enim in eo, & maxime in inuasiōe demoniorum: qui cum ad eum accederent, solus erat medicus, hymnos dicendo & psallendo rursus in cithara, & Saul à mentis oppressione reuocando. Misit igitur Saul ad patrem pueri Iesse, petens ut apud eum David maneret, eò quòd eius praesentia delectaretur: Iesse autem Saul non contradicendum ratus concessit.

Quemadmodum miratus Saul fortitudinem David uicto Goliath, ei filiam suam copulauit: & post hæc suspectum David sibi rex Saul perimere festinauit.

C A P. XI.

Post non multa siquidem tempora Palaestini denuo congregati, & maximum super omnes Israëlitae exercitum colligentes inter Socho & Azeca castrametati sunt. Contra quos denuo Saul produxit exercitū: & super quendam montem castra ponens, coëgit Palaestinos priora quidē castra relinquere, & ex aduerso montis quem Saul apprehēderat aduenire: diuisitq; eorum exercitus medius mons qui erat positus inter eos. Igitur descendens quidam de exercitu Palaestinarum nomine Goliath de ciuitate Geth, uir ualde procerus, cuius altitudo sex erat cubitorum & palmi unius, accinctus armis quae pro magnitudine sua natura eius corporis exigebat: indutusq; lorica, cuius erat pondus quinq; milium siclorum *eris*. Galeam uerò & tibialia habebat area, quae talis uiri & magnitudinem & inopinabilia potuissent mēbra protegere.

† 3 Hasta

Hasta uerò eius non leuis dextra portatio, sed quam & ipse
 gestabat in humeris, cuius ferrum sexcentorum siclorum fuit:
 sequebanturq; cum multi arma portantes. Hic igitur Goliath
 stans inter medias acies, uocem emisit grandem cōtra Saul &
 Hebræos, dicens: A pugna nunc & periculis uos absoluo.
 Quæ enim necessitas est nostrorū exercitus deperire? Sed date
 aliquem uestrum contra me pugnaturum, ut totum bellum
 unius uictoria terminetur: seruatq; pars altera eius, quorum
 fuerat ille qui uicerit. Est enim multò melius & temperan-
 tius, unius periculo promereri, quàm pestē adesse multorum.
 Hæc cum dixisset, ad castra propria remeauit. Altera uerò die
 rursum uenit, ac eadem uerba fecit: & similiter usque ad diem
 quadragesimum hostes ad prædictas conditiones prouocare
 non destitit. ita ut terreretur & ipse Saul & exercitus. Et con-
 stituebant quidem acies quasi pugnaturi, ad congregationem
 uerò minime ueniebant. Bello quidem consistente inter He-
 bræos & Palestinos, Saul remisit Dauid ad patrē suū Iesse,
 cū ei tres eius filij alij ad solatium et periculum pugne suf-
 ficerent. Ille uerò tunc quidem ad ouilia & pasturas pecudum
 remeans, non multò post ad castra est reuersus Hebræorum,
 missus à patre, ut necessaria fratribus deportaret, & quid a-
 geretur cognosceret. Cumq; Goliath denuo reuertens & pro-
 uocans exprobraret, quasi nullus inter eos uir esset qui cōtra
 eum pugnare præsumeret: cum fratribus loquēs Dauid ea quæ
 mandauerat pater, & audiens illum blasphemantem exerci-
 tum, & pariter affligentem, indignatus est, & fratribus ait:
 paratum se esse solum cum hoste pugnare. Cui senior fratrum
 Eliab interminatus est, & presumptionem habere eum præ-
 ter etatem dicens, & inexpertum huius officij, iussit ad patrē
 & ad pascua remeare. Qui reueritus quidem patrē discebat:
 & apud quosdam militum est locutus, quòd uellet cum Pale-
 stino

stino prouocante pugnare. Illis autem repente Saul iuuenis indicantibus uoluntatem, rex eum uocauit : & dum require-
ret, ut quod uellet ediceret, dixit : Non deficiat mens tua ô
rex nec metuas : ego superbiam huius hostis pugnando pro-
sternam, & ita sublimem procerumq; subdam. & sic iste qui-
dem irridebitur, tuus uero exercitus gloriosus inuenietur, si
neque à uiro bellatore prouocatus, aut in acie perito, sed &
uictus à puerili ætate moriatur. Saul autem eius præsumptionem atq; magnanimitatem ualde mirante, non tamen in eo habente fiduciam propter ætatem : sed infirmum esse, ut contra peritum hostem bellum susciperet, edicente, David ait : polliceor hoc, confidens in Deo qui mecum est, cuius etiam adiutorij fungor experimento. Nā dum aliquando leo oniculas meas inuasisset & abripuisset agnum, sequens apprehendi eum : & agnum quidē ex ore eius abripui, ipsum uero dum contra me fecisset impetum, à cauda comprehensum, & percussum in terra peremi. Idem & urso faciente, in eo ultus sum. Putet ergo & ille hostis unum se esse huiusmodi bestiarum, diu exprobrans exercitui : & nostrum blasphemans Deum : qui mihi faciet eum esse subiectū. Saul igitur uoluntati pueri atq; præsumptioni similem orans à Deo terminum dari, dixit : Vade ad pugnam. Et accingens eum lorica sua simul & gladio, & apponens ei galeam destinauit. David autem oneratus his armis, cum non esset exercitatus in eis, ait : Ista quidem rex tua sint ornamenta, cui fortitudo est hæc gestare præcipua : mihi uero tanquam seruo tuo concede sicut ego uolo pugnare. Ergo positis armis, sumpto baculo pastorali, et quinq; lapidibus de torrēte in pastoralis pœra, & fundam in dextra manu portans, ibat ad Galiath. Videns autem eum Galiath sic penientem, spreuit, & iniuriam ei fecit, quasi non arma gerens hominum pugnaturus ueniret, sed quibus canes repelli solēt, dicēs :

Num me canem existimasti? Ille autem non canem, sed deterius aliquid eum esse se putare respondit. Commouitq; Goliath ad iracundiam, ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei sui: et interminatus est daturū se carnes eius terrenis bestiis, et cœli uolatilibus deuorandas. Cui respondit Dauid: Tu qui dem uenis contra me cum gladio, et hasta, et lorica: ego autem uenio ad te armatus deo, qui et te, et omnē uestrum exercitum nostris manibus perditurus est, Hodie nanque caput tuum abscindemus, et reliquum corpus sinilibus tui canibus apponemus: scientq; cūcti, quomodo deus præsul est Hebræorum, et arma nostra ipse est semper et fortitudo. Nam omnis exercitus et reliquus apparatus inutilis est absente deo. Palæstinus autem armorum pondere grauius cum currere nō ualeret, paulatim uenit ad Dauid. contemnens eum, et se confidens nudum adhuc simplici ætate puerulum sine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore suo, qui ab hoste non uidebatur: et sumens de pera unum lapidem, quem de torrente collegerat, et emittens eum de fundibula percussit repente Goliath in fronte, et usq; ad cerebrum pertrāsīuit: ita ut mox confracto capite, Goliath caderet pronus in terram. Tunc stetit Dauid super eum, et caput eius incidit. Cadente ergo Goliath, facta est Palæstinis occasio maxime fugæ. Nam dum peritissimum suorum cecidisse conspicerent, de rebus omnibus desperantes, consistere non ualuerunt. sed ualide se turpiq; fugæ tradentes, conabantur liberari. Saul autem et cūctus exercitus Hebræorum clamore facto super eos exilierunt, et multos interemerunt, et persecuti sunt usque ad terminos Geth, et portas Ascalonis. Et mortui quidem sunt Palæstinorum triginta milia, et totidem uulnerati. Porro Saul reuertens ab exercitu hostium, eorum castra diripuit, et simul incendit. Caput autē Goliath Dauid in
taberna

tabernaculum proprium deportauit, & hastam dicauit deo. Porro circa Dauid inuidiam atq; odium Saul regis, uirgines ^{1. Reg. 18.} mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim uictrici militie cum cymbalis & tympanis, delectabantur omni letitia dicentes: mulieres, quia multa milia Saul palestinorum interemisset: uirgines autem, quia multa dena milia exterminasset Dauid. Hæc audiens rex quod in millenario numero testimonium ipse perciperet, & dena milia multitudo iuenculo uoueret: & cogitans, quia nihil post hunc tam clarum fauorem nisi regnum minus esset Dauid, cœpit eum timere & nimis habere suspectum. & à priori quidem officio, quo utiq; suum armigerum fecerat, eum amouit, ne dum nimis proximus esset, occidere eum posset: constituit autem eum millenarium, dans ei locum quidem meliorem, & ut putabat sibi met cautio-rem: uolebatq; eum ad hostes & ad prælia mittere, ut in his pericula sustinendo periret, Dauid autem deum habens ubiq; du- cem, quocunque uenisset praeualebat, & optime agere uidebatur, ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eum, & regis filia uirgo concupisceret amore eius detenta, cunctisq; ita fieret manifesta, ut hoc eius desiderium perduceretur ad patrem. Ille uerò quasi percepta occasione in mortem Dauid, hoc libenter audiuit: daturumq; nuptijs eius se uirginem hæc sibi nunciantibus ait, eo scilicet pacto, ut sexcenta hostium capita adueheret necatorum. At ille sic claro honore ei proposito, uolens ex opere periculoso & incredibili gloriâ magis assumere, procedere tendebat ad causam. Saul autē ducebat eum fore ab hostibus perimendum, & deceter sua uota compleri, si per alios & nō eo faciente moreretur: iussitq; suis famulis ut uoluntatem Dauid experirentur, qualis circa puellæ nuptias esset, illi uerò cœperunt cum eo loqui, quia diligeret eum rex Saul unâ cum populo, & uellet ei etiam suam

filiam copulare. Qui dixit : Non modicum uideri patatis me generū esse regis. Mihi uerò nihil tale subsistit, præcipue cum sim abiectus, et à gloria uel honore segregatus. Saul autē famuli cum Dauid responsa dixissent, ait: Dicite ei non me pecunijs egere, nec honoribus, quibus rebus uenditur filia potius quam nuptijs collocatur: sed eligere generum habentem fortitudinem, aliasq; uirtutes, quas te habere manifestum est: et uelle me ab eo percipere pro nuptijs filie, non aurum nec argentum, neq; ut hæc de domibus paternis ejiciat: sed pro supplicio hostium, capita sexcenta Palestinorum. Et mihi enim ipsi nullum potius quam hoc clarius munus erit. Sed et meæ filie multo solennius honoribus est præcipuum, si uiro tali, et tanto testimonio de hostium triumphis decorato possit cōiungi. His uerbis delatis ad se Dauid gauisus, quod Saul studeret eum sibi cognatione coniungere, neq; consilium expectauit, nec si possibile aut difficile esset opus præsens animo cogitauit, sed repente cum socijs ad hostes pro nuptiarum pollicitatione profectus est. Deus enim erat, qui cuncta facilia Dauid, et possibilia faciebat. Cumq; multos interemisset, abscidens sexcenta capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autē cum non haberet unde promissa refugeret: et metiri turpissimum iudicaret, aut per insidias eum occidere, cum forsitan etiā in hoc frustrari suo consilio posset, dedit ei suam filiam nomine Michol.

Quomodo sæpius Dauid per Saul periculum mortis passus est, fugit, & oblata sibi aliquando occidendi potestate noluit interficere.

CAPVT XII.

1. Reg. 19. **C**umq; rex Saul non esset recta uoluntate mansurus, uidēs etiam Dauid et apud Deum et apud homines approbati, expauit: et metum celare non ualēs, timore magnarum rerum, id est, regni simul ac uitæ, ne priuaretur utroq; cogitauit

uit eum crudeli calamitate perimere : eiusq; mortem Ionathæ filio, & reliquis familiaribus delegauit. Filius autem admiratus permutationē patris circa Dauid, cum post multam eius deuotionem non mediocriter in eum, sed ad mortem usq; se uiret: & cum iuuenē diligeret eiusq; uirtutem, dixit ei secretò uoluntatem patris sui: suasiq; ut die futuro se custodiret. ipse uerò salutaturum se patrem dixit, eiq; pro eo opportuno tempore locuturum, causamq; cogniturum, ut ei exprobraret, eò quòd occideret uelut iniustum, qui tanta bona fuerat operatus: quietiam si ualde peccasset, ueniā deberet promereri: dixitq; se ei post hæc patris indicare sententiam. Dauid autem consilio benigno obediens, egressus est à rege. Altera uerò die Ionathas uenit ad Saul, & dum eum letum & exultantem aspiceret, coepit de Dauid proferre sermonem, dicens : In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilem Dauid, præcepisti eum pater interimi, uirum qui tibi quidem magnæ salutis causa fuisse probatus est, Palestinis autem ualde supplicium : ab illusione & iniurijs simul eripiens populum Hebræorum, quas diebus quadraginta sustinuit, nullo utiq; presumente promocationis certamina sustinere : & qui post hæc inuisione tua deferens hostium capita, sororem meam præmio accepit uxorem: cuius mors nobis ipsis grauior erit non propter solam uirtutem eius, sed etiam propter ipsam cognationem : quando eius morte etiam filia tua uexabitur, penè ante coniugij gaudium ueniens ad uiduitatis opprobrium. Hæc ergo cogitans pater, ad clementiam conuertere, & nihil committas in uirum : primo quidem quòd nobis magnum beneficiū præstitit tuæ salutis, quando malo spiritu & demonibus in te residentibus, illos expulit, pacemq; tuæ anime condonauit : secundo autem, quando & in tuis hostibus ultus est. Hæc etenim obliuisci, turpissimum est. His ergo sermonibus

nibus mitigatus Saul, iuravit filio, nihil David iniuste fore passurum. Sermo enim iustus et iracundiâ regis subiecit, et metum. Ionathas autem euocato David, indicavit ei de sua salute, quam impetraret à patre, eumq; deduxit ad regem: et erat in conspectu ipsius sicut prius Eodem uerò tempore: Palæstinis bella gerentibus denuo super Hebræos, Saul contra hostes David cum exercitu destinavit. Et congressus ad uersus eos, multos eorum prostravit, uictorq; reuersus est ad regem. Quem Saul non sicut sperauit post bella suscepit, sed potius eius felicitate contristatus est, tanquam illius bonis actibus uideretur ipse deceptus. Cumq; regē rursus pueris astantibus demon ageret, spiritusq; turbaret, uocans David in domum in qua iacebat tenens lanceam, eum psallere et hymnos cantare præcepit. Quo iussa faciente, insurgens in eum, lanceam iaculatus est: eamq; David præuidens declinavit, fugitq; in domum suam, et in ea tota die permansit. Nocte uerò mittens rex, iussit eum usque ad diluculum custodiri, ne latenter effugeret: quatenus mane deductus ad publicum, traheretur ad mortem. Michol autem David coniunx, filia regis, cognita uoluntate patris, David indicavit, dubiam spem eius uitæ conspiciens, et de anima sua pariter diffidens: Neque enim se credebat posse habere uitam, si fuisset illius amore priuata. Etq; dixit: Non te hic ô coniunx solis ortus inueniat, nam te ulterius non uidebo: sed fuge citius, dum tibi præbet nox fuge præsidium, faciatq; tibi hanc dominus longiorem. Scito enim te à patre meo, si inuentus fueris, occidendum. Quo dicto eum per fenestram deposuit et dimisit. Deinde construit lectulum quasi egrotantis, et sub sago iecur spirans capræ supposuit. Die uerò facta, misit pater ut David deduceretur ad eum. Illa uerò nunciante quod nocte fuisset factus in firmus, et ostendente eis lectulum coopertum,
dum

dum icur peccoris quod sub fago iacebat palpitaret, agrotum uerè esse, & dormire Dauid, qui missi fuerant crediderunt. Renunciantibus autem illis infirmum factum esse per noctem, iussit eum sic adduci, se uelle eum perimere dicens. Qui uenientes lectulum discoperientes, & deceptionem inuenientes factam ab eius uxore, renunciauerunt regi. Quam dū culparet pater, eò quòd eius quidem liberauerit inimicum, illum uerè deceperit, satisfecit ei uerisimilia loquens, quasi eam ad hæc non consentientem Dauid occidere uoluisset: & hoc pro salutis suæ timore fecisset: pro quo ei deberet ignoscere, quia hoc necessitatis causa, & non uoluntatis effecerit: adiaciensq; dixit: Arbitror ego pater quia non ita uoluisti illum perimere, sicut me potius liberare. Et Saul quidem ueniam puella dedit. Dauid autem declinauit à periculo, & uenit ad Samuël prophetam in Ramatha, eiq; regis insidias indicauit, et quòd iaculo eius penè fuisset extinctus: dum neq; circa eum extiterit inimicus, neq; circa hostiū certamē infirmus: sed potius in omnibus & pronus, & felix, quæ magis causa Dauid inuidiam generauit. Cognoscens itaq; propheta regis iniustitiam, Ramatham ciuitatem reliquit: & deducens Dauid ad quendam locum nomine Galboa, commorabatur illic cum eo. Cumq; nuntiātū fuisset Saul, eò quòd Dauid esset apud prophetam, misit armatos, eumq; ad se comprehensum iussit adduci. Qui cum uenissent ad Samuēlinuenientes ecclesiā prophetarum, participati sancto spiritu prophetare cœperunt. Saul autem audiens hoc super Dauid, alios destinauit, et illis idem facientibus denuo misit alios Prophetantibus etiam qui tertio fuerant missi, ad ultimū iratus ipse perrexit. Cum uerò iam erat in proximo, antequàm eum uideret, Samuël prophetare cœpit: ueniensq; ad eos Saul spiritu uehementi compulsus, amens factus est: & exutus ueste, tota die canebat & nocte,

Et, David & Samuële uidentibus. Ionathas uerò Saul filius
 occurrentem sibi Dauid, & de patris eius insidijs ingemiscen-
 tem, & dicentem, quia dum nihil implere gessisset, neq; peccas-
 set, cum pater eius occidere festinaret: rogabat ut nihil suspi-
 caretur tale, neq; derogantibus si qui forte huiusmodi essent,
 crederet: sed ut ad se respiceret, et securus esset, nihil tale in eò
 cogitante patre. Nam & si cogitasset, ei sine dubio pandisset,
 dum pater eius utiq; consilio omnia celebraret. Porro Dauid
 iurauit ita esse: & supplicabat, ut credens prouidentiam eius
 haberet, potius quàm eum sperneret quasi mendacem, eiq; re-
 nunciaret quicquid agnosceret, aut uideret: Dicebatq; ideo
 non ei de se dixisse patrem, quia sciret illum circa se amicitias
 & affectum habere. Contristatus itaq; Ionathas, eò quòd Da-
 uid huiusmodi patris eius esse circa se crederet uoluntatem, in-
 terrogauit eum, quid uelit ut faceret. Ille autem: Noui, inquit,
 omnia te mihi conferre, & uelle prestare Crastina die ini-
 tium mensis est: & habeo consuetudinem sedens comedendi
 cum rege: si tibi uidetur, à ciuitate egredior, & maneo in cam-
 po latenter: tu uerò Saul querente eo dic me profectum esse in
 regionem Bethlehem in tribum meam, ad festiuitatē celebra-
 dam: adijciens etiam quia tu me ire permiseris. Et si qui-
 dem ut assolet dici de amicis proficiscētibus, cum bono uadat,
 aut aliquid simile dixerit, scito nihil in eo circa me fore dolo-
 rum nec inimicum: si uerò aliter responderit, hoc tibi erit in-
 dicium quod aduersum me fuerit cogitatum: & renunciabis
 mihi uoluntatem patris, misericordiæ hoc & affectui cōmuni
 tribuens: per quem fidem à me accipere, & idem tu domine fa-
 mulo dare uoluisti. Si uerò inuenis in me malignum aliquid,
 ipse me perime, ut sic proficiscaris ad patrem. Quæ uerba
 nouissima Dauid, Ionathas onerosè suscipiens, promisit se ea
 quæ prius poposcit esse facturum: & si quidem triste aliquid,

aut

aut quod eius odium panderet pater responderet, ei nunciaturum. & ut eum potius securum redderet, egressus sub diuo, nihil se prætermisurum pro Dauid salute iurauit, dicens: Hunc Deum quem magnum esse uides & ubiq; præsentem, & antiquam mentem meam sermonibus prodam, iam præscientem eam, cum in communi pacto testem promissionis adduco, quoniam non cessabo frequenter tentans patris animum cognoscere donec mihi eius animi secreta pandantur: quæ cum didicerero, non celabo, sed protinus tibi nunciabo, siue mitis circa te, siue sit ualde crudelis. Nouit autem hic Deus, qualem eum circa te semper esse exoro, qui & nunc tecum est, nec te derelinquit: facietq; te inimicorum tuorum, siue pater meus est, siue ego, esse meliorem. Tu tantum horum esto memor: & licet me finire uitam cõtingat, filios meos serua, & pro rebus præsentibus illis tuam retribue bonitatem. Cumq; iurasset hæc, dimisit Dauid: & ad quædam campi locum ire præcepit, in quo erat solitus exerceri: quæcunq; cognouisset à patre, nunciaturum se ei promittens, hoc modo: ut ducens puerum mitteret tres sagittas: et si iuberet puero sagittas asferre, quas ante eum iaceret, cognosceret nibile esse apud patrẽ malitiæ: si uerò diuersa aliqua audiret illo dicente, à rege cõtraria similiter expectaret: securitatẽ uerò se ei præbiturum dicens, ne quid sustineret incongruũ: utq; felicitatis tempore memor esset, & humanitatẽ filijs eius exhiberet, Dauid itaq; à Ionatha hanc fidẽ accipiens, ad locum proximum est profectus. Altera uerò die cum esset mensis initium, purificatus solenniter rex ad conuiuium uenit, & sedentibus circa eum filio Ionatha à dextris, & principe militiæ Abner à sinistris, uidens esse locum Dauid uacuum tacuit suspicatus eum non esse à coitu mundum. Cumq; secunda die noui mensis non affuisset, requisiiuit à filio Ionatha, cur nõ & transacto & præsentĩ cõuiuio lesse
filius

filius adfuiſſet. Ille uerò ait, abiſſe cum ſe permittēte ſecundū
 ſolennitatem ad propriam regionem, quia tribus eius feſtiuita
 tem ageret: & rogatum ſe pariter, ut etiam ipſe cum eo ad ſa
 criſicia celebrāda cōcurreret. Et ſi præcipis, inquit, pater, et
 ego poſt eum uadam: noſti enim quia ego illi deuotus ſum.
 Tunc igitur Ionathas Saul iniquitatem circa Dauid agnouit,
 & aperte uoluntatem eius aſpexit. Non enim retinuit iram
 Saul, ſed blaphemauit, eumq; natum de muliere uirum ultro
 appetente, & proprium hoſtem dixit, & ſocium Dauid, &
 cooperatorem eius: & nec ipſum erubescere, nec eius matrē,
 talia facientes: nec uolentes intelligere, quia donec Dauid ui
 ueret, regnum eorum eſſet incautum: dixitq; ut eum uocaret,
 quatenus pœnas exolueret. Reſpondente uerò Ionatha, Quid
 iniquum fecit ut puniatur? non ad uerba iam & blaſphemias
 iramq; Saul acceſſit: ſed arrepta lancea ſuper eum ut reſpon
 dentem interficeret, inſiluit, & hoc quidem nō impleuit pro
 hibitus ab amicis. manifeſtus autē apparuit inimicus eſſe Da
 uid, & quia deſideraret eum occidere, ita ut propter illum pe
 nē propria manu filium interficere uoluſſet. Tunc ergo regis
 filius declinato periculo, et nihil aliud præ triftitia facere ua
 lens, ſed deſlens, eò quòd & ipſe penē mortuus fuerit, & Da
 uid necem definitam eſſe cognouerit, matutino factō perrexit:
 & quaſi exercitaturus uenit in campum, ut amico (ſicut con
 ſtituerat) regis proderet uoluntatē. Fecit ergo Ionathas ſicut
 pollicitus eſt, & ſequentem puerum in ciuitatem dimiſit, ut
 Dauid in deſerto loco ad faciē loqueretur. Quo uiſo Dauid
 cecidit ad pedes Ionathæ, eumq; adorans ſaluatorem animæ
 ſuæ uocabat. Quem Ionathas eleuauit à terra, & alter utroſ
 ſe amplectētes, ualde ſemetipſos oſculabātur, et flebant eta
 tem ſuam inuidiæ malignitate conſumptam, & futuram ſepa
 rationem, quæ nihil differret à morte. Vix etenim quieſcentes
 à gemi

à gemitu, & memoriam iurifurandi apud alterutros constare poscentes diuisi sunt.

Dauid ad Achimelech fugit, dein ad regem Achim, à quo ad Moabitas. Saul occidit sacerdotes, cuius uitę bis parcit Dauid, licet proditus à Ziphæis. Samuël moritur, de Nabal. Sicelech datur Dauid.

CAP. XIII.

ET Dauid quidem fugiens Saulem, & imminentem ab eo mortem, uenit in ciuitatem Nobe ad Achimelech sacerdotem. Qui dum eum solum uenisse uideret, & nec amicum nec famulum cum eo esse præsentem, miratus est, & causam cur nemo esset cum eo, quæsiuit. Ille uerò causam ait sibi secretam iussu regis iniunctam, ad quam non eum habere multos comites oporteret, dicens, quia constituisset ad quendam locum famulos sibi occursum: petebatq; ut ei itineris necessaria non negaret, per quæ opus amici faceret, & præsentibus necessitatibus subueniret. Quibus adeptis, etiam arma sibi dari si qua essent præ manibus postulauit. Aderat autem illi seruus Saul, genere quidem Syrus, nomine Doech, qui mulas pascebat regis. Tunc ad Dauid sacerdos ait: nihil equidem se tale habere, sed esse lanceam Goliæ, quam ipse illo perempto deuouerat deo: eamq; sumens Dauid, ex omni Hebræorum regione fugit in Geth, quæ est regio Palestinæ, ubi regnauit Achis. Cumq; cognitus fuisset à famulis regis, eiq; manifestatus, illis indicantibus, quòd Dauid esset, qui multa milia Palestinorum peremisset, metuens Dauid, ne ab eo necaretur, & periculum quod declinauerat à Saul, ab illo susciperet, simulauit se esse furiosum & rabidum, ita ut spumam ex ore proiciens, & alia quæ furiosi sunt faciens, fidem regi ueræ passionis ostenderet. Qui famulis indignatus, eò quòd uersum hominem ad eum introduxissent, uelociter à se Dauid iussit expelli. Et ita liberatus de terra Geth, uenit in tribum Iuda: & u habitans

habitans in spelunca circa ciuitatem Odollam, misit ad fratres suos, eisq; ubi esset ipse, mandauit. Illi uero ad eum cum omni cognatione uenerunt. Sed & alij, quibus aut odium, aut timor erat regis Saul, ad eum pariter concurrerunt, facturosq; se quaecunq; placerent illi, dicebāt: fueruntq; omnes simul quasi
1. Reg. 22. quadringenti. Tunc ille securus, quasi auxilium ei fuisset adiectum, surgens inde, uenit ad regem Moabitarum: rogauitq; eum, ut parentes eius, donec ipse de suo fine cognosceret, in regione sua susceptos haberet. Quo annuente, parentes eius omni tempore quo apud eum fuerunt, dignis muneribus honorati sunt. Præcipiente uero propheta, ut desertum Dauid relinqueret, & ad tribum Iuda pergens, ibidem habitaret, eidem obediit: & de Moab reuersus, uenit in ciuitatē Aret, & in ea moratus est. Saul autem audiens Dauid uisum cum multitudine, non in timorem fortuitum corruit & tumultum: sed sciens uiri prudentiam atq; præsumptionem, quia non ex eo paruum sibi timoris onus exurgeret, quod luctum & labores conferret, cōuocans amicos & principes, & tribum ex qua ipse erat, in collem ubi regnum habebat: & sedens in Segete (sic enim locus ille uocabatur) dum circa eum esset ordo ciuilius, simul & armigeri, cunctis ait: Viri contribules, noui quidem, quia meorum beneficiorum non estis immemores, quando & agrorum quosdam dominos feci, & honores populares, & officia præbui. Interrogo ergo uos, si maiora his dona & ampliora, Iesse filium uobis dare confiditis? Noui enim quoniam omnes illi potius consentitis, quando etiam meus filius Ionathas ita sapit, & uos ad talia persuasit. Non enim ignoro, quod iusiurandum cum Dauid & fœdera celebrauit, nec quod contra me Ionathas tractator eius & cooperatore existit, nulliq; uestrum curæ est, sed tacentes, rei exitum sustinetis. Quumq; rex tacuisset, alius quidem præsentium nemo respondit,

respondit. Doëch uerò Syrus, pastor mularum eius ait, quia uidisset Dauid in Nobe ciuitatem uenisse ad Achimelech sacerdotem, ut futura sibi eo prophetante cognosceret, perceptisq; ab eo sumptibus, et hasta Golie, ad quos ire uolebat, ab eo fuisse deductum. Tunc uocans sacerdotem, et cunctam eius generationem Saul, ait: Quid mali passus à me, seruum inutilem Iesse filium suscepisti, eiq; sumptus dedisti, et arma, quum mei regni nimius inimicus existat? Cur etiam futurorum ei responsa præbuisi? Non enim te latuit quòd me fugeret, et odio meam domum haberet. Sacerdos autē quæ facta fuerant, non negauit: sed cum fiducia se hæc præbuisse confessus est: nec se Dauid præstitisse, sed regi, dicens: Non enim eum, inquit, nouimus tuum inimicum, sed fidelem socium, et præcipuum seruum et millenarium: et quòd horū maius est, generum pariter et cognatum: et hæc non inimicis hominibus præstiti, sed ei qui circa te opus sue deuotionis exhibuit. Prophetam autem ei, non modo solum, sed sapius. Dicente namque cum magna festinatione fuisse se directum, si ei quibus egebat, minime præbuissem, nō illi putarer, sed potius tibi resistere. Quapropter nihil dolosum aduersum me cogitare debes: neq; in his quæ nunc audisti, meam tunc fuisse credere uoluntatem. Amico namq; et regis genero et millenario hæc impendi, non hosti. Hæc dicens sacerdos, nequaquam satisfecit Regi Saul. Qui cum esset in magno terrore, neq; ueram confessionem credens, iussit armatis circumstantibus, ut eum cum sua cognatione perimerent. Quumq; illi non præsumerent contingere sacerdotem, sed diuinitatem formidarent, potius quam Regi parēre uellent, tunc Syro Doëch Rex sacerdotis imperauit interitum. Qui sumens sue militiæ similes, occidit Achimelech, eiusq; progeniem. Erant autem omnes quasi trecenti quinq;. Quo factō, misit quoq; Saul in ciuitatem sacer-

dotum Hobe, & omnes occidit: non mulieri, non infanti, non alij pepercit ætati, eamq; succendit. Vnde filius unus Achime Iech tantummodo, Abiathar nomine, liberatus est. Hæc siquidem contigerunt, sicut Deus sacerdoti Eli prophetauit, propter iniquitates duorum filiorum eius, dicens prolem eius radicitus euellendam. Porro Saul rex crudele sic opus efficiens, & totam generationem sacerdotalem interimens, & neq; infantibus misericordiam, nec senibus reuerentiam habens: sed & ciuitatem disperdens, quam patriam sacerdotum, prophetarumq; nutricem diuinitas elegerat, & solam tales uiros habere decreuerat: hoc actu omnes fecit agnoscere, & humano modo considerare, quòd donec fuerint aliqui simplices & humiles, ne fuerint abusi natura, nec uoluntatem suam implere præsumpserint, mansueti sunt atq; mites: sectanturq; solam iustitiam, & circa eam omnem student habere deuotionem: tunc etiam de diuinitate confidunt, quia omnibus quæ fiunt in hac uita præsens est: & non solùm opera, sed etiam mentes unde procedūt hæc antè quàm fiant, apertè considerat. Quum uerò ad potestatem ueniunt, & superbiæ cumulo dilatantur, tunc omnibus illis exuti, & uelut in scena uultus, & mores, & moderationem actuum reponentes, suscipiunt audaciam, superbiam, & contemptum rerum humanarum & diuinarum: & dum præcipuè pietatem, iustitiamq; despexerint, & in omnibus quæ cogitant, aut agunt, sibimet arrogauerint, tunc quasi non uideat eos Deus, aut certè potestate eorum non habeat, pessimis grassantur in actibus: & quicquid aut audire metuumt, aut odio habent, respuunt: quæ autem irrationabiliter diligunt, hæc rata, firma, uera, & hominibus placita simul & Deo credūt. De futuris uerò rebus nullus eis fit sermo, sed eos qui pertulerunt multas laborum miseras, exhonorat: & eos habentes odio simul inuidiam his constant, deduccentesq;

cos

eos ad medium, non solum adeptos honores eis auferunt, sed
 per calumniā etiam uita eos priuare nituntur: puniuntq; non
 propter opera digna supplicio, sed derogationibus & accusa-
 tionibus nequaquā examinatos extinguunt: nō quos oportet
 hæc pati, sed in quibus iniustē nituntur ulcisci. Hoc igitur no-
 bis Saul filius Cis, qui primus post illam optimam ducum rem
 publicam regnauit in Israël, manifestum esse monstrauit,
 occidens trecentos sacerdotes atque prophetas, per suspicio-
 nem quam habuit in Achimelech, deiciens etiam eorum ciui-
 tatem, & studēs quodāmodo Deum sacerdotibus prophetisq;
 priuare, dum tantos simul occideret, ut neque patriam eo-
 rum manere pernitteret post illos, ut potuisset aliquis obori-
 ri. Abiathar itaq; Achimelech filius, qui solus fuerat de sacer-
 dotibus à Saul interfectis creptus, fugiens ad Dauid, erumnā
 suorum omnium, & patris interitum declarauit. Qui ait, non
 se hæc eis ignorasse futura: sed uidens Doeck suspicatu fuis-
 se, quod sacerdotem regi declararet: seq; dolebat quasi huius
 calamitatis autorem: & poscebat, ut apud cum de cætero cō-
 maineret, tanquā qui in alio loco latere non posset. Eo siquid- 1. Reg. 23.
 dem tempore audiēs Dauid Palæstinos Ceilanorum prouin-
 ciam deuastare, cōsuluit Deum per Prophetam, si cum pugna-
 re præciperet. Quo dicente, quod diuinitas uictoriam promi-
 sisset, cū suis socijs Palæstinos hostes inuasit, multamq; corū
 cædem fecit, & prædam tulit. Dumq; apud Ceilanos esset, do-
 nec areas suas, fructusq; sine timore colligerent, regi Saul
 nunciatum est, quod apud eos habitaret. Opus enim illud &
 magnus effectus, apud quos gestum est, celari non potuit: sed
 fama etiam ad extraneorum auditus aduenit, & ad regem
 usque delata est. Gaudisus est Saul, quum audisset dauid in
 Ceila commorari, dicens: Deum illum eius manibus tradidisse,
 quando coactus sit uenire in ciuitatem, muros, & portas, &

seras habentem: inſiſitq; omni populo, ut ad Ceilam unanimiter conuenirent: & obſidētes eam, capientesq; Dauid, interimerent. Hæc itaq; ſentiens Dauid, & agnoſcens à Deo, quomodo eum forent Saul tradituri Ceilitæ, ſumens quadringentos, qui cum eo erant, de ciuitate proſectus eſt in deſertum Gedon. Et rex quidem quum audiſſet eū fugiſſe de Ceila, ab eius perſecutione ceſſauit. Dauid autem ſurgens exinde, uenit in quendam locum Ziphim, qui uocatur noua: ubi Ionathas filius Saul ueniens ad eum, & oſculatus, ſecurū eum eſſe dixit, & ſpem bonam habere futurorum: nec præſentibus rebus eum debere deficere, quoniam regnaturus foret, & habiturus ſub ſe Hebræorum omnium poteſtatem: & quoniam gratiora eſſent, quæcunq; magnis laboribus euenirent. Et rursus iureiurando celebrato inter alterutros pro deuotione uitæ totius & fidei & Deum uocans teſtem Ionathas, maledixit ſibi, ſi tranſcenderet conſtitutum, & in contraria mutaretur. Tunc Dauid ibidem relinquens, paululum à timore & ſolicitudine releuatum, ad Saul ipſe reuerſus eſt. Ziphæi uerò uolētes gratiam præſtare Saul, indicauerunt ei, apud ſe commorari Dauid: promiſeruntq; ut ſi ueniret, illum ei contradere: quod ſcilicet dum anguſtias Ziphæorum apprehendiſſet, non poſſet ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex, & gratias egit indicantibus inimicum: eisq; pollicitus eſt, non tardè eorum ſe compenſare deuotionem: miſitq; qui quærerent Dauid, & deſertum omne perſcrutarentur, dicens etiam ſe continuò ſecuturū. Et illi quidem qui directi fuerant pro inueſtigando & capiendo Dauid, præcedebant regem. ſtudentes fauore ſuo non ſolū nuntiare inimicum, ſed etiā manifeſtatum, in regia poteſtate contradere. Hi tamen iniuſta & maligniſſima uoluntate fruſtrati ſunt, qui quū nihil mali ſuſtinere potuiſſent, ſi non hunc indicaiſſent Saul: propter blandimenta regia, ui-

rum religiosum, & ad mortem iniuste quæsitum, & qui latere poterat, prodiderunt, & se eum tradere promiserunt. Cognoscens autem David malitiam Ziphæorum, & regis invasionem, angustias quidem illius regionis dereliquit: fugit autem ad petram maximam, in deserto Maon constitutam. Quumq; Saul eum ibi persequeretur, cognouit in itinere David ab illis angustiis discessisse, quasi ad aliam petram partem. Et quum Saul ex alia parte cõsisteret, ut eum penè iam capere potuisset, audiens Palæstinos Hebræorum regionem ualde uastare, à David persecutione discessit: & contra eos qui naturaliter hostes erant, dimicandum magis necessarium iudicauit, quàm inimicum proprium persequendo, uastationem suæ terræ despicere. Sic ergo David inopinabiliter declinato periculo, uenit in angustias Engaddi. Quum uerò Saul expulisset alienigenas, uenerunt, qui nuntiarent ei, David in Engaddi montibus habitare. Qui sumens tria milia armatorum uirorum, abiit 1. Reg. 24. super eum: & quum non esset procul à locis illis, uidit circa iter speluncam profundam atq; rotundam, multa longitudine & latitudine, nimis apertam, in qua David cum quadringentis erat absconditus. Dumq; Saul naturaliter uentris purgandi necessitate urgeretur, ingressus in eam solus est. Què dum uidisset quidam hominum David, & dixisset de eius inimico tempus à deo datum, & suaderet, ut ultionis causa Saul caput abscinderet, quatenus graui persecutione et miseria priuaretur, surgens David, abscidit quidam summitatem uestis solummodo, qua Saul erat indutus: & repète poenitètia tactus, ait, non esse iustum, ut suum occideret dominus: & qui scilicet à Deo fuerat regnare præceptus. Nam licet iste, inquit, circa nos malignus existat, me tamè erga eum non decet esse talem. Quumq; Saul de spelunca fuisset egressus, accedens David, exclamauit à longe, petens ut Saul audiret. Conuerso autem

rege, adoravit eum secundum morem, prostratus in faciem, & ait: O rex, non te oportet malignas & falsas derogationes confingentibus aures accommodantem, illis credere, & in suspitione diligentes te viros habere, sed magis operibus affectum considerare cunctorum. Derogatio namque multorum est, deuotionis uero clara probatio actuum ueritate consistit: & sermo quidem cuiuslibet in utroque habet similitudinem ueritatis & falsitatis, opera uero nudum habent ueritatis intuitum. Considera igitur ex istis, qualis ego circa te, tuamque sim domum: & quod mihi oportet credi, & non accusantibus, & dicentibus ea quae neque animo concepi, neque facere potui. Cur apponis persequi animam meam, & nihil die, noctumque aliud cogitare, nisi animae meae interitum, quam iniuste persequeris? Quomodo enim non falsam opinionem de me sumpisti, quasi occidere te uoluerim: aut quomodo non impie agis in deum me occidere concupiscens, & inimicum tuum credens, hominem qui potestate hodie habuit punire te, & à te poenas exigere, & noluit, quum tempore ad hæc usus est opportuno? Quod si contra me tibi idem licuisset, nequaquam sic abiens præterisisses. Quando enim tuæ uestis incidi partem, potui etiam caput auferre. Et ostendens pannum uestis eius, rei fidem exhibuit. Et ego, inquit, à iusta ultione me retinui, tu uero iniustum contra me habere odium non uereris. Sed deus hæc iudicet, & utriusque nostrum arguat uoluntatem. Saul autem suam uitam inopinabiliter admiratus fuisse seruata, et humilitate iuuenis ac naturam eius obstupescens, ingemuit. Quumque & Dauid hoc fecisset, respondit cum gemitu Saul, illum potius esse iustum: Tu, inquit, causa bonorum mihi fuisti, ego uero tibi calamitatum: & ostendisti hodie priscorum te habere iustitiam. Quis enim inimicos suos in deserto comprehensos, saluandos esse duxerit? Confido namque quod deus

regnum

regnum tibi construit, & omnium Hebræorum te potestas expectat: sed da mihi iurisiurandi fidem, ne meum genus extermines: neq; habens malorum memoriam, studeas meū ger-
men eradicare: sed ut meam domum serues & salues. Iurante uerò Dauid quod poposcerat, Saul quidem ad proprium re-
uersus est imperium. Dauid autem cum suis ascendit in angus-
tias Masspha. Hoc itaque tempore & Samuël propheta de-
functus est, uir qui nō fortuitum honorem apud Hebræos ha-
buerat: cuius uirtus etiam apparuit in hoc opere, quod pro
eius deuotione populus multo tempore luctū duxit, & circa
sepulturam eius atq; solenniū largitatē, studium magnū com-
petenter exhibuit. Sepelierunt autē eum in patria sua in Ra-
matha: multisq; eum fleuere diebus, non communiter hoc fa-
cientes, uelut extranei mortem, sed tanquam propriū singuli
quiq; lugentes. Fuit enim uir iustus, & natura benignus: &
propterea magis amicus deo: qui præfuit populo solus post
mortem quidē sacerdotis Eli, annis duodecim: cum Saul uerò
rege annis decem & octo. Et Samuël quidem huiusmodi ha-
buit finē. Erat igitur quidam Ziphæorum de ciuitate Maon,
diues & pecora multa possidens: trium namq; milium ouium
gregem habebat in pascuis, & mille caprarū. Has ergo Da-
uid ille sas & sine uexatione custodire suos præcepit: ut neq;
desiderio, neq; egestate, neq; pro loco deserto ubi potuissent
latere, aliquis eas uexare præsumeret: super hæc autem illud
seruandum dicens, ut nihil iniustum fieret, & aliena tangere
pessimum iudicarent, neq; deum offenderent. Hæc autem do-
cebat eos, homini bono præstare se credens, & dignum eum
esse beneficium huiusmodi promereri. Erat enim illi nomen
Nabal, uir durus & studijs malignissimus, habēs uitam dete-
stabilem, cui erat uxor bona, simul & casta, & specie nimis
eximia. Igitur ad hunc Nabal, tempore quo tondebat oues,

misit David viros decem, ut eum saluaret: et optabat ut hoc multis annis efficeret, et quod esset sibi possibile, ab eo preberi poposcit: cognoscens scilicet à suis pastoribus, quòd nihil eis aliquando nocuerint, sed etiam custodes eorum gregumque fuerint, dum multo tempore in deserto pariter habitassent, et quod non eum poeniteret, si quid David sua largitate preberet. Nabal autem his qui missi fuerant, inhumane nimis et dure respondit. Dum enim interrogasset eos, quis esset David, et illi respondissent, filium Iesse: ait, Nunc uideo, quia ualde in semetipsis superbiunt fugitiui, et gloriatur suos dominos relinquentes. Quod dum fuisset David renunciatum, iratus est: et quadringentos quidem armatos sequi se precipiens, ducentis pro rerum custodia derelictis, ibat contra Nabal: iurans illa nocte domum se et omnem possessionem eius exterminare: non solum enim ob hoc iratus est David, quia uideretur ingratus, et nihil dedisset eis qui multam benignitatem circa eum habuerat: sed etiam quia blasphemasset, et maledixisset, à quibus in nullo fuerat contristatus. Interea quidam seruus custos ouium Nabal, domine quidem sue, illius uero coniugi dixit, quòd miserit David ad uirum eius, et non solum nec aliquid uellet eum percipere, sed etiam iniurias, et pessimas in eum dixerit blasphemias: dum omni providentia et custodia circa eos fuerit usus in gregibus, affirmans hoc in malum domini sui, et ipsius profuturum. Quo dicto, Abigail, uxor Nabal, eiciens asinos, et oneras eos cunctis muneribus, nihilque marito dicens, sciens quòd per ebrietatem ipse sensu careret, profecta est ad David. Cui descendenti montis angustias, David occurrit, cum quadringentis uiris ueniens super Nabal. Quem quum uidisset mulier, de asina exiuit: et prostrata in faciem, adorauit: supplicans, ut nequaquam Nabal uerba respiceret, qui utique Nabal recte uocaretur: quod nomen do-

mentem

mentem lingua significat Hebræa. Satisfaciebat autē, dicens non se eos uidisse qui ab eo missi fuerant: & debere se ueniam promereri: utq; magis ageret ipse Deo gratias, qui eū à sanguinis humani pollutione prohibuit, exorabat. Nam quū tu, inquit, benignus sis, ille iudicat in malignis. Quæ enim Nabal, inquit, mala sustineat, super capita inimicorū tuorū eueniant. Esto mihi propitius quidem, & iudica me dignam, per quam hæc dona suscipias: iram uerò atq; furorem, quem super maritum meum & eius habuisti domum, mihi remitte. Hæc enim te decent, quum sis placidus, atque clemens dominus: & quod maius est, regnaturus. Susceptis autē muneribus, ille ait: O mulier, propitius te hodie ad nos Deus adduxit. Nō enim futurum uideras diem, quum iam iurassem, domum Nabal hac nocte disperdere, ut nullus uestrum penitus remaneret: quum utiq; sit uir ille ingratus, & callidus circa me & socios meos: nunc autem præuenisti, & meum, curante Deo, mutasti furorem. Et Nabal quidē, licet modò propter te relinquatur inultus, non tamen effugiet pœnas: sed alia causa quæ eum competit, eueniet ei. Hæc dicens, dimittit mulierem. Illa autem domum reuersa est: & inueniens uirum cum multis epulantem, & in ebrietate iacentem, tunc quidem nihil horum quæ gesta fuerant, indicauit. Cui altera die cuncta significans, sic eum tristem reddidit, ut ad solutionem membrorum, & penē ad mortem usque deduceretur: & non amplius quàm decem dies postea uiuens Nabal, defunctus est. Dauid autē audiens mortem eius, ultū se quidem à Deo dixit: Nabal uerò propria malignitate defunctum, Deo dedisse illum pœnas, seq; seruasse ab eius sanguine, mundam habentem dextram. Tunc etiam agnouit, eò quòd maligni diuinitus arguantur, & nullus inter homines despiciatur à Deo, qui dat quidem bonis similia, malis uerò refert digna supplicia. Et mittens ad eius uxorem, petijt,

quo

quo eam sibi met copularet. Illa uerò huius qui missi fuerant, dicens, se non dignam fore, ut illius uel pedes attingeret: cum omni tamen apparatu proprio uenit, eiq; cōiuncta est: quæ ad hunc honorem uenire promeruit, tam pro modo castitatis atq; iustitia, quàm pro specie suæ formæ. Habuit autē David uxorem, quā primitus duxerat, de ciuitate E bisar. Michol autem Saul regis filiā, quæ fuit David uxor, pater eius Phalti filio Laïs cōiunxit, qui erat de ciuitate Galim. Quumq; hæc fuissent gesta, quidam Ziphæorum uenientes ad Saul, indicauerunt ei, quia rursus esset in eorum regione David, & possent uolenti eum comprehendere, sua præbere solatia. At ille cum tribus milibus armatorū super eum egressus est. Quumq; superuenisset nox, castra posuit in loco quodam, qui dicitur Sicela. Audiens uero David, contra se uenire Saul, missis exploratoribus, iussit sibi met nunciari, ad quem locū iam uenisset. Quibus dicentibus, in Sicela eum esse, surgens nocte, ita ut lateret suos, uenit ad castra Saul, ducens secum Abisai, natum sororis suæ Saruiæ, & Achimelech Getheum. Saul itaq; dormiente, & circa eum per circuitum armatis & Abner principe militiæ constitutis, David ingressus castra eius, nec ipse peremit eum, inueniens eius stratum & lanceā quæ erat fixa ad caput eius, nec Abisai permisit uolentem eum occidere, & in hoc uehementer instantem: sed dicens, ordinatum à Deo regem occidere esse nimis iniquū, licet ille sit malus, uenturūq; ei pœnam opportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum, retinuit impetum eum uolentis occidere: & pro signo, quod quum potuisset eum interimere, se potius abstinerit, sumens eius lanceam & urceolum aquæ appositum dormienti Saul, nullo sentiente in exercitu, cūctisq; iacentibus, latēter egressus est: quum omnia facere potuisset, quæ & ipsum tempus offerret, & cōtra regem digna præsumptio suaderet. Transiens

iens uerò torrentem, & in uerticem montis ascendens, unde potuisset audiri, clamans uoce magna militibus Saul, & Abner principi militie, excitauit eos à somno. Hunc enim uocabat, & populum. Audiente uerò principe militie, & requirente, quis cū uocasset, Dauid ait: Ego sum, filius quidē Iesse, uester uerò fugitiuus. Cur igitur cū sis magnus, & apud regem honore præcipuus, corpus eius ita custodis, ut somnus sit tibi dulcior, quàm illius salutis affectus? Hæc quippe digna morte sunt, atque supplicio. Dudum enim ingressos quosdam in uestro exercitu super regem, & super uniuersos alios, nō agnouisti. Quære lanceam regis & urceum aquæ, & cognosces quantum malum uos latuit intrinsecus constitutos. Saul autem cognoscens Dauid uocem, & uidens, quòd dum eum captiuum habuisset sopore confectum, custodibus negligentibus, non occidit, sed pepercit ei, quem iustè perimere potuisset, pro salute sua gratias egit: & rogauit, ut cōfidēs, nihilq; ab eo mali iam metuēs, iret ad propria: affirmans credere se, quòd nec semetipsum aliquis ita diligeret, sicut Saul à Dauid amaretur: & accusans seipsum, quòd eum quidem qui illum custodire posset, & multa indicia circa eum sui fauoris ostenderet, persequeretur iniustè: & tanto tempore hesitantem de anima sua degere in fugam compelleret, ab amicis & cognatis proprijs desolatum: ipse uerò ab eo sæpius liberatus, non quiesceret Saul, quin eius animam aperte desideraret auferre. Quo factò, Dauid iussit, ut aliquis ueniens reciperet lanceam & urceum aquæ, dicens: Deus utriusq; nostrū & uoluntatis, & actuum iudex sit: qui nouit, quòd etiam præsentī die, cū te occidere potuissem, tui misertus, abstinui. Et Saul quidem secundo Dauid manus effugiens, ad regnum propriū remeauit. Metuens autem Dauid, ne permanens ibi, aliquando in Saul manus incideret, decreuit ad Palestinos discedere, & illic

1.Reg.17. illic habitare. Tunc cum sexcentis, qui erant circa eum, uenit ad Achim regem Geth. Erat autē hęc una Palestinarum urbium. Quumq; eum rex suscepisset cum uiris, et habitaculum prębisset, habente eo simul duas uxores, Achinoē et Abigail, morabatur in Geth. Saul autē hęc audiens, ulterius uoluntatem non habuit, ut aut mitteret super eum, aut ipse forsitan properaret, quum secundo penē tale periculum pertulerit, ut ab illo potius potuisset comprehendi. Porro Dauid non placuit, ut in ciuitate Geth habitaret: sed regem rogauit, qui eum clementer acceperat, ut ei locū aliquem in prouincia donaret, ubi cum suis degere potuisset: pudori esse dicens, si in ciuitate maneret, se ei onerosum existere. Cui dedit rex quendam uicum, Sicelech nuncupatum: quem uicum ita dilexit, ut quum regnasset Dauid, cum ipse et eius pueri quasi propriam possessionem honorarent. Sed de his in alio loco dicemus. Tempus itaq; quo cōmoratus est Dauid in Sicelech Palestine, fuit mensium quatuor, et uiginti dierum. Vnde latenter insurgens contra Palestinos, in uicina regione constitutos, Serritas et Amalechitas, eorum prouinciam deuastabat: multamq; prędam iumentorum et camelorum sumens, reuertebatur ad propria: ab hominibus autem abstinebat, metuens ne eum indicarent ad regem: partem tamē prędę ei dono mittebat. Quū uerō requireret rex, quos uastasset, prędamq; tulisset, dicendo eos, qui ad Austrum Iudęi conuersantur, et in campestribus habitabant, se esse depopulatum, satis fecit regi. Sperabat enim quod Dauid odio haberet propriam gentem, et seruus eius foret donec apud eum consisteret.

Saul aduersus Achim pugnaturus, consulit Phytionisam, à qua Samuēl suscitatus, dicit eum in bello cum filiis casurum. Saul fortiter pugnando uictus, proprio se gladio confodit iuuantē hoste, cuius corpus à Iabitis est sepultum in Iabes nemore,

CAP. XIII.

Eodem

Eodem uerò tempore Palæstinis cōtra Isrāēlitas pugnare 1. Reg. 28;
 uolentibus, & mittentibus ad omnes amicos, ut eis adessent in bello in Ceila, ubi cōgregati erant exituri super Hebræos: Achis rex Geth Dauid rogauit, ut cum suis armatis ei solatium contra Hebræos præberet. Illo uerò grauissimè promittente, & dicente inuenisse tempus, in quo beneficijs eius nicem repēderet, & susceptionis eius munus exolueret, promisit rex custodem corporis post uictoriam, & belli certamina eum se esse facturum, honoris & fidei promissione studens uoluntatem eius augere. Saul itaq; rex Hebræorum, omnes diuinos & uentriloquos, & omnē huiusmodi artem de sua expulerat regione, absq; prophetis. Audiens autem Palestinos iam esse præsentēs, & iuxta Sunam ciuitatem in campo positam, castra fixisse, ad eos cum omni exercitu suo profectus est. Quumq; uenisset ante montem quendam nomine Gelboë, & uidisset è diuerso hostium multitudinem, timore fortuito conturbatus est, dum esset eorum exercitus potior & multò melior, Deumq; consuluit per prophetas, ut ei de prælio & eius fine prædicerent. Deo autem non respondente, Saul magis expauit, & animo corruit, malum sibi apertè imminere prospiciens, quum utiq; Deum arbitraretur præsentē sibi nō esse: iussitq; sibi quærī mulierem uentriloquam, habētē spiritum, & uocantem animas defunctorum: ut uel ita agnosceret, si in rebus imminētibus præualeret. Genus enim uentriloquorum, euocando mortuorum animas, per eas solet poscentibus futura prædicere. Quumq; fuisset à quodam famulo ei nunciatum, esse huiusmodi mulierem in ciuitate Endor, latēs omnem exercitum, exutus ueste regali, & assumens duos famulos, quos nouerat fidelissimos, uenit in Endor ad mulierem, rogauitq; eam ut diuinaret, & animam suscitaret, cuius ipse dixisset. Muliere uerò repugnante, & dicente se regem
non

non posse spernere, qui genus hoc diuinatium expulisset: sed nec illum bene facere, qui dum nihil per eam fuisset læsus, ei pararet insidias, ut prohibita facientem pœnæ contraderet, iurauit, se nec cuiquam eius diuinationem prodere, nec periculum fore. Cumq; iureiurando satisfecisset, non eam debere metuere, iussit ut ei animam Samuëlis euocaret. illa uerò nesciens quis Samuël esset, eum ex inferno euocabat. Cumq; apparuisset, uidens mulier uirum sanctum & deo docibilem, conturbata est: & tunc eius faciem obstupefcēs: Non ne tu es, inquit, rex Saul? Hoc enim ei Samuël indicauerat. Quo confitente, & perturbationem eius requirete, ait uidisse se uirum senem forma similem deo: eoq; iubente ut imaginē & formam & statū eius quem uiderat, explanaret, significauit se senem iam & gloriosum, & sacerdotali pallio uidisse circumamictum. Ex quibus agnouit rex hunc Samuëlem esse: & procidens in terram, salutauit & adorauit. Anima uerò Samuël inquirente, cur eam commouisset, Saul ingemiscebat necessitatem incumbere, & hostes sibi grauitur imminere, & esse in hæsitatione rerum præsentium constitutum, à deo utiq; derelictum: & neque responsum promereri, neq; per prophetas, neque per somnia: & propterea, inquit, ad te qui mihi semper prospexisti, confugi. Samuël autem uidens eum fini uitæ iam proximum, ait: Superflue à me aliquid uis agnoscere, quum à deo sis derelictus. Sed audi regnaturum Dauid, & in bello uicturum: tu uerò tuusq; principatus cum uita erit finiendus: quoniam inobediens fueris deo in bello Amalechitarum, & eius nequaquam mandata seruaueris, sicut uiuens tibimet prophetaui. Igitur scito te subdendū & populum inimicis, & te cum filijs die crastino in bello cadentes, me cū esse mansuros. Hæc audiens Saul, tristitia faciente, loquendi amisit officium: & prostratus in terram tam propter dolorem qui ei

qui ei indicatus fuerat, quàm propter abstinentiam (non enim precedenti die aut nocte cibum sumpserat) non facîle ualebat assurgere. Quum autem surgeret, uix recipiens spiritum, coëgit illum mulier ut gustaret, hoc munus ab eo petens sibimet repensari pro diuinatione, quam sui periculo ei præbuerat, quum ei hoc facere propter timorem eius nõ licuisset. Quæ licet ignorasset qui fuerit, tamen postulata concesserit: pro quibus rogaret, ut apposita mensa, cibum sumeret, quatenus recepta uirtute, ad castra propria remearet. Quumq; ille refutaret, & nimis auersaretur in angustia constitutus, compulsiuè & persuasit ei: & habens unum uitulum mansuetum, & à se domi nutritū, in quo solo quiescebat, eum occidit: & carnibus præparatis, ei ut comederet eiusq; seruis apposuit. Quo factò, Saul noctanter ad sua castra reuersus est. Iustum est autem laudare mulieris largitatem, quòd licet eius ars à rege fuisset exerceri prohibita, tamẽ dum aduenissent in domum eius, quos nunquàm uiderat prius, non habuit mali memoriam, uituperando eum qui eius prohibuerat disciplinam: nec auersata est peregrinum, & cuius consuetudinem nõ habuit: sed condoluit, & consolata est eum, dum cognouit regem: & circa quem animo potuerat nimis ingrata consistere, eum potius ut comederet, inuitabat: & quod ei solummodo in paupertate fuerat, hoc libenter largiterq; conferebat, non aliquam retributionem eius expectans, nec munus aliquod accipiens: quippe quem proximè moriturum cognouerat: quum plerunq; natura sit hominum, boni aliquid aut repensaturis beneficium exhibere: uel à quibus se aliquid credunt accipere, his mutuari. Bonum est ergo illam imitari mulierẽ, & bene facere cunctis egentibus: & nihil arbitrari melius esse, nec amplius aliquid generi humano competere potius, quàm hoc ex quo Deum propitium, & largitorẽ bonorum semper ha-

beamus. Igitur de illa muliere hoc dixisse sufficiat. Sermone uerò nunc faciamus, ciuitatibus & populis gentibusq; profuturum, & bonis omnibus congruū, ex quo prouocentur uniuersi uirtutem sectari, & æternæ gloriæ decus appetere : sed & qui sapientibus, regibus & principibus multum desiderium, & studium rerum bonarum adiiciat : & pro salute patriæ ad pericula mortis libenter adducat : & cuncta quæ uidentur grauiâ, doceat esse contemnenda. Habeo namq; rei huius autorem Saul Hebræorum regem. Hic enim, quum iam futura nosset, & mortem sibi imminere, propheta prædicente, cognosceret, non fugit, nec amore uitæ suum exercitum prodidit inimicis, nec regiæ cõtumeliam intulit dignitati : sed potius cum omni domo semetipsum tradēs simul & filiis, optimum iudicauit magis cum ipsis cadere, pro subiectis pugnādo, & filios unâ perire, licet boni ei fuissent, quàm eos in incerto relinquere, quasi regni successionē & generis habituros. Is ergo & iustus, & castus, & fortissimus solus mihi esse uidetur, & si quis fuerit talis, aut fuit, & cunctorum testimonio uirtutis adeptione dignissimus. Nam eos qui sub spe uictoriæ proficiscuntur ad bellum, & incolumes se redire confidunt, si quid gesserint elarum, mihi non uidentur satis benefacere, qui eos uoluerint fortes appellare, quod & alibi in historijs & alijs conscriptionibus inuenitur, quamuis & illi sint approbandi. Magnanimes autem & grandia præsumentes, & rerum terribilium soli contemptores, dicendi sunt omnes qui Saul imitantur. Illi namq; qui nesciētes quod in bello futurum est, nequaquam animo deficiunt : sed in incertum semetipsos emittunt, licet aliquid grande faciant, non tamen ualde admirandi sunt. Quum uerò utile nihil uenturum animo cogitatur, sed iam mors futura præscitur, & solummodo hoc passuri dimicant aliqui, & neq; terrentur, neq; pro mortis per

tis periculis obstupescunt, huiusmodi utros perfectæ fortitu-
 nis esse decerno. Hoc igitur fecit Saul, ostēdens, quia cunctos
 desiderantes gloria palmam habere post mortem, talia con-
 uenit adimplere, & maximè reges, quos propter cumulum
 principatus, non solum malos nō licet esse circa subiectos, sed
 neque mediocriter esse bonos. Plurima quidē de Saul & eius
 magnanimitate potui dicere, maximam mihi hoc argumento
 præbente materiam: sed ne diu eius laudibus uidear inherere,
 denuo ad ea reuertor, unde egressus esse cognoscor. Palæsti-
 nis igitur, sicut prædiximus, castrametātibus, per singulas gē-
 tes & reges, & satrapas exercitū disponentibus, ad ultimum
 uenibat cum suo exercitu rex Achis, & post eū Dauid cum
 ducentis armatis sequebatur. Et quū duces Palæstinorū qui
 cum Dauid in auxiliū regis uenerant, uiderent inter eos He-
 bræos, percontabantur à rege qui nam essent. Qui dixit, Da-
 uid esse, qui fugerat Saul dominum suum: quem ad se uenien-
 tem, ipse susceperat: & nunc uelle sibi eum beneficia repen-
 dere, & Saul interficere, & propterea in solatium ipsius ad-
 uenisse. Quo dicto culpatus est à ducibus Palæstinorum, eò
 quòd uirum inimicum ad solatium adduxerit: cumq; remitti
 suadebant, ne fortè latenter mali aliquid circa eos efficeret,
 habendo tempus & causam, per quam suum dominum placare
 posset: sed si uellet ei prospicere, remitteret eum cum suis
 ad locum quem dederat illi prius. Adiciebant autem: Nonne
 hic est Dauid, de quo cantabant uirgines Hebræorum, quia
 dena milia peremisset? Que quum audisset rex Geth, utiliter
 hæc dicta cognoscens, uocauit Dauid, & ait: Ego quidē quū
 sim testis studij tui circa me atq; deuotionis, propterea te ad
 solatium meum adduxi: principibus autem non placet. Sed
 facta die, perge ad locum quem dedi tibi, & ibi meam custodi
 provinciam, ne quis hostium ad eam accedat: est enim & hoc

1. Reg. 29.

1. Reg 30. amico pars magna solatij. David itaq; iubente rege Geth, uenit in Sicelech. Name eo tempore quo egressus fuerat David, solatium ferens Palæstinis, gens Amalechitarum ingrediens Sicelech, fortissimè ceperat eam: qua incensa, multaq; præda ex ea & alijs Palæstinorum regionibus sumpta, discesserant. Inueniens ergo David uastatam omnem prouinciā, & omnia fuisse direpta: & duas uxores eius, & eorū qui cum eo erant unā cum filijs in captiuitatem direptas, continuo scissa ueste, stens & gemens cum socijs & amicis, ad hoc usq; peruenit, ut etiam lachrymæ nimio eorū fletu deficerent. Sed & ipse periculum passus est, ita ut à socijs dolentibus captiuitatem uxorū & filiorū penè lapidaretur: ipsum enim solum huius rei principem, ipsum unusquisq; malorum dicebat autorem. Igitur à tristitia releuatus, & mentem suam erigens, rogabat Abiathar pontificem, ut indutus ueste sacerdotali, consuleret Deum, & prophetaret si persequēs Amalechitas, comprehenderet eos, & liberaret uxores ac filios: & ulcisceretur in hostibus. Sacerdote uerò iubente ut eos persequeretur, consurgens continuo, cum sexcentis armatis persequutus est hostes. Quumq; uenisset ad torrentem Besor, inueniens quendam errantem Aegyptium genere Aethiopem, fame defectū, qui tribus diebus ac noctibus in deserto sine cibo permanerat: primò cibo eum potuq; confortans, & reficere faciens, requirebat, cuius esset, aut unde. Tunc ille quidem se genere significauit Aegyptium, & propter infirmitatem à suo domino derelictū, eò quòd non ualuerit sequi: pariter etiam indicauit, se esse ex eis qui incendiissent & diripissent Iudeā simul & Sicelech. Hunc ergo David habens ducem super Amalechitas, apprehendit eos in terra iacētes, & alios quidem prædantes, alios iam ebrios & uino solutos. Quibus cum socijs uberrima præda fruētibus, irruens repenti, eos latè prostrauit.

stravit. Nudi nanq; erant, & nihil huiusmodi sufficantes: sed ad potum & epulas cōuersi, remissiores omnes erant. Et alij quidem adhuc mensis appositis apprehensi, super eas extincti sunt, & sanguis eorum cibo permixtus est: alios uerò inuicem se ad pocula inuitantes, occidit: & multos etiam in soporem conuersos extinxit. Quicumque uerò occurrerunt, & armis induti ex aduerso consistere potuerunt, hi etiam facilius quàm illi qui iacebant in terra, nudi perempti sunt. Quos ab hora prima interficientes, usque ad uesperam permanserunt, ita ut Amalechitarū non remanerent amplius quàm quadringenti: qui tamen in camelis dromadibus ascendentes, uix eundem potuerūt. Eripuit ergo Dauid alia omnia quæ tulerant hostes, sed & uxores suas & sociorum. Quumq; reuertētes, uenissent ad locū, ubi ducentos qui eos non potuerunt sequi, reliquerant ad castra custodienda, illi quidem quadringenti partem prædæ eos accipere non censebant, qui secum nō fuerant, sed in labore molliores extiterant, tantum recipientes uxores quiescere iudicabant. Dauid autē malignam hanc & iniustam dixit esse sententiam, quā essent digni Deo præbente, ut & ulciscerētur in hostibus, & omnem prædam cum his qui unā ad persequendum egressi fuerant, ex æquo diuiderent, quando ad uisorum custodiam remanserant: & ex illo lex ista apud eos permansit, ut tantum accipiant qui custodiunt castra, quantum illi qui pugnant. Veniens autem Dauid in Sicelech, omnibus in Iudæa amicis & necessarijs partem prædæ direxit. Et uastatio quidē Sicelech, & Amalechitarum huiusmodi interitus fuit. Palestinis igitur dimicantibus, & pugna graui commissa, Palestini quidē uicerunt, & multos suorum hostium peremerunt. Saul autem rex Israelitarū, & eius filij fortiter decertantes, & utentes omni fiducia, tantā quam gloria eorum in bona morte & in hostium dimicatione

1. Reg. 3.

consisteret, nihilq; hoc pretiosius esse iudicantes, omnium inimi-
corum cohortem contra se conuertentes, undiq; circumdati pa-
riter sunt extincti, multos tamen Palaestinarum forti dimica-
tione perimenes. Erant autem filij Saul, Ionathas, & Ami-
nadab, & Melchis. His ergo cadentibus, Hebraeorum populus
conuersus est in fugam: & turpitudine & confusio facta est, &
interitus ualde grauissimus, hostibus quippe super eos forti-
ter irruentibus. Saul autem hoc modo peremptus est: Quum
esset hostium multitudine constipatus, Palaestinis crebro super
eum iacula dirigentibus, omnes penè prostrauit, paucis exin-
de fugientibus: ipse uerò clarissime decertauit. qui uulnera in
se multa gerens, ita ut nequaquam iam posset tolerare, nec fer-
re plagas, semetipsum quidem perimere erat inualidus: iussit
autem armigero, ut eum gladio educto perimeret, antè quàm
uiuum eum cõprehenderent hostes. Armigero uerò non præ-
sumente dominum suum occidere, ipse gladium suum educēs,
& in terram figens, irruit in mucronem: & quum nequiret
sibi ultima mortis inferre, nec ferrum eius membra transfret,
conuersus, & uidens quendam iuuenem, requisit, quis esset.
Quem quum cognouisset Amalechitam, rogauit, ut educto gla-
dio, eum qua morte uellet, occideret. Quod quum fecisset, subla-
to auro ex eius brachijs, & corona regali, diffugit. Videns
autem armiger eius Saul extinctum, occidit & semetipsum:
nullusq; de custodibus corporis est relictus, sed omnes cecide-
runt in monte qui dicitur Gelboë. Audientes autem Hebraei
qui habitabant in conualle trans Iordanem, & qui in campe-
stribus ciuitates habebant, quod Saul cecidisset, & eius filij,
& omnis cum eo periisset exercitus, relinquētes proprias ci-
uitates, ad loca munitissima fugerunt. Palaestini uerò inuenien-
tes urbes derelictas atq; desertas, habitauerunt in eis. Quumq;
Palaestini altera die uenissent hostes exuere, inuenerunt cor-
pora

pora Saul & filiorum eius. Quos expoliantes, eorum capita truncauerunt, & in omnem provinciam uulgauerunt hostes suos cecidisse. Quorum arma quidem cōsecrauerunt in Astaroth templo: corpora uerò suspenderunt super murum ciuitatis Bethzan: quæ nunc Scythopolis appellatur. Quum uerò audissent habitatores ciuitatis labe Galaaditidis, eò quòd truncassent Saul mortuū & eius filios Palestini, crudele iudicantes eum insepultum despicere, egressi uiri fortissimi, & præsumptione præcipui, quum ipsa ciuitas & corporibus & animis uiros haberet ualde robustos, tota nocte iter agentes, uenerunt ad ciuitatem Bethzan: & accedentes ad muros hostium, & deponentes corpora Saul, & filiorum eius, detulerunt in labe, hostibus propter fortitudinem eorum nequaquam prohibere ualentibus, aut præsumentibus. Viri autem labe cum omni populo flentes, sepelierunt corpora eorū in optimo loco provinciae, quæ Segehen appellant: & ieiunium septem dierum cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt, tundentes pectora, ac lugentes regem & filios eius: nec cibum desiderantes gustare, uel potum. Hunc itaq; finem Saul, prophetante Samuël, habuit: quia obediens Deo non fuit, propter mandata quæ contra Amalechitas acceperat: & quia Achimelech sacerdotis generationem, & ipsum Achimelech, & sacerdotū unā percutit urbem. Regnauit itaq; Saul, Samuël uiuente, annis decem & octo: moriente autē, alios duos, qui huiusmodi habita conuersatione defunctus est.

FLAVII IOSE.

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicæ liber septimus.

Quomodo mortuo Saul Dauid uni tribui primum rex præfuit, sumpto supplicio de Saul interfectore, relicto reliquo principatu filiis Saul. Bellum inter Ioab, & Abner, & Isboeth: deq; Abner dolo à Ioab interfecto.

CAPVT I.

2. Reg. 1.

PRAEDICTVM itaque prælium gestum est die, qua Dauid uictis Amalechitis reuersus est in sicelech. Et cum iam ibi duos maneret dies, tertia uenit quidam liberatus à pugna, quæ cōtra Palestinos fuerat gesta, & qui Saul interemerat, scissa ueste, & asperso cinere capite. Qui dum adorasset Dauid, interrogatus unde tali modo ueniret, ait: ab Israëlitarum pugna: quibus infelicem terminū prouenisse dicebat: & multa quidem Hebræorum milia fuisse necata, & regem pariter eorū Saul cum filiis interemptum: significabatq; uidisse se & Hebræorum fugam, & fugienti quoq; regi se fuisse præsentem: quem etiam ne comprehēderetur ab hostibus, ipse rogatus ab eo iugulasse fatebatur: quoniam dum gladio suo incubuisset, propter uulnerum magnitudines nō se ualebat occidere. Cum hæc dixisset, signa mortis eius ostendit, aurum brachiorum eius atq; coronam: quæ, cum expo!iasset mortuum Saul, ei detulerat. Dauid itaq; cum iam non discrederet, sed aperta signa mortis eius inspiceret, uestem quidem repente dirupit: deflens autē & ingemiscens cum suis, totam diem in fletu & lamentatione protraxit, cui maior tristitia nata est pro morte Ionathæ, qui ei fidelissimus amicus fuerat, & ei causa salutis extiterat. Tantam autem uirtutem sui Dauid circa deuotionem Saul ostendit, ut non solum

solū finem eius luctuosē satis habuerit, licet sēpius per eum
 mortis pericula passus sit, sed etiam punierit eius interfecto-
 rem. Nam cū dixisset ei, quōd ipse sui accusator erat, qui re-
 gem occiderat, & cognouisset, quia de genere Amalechitarū
 esset, repentē eum praecepit interimī. Conscripsit autem Da-
 uid epitaphium, sicut fieri assolet in sepulchris, quod lamēta-
 tiones contineret, & laudes Saul & Ionathae, quod etiā usq;
 ad meum permansit tempus. Cū uerō hoc modo regi exhibi- 2.Reg.2
 buisset exequias, finito luctu per prophetam consuluit Deum,
 quam ei ciuitatem daret ad habitandum de tribu Iuda. Cumq;
 dixisset daturū se ei Hebron, derelicta Sicelech uenit ad eam,
 deductis duabus uxoribus suis, & qui erāt cum eo cunctis ar-
 matis. Ad quem conuenientes omnes populi tribus illius, cum
 constituerunt regem. Qui cū audisset, quōd Saul & eius fi-
 lios sepelissent uiri Iabes habitatores Galaaditidis, misit ad
 eos, laudans & approbans eorum uirtutem. & agēs gratias
 pro studio, quod circa defunctos habuerant: pariter dicens,
 quōd tribus Iuda eum cōstituisset in regem. Abner autē prin-
 ceptis militiæ Saul, filius Ner, uir efficax et optimus ualde na-
 tura, cognoscens cecidisse regem, & Ionathan, & duos alios
 filios eius, ueniens ad castra, filium Saul qui relictus fuerat,
 nomine Ishobeth, abripiens, regem super eos qui trans Iorda-
 nem erant & totius populi pariter ordinauit, prater tribum
 scilicet Iuda: statuitq; regnū eius in terra, quæ secundum pa-
 triam linguam uocatur Manalim, secundum Latinos autem
 dicitur Castra. Abner autem exinde promouit electum nimis
 exercitū, ut congregaretur cum tribu Iuda: irascebatur enim
 aduersus eos, à quibus rex Dauid fuerat ordinatus. Huic autē
 occurrit missus à Dauid Ioab, filius Saruiæ sororis eius de pa-
 tre Asar natus: hic enim erat contra Abner constitutus mili-
 tiæ princeps. Cum quo etiam fuerant. & sui fratres Abisai,

Et Asahel, et omnes armati Dauid. Itaque uniens ad quen-
 dam fontem in ciuitate Gabaa, aciem constituit ad pugnandum.
 Dicente uero Abner ad eum, uelle se probare quis eorum ro-
 bustiorem haberet exercitum, conuenit inter utrosque ut duo-
 denos uiros pugnaturos emitterent: et procedentes inter me-
 dias acies, quæ ex utraque parte locum facerent, ad certamen ele-
 cti, eductis gladijs uiri Dauid, et tenentes capita hostium, coram
 lumbos et latera suis gladijs perforarunt, donec omnes quasi
 ex uno constituto perimerent. His autem cadentibus etiam re-
 liquus est diruptus exercitus: et dimicatione fortissima pro-
 cedente, Abner populus deuictus est, fugientesque Ioab perse-
 qui non cessabat: precipiens armatis, ut post eorum uestigia
 prosequerentur, et nequaquam occidendo desicerent. Cuius
 etiam fratres decertauerunt pronissime, inter quos clarior et
 precipuus fuit iunior Asahel: qui tantam habuit gloriam in pe-
 dum uelocitate, ut non solum homines, sed etiam equos ad cur-
 rendi certamina superaret. Is igitur persequabatur principem
 Abner recto gressu, in neutram partem declinans. Cumque re-
 spexisset Abner, et considerasset impetum sequentis: et dixisset,
 ut unus militis arma sumens ab eo quiesceret, et rursus
 ille nequaquam a suo conamine penitus abstineret: monente
 eo denuo ut recederet, ne coactus eum percuteret, et ante
 eius fratrem ulterius fiduciam non haberet, et uerba eius illo
 despiciente, fugiens post tergum lanceam coactus emisit, eumque
 repente mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cum eo per-
 sequebantur Abner, cum uenissent ad locum ubi iacebat Asa-
 hel, mortuum circumstantes nequaquam persecuti sunt ho-
 stes. Ioab autem et frater eius Abisai pertranscuentes cadauer
 illius, et maiorem iræ fomitem contra Abner habentes pro
 morte fratris, magna usi uelocitate usque ad locum quen-
 dam nomine Mathō persecuti sunt Abner. Et cum sol occum-
 beret,

beret, ascendens in quēdam collem cum tribu Benjamin, expe-
 ctabat hostes simul & Abner. Qui dum clamaret, & dice-
 ret ad Ioab, non cum oportere uiros contri-
 bulos tanto certa-
 mine persequi: sed etiam fratrem eius Asahel deliquisse, quia
 dum cum comoneret, ut à persecutione eius recederet, nec ac-
 quiesceret, propterea percussus occubisset: sapienter uerò fa-
 ciens Ioab, & hæc uerba satisfactionem esse decernens, missa
 tubi reuocauit exercitum, & à uehementi persecutione reti-
 nuit. Et Ioab quidem in illo loco moratus est: Abner autē tota
 nocte iter faciens, & transiens fluuium Iordanem, uenit ad
 castra ad Saul filium Isboseth. Altera uerò die Ioab dinume-
 rans corpora defunctorum, sepeliuit uniuersos. Ceciderant
 autē de exercitu quidē Abner milites quasi trecēti & sexa-
 ginta: de Dauid uerò decem & nouem, & Asahel. Cuius cor-
 pus reportantes Ioab & Abisai in Bethleē, & in monumen-
 to paterno sepeliētes, ad Dauid reuersi sunt in Hebron. Cœ- 2.Reg.34
 pit igitur ex illo tempore bellum intestinum inter Hebræos
 fieri, & multo tempore permansit, proficientibus semper his
 qui Dauid erant, & amplius ad bella crescentibus: filij uerò
 Saul exercitu penē quotidie defluente. Hoc itaq; tempore nati
 sunt Dauid filij numero sex, ex totidem mulieribus. Quorum
 senior quidem de Achinoē matre progenitus, appellatus est
 Ammon: secundus uerò de uxore Abigail nomine Celeb: ter-
 tius Absalon, qui natus est de Machamis filia Ptolemæi regis
 Gessur: quartum uerò de muliere habuit Agith, quem uocauit
 Adoniam: quintum habuit filium Abiathar: sextum autē Ier-
 san de Agla natum cognominauit. Cumq; intestina bella con-
 sisterent, & sæpius ad opera belli conuenirent utriusq; regis
 exercitus, Abner princeps militiæ exercitus Saul, cum esset sa-
 piens, & ualde à populo ueneraretur, ualde deuotē egit, ut
 omnes cum Isboseth essent: qui etiā cum eo magna deuotione
 constricti,

constricti, multo sic tempore permanserunt. Post hæc autem Abner in quodam crimine deprehensus, cuius causa fuit, quod cum Saul concubina cōcumberet, nomine Respha, filia Seba-beth, culpatus à Rege est. Qui dolens & graviter indignatus, quòd non iustam retributionem mereretur ab eo, pro quo tanta instantia laboraret, interminatus est regnum se translaturum ad David: & ostensurum, quia non sua fortitudine, sapientiaq; regnaret Isboseth super eos, qui erant ultra Iordanem, sed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittens in Hebron, petijt ut David fidei iusiurandum acciperet, & cum socium & amicum haberet: promittens suasurum se populo, ut à Saul filio recederet, & ipsum regem totius provincie constitueret. David autem quæ poscebat implevit, lætatus in his quæ Abner apud eum egisset: primumq; indicium sederis hoc petijt, ut ei suam uxorem reduceret, quam magnis bel-lorum periculis comparasset: quippe pro qua sexcenta capita Palestinorum Saul regi obtulerat. Et uxorem quidem eius Michol sublatam Phalti, cui tunc erat copulata, remisit Abner ad David. In qua re etiam Isboseth cooperator fuit: scripserat enim & illi David, ut uxore suam reciperet iuste. Conuocatis itaque senioribus plebis & tribunis & millenarijs, Abner uerba hæc retulit ad eos dicens: Sæpius quidem paratos ut ab Isboseth recederetis, & pertingeretis ad David, ab hac ego uos, inquit, uoluntate retinui: nunc autem, si uultis implere hoc, permitto, sciens quia per Samuëlem prophetam Deus ordinauit David Hebræorum omnium regem: & prædixit quòd Palestinos ille uastaret, & subiectos illos efficeret. Hæc audientes seniores & principes, quòd & Abner princeps militia uoluntatem cum sua, quam & primitus habuerant, circa rerum effectus haberet, unanimes consenserunt, ut David regno se traderent. Cumq; ad talia conspirassent, conuocauit

uocauit Abner primum Benjamin tribum: omnes enim ex ea
 custodes corporis Iſboſeth habebat, quibus etiam iſta locutus
 eſt. Cumq; nullum uideret ſibi reſiſtere, ſed magis ad omnia,
 quæ uellet paratos ipſos haberet, ſumens ex eis uiginti uenit
 ad Dauid, ut promiſſa iuriſiurandi religione firmaret: fidelio-
 ra nanque ſunt, quæ per noſ ipſos gerimus, quàm ea quæ per
 alios pro nobis aguntur: ut & uerba, quæ cum eo haberet,
 principibus diceret, & ad omnem tribum quæ ipſe per ſe ge-
 reret, indicaret. quem dum ſplendidiffimè ſuſcepſiſet, & per
 multos dies opulentiſ & pretioſis conuiuijs reſeciſſet, petijt
 ut dimiſſus ab eo deduceret ad eum populum, quo præſente
 atq; uidente, ei traderet principatum. Cumq; Dauid dimiſiſ-
 ſet Abner, adhuc eo ab Hebron nõ procul abeũte, uenit Ioab,
 qui erat pro eo militiæ princeps: & agnoſcens, quia ueniſſet
 ad regem Abner, & antè paululum dimiſſus eſſet ſœderibus
 celebratis pro regno Dauid, metuens ne illum quidem in ho-
 nore primi ordinis conſtitueret, ut haberet regni participẽ:
 & cum in rebus alijs eſſet aſtutus & prouidus, ille certis pro-
 ficcret tẽporibus, ipſe uerò decreſceret, & militiæ amitteret
 principatum: uiam peſſimam & maligniſſimam cogitauit. &
 primò quidem tentauit, ut ei detraheret apud regem, monens
 ut ſe cuſtodiret, & promiſſiones non reſpiceret Abner, quas
 faceret: dicens, ut Saul filio confirmaret imperium, & quia
 pro fallacijs atq; dolo ueniſſet ad eum, & uellet ſpem & di-
 ſpenſationẽ regni eius cognoscere, & ſic ad propria remea-
 re. Cum uerò his uerbis nõ potuiſſet perſuadere regi, nec eum
 uideret ex hac uia declinare, deteriore ruinam rursus ag-
 greſſus eſt. Et cum deliberਾſſet, ut Abner interimeret, miſit
 qui ſequerentur eum, & comprehẽſum ex Dauid præceptio-
 ne nominis reuocarẽt: tanquam eſſet aliqua ei detecturus, quæ
 ipſo præſente uidebatur oblitus. Abner autẽ dum hæc audiſ-
 ſet à

set a nuntijs (apprehenderant enim eum in quodam loco nomine Sira, qui aberat ab Hebron stadijs quasi uiginti) nihil metuens futurorum reuersus est. Cui occurrens Ioab ante portam, et suscipiens eum quasi maxime deuotus pariter et amicus (sæpe enim se fingunt uerè esse bonos, et malignæ suspicionis extraneos, qui aliqua iniqua tentare præsumunt) segregauit illum ab alijs hominibus, tanquam in secreto ei locuturus: et in locum portæ desertiorè ducto, cum esset ipse solus, et Abisai frater eius, euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner quidè hoc modo ab Ioab dolo peremptus est, pro morte quidem, sicut ipse dicebat, fratris Asabel, quem persequentem se interemerat Abner in pugna facta in Gabaon: ut tamè ueritas habuit, pro metu proprij principatus et honoris, què habere poterat apud regem. Ex his itaque debet considerare quilibet, quanta et qualia præsumunt homines propter auaritiæ zelum, et principatus affectum, cum nulli cedere uolunt. Nam concupiscentes hæc adipisci, per multa mala ad ea perueniunt. Quæ rursus metuentes amittere, multò deterioribus actionibus ut ea retineant, implicantur: tanquã non sit æquale malum, adipisci uelle tantummodo magnitudinis potestatem. Et dum assueuerit quilibet eis bonis, timet etiam rursus amittere, cum in retinendo potius excelsior sit ærumna: et propterea crudeliora moliuntur, et præ timore ne amittant, quæ adepti sunt, committere grauiora præsumunt. Sed de his quidem indicasse breuiter sufficiat. Porro Dauid audiens interitum Abner, animo quidem grauissimè doluit, et coram omnibus testificatus est, tendēs ad Deum dexterā suā, et clamans, quod non fuisset in Abner interitu consentiēs: nec eius mandato nec consilio fuisset extinctus: et maledicta posuit ualde grauissima cōtra illum qui Abner occiderat: et domum eius uniuersam, et eos qui hoc egerant poenis esse subiectos.

Erat

Erat enim sollicitus, ne contra fidem & iusiurandum agere uideretur, quod exhibuerat Abner. Præcepit autē deslere, & lugere, & lamentationes fieri super uirum, & eius corpus solennibus honorari exequijs, cum & ipse uestem disrumperet ingemiscens, & sacco uideretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præcedentes loculum, ipse lugens & deslens sequebatur cum senioribus atq; proceribus: ostendens deuotionem circa uiuos, & tristitiam circa defunctos, & quod non eius consilio fuisset extinctus. Sepelierūt autē eum in Hebrō ualde decenter: & conscribēs lamentationes, super eius sepulchrum statuit: stans etiam ipse primus super monumentum fleuit, & alijs hoc celebrare cōtradidit. Sic autem eum mors Abner afflixit, ut neque cibum cogentibus amicis sumeret, sed iuraret nihil se gustaturum usq; ad solis occasum. Hoc itaque factum deuotionem ei populi generauit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo gratissimè susceperunt, & Dauid custodem fidei crediderunt: & quod omni dignitate, & rebus solennibus eum tanquam parentem & amicum colere potuisset: cui non ut inimico contumeliam fecerat, nec turpi eum aut neglektæ sepulture tradiderat. Omnes ergo pro optima & mitissima regis natura lætabantur, unoquoq; credente talem futuram regis in se prouidentiam, qualem eum in Abner morte uidebant. In his ergo gestis Dauid præcipuam gloriam habere uidebatur. Vnde factum est, ut nullus suspicaretur Abner uoluntate eius occisum. Locutusq; est ad populum, quod ipsi quidē tristitia nō fortuita prouenisset optimi uiri morte sauciato, sed nec parua detrimēta fore Hebræis illius uirtute priuatis, qui eos consilijs optimis, & uirtute manuum cōtra hostium fortitudinem defendere potuisset. Sed Deus, inquit, cui cura est rerum omnium, non huius sanguinem deserat indefensum. Ego noui, quod Ioab, & Abisai Sarniæ filijs nihil præual

præualeo facere, cum sint memetipso potentiores: sed uicem eis reddat pro huiusmodi præsumptione diuinitas. Igitur hoc modo Abner defunctus est.

Quomodo Isboſeth filio Saul interfecto ab amicis, Dauid omnem principatum Iſraël conſequutus eſt, licet ægrè mortem illius tulerit.

CAP. II.

2. Reg. 4.

AVdiens autem mortem eius, Saul filius, Iſboſeth, non leuiter eſt afflictuſ, cum fuiſſet cognato priuatuſ, & quæ cauſam regnãdi præbuerat: multumq; condoluit, & mortem Abner uehementer ingemuit. Sed nec ipſe multo tempore ſuper eum uixit: ſed à filiis Remmon, id eſt, Banaa & Rechabſuſ inſidias, interemptuſ eſt. Iſti enim cum eſſent de genere Beniamin in priori ordine conſtituti, cogitauerunt, quòd ſi perimerent Iſboſeth, maxima dona à rege Dauid, & principatum militiæ, aut aliud quoddam munuſ accipere mererentur: ſolumq; eum reperientes in meridie dormientem, & neque præſentes eſſe cuſtodes, neque puellam, quæ ianuſ erat obſeruare ſolita, uigilantē: ſed & ipſam labore & opere conſuetu ſimul & æſtu in ſoporem eſſe cõuerſam: ingreſſi domũ, in qua Saul filiuſ dormiebat, occiderũt eum: eiꝯq; caput abſcindētes, tota nocte iter egerunt, uel ut fugiētes eoſ quos læſerant: & feſtinātes ad eum cui erāt ſua beneficia præbituri, ac per eum adepturi ſecuritātē, uenerunt in Hebron: oſtendentesq; Dauid caput Iſboſeth commendabant ſemetipſoſ quaſi deuotoſ, & interfectoreſ inimici eiꝯ imperij. At ille nō ſicut ſperabant, eorũ ſcelere delectatuſ eſt, ſed ait: O peſimi uiri, & ultionem repente ſuſcepturi, neſcitiſ quòd ego interfectorem Saul peremi, qui eiꝯ mihi coronā auream deportauit: licet ille rogatuſ hoc feciſſet, ne Saul comprehenderent hoſteſ. An certē mutatuſ me, & nequaquā eſſe huiꝯmodi credidiſtiſ, ſed quaſi letarer cū maligniſ hominibuſ, & munuſ crederem peſimiſ

pessimas actiones interfectorum proprii domini, & necantiū
 in suo lectulo uirum iustum, qui nihil operatus est mali, &
 uosipsum multa prouidentia & honore glorificauit? Quapro-
 pter illi quidem nunc dabitur poenas: à me uerò excipietis di-
 gna supplicia, qui putastis me libenter mortem illius habitu-
 rum. Non enim aliter gloriam meam foedare potuistis, quàm
 ut me talia uelle crederetis. Cumq; dixisset hæc, omni eos tor-
 mento puniri iussit: caput uerò Ihsoseth in tumultu Abner ho-
 nore maximo sepeliuit. His igitur finitis uenerunt omnes 2-Reg. 5.
 maiores natu Hebræorum ad Dauid in Hebron, & millenarij
 & duces eorum, tradideruntq; semetipsos, deuotionem quam
 adhuc uiuente Saul habuerant, recordantes pariter & hono-
 rem quæ eis dum esset millenarius præbuisset, necnon & quo-
 modo per Samuelem prophetam à deo rex fuerat ordinatus,
 & quomodo Hebræorum prouinciam eius dimicatione con-
 tra Palæstinos habitæ, deus liberari concesserit. Ille uerò hunc
 fauorem grate suscipiens, rogauit, ut in hac uoluntate per-
 sisterent, nec eos huius rei causa poeniteret. His ergo con-
 uiuijs opulentissimè saginatis, misit ut omnem populum un-
 dique conuocarent. Et congregati sunt ex tribu quidem Iuda
 quasi sex milia octingenti, ferentes arma & scuta & lanceas:
 isti nanq; Saul filio ministrabant: quibus prætermis-
 sis, tribus Iuda regem fecit Dauid: Ex tribu autem Simeon septem milia
 centum: Ex tribu Leui, quatuor milia sexcenti, habentes prin-
 cipem Iodam: cum quibus erat princeps sacerdotum Sadoch
 cum uiginti & duobus cognatis & ducibus: De tribu autem
 Benjamin, armati quatuor milia: hæc autem tribus adhuc su-
 stinebat, credens quenquam de Saul genere regnaturum: De
 tribu autem Ephrem, uiginti milia & octingenti, potentis-
 simi, & summo robore præcellentes: De dimidia uerò tribu
 Manasse, decem & octo milia: De tribu autem Isachar, ducenti

quidem prænoscētes futura armati uerò uiginti milia: De tribu autem Zabulon, armati electi, quinquaginta milia. Hæc enim tribus sola ad Dauid tota conuenit. Ipsi siquidē eadem arma habuerant quæ & tribus Gad. Ex tribu autem Neptalim, uiri insignes & principes mille, armis utentes, scuto simul & lancea: quos sequebatur tribus sua, quæ numero comprehendendi non poterat: Ex tribu autem Dan, electi uiginti septem milia quingenti: Ex tribu Asar, quadraginta milia. Et duabus autem tribubus & media Manasse, quæ trans Iordanem habitabant, armati scutis & lanceis, & casidibus, & loriceis, & gaudijs, cētum uiginti milia: sed & reliquæ tribus gladijs utebantur. Hæc itaq; multitudo congregata est ad Dauid in Hebron, cum multo apparatu panis & uini, & omnium quæ ad cibum pertinere noscuntur: & uno decreto Dauid confirmauere imperium. Cumq; tribus diebus festiuitatem populus celebrasset, & in Hebron epulas habuisset, exurgens inde Dauid cum omnibus uenit in Hierosolymam.

Quomodo Dauid expugnatis Iebuzæis, primus Hierosolymā nuncupauerit: deq; amicitia inter eum & Hiram regem Tyri conciliata.

CAPVT III.

2. Reg. 5. **I**ebuzæis autem habitantibus ciuitatem, qui erant ex genere Chananeorum, & claudentibus eis portas et cecos aspectu, & claudos, omnesq; leprosos, ad derisionem regis confluentibus super murum, & dicentibus, quod prohiberent eum cæci ingredi ciuitatem, quæ tamen agebant despicientes eum pro maxima munitione murorum, iratus rex Hierosolymam obsidere cepit: & multo studio & labore conari, ut eam caperet, quatenus in ipso principatus initio suam fortitudinem demonstraret. Interminatus itaque rex & ipsis & alijs, si qui fortē haberent aduersus eum resistendi conamen: inferiorem ciuitatē magna uirtute cepit. Cumq; adhuc arcem obtē

obtinere non posset, cepit honores & munera promittendo rex, pronos ad opus bellicum commilitones prouocare: ut qui cunq; per subiectos colles in arcem conscenderet, eamq; caperet, principatum militiae totius possideret. Cunctis itaque conscendere festinantibus, & nullo labore pro muneris repromissi retributione tardantibus, Saruia filius Ioab praenitit uniuersos: & ascendens, in cacumine clamauit ad regem, exigens militiae principatum. Expulsis itaque rex de summa arce Iebuzæis, & reaedificans ciuitatem, eam Hierosolymam nuncupauit, & omni tempore in ea sui habitauit imperij. Tempus autem quo super tribum Iuda habuit principatum in Hebron, fuerunt anni septem, et menses sex. Cumq; regnum suum constituisset Hierosolymis, rebus potitus clarioribus utebatur, deo semper ei miliora providente, & gloriam eius latius ampliante. Inter haec autem misit ad eum Hira rex Tyri, & amicitias cum eo societatemq; firmavit: misitq; ei etiam dona, id est, ligna cedrina, & artifices uiros, fabros lignarios, & instructores, qui regiam domum in Hierosolymis construxerunt. Dauid autem superiorem muniens ciuitate, eiq; copulans arcem, unum undiq; corpus effecit, & cuncta muro circundidit: super opus autem murorum Ioab constituit. Primus itaq; Dauid Iebuzæis expulsis hanc urbem Hierosolymam nuncupauit. Nam sub Abraham nostro parente, Solyma uocabatur. Quidam uero dicunt, quod & Homerus poeta Hierosolymam nuncupauit. Hieron uero Hebraea lingua munitio est. Fuit autem omne tempus, ab illo quo Iesus princeps Israelitarum contra Chananeos pugnauit, eisq; diuictis terram eorum diuisit Hebraeis praeter Hierosolymam, unde non potuerunt Hebraei Chananeos expellere, usq; dum eos Dauid obsedisset, annorum quingentorum quindecim. Faciam uero memoriam cuiusdam nomine Orpham, uiri quidem inter Iebuzæos

ualde locupletis, qui tamen in obsidione Hierosolymorū non fuit interfectus à Dauid, propter fauorē quē habuerat apud Hebræos, & quoddam beneficium et studium, quod etiā circa ipsum regem ostendisse uidebatur: quæ tamen post paululum opportunius declarabo. Accepit autem Dauid extra eas quas habuit, alias uxores & concubinas: & filios genuit numero x 1. quos etiam nominauit, Ammon, Ellum, Eban, Nathan, Salomonem, Iebar, Eliël, Falna, Ennaphim, Inas, Elifal: necnon & filiam Thamar: quorum nouem quidem ex generosis fœminis erant nati: duo uerò quos ultimos nominauimus, de concubinis. Porro Thamar consanguinea fuit Absalon.

Quod secundo pugnantes contra se Palæstinos in Hierosolymis uicit: & de arca dei de Cariathiarim in Hierosolymam deducta.

CAPVT IIII.

2. Reg. 5. **C**ognoscentes itaq; Palæstini Dauid regem factum ab Hebræis, uenerunt super eum in Hierosolymam: & apprehendentes conualem, quæ uocatur Gigantum (est enim locus non procul ab urbe) illic castra posuerunt. Rex autem Iudeorum, quoniam nihil absq; propheta deiq; iussione faciebat, uolens eius uoluntatem agnoscere, & uelut astipulatorē eum habere, præcepit sacerdoti, ut quid deo placeret, & qualis terminus foret in hoc bello, eo consulto prædiceret. Quo prophete tante uictoriam, contra Palæstinos eduxit exercitum: & habita pugne congressione, ipse post tergum irruens super hostes, alios robore magnæ uirtutis occidit, alios fugauit. Nemo tamen credat modicum uenisse Palæstinorum exercitum super Hebræos, eò quod hostes fuerint sic facillime superati, aut nihil, aut non fortē dignum aliquid memoria fecerint: sed cuncti sciant omnem Syriam, & uniuersam Phœnicen, & super hæc alias multas & pugnaces gentes fuisse cum eis hac dimicatione communes. Cuius rei hoc maximum indicium fuit, quia

quia cum sapius iam Palæstini deuicti fuissent, et de suo exercitu multa milia iam perdidissent, sine dubio cum maiori ueniebant uirtute super Hebræos. Deniq; et hoc prælio deuicti, denuo cum triplici manu super Dauid uenerunt: et in eodem loco castra posuerunt. Quo facto, rursum Israëlitarum rex cōsuluit deum de prælij huius euentu: prophetauitq; sacerdos, ut in sylua que uocatur Planctus, retineret exercitum: erat autem non procul ab hostibus: et nec primum semoueret, nec inciperet dimicare, donec arbores uento non flante mouerentur. Cum uerò sylua concussa fuisset: et tempus quod ei prædixerat deus aduenisset, in nullo moratus egressus est, quasi iam ad præparatam certamq; uictoriam. Cuius impetum non potuit multitudo hostium sustinere, sed mox à prima cōgressione in fugam conuersos, passim persequēdo prostrauit: quos etiam persecutus est usq; ad ciuitatem Gezerennam, que horum terminat regionem, Diripuit autem eorum castra, in quibus et multas diuitias comperit, et deos eorum simul exterminauit. Hoc igitur bello huiusmodi qualitate finito, placet 1. Reg. 7. cuit Dauid, habito consilio cum senioribus, et principibus, et millenarijs, ut ex omni prouincia, et ex omnibus tribubus cunctam pubertatem ad se faceret euocari: deinde sacerdotes atque Leuitas, ut euntes in Cariathariam, arcam dei exinde in Hierosolymam deducerēt: et culturam ei debitam exhiberent officijs et honoribus, quibus moris erat placare diuinitatem: quod si adhuc regnante Saul egissent, nihil mali poterant sustinere. Igitur omni populo congregato, sicuti tractauerant, uenit etiam rex ad arcam. Quam portantes de domo Amīnadab sacerdotis, et imponentes super uehiculum nouum, eam ducere fratres suos et filios cum bobus permiserunt. Rex autem præcedebat arcam, et cum eo populus uniuersus, hymnum dicentes deo, et totius prouinciæ modulatione canen-

tes, cum uario sono & percussione, & diuersa saltationis ingenio, necnon & psalmis, & tubis simul & cymbalis arcam deduxerunt in Hierusalem. Et cum uenissent ad quendam locum, qui uocatur area Chedon, accedens ad arcam Oza, repente ira dei percussus est. Nam cum boues declinassent arcam, extendens ille manum suam, & uolens eam retinere, cum sacerdos non esset, quoniam eam contingere præsumpsit, extinctus est. Et rex quidem, & populus uniuersus, eius in morte affligebantur. Locus autem in quo defunctus est Oza, conuictio hactenus appellatur. Metuens autem Dauid & cogitans, ne forte hoc pateretur ipse, si apud se susciperet arcam in ciuitatem, quod Oza pertulerat, qui cum quòd solummodo manum ad eam protenderat, ita uidebat extinctum: arcam quidem non suscepit ad semetipsum in ciuitatem, sed præcepit, ut in agro uiri iusti cuiusdam, nomine Obededom genere Leuitæ recondetur. quæ tribus mensibus ibi mansit, domumq; nimis Obededom amplificauit. cui deus per eam bona multa concessit. Audiens autem rex, quomodo hæc prouenissent Obededom: & ex priori paupertate & humilitate, opulentia magna ubertate polleret, ita ut zelum circa eum omnes inspicientes haberent: securus quòd nihil pateretur mali, arcà ad sua regalia deportauit. Quam sacerdotes quidem deferrebant, septem uerò chori quos rex constituerat præcedebant. Ipse uerò ludebat in cithara atque plaudebat, ita ut etiam uxor eius Michol, Saul filia primi regis, uidens eum facientem talia deriserit. Deferentes autem arcam posuerunt in tabernaculo, quod ei Dauid constituerat. Tunc immolauit hostias copiosas atque pacificas, & omnem populum ad conuiuia conuocauit: ita ut & mulieribus, & uiris, & paruulis distribueret collyridam panis, & assaturam, & laganum frixum, & partem immolationis. Cumq; populis huiusmodi epulas præbuisset, dimisit

dimisit eos: ipse uero domum propriam uenit. Cui dum astitisset filia Saul Michol uxor eius, pro alijs quidem rebus orandū, ut ei bona praeberet, quae ipse propitijs cōferre posset: culpauit uero illum, eo quod tantus rex ludendo saltationibus ante seruos et famulas fuisset turpiter nudatus. Cui Dauid respondit, non se uereri facere, quae deo placerent, qui cum praeposisset utiq; patri eius et ceteris, et ludere sepius et saltare, et nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attendere. Haec itaque Michol ex Dauid quidem filios minimè procreauit, iuncta uero ei, cui illam pater suus tradiderat ab Dauid abreptam, quinque filios genuerat, de quibus loco proprio declarabimus. Videns autem rex bene quotidie dei uoluntate sua negotia promoueri, delinquere se putauit, si ipse quidem habitaret in domibus cedrinis et excelsis, et optima constructione decoratis: arcam uero dei in tabernaculo despicere commorari. Ob quam rem uoluit templum aedificare deo, sicuti praedixerat Moses. De quibus rebus cum locutus fuisset Nathan propheta ad faciendū opus aggressus est, tanquam deus ei in omnibus existeret cooperator. Et cum haberet iam praeparatam ad fabricam templi materiam, illa nocte deus Nathan prophetam uisitauit in somnis, precipiens ut Dauid diceret: quia uoluntatem quidem eius et desiderium approbaret, cum nullus primum cogitasset ei templum aedificare: sed ipsi quidem habenti huiusmodi uoluntatem, non concedi construere templum, eo quod multis praelijs decertando hostium fuisset sanguine maculatus: post mortem uero eius lingua senectute suscipiendam, faciendam domum à Salomone eius filio, qui ei foret successurus in regno, cui se ita prospicere sicut pater filio compromisit, et regnum quidem filiorum se nepotibus seruaturum et traditurum: ipsum uero si deliquerit languore et terrae sterilitate puniendū. Haec ergo

2. Reg. 7.

audies à propheta Dauid, & letus effectus in eo, quòd suis nepotibus regnum permanens fore cognosceret, & quia firmissime eius domus clarior foret, repete uenit ad arcã, & prostratus in faciem suam adorauit deum, & ex omnibus gratias egit, tam pro his quæ ipsi præstiterat, & ex humili ac paupere tanta regni magnitudine sublimarat, & ad gloriæ culmen euexerat, quàm pro eius nepotibus regno cõpromisso, necnon & propter prouidentiam quam Hebræis & eorum libertati contulerat. Hæc cum dixisset, & deum laudasset, abscessit.

Pugna quam habuit Dauid contra Palæstinos & Moabitas, & Adrazarum regem, & Damascenos, atque uictoria, & de amicitia facta inter ipsum & Thou regem.

CAPVT V.

2. Reg. 8.

INtermisso siquidem pauco tempore, cogitauit ut bellum Palæstinis inferret, ne ullam pigritiam aut desidiam generari suis rebus inspiceret: sicut ei prædixerat deus, subuersis hostibus, in pace de cætero relinqueret nepotibus suis imperium. Et conuocato rursus exercitu, denunciens ut esset ad bellum paratus, cunctis rite dispositis surgens de Hierosolymis uenit ad Palæstinos. Quos dum bello uicisset, & multam prouinciam tenuisset, adiecissetq; terminis Hebræorum, bellum conuertit ad Moabitas: & duas quidem partes eorum exercitus uictas dimicando consumpsit, reliquos autem captiuos accipiens, & annua tributa eis imponens, rursus contra Adrazarum, filium quidem Arachi, regem uerò Sophe-næ conuertit exercitum. de cuius acie habita congressione circa Euphratem fluuium, pedestrium quidem peremit quasi uiginti milia, equestrium uerò quinq; milia: cepitq; currus eorum, quorum plurimos incēdit, centum tantummodo reseruauit. Audiens autem Damasci & Syriæ rex Adadus, quòd Dauid expugnasset Adrazarum, tanquam amicus ad eius solatia cum

eum maximo uenit exercitu, eum sicut sperabat ab obsessione liberaturus: & congressus denuo apud Euphratem contra Dauid, bello deuictus est. Ceciderunt autem ferientibus eos Hebræis de exercitu Adadi quasi uiginti milia uirorum, reliqui uerò in fugam uersi sunt. Meminit autem & huius regis Nicolaus in quarto historiarum libro, sic dicens: Post hæc autem transacto iam multo tempore, quidam prouincialium nomine Adadus ualde fortissimus in Damasco, & alteri Syriæ præter Phœnicen imperauit: & habuit bellum contra Dauid Iudææ regem. Cumq; multis prælijs dimicasset, ad nouissimum circa Euphratrem uictus est, qui tunc optimus regum robore & fortitudine uidebatur. Ad hæc autem liberos eius dicit, qui post illius mortem suscipiebant ab alterutris & regnum & nomen, his uerbis: Illo siquidem moriente, eius nepotes usq; ad decimam generationem regnauerunt: singulis quibusq; a patre mox in ipso principio accipientibus nomen, sicut in Aegypto Ptolemæi: quorum tertius ualde potens, & reparare uolens aui perditionem, bello illato Iudæis uastauit prouinciam, quæ modò Samaria nuncupatur. Non est autem historiographus à ueritate priuatus. Is est utique Adadus, qui pugnauit in Samaria, regnante Achab apud Hebræos, de quo post hæc loco suo narrabimus. Igitur Dauid castrametatus ad Damascum, omnem reliquam Syriæ regionem sue ditioni subiecit: & munitiones in prouincia uniuersa constituens, tributaq; eos conferre decernens, reuersus est, auræq; pharetras, & arma diuersa, quæ custodes corporis Adadi gerebant, deo dicauit in Hierosolymis: quæ postea Aegyptiorum rex Sussachus dum pugnaisset contra eius nepotem Roboam, accepit: & multas alias ex Hierosolymis secum diuitias ad propria deportauit. Hæc itaque dum in locum proprium uenerimus, singula quæq; narrabimus. Rex igitur He-

br.eorum deo sibi met cooperante, & omnia bella subdente, etiam contra alias Adrazari regis gentes & ciuitates castra metatus est: id est, Baachan & Machon, quas capiens magna uirtute uastauit. Inuentumq; est in eis aurum multum, nec non & argentum, insuper & aes, quod auro melius esse dicebant: ex quo etiam Salomon illud magnum uas, quod mare uocabatur, effecit: & optimos cantharos, cum deo templum edificasset. Cumq; rex Hemathenus audisset Adrazar et eius exercitum esse uastatum, metuens ne Dauid super eum quoq; ueniret, amicitijs & fide eum uoluit obligare: misitq; ad eum Adaram filium suum, egitq; gratias, quod inimicus eius Adrazar fuerit expugnatus: utiq; societatem cum eo & amicitias faceret, exorauit. Cui etiam magna munera direxit, id est, uasa antiqua operatione facta, aurea & argentea, simul & aerea. Dauid autem facto foedere cū Thourege Hematheno, eiusq; dona suscipiens, filium ipsius cum honore competentis utriusq;, dimisit: ea uero quæ ab illo fuerant destinata, & aurū aliud & argentum, quod de ciuitatibus diuersis & gentibus habuerat subiugatis, secum portans, dicauit deo. Non autem ipsi solummodo dimicanti, & exercitum producēti uistoriam contulit deus, sed etiam misit Abisai fratrem Ioab cum magna manu in Idumæam: & per illum quoque uictoria cessit, Idumæorumq; decem & octo milia uiros Abisai dimicando peremit. Tunc etenim omnem Idumæam rex in sua ditione percipiens, tributa pro terra, & pro uniuscuiusq; capite ab eis accipiebat. Erat autem uir naturaliter iustus, et iudiciorum contemplatione uerissimus. Principem uero totius exercitus habuit Ioab: ad conscriptiones autem gestorum Iosaphat filium Achil. Instituit autem de domo Phinees principem sacerdotum Abiathar, qui eius amicus erat: scribā uero fecit Saraiam: Banaie autē filio Ioboiaie custodum corporis præbuit prin-

cipa

eipatum. Seniores autem filij eius circa corporis eius custodiam erant. Recordatus autem est etiā fœderis, & iurisiurandi, quod habuerat cum Ionatha filio Saul, & amicitiarum atq; studij illius oblitus non est. Nam inter alias uirtutes memor etiam erat eorum, qui ei præterito tempore beneficia præbuisent. Præcepit ergo requiri, si aliquis de Saul genere superesset, cui retributionis debitum pro Ionathæ amicitijs repensaret. Et cum quidam fuisset adductus de domo Saul, quo potuisset scire, si quis adhuc ex genere illius superesset, interrogauit, si aliquem nosset uiuere de cognatione Ionathæ, ut pro beneficijs illius sua ei munera repensaret. Qui respondit relictum esse ei filium nomine Miphiboseth, uestigijs claudicantem. Is enim dum pater eius & auus nuntiati fuissent in bello cecidisse, à nutrice sua raptus, & ea fugiente lapsus ex eius humeris, gressus ualde uexauerat. Dumq; cognouisset ubi uel apud quem nutriretur, misit ad Machir in ciuitatem Iodabar, apud quem Ionathæ filius alebatur. Quo factō uenit Miphiboseth ad regem, & prostratus in faciem adorauit eum. Dauid autem iussit eum habere fiduciam, & sperare meliora: deditq; ei domum paternam, & omnem substantiam quam Saul auus eius possederat, fecitq; eum conuiuium suum: præcapiens ut nulla die ab eius mensa recederet. Cumq; puer adorasset, et retulisset gratias pro uerbis pariter & donis, uocauit Dauid Ziba dicens: paternam se domum & omnem Saul substantiam Ionathæ filio condonasse. illi uerò præcepit, ut operaretur terram, & collectos redditus uniuersos in Hierosolymam deportaret, atq; quotidie ad mensam regis deduceretur puer, ipsumq; Zibam & filios eius numero quindecim, & famulos numero uiginti Miphiboseth filio Ionathæ donauit. Hæc itaque constituinte rege, Ziba famulus adorans, & cuncta se promittens facturum esse, discessit.

Ionathæ uerò filius in Hierosolymis habitauit, habens cum rege conuiuium, cui omnis diligentia ueluti filio regis exhibebatur. Habuit autem & filium quē appellauit Micham. Ergo qui relictī fuerant de genere Saul & Ionathæ, hunc honorem apud Dauid habuisse noscuntur.

Quomodo Ammonitz legatos Dauid magna contumelia affecerunt: & quomodo ultus est Dauid illam, profigādo eos cum Mesopotamis & Syris. CAP. VI.

2.Reg.10. **I**Llo itaq; tempore, Naas amico Dauid Ammonitarum rege defuncto, eiq; in regnum filio succedente, misit Dauid ut cum consolaretur, mortem patris leuiter ferre monens: utq; amicitie quas cum patre eius habuerat parmanerent. Quod principes Ammonitarum mala uoluntate, & non secundum Dauid consilium susceperunt: & exacerunt regem suum, dicentes exploratores misisse Dauid, qui eorum prouinciam & exercitum clementie occasione cognoscerent, & cauenda eorum colloquia, suaseruntq; ne incaute periculum alicuius calamitatis incurreret. Hæc itaq; credens bene tractasse suos iudices Ammonitarum rex, legatos qui à Dauid missi fuerant, grauissimis affecit iniurijs. Radens enim medietatem barbarum, & uestium medietatem abscondens, relatueros operibus & non uerbis dira responsa dimisit. Rex autem Israëliitarum hæc cognoscens, indignatus est: & iniuriam factam sibi nequaquam despiciens, contra Ammonitarum regem parauit bellum, ut contumeliam quæ fuerat legatis suis imposita, regis periculo uindicaret. Porro necessarij regis Ammonitarum & principes, uidentes quia fœdera dirupissent, & pœnas pro tali præsumptione luere deberent, semetipsos ad prælia præparabant. Tunc uerò mittentes ad Syrum Mesopotamie regē mille talenta, socium eum sub hac mercede fieri poposcerunt. Habebant autem isti reges pedestrium uiginti milia. Condu-
xerunt

xerunt autem et regem provincie Maacha, et quartum nomine Istob. Sed et isti habebant duodecim milia armatorum. David autem non expavit, neque horum solatium, neque Ammonitarum exercitum: securus de deo, qui iuste contra eos erat pro huiusmodi iniuria pugnaturus. Et cum dedisset Ioab principi militie florem totius exercitus, misit eum contra illos ad prelium. Qui circa metropolim Ammonitarum Charanachan ueniens castra fixit. Hostibus igitur egredientibus, et aciem non simul, sed in duas partes disponentibus, quorum auxiliorum quidem manus in campo Curico constituta esse uidebatur, Ammonitarum autem exercitus circa portas aduersus Hebraeos: uidens hoc Ioab contraria molitione tractauit: et fortissimos quidem uiros eligens, se opposuit Syro, et regibus qui cum eo erant: reliquam uero partem fratri suo Abisai tradidit, ut contra Ammonitarum aciem dimicaret dicens ut si uideret Syros sibi et preualere, et fortiores esse, acie conuersa ferret ei solatia: si autem illum Ammonite opprimerent, ipse eum similiter adiuuaret. Cumque inuissset fratrem, atque rogasset, ut magnanimiter, et fiducialiter ageret uniuersa, et graue uerecundiam metuens decertaret. illum quidem cum Ammonitis pugnaturum dimisit, ipse autem Syros aggressus est. Qui primo quidem fortiter restiterunt, multos tamen eorum peremit Ioab, omnes autem conuertit in fugam. Quod uidentes Ammonite, metuentesque Abisai et eius exercitum, non restiterunt, sed suos socios imitati sunt, et in ciuitate repete fugerunt. Hostibus igitur ita deuictis, Ioab ad regem claro triumpho in Hierosolymam remeauit. Hec ergo deuictio non persuasit Ammonitis ut bello quiescerent: neque dum cognosceret Dauid uictorem, a preliis abstinere: sed mittentes ad regem Syrorum Adrazarum trans Euphratem, cum ad solatium conduxerunt, qui habebat quidem principem militie Sobachum.

pede

pedestrium uerò octoginta milia , & equitum mille. Cognoscens autem rex Hebraeorum rursus Ammonitas tantum exercitum congregasse , non iam aduersus eos per duces suos pugnare decreuit , sed ipse cum omni uirtute trāsīens Iordanem fluuium eis occurrit : & congressus in pugna uicit egregie , & interfecit milia pedestrium quadraginta , equitū uerò usq; ad septingentos. Prostrauit autem in acie principem militiæ Chadam nomine Sobachum , quo uulnere mortuus esse cognoscitur. Mesopotamitæ uerò dum pugna fuisset hoc modo terminata , tradiderunt se Dauid , & dona miserunt ei. Et ille quidem saluus est reuersus in Hierosolymam. Cum autem uer inchoasset , misit Dauid principem militiæ Ioab , ut cum Ammonitarum gente pugnaret. Ille uerò proficiscens , omnem eorum depopulatus est regionē , & ipsos in metropoli Rabath clauos obsedit.

De adulterio Dauid cum Bethsabée , & eadē Virginitatis huius coniugis , increpacio Nathan . & Solomonis natiuitas.

CAPVT VII.

Contigit igitur ea tempestate Dauid pessimum uitium , Cum esset natura iustus atque religiosus , & patrias leges magna uirtute seruaret. Is enim dum hora meridiana iam ad uesperam declinante , in superiora regalia solito more deambulare uidit mulierculam specie ualde pulcherrimam , & cunctis foeminis preponendam in domo propria aqua frigida se lauātem , nomine Bethsabée. Cuius mulieris pulchritudine superatus , concupiscentiam retinere non potuit. Quam dum uocari fecisset , cum ea concubuit. Quæ concipiens , misit ad regem , & ut excogitaret insinuauit , quatenus commissum scelus potuisset abscondi , ne secundum leges patrias moreretur adultera. Dauid autē uirum eius nomine Uriam , qui erat Ioab armiger , de obsessione bellica fecit euocari. Quo ueniente de

te de exercitu, hunc de obsessione requirebat. Illo autem referente omnia ei prospera prouenire, tollens epulas de suo conuiuio dedit ei: iussitq; ut pergens ad suam coniugem, in eius cubaret amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit, dormiuit autem inter alios armigeros regis. Quod dum comperrisset rex, requisiiuit cur post tantum tempus propriam non isset ad domum, nec ad uxorem, dum omnes de peregrinatione remeantes hanc habeant uoluntatem. Cui respondit, non esse iustum ut dum commilitones eius, & dux inter castra, & in hostium regione dormiret: ipse cum uxore propria requiesceret, & epulis indulgeret. Et cum hæc dixisset, rex præcepit, ut illa die ibi maneret, altera uerò die pergere dimitteretur ad ducent. Vocatusq; rursus ad cœnam Vrias à rege, & ad ebrietatem usque perductus, inuitante eum studio rege frequenter ad pocula, nihilominus iterum dormiuit ad ianuam regis, nullo desiderio concitatus uxoris. Quo factò rex nimie contristatus, scripsit Ioab. Vriam quasi in eo deliquerit præcipiens puniendum: Significauit etiam ultionis modum, ne fieret ipse in suo scelere manifestus, dicēs, ut in parte qua esset hostium grauis manus, & posset pugnando periculū sustinere, ibi eum poneret: et cōmisso prælio iuberet cunctos ab eo recedere, ut solus in mortis periculo remaneret. Et cum hæc scripsisset, & suo signaculo munisset, epistolam Ioab deferendam dedit Vriæ. Ioab autem literas suscipiens, et uoluntatem regis cognoscens, in loco ubi hostes nouerat fortiter imminere, Vriam constituit. Deditq; ei quosdam militum optimorum, seq; dixit omni uirtute præbiturum solatia, si forte possent partē muri deicere, et ad interna ciuitatis intrare: quem petijt, ut cum esset miles ualde fortissimus, & haberet gloriam apud regē, & omnem exercitum, ad hoc nō dedignaretur accedere, sed potius huiusmodi res agere congauderet.

Cumq;

Cumq; hoc Vrias fiducialiter agere promississet, Ioab seorsum cum eo pugnaturis dixit, ut cum solum facta hostium in curatione deferrent. Hebræis igitur ad ciuitatē accedentibus, Ammonitæ metuentes, ne in illo loco, ubi Vrias constitutus erat, uenientes inimici muros ciuitatis ascenderent: eligentesq; fortissimos uiros, et repente portas aperientes, magno cursu et impetu inimicos aggressi sunt. Quod dum uidissent, omnes qui erāt cum Vria (sicut eis prædixerat Ioab) recessere post tergum. Vrias autem dum confunderetur fugere, aciemq; deferere, sustinuit hostes: et impetum eorum sua uiuacitate suscipiens, peremit quidem non paucos. Circundatus autem et captus in medio uulneratus interijt: cum quo etiā quidam alij de socijs sunt extincti. His ita gestis, nuncios Ioab misit ad regem, præcipiens, ut ei dicerent, quod studuisset quidem capere ciuitatē, sed cum accessisset ad murum, multis ibi cadentibus abscessisset: et si quidē irasceretur, Vriæ mortem pariter indicarent. Hæc igitur audiente rege, et grauiter ferente, et dicente eos incaute fecisse, ut ad murum urbis accederent, cum magis debuerint per cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatem: dum utiq; exemplum haberent filij Gedeon Abimelech, qui dum turrim Thebes expugnare uellet, uiolenter à sene miliere petra percussus probaretur extinctus: et cū esset uir fortissimus, propter difficultatē rei turpiter sit peremptus, qua memoria oportuisset eos muros hostium non adire: cum sit optimum apud omnes, ut ea quæ geruntur in prælijs seu bene, seu male, memoria teneantur: quatenus alia quidem imitanda sint, alia fugienda. Cumq; hæsitaret rex, et de casu bellico cogitaret, Vriæ morte à nuncijs indicata, repēte ab indignatione cessauit: iussitq; ut reuertentes Ioab dicerēt: humanū esse quod contigit, et bella huiusmodi semper habere naturā mutabilem, ut aliquando quidē inimici superiores sint, aliquando uerò

uerò subiecti: de cæterò uerò in opprefione prouidendum, ne denno in aliquam partem delinquerent, sed uallis & diuerfis munitionibus obsiderent, & prauales cinitatem omnino subuerterent, & habitatores eius omnes pariter trucidarent. Nuntius itaq; Ioab ea quæ fuerat à rege dicta, portabat. Vxor autem Vrie Bethsabec mortē sui uiri cognoscens, multis eum diebus fleuit. Quiescente uerò tristitia eius & lachrymis, mox eam rex accepit uxorem, & filius masculus ex ea processit. Quas nuptias Deus nō libenter inspexit, sed iratus contra Dauid in somnis apparuit propheta Nathan, regem culpans in his quæ malè commiserat. Nathan autem cum esset uir urbanus & sapiens, & cogitaret, quia reges dum in iram incitantur, amplius eam quàm iustitiæ iura respiciūt: interminationes quidem Dei tunc tacere decreuit, & alia uerba uiro utilia eloqui disposuit: & dicens ei huiusmodi causam, quid de ea sentiret, manifestum sibi fieri postulabat: Duo, inquit, uiri in una ciuitate degebant, quorū unus opulentus erat, & multos greges iumentorum, boumq; & ouium possidebat: alter pauperculus, qui unam tantum agnam habebat, quā cum suis filijs enutrierat, cum qua etiam cibus proprijs uescebatur, & quam non aliter quàm filiam diligebat. Cumq; hospes uenisset ad diuitem, nihil de suis pecudibus uoluit occidere, ut epulas amico præberet: sed misit ad agnam pauperis, & eam sublatam, peregrino conuiuium ministravit. Hic itaq; sermo uehementer commouit regem, malignumq; pronuntiavit illum hominem coram Nathan, qui talia perpetrasset, & quadruplum dixit pro agna iuste redditurū, & super hōe morte mulctandum. Nathan autem respondens, ait, ipsum esse, quem ille pati talia decreuisset, qui opus malum ualde commiserit: reuelauitq; ei, & apertè manifestauit iram Dei, qui cum regē cunctorum fecerat Hebræorum, & omnium in circuitu gentium

multarum atq; magnarum constituerat dominum, & à manibus Saul antea liberauerat: dederatq; ei coniuges, quibus iussu fuerat & legaliter copulatus. sed quia Deu spreuisset, & impiè cõspexisset uxorem, & uirum eius necandum hostibus tradidisset, ideo eum pœnas exoluere, & uxores eius ab uno dicebat filio uiolentias sustinere: sed & ipsum fore eius insidijs expellendum: & dum eius peccatũ occultè fuisset gestum, illud cunctis uidētibus ageretur: moriturumq; pariter & puerum qui ex ea esset procreatus. In his ergo rege turbato, & ualde confuso, & cum lachrymis & tristitia impiè se egisse confessio (erat enim deicola uir, qui nihil omnino in sua uita præter in casu uxoris Vriæ deliquerat, misertus est Deus: & reconciliatus ei, seruaturum se illius uitam, regnumq; pollicitus est, agenti pœnitentiam de his quæ ab eo fuerant malè gesta. Cumq; hæc Nathan regi prophetasset, domũ reuersus est. Puerum uerò qui de uxore Vriæ fuerat generatus, grauis diuinitus languor inuasit. Pro quo rex nimis afflictus, cum à cibo septem diebus abstinuisset, & adhortantibus sæpe famulis non comedit: sed & uestibus atris indutus, atq; prostratus in cilicio iacebat in pauimento, & Deo pro salute pueri supplicabat, quia ualde eius matrem amabat. Septimo uerò die puero moriente, non præsumebant hoc regi famuli nuntiare: cogitantes, quia si cognosceret, & à cibo, & ab alia sui diligentia potius abstineret, tanquam in luctu mortui filij cõstitutus, quippe cum eo languente talia præ tristitia pertulisset. Sentiens autẽ rex famulos perturbari, & ea pati quæ præcipuè solent aliquid celare uolentibus prouenire, intelligens mortuum puerũ, & uocans unum de famulis, ac ueritatem audiens, repente surrexit, & lauit se: & sumēs candidã uestem uenit ad tabernaculũ Dei, inſtitq; sibi cibos apponi. Quo facto multus stupor eius cognatos & famulos apprehendit: quia cum nihil

nihil horum puero languente fecisset, eo mortuo simul hæc omnia celebraret. Cumq; ab eo huius facti causam requirerēt asserens eos nimis indoctos, ait: quia adhuc quidem uiuente puero dum spem salutis eius haberet omnia faciebat, credens per hæc placari diuinitatem: quo deficiēte uita, tristitia nihil prodesset. Quod cū dixisset, regis sapientiam laudauerunt. Post hæc autem ingressus est ad mulierē Bethsabeæ. Quæ concipiens masculum filium procreauit, quē iubēte Nathan propheta Salomonem appellauit. Porro Ioab Ammonitas obseſſio ne fortiter affligebat, aquam eis auferens, & rerum ceterarū ubertatem, multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare. Ex modico nāque puteo bibebant omnes: & licet illis esset fontis auxilium, ne tamen deficeret, non eo largius utebantur. Quo factō scripsit hæc regi, significans, & rogans eum, ut ueniret ad ciuitatem, quatenus suo nomini uictoriam designaret. Quod cū scripsisset Ioab, approbans rex eius uoluntatem & deuotionis fidem, sumpto secum exercitu, uenit, ut Rabath depopularetur. Urbem uerò hanc dum bellica lege cepisset, milites eam uastare permisit: ipse uerò tulit coronam regis Ammonitarū, habentem pondus auri talentū, & lapides pretiosos, & in medio sui sardonychem, quā semper Dauid gestabat in capite. Multa siquidē & alia pretiosa spolia in ea cōperit ciuitate. Viros autē eius tormētis affecit. Hoc itaq; modo etiā alias Ammonitarum urbes quas cepit, euertit.

Quomodo Amnon sororem Thamar ui comprimit,
Absalom fratre horum ob id moliente necem in Amnon:
& quomodo iram patris Absalom fugit, licet postea reuocauerit eum pater.

CAP. VIII.

Reuertente igitur Hierosolymam rege, domus eius turpi uitio maculata est. Erat enim illi filia uirgo nomine Thamar, pulchritudine ualde præcipua, ita ut omnes sexumque spe-

ciosus euinceret. Huic frater erat Absalom, ex una genitrice generatus. Hanc Amnon filiorum Dauid senior concupiuit: & cum neq; propter uirginitatem eius, neq; propter custodiã suo posset desiderio præualere, crudeli percussus uulnere carpebatur. Dumq; eius corpus interiori languore hesceret, & iam colorem macies permutaret, innotuit Ionadab cuidã cognato eius pariter & amico. Erat enim uir iste sapiens, & intellectu nimis acutus. Videns ergo quotidie Amnon non naturale corpus habentem, accedens interrogauit, ut ei causam rei huius ediceret: dicebatq; arbitrari se hæc illum amoris occasione perferre. Cumq; confessus fuisset ei Amnon passionem suam, & quia sororem suam consanguineam concupisceret, consilium ei suum desiderium adipiscendi hoc modo dedit: monens ut ægritudinem simularet, & uenientem ad se patrẽ peteret, ut ei sororem exhibituram competens ægotanti ministerium destinaret: quod si fieret, priuaretur citius à languore. Amnon ergo ponens semetipsum in lectulo secundum Ionadab consilium simulabat infirmitatem; & dum ad eum uisandum pater uenisset, poposcit ut sororẽ ei dirigeret. Quã pater incunctanter iussit adduci. Ea ueniente præcepit, ut ei manu sua faceret panes frixos, dicens suauiter se ex eius manibus comesurum. Illa uerò uidente fratre, cõspersa farina faciens collyridas, easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaquam gustauit ex eis, sed iussit famulos ut omnes à domo repelleret, ut quasi quiete facta dormiret. Cumq; famuli quod iusserat, impleuissent, iussit sororem, ut ei cibum ad interiorẽ locum domus afferret: Quod dum puella fecisset, apprehendens eam, ut cum ea concumberet, suadere tentauerat. Puella uerò elamabat, dicens: Noll uiolentiam facere, nec impietatem frater mi inferre: noli leges transcendere, & te iniquissima confusi one miscere: sed quiesce à tam iniusto & scelera-
tissimo

tissimo desiderio, ex quo opprobrium & turpitudine nostræ domui perpetua conferatur: adiiciens quia si de hac re loqueretur patri, coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat, uolens ad præsens impetum eius petulantem declinare. At ille non acquieuit: sed nimietate amoris illius inflammatus, & robore eius passionis ualde perplexus, uim intulit ei. Quem repente odium post stuprum sororis inuasit: & iniuria perpetrata, eam surgere, & abire præcepit. Cumq; illa in hoc deteriore proclamaret iniuriam sibi inrogatam, nec usque ad noctem eam manere permetteret, repente eam inde discedere iussit, ut etiam hinc testimonium suæ confusionis incurreret. Qua resistente, iussit famulo, ut eam prorsus expelleret. Illa uero dolens iniuriam simul & uiolentiâ, disrupto colobio, quo antiquæ uirgines utebantur, habente manicas, & ad talos usque profuso, ne facile uiderentur, & cinere asperso capite, ibat per mediam ciuitatem, clamans, & ingemiscens uiolentiam sibi inrogatam. Quando inuenisset frater Absalom, requisivit qua causa proueniente hoc ageret. Et cū factam sibi dixisset iniuriam, quiescere & mediocriter ait ferre germanam, & iniuriam non putare, quod corrupta fuisset à fratre. Cui dum satisfactum fuisset, clamare & uiolentiam suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratrem suum Absalom uidua tolerauit. Quod cū cognouisset Dauid, doluit quidem: sed cū Amnon seniore filium ualde diligeret, non noluit contristari. Quem Absalom crudeliter abhorcebat, & latenter opportunum tempus ultionis delicti illius expectabat. Igitur secundus iam annus corruptionis sororis eius excesserat, & cū greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatē Betsepho (est autem hæc in sorte tribus Ephraim) rogauit patrem, ut cum alijs fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante, ne illi grauis uideretur existere, uel

fratres dirigi supplicauit. Quibus destinatis, inſit Abſalom famulis ſuis, ut cum uideret Amnon ebrietate diſſolutum, illo innuente interficerent eum, nullumq; metuerent. Quo factio fratres cunctos terror grauis et tumultus inuaſit, et de ſe quoq; ſinguli formidantes, aſcendentesq; in equis reuertebantur ad patrem. Quidam uero præcedens nuntiavit patri, quaſi cunctos fratres interfeciſſet Abſalom. Tunc Dauid quaſi omnibus uerè ſimul interfecſiſſet, et hoc à fratre, triſtitia, que eum uſq; ad mortem ferre uideretur, amara nimis inuaſit: et eo dolore neque cauſam requiſiuit, neq; aliud quicquam. Poſt hoc tanti mali facinus cognoscere uoluit, neque ſuſtinuit: ſed repente ueste diſrupta proſtratus in terram iacebat, lugēs filios uniuerſos. et qui mortui nuntiati fuerant, et ſimul qui eos occiderant, Ionadab uero Samma fratris Dauid filius conſolabatur eum, ut à triſtitia tanta recederet, nec crederet filios alios interēptos, quia nec cauſa talis extaret: ſed eſſe credibile, quia hoc feciſſet abſalom in ſolum Amnon, propter Thamar ſuæ ſororis iniuriam. Inter hæc quidem ſonus equorum et tumultus quorundam, uenientium attentos eos fecit. Erant autem filij regis, qui de conuiuiis fugiebant. His lugentibus triſtis pater occurrit, et præter ſpēm uidens quos antè paululum periſſe crediderat, amplexatus eſt eos. Erat itaque cunctis luctus et gemitus, illis quidem ſuper mortuo fratre, regi uero ſuper filium interemptum. Abſalom autem fugit in Geſſur ad auum maternum, uirum prouinciæ illius præpotentem, apud quem trium annorum tempore commoratus eſt. Cumq; Dauid uoluntatem haberet, ut ad reuocandum Abſalom filium deſtinaret, non ad uindictam, quando erat ira iam longo tempore leuigata, ad hanc rem princeps militiæ Iodab

2.Reg.1. eum potius incitauit. Præparauit enim quandam mulierem iam ætate prouectam, ut cum ſub ſchemate luctus interpella-

ret, & huiusmodi uerba proferret. Quæ ait: Duo filij mei rex erant, qui in agro fuerant, & in contentionem conuersi, nullo præsentem qui eos placare potuisset, ab altero alter percussus interijt. Cognatis autem interfectorem petentibus, & uolentibus eum occidere, supplico, ut mihi salutem præcipias filij condonari, nec reliquam spem meæ senectutis auferri, & prohibeas cunctos, qui meum filium interficere moliuntur. Non enim quicquam aliud illi poterunt sequi, nisi quod timor regis imperauerit. Rege siquidem mulieris precibus annuente, respondens denuo mulier regi: Gratias, inquit, ago rex tuæ benignitati, qui meam miseratus es senectutem, & penè filijs desolatam filium habere fecisti. Sed ut firma mihi sint tuæ dona clementiæ, precor tuo filio esto propitius, eiq; remitte delictum. Quomodo enim creditura sum ueritati mihi in hoc præbuisse beneficium, cum te uideam in causa simili cum tuo filio manere semper iratum? Fœdum nanque est, ut cum filius unus contra uoluntatem patris mortuus sit, sponte huic casui apponatur & alius. Intellēxit itaq; rex hoc consilium studio Ioab immissum, & interrogata sene muliercula dum cognouisset hoc uerum esse, reuocans Ioab, ait ipse ei studiij sui uotum, eumq; Absalom reuocare præcepit. Non enim circa eum iam ulterius se dixit esse crudelem, sed iram indignationemq; remittere. Ille uerò cum adorasset regē, eiusq; sermonibus gratias egisset: repente profectus est in Gessur, & assumpto Absalom, in Hierosolymam remeauit. Præuolit autem rex dum uenire filium cognouisset, & præcepit, ut ad domum propriam remearet: nō enim iustum esse credidit, ut mox uenientē susceperet, aut uideret. Ille uerò patre iubente eius declinauit aspectum, cui tamē à familiaribus debitum exhibebatur officium. Huius itaq; pulchritudo licet in tristitia positi, & diligētiam competentem regis filio non habentis, nequaquā deposita est

sed erat speciosus, & splendebat omni decore, & corporis magna proceritate, ita ut eos qui erant in epulis constituti transcenderet. Cuius capitis erat tanta cæsaries, ut uix octo diebus tonderi potuisset: & erat tonsuræ eius pondus siclorum ducentorum, qui faciunt quinq; minas. Habitauit autem in Hierosolymis annis duobus, & habuit tres filios masculos, & filiam unam nimis speciosam, quam rex postea Roboam Salomonis filius accepit uxorem, ex qua natus est puer nomine Abias. Inter hæc itaque mittens Absalom ad Ioab poposcit ab eo, ut perfecte placaret patrem: & peteret, quatenus eum ad suum conspectum & colloquium reuocaret. Negligente uero Ioab, mittens aliquos suorum, confinē segetem eius incendit. Quod cum ille cognouisset, ad Absalom uenit, culpans eum, & ex eo causam rei huius inquirens. Cui respondit: Hoc consilium comperi, ut te ad nos perducere potuissem, negligentem uerba, quæ tibi pro paterna reconciliatione mandaueram. Quapropter præsentē te deprecor, ut mitiges genitoris mei iram. Ego namq; peius exilio esse iudico huc me modò uenisse, patre mihi hætenus irascente. Ioab autem necessitatē eius agnoscens, & miseratus mediator extitit apud regem, eiq; locutus de filio egit, ut libenter eum repente susciperet. Quo ueniente, & in terram prostrato, ac supplicante ut peccati ueniam impetraret, porrecta dextera alleuauit eum, & gestorum obliuionem se habere pollicitus est.

Quomodo Dauid ab Absalom est regno pulsus consultante Achitophel: Deq; Ziba, & Miphiboseth. & iniuriis Semei, deq; exploratore Chusi, & Achitophel suopendio.

CAP. IX.

2. Reg. 15.

Absalom autem dum ei hoc fuisset à patre concessum, in paruo tempore multos equos, multosq; sibi currus instituit, & armigeros quinquaginta: & diebus singulis surgens diluculo

diluculo et ad regalia ueniens, eis qui causas habebant, et minores inueniebantur in eis, delectabiliter loquebatur, quasi non habente bonos consiliarios patre, sed iniustos in suis sententijs consistentes, quorum iudicio grauentur. Pro qua re fauorem sibi omnium conciliabat: adijciebatq; pariter dicens, quia si haberet et hanc potestatem, ipse cuncta sub legum equitate disponderet. His itaq; gestis, populo sibi placato, cum iam deuotionem cunctorum se obtinuisse confideret, post reconciliationem patris annis quatuor iam transactis, supplicauit, ut eum pater in Hebron ire permitteret, quatenus promissa Deo sacrificia celebraret, quae fugiens deuouisset. David ergo concedente profectus est, ad quem multus populus eo inuitante confluit. Aderat autem ei et consiliarius David Achitophel Galamoncus: et duceti uiri ex Hierosolymis, nescientes quidem conamen huiusmodi, sed uelut ad sacrificium euocati. Hoc itaq; consilio rex ab omnibus ordinatus est. Quod dum fuisset David nunciatum, et inopinabiliter hoc fecisse filium cognouisset, metuens impietatem eius et praesumptionem miratus: quia nec peccati ueniam recordatus est, sed super illa scelera potiora et iniquiora committeret: primum quidem ut regnum à Deo donatum uellet auferre: secundo ut patrem uita priuaret, deliberauit ut fugeret trans Iordanem, et uocatis amicis, et necessarijs, et de filij superbia participato cum eis consilio, cunctaq; committens Deo, decem concubinas custodes regalium derelinquens, discessit ab Hierosolymis: et alia multitudine cum eo fiducialiter egrediēte, simul et sexcentis uiris armatis, qui Saul uiuente fuerant ei in fuga priori participes. Abiathar autem et Sadoch sacerdotibus, et omnibus leuitis uolētibus simul egredi cum arca Dei, suasisit magis ut in ciuitate consisterent, cum eum posset Deus etiam arca non portata liberare; mandauitq; ut ei latēter gesta

queq; nunciarentur. Habuit autē fideles ad omnia ministros; Achimaam filium Sadoch, & Ionatham filium Abiathar. Sadoch autem Iethæus cum eo profectus est, licet David eū manere in ciuitate uoluisset. Cui dū acquiescere noluiſſet, ei puritatem potius ſuæ deuotionis oſtendit. Ascendente autē Dauid per montē Oliueti pedibus nudis, & cunctis cum eo ſilentibus, nunciatum eſt Achitophel eſſe cum Abſalom, & eius parti ſauere. Quod dum audiſſet, triſtitia eius magis accreuit, dumq; rogabat, & ſuppliciter exorabat, ut abalienaret mentem Abſalom à conſilijs Achitophel. Formidabat enim ne contra ſe ei dando cōſilia præuakeret. Erat enim uir ille aſtutus & ad proſpiciendam utilitatem nimis argutus. Cumq; in montis uerticem perueniſſet, ciuitate reſpecta cum multis lachrymis quaſi amiſſo regno domino ſupplicauit. Occurrit autem ei uir quidā fidelis nomine Chuſi & ipſe amicus. Quem cum uidiſſet Dauid ſciſſa ueste, & aſperſo capite cinere ſilentem atq; lugentē, conſolatus eſt eum, & à triſtitia ceſſare poſcebat: Et poſt hæc ſupplicauit, ut iret ad Abſalom, quaſi ei conſentiens, & eius ſecreta conſideraret, conſilijsq; reſiſteret Achitophel: quia ſi cum Dauid pergeret, tantū prodeſſe non poſſet. Obediens ille Dauid, eo derelicto uenit in Hieroſolymam, quò etiam non poſt multum uenit Abſalom. Paululum itaq; exinde procedente Dauid, Ziba ſamulus Miphiboſeth, quem curatorem inſtituerat poſſeſſionum quas donauerat filio Ionathæ, occurrit ei cum duobus aſinis oncratis rebus itinere neceſſarijs, ex quibus ipſe & qui cum eo erant reſcindi debuiffent. Requirente uerò Dauid, ubi relinqueret Miphiboſeth: ait in Hieroſolymis, expectantem ordinari regē ſe in præſenti ſeditione, propter memoriam beneficiorum Saul. In his autē indignatus Dauid, omnia quæcunq; conceſſerat Miphiboſeth, Zibæ donauit: multò iuſtius eſſe credens, ut hic

quam

quàm ille potius hæc haberet. Et Ziba quidem hoc factò gaudius est. Igitur ueniente Dauid in locum Bachuran, progressus quidam de cognatione Saul, nomine Semei filius Gera, lapidabat eum, ac pessimis sermonibus accusabat. Circumstantibus autem amicis, adhuc amplius blasphemabat, et sanguinariū eum multorumq; malorum dicebat autorem, increpans eum, quatenus ex illa terra uelut pollutus excederet: Deoq; gratias referebat qui eum priuasset regno per propriū filiū, pro eo quod peccasset in dominum, et in eo ritè poenas exigeret. Omnibus autē super eum moti iracundia prouocatis, et præcipuè Abisai, uolente interficere Semei, Dauid eum ab ira retinuit, dicēs: ne malis præsentibus opus nouæ occasionis adijciamus. Non enim circa hunc rabidum canem mihi respectus aut pudor est, sed ad Deum intendo, propter quem iste super nos ita uidetur inuectus. Nec est admirandum, ab isto me talia sustinere, quando etiam filij uideor impietatem expertus. Sed forsā aderit nobis misericordia Dei, et præualebimus inimicis, quo adiuuante securo itinere properemus. Semei autē per aliam montis partem currebat, et crebras faciebat iniurias. Cumq; Dauid uenisset ad Iordanem, respiciebat ibidem suos itinere fatigatos. Igitur cū uenisset Absalom et Achitophel cōsiliarius in Hierosolymam cum omni populo, uenit ad eum amicus Dauid Chusi: et cum adorasset Absalom, optabat regnum eius incolume, et in omni tēpore permanere. Illo uerò dicente, cur cum præcipuus patris eius esset amicus, eiq; fidelis in omnia uideretur, nō cum eo tunc esset, sed illo derelicto transisset ad eum: temperatè se facere dixit, siquidem et populi uniuersi fore iudicium, His, inquit, domine tecum manentibus, rectè et ego te sequor. Regnum itaq; tibi à Deo collatum est, quapropter eandem fidem atq; deuotionem præbebo quam patri. Non enim pro rebus præsentibus indignari sis est,

2. Reg. 17.

est, quando non in extraneam domum mutatum est regnum: sed in eadem permansit, filio succedente patri. Hæc dicens satisfecit, cum prius utiq; uideretur esse suspectus. Et Absalom uocato Achitophel, quid oporteret agi tractabat: Qui suasisit ut ad concubinas sui patris accederet, ex hoc enim populum scitutum, creditutumq; dicebat, quia circa patrē nulla ei iam recōciliatio superesset: ob hoc cū multa fiducia aduersus eum omnis multitudo pugnaret: hætenus autē apertas inimicitias eos habere metuere, credētes posse patrē cum filio quocunq; tempore concordari. Hoc etiam consilio flexus, iussit famulis ut tentoria in solatio regio figerent: et uidente populo accedens, ad patris sui concubinas ingressus est. Hæc autem gesta sunt secundum Nathan prophetiam, quam Dauid olim de filij sui inuasionē significauerat. Cū uerò fecisset Absalom quæ monuerat Achitophel, rursus secundum consiliū de prelio contra patrem eum proferre poscebat. Cumq; decem milia ille electos sibi dari petisset, ut et patrē eius interimeret, et eos qui cum eo pergerent incolumes reuocaret, ut tunc firmū haberet imperium cū pater eius extingueretur: dum hæc sententia placuisset, uocauit etiam Chusi amicum sui patris antiquum, sic enim ille eum uocabat. Cui dum sententiā Achitophel indicasset, quid etiam ipsi uideretur de eadem causa requirebat: Ille uerò cognoscens, quia si fierent quæ suadebat Achitophel, Dauid ad mortis periculum peruenisset: contrariam sententiam nitebatur asserre: Non ignoras, inquit, o rex tui patris et eorū qui cum eo sunt fortitudinē, qui et multis prælijs dimicauit, et semper superatis hostibus est reuersus. Nunc equidem credo illum in exercitu constitutum: est enim sicut nostri bellicosus, et idoneus omnia providere, et dolos superuenientiū hostium declinare certissimus: circa uesperam autem derelinquere suos, aut in aliquam aulam se celare, aut
circa

circa petras insidias facere. dumq; contigerit ut nostri cōgre-
diantur ad prælum, illius quidem uiri ut existimo, modicum
se subducent, & dum securi fuerint de regis auxilio, resistent.
& inter hæc illis pugnātibus repente cum alio exercitu tuus
pater apparens, suis quidem fortitudinē præbebit ad bellum,
tuos uerò inopinabili superuentu prosternet. Fac igitur cōpa-
rationem mei consilij, & cognoscens eius utilitatem, Achito-
phel quidem refuta sententiam: mittens autem in omnem pro-
uinciam Hebræorum, præcipe ut cōtra patrem tuum cunctus
congregetur exercitus: & sumens ipse prælij militiā uniuer-
sam, esto dux eorū, & nulli alij cōmittas hoc bellum. Facilimè
enim te crede uictorē fore, si eum cum paucis cōprehenderis,
cū tu multa milia pugnantium habeas, deuotionē suam tibi
præbere uolentium. At si pater tuus fuerit obfessione circun-
datus, machinationibus, aut cuniculis ciuitatem illam facilimè
capiemus. Hæc cū dixisset, probabilior apparuit quàm Achi-
tophel. Nam præ illius consilio, Absalom potius huius elegit.
Deus enim erat, qui in eius mente consilium Chusi melius esse
faciebat. Quo factō festinauit Chusi ad sacerdotes Sadoch &
Abiathar, cōsiliūq; Achitophel necnon & suum pandens,
& quia placuissent quæ ipse monuerat indicauit: & exhorta-
tus est repente, ut mittentes hæc renunciarent Dauid, & quæ
ab aduersarijs tractata uidebantur aperirent: adiiciens ut stu-
deret uelociter trāsire Iordanem, ne cum suis filius persequi
festinaret, & antè quàm se ille muniret, posset à filio compre-
hendi. Sacerdotes autē opportunè suos filios ad hoc officium
extra urbē celatos habebant. Quibus mandantes per fidelem
ancillam quæ tractabat Absalom, præceperunt ut Dauid cum
festinatione hæc significarēt. Illi uerò nulla dilatione tardan-
tes, sed mandata seruātes patrū, pī fidelesq; ministri & offi-
cij sui uelocitatem & necessitatis instantiam cito iudicātes im-
plendam

plendam, festinabant ad Dauid. Cumq; duobus stadijs à ciuitate processissent, uidentes eos quidam equites, indicauerunt Absalom. Ille continuo ut cōprehenderentur misit. Quod cognoscentes filij sacerdotum, ab itinere declinantes in uicam quendam nō longē ab Hierosolymis, cui nomen erat Bochor: inuenientesq; quendam mulierculam rogauerunt ut eos celaret, et munitionem metuētibz praberet. Illa uerò iuuenes illos in puteum repente deposuit, et expansis desuper pellis os eius operuit. Cumq; persequentes eos uenissent, et de eis mulierem requisissent, illa uidisse quidem se non negauit: dicens apud se eos sumpsisse potum, et continuo discessisse: tamen si cum uelocitate sequerentur, facile eos comprehendi posse dicebat. Cumq; diu secuti non cōprehendissent, reuersi sunt. Mulier autem uidens eos remeantes, et nullum iam periculum comprehensionis iuuenibus imminere cōspiciens, abstractos è puteo dimisit ad propriū itineris opus. Qui multo studio festinantes, uenerunt ad Dauid, et cuncta ei quæ Absalom tractabat subtiliter indicauerunt, Tunc ille licet iam nox esset, praecepit tamen suos Iordanē transire cum festinatione. Achitophel autē uidens suam sententiam reprobata, ascendens iumentum suū uenit ad regionem Galmon: conuocatisq; omnibus suis, consilium quod dederat Absalom exposuit: et quia eò quod auditus ipse non fuerit, non eius tardaret interitus indicauit. Dicebat enim Dauid post uictoriam in regnum continuo rediturum: et melius sibi fore ut liberē et magnanime abrumperet uitā, quā se Dauid reseruaret ad poenas, contra quem Absalom talia consilia praeuissset. Et cū haec dixisset, accedens in locum domus suae secretiorem, laqueo se suspendit. Igitur Achitophel iudicio suo huiusmodi morte damnatus est: quem deponētes sui de laqueo, sepulturae cōtraderunt. Dauid autem sicut praediximus transiens Iordanem,

uenit

uenit in castra optima, et munitissimam ciuitatem, suscep-
runtq; eum libentissimè priores prouinciæ: et fugam illius
temporis reuerentes, et honorem ei pristina felicitatis exhi-
bentes. Erant autem Berselleus Galaadites, et Siphaz poten-
tissimus, et Amanthias, et Machir terra Galaaditidis pri-
mus. Hi nanque omnium rerum copiam Dauid et qui cum eo
erant opulentissimè præbuerunt, ita ut neq; lecti strati deef-
sent, nec panes aut uinum, sed etiam ubertatem pecudum mi-
nistrarent: quatenus et quietem laborantibus, et ciborū uti-
lium copiam eis ad satietatem exhiberent. Et hi quidem hoc
modo erant constituti.

Quomodo Absalom instructo contra patrem exercitu ui-
ctus est: ipseq; crinibus prolixis arborum ramis implici-
tis pendens transfossus est: & de luctu Dauidis. C A P. X.

Absalom itaq; congregato magno Hebræorum exercitu
super patrem, et transiens fluuiū Iordanem non longè
à castris, uenit in Galaaditidem regionem, constituitq; prin-
cipem totius exercitus Amasam in loco Ioab consobrini sui.
Erat enim de patre Ietheo, et matre Abigea progenitus: Abi-
gea uerò et Saruia mater Ioab, Dauid sorores suæ. Cumq;
recensuisset Dauid eos, qui cum eo erant et inuenisset usque
ad quatuor milia armatorum, noluit expectare quando super
eum Absalom ueniret: sed constituens super illos millenarios
et centenarios, diuiso exercitu tripartitè, aliam quidem par-
tem Ioab principi militiæ dedit, aliā uerò fratri eius Abisai:
tertiā autem cōmisit Etheo, qui erat amicus eius de ciuitate
Geth. Cumq; uellet ipse ad bellum simul exire, amici nō per-
miserunt, consilio eum sapiētissimo retinētes. Dicebant enim,
quia si cum eo deuincerentur, omnem spem utilitatis amitte-
rent: si uerò una parte uictū ad eum reliqui remearent, posset
denuo prælium reparari: quando etiam hostes arbitrarentur
alium

alium exercitum manere cum rege. Hoc consilium libenter accipiens David, ipse quidem in castris manere decrevit: & cum duces & amicos ad prælium destinaret, rogauit ut fortitudinem sui & fidem, & memoriam haberent, utq; puero Absalom uictores parcerent, ne illo moriẽte aliquid in se mali ipse committeret: optansq; cunctis uictoriam, dimisit exercitum. Ioab itaque aciem constituit contra hostes in campo quodam, habens post tergum sylvam. Eduxit autem e diuerso Absalom suum exercitum: & facta congresione, belli opera precipua manũ & maximæ præsumptionis ex utraq; parte gerebantur: alij quidem ut regnum David reciperet, elaborabant, & omni magnanimitate desudabant: alij uerò, ne copriuaretur Absalom, & daret patri pro sua præsumptione supplicium, in nullo segnes erant aut facere, aut pati quodcunq; belli casus afferret. Insuper metuebant etiã, ne ab Ioab & eius paucis militibus tanta multitudo subiugaretur. Igitur inter hæc uicit David exercitus robore, magnanimitate & exercitatione bellorũ, fortium: fugientesq; per syluas & colles persecuti sunt: & alios quidem ceperunt, alios autẽ interfecerunt, ita ut plures caderent fugientes quàm in acie repugnantes. Illa siquidem die quasi uiginti milia uirorum ceciderunt. Exercitus autem David accessit ad Absalom: erat enim cunctis proceritate & pulchritudine manifestus. qui metuens ne cum cõprehenderent hostes, ascendens mulam regiam fugebat. Cumq; uelociter ueheretur, & ipso motu leuis existeret, arbori maximæ & ramis extensæ eius repleta cesarie inopinabiliter est appensus: & iumentum quidem uelocitate sua quasi dominum adhuc portaret abscessit, ille uerò ramis comarum alligatione retinebatur astrictus. Quem cũ uidisset quidam militũ David, Ioab indicauit. Quo dicente, quinquaginta siclos se ei daturum si peremisset Absalom; nec si mille siclos

ficlos ei promitteret, occidere ille se filium domini sui dixit, dum omnibus audiētibus pater eius ei parci rogauerit. At ille ostendi sibi præcipiens, ubi cum uidisset appensum, et locum inuenisset, in corde eū iaculās interemit. Armigeri uerò Ioab circumstantes de arbore cadauer eius deposuerunt, eumq; in foueam proijcientes, aceruum super eum lapidum posuerunt, ita ut figura sepulchri fieret, et ingētem tumulum locus ille seruaret. Ioab uerò signo dato, à persecutione reuocauit exercitum, parcens contribulibus suis. Igitur Absalom constituerat sibi statuam marmoream regiam in ualle, quæ duobus stadijs ad Hierosolymis aberat: quam appellauit suam manū, dicens quia etiam filijs eius morientibus nomen eius in statua permaneret. Erant enim ei masculi filij quidem tres, filia uerò una Thamar. Quæ coniuncta Salomonis filio Roboam, peperit filium Abiam, qui patri successit in regnum. Et de his quidem postea declarabimus. Igitur post mortem Absalom populus quidem ad propria loca dispersus est. Achimaas autem Sadoch sacerdotis filius rogabat Ioab, ut præueniens ipse Dauid uictoriam nunciaret, et quia Dei solatium et prouidentiam ipsius habuisset. Cui non concessit hoc Ioab dicens, quia cum semper boni nuncij homo fuisset, modò non deberet regi mortem filij nunciare. Vocansq; Chusi, ei opus hoc iniunxit: ut quod ipse uidisset, regi etiam indicaret. Cumq; iterū Achimaas rogaret, ut eum nunciare permitteret, dicens: quia rex circa solam uictoriam attentus, nequaquam de Absalom morte curaret, concessit ei ut pergeret ad Dauid: tenensq; cōpendiosam uia, quam ipse solus nouerat, præuenit Chusi. Cumq; federet Dauid inter portas, expectans quādo ei aliquis gesta bellica nunciaret, quidam speculatorū uidēs Achimaam currentem, et nondum quis esset agnoscens, ait ad Dauid uidere se aliquem uenientem. Qui dum dixisset bonū fore nuncium,

A

post

post paululum alium quēdam sequi pronunciauit. Cumq; et ipsum bonum nuncium assereret, uidens explorator præcur-
 rētem iam uicinum, esse Achimaam Sadoch filium sacerdotis
 Dauid indicauit. Qui gauisus, cum bonū nuncium esse dixit,
 et aliquid optabile de prælio portaturum. Cumq; hæc dice-
 rentur à rege, ueniēs Achimaas adorauit: et interroganti de
 pugna recti, uictoriam nunciauit. Quo requirēte de filio eius
 quid cognouisset, ait, quia mox ut uidisset fugatos hostes, ipse
 ad eum pergere festinaisset, et audisse se magnas uoces perse-
 quentium Absalom, et nihil amplius potuisse cognoscere, eò
 quòd cogeretur missus à Ioab uictoriam nunciare. Veniente
 autem Chusi, et adorante regem, et uictoriam nunciante, de
 filio eum Dauid cōtinuò requisiiuit. Tunc Chusi: Hæc, inquit,
 proueniāt tuis inimicis, quæ recepit Absalom. Quod uerbum
 uictoriæ gaudium nec apud ipsum manere, nec habere exer-
 citum permisit. Ascendens enim Dauid in locum ciuitatis ex-
 cellissimum, flebat filium, tundens crebrò pectora, capillos
 capitis sui dilacerans, et omni se afflictione castigans clama-
 bat, dicens: Vtinam mihi et non tibi ô fili aduenisset interit-
 us. Nam cum eum diligeret per naturam, huiusmodi mortis
 eius euentui, quàm sibi potius condolebat. Exercitus autē et
 Ioab audientes, quia rex filiū ita lugeret, reuerti sunt trium-
 phali schemate ingredi ciuitatem: sed deiecti et flentes et
 quasi deuicti potius intrauerunt. Cumq; rex capite uelato re-
 sideret, et filij interitū ingemisceret, introiuit ad eum Ioab
 et consolatus est eum, dicens: O domine rex, aperte demon-
 stras ex his quæ agis, quia diligētes te et pro te pericula su-
 stinentes, nec non et te tuamq; generationem protegentes
 prorsus abhorres, et diligis inimicos: et illos concupiscis po-
 tius qui iustè pœnas soluentes obierunt. Nam si Absalom ui-
 cisset, et ipse regnū firmissimum tenuisset, nullius nostrū ca-
 dauer

dauer remaneret: sed omnes à teipso & à tuis filiis incipientes, fuisset sine dubio prostrati, nullo nostrorum hostium flente, sed cunctis potius congaudentibus: insuper etiam patientibus eos, siqui fortè nostrorum miserati fuissent. Tu uerò hæc agere super maximo non confunderis inimico, qui cum tuus filius esset, nequaquam hæc impia in te committere formidauit. Igitur recedens ab hac iniusta tristitia procede, militibus ostende temetipsum: eisq; pro uictoria & labore certaminis gratias age. Ego nanque optimè noui, quia si in hoc actu permanseris, hodie à te populus uniuersus abscedet, & alij regnum tradet, & tunc amarissimum ac uerum habebis luctum. Hæc dicens Ioab, regem à tristitia reuocauit, & ad causas reipublicæ utilitatis abduxit. Transformatus enim à fletu Dauid, & opportunè compositus pro aspectu populi, sedii ad portas, ita ut audiens populus uniuersus concurreret, & omnes eum libentissimè salutarent. hæc itaque tali modo sunt gesta.

Dauid uicto Absalom, iterum recipit totum regnum, de-
dentibus se cunctis tribubus. Ipse inimicos clementer
recipiens in gratiam, cōtra Sabee nouæ seditionis au-
torem mittit Amasam, quem Ioab dolo occidit, licet
post ea Sabee deuicerit.

C A P. X I.

Porro qui cum Absalom fuerant, & de prælio fugerant,
reuertentes ad semetipsos, singuli mittebant per ciuita-
tes cunctas, Dauid beneficia commemorantes, & libertatem,
quam eis resistendo multis hostibus præbuerat, edicentes: cul-
pantesq; semetipsos quia eum expulisse uiderentur à regno,
& alium ordinassent: quo nunc defuncto principe qui ab eis
fuerat ordinatus, rogare deberent Dauid, ut ab indignatione
quiesceret eisq; faueret, & recepto regno illis suā providen-
tiam non negaret. Hæc itaq; Dauid crebrò nunciabantur. Sed

A 2 etiam

etiam ille nihilominus misit ad Sadoch & Abiathar sacerdotes, ut principibus loquerentur tribus Iuda, quia turpe fuerit ut alie tribus ante illam Dauid constituerent regem, cum illi & cognati essent, & sanguinis eius participatione gauderent. Hæc eadem & Amasam principi militiæ eos præcepit edicere: quia cum filius sororis eius fuisset, non dissuaderet populo ut Dauid restitueretur imperium, pro qua re non solum regi reconciliari posset, sed & totius militiæ principatû sicut Absalom ei præbuerat obtineret. Et sacerdotes quidē principibus tribus Iuda locuti sunt, & Amasam deflexerunt, promissiones regis edicentes, ut in eius partibus consisteret. Hoc itaq; facto tribus Iuda misit ad Regē legatos, rogantes ut ad proprium remearet imperium. Hoc autē & omnes Israël itæ fecerunt, adhortante eos Amasa. Igitur accedētibz legatibz ad eum uenit Hierosolymam, omnes tamen præuenit tribus Iuda, ut regi ad Iordanis flumen occurreret: & Gera filius Semei cum mille uiris, quos de tribu Benjamin ducebat: & Ziba libertus Saul, et filij eius quindecim, & uiginti serui. Isti nāq; cum tribu Iuda pontem fluminis effecerunt, ut facîle rex cum transiret cum suo exercitu. Cumq; uenisset ad Iordanē, tribus quidem Iuda eū libentissimè salutauit. Qui dum pontē ascenderet, prostratus est ante eum Semei, & detinens pedes eius, ueniam postulabat in his quæ peccauerat, rogans ut nō circa eum esset acerbus, nec potestate recepta eum iuberet dari supplicio: sed potius cōsideraret, quia gesta poenitētia in his quæ prius deliquisset, primus ei occurrere festinaret. Cūq; in his supplicaret atq; deposceret, tūc Abisai frater Ioab ait: Nunquidnam propter hæc nō morieris, qui cōstitutum à Deo regem nequaquā blasphemare metuisti? Tunc Dauid conuersus ad eum ait: Non cessatis filij Saruie has cōmouere denuo nobis superiores turbas, & seditiones instantes. An ignoratis quia

quia initium mei regni sit hodie? Quapropter omnibus impiè in me agentibus,iuro dimitti supplicia,et nulli sua derelicta reservari. Tu,inquit,ô Semei securus esto,et nullum mortis habeto metum. Qui mox adorans cum cæteris præcedebat. Inter hæc autem occurrit et Miphiboseph de cognatione Saul,sordida ueste circumamictus,comamq; gerens profusam et hispidam barbam.Nam post fugam David nec tonsus fuerat præ tristitia,nec uestem deposuerat suam,seq; in hac afflictione deuoverat permanere,donec regiam uideret conuerti calamitatem.Hunc autem accusauerat Ziba seruus suus apud David iniuste. Qui dum salutasset,eiq; prostratus esset,cœpit interrogare David,cur non fuisset egressus et eius fugæ participatus:ille autem Zibam sibi fuisse obstaculo dixit,cui dum iussisset,ut ei itineris necessaria præpararet,curare nolisset,sed uelut quendam seruulum contempsisset:qui si gressus habuisset incolumes,nullo modo ab eo discessisset:cum posset etiam pedibus uti in fuga. Adijciebat pariter,Non solum in his,inquit,domine nocuit mihi,sed etiam apud tuam circa me pietatem derogare,et mentiri maligna uoluntate præsumpsit. Sed noui quia nihil horum tua mens recipit,cum sit iusta et ueritatem diligat,quam uult ubique semper ualere diuinitas. Nam cū à meo auo passus fuisses magna pericula,et omnis mea generatio pro illius debuisset sceleribus deperire,tu humilis et benignus existens,et quod præcipuum est illorum malorum obliuionem agens,quando potestate sumpta priora uindicare poteras,amicum me tuum esse iudicasti,et in mensa quotidie regia posuisti:nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi. Cumq; hæc dixisset ille,neq; Miphiboseph rex uoluit castigare,nec Zibam tanquam fallacem abijcere:sed cum omnia iam donasset Zibe,quod cum illo Miphiboseph regi non occurrisset,et

Miphiboseth ueniam dedisset, medietatem substantiæ reddi præcepit. Cui Miphiboseth: Cuncta, inquit, ô rex Ziba habeat: mihi uerò imperium te recepisse sufficiat. Berezel autem Galaditen, uirum præcipuum atq; bonum, et qui multa in castris ei præbuerat, et regem usq; ad Iordanem deduxerat, rogabat Dauid, ut cum eo ueniret Hierusalem, promittens eius senectutem omnino decorandam, et eius tanquam patris habere prouidentiam. Qui desiderio suorum cum eo se posse degere refutauit: dicēs senectutem sibi sic imminere, ut etiam in rebus suauibus delectari non posset, cum utiq; octoginta esset annorum, et de sepulchri termino cogitaret. Qui magis è diuerso rogabat, ut si ei præstare uellet, cōcederet cum ad propria remeare, quando temporis longæuitate nec conuiuiorum epulas discerneret, et auditus iam obturatos haberet: nec sonum calamorum aut modulationem, aut aliorum instrumentorum, quæ reges solent inter cōiuiua mulcere, sentiret. Quo nimium supplicante, Dauid ait: Te equidem dimitto, tuū uerò filium Achiman mihi concede, ut ei omnium rerum bonarum debeam munus impendere. Tunc Berezel dimisso filio, adorans regem, et optans ei utilia prouenire sicut desiderabat, domum est reuersus. Dauid autem uenit in Galgala, habens secum iam mediam partem populi, et pariter tribum Iuda: ueneruntq; ad eum primi prouinciæ cū grandi pariter multitudine, et tribum Iuda culpabant, eò quòd ei latenter occurrerat, cum omnes ad eum debuissent una uoluntate concurrere. Principes autē tribus Iuda hoc modo satisfaciebant, dicētes: ne ferrent grauitur, eò quòd illi præcessissent, qui tanquam eius cognati, et propterea cum potius diligentes prouenirent: et quia non quasi munera percepturi hoc fecerunt, ne illi qui uenerant postea mouerentur. Hæc autem dicētitus tribus Iuda principibus, nequaquam aliarum tribuum pri n ci

pes cessauerunt, sed dixerunt: Admiramur nos equidem fratres, quod uos soli regem cognatum uestrum esse dicitis. Nam qui omnium nostram potestatem à Deo percepit, omnium nostrum iudicatur esse cognatus. Quapropter populus equidem noster undecim partes habet, uos autem unam, et seniores nos sumus. Non ergo bene fecistis, occultè et latenter ueniètes ad regem. Cùm hæc igitur inter se tribuum principes loquerentur, uir quidam iniquus, et seditione præcipuus, cui nomē erat Sabeè, filius Bochori de tribu Benjamin, stans in medio populi, cum magno clamore dixit: Neque habet aliquis nostrum partem apud Dauid, nec sortem apud filium Iesse. Et post hæc uerbata tuba canens, bellum significauit fieri contra regē, omnesque secuti sunt eum, relinquentes Dauid: sola tantum tribus Iuda cum eo remansit, eumque in Hierosolymis regē esse constituit. Qui concubinas quidē suas, ad quas filius eius Absalom ingressus fuerat, in domum aliam transmigravit, eisque omnia præcepit necessaria ministrari: ipse uerò nequaquam copulatus est illis. Constituit quoque et Amasam principem militiæ, et locum ei in quo Ioab fuerat, dedit: iussitque ut congregaretur quantum colligi posset exercitus ex tribu Iuda, et post tres dies ueniret, quatenus ei militiam daret uniuersam, eumque pugnaturum contra Sabeè Bochori filium destinaret. Egrediente uerò Amasa, et circa congregationem exercitus remorante, dum die tertia non rediret, dixit rex ad Ioab: Non est utile dilationem dare Sabeè, ne longo tempore possit exercitum congregare, et deterioris cladis existere quam Absalom autor. Noli, inquit, tardare: sed præsentem sumens exercitum, pariter et sexcentos uiros, cum Abisai germano tuo hostes persequi festinato: et ubicumque repereris, ei cōgredere, et festina eum cōprehendere, ne capiens munitissimas ciuitates certamina nobis et multos possit sudores inferre. Ioab autem in nullo moratus, sed sumens

fratrem pariter et sexcentos viros, et omnem exercitum qui erat in Hierosolymis, secutus est cum omni festinatione Sabee. Cumque in Gabaon vicum procul ab Hierosolymis stadiis quadraginta uenisset, occurrit ei Amasa ut saluaret eum, non multo adhuc exercitu congregato. Ioab autem accinctus gladio, et lorica uestitus, ueniente ad se Amasa ut saluaret eum, arte quadam quasi caderet gladius e uagina finxit, eumque se de terra colligere. et altera manu uenientem proximè Amasam, quasi ei osculum daturus, à barba comprehendens improvido gladium finxit in utero, eumque peremit, impium nimis et scelestissimum opus efficiens in bono iuenculo pariter et cognato, et qui nihil ei nocuerat, habes pro principatu militiæ et æqualitate honoris inuidiã. Pro hac etenim causa Abner interemit: sed in illo scelere et occasione detentus quasi pro uindicta fratris Asahel, ueniã habere uidebatur. Perempto autem Amasa nullã fomitis excusatione potuit impetrare. Interempto igitur tanto pari duce persequabatur Sabee, derelinquens unum ad eius corpus, qui clamaret exercitui, Amasam iuste peremptum: qui uerò regi faueret, sequeretur ducem Ioab et Abisai eius fratrem. Cumque cadauer illius iaceret in uia, et omnis populus super eum conflueret, et cum quadã defuncti misericordia moraretur, et Ioab sequi tardaret, tollens exinde cadauer illius custos eius, portauit in quendam locum ab itinere segregatum, et illic positum ueste cooperuit. Quo factò Ioab uniuersus populus est secutus. Cumque persequeretur Sabee per omnem Israelitarum prouinciã, quidam nunciauit eum in ciuitate munitissima Abelmacheam nomine residere. Quò dum uenisset Ioab, obsidebat eã, uallis undique circumductis: militibusque iussit, ut eius muros omni uirtute deponerent: Nam dum eum ciues loci illius suscipere noluissent, et super eum crudeliter insisterent: tunc quadã mulier casta simul et sapiens, uidens patriã in nouissimo

uissimo periculo constitutam, ascendens in murum uocauit inter armatos Ioab. Quo ueniente, cepit ad eum huiusmodi uerba proferre: Quia deus reges et principes ad hoc fecisset, ut Hebraeorum hostibus resisteret, et Israelitis pacis iura praeberet: Tu, inquit, festinas metropolim Israelitarum, quae nihil deliquit euertere, atque uastare. Tunc Ioab, orauit propitium sibi Deum fore, et quia non haberet huiusmodi uoluntatem, nec ullum de populo uellet occidere, quanto magis tantam non perdere ciuitatem: sed si acciperet ab eis rebellem regis ad poenam, id est, Sabee filium Bochori, ab obsessione cessaret, et exercitum continuo reuocaret. Quod dum audisset mulier, ab Ioab paruulas inducias postulabat, ut hostis caput de muro repente proijceret. Quo facto descendit ad ciues, eisque locuta est, dicens: cur uellent pessime cum filiis et uxoribus deperire propter malignum hominem, nec cognitum unde esset, quem regem uellent habere pro Dauid, qui eis tanta beneficia contulisset, et una ciuitas studeret tanto exercitui resultare. Hoc dicto suasisit eis, ut Sabee caput abscissum in Ioab proijceretur exercitum. Quo facto Ioab missa tuba obsessionem repente dissoluit: et reuersus Hierosolymam, totius militie princeps constitutus est. Ordinauit autem rex etiam Banaiam super corporis custodiam, et super sexcentos armatos: Aduram autem super tributa: et Iosaphat super gestorum conscriptores: Susam uero scribam: Sadoch autem et Abiathar sacerdotes instituit.

De expiatione sceleris Saul in Gabaonitas: cui facta est famis in prouincia: & de praeliis aduersus Palaestinos feliciter gestis, seu de fortibus Dauid.

CAP. XII.

Igitur post haec cum famis prouinciam inuasisset, rogauit 2. Reg. 11. Dauid dominum, ut populi misereretur: et causam ei pariter, et medelam famis illius indicaret. Cui propheta dixerunt, uelle Deum, ut Gabaonitae uindicarentur, quos rex Saul

A 3 impiè

impiè interfecerat, & conculcauerat iusiurandum, quod eis Iesus princeps militiæ præbuerat, senioresq; firmauerant: & si ultio quam Gabaonitæ peterent pro defunctis, exhiberetur eis, posset propitiari Deus, & populus à peste liberari. Dauid autem audiens à prophetis hæc uelle Deum, euocauit Gabaonitas, eosq; quid uellent fieri requisituit. Illis autem septem de genere Saul filios ad supplicium postulantibus, requirēs rex tradidit eis, parcēs tantummodo Miphiboseth filio Ionathæ. Sumentes autem Gabaonitæ uiros, quos uoluerunt, punierunt eos. Quo factō, cœpit deus repētē pluere, & terrā ad fructuū germina reuocare, liberauitq; à priore fame, & ad ubertatem Hebræorum prouinciam hoc factō restituit. Igitur nō multō post tempore rex Dauid castrametatus est contra Palestinos, & commisso prælio cū eos uertisset in fugam, solus persequendo repertus est. Cumq; esset fatigatus, quidam hostiū nomine Achimon, filius Asaphat, qui erat de prole gigantum, habebatq; hastam cuius pondus erat trecetorum siclorum, & loricam catenatam, & gladiū, fecit impetum quasi regem suorum hostium perempturus. Erat enim iam labore dissolutus. Tunc subitō exorsus Abisai frater Ioab, & regem à repentina morte protexit, & hostē audacter trucidauit. Quo factō, periculū regis & penē mortē grauitè tulit exercitus: eumq; principes coniurauerunt, ut nequaquā cum eis exiret ad bellum, ne propter fortitudinem atq; fiduciam suam aliquid mali eo passo, & bonis, quæ propter cum fuerant sæpius præbita, priuarentur, & quæ eo uiuētē adhuc poterant adipisci. Conuenientibus itaq; Palestinis in Gazarim ciuitatem, audiēs hoc rex, super eos misit exercitum. Inter quos tunc debellator optimus extitit, & probatissimè dimicauit Soboch Ethæus, qui erat unus fortissimorum Dauid. Hic enim multos hostium inclytos interemit, & ex prole gigantum nimis audacia suæ fortitud

fortitudinis exultantium, fuitq; uictoriæ huius autor apud Hebræos. Post hanc uerò cōgreſſionem, Palæſtini denuo pugna uerunt: super quos exercitum mittente Dauid, uir fortis apparuit Ephā cognatus eius. Nam contra singulos fortissimos Palæſtinorum solus pugnando peremit eos, & alios conuertit in fugam, quorum etiam multi in prælio ceciderunt. Paulò siquidem tempore Palæſtini quiescentes, denuo castra posuerunt circa ciuitatem, quæ erat non longè à finibus Hebræorum: eratq; inter eos uir proceritate quidem sex cubitorum, habens etiam digitos in utroque pede, necnon & manu, uno plus quàm solet natura cōcedere, hoc est, senos. Contra quem unus de exercitu Dauid Ionathas filius Sarma pugnans cum deuicit, & totius uictoriæ autor effectus, maximæ gloriæ culmen accepit. Nam & ille Palæſtinus gloriabatur se de prole gigantum existere. Post quam pugnam nequaquam contra Israhēlitas habuere certamina. Expeditus itaq; Dauid à prælijs & periculis, cum pace iam altissima frueretur, cātica in Deū hymnosq; uario metro composuit. alios quidem trimetros, alios autem quinquemetros: diuersaq; conficiens organa, docuit ut Leuitæ secundum ea Deo hymnos edicerēt per sabbatorum diem, aliasq; festiuitates. Organorum autem species huiusmodi est: Canora quidem est cithara decē chordis coaptata: hæc plectro percutitur: Nābla uerò duocecim sonos habens, digitis tangitur. Erant enim & cymbala ærea, & grandia & lata. Et de his quæ dicta sunt, sufficiant, ne omnino horum organorum natura nesciatur. Circa regem igitur erant omnes ualde fortissimi. quorum insigniores & actionibus clari octo & triginta fuerunt. Horum enim quinque tantum opera narrabo, per quos etiam uirtutes aliorū poterunt indicari. Erant etenim sic ualidi, ut & prouinciā regerent, & gentibus præualerent. Primus itaq; Iesobos filius Achime, qui acie hostium frequ

2. Reg. 22.

2. Reg. 23.

frequenter irrupens, nequaquam pugna cessauit, donec ex eis nongentos occideret. Post hunc erat Eleazar filius Dodi, qui cum rege fuerat in Serpha. Hic aliquando Israëlitis formidantibus Palæstinorum exercitum, et ob hoc fugientibus, solus restitit irruensque super hostes, occidit eorum multos, ita ut sanguine occisorum gladius eius hæreret in dextra. Et cum Palæstinos tunc Israëlita uiderent in fugam esse conuersos, descendentes de montibus persecuti sunt eos, et mirabilis, ac famosissima uictoria tunc prouenit, cum Eleazar tantos interfecisset hostes, eosque Israëlita persequerentur, et sumerent spolia interemptorum. Tertius autem fuit filius Eli, nomine Semeas. Et hic in Palæstinorum certaminibus, dum in locum qui dicitur Maxilla, aciem posuisset: et rursus Hebræi metuētes eorum exercitum refugerent, solus eorum aciem, exercitūque portauit: quorum alios quidem prostrauit, alios autem non ferentes eius uim et fortitudinem persecutus est conuersos in fugam. Hæc igitur opera manuum ac præliorum tres isti demonstrauerunt. Quo tempore cum rex esset in Hierosolymis, Palæstinorum ad bellandū superuenit exercitus: tunc Dauid quidē in arcem ciuitatis ascendit, sicut prædiximus, ut de bello consuleret Deum, castra uerò inimicorum erant in ualle fixa usque ad ciuitatem Bethlehem, quæ ab Hierosolymis procul est stadijs uiginti. Dauid itaque socijs ait: Bonam aquam habemus in regione mea. Et præcipuè laudabat eam, quæ erat in puteo iuxta portam, mirabaturque si esset qui ex eo poculum ei præberet: quod magis optaret, quàm si quis ei magnum pecuniarum pondus ad tempus offerret. Et cum audissent hoc tres uiri, mox currentes, et per medium hostium iter facientes, uenerunt ad Bethlehem: et haurientes aquam, denuo ad regem per eorum castra reuersi sunt, ita ut Palæstini eorum fiduciā et magnanimitatem obstupescerent, quia sic pauci eos con-

temnerent

temnerent, à dimicatione cessarent. Delata siquidem aqua noluit bibere rex, quasi de periculo & sanguine hominum sibi fuisset aduecta, & propterea nō esset bibenda: libauitq; eā Deo, & de salute uirorū gratias egit. Post istos autē fuit frater Ioab Abisai. Is enim una die hostium nongentos occidit. Quintus fuit Banaias genere sacerdos, qui prouocatus à uiris insignibus in Moabitide regione, sua eos uirtute interfecit. Rursus autem cū uir Aegyptius genere, proceritate mirabilis eum prouocasset, nudus armatum ipsius iaculo prostrauit, ac perdidit: nam auferens eius iaculum, & uiuum adhuc pugnantemq; spolians, armis eum proprijs interemit. Annumeratur autem & hoc praeclatis eius actionibus, aut tanquā primum magnanimorum eius operum, aut quasi non dispar. Quadam tempestate cū ningeret, in puteum lapsus incidit leo. Et cū os putei esset angustum, latebat absconsus nec apparebat: erat enim ipsum orificium niue damnatum. Nullum ergo egressum leo uidēs, nec salutis exitum rugiebat. Banaias autem audiens bestiam proclamantem, dum iter tuhc ageret, accedens ad puteum in eum descendit: & baculo quem portabat in manu, bestiam repentē prostrauit. Tales igitur uirtute fuerunt & reliqui numero trigintatres.

De peccato numerationis populi, pœnaq; sequente,
& area Ornan.

CAP. XIII.

REx autem Dauid uolēs agnoscere, quot essent milia populi totius, est oblitus mandati Mosaiici, quo praeclitum fuerat, ut si dinumeraretur populus pro uniuscuiusq; capite Deo siclus praeberetur. Pracepit ergo Ioab principi militie, ut pergens uniuersum dinumeraret exercitum. Quo dicente non esse necesse hoc, non quieuit: sed iussit numerum Hebraeorum insigniter adimpleri. Ioab uerō sumens tribunos & scribas, & peragrans Iſraēlitarum prouinciam, considerata multitudi-

titudine quanta esset, Hierosolymam remeavit ad regem post
 menses nouem et uiginti dies: obtulitq; numerum regi, absq;
 tribu Benjamin: Hanc dinumerare non potuit, neq; tribu Le-
 ui. Pœnituit autem Dauid, quod dinumerasset populum, eò
 quòd deliquisset in Deum. Fuit ergo aliorum Israëlitarum nu-
 merus nongenta milia uirorum arma ferentium, et militiam
 exercere ualentium: Iudæ uerò tribus per se solā habuit qua-
 draginta milia. Prophetis itaq; declarātib; Dauid, quia deus
 ei irasceretur, supplicare cœpit, eumq; rogare, ut propitius
 esset, et ueniam peccato concederet. Tunc Gad prophetam
 misit ad eum Deus, tres supplicij conditiones portantē, ut ea-
 rum quam probaret, eligeret: utrum uellet famem in provin-
 cia generari annis septem, an tribus mensibus pugnando uin-
 ceretur ab hostibus, an certē morbus et lāguor accederet tri-
 bus diebus Hebræis, Ille uerò in anxietate huius electionis o-
 mnium rerum pēsimarum metum incurrrens tribulabatur, et
 uehementer animo uidebatur esse confusus. Cumq; propheta
 diceret hoc omnimodis imminere, et respōsum uelociter exi-
 geret, ut electam ab eo cōditionem Deo renuntiaret: cogitās
 rex, quia si famem eligeret, contra alios hoc facere uideretur,
 quando ipse quidem habens multa frumenta non pateretur
 inopiam, reliquis uerò esset angustia: item si eligeret trium
 mensium uictoriam hostium, ipse quidem habens circa se ui-
 ros fortissimos, et custodes, nihil omnino metueret, neci uerò
 eius exercitus subiaceret: inter hæc communem potius passio-
 nem et regum, et subiectorum elegit, in qua timor omnibus
 est æqualis: dicens, quia multò melius est in Dei magis quàm
 in hostiū manus incidere. Hæc audiens propheta, renuntiavit
 Deo. Qui morbum et interitum misit in exercitum Hebræo-
 rum. Moriebantur enim non uno modo, ut facîle languor po-
 tuisset agnosci: sed mors quidē una erat, multis uerò languo-
 rum

rum occasionibus, & quæ non possent cognosci facile, peribant. Alius uerò super aliū moriebatur: & latenter imminens malum, uelociter ferebat interitum. Alij siquidē repente cum uehementibus doloribus, & amaro gemitu animam relinquebant: alij uerò ipsis passionibus marcescebant, ita ut neq; curā exhibere corporibus praeualerent, sed in ipso labore deficerent: alij autem repentinis tenebris eorum uisum abripientibus suffocati, protinus expirabāt: alij super mortuos quos sepeliebant ipsi quoq; moriebantur, imperfectas pariter relinquentes sepulturas. Incipiente itaq; pestifero languore eos ab hora matutina perimere, usq; ad horā prandij cōsumpta sunt milia octoginta. Extenditq; angelus manum suam ad Hierosolymam, ut etiam illic pestem languoris inferret. Rex autē sacco amictus sedebat in terra, rogans Deum & supplicans, ut morientium leuigaretur interitus. Tunc rex respiciens in aërem, & uidens angelum euaginato gladio in Hierosolymam properantem, clamauit ad dominum, dicēs: iustum esse, ut ipse puniretur, qui pastor erat, & greges qui nihil deliquerant, seruariantur: & in se poscebat iram Dei conuerti, & in generationem propriam peruenire suppliciū, ut innoxio populo parceretur. Exaudiens uerò Deus eius preces, cessare fecit interitum: & mittēs Gad prophetam praecepit, ut ad aream Iebuzei Orpham repente conscenderet, ædificans illic altare, ut hostias immolaret. Audiens hoc Dauid, non cessauit, sed mox in locum ubi praeceptum ei fuerat, properauit. Orpham uerò terebat frumētum. Cumq; uidisset regem & omnes eius pueros uenientes, cucurrit ad eum, & adorauit. Erat enim genere Iebuzeus, Dauid autē præcipuus amicus: & propterea ei nihil mali fecit, quando ciuitatem (sicut prædiximus) deuastauit. Cumq; Orpham interrogaret, cur dominus uenisset ad famulum suum, dixit, ut aream compararet ab eo: quatenus al-

tare

tare in ea cōstituēs, Deo hostias exhiberet. Qui et aream dixit, et aratra, et boues se ad holocausta præbitorū, et Deū oraturum, ut sacrificium hoc gratē susciperet. Rex autē eius quidem simplicitatem et magnanimitatem diligere se professus est, munusq; suscipere: pretium uerò eum rerum omnium accipere postulabat, dicens non esse iustum, gratis sacrificia celebrari. Dicente uerò Orphā, ut quod uellet, efficeret, quinquaginta aream siclis ab eo cōparauit: et edificato altari sacrificia fecit, et holocausta celebrauit, et hostias pacificas immolauit, quibus placauit Deū: et denuo propitius est effectus. In illo siquidem loco aliquando contigerat Abraham offerre filium suum Isaac, quando cū iam paratus esset occidere filium, et in holocaustum exhibere, ex improviso aries apparuit, et altare circūstitit, quem Abraham pro filio, sicut prædiximus, immolauit. Videns autem rex David orationē suam exauditam à Deo, et sacrificium gratē susceptū, decreuit, ut ille locus Area totius populi uocaretur: quam uocem nimirū opportune iam tunc pro templo illic Deo edificando prompsit. Deus enim misit ad eum prophetam, et dixit, templum illic eius filiū esse facturū, qui esset ei successurus in regnum.

De paratis impensis pro templo Dei.

CAP. XIII.

Post hanc itaq; prophetiā iussit rex dinumerari colonos: et inuenti sunt centum et octoginta milia. Ex his instituit lapidum caesores, octoginta milia. Aliā uerò multitudinē, ut lapides ueherēt, deputauit: ex quibus tria milia quingētos laborantibus præposuit. Præparauit autē multū ferrū, et aes ad opera, et ligna cedrina ualde procera, Tyrijs hæc mittentibus, et Sidonijs: quibus mandauerat, ut ei hæc materiā ministrarēt. Amicis uerò suis dicebat, hæc se tūc agere, ut regnatura post se filio præparatā materiē ad opus fabricæ derelinqueret: et nō tūc, cū esset nouus, et inexpertus propter etatē,
circa

circa talia laboraret : sed habens hæc præparata , citius opus imple-
ret. Vocans autem filium Salomonē , præcepit ei , ut suc-
cedens in regnū , templum ædificaret deo , dicens : quia cum vo-
lentem hoc facere prohibuisset deus , bellis & humano sangui-
ne sordidatum : & prædixisset , quia Salomon iunior filius eius
ædificaret templum : & quia ut hoc nomine uocaretur , nō ipse
tāquam pater prospexisset , sed deus , & promississet provin-
ciam Hebræorum eius tempore fore felicem , & non solum in
alijs bonis & pace , quod est omnium ualde præcipuum : sed &
bellorum atq; seditionum intestinarum futuram maximam li-
bertatem. Tu igitur , inquit , quando & ante natiuitatem à deo
rex fore monstratus es , enitere etiam in alijs eius prouidentie
dignus esse , & pius existere , simul et iustus & fortis : mandata
quoq; eius , & leges , quas nobis per Moysen tradidit , & tu cō-
serua , & alios nequaquam præuicari permittas. Templum
autē quod te regnāte ipse sibi præcepit fieri , deo reddere fisti-
nato : non pauescas magnitudinē operis , nec labore terrearis :
cuncta nanq; tibi ante meū obitum præparabo. Scito siquidē
auri talenta iam collecta decem milia , argenti uerō centū mi-
lia talentorum , ferri uerō & æris pondus , quod & numerum
posset excedere : præparaui lignorum et lapidum maximā co-
piam. Habes autē insuper hæc & qui lapides possint cedere ,
& fabricas instruere , multa milia uirorum : & si quid his de-
fuerit , adicere non moreris. Esto igitur optimus gubernator ,
deū habendo patronū. Præcepit autem & principibus popu-
li , quos fabricare præceperat , filium adiuuare : & bonis omni-
bus abundantes , circa dei uacare religionem , dicens , pro his
fruituros pace simul et quiete , quæ deus iustis et pijs omnibus
consuetus est recompensare. Aedificato siquidē templo , arcam
eum præcepit illic et sancta uasa recondere , dicens : quod ante
multum tempus , hoc templum habere debuerant , nisi patres

nostri deo inobedientes fuissent: cum deus utiq; sibi templum, postquam hanc terrā obtinuerant, edificari præceperit. Hæc itaq; ad principes suos Dauid & ad filium suum est locutus.

De Abisac Dauid iuncta, & Salomone rege instituto & inuncto, paratisq; impensis ad structuram templi.

CAPVT XV.

1. Reg. 1. **E**T cum iam esset senex, & corpore frigidus, ita ut propter ætatem sic algeret, ut neq; multis palliis coopertus calefieri posset: congregati medici, & consilium facientes, tractauerunt ut ex omni regione speciosa uirgo eligeretur, quæ cum eo dormiret: hoc ei contra frigus fore remedium, ut cum puella uirgo foueret. Ad quam rem una adolescentula in ciuitate reperta est, quæ mulieres pulchritudine sua cunctas excelleret nomine Abisac: quæ dormiens solummodo cum rege, calefaciebat eum. Rex autem ad rem Veneream, quæ iam senectute defecerat, & ad coitum mulieris non ualebat. Quartus igitur filius Dauid, iuuenis speciosus atq; procerus, ex muliere Agith ei natus, nomine Adonias, qui post Absalom fuerat procreatus, habens regnandi superbiam, dicebat amicis, quia ipsum oporteret in regnū succedere: fecitq; sibi currus multos & equites, & quinquaginta uiros sibi præcursores instituit. Quæ cum uideret pater, non corripuit eum, neque impetum uoluntatis eius prohibuit, donec cognosceret, pro qua causa talia cogitaret. Habuit autē Adonias huius rei cooperatores, principē militiæ Ioab, & Abiathar sacerdotem: cui solummodo resistebat Sadoch sacerdos, & propheta Nathan, & Banaias qui super corporis custodes fuerat, & Semeias amicus Dauid, & omnes uiri fortissimi. Cumq; præparasset Adonias coenam extra ciuitatem circa fontem, qui erat in horto regali, & omnes fratres præter Salomonem uocasset, nec non & principem militiæ Ioab, & Abiathar, & principes tribus Iuda: Sadoch

doch tantummodo sacerdotem, & Nathan prophetam, & Banaiam, & omnes diuersæ uoluntatis ad conuiuium non uocauit. Hoc autem matri Salomonis Bethsabæe Nathan propheta nunciauit, dicens: Adonias rex est, & Dauid hoc ignorat: deditq; ei consilium, ut saluaret se, & filium suum Salomonem: & ingressa ad Dauid sola, diceret ei, quia ipse quidem iurasset, post se regnaturum fore Salomonem, et quia Adonias iam teneret imperium. Qua regi loquente, propheta se afferuit ingressurum, & eius uerba suo testimonio confirmaturū. Credens autē his prophetæ uerbis Bethsabæe introiuit ad regem: & cum solenniter adorasset, silentio petito, omnia ei sicut propheta monuerat, explicauit: conuiuium Adoniæ, & uocatos ab eo Abiathar sacerdotem, & Ioab principem militiæ, & eius filios absque Salomone, et necessarios eius amicos uocatos insinuans: dicebatq; , quia omnis populus sustineret, quem rex ordinare uellet: rogans, ut haberet in animo, quia post mortem eius ille regnans, eam & eius filium unā perimeret. Cūq; adhuc loqueretur cum rege mulier, nunciauerunt ei, quia propheta Nathan eum uidere uellet. Rege iubente, ut ueniret, ingressus Nathan interrogauit, si ea die regem fecisset Adoniam, & ei principatum populi tradidisset, dicens eum splendidum ualde fecisse cōuiuium: & omnes regis filios præter Salomonem, ibidem inuitalisse, & principem militiæ Ioab: qui cum plausu nimio epulantes & lusu, æternum eius optabant efficere principatū: adiiciens, Neq; me, inquit, neq; sacerdotē Sadoch uocauit, nec Banaiam, qui supra corporis custodes erat positus: & iustū esse, ut omnes agnoscerent, si eius factum fuerit uoluntate. Hæc dicente Nathan, præcepit rex uocari Bethsabæe: paululū nāq; ē cubiculo discesserat, ingrediente prophetā. Cumq; uenisset mulier, rex ad eam: Iuro, inquit, tibi per deum nostrum excelsum, filium tuum Salomonem esse

regnaturum, sicut et primitus iam iuravi: et hunc super solium meum fore sessurum, et hoc hodie celebrandum. Cumque mulier adorasset eum, et longævam eius optasset uitam, Sadoch sacerdotem et Banaïam uocari præcepit. Quibus uenientibus, iussit, ut sumpto Nathan propheta, et armatis qui circa aulam regiam residebant, imponentes eius filium Salomonem in iumento regio, foras ciuitatem ducerent ad fontem, qui dicitur Gion: et ungentes oleo sancto, eum constituerent regem: et hoc Sadoch sacerdotem, et Nathan prophetam celebrare præcepit: sequentesque per mediam ciuitatem, tuba canerent, clamantes, in æternum uiuere regem Salomonem: et sedere in regio solio constituerent, ut agnosceret omnis populus, quod ei traditum à patre fuerit imperiū. Salomoni uero mandauit de regno, ut pie et iuste circa Hebræam gentem et tribum Iuda conuiueret. Cumque Banaïas optasset, ut esset deus Salomoni propitius, repente et insigniter, et nullam habentes moram, imposuerunt Salomonem in regiam mulam: educentesque eum extra urbem ad fontem, et oleo eum ungentes, introduxerunt eum rursus in ciuitatem, fauentes, et regnum eius longævum fieri deprecantes: deinde uenientes ad domum regiam, sedere fecerunt eum in solio regis. Tunc omnis populus mox conuersus ad epulas et magnam festiuitatem, letatus in calamis alijsque musicis organis, delectabatur exultans: ita ut diuersitate organorum, et melodia musica omnis terra et aer resonaret. Cumque sensissent clamorem Adonias et qui cum eo erant in conuiujs, turbati sunt: dicebatque Ioab, non sibi placere sonum tube quam audiebat. Dumque cunctis in conuiuio constitutis, nullus gustaret cibum, sed omnes diuersis cogitationibus inhererent, cucurrit ad eos sacerdotis Abiathar puer, nomine Ionathas. Cumque uidisset Adonias iuuenem, et dixisset boni eum nuncij fore portatorem, ille eis

pandit

pandit uniuersa de Salomone, & uoluntatē regis Dauid aper-
 ruit. Exiliens igitur mox ē conuiuio Adonias, & omnes qui
 uocati fuerant, singuli fugerunt. Metuens autem Adonias re-
 gem pro his quę fuerant gesta, supplex factus est ei. Et dum
 cornu altaris teneret, hoc fecisse nunciatum est Salomoni: &
 quia rogaret, ut ab eo acciperet iusiurandum, quia non habe-
 ret rex circa eum hutus facti memoriam, nec mali aliquid su-
 stineret: ille uerō mansuetē misit, temperanterq; agens, ab illo
 quidem delicto eum dimisit illesum, dicens: quod si conare-
 tur aliquid denuo nouitatis asserre, ipse sue punitonis autor
 existeret. Et mittens iureiurando prębito, euocauit eum. Qui
 dum uenisset, & adorasset, iussit eum ad domum propriam
 remeare, nihil de cetero metuentem: ut tamen bonum se pro
 sua utilitate maxime exhiberet, admonuit. Volens autem Da-
 uid ostendere totius populi regem se filium effecisse, conuoca-
 uit principes uniuersos in Hierosolymam, & sacerdotes &
 Leuitas: & dinumerans populum, inuenit ab anno tricesimo
 usq; in quinquagesimum existētes, triginta octo milia: ex qui-
 bus instituit curatores fabricę templi, uiginti tria milia: iani-
 tores autē domus dei quatuor milia: iudices autem populi &
 scribas eorum, sex milia: & totidem qui hymnos dicerēt deo,
 cantantes in organis quę Dauid, sicut prędiximus, instituit.
 Diuisit etiam eos per generationes, & segregans à tribu sa-
 cerdotes, inuenit eorū generationes uigintiquatuor: de domo
 quidem Eleazar sedecim, & de Ithamar octo: et pręcepit eis
 ut unaqueq; generatio ministraret deo per dies octo à sabbā-
 to usq; ad sabbatū: & ita omnium generationes sortē accipe-
 rēt, pręsentē Dauid & Sadoch & Abiathar sacerdotibus, &
 principibus uniuersis. Et prima quidē generatio conscendens
 scripta est prima, & secūda pariter & tertia, & consequēter,
 usq; ad uigesimam quartam: & diuisio hęc permansit usq; in

presentem diem. Fecit autem & de tribu Leuitarū partes viginti & quatuor, & sortiti eodem modo conscenderunt, utq; secundū modum sacerdotum, octo diebus ipsi qusq; ministrarent, instituit. Eos uerò qui erant de germine Mosi, eminentius honorauit. Fecit autem eos custodes thesaurorum dei, atq; nasorum, quæ reges deo dicare contingeret: iussitq; omnibus de tribu Leui simul & sacerdotibus, ut die noctuq; deo seruirent, sicut eis præceperat Moses. Post hæc autem omnē diuisit exercitum in cohortes duodecim cum ducibus suis et cetenarijs, & tribunis. Habebat uerò unaquæq; cohors uigintiquatuor milia uirorū, quos obseruare præcepit per tricenos dies à prima hora usq; ad nouissimam Salomonem regem cum mil lenarijs & centenarijs. Constituit autem iudicē uniuscuiusq; cohortis, quem bonum iudicauit & iustum, & tutores thesaurorum, & uitiū, & agrorū, aliosq; iumentorū, quorum nomina non credidi necessariū reminisci. Cumq; hæc singula prædicto modo distribuisset, conuocans in ecclesiam iudices Hebræorum, & principes tribuum, & duces cohortū, & qui in unoquoq; actu aut super possessionē regiam fuerant cōstituti, & stans in excelsiori folio rex ait: Fratres nosse uos uolo, quomodo templū deo ædificare deliberās, aurum multū præparauī, pariter & argentum, centum milia talentorū. Deus autem prohibuit me per Nathan prophetā propter bella quæ pro uobis gessi, ex inimicorū cædibus pollutam habentē dextram, ei templū ædificare: sed filium mihi successurū in regno, hoc implere præcepit. Nuncio itaq; quoniā dum pater noster Iacob duodecim filios habuisset, nostis Iudam fuisse regem, et meipsum cum sex fratres haberē, præpositū, et à deo recepisse regnum, & nullum fratrum meorum grauitè hoc tulisse: & ego depono meos filios, ut non in alterutros seditiones exerceant, Salomone regnum suscipiente: sed agnoscetes, quod
deus

deus cum elegit, ferant eum libenter ut dominum. Non enim grauis debet esse dei uoluntas, quando non extraneo seruiunt: sed magis latentur in fratrem honorem imperij possidentem, eiq; una participantes. Oro itaq; , ut promissiones dei perdurantur ad finem, et felicitas in cuncta prouincia seminetur: omniq; tempore teneatur, sicut eam sub rege Salomone est ipse pollicitus prebiturum. Erunt autem hæc firma, et terminum bonum habitura, si pium ac iustum, et custodem paternarum legum temetipsum o fili præbueris. Sin uero hæc non custodieris, mala te scito esse passurum. Rex autem dum hæc compleisset uerba, cessauit. Descriptionem uero et constitutionem ædificij templi omnibus uidentibus Salomoni tradidit, quemadmodum fundamenta domus et superiora eius, et quanta uel qualis latitudo et altitudo fieret, necnon et quanta uasa aurea uel argentea, quorum pondus ipse decreuit: monuitq; cum etiam suis sermonibus, ut omni instantia operi immineret, utq; principes et Leuitarum tribus cum eo pariter laborarent propter eius ætatem: et quia cum deus delegerit, qui et fabrica templi, et præsul esset imperij, facile illis et non ualde laboriosum ædificiū fore dicebat: cum ipse multa auri talenta, plurima uero argenti, et ligna, et fabrorū multitudinē et lapides cadentium præparasset: necnon et smaragdos, et alios lapides pretiosos: sed et tunc oblationis primitias faciēs, alia tria milia talentorū auri purissimi se prebiturum esse dicebat, ad adytum et ad currum dei faciendū, de quo et Cherubim essent, sub quibus constituerent arcam. Cumq; tacuisset Dauid, principibus et sacerdotibus atq; Leuitis multum studium oblationis habētibus, et promissiones claras et magnificas exhibentibus: quæ etiam sunt implete ab eis: oblata auri quidem talenta quinq; milia, et stateres decem milia, argenti uero talenta decem milia, ferri autem talenta multa milia. Sed

Et quicumq; pretiosos lapides habuit, obtulit, et inter thesau-
ros tradidit conseruandos, quorum agebat curam pronepos
Mosi Iabib. In his itaq; omnis populus exultabat. Sed et Da-
uid uidens studium et munificentiam procerum ac sacerdo-
tum et simul uniuersorum, deum benedicebat magna uoce,
patrem cum et genitorem omnium esse proclamans, sed et
opificem rerum humanarum et diuinarum, et quibus cum
ipse preposuisset presulem, simul et curatorem fecisset gene-
ris Hebræorum, et felicitatis eorum, quorū ei praeuerat prin-
cipatum. Inter hæc autem orans, et omni populo bona sem-
per exoptans, et Salomoni filio mentem sanam et iustam, et
in cunctis partibus uirtutem et incolumitatem, inquit ut etiam
populus benediceret deum. Illi uerò prostrati in terram, ado-
rauerunt: egeruntq; gratias Dauid pro omnibus quæ eo re-
gnante potiti sunt. Altera uerò die deo hostias celebrauit, ui-
tulos mille, et totidem arietes, et agnos mille, quos in holo-
caustis obtulerūt: sacrificauerūtq; pariter et pacificas, multa
milia ouium occidentes: et tota die rex festiuitatē habuit cum
omni populo. Sed et Salomonem secundo unxerunt oleo, re-
gemq; fecerunt, et Sadoch pontificem uniuersæ plebis, dedu-
centes ad regalia Salomonem, et fecerunt sedere in solio pa-
tris. Ab illo nanq; tempore ei cunctus populus seruebat.

Dauid moriturus instruit Salomonem.

C A P V T

XVI.

1. Reg. 2. **P**ost paululum uerò tempus Dauid ægritudine et senec-
tute confectus, sciens se moriturum, uocauit Salomonem
filium, et hæc ei locutus est: Ego quidem o fili iam ad uniuers-
orum debitum ad patres procedo meos, commune gradiens
iter omnium qui nunc sunt, quiq; futuri sunt: illuc pergens,
unde non licet ulterius remeare, et quæ in hac uita geruntur
agnoscere. Quapropter uiuens adhuc, et iuxta mortem con-
stitus

stitutus, ea te moneo, quæ dudum dixi suadens, ut sis quidem iustus circa subiectos, pius autē circa deum, qui tibi dedit imperium: atq; mandata serues, & leges, quas ad nos per Mo- sen ipse transmisit: & neq; gratia, neq; inimicitijs, neq; concupiscentia, neq; alia passione constrictus, has fortē contem- nas. Dei nanq; fauorem amittes, si legis præuicator fueris: & è diuerso prouidentiam eius in te conuerteris, si talis fueris, qualem esse decet rectorem imperij. Sed ego etiam deum exo- ro, ut genus nostrum, regnum tempore uniuerso possideat, nec altera domus Hebræorum habeat principatum, sed ut nos ipsi per secula eterna regnemus. Esto autem memor iniquitatis Ioab, qui per zelum occidit duos militie principes iustos & bonos, Abner filium Ner, & Amasam filium Iethra. Quorum mortem, ut fuerit uisum tibi, ulciscere: quoniam potior me atq; potentior existens Ioab, pœnam hactenus declinauit. Cōmen- do autem tibi & filios Berselai Galaaditis, quos in omni ho- nore & prouidentia conseruabis, hoc munus præstando mihi. Non enim eis initium benefaciendi confirmus, sed ea potius recompensamus: quia pater eorum mihi in fuga tempore mi- nistravit. Sed & Gere filium Semci de tribu Benjamin, qui multum mihi in fuga posito blasphemauit proficiscenti, & postea remeanti occurrit ad fluium Iordanis: & fidem acce- pit, quòd nihil mali tunc pateretur: nunc causam rationabi- lem requirens, in eum decenter ulciscere. Dumq; filium hæc monuisset, de omnibus rebus & amicis, & de his quos noue- rat pœna dignos, defunctus est: cū uixisset annis septuaginta. Ex quibus regnauit septē annis in Hebron super tribu Iuda, & menses sex: in Hierosolymis autem regnauit super pro- uinciā uniuersam, annis trigintatribus. Hic enim fuit uir opti- mus, & omni uirtute plenus, quā esse oportet in regibus, qui- bus tantarum gentium committitur salus: fortis, qualis non fuit

alius. Nam in certaminibus quæ propter subiectos habuit, pri-
 mus ad pericula properabat: laborare & pugnare milites in-
 nitans ipse operando potius, non sicut dominus imperando: ad
 intelligendum & considerandum de futuris, & dispensatione
 presentium nimis idoneus, castus, mansuetus, benignus circa
 eos qui in calamitatibus erant: iustus, & nimis humanus. In
 his autem quæ regibus præcipue conueniunt, in nullo penitus
 nisi circa uxorem Vriæ, magnitudine potestatis deliquit. Reli-
 quit autem & diuitias, quãtas nullus alius regum, neque He-
 bræorum, neq; gentium aliarum. Sepeliuit autem eum filius
 eius Salomon in Hierosolymis, decenter nimis, & alijs rebus
 quæ solent circa exequias regias ministrari, & multas diui-
 tias cum eo recondidit. Quarum magnitudinem ex his quæ di-
 cturus sum, poterit quilibet agnoscere. Post tempus enim an-
 norum mille & trecentorum Hyrcanus Pontifex, dum ciuitas
 obsideretur ab Antiocho rege, qui Pius cognominatus est, filio
 Demetrii, uolens ei dare pecunias, ut ab obsessione recederet,
 & exercitum suum auferret, non habens unde hoc adimple-
 ret, aperuit unum loculum sepulchrorum Dauid, & sublati
 exinde tribus milibus talentorum, partem dedit Antiocho, &
 ita anxietatem obsessionis amouit: sicut etiam in alijs indicabi-
 mus. Post hæc autem multo annorum tempore iam transacto,
 rursus Herodes rex alium loculum aperiens, plurimas
 exinde pecunias tulit. Nullus autem aliorum lo-
 culos regnum inuenit. Erant enim sub terra
 mechanico modo reconditi, ut ingredien-
 tibus in monumentum, nullatenus
 possent esse manifesti. Sed de
 his quidem hæc nos
 indicasse suf-
 ficiat.

FLAVII IOSE-

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicæ liber octauus.

Quomodo Salomon sumpfit de seditiosis supplicium pro ro-
bore regni. CAPVT I.

DAVID itaq; regis uirtutem, quantorumq; bonorum autor extiterit contribulibus suis, quantaq; bella pugnasq; gesserit et lōgæuus sit mortuus, in præcedenti declarauimus libro. Salomone uerò eius filio adhuc ætate iu-
uenculo, suscipiente regnum, quem adhuc uiuens pater domi-
num populi uniuersi uoluntate dei constituit, sedente eo uide-
licet in solio patris, omnis equidem populus sollemniter fuit,
ut assolet in regis initio, quatenus eius res optime gereretur,
et usq; ad senectutem feliciter permaneret in regno. Adonias
autem, qui eius etiā patre adhuc uiuente, tentauerat regni cul-
men inuadere, ingressus ad regis matrē Bethsabæ, eaq; humi-
liter salutata, requisitus ab ea, ut si pro aliqua petitione uenisse-
set, ediceret. promittēte se grata uolūtate conferre, ita loquutus
est: Nosti quidē et propter etatē, et populi uoluntatē regnū
fuisse meum: sed decreto dei ad Salomonē tuū filiū peruenisse:
me tamen amplecti profiteor, et grate seruire ei, et libenter
agere quæ iusta sunt. His dictis, pariter postulauit, ut apud fi-
lium suum eiusq; fratrem intercederet, eiq; suaderet, dari sibi
Abisac, quæ eius cum patre dormierat, uxore: dicens quia præ
senectute eam pater non agnouisset, sed adhuc uirgo persiste-
ret. Bethsabæ uerò et ministraturā se in hoc negotio studiose
promisit, et nuptias promereri propter utrunq; quia et rex
ei uellet aliqua præstare, et illa pro eo prona uoluntate depo-
scret. Adonias autē spe nuptiarum letus, abscessit. Salomonis
autem

autem mater repente perrexit ad filium, loquutura de quibus Adonia supplicanti promiserat. Et occurrere sibi filio, eamque complectente, quum deduxisset eam ad locum ubi solium erat regium constitutum, rex aliud solium a dextris matri iussit apponi. Quumque sedisset Bethsabec: Vnum, inquit, o fili munus mihi petenti concede, et nec uelis quasi difficile denegare, tristemque deserere. Cui Salomon, ut imperaret, quod uellet, ait: quia sanctum esset matri cuncta prebere: culpabat tamen petitionis eius initium, quia tanquam non habens firmissimam spem adeptionis, huiusmodi uerba proferret, et adhuc quicquam sibi negari metueret. Tunc illa rogabat, ut uirginem Abisag Adoniae fratri daret uxorem. Hoc uerbum rex iracunde suscipiens, dimisit quidem matrem, aicens: quoniam Adoniae causas nimis eminentes appeteret: et mirari se, quomodo non posceret etiam regnum, que quasi seniori Abisag dandam rogaret uxorem, qui potentes haberet amicos, Ioab principem militie, et Abiathar sacerdotem. Mittens autem Banaiam, qui erat super corporis custodes, fratrem Adoniam precepit occidi. Vocans autem et Abiathar sacerdotem, dixit ei: Dignum quidem mori hoc te liberat, quia et cum patre meo sepius laborasti, et arcam cum eo in hanc regionem uexisti: hoc autem tibi propono supplicium, eo quod fueris cum Adonia iunctus, eique consenseris, ut neque hic moreris, neque ad faciem meam ingrediaris: sed pergens ad patriam tuam, in agro degas: et hanc conuersationem dum uiuis, exerceas: quoniam peccasti, et non est iustum, te habere sacerdotium. Sic igitur domus Ithamar sacerdotij honore priuata est, propter predictam causam sicut Samuel Eli predixerat: transiuitque ad genus Phinees id est, ad Sadoch. De genere uero Phinees, tempore quo ad domum Ithamar sacerdotium transmigravit, Eli primo Pontificatum accipiente, isti descendisse noscuntur, qui sacerdotio sunt priuati:

priuati: Vochar filius Ioseph summi sacerdotis, huius autem
 filius Ionathan, Ionathan autem Mareoth, Mareoth Asophi,
 Asophi autem Achitobi, Achitobi autem Sadoch, qui primus
 sub Dauid rege sacerdos est factus. Ioab igitur princeps mili-
 tiæ peremptum audiens Adoniam, valde perterritus est. Erat
 enim eius amicus potius quàm Salomonis regis: & hoc pericu-
 lum propter illius fauorem non irrationabiliter suspicatus, fu-
 git ad altare, credens sibi cautelâ religionis interuētū ob pie-
 tatem regiam profuturam. Quod dum fuisset regi nunciatum,
 mittens Banaiam, cum iussit adduci, ut in eius iudicio satisfacere-
 ret. Ioab autem ait, non se relicturum sacrarium, sed ibi po-
 tius quàm in loco alio moriturum. Quod dum Banaias renun-
 ciasset regi, præcepit Salomon, ibi sicut uellet, caput eius ab-
 scindi: & hanc eum recipere poenā pro duobus militiæ prin-
 cipibus, quos indecēter occiderat, & eius cadauer sepeliri: ut
 peccata quæ gessit, eius nunquàm desererent genus: & à Ioab
 morte ipse, cuiusq; pater esset innoxius. Quod dum fecisset Ba-
 naias, ipse princeps militiæ totius exercitus cōstitutus est. Sa-
 doch autē solum fecit rex sacerdotem in locū Abiathar, quem
 remouit. Semei uerò præcepit, ut domum sibi edificaret in
 Hierosolymis, ibiq; maneret, & torrentem Cedron transgre-
 di non auderet: quòd si transscenderet, ultionem mortis incur-
 reret: super hanc autem cōminationem iurisiurandi eum reli-
 gione constrinxit. Semei autem hoc præcepto Salomonis gau-
 dere se dicens, atq; seruare, in super adiiciens iusiurandum, re-
 licta patria in Hierosolymis habitauit. Transactis autem an-
 nis tribus, audiens duos seruos, qui ei fugerant, in Geth com-
 morari, perrexit ut eos quæreretur. Quo cum eis reuertente, co-
 gnoscens rex, quia & mandatum eius & iusiurandum spre-
 uisset, grauiter hoc tulit: eoq; uecato: Tu, inquit, iurasti, non te
 me esse relicturum, neq; ab hac ciuitate ad aliam aliquatenus
 egressu

egressurum. Non ergo iurisiurandi effugies ultionem: sed etiā pro quibus patrem meū fugientem iniurijs affecisti, dabis nunc pœnas: ut cognoscas, quia nihil lucentur, qui non repente pro sua iniustitia puniuntur, sed omni tempore quo se putant nihil passuros, sine timore consistere, crescit eorum pœna, & causa maior efficitur: quia peccasse noscuntur. Tunc Banaias iussu regis Semei interemit.

De Salomonis uxore, sapientia, & iudicio primo inter meretrici-
ces prudentissimo.

CAPVT II.

QUumq; Salomon iam regnum haberet firmum, punitis omnibus inimicis, duxit uxorem filiam Pharaonis regis Aegyptiorum: & edificatis muris Hierosolymorū, multo potioribus atq; munitioribus quā primitus existebant, de cætero maxima pace gubernabat imperium, in nullo per inuentutem circa iustitiam legumq; custodiam, aut paternorum memoriam mandatorum minor existens: sed cuncta quæcunq; ætate prouecti sapientiaq; perfecti faciunt, cum integritate præcipua celebrabat: placuitq; ei, ut ueniens in Hebron, in altari æreo quod fecerat Moses, sacrificaret deo. Tūc itaq; nulle oues obtulit in holocaustum. Quod dum fecisset, præcipue uisus est placare deum, apparuitq; illi ea nocte per somnium, præcipiens, ut quedam sibi pro cultu pietatis peteret dona conferri. Salomon autem optima & eximia postulauit: quæ & deus gratè præberet, et homo utiliter perciperet. Non igitur aurum, non argentum, non alias diuitias, ut homo & inuenis, sibi dari deprecatus est: hæc enim apud multos sola putantur magna et dei dona præcipua esse, sed, Da mihi, inquit, mentem sanam, & prudentiam bonam, ut circa populum iustum possim uerumq; proferre iudicium. His petitionibus placata est diuinitas: & etiam alia cuncta quorum memoriam prece non fecerat, dare se dixit, id est, diuitias & gloriam, & de ini

de inimicis uictoriam, et prae omnibus intellectum et sapientiam qualem nullus alter hominum habuit, nec regum, nec priuatorum: seruaturumq; se etiam nepotibus eius imperium multo tempore promisit, si iuste uiueret, et ei obediret, patrisq; sui in optimis actionibus imitator existeret. Hae Salomon audiens dicta à domino, repente exiliuit à somno, et adorans eum, ad Hierosolymam remcauit, et ante tabernaculū sacrificijs celebratis, epulas uniuersis exhibuit. His itaq; diebus iudicium apud eum deductum est, cuius terminum erat inuenire difficile. Causam uerò unde lis prouenerat, necessarium iudicauit referre, ut legentibus et iurgij nota sit difficultas: et si tale aliquid emergerit, quasi ex imagine regij decreti, citò possint huiusmodi proferre sententiam. Duae ad eum mulieres socia conuersatione uenerunt: quarum una quae lesa uidebatur, prima coepit haec uerba proferre: Habitabamus, inquit, ò rex, ego et haec in una domo: contigit autem ambabus, ut una die eademq; hora pareremus: transacta iam tertia die, dormiens haec, super suum filium incubuit, et cum uolenter occidit: tollensq; meum, ad se contulit, et mortuū in ulnas meas dormientis apposuit. Mane factò, dum ubera porrigere uellem meo filio, meum quidem non reperi, huius autem mortuum adiacere mihi cognoui: et misera certius hoc turbataq; considerans, factum scelus aspexi. unde repetens meum filium et non recipiens, ad tuum domine remedium conuolauim. Dum enim sole simus, et nullū qui nos arguat metuamus, contemnens haec denegare persistit. His dictis, requisituit rex, quid allegare uellet et altera. Qua negante quod hoc fecisset, et dicente suum uiuere filium, et aduersariae suae fuisse defunctum, quū nullus posset huius rei inuenire iudicium: sed in eius discretionem omnium mens haereret, solus rex huius rei quaestionem inopinabiliter soluit. Iussit deferri et uiuum, et mortuum

tuum infantem, uocauitq; quendam armigerum, precipiens ut euaginato gladio, ambo diuiderentur infantes: ut utraq; medietatem, et eius qui mortuus fuerat, et qui uiuebat, acciperet. In hoc autem iudicio omnis quidem populus ignorans sententiam, deridebat, quasi ab adulescente rege prolatus. Inter hæc autem, uera matre proclamante ne hoc fieret, sed potius ut infantulus sociæ traderetur, sibi sufficere, ut tantum uiueret, eumq; uideret, licet alterius esse uideretur: cum è diuerso altera preparata esset ut diuisum uideret infantē, insuper ueram matrem tormentis affici postularet: cognoscens rex utriusq; uoces de uero corde prolatas, reclamanti quidem ne perimeretur infantulus, iussit filium redonari, ueram matrem eam esse cognoscens: alterius uerò malitiam accusauit, quæ necato proprio filio, etiam suæ amicæ natum uidere cupiebat extinctum. Hoc itaque magnum exemplum, et præcipuum sapientiæ et prudentiæ eius indicium populus credidit uniuersus: et ex illo tanquam diuinum habentem sensum, omnes suspiciebant.

1. Reg. 4. Isti siquidem principes militiæ et duces erant ei in omni prouincia. In tribu quidem Ephraim, Uri: in regione autem Bethlehem erat Doehis: Dorenses autem et maritimorum regionem Abinadas habuit sub potestate sua, duxitq; filiam Salomonis uxorem. Campus autem maximus erat sub Banaia filio Bachi, cui adiecta terra est ad Iordanem usq; protensa. Galaaditidem uerò et Gaulanitem usque ad Libanum montem, centum et sexaginta ciuitates maximas atque munitas habens sub se Gabiar, gubernabat eas. Achinadab autem totius Galilæe usque ad Sidonem curam habebat, et ipse habens uxorem filiam Salomonis nomine Bisima. Maritima uerò quæ circa Arcen ciuitatē posita sūt, habuit Banach: Sabach autem montem Taurum, et Carmelum, et inferiorem Galileam. Regionem autem usque ad Iordanem fluiuium consti

constitutam, Basan disponebat. Semei autem sors Beniamitidis erat iniuncta. Gaber autem habuit regionem positam trans Iordanem, & super omnes hos unus erat positus princeps. Mirabile itaq; incrementum habuit & populus Hebræorum & tribus Iuda, conuersi ad terræ culturam. Nam pace potiti, & ad bella, tumultusq; ulterius non abstracti, insuper & desideratam libertatem adepti, intemperantes erant circa substantias congregandas, & eas semper potius extendendas. Erant autem regi & alij duces, qui Syrorum terras & alienigenarum à fluuio Euphrate distentas usq; ad Aegyptum gubernabant, tributa colligentes ex eis gentibus. Inferebant & eius mensæ quotidianæ ad regale conuiuium simulæ coros triginta, farine sexaginta, boues saginatos decem, & de pascuis uiginti, agnos saginatos centum. Hæc omnia præter illa quæ de uenationibus capiebāt, id est, ceruos & bubalos, & uolatilia: sed & pisces quotidie ab alienigenis portabantur. Tantā uerò multitudinem curruiū habuit Salomon, ut quadraginta milia præsepia equorum subiugaliū essent, & præter hos duodecim milia equites: quorum medietas quidem regem in Hierosolymis obseruabat, reliqui uerò per uicos regiois dispersi, manebant. Idem uerò dux, cui cōmissa erat mensæ regalis expensa, etiam equis necessaria ministrabat, deuchēs hæc ad locum ubi rex ipse morabatur. Tantam itaq; Deus præbuit Salomoni sapientiam, ac prudentiam, ut etiam homines antiquos excelleret: & nec Aegyptiis qui sapientia omnibus disferre uidentur, comparatus, uel modicum minor esset, quorum utiq; multum nimis sapientiam præcedebat. Transcēdit autem sua sapientia etiam eos qui apud Hebræos tunc scientia clarere uidebantur, quorum nomina non præteribo. Erant autem Iethan, & Heman, & Chacad, & Darda filij Samad. Composuit autem & libros de canticis, & modulationibus quinque

et mille, et parabolarum et similitudinem fecit libros tria-
 milia: per unumquodq; enim arboris genus parabolam dixit,
 ab hyssopo usq; ad cedrum. Eodem modo et de iumentis, et
 de reliquis terrenis, necnon aquatilibus, et aërijs animalibus
 disputavit. Nullamq; naturā ignorabat, inexaminatamq; præ-
 terijt: sed de omnibus philosophatus est, et disciplinam pro-
 prietatum eorum eminenter exposuit. Præstitit autem ei Deus,
 ut etiam contra demones artem ad utilitatem hominū et eo-
 rum curas edisceret: et incantationes instituit, quibus ægritu-
 dines soleant mitigari. Modos etiam coniurationum, quibus
 obstricti demones ne denuo redeant, effugantur, inuenit: et
 hæc cura hætenus apud nos multum prævalere dinoscitur.
 Vidi etenim quendam Eleazarum de gente nostra, præsentem
 Vespasiano et eius filijs, et tribunis, alijsq; simul exercitu,
 curantem eos, qui à demonibus vexabantur. Modus autē me-
 dicinæ fuit huiusmodi. Intulit naribus eius qui à demonio ve-
 xabatur, anulum habentem subter signaculum radicem à Sa-
 lomone monstratam: deinde demoniū per nares odorantis ab-
 straxit, et repente cecidit homo. Postea coniuravit eum, iura-
 mentum obijciens Salomonis, ne ad eum denuo remearet, id
 est, cantica quæ ille composuit, edicens super eum. Volens au-
 tem satisfacere atq; probare præsentibus Eleazarus, hanc se
 habere uirtutem, ponebat ante eos, aut calicem aqua plenum,
 aut peluim: et demonio imperabat, ut egressus ab homine,
 hæc euerteret, et uidentibus præberet indicium, quod homi-
 nem reliquisset. Quo factō, sapientia Salomonis cunctis inno-
 tuit: propter quam ut omnes magnitudinem eius naturæ co-
 gnoscerent atq; religionem, et ut nullius rei uirtus de omni
 genere sub sole eum lateret, hæc dicere sum compulsus. Au-
 diens autem Hira rex Tyri, quia Salomon David patri suc-
 cessit in regnum, et ualde letatus, quia David eius erat ami-
 cus,

cus, misit ad eum salutans, & propter presentia bona cōgā-
dens. Destinavitq; ad eum denuo Salomon literas hęc habē-
tes: rex Salomon regi Hirā. Scito patrem meum voluisse Deo 3.Reg.5.
edificare templū, & bellis frequētib; fuisse prohibitum: non
enim primo desijt inimicos extinguere, donec eos tributarios
sibi met subiugaret. Ego uerò gratias ago Deo pro pace prę-
senti, propter cuius uacationem ei uolo edificare domū. Ipse
nanq; meo patri dixit, à me hanc esse edificandam. Quapro-
pter rogo, ut aliquos mitti iubeas cum meis ad montem Liba-
num, qui ligna secare possint: ad sectionem nanque sylvarum
Sidonij sunt doctiores nostris. Mercedem uerò quas decreue-
ris, ego incidentibus ligna prębebo. I legens autem Hirā hęc
epistolam, & in his, quę scripta fuerant delectatus, Salomoni
ita rescripsit: Rex Hirā regi Salomoni. Dignum est equidem,
ut benedicatur Deus, quia tibi paternū prębuit principatum
sapienti uiro, & omni uirtute pollenti: ego autē in his omni-
bus delectatus, quęcūq; mādasti, libentissimē ministrabo. In-
cidens enim ligna procera & multa, cedrina pariter & cy-
pressina, per meos ad mare destinabo: pręcipiens, ut ratibus
factis, nauigantes ad locum quemcunque uolueris, ea depo-
nant, ut tui hęc ad Hierosolymam deferant. Sed & tu pro
his prębe nobis frumenta, eò quòd horum nobis esse uideatur
inopia. Quapropter supplicamus in hoc te esse sollicitum.
Harum igitur epistolarum hactenus exempla seruantur non
in nostris solummodo libris, sed & apud Tyrios. Et si quis
hęc uoluerit integrē cognoscere, rogans custodem monu-
mentorum publicorum Tyrię ciuitatis, inueniet ea consona
horum, quę à nobis dicta sunt. Hęc itaq; dixi, uolēs lecturos
agnoscere, quia nil amplius extra ueritatem proferimus: ne-
que ex uerisimilibus quibusdam, aut fallacibus, aut dele-
tabilibus rebus hanc historiam componentes, examinatio-

nem quidem ficri declinamus, & ut nobis credatur, exigimus: imò in nullo potius hæc recipi deprecamur, nisi adhibita probatione, & manifestis indicijs ueritatem ipsius uirtutis aperiamus. Rex itaq; Salomon dum ei fuissent literæ Tyrii regis allatæ, eius uoluntatem & fauorem ualde laudauit, & ea quæ poposcerat, repensauit: misitq; singulis annis tritici triginta milia coros, & totidem olei batos. Batus autem capit sextarios septuaginta duos. Eandem uerò ei mensuram etiam uini præbebat. Amicitia siquidem Hira, & Salomonis ac potius largitates creuerunt, & iurauerunt hæc esse iugiter permanfuras. Rex autem indixit omni populo tributa triginta milia operariorum, quatenus opus præ multitudine sine labore cõstaret, diuisitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno mense in Libano monte, ut duobus mensibus remeantes ad propria, requiescerent, donec iterum illa uiginti milia definito tempore suum opus implerent. Ita contingebat ut quarto mense priores denuo ad laborem remearent. Super hos enim laboratores procurator institutus erat Aduram. Erant autem ex his quos reliquerat Dauid ad portandos lapides, aliamq; materiam, septuaginta milia uirorum, & eorū qui lapides incidebant octoginta milia, & eorum præpositi tria milia trecenti: uelociterq; secabant lapides eximios ad fundamenta templi, quos primitus poliebant & copulabant in montibus, & ad ciuitatem ita deferebant: fiebantq; hæc non solum à prouincialibus structoribus, sed etiam ab artificibus, quos miserat rex Hira.

Aedificatio templi, uasorum, & ornamentorum.

CAPVT III.

2. Reg. 6.

Cœpit autem Salomon ædificare templum anno quarto regni sui, mense secundo, quem Macedones Artemision uocant, Hebræi autem Hiar: anno quingentesimo secundo. filiorum

liorum Israël profectionis ex Aegypto. Post mille autem et viginti annos aduentus Abraham in Chananæam de Mesopotamia: à tempore uerò diluuij anno millesimo quadringentesimo quadregesimo: ab Adam autè protoplasto usq; ad ædificationem templi Salomonis præterierunt anni simul tria milia, centum et duo, qua tempestate cœpit ædificare templum. Tunc siquidem undecimum iam in regno Tyri Hira annum habuit. A Tyri uerò conditione usque ad ædificium templi, fuit tempus annorum quadraginta et ducentorum. Deposuit itaq; rex fundamenta templi nimia terræ profunditate, de lapidibus uel de fortissimis, et qui possent longo tempore permanere: quicq; constipati, sibiq; conferti, terræ pauimentum et fortitudo superædificati operis essent: et propter inferiorem sui fortitudinem, sine defectu impositam magnitudinem et prætiosam unâ pulchritudinem sustinerent: quæ utique fundamenta non minus pondus habitura erant, quam alia, quæ erāt tanta celsitudine et fastigio, quasi ad instar mundi, et ad magnificentiam fabricanda. Eleuauit itaq; templum usque ad cameram ex lapide albo cōstructum, cuius altitudo fuit sexaginta cubitorum, et longitudo tantundem, latitudo autem uiginti. Super hoc autem erat aliud ædificiū æqua mensura, ita ut esset omnis altitudo templi cubitorum centum uiginti: eratq; conuersum ad Orientem. Cuius uestibulum habebat longitudinem cubitorum uiginti, quantam et latitudo templi: latitudinem uerò cubitorum decem, in altitudinem surgens cubitis centum et uiginti. Aedificauit autem in circuitu templi triginta paruulas domus, quæ sui copulatione totum templi spatium extrinsecus ambiebant. Nam et ingressus earum ita fecit ad inuicem, ut ex alia intraretur ad aliam. Harum nanq; singule domus latitudinem quidem habebant quinque cubitorum, et tantundem longitudinis: alti-

tudinis uerò uiginti. Erant autem superædificate his aliæ, &
 rursus aliæ super eas æquales & mensuris, & numero, ita ut
 omnem altitudinem haberent proximè sicut domus inferior:
 superior namq; circumædificata non erat: experiebatq; eas ca-
 mera cedrina. & domibus quidem singulis erat hoc proprium
 & imputribile tegumētum: aliarum uerò erat tectum longis-
 simis in commune trabibus adopertum, & cuncta tegentibus:
 ita ut medij parietes ab eis trabibus constipati, firmiores exi-
 sterent. Cameras uerò quæ sub trabibus erāt, de lignis cissæm
 fecit, cælatis opere laqueario, auroq; uestitis. Parietes autem
 cedrinis tabulis exornauit, easq; pariter deaurauit, ut omne
 templum nimis effulgeret, & uultus ingredientium faceret au-
 ri lumine resplendere. Fabrica uerò totius templi multa arte
 confecta est de lapidibus politis, arteq; compositis, & nimis
 limpidè constitutis: ita ut neq; mallei, neq; alterius instrumen-
 ti fabrilis aliquod considerantibus appareret indicium: sed
 præter hunc usum omnis materia cōgruenter explicata uide-
 retur, ut naturali harmonia potius quàm ferramentorum cre-
 deretur necessitate confecta. Excogitauit autem rex ascensum
 superioris domus per latitudinem parietis efficere: non enim
 habuit ianuam grandem ad Orientem, sicut domus inferior:
 sed à lateribus erant ingressus ianuarum ualde paruarum. Ve-
 stijt autem templum intrinsecus de lignis cedrinis, uncinis for-
 tibus colligatis, quatenus hoc pro munimine & fortitudine
 magna cōstaret: diuisitq; templum in duas partes, ut interior
 quidem domus uiginti cubitorum adytum esset, quadraginta
 uerò cubiti, quæ à templo seccerneretur. In pariete uerò dini-
 dente adytum à reliquo templo, ianuas de cedro statuit, auro
 multo & diuersis historiæ cælaturis ornatas: suspenditq;
 ante eas uela ex magnis colorum floribus, id est, hyacinthi, &
 purpure, & coccini, & byssi mollissimi, splendidissimiq; con-
 texta

textu. Recondidit autem in adyto, quod erat latitudine cubitorum viginti, et totidem longitudine, duo Cherubim ex auro purissimo, habebantque utraq; altitudinem cubitorum quinq;. Duæ alæ erant uni Cherubim quinis cubitis extensæ. Quapropter non procul à semetipsis aberant, ita ut alis suis una tangeret parietem Australem: alia uero positum ad Aquilonem: alia uero alæ semetipsas contingentes, arcam quæ in medio posita erat, operiebant. Hæc uero duo Cherubim, nullus qualis fuerunt, dicere, uel coniecere potest. Strauit autem pauimentum templi petalis aureis: posuitque in porta templi ianuas secundum altitudinem parietis mensuratas, habentes latitudinem cubitorum viginti, easque pulcherrimè deaurauit: et ut breuiter dicam, nullam partem templi reliquit extrinsecus et intrinsecus, quæ non esset deaurata: operuitque similiter has etiã ianuas sicut interiores, uelis uarie decoratis. Porta uero uestibuli nihil habuit horum. Misit ergo rex Salomon ad Hiram, et ab eo accepit artificem nomine Chiram, habentem matrem ex genere Neptalim, et patrem Vriam generis Israëliti: hic totius quidem operis erat edoctus, præcipuè tamen artifex ad operandum aurum et argentum, et æs, per quem scilicet uniuersa pro uoluntate regis in templo sunt diuersis machinationibus adimpleta. Fecit autem is artifex Chiram duas columnas æreas cum canalibus, cauatione quatuor digitorum, quarum erat proceritas decem et octo cubitorum, et ambitus in circuitu duodecim cubitorum, et superposuit utrique columnæ capitellum fusilia liliata, altitudine cubitorum quinq;, super quas erant ærea retia facta, quæ operiebant lilia capitum columnarum, de quibus retibus pendeant bini ordines malogranatorum ducentorum. Harum siquidem columnarum, aliam quidè constituit in parte dextra ante portam in uestibulo templi, uocatamque eam thalamum Iachin, aliã uero in parte sinistra, quam

3. Reg. 7.

nominauit Booz. Fudit autē et mare æneum in schemate hemisphærij, quod opus æreum propter sui magnitudinē, mare uocatum est. Erat enim uelut cantharus ingēs, habebatq; eius diametrum, id est, ab angulo usq; ad alium angulum, cubitos decem, et crassitudo eius erat fusilis digitorum quatuor: habebatq; fundū in medio aluci sui loco, opere rotundū, * quinq; coronis explicitū. Huius diameter erat cubiti unius. Circumstabāt autē in hoc mari uituli duodecim, respiciētes singuli ad quatuor regiones uētorū: hoc est, tres uituli per unāquāq; regionē, quorū terga intus respiciebāt, et super eos hemisphærij incūbebat. Cuius hemisphærij rotunditas ad interiora tendebat, capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit autē decem cantharis bases æreas quadrāgulas, et uniuscuiusq; latitudo fuit cubitorum quinq;, longitudo quatuor, altitudo sex, conclusumq; est opus particulariter. Ita uerò ordinatū erat. Erāt columnæ quatuor quadrangulæ, per angulos stantes, latera basis ex utraq; parte in se habentes inserta: erantq; trinē diuisa: et singulus eorum locus habebat cælaturas suas, id est, alibi erat leo, alibi taurus, alibi aquila: et in columnellis similiter per latera erant huiusmodi cælaturæ, quasi crispantibus plectulis factæ, quarum altitudo fuit cubiti unius et dimidiij. Erat mirum uidere orbes rotarum, quemadmodum erant cælaturæ, basium iunctæ lateribus. Angulos uerò superiores concludebant humeris, expansis utique et manibus animalium: super quas sedebat fundus canthari reclinatus: id est, incumbens super manus aquilæ, uituli et leonis: quod opus erat sibi met ita coaptatum, ut naturaliter insertum quodammodo uideretur. Inter hæc autem erant et arbores cælaturæ palmarū. Huiusmodi ergo erant decem bases effectæ. Fecit autem ad hæc decem cantharos rotundos æreos, quorum singuli ferebant quadragenos coros, eratq; altitudo eorum quatuor cubito

* aliās; decem

cubitorum, & tantundem ab alterutris eorum labia recedebant: posuitq; hos decem cantharos super decem bases, quæ vocabantur Melchenoth, quinque cantharos statuens à parte sinistra templi, quæ erat ad Aquilonem, & totidem à latere lextro ad Australem partem, respicientes ad Orientem: quò etiam mare constituit aqua plenū: disposuitq; mare, ut ingredientes sacerdotes templum, in eo lauarent manus ac pedes, ascensuri scilicet ad altare: cantharos autem ad animalium interiora diluenda, simul & pedes eorū, quæ erant holocaustis imponenda. Fecit autem & altare æreum, cubitorum uiginti longitudine, & totidem latitudine, altitudine uerò decem, ad holocausta celebranda. Fecitq; eius uasa omnia ærea: in super & ollas, & caldarias, & trullas, & harpagones: & omnia operatus est ex ære, cuius splendor & pulchritudo similis erat auro. Obtulitq; rex multitudinē mensarum, & unam quidem ualde præcipuam auream, super quam ponebant panes Dei: & huic proximas decē milia altero modo factas: super quas uasa iacebant, id est, phialæ & pateræ, aureæ quidem decem milia, argenteæ uerò quadraginta milia. Fecitq; candelabra decem milia, secundum præcepta Moysi: ex quibus unū in templum recondidit, ut per diem luceret secundum legē: & mensam unam, super quam positi erant panes ad partem templi, respicientē ad Aquilonem, è diuerso positam candelabri, quod in Australi parte cōstituit. Aureum uerò altare inter hæc medium erat. Hæc enim omnia domus habuit quadraginta cubitorum ante uelū adyti, ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uasa uini fusilia octoginta milia, & phialas aureas decem milia, argenteas uerò duplici numero: pateras uerò aureas ad offerendam in eis simulam conspersam ad altare, octoginta milia: & argenteas duplici numero. Crateras autē in quibus simulā cum oleo fermentabant, aureas quidem quinquaginta milia,

argenteas uerò duplici numero. Mensuras autem similes eis quæ Mosaicæ uocabantur & asserones, aureas quidē uiginti milia, & argenteas dupliciter. Turibula uerò aurea quibus offertur incensum, uiginti milia: similiter & alia turibula, in quibus portabant à maiore altari ignem ad minus altare, quæ erat in templo, quinquaginta milia. Stolas autem sacerdotales pontificibus, cum his quæ pendebant ad pedes, & superhumerales & rationales, ex auro & gemis mille. Corona uerò in qua Deum Moses scripserat, una fuit: et ad hanc diem usq; permansit. Sacerdotales autē stolas ex bysso cōtextas, & zonas purpureas cum cingulis, decem milia, & tubas secundum præcepta Mosi ducenta milia. Item stolas Leuitarum hymnos dicentium, ex bysso ducenta milia: & instrumenta musica, & ad hymnos dicēdos adinuenta, quæ uocantur Nabra, & Cinnira, ex electro cōstituit quadraginta milia. Hæc enim omnia ad honorē Dei Salomon copiose & magnificē fabricatus est: in nullo parcus existens, sed circa ornamenta templi usus est præcipua largitate, quæ etiā in thesauris Dei recōdidit. Circūdedit autem templum per ambitum uniuersum, quod propria quidem lingua Gison, Latine uerò maceria seu cancellus nuncupatur, tribus cubitis erigens eius altitudinem, ut ab ingressu templi ceteros prohiberet, & solis sacerdotibus hoc licere significaret. Extrinsecus autē huius templi aliam ædificauit aulam, quadrangulo schemate factam, erigens maximas porticus atque latas, & portas excelsas & amplas per quatuor mundi partes in ea cōstituens: quarū singulæ ad unumquēq; uentum quatuor angulis attendebant, ubi ianuas aureas collocauit. In hoc ergo sacrarium, omnes populi quibus purgatio & obseruatio legitimum inierant, introibant. Si quidem mirabilis, & omni sermone præcipua fuit, & si dici potest, etiam cōtemplationem uisionis ipsius excedebat aula,

quæ

quæ foris erat. Magnas enim effodiens profunditates, quas propter infinitam celsitudinem non poterat aliquis sine terrore conficere: & erigens fabricas in quadringentis cubitis, earum altitudines æquales uertici montis, in quo templum edificabatur, effecit: & propterea aula quæ erat exterius sub diuo, facta erat æqualis cum templo. Circundedit autem porticibus hanc aulam, duplicibus columnis eas ex lapide naturali portantibus, quarum camera erat de cetro, & laquearibus exculptis: bases autem in his omnibus fecit argenteas.

De arca domini, & precibus Salomonis ad Deum
& hostijs.

CAP. IIII.

3. Reg. 8.

QUum hæc igitur opera & magnitudines, & decores ædificiorum, atq; sacrorum templi ministeriorum, rex Salomon septem annis expleffet, diuitiarum magnam faciens & uelocitatis ostensionem, ut quilibet inspiciens, omni tempore putaret expleri uix potuisse, quæ sic breuiter uisus est quantum ad operis templi magnitudinem terminasse: scripsit principibus & Hebræorum senioribus, iubens omnem populum ad Hierosolymam cōuenire, uisurum simul & templum, & Dei arcam ibidem portaturum. Quumq; nunciatum fuisset omnibus, ut ad Hierosolymam properarent, uix conuenerunt septimo mense, qui lingua patria Thesria, à Macedonibus Hyperberetæus appellatur. Eodem tempore etiam festiuitas cōcurrit Scenophegiæ, id est, positionis tabernaculorum, quæ satis apud Hebræos excelsa atq; præcipua est. Portantes itaq; arcam & tabernaculum, quod fixerat Moses, & omnia uasa ad ministerium sacrificiorum Dei constructa, introduxerunt in templum. Præcedebat autem eam cum hostijs & ipse rex, & populus uniuersus, & Leuitæ libaminibus & multo sacrificiorum sanguine iter totum implentes, & incensum infinitum

nitum, & hostiarum multitudinē portantes, ita ut omnis undique aēr impleteretur, & etiam longe consistentibus odor suavitatis occurreret, & agnoscerent aduentum Dei, & habitaculum secundum humanam opinionem crederent in nouam domum ei nuper dicatam esse faciendum. Nam neq; hymnos dicentes, neq; choros agentes, donec peruenirent ad templum, aliquo modo quieuerunt. hoc itaque modo arca migrata est. Quumq; iam eam in adytū oporteret induci, alia quidē plebs recessit: soli uerò sacerdotes qui portauerant eam, inter duo Cherubin collocauerūt, quæ eam suis alis complexa sunt. Sic enim erant ab artifice fabricata, ut arcā uelut quodam tabernaculo, aut cameratione protegerēt. Habuit autem arca nihil aliud, quàm duas tabulas lapideas, quæ decē uerba à Deo Moysi dicta in monte Sina, scripta retinebāt. Candelabrum uerò & mensam, & altare aureū statuerunt in tēplo, ante adytum in eisdem locis, in quibus & olim in tabernaculo posita erant: & quotidiana sacrificia ministrabant. Altare uerò æreum statuit ante templum cōtra ianuas, ita ut eis apertis, ad faciem essent uidentium sacrificia, & hostiarū maximæ opulentiæ: reliqua uerò uasa congregans intus in templo recondidit. Quumq; omniū sacerdotes circa arcā cōstituisent, egressi sunt: & repente non quidem metuenda, neq; qualis hyemali tēpore imbre plena solet nubes asistere, sed diffusa & temperata effluxit, & templum omne compleuit: & facies quidem sacerdotū obumbravit, ita ut se inuicē uidere non possent: mentibus autem omniū phantasiam quandam & opinionē præbuit, quasi Deus descendisset in templum, & libenter habitaret in eo. Tale quidem opinionem hanc omnes habuerunt. Rex autem Salomon de loco ubi sedebat exurgens, fecit ad Deum uerba, quæ diuinæ naturæ credidit esse decentia: Tibi, inquit, domine perpetuam domum, quam ipse fabricatus es, esse nouimus cælum

cœlum & terram, simul & mare : & quum tibi nequaquam
 hæc uniuersa sufficiant, hoc tuo nomini constitui templum, ut
 ex eo orationes ad te sacrificantes & immolantes, emitamus
 in aëra: & confidamus, quum nobis sis præsens, neq; à tuis se-
 dibus procul absis. Vt enim omnia uideas, & audias uniuersa,
 neq; à loco ubi nunc habitas, recedens, omnibus uicinus es:
 & unicuiq; nocte dieq; cogitāti semper asistis. Quumq; hæc
 dixisset ad Deū uerba, conuertit se ad populum, manifestans
 eis Dei potentiā & prouidentia eius: quod Dauid eius pater
 omnia futura, sicut iam multa prouenerant, & forent uentura
 reliqua, prædixisset, quod ipse quoq; nondum nato imposuit
 ei nomē, & quod templum ipse edificaturus esset, & primus
 post obitum patris regnaturus: & quū omnia secundū ipsius
 fierent prophetiā, supplicabat ut Deo benediceret uniuersi,
 & in nullo de eius promissionibus desperarent, quas pro eo-
 rum felicitate prædixerat, sed crederent hæc implenda ex his
 quæ fuerant iam transacta. Quumq; hæc dixisset ad populū,
 expansis manibus, ait: Operibus quidem impossibile est, ut ua-
 leant homines pro his quæ meruerint, Deo munera debita cō-
 pensare. Diuinitas enim nullius eget, & omnium rerū compen-
 satione superior est. In quo enim alijs animalibus per te domi-
 ne meliores sumus effecti, in eo tuam benedicimus maiestatem:
 & pro his quæ stirpi nostræ tribuisti pius, necessarium est
 gratias agere populum Hebræorū. Nullum enim alium magis
 optamus habere propitiū, & in eo tuā circa nos deuotionem
 cognoscimus per munera, quia per te est nobis uox quam ex
 aëre habemus, & per eum iterum nouimus ascendentem. Per
 hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc tēplo, quod
 ex inuisibili ad tantam gloriam prouexisti: deinde pro meipso
 cui omnia usq; ad præsentem diem, sicut à te prædicta sunt,
 condonasti. Supplico ergo decetero, ut mihi ministres que-
 cunq;

cunque Deum hominibus honoratis præbere possibile est: & nostram domum omnibus bonis adaugeas, sicut David meo patri & uiuenti, & circa obitum promissisti: & quomodo apud nos manebit regnum, & genus illius infinitis regum successionibus fiet honorabile. Hæc ergo nobis largire quæ sufficiant, meisq; filiis uirtutem quæ tibi sit grata, concede. Super hæc autē exoro, ut pars aliqua tui spiritus in hoc templo habitet, quatenus & in terra circa nos esse uidearis. Tibi siquidem habitatio parua est etiam omne cælum, & alueus qui sub eo est omnium existentium, non dicam hoc paruissimum templum, quod precor ut custodias ab omni uastatione bellorum, & tanquam propriæ possessioni seras auxiliū. Supplico pariter, ut si quando peccauerit populus tuus, deinde plaga quadam pessima peccato digna, à te terris illata fuerit, aut sterilitas, aut corruptio, aut fames, aut huiusmodi passio, quam tu iustè transgressoribus soles inferre, prouenerit, & congregatus ad hoc confugerit templū, rogando te ut à peste saluetur, exaudibilis ei effectus, uelut intus habitans, misericordiam præbeas, & à malo sue calamitatis euellas. Hoc auxilium non Hebræis solummodo à te rogo conferri præcantibus, sed etiam si à totius terræ finibus quidam aduenerint, aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint, exaudi clemens, & postulata cōcede. Sic etenim omnes agnoscunt quia tu quidem ipse à nobis tibi domum fieri uoluisti: nos autem non inhumani naturaliter sumus, quando non eos qui contribules non sunt, extraneos iudicamus, sed communiter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adesse suppliciter exoramus. Hæc dicens, iterum prostratus in terra, & diutius adorans Deum, post ista surrexit, & in templo obtulit hostias, & replēs illud sacrificijs, manifestè Deum uidit sacrificia gratè suscipientem. Ignis enim ex aëre descendens

ascendens omnibus uidentibus ad altare, hostias totas abripuit, & absumpsit. Hac igitur apparitione monstrata, populus quidem manifestationem hanc esse diuinæ habitationis in templo coniiciens, procidens adorauit in terra. Rex autem coepit benedicere Deum, cunctosq; ut hoc facerent adhortari, habentes iam circa se diuini fauoris indicium, ut quæ orarent, semper sibi ab illo talia prouenire scirent: & ut mentem suam puram ab omni malitia conseruarent ad iustitiam, diuinamq; culturam: & ad seruanda mandata, quæ per Moysen eis clementia diuina contulerat: quia sic foret felix gens Hebræorum, & totius generis humani beator. Rogabatq; pariter, ut in memoria haberent, quemadmodum bona præsentia conquississent, eaq; firmiter tenerent: & maiora & ampliora de cætero sustinerent. Non enim percepta hæc solummodo propter pietatem atque iustitiam, sed etiam obtinenda per hæc curarent: quia esset apud homines precipuum non tantum aliquid conquirere, quantum acquisita seruare, & nihil pro eorum amissione delinquere. Hæc ergo loquutus ad populum, dimisit ecclesiam, quum sacrificia celebrasset pro se & uniuersis Hebræis, id est, uitulos quidem uiginti duo milia, oues centum & uiginti milia. Tunc enim primum in templo sacrificia celebrata sunt, & in eo epulati sunt omnes Hebræi cum uxoribus suis & filiis. Insuper etiam & festiuitatem quæ uocatur Scenophegia, faciens, ante templum clarè nimis & magnificè diebus quatuordecim, rex cū omni populo pariter epulatus est. Quumq; hæc fuissent sufficienter exhibita, nihilq; deesset circa pietatis diuinæ culturam, dimittente rege, singuli ad propria remearunt: agentes gratias regi propter prouidentiam quam habuisset, & opera quæ fecisset: & orantes Deum, ut eis regem præberet longæuo tempore Salomonem: agebantq;

bantq; reuerentes cum gaudio suum iter, & cum delectatione hymnos decantantes, ita ut ea iucunditate sine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum arcam induxissent in templum, eiusq; magnitudinem uidissent pulchritudinemq;, sacrificijs maximis festiuitatibus impartitis, ad suas ciuitates singuli sunt
 3.Reg.9. regressi. Apparuit igitur regi per somniũ Deus, significans, quod eius exaudisset orationes, & quod conseruaret tẽplum, & in eo semper habitaret: nepotibus scilicet eius & omni multitudine faciẽtibus iustitiam: ipsumq; primum, si in patris sui monitis permaneret, ad excellentiam & infinitum cumulum felicitatis asseruit uehẽdum: & regnaturos semper in ea prouincia ex eius esse genere principes, & de tribu Iuda: Si uerò mandata eius contemneret, obliuioniq; mandaret, & peregrinos imitatus coleret Deos, esset radicitus abscondendus: & neq; reliquias ex eius genere mansuras, sed nec Israël ulterius nominandos, populumq; terra, quam patribus eorũ dederat, & multis iustificationibus esse priuadum: multisq; bellis & malis exterminatos, & à terra quam eorum patribus prębuit eiectos, incolas alienę terrę esse præciperet: templum quoq; nunc ædificatũ incendendum diripiendumq; contraderet inimicis, sed & ciuitates hostiũ manibus subuertendas: & eorum ærumnas faceret fabularũ relatione dignissimas, & propter magnitudinem nimie infelicitatis incredulas: ita ut uicini eorum audientes mirarentur calamitates, & causas inquirentes pro quibus Hebręi tali odio haberentur à Deo, qui primitus ab eo fuerint ad tantę glorię atq; diuitiarum culmen euecti, ab his qui relinquerẽtur audirent, quia pro peccatis & pręuaricationibus legum paternarũ talia pertulissent. Hęc enim ei per somnium Deum dixisse conscriptum est.

De regia Salomonis extructa, & ænigmati.

C A P V T

V.

Post

Post templi uerò fabricam, quam prædiximus septem annis fuisse perfectam, ædificium domuum regaliū construere cœpit, quod tredecim annis uix implcuit. Non enim huiusmodi erat seruēs studium sicut in templum. Sed illud licet esset quidem grande, & operatione mirabile, & cunctis simul inopinabile, cooperāte Deo cui fiebat, terminum in his annis accepit. Regiæ uerò domus multum templi dignitate minores erant, cum neq; materia tanto tempore aut largitatis fuisset opulentia preparata, & eò quòd regum habitatio, & non quasi Dei futura, tardius esset effecta. Hæc quidem secundum felicitatē Hebraicæ religionis, ac merito regis ædificata sunt: quorum totam expositionem & ordinem dicere necessarium est, ut ex hoc omnes conijciant magnitudinem, cum legentes uiderint huius rei descriptionem: Erat magna nimis basilica & pulchra: hæc; innumera columnarū multitudine portabatur: quam ad iudicia rerumq; cognitiones distribuit, ut posset capere populi multitudinem ad iudicia uenientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorū centum, latitudinis uerò quinquaginta, altitudinis autē triginta: columnasq; quadrāgulatas omnes habebat: tegebaturq; cedro opere Corinthio, phialis æqualibus, et scutulis mira arte calatis: eratq; robusta, & uarijs decoribus exornata. Item alia erat basilica in medio totius amplitudinis constituta, habens latitudinē cubitorum triginta, & contra templum ualidis columnis extensum: eratq; in ea solium ualde decorum, in quo sedens rex iudicia proferebat. Huic erat iuncta alia quoq; reginæ basilica, & reliqua habitacula & sedilia, ubi post causas explicatas residebunt, strata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidē ædificauit ex marmoribus decem cubitorū, alia uerò tabulis uestita sectilibus & preciosissimis, exornauit secundum decus tēporum, & miraculum habitationū regaliū, cuius pulchritudo

tribus ordinibus opere intexta Assyrio. Quarta uerò pars celaturis ornata, miraculum artis uidentibus offerebat. Erantq; illic sculptæ arbores, et uniuersa poma, quasi in ramis et ex eis pendentibus folijs obumbrata, ita ut propter miraculum subtilitatis agitari quodammodo putarentur: alia uerò pars dealbata erat, et uarijs depicta coloribus. Aedificauit autem super hæc domus alias epularum, porticus ualde protensas, in domo regali positas, inter quas unā fecit omnino præclaram ad regum cōuiuia necessariam, et undiq; deauratam: necnon et omnia alia uasa quæcunq; sunt epulis opportuna, fecit ex auro. Difficile nanq; est enumerare magnitudinem et uarietatem domorum aularumq; regaliū, quanta erāt magna, et quanta harum inferiora, et quanta sub terra quæ uideri non poterant: necnon et pulchritudinem solariorum et uiridatiorum, quæ erant facta delectabiliter ad aspectū, quo exusta corpora possent ab æstus ardore refugere. Et ut breuiter dicam, totam regiam domum, ex albo lapide, et cedro, et auro et argento splendide nimis et opulentissimè instruxit. Cameras et parietes uestiuit auro, et eo modo quo Dei tēplum resplēdentes exhibuit. Fecit et ex ebore solium magnitudine nimis eximū, et celatum schemate tribunalis: habebatq; sex gradus, et in singulis eorum ex utraq; parte duo leones stabant, et in superioribus gradibus alij totidem: in reclinatione uerò manus erant portantes regem: eratq; ipsa reclinatio in uitulo respiciēte post tergum, et ex omni parte tribunal auro circumdatum. Hæc Salomon uiginti annis aedificauit. Cui multum aurum et argētum Tyri rex Hira ad edificiū contulit: et insuper ligna cedrina et cypressina, quem Salomon quoq; niagnis cōpensationibus redonauit, mittens ei per singulos annos triticum, uinum, et oleum, quibus maximè indigebat rebus, eò quòd habitaret in insula, sicut prædiximus.

Ad hæc

Ad hæc autem & ciuitates Galilææ regionis uiginti numero, 3.Reg.9. non procul à Tyro positas condonauit. Quas dum circuiisset atq; considerasset, displicuissetq; ei donū, nātens ad Salomonem dixit se ciuitatibus non egere, & ex tunc hæ appellatæ sunt terra Chabulan. Chabulan etenim interpretatum lingua Phœnicia, displicere significat. Misit itaq; prædictus rex Hira ad regem Salomonem, rogans cum, ut quædam sophismata & uerba parabolarū quæ ei direxerat aperiret, & quæstionum difficultates absolueret. Qui cum esset astutus & intelligens, nihil horū ignorans, sed in omnibus ratione præualens, & eorum causas agnoscens, omnes obscuritates earū perduxit ad lumen. Meminit autem horum duorum regum & Menander, qui ex Phœnicia lingua antiquitates Sidoniorum in uocem cōuertit Græcam, ita dicens: Moriente autē Abybalo, successit in eius regnum filius eius Hira, qui dum uixisset annis quinquaginta tribus, regnauit triginta quatuor. Hic effodit amplum terræ spatium, & auream columnam, quæ est in Iouis templo, dicauit: insuper & lignorum materiā à monte Libano incidit ad tecta templorum, & destruens antiqua sacraria templum ædificauit Herculis & Hastartæ, & primum Herculi hoc erexit mense Piritio, & contra Eucheos tributa non reddentes egit exercitum: eisq; sibi subiectis denuo remeauit. Huius temporibus erat Abdemonis filius iuenculus, qui semper propositiones, quas imperasset Hierosolymorum rex, euincebat. Meminit autē etiam Dios historiographus ita dicens: Abybalo moriente filius eius Hira successit. Hic partem ciuitatis positam ad Oriētem diruit, & maiore urbē effecit: & Olympici Iouis tēplum destruens, mediū locum ciuitati coniunxit: & aureis anathematibus exornauit: ascēdensq; in montem Libanum, syluam maximam ad sacrorum secuit ædificia. Adiecitq; ad hæc, regem Hierosolymorum Salomo-

nem misisse ad Hiram Tyri regē figuras quasdam, et petisse ab eo solutionem, ita. ut si non posset dissolvere, soluenti pecunias daret. Cumq; sciretur Hira non posse se illas solvere, multaq; foret pecuniarum detrimenta passurus, per Abdimum quendam Tyrium quæ proposita fuerant soluta sunt: et alia ab eo proposita quæ si Salomon non solueret. Hira regi pecunias multas daret. Et hæc quidem Dios sic dixit. Cumq; rex Salomō uideret muros pro munimine turribus indigere, aliq; tutione (nam secundum ciuitatis meritum oportebat etiam copiosam firmitatem esse murorum) hæc effecit, et turribus præcipuis ciuitatem circumdedit.

Urbes egiptiæ à Salomone conditæ: & quare omnes penè Aegyptiorum reges usq; ad iocērū Salomonis Pharaones dicti sunt: & quomodo Chanaanos in seruitutem redegit: deq; regina Aegypti & Aethiopiz, quæ multis muneribus, sapientiam eius mirata. Salomonem donauit.

CAP. VI.

3. Reg. 9.

CONSTRUXIT autem et ciuitates, inter præcipuas urbes annumerandas, Asor, et Magedon, et terram Gazarim: quæ cū fuisset in regione Palæstinorum, Pharaō rex Aegypti castrametatus, et obsidēs eam cepit, et omnes eius habitatores occidit, eamq; subuertit, deditq; eam postea dono suæ filiæ Salomonis uxori. Quapropter edificauit eam rex, cū esset natura munita, et ad bella temporumq; motus utiliter opportuna. Non procul ab hac duas alias edificauit urbes, quarum una uocabatur Bitthora, altera uocabatur Balath. Ultra has autem fecit et alias ad uoluptatem et epulas opportunas: et rerum temperamenti, pomorumq; fertilitate, et aquarum frigidissimarum poculis abundantes. Pergens enim et in desertum superioris Syriæ, eamq; capiens, constituit ibi maximā ciuitatē, duorum dierū itinere à Syria superiore distantem, ab Euphrate uerò unius, et à maxima Babylone sex

sex mansionibus procul extantē. Vt autem hæc ciuitas à partibus habitabilibus Syriæ ita distet, hæc causa est, ed quòd in inferiori terra aqua nusquam inueniatur, in illo autem loco solummodo fontes & putei abundant. Hanc itaq; ædificans ciuitatem, & muris eminentibus eam circumtegens, Thadamor appellauit: & hætenus apud Syros ita dicebatur, quā Græci Palmiram uocant. Hæc itaq; Salomon rex illo tēpore agebat. Propter eos autem qui querunt, quomodo omnes Aegyptiorum reges à Mineo qui Memphim ædificauit, & ante multos annos fuit, quā noster progenitor Abraham, dum inter hæc usque ad Salomonem mille & triginta anni transierint: Pharaones uocati sunt à quodam rege Pharaone, qui post priores his temporibus imperauit: Pharaonū uocabulū assumens explanare hoc necessarium iudicauit: ut & caliginē eorum ignorationis auferam, & causam huius nominis declarare contendam. Pharaon nomen secundum Aegyptios significat regem. Reor autem eos ab infantia alijs quidē nominibus appellatos: inuenientes autem ad regnum, hos quod lingua patriæ significaret imperium eos fuisse participatos. Nam & Alexandriæ reges cum primitus alijs nominibus uocarentur, uenientes ad regnum uocati sunt Ptolemæi, & Romanorum imperatores à natiuitate alijs uocati nominibus, Cæsares appellantur: cum potestas & principatus eis nomē imponat, & non in ijsdem permaneāt appellationibus, quas à genitoribus suis primum susceperunt. Puto siquidē & Herodotum Halicarnasseum propterea post Mineum, qui Memphim ædificauit, dixisse trecentos & triginta fuisse reges Aegyptiorum: & nequaquam eorum nomina declarasse, quia Pharaon omnes communiter appellauit. Nam post horum obitum regnantis mulieres uocabulum posuit, nomine Nicaulam eam uocitatam fuisse declarans: quia masculi quidem reges Pha-

raoth appellationem habere poterant, formina uerò nequaquam, & propterea naturale huius nomen edixit. Ego autem & in libris nostrae prouinciæ reperi, quòd post Pharaoth socerum Salomonis, nullus rex Aegyptiorum hoc uocabulo nuncupatus est: & quòd postea uenit ad Salomonem mulier quam prædixi, Aegypti Aethiopiaq; regina: de qua non post multum denuo referemus. Horum uerò ideo nunc memini, ut ostēderetur, quia nostri libri & Aegyptiorū de multis rebus concordare noscuntur. Rex itaq; Salomon Chananæos qui in monte Libano morabantur usq; ad ciuitatem Amathi, inobedientes subdidit, & tributa eis imposuit, & ut ei ministrarēt ac seruire opus efficerent, & agriculturam exhiberent, ex his quosdam annis singulis eligebat, quia nullus tunc seruebat Hebræorū. Non enim erat rationabile, ut cū Deus eis multa milia gentiū subdidisset, & ex eis oporteret eos habere seruitia, ipsi in hoc schemate permanerent: quando omnes armati equis & curribus militarent, potius quàm seruitia peragerēt. Chananæis autem quos ad sua ministeria tulerat, constituit principes quingentos & quinquaginta: qui super eos omnem à rege potestatem perceperant, ut eos docerent opera negotij sui, in quibus necessaria esse uiderentur. Fecit autē rex etiam multas naues in sinu Aegyptiaco maris Rubri, in quodam loco qui Afiongaber appellatur, non procul à ciuitate Elana, quæ nūc Beronice uocatur. Hæc enim regio fuit primitus Iudeorum. Habuit autem ad edificandas naues beneficia regis Hiræ. Ipse namq; ei & multos uiros gubernatores, & in marinis rebus edoctos misit: quos iussit nauigare cū dispensatoribus suis ad locū qui olim Opbyra, nunc Terra aurea nuncupatur (est autē in India) ut aurum deferrent: & colligētes quadringenta talenta, ad regem denuo sunt reuersi. Igitur reginam Aegypti & Aethiopia sapientia plenā, & alijs ualde mirandam

mirandam, audientem crebrò Salomonis uirtutē atq; prudentiam, & habentem desiderium eius multum, & eorū, quæ illi de rege quotidie dicebātur, ad semetipsam adduxit: ut experimento ei & nō auditu potius satisfacere posset: quādo opinio mendax sepius inuenitur, & pro referētis narratione suscipitur. Cum ergo ad eum uenire noluiſſet, ut in præſenti ſapientiæ eius experimēta perciperet, ſtudiuit etiam quæſtiones proferre, & earum ſolutiones exigere. Venit ergo Hieroſolymam cū magna gloria, & apparatu multo diuitiarū, cum auro & aromatibus & lapidibus pretioſis: eamq; rex grātē ſuſcepit: & circa eam in omnibus extitit largiſſimus: & propoſitiones ſophiſmatū intellectu ſuo cōcipiens, uelocius quā ſperari poterat, ſoluebat. Cuius illa ſapiētiam ita ſe tranſcendentem, & potiorem quā audierat agnoſcens, uehementer obſtupeſcebat: & maximē culmina domorum regalium mirabatur: earumq; pulchritudine mira & magnitudine delectabatur egregia: nihilominus & diſpoſitione uaria fabricarū, in qua multam regis prudentiam, aſtutiamq; cernebat: plus tamē eam obſtupeſcere faciebat domus quæ ſylua Libani uocabatur, & quotidianarum opulentia cœnarum: & apparatus eius, & miniſterium: & uestes miniſtrantiū, eorumq; decens circa ſuum officiū diſciplina: præcipuē tamen ſacrificia quæ quotidie Deo celebrabātur, & ſacerdotū circa hæc miniſterium, nec non Leuitarum maxima diligētia. Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur. Et cum non poſſet tacere miracula quæ uidebat, uerbis uoluntatem ſui cordis aperuit, dicens ad regē, quibus ſuam mentem uictam eſſe monſtrauit: Cuncta, inquit, ô rex quæ per auditum ueniunt ad notitiam, cum quadam incredulitate ſeu dubitatione ſuſcipiuntur: tuorum uerò bonorū quæ & ipſe in te poſides, hoc eſt, ſapientiam & prudentiam, & quæ tibi præſtantur ex regno, nō eſt

mendax fama, sed uera, licet multo minor, quam in presenti cōspicio. Nam opinio aliquid auribus suadere nititur: dignitas uerò rerum nō ita fieri nota, sicut aspectu & ipsa presentia comprobatur. Ego siquidem neque his quæ nunciabantur propter multitudinē & magnitudinē credens, multa potiora conspexi: & beatū iudico populum Hebræorū, seruosq; tuos pariter & amicos, qui quotidie tuo uultu fruuntur, & sapientiam audire promerētur. Quis etiam nō benedicat Deū, sic hanc diligentem prouinciam & eius habitatores, ut te ad regni culmen eueheret? Ostendens autem post hæc uerba quemadmodum eius regis habuisset affectum, etiā muneribus aperuit sue mentis indicium. Viginti namq; auri talenta regi dedit, & aromatu innumeram multitudinem, & lapides preciosos. Dicunt autē quòd & radicem balsami, quam hactenus fert nostra prouincia, ipsa dederit regi. Cui etiam ē diuerso Salomon bona multa donauit, & maximē quæ ipsa desideranter eligeret: nihilq; fuit, quod postulanti non præberet: promiūq; dabat, quæ illa peteret, quàm quæ ipse offerret: eamq; sue largitatis munere præcurrebat. Regina siquidem Aegyptiorum & Aethiopiæ dans rursumq; dona recipiens, quæ prædiximus, ad propria remeauit.

De diuitiis Salomonis & concubinis regis, diuisioneq;
regni.

CAP. VII.

1. Reg. 10. **E**odem uerò tempore delati sunt regi de terra quæ uocatur aurea, lapides preciosi, & ligna pinea, quibus usus est ad fortitudinē templi, domumq; regalium, & instrumentorum musicorū, fecitq; ex eis citharas, & nabras, ut dicerent Deo hymnū Leuitæ. Omnium uerò rerum quæ fuerunt quocunq; tempore regi delatæ, præcipua fuerunt ea quæ illo die deuecta sunt, magnitudine & pulchritudine. Nullus igitur arbitretur, quòd ligna pinea, quæ nunc propter pretia uendenti um

dentium sic appellantur, illis uicina sint: illa siquidem uisione rotunda quasi pinea sunt, sed ista multò candidiora, et ualde fulgentia. Hoc autem dixi, ut nullus naturam ueræ pinus ignoret. Quia uerò propter utilitatem regis eius memoriam fecimus, opportunū etiam indicauimus, significare allati auri illo tempore quantitatem, quod fuit pondere talenta sexcenta sexagintasex, non reputatis eis quæ negotiatores emerāt: neque quod dono Arabiæ toparchæ, regesque mittebant. Conflauit ergo aurum, ut ducentas lanceas faceret, quæ siclos sexcentos haberent. Fecit et scuta trecenta, unoquoque habente auri minas tres: posuitque ea in domum, quæ sylua Libani uocabatur: necnon et pocula ex auro, et lapidibus pretiosis ad conuiuia necessaria præparauit. Dumque uno præcipuo artificē hæc fecisset, ut etiam alia uasorū opera largitate auri faceret, exquisiuit. Non enim aurum aut argentū uendebatur, aut emebatur: sed multe fuere naues, quas rex in mari Tarsico constituit, ut interiora gentium penetrarent, et comparatum aurum, argentumque regi deferrent, necnon et elephantes Aethiopas, et similes. Nauigationem uerò euntes, et redeuntes tribus annis implebant. Tunc enim regis illustris opinio omnes in circuitu provincias circuibat, uirtutē eius et sapientiam undique diuulgans, ita ut omnes undique reges desiderarēt aspectum eius, propter incredulitatem rerum, quæ de eo referebantur: magnisque muneribus suum circa eum studiū demonstrabant. Mittebant itaque ei uasa aurea, et argentea, uestesque purpureas, et aromatum genera multa, et currus, et equos, et onerigeras mulas, quæ uirtute et pulchritudine regi placerent: ita ut curribus, et equis pristinis ex his, qui dirigebantur, accresceret curruum numerus quadringentorum: erant enim primitus mille: et item equi duo milia, cum primitus fuissent uiginti milia. Nutriebantur autem, ut essent pulchri, pa-

riter et currages, et comparatione facta, nec decetiores alij, nec uelociores inuenirentur. Exornabantur autem et ascensores eorum, primum decora iuuentute florescentes, habentesque magnam proceritatem, et satis alios excedentes: longamque diffundentes in equorum sessione caesariem, ex purpura Tyria ueste circumamicti, aurique tinctura quotidie in suis comis adiacientes, ut eorum capita percussa sole, auro radiante fulgeret. His circa cum armatis existentibus, arcusque feretibus, rex uectus in curru, et alba ueste circumamictus, solitus erat exire ad quendam locum, qui ab Hierosolymis duobus schoenis abest, uocaturque Itham, hortus aquarum rigationibus gratus et locuples. Huc ergo causa delectationis rex egrediebatur, circa res omnes maximam providentia et studio semper utens, et ubique cultus ac decorus existens: neque uiarum desidia habuit, sed regias, quae ad Hierosolymam duceret, lapide nigro strauit: ut etiam ambulantibus non possent esse difficiles: ut ostenderent diuitiarum et imperij dignitatem. Diuidens autem currus, et disponens, ut singulis ciuitatibus certus eorum numerus esset, paucos quidem circa se retinuit: urbes autem ubi dispersi sunt, ciuitates curruum nominauit. Argenti uero tantam multitudinem fecit rex in Hierosolymis abundare, quanta erat et lapidum. Sed et lignis cedrinis, quae primo non fuerant, sicut arboribus mori, campos Iudaeae ita compleuit. Iussit autem et negotiatoribus commercia ex Aegypto deferentibus, ut uenderent ei currum cum duobus equis, drachmis argenti sexcentis, quos ipse regibus Syriae, et trans Euphratem habitantibus destinabat. Qui dum fuisset omnium regum gloriosissimus atque religiosissimus, et prudentia, et diuitijs excelleret omnes, qui ante cum Hebraeorum tenuerant principatum, non in his usque ad terminum uitae suae permansit: quando relinquens custodiam solennitatum paternarum, non secundum similes actus re-

rum,

rum, quas de David prædiximus, cōuersatus est: sed circa mulieres, & Venerem captus, & per intemperantiam turpiter exardescens, non prouincialium solummodo delectationē habuit fœminarum, sed etiā multas ex alienigenis gentibus duxit uxores: Sidonias, Tyrias, Ammonitidas, & Idumeas: legesq; præuaricatus est Mosaicas, quibus ille cōtradixit alienigenis mulieribus Hebræos non debere misceri: & Deos earum coepit colere, ut mulieribus, carūq; amorī placeret: cū legislator prædixisset, ne Hebræus alienigenæ regionis uxores duceret: ne forte illarū solēnitatibus mixtus, et Deos illarū coleret, & à ueneratione proprii Dei pariter se abstineret. Sed hæc quidē despexit Salomon, irrationabili amorī constrictus: & ducens uxores principū, insigniumq; uirorū filias numero septuaginta, & trecentas concubinas: super has autem & filiam regis Aegyptiorum: repentē ab his captus est, ita ut earū sectaretur quoq; culturas. Et ideo cogeatur fauoris sui eis præbere & dilectionis indicia, ut more earum patriæ uiueret: & quæ illis essent grata, compleret. Aetate siquidem procedente, & ratione pariter propter tempus infirmante, cū iam non posset studia patria retinere, Deum propriū abiecit: & Deos uxorum iugiter honorabat: sed etiam ante hæc peccauerat, & circa legum custodiam iam deceptus fuerat, quando boum æneorum similitudines fecit, quos mari subiecit, & leonum, quos in suo solio regali decoris causa disposuit. Non enim hæc facere fas erat. dum optimum & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuisset exemplum, quod ei propter Dei pietatem fuerat relictum. Hoc ergo non imitatus, cum secundo eum Deus per somniū patrem monuisset sequi, in gloriā huius factus est expers. Venit ergo repētē propheta missus à Deo, dicens: Quod neq; iniquitas eius lateret eum, neq; diu in his esset lataturus: interminatus simul, quia ei quidē nō auferret imperium

3. Reg. 11.

imperium, quoniam Dauid patri eius fuerit promissum: moriente uerò eo, citius eius filium hoc amittere: non tamè omnè ab eo populum recessurum, sed decem quidem tribus eius traderet seruo, duas autem nepoti Dauid, huius filio reseruaret, propter illum, qui dilexit Deum, & propter Hierosolymorū urbem, in qua templū habere decreuit. Hæc audiens Salomon, contremuit: & ualde turbatus est, ex omnibus penè bonis, in quibus erat repentè mutatus: non multo tempore transiente, ex quo hæc ei prouenire, quæ dicta sunt à propheta. Mox suscitauit super eum Deus inimicum Adad nomine, quarum inimicitiarum causa hæc fuit. Hic Adad puer erat, genere Idumæus, de semine regio natus. Qui dum Ioab princeps militiæ Dauid uastasset Idumæam, & omnes qui armis uti poterant, sex mensibus peremisset, fugiens uenit ad Pharaonem Aegyptiorum regem, qui eum magna largitate suscipiens, dedit ei & domum, & prouinciam habitandam. Et cū creuisset, dilexit eum, ita ut ei uxoris suæ sororem nomine Raphim daret uxorem: ex qua natus est ei filius, & inter filios eiusdem Pharaonis regis enutritus. Audiens uerò in Aegypto mortē Dauid pariter & Ioab, accedens ad Pharaonem rogauit, ut eum ad propria remeare permitteret. Cumq; requireret rex, cur hoc peteret, aut quid passus eum relinquere festinaret, cū se pius ei importunè & nimis insisteret, atq; rogaret, tunc quidem dimissus non est: sed tempore cū iam Salomon in malis erat propter præuarcationes prædictas, & Dei pariter irā, dimissus Adad à Pharaone uenit in Idumæā. Et cū eam non potuisset à Salomone recolligere, quia multis præfidijs seruabatur, nec esset facilis eius inuasio, surgens inde uenit in Seriam. Iunctus est autem illic cuidam, Raaz nomine, qui regem Sophenæ Adrazarum dominum suum fugerat, & prouinciā latrocinij deuastrauerat: eiq; copulatus amicitijs, cū haberet

haberet ille circa se latronum maximam multitudinem, ascen-
dens, & tendens in Syriam, rex eius effectus est. Tunc quoq;
discurrens Israëlitarum prouinciam affligebat: & adhuc ui-
uente Salomone uastabat. Et hæc quidem Hebræis prouene-
runt per Adad. Inter hæc autem Hieroboam filius Nabath,
surrexit contra Salomonem, & quosdam contribules suos, se-
cundum prophetiam olim sibimet dictam. Is cum puer esset à
patre derelictus, & à matre erudiretur, uidens Salomon ro-
bustum & nimis strenuum, eum super ædificium murorum cõ-
stituit: quando munitionem propugnaculorum in Hierosoly-
mis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit, ut rex eum appro-
baret, eiq; principatum militiæ super tribum Ioseph confer-
ret. Illo siquidem tempore, cum Hieroboam ueniret ab Hiero-
solymis, occurrit ei propheta, de ciuitate Silo, nomine Achias.
Quem dum salutasset, deflexit eum paululum ex itinere ad
quendam locum, ubi nullus alius interesset: diuidensq; suum
pallium, quo erat indutus, in duodecim partes, iussit, ut Hie-
roboam decem ex his sumeret: prædicens, quia Deus hæc uel-
let, ut scisso principatu Salomonis, filio quidem eius propter
promissionem Dauid, duas relinqueret tribus, & illi decem:
quoniã Salomon in eo peccasset, & mulieribus, earumq; dijs
se improvidè subdidisset: Sciens, inquit, causam pro qua Deus
suam dilectionem à Salomone subtraxit, esto iustus, & eius cu-
stodi præcepta, propositam habens palmam Dei pietate & ho-
nore præcipuam: talis utique futurus, qualem nosti fuisse Da-
uid. Elatus itaq; Hieroboam propheta sermonibus, cum esset
natura iuuenis feruentissimus, & rerum grandium appetitor
immensus, non quiescebat: sed cum uenisset ad exercitum, ha-
bens memoriam eorum, quæ ei dixerat Achias, repente uisus
est populo suadere, ut à Salomone recederet, & regnum ei
contraderet. Cognoscens autem Salomon eius uoluntatem &
dolum,

dolum, querebat, ut eum comprehendens, uelociter interimeret. Quod dum cognouisset Hieroboam, fugit ad Suffachum regem Aegypti, usque ad Salomonis obitum ibi moratus: & ne quid pateretur lucratus, & futuro seruandus imperio, Mortuus est itaque Salomon, ualde longæuus: qui regnauit quidem annis octoginta, uixit autem quatuor & nonaginta: & sepultus est in Hierosolymis, cunctos felicitate & prudentia atque diuitijs excellens reges: præter illa in quibus circa senectutem deceptus mulierum ardore, præuarius est: de quibus, & de malis quæ propterea prouenerunt Hebræis, opportunius explicabo.

De Hieroboam rege Israël instituto, & Roboam Salomonis filio rege Iuda, Israëlisque peccato. CAP. VIII.

Post mortem uero Salomonis, in regno succedente filio eius Roboam, ex muliere Ammonitide Naama nomine procreato, repente miserunt in Aegyptum populi principes, ut renocarent Hieroboam. Qui dum uenissent ad eos in ciuitatem Sichimorum, etiam Roboam uenit in eam. Placuerat enim, ut illic conuenientes Israëlita, eum constituerent regem. Adeuntes ergo eum principes populi, simul & Hieroboam, rogabant dicentes, ut aliquid de seruitio relaxaret: & melior esset patre, cuius iugo fuerat prægrauati, ut & ipsi deuotiores essent, & propter mansuetudinem potius, quam timorem ei seruire diligerent. Qui cum post tres dies responsurum se eorum petitionibus dixisset, mox quidem eos suspectos fecit, cur non repente quæ petebantur annueret. nam rem bonam, & humanam facilem esse iudicabant, & magis in iuuenetate: tamen & in eo quod cogitare se dixerat, & non repente negauerat, spem aliquam faciebat. Qui conuocatis paternis amicis, tractabat cum eis, quale deberet populo præbere responsum. Illi uero quæ deuoti facerent, naturam utique uulgis scientes,

tes, monebant, ut in consuetudine loqueretur ad populum, et communius quam regius exigeret fastus: ut ita fauorem omnium sibi in se obligaret, cum naturaliter diligant subiecti consuetudinem regum, atque communionem. Tunc ille utile consilium forsitan Deo uolente despiciens, uocatis adulescentulis secum enutritis, eisque pandens consilium seniorum, quid oporteret fieri, requisivit. Illi uero cum neque iuuentus, neque Deus meliora eos tractare permetteret, monuerunt, ut asperius loqueretur ad populum, et inferiorem suum digitum lumbis paternis diceret uastiores: et seueritatem quam fuerant in illo comperiti, in se multo potiores agnoscerent. In his delectatus rex, et credens dignitati regie conuenire responsum, dum die tertia plebs auditura uenisset, et omnis populus uideretur suspensus esse, ut uerba regis audiret, credens aliquid clementius esse, relinquens ille consilium seniorum, respondit adulescentium. Hæc autem Dei uoluntate gerebantur, ut quæ prædixerat Achias, perduceretur ad terminum. Tunc ergo cuncti eius sermonibus, uelut opere iam percussi, et dolentes quasi iam experimento ipsarum rerum, quæ dicebantur, afficerentur, indignati sunt: et omnes pariter uoce magna clamauerunt, nihil sibi post hunc diem esse commune ad genus David, uel qui erant ex eo progeniti: sed solum templum ei cedere, quod pater eius ædificasset: eumque interminati sunt se relicturos: et sic armare iracundiam seruauerunt, ut dum misisset rex Roboam quandam nomine Aduram, super tributa constitutum, qui eos aliquo modo mitigaret, et post sermones, qui petulanter ab ætate iuuenili prolati fuerant, ad concordiam reuocaret, passi non sint: sed eum lapidantes interemerint. Quod dum uidisset Roboam, credens se quoque lapidandum, metuens, ne et ipse tale aliquid sustineret, ascendens in currum, fugiensque uenit mox in Hierosolymam. Et tribus quidem Iuda, simul et Benjamin

iamin cum constituere regem, reliqua uerò plebs ab illa die recedens à filijs Dauid, omnem regem Hieroboam constituit. Raboam uerò Salomonis filius conuentu facto duarum tribuum, in quibus regnabat, sumens ex eis electos milites centum octoginta milia uirorum, contra Hieroboam & contra populum dimicare cogitabat, quatenus eorum subderet sibi bello seruitium. Prohibitusq; est à Deo per prophetam Semeiam, ut bellum non inferret: eisq; dicebat non esse iustum, ut aduersus contribules dimicaret, cum ab eo Dei uoluntate populus recessisset. Quo facto, nequaquam egressus est ad præliū. Diuiso itaq; regno, prius narrabo, quæcunq; Hieroboam Israëlitarum rex egit. Deinde, quæ à Roboam duarum tribuum rege gesta sunt, explanabo. Sic enim totius ordo historie seruabitur. Igitur Hieroboam cōstitutis in Sichimorum ciuitate regalibus, ibidem morabatur: quod etiam in Phanuel ciuitate fecit. Non multò pōst dum Scenopegie festiuitas immineret, cogitans Hieroboam quia si permetteret populum, ut dominum Deum pergens in Hierusalem adoraret, festiuitatem illic solenniter agens pœnitentia duceretur, & propter templum & propter Dei religionem: forsitan & metuens, ne cum quidem relinqueret, ad regem uerò pristinum remearet, & ob hoc mortis periculum sibimet immineret, opus hoc malignum sua cogitatione molitus est: Fecit duas uitulas aureas, & totidem templa cōstruxit: unum quidem in ciuitate Bethel, aliud uerò circa Dan, quæ ad fontes Iordanis minoris uidetur existere, posuitq; has uitulas in templis, quas prædiximus ciuitatum: & rex uocans decem tribus, quibus ipse regnabat, his uerbis concionem fecit ad populū: Viri contribules, nosse uos uolo, quòd omnis locus habeat Deum, & nō ostēditur locus, in quo propriè præsens est, sed ubique semper exaudit, & cultores suos intendit. Vnde mihi non uidetur necessitatē uos pati

pati ad Hierosolymam properandi, ad hostium utiq; ciuitatē
 & ut adoretis deum, longo itinere fatigari. Homo enim illud
 edificauit templum, & ego feci duas uitulas aureas deo æqui-
 uocas, quarū unam quidem in Bethel ciuitate dedicaui, aliam
 uero in Dan urbe constitui: quatenus quicūq; uestrum eis ur-
 bibus sunt uicini, adorent in eis deum. Constituamq; ex uo-
 bis ipsi sacerdotes earum, atq; leuitas, ut tribu Leui nequaquā
 neque Aaron filijs indigeatis: sed qui uoluerit uester esse sa-
 cerdos, offerat uitulum deo & arietem unum, quod & pri-
 mum pontificem Aaron fecisse dicunt. Quod cum dixisset, se-
 duxit populum, ut à patria religione recedens, prauaricare-
 tur leges. Hoc itaq; Hebræis malorum fuit initium: & qui cū-
 cta deuicerant prelijs in alienigenarum sunt ditione subiecti.
 Sed hæc quidem opportune narrabimus. Igitur dum instaret 3. Reg. 13.
 septimo mense festiuitas, uolens & ipse eam in Bethel ita age-
 re, sicuti duæ tribus in Hierosolymis celebrabāt, ante uitulam
 quidem edificauit altare, & ipse pontifex factus cum sacerdo-
 tibus ad altare conscendit. Cumq; esset hostias & holocausta
 coram omnibus populis oblaturus, uenit ad eum ex Hieroso-
 lymis propheta, nomine Iadon, missus à deo. Qui stans in me-
 dia multitudine, audiente etiam rege, faciens ad altare sermo-
 nes: Deus, inquit, futurū quendā esse prædixit ex genere Da-
 uid nomine Iosiam, qui temporis illius supra te falsos perimat
 sacerdotes: sed & ossa etiam horum populum seducentium
 & erroneorum & impiorū supra te tunc simul exurat. Vt
 tamen credant isti hoc ita futurum, signum eis prædico nunc
 fiendum: subito enim rumpetur hoc altare, & omnis pingue-
 do sacrificiorum super illud posita, fundetur in terram. Hæc di-
 cente propheta, indignatus Hieroboam, manū extendit, præ-
 cipiens eum continuo comprehendere. Cuius manus mox est
 arefacta, nec ualuit eam ad se denuo reuocare, sed habuit eam

marcidam & solutam. Ruptumq; est repente sacrarium: & sicut propheta prädixerat, cuncta diffusa sunt. Cumq; uideret rex ueracem hominem, & prescientiam diuinam habere cognosceret, rogauit, ut supplicaret deo, quatenus eius dextera curaretur. Quo rogante deum, & manum sibi naturaliter restitutum gaudebat, prophetamq; rogabat obnixè, ut eius conuiuijs interesset. Iadon uerò dixit, nò se pati, ut ingrederetur ad eum, nec panem aut aquam in ea ciuitate gustaret: hoc sibi præceptum à deo dicens, ut etiam alio quàm unde uenerat itinere rediret. Huius igitur abstinentiam rex miratus, erat in timore positus: & permutationem rerum ex his quæ dicta fuerant, non prosperam, sibi incti immineere credebat.

Quomodo Iadon quod pseudopropheta auscultauerat, à leone necatus est: & sepultus à propheta maligno qui Hieroboam omnem dei timorem exemit.

CAPVT IX.

1. Reg. 13. ERat autem quidam in ciuitate senior, malignus homo, falsusq; propheta, quem Hieroboam magnis studijs honorabat, cum eo dicente quæ illi grata forent, crebro deciperetur. Iste itaq; tunc erat in lectulo propter senectutis infirmitatem. Filijs autem indicantibus ei prophetam, qui de Hierosolymis uenerat, & de signis effectis, & quomodo arefacta manus Hieroboam dextera, illo orante fuerat restituta, metuens ne peregrinus melior esset apud regem & potiori honore frueretur, præcepit filijs, ut ei repente stratum ad iter asinum præpararent. Quibus præceptum festinanter implentibus, ascendens persecutus est prophetam: & inueniens eum sub alta & umbrosa ilicis arbore quiescentem, salutauit primum, deinde obiurgauit, cur apud eum non intrasset, & eius esset hospitalitate participatus. Quo dicente, se à deo prohibitum, ut apud quenquam in illa ciuitate gustaret: Non, inquit, prohibuit diuinitas, ut meam mēsulam deuittares. Nam & ego propheta

pheta sum, & in ea tecū religione communis: & adsum nunc
missus à deo, quatenus te comesurū ad me deducam. Ille uerò
credens mentienti, reuersus est. Quibus adhuc prandentibus;
& pariter epulantibus, deus apparuit Iadon: cuiq; mandata
preuaricantem dixit supplicia sustinere, & qualitatem pœ-
næ continuò declarauit: leonem ei occursurum in itinere, quo
dilaceraretur: & quod sepultura patria priuaretur, edixit.
Hæc autem facta reor uoluntate diuina, ut Hieroboam nequa-
quam uerba Iadon metueret, quasi fallacis & ita defuncti. Re-
meante siquidem Iadon rursus in Hierosolymam, occurrit ei
leo, & deiciens eum de asino peremit: & asino quidem in
nullo nocuit, sed cum eo sedens, & illum & corpus prophæ-
tæ magna tuitiōe seruauit: donec aliqui iter agentium uiden-
tes hoc, uenientes in ciuitatem falso propheta denunciarunt.
Qui missis filiis, eius corpus deuexit in ciuitatem, & splendi-
da pompa eius celebrauit exequias, præcipiens, filiis suis, ut
ipsum mortuum cum eo sepelirent, dicens: quod omnia qui-
dem uera essent, quæcunque ille prophetaisset aduersus ipsam
urbem & altare, et sacerdotes, necnon et contra falsos pro-
phetas: & quia ipse non pateretur iniuriā post propriam mor-
tem, si cum eo sepultus esset, osibus eius copulatus, qui pro-
pter societatem osium propheta non posset agnosci. Sepe-
liens ergo prophetam, & filijs ista præcipiens, cum esset ma-
lignus & impius, accessit ad Hieroboā, eiq; dixit: Quare tur-
batus es uerbis fatui uiri? Cumq; illi rex de sacrario & manu
sua narraret, sanctum uere & prophetam egregium eum uo-
cans, cepit destruere eius opinionem: & uerisimilibus utens,
rerum gestarum creditam conabatur imminuere ueritatē. Nite-
batur enim ei suadere, quia pro labore portandi multa sacri-
ficia, eius manus obstupisset: & deinde cum requieuisset, ad
naturam propriam denuo remeasset. Altare autem cum prius

fuiſſet uacuum, ſuſceptis multis hoſtijs & ingentibus, propter onus impoſitorum fuiſſe diſruptum, & cecidiſſe dicebat: ſignificauitq; ſimul ita mortem eius: & quia ſigna hæc prædixerat, eo fuiſſet à leone diſcriptus: & nihil eſſe quod propheta locutus eſſet. Hæc ergo dicens, regi ſatisfaciebat: cuiq; mentem penitus auertit à deo, & à ſanctis operibus, & ad actus impios euocauit. Qui rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit, & ita contra leges atrociter inſiluit, ut nihil aliud quotidie quereretur, quam ut aliquid noui ſuper ea quæ iam perpetrauerat ſcelera, cumlaret. Igitur de Hieroboam in præſenti hæc dixiſſe ſufficiat.

De regno Roboam, tranſgreſſione, & pœna.

C A P. X.

2. Paral. 11.
& 12.

Filius autem Salomonis Roboam, qui ſicut prædiximus, ſuper duas regnauit tribus, ædificauit munitiſſimas ciuitates & magnas: Bethlehem, & Itham, & Thecos, & Bethſura, & Socho, & Odollam, & Hippam & Mariſſam, & Zipham, & Aduram, & Lachis, & Zethuram, & Helū, & Hebron. Has quidem in ſorte Iuda primas ædificauit. Fecit & alias præcipuas in ſorte Benjamin, murisq; circumdans, cuſtodes inſtituit uniuerſis, et principes: multumq; frumentum, & uinum, & oleum: & alia quæ ſingulis ciuitatibus pro cibarijs eſſent neceſſaria, largiſſima ubertate recōdidit: inſuper etiam & ſcuta, & iacula nimis innumera. Conuenerunt autem ex omnibus Iſraēlitis ſacerdotes ad eum in Hieroſolymam, pariter & Leuitæ, & quicūq; alij de populo erant boni uel iuſti, relinquentes proprias ciuitates, ut culturam dei in Hieroſolymis exhiberent. Non enim libenter habebant, dum compellerentur uitulas adorare, quas fecit Hieroboam: & auxerūt imperium Roboam per tres annos. Qui dum cognatam quandam duxiſſet uxorē, & tres ex ea filios ſuſcepiſſet, poſt eam quoq; duxit nomine Maacham, natam de Thamar filia Abſalom,

lom, quæ & ipsa uidebatur esse eius cognata: de qua natus est
 ei filius masculus, quem Abiam appellauit: habuitq; filios ex
 alijs coniugibus, sed super omnes potius diligebat Maacham.
 Habuit autem lege sibi coniunctas uxores decem & octo,
 concubinas uero triginta. Et filij quidem ei nati sunt decem
 & octo, filie uero sexaginta. Successorē autem sui regni con-
 stituit Abiam ex Maacha procreatum, cui & thesauros, &
 munitissimas tradidit ciuitates. Reor enim quia sæpius causa
 malorum & iniquitatis existat hominibus magnitudo rerum,
 earumq; ad peiora conuersio. Videns autem Roboā Regnum
 suum his cremētis augeri, ad impias & iniustas conuersus est
 actiones: & spreuit dei religionem, ita ut & populus eius imi-
 taretur iniquitatem. Cum moribus nanq; principum corrumpi-
 tur conuersatio subiectorum: & cum uiderint illorum lu-
 xurias, suæ castitatis merita respuentes, quasi uirtutem eorum
 imitari nituntur illecebras. Non enim opera principum appro-
 bare uidentur, nisi etiam similiter hæc agantur. Hoc igitur ac-
 cidebat subiectis Roboā. Nam cū ille ageret impiè & iniquè,
 studebant & illi non esse iusti, ne rex uideretur offendi. Qua-
 propter uindicē super Hebræos misit deus regem Aegyptio-
 rum nomine Suffachum: de quo narrās Herodotus, actus eius
 postremò adiunxit. Is enim Suffachus quinto anno regni Ro-
 boam cum multorum milium exercitu castrametatus est con-
 tra Hierusalem. Sequebantur enim illum currus mille & du-
 centi, equitum uero sexaginta milia, & quadraginta milia pe-
 ditum, quorum plurimos habebat Libyes & Aethiopes. In-
 uadens itaq; Hebræorum regionem, munitissimas Roboam ci-
 uitates sine dimicatione detinuit, & nouissimum armatus ad
 Hierosolymam uenit, ubi Roboam & eius exercitus propter
 militiam Suffachi tenebatur inclusus: deumq; rogabant, ut eis
 uictoriam salutemq; conferret. Quos tamen non exaudiuit

3. Reg. 14.

deus, nec eis pugnaturis uictoriae sp̄e promisit. Propheta enim Semeias ait, deum esse interminatum eos se relicturum, sicut ipsi eius uidebantur deseruisse culturam. Hæc audientes animo sunt soluti: & dum nullam uiderent in se salutem, confitebantur omnes quòd eos deus iuste despexerit, cum ipsi circa eum impie crudeliterq; gefissent, & eius legitima confudissent. Quos uidens deus ita deiectos, & ad poenitentiam fuisse deductos, non se perditurum eos propheta dixit, sed Aegyptijs tantum fore subdendos, ut agnoscerent utrum hominibus seruire esset infatigabilius, an certe deo. Capiēs ergo Sussachus non lege bellica ciuitatem, sed pactis præcedētibus Roboam eum suscipiēte propter timorem, ingressus fœdera non seruauit, sed & templum expoliauit, & thesauros dominicos & regiones exhaustit, auri & argenti multa milia, & innumera bilia secum deuehens ornamenta, & nihil omnino illic derelinquens. Abstulit autem & aureas lanceas, & scuta quæ rex fecerat Salomon: sed neq; pharetras aureas dimisit, quas Dauid sumptas à rege Sophenæ deo dicauerat. Quod cū idem Sussach fecisset, ad propria remeauit. Meminit autem huius prælij & Herodotus Helicarnassæus, qui solummodo circa regis nomen errauit. Sed quia & gentes alias multas inuasit, & Palæstinā Syriam subiugauit, capiens sine prælio cunctos in ea regione degentes: unde palam est, quia nostram gentem subditam Aegyptijs indicare uult. Ait enim quomodo & statuas eorum, qui sine prælio se tradiderunt, reliquerit: & mulierum genitalia in eis celauerit. Roboam etenim rex noster ei tradidit sine prælio ciuitatem. Dixit autem et Aethiopas ab Aegyptijs didicisse genitalium circūcisionē. Phœnices autem & Syri in Palæstina fatentur hoc se ab Aegyptijs didicisse: et palam est, quomodo nulli alij circuncidebantur Syrorū in Palæstina habitantium præter nostros. Sed de his sentiat quisq;

ut uoluerit. Igitur discedente Süssacho Roboam rex pro aureis lanceis & clypeis, arca eiusdem numeri fecit: et custodibus regalibus seruanda tradidit: & qui cum splendido principatu & claritate rerū debuerat imperare, sub multo silentio & timore regnauit: fuit autē Hieroboam regi cunctis temporibus inimicus. Mortuus est autem cum uixisset annis quinquaginta & septē, in quibus regnauit annis decē et septem, uir superbus & fatuus: & qui nolēs paternis amicis credere, perdidit principatum: sepultus est autē in Hierosolymis in tumulis regum. Roboam itaq; successit in regnum filius eius Abias: cum Hieroboam octauum & decimum annum iam haberet in regno. Et hæc quidem huiusmodi sine sunt consumpta.

De morte filii Hieroboam: & quomodo uictus ab Abia rege Iuda.

C A P V T X I .

Consequens est nunc, ut de Hieroboam dicamus, quem 3. Reg. 14. Admodum & ipse fuerit conuersatus. Is enim non quieuit iniquitates facere coram deo: sed quotidie in excelsis montibus erigebat aras, & sacerdotes de populo faciebat. Contra quas impietates, supplicia non post longum tempus in eius caput & totius generationis ipsius erat relatura diuinitas. Illa siquidem tempestate: cum filius eius nomine Abimen egrotaret, dixit uxori suæ ut mutata ueste priuatum schema suscipiens, iret ad Achiam prophetam, asserens eū uirum esse mirabilem, & futura predicere, qui etiam de regno ei significasset: & ab eo quasi peregrina requireret, si puer languorem posset euadere. Quæ mutata ueste, sicut maritus ei præcepit, uenit in ciuitatem Silo, ubi morabatur Achias. Cumq; foret domum illius ingressura, cum esset iam propheta uisus senectute grauatius, apparuit ei deus, utrumq; denunciāns, et quia Hieroboam regis uenisset ad eum uxor, & quid deberet pro quibus aderat respondere. Quæ in eius domum ueniente, ueluti

priuata simul & peregrina, ille clamauit: Ingrederere uxor Hieroboam, quid te celas? Deum latere non potes, qui mihi & te uenturam esse denunciauit, & imperauit quæ tibi dicā. Reuertēs igitur ad maritū, dic ei hæc præcepisse deum: Quoniam te magnum ex paruulo, & nihil existente constituere regem: & scindens regnum à genere Dauid, tibi contradi: tuq; horum non recordatus, meamq; religionem deserens, suffilesq; deos efficiens, illos potius honorasti: deiciam te & nunc, & omne tuum genus exterminabo, & canum uoracitati uolatiliumq; dabo: & quidem à me suscitabitur rex totius populi, qui de genere Hieroboam nullum penitus remanere permittet. Participabitur autem isto supplicio etiam populus, & copiosa hac terra priuabitur, & trans Euphratem ulterius dispergetur: quoniam cuncti regis impietates secuti, deos ab eo factos adorauerunt, & meam religionē uenerabilem reliquerunt. Tu uero mulier hæc marito festina reuocare: filiū uero tuum inueniens esse defunctum. Te namq; ingrediente ciuitatē, spiritum mox amittet, sepelieturq; planctu populi cōmuniter honoratus. Hic namq; solus ex genere Hieroboam bonus fuisse perhibetur. Hæc namq; propheta perhibente exiliens turbata mulier de morte filij & lamentans per uiam, festinabat iter lugens & ingemiscens, filium utique quem in spe dereliquerat, uiuum ulterius non uisura, quem continuo mortuum esse crediderat. Quæ dum uenisset in ciuitatem, filium quidem sicut propheta dixit, inuenit extinctum, regi uero cuncta narrauit. Hieroboam itaq; nihil horū cogitans multo exercitu cōgregato contra Abiam filium Roboam, qui in duabus tribubus patri successerat castrametatus est: despiciebat enim illum propter ætatem. Qui dum Hieroboam inuasionem audisset, obstupescit: ueruntamen ultra prudentiam iuuentutis spe bellandi roboratus, electo ex tribubus duabus exercitu, occurrit

rit Hieroboam ad quendam locum qui uocatur mons Amora-
 rorum: & castra circumfigēs, bello necessaria preparabat.
 Erat enim eius exercitus sexaginta milia uirorū. Hieroboam
 uerò manus duplex erat. Cumq; exercitus ex utroque ad opus
 bellicum, & certamina cōmittenda esset iam in acie constitu-
 tus, instans in loco excelsiore rex Abias manu silentium impe-
 rauit, & Hieroboā petijt, & cum quiete prius audiret, factōq;
 silentio cōpit hæc dicere: Nec uos equidem ignoratis, quòd
 deus principatum Dauid & eius soboli in tempore uniuerso
 concesserit: miror autem quomodo recedentes à meo patre,
 seruo Hieroboam indecenter adhaeseritis, & cum eo nunc pu-
 gnaturi contra eos, qui à deo regnare decreti sunt, aduenistis,
 ut eorum regnum his prælijs auferatis. Hactenus itaq; regnū
 Hieroboam iniuste detinuit, quod non reor maiori eum tem-
 pore possessurum: quia deo pœnas etiam de præterito nūc sol-
 uens, ab iniquitatibus & iniurijs cessabit, quas ei hactenus in-
 ferre præsumpsit: sed & uos talia perpetrare cōegit: qui nul-
 lam à meo patre passi contumeliam, sed tantum quia non in
 cœtu quæ uobis placerent locutus est, malignis hominibus cre-
 dens, illum quidem ut putatis ita faciente reliquistis: quod au-
 tem uerius est, à deo uos & eius legibus abstraxistis: cum po-
 tius ignoscendum fuerat non uerbis solummodo durioribus,
 uiri iuuentuli & contentionis ignari: sed etiam si ad aliquam
 difficultatem operis per iuuentutem fuisset inexperiencem q;
 perductus, propter Salomonē patrem illiusq; beneficia uobis
 sæpe collata: quia uenia danda est utiq; peccatis filiorum, pro-
 beneficijs & affectu parentum. Vos autem nihil eorum cogi-
 tatis, neque tunc neque modo, sed uenitis super nos tantus ex-
 ercitus. Vel in quo de uictoria confiditis? An in uitulis aureis
 & aris in montibus constitutis, quæ uestre sunt impietatis &
 non religionis indicia? An certe spem uobis multitudo præ-

buit, quæ castra nostra trāscendit? Sed nulla uirtus illic est, ubi licet cum multis milibus unus pugnat iniuste? solūmodo enim iustitia & pietate diuina spes uictoriæ consistit immota, quæ scilicet apud nos est, seruantes à principio leges, & proprium deum uenerantes; quem non manus de putrescibili sylua fecerunt, nec excogitatio mali regis populi seductione cōstruxit, sed cuius est opus principum finisq; cunctorum. Vnde suadeo nunc uobis, ut pœnitentiam præteritorum habeatis, & meliora cogitantes dimicare cœsetis, paternasq; leges recolatis, & quicquid ad magnitudinē uos tantæ felicitatis euexit. Hæc equidem Abias est locutus ad populum. Adhuc autē eo loquēte, quosdam militū Hieroboam latenter immisit, ut Abiam ex aliquibus partibus circūdaret: quas exercitus nō uideret. Qui cum inter hostes apparuissent, exercitus quidem conturbatus expauit. Abias autem confortabat eos, utq; in domino spem haberent, poscebat. Tunc illi pariter inuocantes dei solatium, sacerdotilibus tubis cum clamore hostes aggressi sunt. Et illorū quidem audaciam ac iuuentutem dissoluit deus, exercitum autem Abiæ fecit excelsiorem. Nam quāta in nullo bello refertur cædes fuisse cōmissa, neq; Græcorum, neq; Barbarorum: tātos interementes de exercitu Hieroboam, mirabilem & famosissimam perceperunt deo conferente uictoriam: quinquaginta enim millia hostiū bello prostrata sunt, eorumq; munitissimas ciuitates diripuerunt, insuper Bethel eiusq; regionem forti dimicatione tenuerunt. Hieroboam itaq; hac perditione fatigatus, nequaquam uires habuit, quantocunq; tempore post hæc Abias uixit. Qui tamē post hanc uictoriam paruo tempore su peruiuens, obiit cum regnasset annis tribus. Et sepultus est in Hierosolymis, in paternis monumentis. Reliquit autem filios quidem duos & uiginti, filias autē decem & sex, quos omnes de uxoribus uiginti quatuor procreauit. Huic successit in re-

gno filius eius Afa, cuius iuuentutis mater fuit nomine Maacha: Quo regnante omnis prouincia Iſraëliſtarum pace potita eſt, annis decem. Hoc ergo modo Abia filij Roboam nobis geſta ſunt tradita. Mortuus eſt ergo Hieroboā, rex decem tribuum, cum uigintiduos annos tenuiſſet imperium: ſueceſſitq; ei filius Nadab, ſecundo iam anno imperij regis Afa tranſaſto. Regnauitq; Hieroboam filius annis duobus, patris impietati malitiæq; concordans. In his autē duobus annis caſtramatatus eſt contra Gabathon ciuitatem Palæſtinorum. Cumq; eam foret obſeſione capturus, dolū paſſus à quodam amico nomine Baafa Meбели filio, mortuus eſt. Qui poſt eius obitum potitus imperio, omne genus Hieroboam interemit: & euenit, ut ſecundum prophetiam dei, alij quidem cognatorū Hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur à canibus, atque consumerentur, alij uerò in agris à uolatilibus deuorarentur. Et domus quidem Hieroboam pro eius impietate atque iniquitate hac uice dignam pertulit ultionem.

De uictorijs Afa & baafa regum Iuda & Iſraël.

C A P V T

X I I.

REx autem Hieroſolymorū Afa, dum moribus eſſet egregius, & ſemper ad diuina reſpiceret: nihilq; gereret neq; cogitaret, quod non eſſet pietati cōueniens, aut ad legū custodiam pertineret, ſuum composuit regnum, abſcindens cūctam ab eo nequitiam, & ab omni macula emundās. Habuit autem exercitum electorum uirorum, arma ſorentium, ſcuta & lanceas, de tribu quidem Iuda trecenta millia: de Beniamin autem ſcuta arcuſq; portantium, ducenta quinquaginta millia. Cumq; iam decem regnaſſet annis, caſtra contra eum mouit cum magno nimis exercitu Zareas rex Aethiopie, ducens pedestrium quidem nonaginta millia, equeſtrium uerò decem millia, et currus trecentos. Qui dum uſq; ad ciuitatem Mariſſam que

que est in tribu Iuda, cum exercitu suo uenisset, occurrit ei Asa: et castris contra eum positis in quadam conualle nomine Sebatatha, non procul à ciuitate, cum uidisset Aethiopū multitudinem, poscebat à deo cum clamore magno uictoriam, et ut tam multa milia hostium ipse perimeret. Neque enim et in alio confidendum esse dicebat, quàm in eo qui posset etiā paucos multorum potiores ostendere, et facere infirmos fortissimis præualere. Hæc orante Asa, signū uictoriæ deus ostendit: et cum gaudio diuinæque uirtutis auxilio bello cōgressus, multos Aethiopum perculit, et conuersos in fugam persecutus est usque ad Geraritudem regionem. Relinquentes autem hostium occisionem ad direptionem ciuitatis Gerareth quam ceperāt, eorumque ad castra protinus accesserunt: ita ut tollerent multum aurum, multumque nimis argentū, prædamque deuberent ualde mirabilem et camelos, et subiugalia, et pecudum greges innumeros. Asa autem et eius exercitus sumpta huiusmodi à deo uictoria atque præda, in Hierosolymam remeauit. Quibus uenientibus occurrit in uia Azarias nomine propheta: et præcipiens, ut paululum à gressu itineris sustinerent, cœpit ad eos dicere, quod illa uictoria fuisset eis à deo concessa, eò quod iustos se sanctosque seruassent, et omnia dei uoluntate fecissent. Quos in eius mandatis permanētes dixit semper hostibus præualere, et habituros diuina uirtute felicitatem et prosperitatem, relinquentes autem religionem, in contraria deuenire: futurumque tempus, in quo nullus inueniretur uerax propheta in eo populo, neque sacerdos qui iuste aliquid responderet: ob quam rem ita et ciuitates subuertendas, et gentem in omni terra disseminandam, et uitam miserabilem et inopem habituros. Suasit quoque eis ut dum hoc haberent, bene agerent, et nequaquam à diuina deuotione recederent. Hæc audiens rex et populus, gauisi sunt: multumque studium et omnes

omnes in cōmune, & singuli circa iustitiam exhibebant: misitq; rex in omnem prouinciam præcipiens, ut legitima diligenter ubiq; seruarentur. Sic igitur Asa regis duarum tribuum actio gerebatur. Reuertitur autem ad regem Baasan, qui Israëlítico populo præsidebat, occideratq; Nadab filium Hieroboam, & eius tenuerat principatum. Is enim in Thersa ciuitate degens, & habitaculū ibi constituens, regnauit quidem annis uigintiquatuor: sed fuit malignus & impius ultra Hieroboam & filiū eius, & populum multis malis afflixit, et deo fecit iniuriam. Qui mittens ad eum Gimon prophetam, prædixit & se, & omne genus eius exterminaturū, & eisdem malis quibus domum Hieroboam percusserrat perditurū: quia rex ab eo constitutus, beneficium non repensauit, ut iuste & pie populo præsideret: quæ primitus ipsis prodesse, deinceps deo gratissima forent: sed magis imitatus est peiusimum Hieroboam: cuius dum perisset anima, uiueret tamen eius in isto malignitas: dicebatq; supplicium malorū illius hunc habiturum, qui ei similis extitisse uidebatur. Baasa autē quāuis per prophetam audisset futuram sibi suoq; generi pro commissis sceleribus ultionem, tamen de reliquo non quieuit, neq; respexit, quia male agendo deperiret inglorius, & poenitendo pro malis præteritis à deo ueniam mereretur: sed tanquam illi quibus præmium proponitur laborare non cessant, donec ad proposita dona perueniant: sic & Baasa propheta prædicente sibi futura, tanquam si ad magna dona concurreret, in perniciem sui generis, & totius domus interitiū, peior fieri quotidie non cessabat. Namq; uelut athleta nequitia, in his agebatur malis. Nouissime uerò exercitu sumpto, obsidebat Ramath non ignobilem ciuitatē, quæ quadraginta stadijs ab Hierosolymis aberat: eamq; capiens, cogitauit ut in ea exercitum derelinqueret: quatenus exinde procedens, terram Asa regis inuaderet.

Metu

Metuens etiam Aſa conamen hoſtis, cogitans quia poſſit exer-
 citus qui Ramatha ceperat, eius uiolare prouinciam, miſit ad
 regem Damafcenorum legatos, ſimul et aurum, et argen-
 tum, petens ab eo ſolatium, et commemorans quia amicitiam
 antiquitus habuiſſent. Ille uero et pecuniarum opulentiam
 grate ſuſcepit, et ſolatia præbuit, ſoluens amicitiam quam ha-
 buerat cum Baafa: miſitq; ad ciuitates quæ Baafa uidebantur
 imperio ſubiacere, ut eas affligerent. Qui alias quidem incen-
 derunt, alias depopulati ſunt, id eſt, Elon et Dan, et Iabellani:
 et alias multas. Hæc audiens rex Iſraëlitarum, ædificare qui-
 dem Ramathan atque munire ceſſauit. Enimvero cum ſtudio
 feſtinauit, ut proprijs ferret auxilium. Igitur Aſa ex apparatu
 ædificiorum quæ Baafa congregauerat, conſtuxit in eo loco
 duas fortiſſimas ciuitates, quarum altera Gabaa, altera uero
 Maſpha uocabatur. Et poſt hæc non habuit iam Baafa tem-
 pus pugnandi aduerſus Aſa. Peremptus eſt enim à Creone, et
 ſepultus eſt quidē in ciuitate Therſa: cui ſucceſſit filius Helā.
 Hic autem cum regnaſſet duobus annis, deſunctus eſt, quē oc-
 cidit Zamarias, equorum ordinis dimidij princeps. Nam dum
 epularetur apud diſpensatorem ſuum nomine Oſa, ſuaſit qui-
 buſdam equitibus, ut ſubito diſcurrentes, cum armigeris et
 principibus deſolatum reperientes, occiderent. Illi nanq; cun-
 cti circa obſeſionem Gabathenæ ciuitatis in Paleſtina poſi-
 ta, occupati uidebantur. Perimens itaque Helan regem prin-
 ceps equorum Zamarias, ipſe regnauit, et omne Baasan ge-
 nus ſecundum prophetiam Gimon interemit. Eodem nanque
 modo cuius domus propter impietatem radicitus eſt euulſa, ſi-
 cut genus Hieroboam periſſe deſcripſimus. Exercitus autem
 qui Gabathon obſidebat, audiens quod de rege contigerat, et
 quod Zamarias occidiſſet eum, et inueſſet imperium, et
 ipſi principem ſuum Amarin conſtituerunt regem. Qui à
 Gaba

Gabathena urbe mouens exercitum, uenit in Thersa: & accedens ad ciuitatē, manu bellica eam cepit. Zamarias autem uidens ciuitatem fuisse detentam, fugit ad locum aule regie secretiorem, & succendens eam semetipsum pariter concremauit, cum regnasset diebus septem. Mox itaq; Israëlitarum diuisus est populus, & alij quidem Thaman regnare uolebant, alij autem Amarin. Cumq; uicisset pars Amarin, interemptus est Thaman, & in toto exercitu regnauit Amarin. Trigesimo autem anno regis Afa, Amarin suscepit imperium, & tenuit annis duodecim. Quorum sex quidem annos in Thersa egit, reliquos autem in ciuitate quæ Mareon appellatur, à Græcis uerò Samaria. Hic autem appellauit eam Samareon à Smaro quodam, qui ei montem uenundauerat, in quo ciuitatem constituerat. In nullo autem differebat priorum regum nisi quod peior erat. Omnes enim querebant modum, quatenus suis impietatibus quotidie populum facerent à deo recedere: & propterea discerpfit eos, & nullum permisit eorum genere superesse. Et is ergo defunctus est in Samaria, successitq; ei filius suus Achab. Ex his enim cognoscitur, quantum providentiam humanarum rerum probatur habere diuinitas: & quomodo bonos quidem diligit, malos autem abhorret & à radice disperdit. Israëlitarum denique reges, propter suam iniquitatem & iniustitiam, alter super alterum irruentes, multi paruo tempore perierunt, & eorum genus exterminatum est. Afa autem rex Hierosolymorū, qui duabus tribubus præsidebat: & propter pietatem atq; iustitiam, ad longam felicemq; perductus est senectutē: & cum regnasset quadraginta uno annis, bona morte defunctus est. Quo moriente, successit ei filius suus Iosaphat, de Abiatha matre procreatus. Hunc autem imitatore proau sui David pietate atque fortitudine cuncti ipsis operibus crediderunt. Sed de hoc rege

non

non est modo referendi necessitas.

De Achab. & Iezabel, & de Heliz gestis, & Abdiæ.

CAPVT XIII.

Igitur Achab Israëlitarum rex habitauit in Samaria, te-
nuitq; principatum annis uiginti & mensibus duobus: ni-
hil amplius innouans, quam prisce fecerant reges, nisi quod
mali magnitudine tenderet ad priora: omnem eorum nequi-
tiam, & quod ad diuinam pertineret iniuriam uiuaciter imi-
tatus, & precipue Hieroboam imitatus iniquitatem. Is nanq;
uitulas ab illo constructas adorauit, & super hæc alia potio-
ra molitus, duxit uxorem filiam Ithobaal regis Tyri & Si-
donis, nomine Iezabel, per quam didicit eius adorare deos.
Erat enim mulier nimis acerrima, simul & audax, quæ ad tã
tam uenit luxuriam atque uesaniam, ut etiam templum deo
Tyri quem Baal appllabant, edificaret, & plantaret omnium
arborum lucos. Constituit autem & sacerdotes falsosq; pro-
phetas, huic deo ministraturos. Sed & ipse rex multos huius-
modi circa se fouebat, stultitia atque nequitia omnes priores
suos excellens. Quidam igitur propheta summi dei de ciui-
tate Thesbon Galaaditidis regionis, ueniens ad Achab, dixit
ei. Quia prædiceret deus, neq; imbrem, neque rorem illis annis
in ea prouincia se missurum, nisi ipse rursus apparuisset. Et in
his dictis cū iurasset, accessit ad partes Australes, et habitauit
circa torrentem quendam, unde poculi habebat auxilium: nam
corui cibum ei quotidie deferebant. Cumq; fluuius siccitate ni-
mia defecisset, in ciuitatem Sareptam non procul à Sidone Ty-
roq; deuenit, quæ ciuitas in harum medio constituta est. Deus
enim præceperat illic cuidam mulieri uiduæ, ut cibum ei præ-
beret. Et cum non procul esset à porta, uidit mulierẽ uiduam
sibimet colligentem ligna. Cui cum deus significasset, hæc esse
quæ ei cibum ministratura esset, accedens salutauit eam, et ad
biben

1. Reg. 17.

Bibendum aquam sibi tribui postulauit. Quæ cum præcederet denuo uocans eam, etiam panem sibi poscit afferri. Illa cum iurasset nihil se intus habere, nisi modicum farinæ et paululum olei: et propterea perrexisset ad colligenda ligna, ut cōspersa farina sibi quoq; suoq; filio panes faceret: cum aliud nihil superesset, nisi ut fame morerentur, ait propheta: Confidens perge, et in spe meliori consiste, et faciēs primitus mihi pabulū defer. Prædico nanq; quia non tibi deficiet hydria farinæ, neq; uas olei, donec Dei gratia imbrem fundat in terras. Hæc ei dicente propheta, ueniens ea, quæ dixerat, fecit. Et ipsa habuit pabulum, et filio ministrauit pariter et propheta: nihilq; horum defuit eis, donec siccitas deficeret. Meminit etiam siccitatis huius et Menander in gestis Ithobali Tyriorum regis, ita dicens: Et siccitas super eos facta est à mense hyperueretæo usque ad alium annum hyperueretæi. Qui dum Deo supplicaret, multa flumina sunt emissæ, Is nanque ciuitatem Bothrum edificauit in Phœnice, et Auxoni-blipsa. Et hæc quidem ait, sub Achab factam significans siccitatem. Hoc enim tempore etiam Ithobalus, cuius Menander fecit mentionem, regnauit in Tyro. Mulier itaq; quæ paulò antè prædiximus pabulū prophetae præbuisse: cum cecidisset eius filius in languorem, ita ut animam dimitteret, et mortuus appareret, deslens et manibus semetipsam ualde discerpens, uocesq; quas dictabat luctus emittens, accusabat apud se factam prophetae præsentiam, quasi ipse peccata eius argueret, et ideo puer fuisset extinctus. Ille uerò eam æquò animo esse præcipient, et sibi filium contradi dicens, uiuum se eum restituere promisit. Quæ tradente, portans eum ad locum in quo ipse degebat, et in lectulo collocans, clamabat ad dominum, dicens, quia non fuisset mulicri bene repensatum, quæ illum susceperat, et nutrierat, cum eius filius fuisset ab-

F latus,

latus, rogabatq; , ut denuo animam puer reciperet, eiq; uiuendi copia praberetur. Cumq; Deus & matris habuisset misericordiam, & uellet precibus prophetae rogantis annuere, ne uideretur ad eam pro lésione uenisse, continuo cōtra omnē opinionem reuixit puer. Illa uerò gratias prophetae referēs, tunc apertē se cognouisse dicebat, quia loqueretur ei uerē diuinitas. Transacto siquidem paruo tempore, uoluntate Dei pergebant ad regem Achab, futurū enuntiaturus imbrem. Aerumna enim & necessariorum inopia prouinciam nimis inuascat: ita ut non solum homines propter siccitatem, sed etiam cetera animalia fames afficeret. Rex igitur euocans quēdam Abdiam, qui erat super iumenta eius, dixit ei, ut ad fontes aquarum & torrentes pergeret, quatenus pascua animalibus inueniret. Qui dum nūsisset in cunctam orbem terrarum, ad quaerendum prophetam Heliam, nec inuenisset, praecepit, ut cum etiam ipse requireret. Quod dum fieri placuisset, & rex, &

1. Reg. 17. Abdias per singula itinera perrexerunt. Contigerat itaq; tempore quo Iezabel regina prophetas occiderat, ut centum prophetas iste in speluncis absconderet, eosq; solummodo pane & aqua nutriveret. Cum igitur Abdias recessisset à rege, propheta ei Helias occurrit. A quo requisito quis esset, & agnoscens esse prophetā, protinus adorauit. Cui propheta: Perge, inquit, ad regem, & dic ei, quoniam adsum. Cui ille respondit: Quid mali passus es à me, ut illuc me mittas, ubi possim indubitanter occidi? An ignoras, quoniam nullum reliquit locum, quo non direxerit, ut te repertum ad casum necis adducat? Prae cauebat enim, ne dum regi nuntiaret, illo alibi discedente mētiri uideretur, mortiq; succumberet: cōmemorabatq; ei, quemadmodum cum Iezabel prophetas occideret, centū ipse absconditos, & multos alios in speleo liberasset. Cui propheta: Nihil metuens, ait, ad regē festinus accede: prae buitq; ei iurandi

curandi religionem, quoniam illa die ad Achab regem ipse quoque ueniret. Cumq; regi nuntiasset, quia uidisset Heliam, mox occurrit Achab: requirens cum iracundia, si ipse esset, qui in populo Hebræorum autor inopie existeret. Tunc propheta in nullo formidans ait, cum potius mala omnia perpetrasset, eiusq; genus in illam prouinciam deos alienos introduxisse: & Deum qui solus est reliquisse. Sed nunc, inquit, omnē populum ad montem Carmelum præcipe congregari, nec nō prophetas tuos pariter & sacerdotes, quotcunque sunt numero, prophetasq; lucorum quasi quadringentos. Qui dum omnes ad prædictum montem Achab uocante uenissent, stans in medio eorum Helias, ait: Quousq; diuisam mentem, & uoluntatem habentes, in hac conuersatione persistitis? Si quidem putatis nostræ prouinciæ Deum uerum & solum, cum sequimini, eiusq; mandata seruate: si uerò hæc non existimatis, sed peregrinis creditis, illisq; exhibendā etiam putatis esse culturam, eis nihilominus obedite. Cumq; nihil populus ad talia respondere, petijt Helias pro experimento fortitudinis alienigenarum decorum, & sui, cuius solus ipse propheta remanserat, cum illorum essent numero quadringenti, ut sumeret bouem, & eum occisum super altare poneret, nequaquam igne supposito: similiter autem illos facientes inuocare proprios deos, quatenus illorum hostias cōcremarent: Hoc, inquit, facto cognoscetis ueram Dei præualere naturā. Quod dum placuisset, ait Helias, ut eligentes bouem illi primitus occiderent, & deos suos inuocaret. Quorum dum non audiretur oratio, deridēs Helias, magna eos uoce ad deos suos clamare monebat, quia aut profecti aliquò fuissent, aut fortè dormirent. Illis autem à matutino usq; ad mediam diem hoc facientibus, & semetipsos more patrio cultris, & gladijs incidētibz, & nihil agentibus, cum ipse esset iam hostias oblaturus, illos quidem

abire præcepit: populum uerò in proximo iussit accedere, ut uiderent, et custodirent eum, ne ignem lignis latenter immitteret. Cumq; populus accessisset, sumens duodecim lapides, secundum tribus Hebraici populi, constituit ex eis altare: et circa id foueam fecit ualde profundam, et imposuit ligna super altare, et in his superposuit hostias: præcepitq; ut quatuor hydræ de fonte completæ funderentur super altare, donec fouea illa, quæ aquam sparsam ex altari suscipiebat, impleta maneret. Quo factò, cœpit orare Deum, et clamare, ut erranti populo multo iam tempore, suam manifestam faceret potestatem. Cumq; dixisset hæc, repente ignis de cœlo uidente populo cecidit super aram, et consumpsit hostias uniuersas: ita ut etiam aqua ipsa concremaretur, et locus ad cineres usq; perducere tur, qui hactenus ita perdurat. Hoc uidentes Israëlita, ceciderunt in terram, et adorauerunt unum Deum, maximum, solū, uerumq; proclamantes: alios uerò fallaciter se et uana opinione coluisse. Tunc comprehendentes prophetas suos, cunctos Helia præcipiente peremerunt. Dixitq; propheta regi: Perge ad conuiuium tuum, nihil de cætero cogitans: post paululum namq; à Deo imbrem largissimū uidebis effundi. Igitur Achab post hæc uerba discessit. Helias autem in culmen Carmeli montis ascendens, positus in terra genibus, eisq; coniungens caput orauit. Quo factò, iussit, ut eius minister pergens in quendam scopulum, ad mare respiceret, et si alicunde nubem suscitari uideret, ipsi diceret. Tunc etenim erat aer ualde purissimus, et serenitate perspicuus. Quo ascendente sæpius, nihilq; uidere se dicente, dum septies hoc fecisset, ait se uidere aerem aliquo modo, non tamen amplius quàm unius hominis uestigio, nigrescentem. Quod dum audisset Helias, misit ad Achab iubens, ut ad ciuitatem citius abiret, antè quàm imber irrumperet. Qui mox in urbē Iezraël festinus aduenit. Tunc
repentē

repente siquidem aëre obducto caligine, et nubibus adoper-
 to, spiritus uehementis exortus, et uberrimus imber effusus est.
 Propheta uero diuinitus inspiratus, ante currum regis ad ciui- 1. Reg. 29
 tatem Iezrael usque perrexit. Audiens itaque uxor Achab Iezra-
 bel signa, quae fuerant ab Helia celebrata, et quia propheta
 suos occidisset, indignata misit ad eum nuntios, et per eos in-
 terminata est se eum ita interfectorum, sicut perdidit ille eius
 prophetas. Tunc formidans Helias, fugit in ciuitatem nomine
 Bersabee: haec est autem in ultimo sortis Iudae, in terra Idumeo-
 rum: ubi relinquens suum ministrum, abscessit in eremum, et
 orauit, ut moreretur: non enim se meliorem patribus esse dicens,
 ut illis perditis ipse uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto,
 circa quandam arborem obdormiuit. Et cum eum aliquis exci-
 tasset, surgens inuenit cibum, et aquam. Comedens autem et
 percipiens ex illius cibi refectioe uirtutem, uenit ad montem
 Sinai, ubi Moses legem a Deo dicitur accepisse: inueniensque in
 eo speluncam quandam, ingressus in eam commorabatur. Cumque
 eum uox quaedam ex incerto facta requireret, ut quid illic ade-
 set, et cur reliquerit ciuitatem: ait, eo quod occidisset prophe-
 tas alienigenarum deorum, et populo comprobasset, quia
 unus sit Deus, quem ab initio coluissent, ob hoc ad supplicium
 quaereretur a regis uxore. Rursus autem audiens, ut sub diuo
 procederet, et quid oporteret fieri altera die cognosceret,
 ex spelunca digressus est: et facto subito terramotu, splendo-
 rem fulgentis ignis inspexit: factoque silentio uox diuina ne-
 quaquam eum timere praecipit, quem nullus detertere posset
 inimicus: iussitque ut domum reuertens, ungeret populi regem
 Hieum, Namassi filium: in Damasco uero Syriae Asahel: pro-
 se autem prophetam constitueret Heliseum de ciuitate Abela:
 ut totius impios populi perimeret, alios quidem Asahel, alios
 autem Hieum. Haec audiens Helias reuersus est ad regionem He-

bræorum, & inueniens Helisæum filiū Saphat arantē, & cū eo quosdā alios usq; ad iuga duodecim, accedens proiecit super cū palliū suū. Helisæus autē cœpit cōtinuō prophetare, et relictis bobus secutus est eū: rogās, ut ei permitteret, quatenus parētes proprios saluaret. Quo iubēte, ut ita faceret, ualedicens eis, secutus est: & fuit Helix cūcto tēpore eius uitæ discipulus & minister. De hoc itaq; ppheta hæc dixisse sufficiat.

De agro Naboth interfecti, & pœna Achab, eiusq; bel-
hs in Syros, cum gestis Iosaphat, & uerbis Micheæ
prophetæ.

CAP. XIII.

Quidam igitur Naboth, de Azari ciuitate, regio agro uicinus, rogāte rege, ut ei uicinū agrum quolibet pretio uenundaret, quatenus eo coniuncto possessionem faceret meliorem: quod si nollet pecunias accipere, ex eius agris quæ uellet, eligeret: ait, hoc se facere nolle. sed paternā sortē malle possidere: contristatusq; rex, quia alienum prædium non posset accipere, neq; lauacris usus est, neque cibus. Iezabel autem uxore sua requirente, cur ita contristaretur, cum neq; balneas neq; prandiū appeteret, neq; cœnam: narrauit ei Naboth superbiam: & quia dum ipse mansuetis sermonibus, & inferioribus regia dignitate locutus ei fuisset, non impetrando, quæ poposcerat, pertulisset iniuriam. Illa uerò rogabat, ut à pusillanimitate, tristitiaq; recederet, & suo corpori solēniter prouideret, se dicens de Naboth supplicio cogitare. Quæ mittens literas ad iudices Israëlitarum nomine Achab, iussit, ut ieiunarent omnes: & habito conuentu Naboth facerent præsidere, cum utiq; insignis esset genere: & instruerent tres quosdam uiros audaces, qui contra eum testimonium dicerēt, quasi Deo blasphemasset & regi: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq; secundum scripta regine & testimonio contra se perhibito quasi Deo blasphemasset & regi, lapidatus, & mortuus est.

est. Audies autem Iezabel, ad regem ingressa mox est, eiq; dixit, ut uineam Naboth gratis acquireret. Achab itaq; letatus in his, quæ acta sunt, exiliens è lecto, pergebat uineam Naboth inspecturus. In hoc indignatus Deus, misit prophetam Heliam ad agrum Naboth, quatenus ad Achab accederet, eiq; de his quæ fuerant gesta loqueretur: & quod occidēs uerum dominum agri, ipse illius hereditatem possideret iniuste. Cum ergo uenisset ad eū, dicente rege, quid uellet, ait, quia peccato pollutum eum inuenisset, in illo loco, in quo Naboth mortuus, carnibus uidebatur fuisse deuoratus, cuiusq; sanguinem & uxoris ita fundendum, & omne genus eius esse periturū, eò quòd huiusmodi impietates effecerint, & cōtra leges patrias ciuē iniuste peremerint. Contristatus autē Achab, & poenitentiam agens, ingressus est: & indutus sacco nudis, pedibus ambulabat, non appetens penitus cibum, & peccata sua confitens, & Deum hoc modo placare cōtendens. Tūc Deus propheta dixit: Achab quidem uiuente, eius generi differendum esse supplicium, sed eius filij temporibus inferendum. Et hæc quidem Helias cū regi dixisset, abscessit. His itaq; tēporibus, Adadus filius Adadi regis Syriæ & Damasci, collecto prouinciæ totius exercitu, & solatijs trigintaduorum regum habitantium trans Euphraten, cōtra Achab castrametatus est. Ille uerò cū par non esset exercitu, ad dimicandū nō præsumpsit accedere: sed omnia necessaria in ciuitatibus munitis includens, ipse mansit in Samaria. Habebat enim hæc muros ualde fortissimos, & erat inexpugnabilis obsidentibus. Rex uerò Syriæ exercitu sumpto uenit ad Samariam, & obsidēs eam, præconem misit ad Achab, petēs ut eius legatos susciperet, & quid uellet, cognosceret. Quod dū rex Israël fieri permitteret, uenientes legati rege mādāte dixerūt diuitias, & uxores, & filios Achab Adado regi dādas: & si promitteret hæc ita faciē-

da, ut tolleret horū quæcūq; uellet, castra solueret, & ab ob-
 sessione cessaret. Achab autē legatis dixit, ut euntes suo dice-
 rēt regi, quia & ipse, & omnis illius possessio eius foret. Hæc
 illis renūtiantibus, misit denuo, altera die nūssurum se famu-
 los, qui eius regalia perscrutarentur, & amicorum, & cognata-
 torum domos, & quicquid in eis optimum reperirent, aufer-
 rent: & quæ displicerent, sola relinquerent. Achab itaq; secun-
 da legatione Syrorū regis uehementer affectus, aduocata po-
 puli concione dixit, quia ipse quidem paratus fuerit pro sa-
 lute, & pace cunctorum, & uxores suas, & filios, & omnem
 dare possessionem: & quia hæc rex Syrorum prima legatio-
 ne quesisset: nunc autem, inquit, denuo missa legatione, petit
 perscrutandas domos, ut quicquid in eis optimū inueniri pos-
 sit, auferat: & occasione hanc machinatus oppugnat: & sciēs
 quia meis rebus non pepercissem, ad uestras accessit: ego uerò
 quod uobis placuerit, exhibebo. Populus autē respōdit, ei non
 obediendum, sed magis contemnendū esse: & ad bellandum se
 se pręparatos existere. Legatis itaq; rex respondit, ut abeun-
 tes dicerent regi, quia primæ quidem petitioni paratus esset
 obedire: maneret autē pro ciuiū securitate sollicitus, nec secun-
 dam petitionē posset implere, dimisitq; eos. Adadus autē au-
 diens hæc, potius indignatus, tertiam legationem misit ad A-
 chab, interminando, atq; dicendo, quia altiore terræ conge-
 riem muris, de quibus ille præsumebat, erigeret: si singulos
 terræ pugillos de exercitu suo unusquisq; portaret: & his eū
 interminationibus deterrebat. Achab autē respondente, quia
 non deberet gloriari, qui armis esset accinctus, sed qui bello
 superior demonstratus: legati uenientes, & regē cum trigin-
 taduobus, qui in eius solatio uenerant, regibus inuenientes in
 epulis, renūtiauerūt ei respōsum. At ille repente præcepit cir-
 cūdari ciuitatē, & aggeres circa eā extolli, & nullo modo ab
 obfessione

obſeſſione relinqui. Achab autem erat in his geſtis cum omni populo in anguſtia coſtitutus. Tunc tamē ſecurior factus eſt, & à formidine releuatus, cum ad eum quidam propheta ueniſſet, atq; dixiſſet, promiſſiſſe Deū, ut tanta hoſtium milia eius ditioni contraderet. Quo requirente, per quos hæc uictoria proueniret: Per filios, inquit, principum, te ſcilicet eorū imperitiā præcedente. Conuocans autem filios principum rex, inuenit quaſi ducētos triginta duos: & agnoſcens Syrum ad conuiuium fuiſſe cōuerſum, aperiens portas, filios principum mox emiſit. Exploratoribus autē renunciantibus Adado, quid gereretur, deſtinauit, qui eis occurrerēt: præcipiēs, ut ſi quidem ad prælium uenirent, eos ad ſe ligatos adducerēt: ſi uerò paſifici eſſent, idem efficerent. Achab autē exercitum habuit alium intra murum in ſubſidijs præparatum. Porro filij principum congreſſi Syrorum cuſtodibus, multos eorū interemerunt, & alios uſq; ad caſtra ſecuti ſunt. Vidēs autem eos rex Iſraël uincentes, etiam alium exercitū dimiſit exire. Qui repente in Syros irruentes, præualuerunt eis. Non enim Syri ſperabant, eos ſuper ſe ſic inopinabiliter uētuſuros. Quos propterea inuenientes nudos & ebrios, ita perſecuti ſunt, ut illi etiam arma ſua relinquiētes, fugerent, & uix in equo rex potuiſſet euadere. Achab autē multos in itinere perſecutus interfecit Syros, & eorum caſtra diripuit: & inueniens in eis diuitias auri & argenti non paruas, & curruum Adadi, & equorum, in ciuitatē denuo remeauit. Dicente uerò propheta, ut præpararet exercitum, quia futuro anno denuo ſuper eum Syri reuerterētur, Achab in ciuitate hæc agebat. Adadus autem cum quāto potuit exercitu, de prælio liberatus, cum amicis proprijs cogitabat, quemadmodum cum Iſraëlitis denuo dimicaret. Qui in montibus equidem nō pugnandum eſſe dicebant, quaſi dī eorū in locis talibus nō præualerent, & pro-

pterea tunc ab eis essent deuicti : sed si in campo gererēt bella, deuincerent. Super hoc autē dabant consilia, ut reges quidem qui uenerant in solatiū eius, ad propria remeare dimitteret: & eorum exercitum praelijs retinens, satrapas ordinaret: & in loco occisorum, exercitum de provincia eorum eligeret: & equos, curruſq; suppleret. Credēs hæc sibi bene dicta rex Syrorū, disponebat exercitum: uerūq; tempore castra mouens, accedebat super Hebræos : ueniensq; in ciuitatem Apbecam, in magno campo castra constituit. Achab autem occurrens cum sua uirtute, & diuerso tabernacula sua fixit. Erat enim quantum ad Syros, paruus ualde eius exercitus. Tunc rursus accessit ad eum propheta, & uictoriā Deum dare promisit, suamq; uirtutem ostendere: quia nō solum in montibus, sed etiam in campis existeret, quod apud Syros non ita constaret. Igitur diebus septē castris positus quiescebat: septima uerō die diluculo procedentibus hostibus, aciemq; cōstituentibus, ad pugnandum ē diuerso & Achab suum dirigit exercitum. Tunc congressus robustissima dimicatione cōmissa, hostes conuertit in fugam, & ad eorum interitum persequens imminebat. Illi uerō suis curribus impediti, ad inuicē sunt extincti: pauciq; diffugere ualuerūt in ciuitatem Apbecam. Sed & ipsi sunt mortui: muris enim cadentibus super eos, uiginti septem milia defecerunt. In praelio autem centum milia sunt occisa. Rex autem Syrorum Adadus fugiens, cum quibusdam sibi fidelissimis seruatorum in subterraneo loco celatus est. Cui dum dixissent serui, quia clemētes essent & misericordes Hebræi, & possent modo consueto rogati salutem ei cōferre, si adeuntes rogarent Achab, dimisit eos hoc agere. Tunc illi induti saccis, & restibus sua capita alligantes (sic enim olim captiui rogabant Syri) ad Achab uenerunt, petentes eum ut Adadus rex mereretur salutem ab eo, qua gratia eius foret seruus.

Seruus. Ille uerò dicens se libenter habere si uerè uiueret, nec in bello defecisset: honorè quoq; ac deuotionem exhibiturum se ei ut fratri debitam promisit. Tunc illi accipientes in iurandum, quia nihil pateretur aduersum, eduxerunt eum de loco, in quo uidebatur esse celatus: & sedenti in curru obtulerunt Achab. Qui cum adorasset eum, dans ei Achab dexteram eleuauit eum in curru, & osculatus est eum: inquitq; esse securū, dicens, ut nihil mali deberet de cetero formidare. Adadus autem gratias egit, & nullo tempore se obliuisci hæc beneficia compromisit: sed etiā ciuitates Israëlitarū, quas tulerant reges ante eum, se redditurum dixit, & Damascum: ut ita rex Hebræorum egrederetur ad suam, sicut maiores eorū in Samariam. Celebratis itaq; scæderibus inter eos, ita Achab multis muneribus donatum Adadum, ad proprium dimisit imperium. Igitur bellum Adadi regis Syrorū, quod habuit aduersus Achab & Israëlitas, hoc modo terminatū est. Interea quidam propheta nomine Micheas, accedens ad unum Israëlitarum, petijt ut eū in capite pro uolūate Dei percuteret. Quo nolente, prædixit ei, quia eò quòd inobediēs esset Deo eiusq; præcepto, occurrente leone perimeretur. Quod dum illi homini contigisset, propheta rursus accessit ad alium, & ut idē faceret imperauit. Qui dum percussisset eū, & eius uerticem cruentasset, alligato capite accessit ad regem, dicens ei: quia dum esset in exercitu constitutus, acceperat à quodam tribuno seruadum captiuum: sibiq; ab eo dictum, ut si captiuus fuget, ipse moreretur: quo fugiente, is qui eum tradiderat, mortem ei minaretur inferre. Tunc respondente Achab, mortem ei imminere iustissimam, soluens caput agnitus est Micheas esse propheta: Hac enim parabola utebatur, propter sermones quos erat ei dicturus. Ait namq; quoniā cum Deus ei concessisset, ut suppliciū hostis euaderet, ipse inimicum eius Adadum

3. Reg. 20.

3. Reg. 22.

dum, qui Deum blasphemauit, dimisisset, & propterea Deus decreuisset ipsum quidē ab illo periri, populum uerò ab eius exercitus inuisione cōsumi. Iratus uerò Achab propheta, illum quidem clausum seruari iussit. Confusus autem Michee sermonibus, ad suam domum remeauit. Igitur de Achab hæc dixisse sufficiat. Reuertar autem ad Hierosolymorum regem Iosaphat: is enim augens suum imperium, & exercitum in ciuitatibus & subiectorum prouinciam uniuersam constituens, non minores quàm auus eius, ab hoc tempore quo Hieroboam super decem tribus regnauerat, munitiones ubiq; constituit, Habuit enim propitiam & cooperatricem sibi diuinitatem, quum esset iustus & pius, & quid boni corā Deo faceret, singulis diebus inquireret. Honorabant enim eum reges in circuitu constituti, munera conferentes, ita ut diuitias haberet amplissimas, & gloriam ualde præclaram. Anno siquidem tertio regni sui, cōuocans prouinciæ suæ principes & sacerdotes, iussit ut peragrantes ubiq; omnem populum sub eo constitutum, docerent per singulas ciuitates leges Moyses, atque ut eas sine prauaricatione seruaret, & circa eius religionem deuoti semper existerent. In his etenim cuncta multitudo ita gauisa est, ut nullus aliud amplecteretur potius, neque diligeret, quàm leges seruare. Sed etiā confines nimis amabant Iosaphat, cum quo etiā pacis fœdera celebrabant: eiq; Palæstini solita tributa reddebāt: & Arabes annis singulis ministrabant agnas trecentas sexaginta & totidem hædos: muniuitq; maximas ciuitates atq; fortissimas, & exercitus in eis, contra hostes & arma præparauit. Tunc enim erat ex tribu quidē Iuda exercitus armatorum trecenta milia uirorum, quorum principatum habebat Hedrou: Ioannes autem ducentorum milium princeps erat: de tribu uerò Beniamin sagittarios habuit ducenta milia. Alter autem princeps militiæ nomine Gezonat,

zonat, armatorum habebat centum milia: & præter hos alia centum milia regi famulabantur: quos direxit per munitissimas ciuitates. Is filio suo Ioram accepit uxore filiam Achab, qui decem tribubus imperabat, nomine Gotholiam. Quumq; post tempus ad Samariam perrexisset, opulenter cum Achab suscepit: & populo qui eum sequutus fuerat, clarâ ualde largitatem hospitalitatis exhibuit: id est, tritici & uini & pecudum ubertatem: rogauitq; ut contra regem Syrorum ei solatia non negaret, quatenus Ramatha ciuitatē in Galaad constitutam auferret, quia eius patris primò fuerat, & à patre tunc regis Syriæ uideretur ablata. Promittens uerò Iosaphat se solatia daturum, quando non ab illius minor erat eius exercitus, euocat ex Hierosolymis ad Samariam suū populum: egressiq; foras ciuitatem ambo reges & in proprijs solijs utriq; residentes, suum exercitum disponebant. Iosaphat autem inter hæc iussit, ut si quis prophetarum adesset, euocatus consuleretur: si esset eo tempore prælium contra Syros agendum. Fuerat namq; tunc pax Achab unâ cum Syro permanens annis tribus, ex quo eum per captiuitatem dimiserat ad propria remeare usq; ad illum diem. Vocâs ergo Achab prophetas suos quasi numero quadringentos, iussit consuli Deum, si ei aduersus Adadum uictoriam pugnandi concederet, & captionem ciuitatis propter quam bellū præparabat inferre. Prophetis autē dicentibus, pugnare simul & uincere, & Syrum esse captiuandum, sicut & prius: intelligens in eorū sermonibus Iosaphat quia falsi essent propheta: requirebat Achab regem, si alter quis esset propheta Dei, ut certius de futuris agnoscerent. Achab autē esse quidem dixit, sed inuisum sibi met hominem: eò quòd mala prophetaret, & prædixisset à Syrorū rege eum moriturum: quapropter in custodia tunc teneretur: cuius nomen erat Micheas filius Obei. Quumq; petisset Iosaphat

cum

eum uocari, mittens eunuchum, eduxit eum. Et dum eunuchus
 issset, indicauit ei omnes alios prophetas regi uictoria prædi-
 xisse. Ille uerò dixit, nihil se aliud de rege fore dicturum, nisi
 quòd deus in ore eius posuisset. Quñ uenisset ergo ad Achab,
 eumq; coniuasset, ut quod uerum esset, ediceret: ait, ostēdisse
 Deum sibi Israëlitas fugiētes in persecutione Syrorum, & ab
 eis cunctos dispergi per montes, sicut greges pastoribus deso-
 latis: dicebatq; significatum sibi, eò quòd alij quidē reuer-
 terentur ad propria: ipsum uerò solūmodo periturum in præ-
 lio. Quumq; Micheas hæc dixisset ad Iosaphat, Achab ait:
 Non ne paulò antè significauit tibi, qualis sit circa me homi-
 nis huius affectus, & quia pessima mihi prophetaret? Et quum
 Micheas diceret eum oportere omnia quæ à Deo dicebātur,
 audire, & quia falsi prophetae eum exaceruissent, ut spe uicto-
 riæ egrederetur ad bellum, immineret autē casus eius in præ-
 lio, erat Achab tristitia remissus. Interea Sedechias quidā fal-
 sus propheta accedēs ad regem, ait: non esse respiciēdum Mi-
 cheam, quia nihil diceret ueritatis: & indicio simul utebatur
 Helie, qui prophetasset in Iazara ciuitate in agro Naboth
 sanguinem eius à canibus lambendū: sicut & Naboth qui per
 eum à populo fuisset occisus. Quibus ab illo sic prophetatis,
 Micheam dicebat esse mendacem, quando meliori prophetae
 dicere contraria uidebatur: & quia rex tertia die moreretur.
 Cognoscetis, inquit, repenti, si uera sunt quæ dicit iste: aut si
 potest spiritus sancti habere uirtutē. Casus enim palmis à me
 noceat meæ manui: sicut i Iadon dextram regis Ieroboam ari-
 dam fecit, dum eum comprehendere uoluisset. Hoc enim omni-
 bus notum est. Quumq; percussisset Micheam, & nihil fuisset
 passus confortatus Achab in semetipso: cōtra regem Syrorum
 mouit exercitum. Vincebat, arbitror, illud quod immineret:
 & falsi prophetae uerba plus quàm erat ueritas credibilia
 fecit,

fecit, ut ex occasione perueniret ad finem. Tunc stans Sede-
chias & faciens sibi cornua ferrea, dixit ad Achab: quoniam
manifestasset ei Deus in illis omnē Syriam subuertendam. Mi-
cheam uerò dicentem: quia Sedechias nō post multos dies de
cubiculo in cubiculum se celaret, ut quæreretur poenam sui de-
clinare mendacij: iussit rex in custodiam duci ad Achamum
principem ciuitatis & nihil aliud amplius ei, præter panē &
aquam, ministrari.

Quomodo Achab contra Syros pugnando deuictus est,
& sagitta percussus interit.

CAP. XV.

Igitur Achab & Iosaphat Hierosolymorum rex sumentes 3. Reg. 22.
exercitum, uenerunt Ramatha Galaaditidis ciuitatem. Rex
uerò Syrorū audiens eorum aduētum, suum eis obiecit exer-
citum, & non procul à Ramatha castra fixit. Constituerunt
autem inter se Achab & Iosaphat, ut Achab regium schema
deponeret, Hierosolymorum uerò rex propria uestitus stola,
constaret in acie. Et illi quidem qui Michea dicta cōtempse-
rat: etiā præter habitum regiū, quod debebatur, euenit. Ada-
dus namq; rex Syriæ exercitui præceperat uniuerso per prin-
cipes suos, ut nullum aliorum perimerent, nisi tantummodo
Israëlitæ regē. Syri uerò facta congressione uidentes ante
aciem regē Iosaphat astantem, & eum credentes esse Achab:
impetum super eum fecerūt, eumq; circundederunt. Quumq;
appropinquant, ipsum non esse cognoscerēt, recessere post
tergum. Ab ortu namq; diei usq; ad uesperam pugnantes &
præuallentes, mandato regis neminē penitus occiderunt, que-
rentes Achab interficere solū, & inuenire nequiuērūt. Qui-
dam uerò puer regis nomine Adan, quū sagittasset inter ho-
stes, regem Achab per loricam in pulmone percussit. At ille
casum suum exercitui manifestare noluit, ne timore conuerter-
retur in fugam: sed aurigæ præcepit, ut conuerso curru de
prelio

praelio declinaret. Grauius enim et mortaliter fuerat sagittatus: et usque ad occasum solis factus exanguis, interijt. Igitur Syrorum exercitus nocte superueniente signum dante preconne, discessit ad castra: et agnoscens cuncti mortuum Achab, ad propria sunt reuersi. Corpus autem Achab sui ad Samariam referentes, sepelirunt: currumque eius abluerunt in Iezara fonte Samarie, regis sanguine cruentatum: et tunc cognouerunt Helie prophetiam esse ueram. Canes namque eius lixerunt sanguinem, et meretrices ad fontem, quod erat reliquum diluerunt. Mortuus est ergo in Ramatha, Michea hunc predicte casum. Dum ergo haec Achab regi à duobus prophetis praedicta uideantur, oportet magnam iudicari diuinitatem, et honorari semper et coli: et quae uera sunt potius recipi, quam ea quae pro cuiuspiam libidine dicuntur, amplecti: et arbitrandum quia nihil utilius est, quam uirorum talium praescientia, praesente scilicet Deo, quid unusquisque debeat obseruare: et cogitandum ex his quae regi prouenerunt: quia quod debetur, neque dum praescitum fuerit, euitatur, sed repit in animas hominum inutili spe blandiendo, et hoc modo seducendo, donec à Deo debita passio compleatur. Hoc ergo modo uidetur etiam Achab esse deceptus, cum praedicientibus quidem perditionem suam non crederet: prophetantibus autem ea quae delectabatur audire credendo, moreretur. Cui Ochozias filius successit in regnum.

FLAVII IOSE.

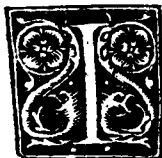
PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicæ liber nonus.

2.

De religione Iosaphat & iustitia, eiusq; uictoria diuinitus concessa contra Moabitas.

CAP. I.

OSAPHAT itaq; rege ad Ierosolymam remeante post bellū, quo solatium præbuerat Achab cōtra Adadum regem Syrorum, sicut prædiximus, occurrēs Hieus propheta, culpabat eū, cur Achab solatia præ-

2. Paralip.
19. & 20.

buiſſet homini impio pariter & maligno, deum quidem dicens moleſte pertu'iſſe hoc: ſed ei licet ualde peccaſſet, tamen propter naturam eius optimam, ab incurſu hoſtiū peperciſſe. Et tunc equidem ad gratiarum actionem rex & ad ſacrificia dei conuerſus eſt. Poſt hæc autem cœpit omnem ſuam prouinciam circuire, & populū edocere, ut leges per Moſen à deo datas omnino ſeruarent, & pietatem circa deum nihilominus exhiberēt. Conſtituensq; iudices in unaqua; ſui imperij ciuitate, præcepit ut pro nulla re ita agerent, quam ut iuſtitiam populis exhiberēt: & neq; mūnera, nec cuiuſpiam dignitatem propter iudiciale ſaſtum, aut diuitias, aut genus conſiderarent: ſed omnibus æqua iura tribuerent, ſciētes quia etiā quæ occulte geruntur, à deo non ignorantur. Hæc autē quum docuiſſet in unaqua; ciuitate duarū tribuum, in Hieroſolymam denuo remeauit: cōſtituitq; etiam ibi iudices de ſacerdotibus, ac Leuitis, atq; primatibus: monens, ut diligenter & iuſte iudicia cuncta diſponerent: ſi autem de rebus maioribus quidam contriſtulum ex alijs ciuitatibus eos cōſulerent, cum maximo ſtudio eis & iuſtiſſime reſponderent: quandoquidem rectum deberet eſſe iudicium in ea ciuitate conſtitutum, ubi & tem-

G

plum

L. PAR. 20.

plam dei & habitaculum erat imperatoris. Horū autem principes constituit Amasiam sacerdotem, & Sabadaiam, qui erat de tribu Iuda. Rex igitur hoc modo cūcta disposuit. Eo nāq; tempore castrametati sunt aduersus eum Ammonitæ & Moabitæ: & sumentes secum Arabum maximā legionem, castra posuerunt apud Gaddai ciuitatē, quæ est circa paludē Asphaliten, trecentis stadiis procul à Hierosolymis, in qua nascitur palma præcipua, simul & opobalsamum. Audiens autē Iosaphat quomodo hostes transeuntes paludem, in eius prouinciam deuenissent, metuens, conuocauit in cœtu populum Hierosolymorum in diuino sacrario, & stans contra faciē templi, orabat, & inuocabat deum, ut ei suum auxiliū præberet, & robur, quatenus hostibus præualeret: dum & is qui templum hoc edificasset, id ipsum rogasset, ut ipse contra hostes dimicaret, & præsumentes contra eum manus inferre, cōprimeret: qui utiq; ob hoc uenirēt, ut terram quam eis ipse præbuerat, molirētur auferre. Hæc autē orabat deslens, simul & populus uniuersus cum uxoribus & filiis deo supplicabat. Quo factō, quidam Iaxihel propheta progressus in medium cœtum, clamauit ad populū, dicens & regi, quia deus eorum preces audisset, & contra hostes sine dubio dimicare permisisset: præcepitq; ut altero die electo exercitu, occurrerēt hostibus, eosq; inuenirēt inter Hierosolymā & ascensum Gaddi, qui locus dicitur Culmen, & contra eos quidem nō dimicarent, sed tantummodo starent, uidentes quomodo diuinitas eos expugnaret. Hæc uerō dicēte propheta, rex quidē & populus in terra prostratus, deo gratias retulerunt. Leuitæ autem in organis solennibus incessanter dicebant hymnos. Die siquidem factō, procedens rex in desertum, sub ciuitatem Techua, dixit ad populum, quia oporteret uerba prophætæ audiri, & ad illa quidem non contradicere, sed præponi debere sacerdot

Sacerdotes cum tubis, & Leuitas, ut hymnum dicētes, sic Deo gratias agerent, quasi iam Hebræorum provinciam ab Hostibus liberasset. Placuit sentētia regis, & quæ præceperat, agebantur. Deus autem maximum terrorem & tumultū super Ammonitis immisit: & cedentes inter se hostes suos, mutuis se uulneribus occiderunt, ita ut ex tanta militia nullus penitus euassisset. Iosaphat autem respiciens in cōuallem ubi hostium erat exercitus, & uidēs eam plenam corporibus mortuorum, letatus est in Dei solatio, sic inopinabiliter & euidenter allato, ut non laborantibus illis, ipse per se uictoriam contulisset: inuitq; ut exercitus hostiū castra diriperet, & mortuos expoliaret, diebusq; tribus exuentes eos, penē defecerunt: tanta erat multitudo utiq; perēptoriū. Quarta uerò die omnis populus congregatus in quadam cōualle, de uirtute & solatijs benedixit Deū, pro qua re etiam locus ipse uocatus est Cōuallis benedictionis. Exinde uerò ducens exercitum ad Hierosolyam rex, multis diebus ad hostias est cōuersus & epulas. Igitur postquam hanc hostium eius uastationem alienigenæ gentes audiebant, omnes ualde sunt territæ, Deum eius auxiliatorem sic, aperte uidentes. Iosaphat itaq; ex illo tempore cum magna gloria & iustitia, diuinæque pietatis amore degebat. Fuit autem amicus Achab filio Israëlitarum regi. Cum quo communionē facta in constructione nauium, ut ad Pontum nauigaret ad emporia Thraciarum, nequaquam nisum suum implere præualuit: naues enim præ magnitudine perierunt, & propterea naues ulterius non instruxit. Circa Iosaphat igitur hæc sunt gesta.

De perfidia Ochoziz, & zelo raptuq; Helizæ.

C A P V T I I.

A Chab autē filius regnauit in Israël, in Samaria degens, malignus homo, & per omnia similis utrique parenti,

4. Reg. i.

G 2 & Hier

Et Hieroboam, qui prius iniquitatē fecerat, et populum decipere inchoauerat. Quumq; iam in regno secundum haberet annum rex Moabitarum rebellauit ei: et tributa quæ Acha b eius patri reddebat, ministrare cessauit. Cōtigit aut ut Ochozias, quum descēderet de superioribus domus suæ: caderet: et quum langueret, misit ad Deum Accaron Muscam (hoc enim erat nomen illi Deo) et consuluit de salute suā. Apparuitq; Deus Helie prophete, præcipiens ut missis à rege nuncijs occurreret, eosq; requireret, si Deum proprium Israëlitarum populus nō haberet, et ideo misisset rex eorum ad alienū Deū, ut de salute consuleret: simul et ut faceret eos ad regē reuerſi: eiq; dicerent, quia non euaderet hunc languorē, Helia uerō Dei faciente præcepta, audientes nuncij, ad regem sunt continuo reuerſi: admirantiq; reuerſionis uelocitatē, et requirēti causam, dixerunt, occurrisse sibi quendam hominem, et prohibuisse quidem eos ulterius procedere: reuertentes autē nos tibi dicere ex mandato Israëlitarum Dei mandauit, quod non possis ab hac ægritudine liberari. Rege uerō præcipientē, ut ei hominem qui talia diceret, indicarent, dixerunt esse uirum hirsutum, et pellicea zona circūdatum. Ille uerō per hæc agnoscens Heliam esse quem nuncij designabant: misit ad eum tribunum et quinquaginta armatos, ut eum adducerent. Tribunus autem qui missus fuerat, inueniens Heliam in montis uertice residentem, petebat, ut descendens ueniret ad regem, quoniam ille iussisset: qui si nollet, duceretur inuitus: Cui Helias: Vt agnoscas, inquit, me prophetam ueram existere, descēdens ignis de cælo cōsumat et milites tuos et te. Et continuo ueniens ignis flamma, consumpsit et tribunum, et qui cum illo pariter erant. Hac perditione regi denunciata, nimis iratus, ad Heliam tribunum alium cum totidem misit armatis. Qui quum uenisset ad prophetam, credens se eum uolenter adducere,

cere, si nolisset sponte uenire: orans iterum propheta, eum sicut priorem fecit igne consumi. Agnoscens hoc rex, etiam tertium destinauit. Ille uero quum esset sapiens et moribus ualde mitissimus, ueniens ad locum ubi erat Helias, nimis blande ei loquutus est, dicens quia inuitus regiae iussioni pareret, ad eum ueniens: et priores non uoluntarie, sed coacti necessitate uenissent: rogabatq; ut et illius, et qui cum eo uenerant armatorum, haberet misericordiam, et descendens ueniret ad regem. Helias autem suscipiens mansuetudinem, et uerborum eius urbanitatem, descendens sequutus est eum. Quumq; uenisset ad regem, prophetauit ei, dicens haec sibi indicasse Deum, eo quod spreuisset eum, quasi non esset Deus, et non uere de eius languore prophetare potuisset: misisset autem ad Deum Accaron, ut consuleret qualis ei terminus languoris accideret: ob quam rem, inquit, cognosce te moriturum. Et ille siquidem paruo tempore transacto, sicut Helias praedixerat, defunctus est. Cui successit in regno frater Ioram: nam ille sine filio mortuus est. Hic uero Iora par Achab fuit malignitate: regnauit autem annis duodecim, homo omni iniquitate circa Deum et impietate plenus. Nam relinquens culturam Dei sui, deos uenerabatur extraneos: erat enim et in alijs nimis acerbus et pessimus. Illo siquidem tempore Helias ab hominibus est ablatus, et usq; ad hodiernum diem nullus finem eius agnouit. Discipulum uero, sicut praediximus, reliquit Heliseum. De Helia tantum et Henoch, qui fuit ante diluuium, in libris sacris scriptum est, quia sublati sunt, quorum mortem nemo uidit.

De bello regum contra Moabitas, deq; mirabilibus Helisei.

C A P V T I I I.

Suscipiens itaq; regnum Ioram, contra regem Moabitarum Misam, mouit exercitum, qui, sicut praediximus, ab eius fratre recesserat, dum patri eorum Achab tributa solueret, omnium

4. Reg. 3.

G 3 cum

cum lanis suis ducenta milia. Congregans uerò Ioram summum exercitum, misit etiam ad Iosaphat, rogans eum, quum esset olim patris sui amicus, ut ei solatium contra Ammonitas pugnaturus præberet, qui ab eius recessisse uidebantur imperio. Tunc ille non solum se adiutorem esse composuit, sed etiam regem Idumæorum, qui sub eo erat, compulsurum, ut ei quoque pugnaturus occurreret. Ioram autem talibus solationum promissionibus à Iosaphat rege perceptis, sumpto exercitu, uenit in Hierosolymam, et clare nimis ab Hierosolymorum rege susceptus est: placuitque eis ut iter ad hostes per desertum facerent Idumææ, non credentibus inimicis, quia exinde eis fieri potuisset inuasio. Tunc ergo tres reges ab Hierosolymis properabant, rex ipse Hierosolymorum, et Israëlitarum, atque Idumææ: et dum septem dies peragrasent iter, ad inopiam aquæ exercitus et iumenta uenerunt, quum duces eorum ignorantia itineris aberrassent. et omnes quidē erant in angustia constituti: præcipuē tamen Ioram, qui nimia tristitia faciente, clamabat ad dominum: Quid mali facientes deduxisti tres reges, ut sine bello tradantur regi Moabitarum? Quem Iosaphat confortabat, quum esset iustus. Qui mittens in omnem exercitum, requirere cepit, an quis in eis esset propheta, ut per eum uoluntatem Dei possent cognoscere, et quid faciendum esset, audirent. Et dum quidā famulus Ioram dixisset, uidisse se illic Helie discipulum Helisæum filiū Saphat, tunc tres reges mōnente Iosaphat ad eum pariter uenerūt. Dumque ad prophetæ castra uenissent (habebat enim habitaculum suū extra tabernacula constitutum) consulebant eum de futura militia, præcipuē tamen Ioram. Cui quū diceret, ut illi molestus non esset, sed potius ad prophetas patris sui matrisque properaret, quasi illi ueri essent, rogabat, et supplicabat, ut prophetaret, eosque à periculo liberaret. Ille uerò iurās per Deum, quia ei nō re-

sponder

sponderet, nisi propter Iosaphat sanctum & iustum, deducto
 ad mediū quodam homine sciente psallere, diuinitus inspira-
 tus, praecepit regibus, ut in torrente multos lacus effoderent,
 dicens: Neq; nube neq; spiritu aliquo flante, neq; imbre diffuso
 uidebitis fluuiū aqua plenū, ita ut homines ac iumēta uberta-
 tis poculo satiētur: eritq; uobis nō solum hoc à deo, sed etiam
 hostes superabitis, & urbes Moabitarū munitissimas capie-
 tis. & arbores quidē incidetis pomiferas, & uastabitis provin-
 ciam, fontes autē fluuiosq; damnabitis. Hæc propheta dicēte,
 altera die priusquam sol oriretur, torrēs uehemēter influxit.
 Contigerat autē, ut tribus diebus in Idumæa uehemens imber
 effunderetur, ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia
 rigarētur. Quumq; audissent Moabita, tres reges per deser-
 tum cōtra se uenientes, collecto exercitu, rex eorum iussit, ut
 montana exercitus eius aggrediretur, ne latēter hostes pro-
 uinciā inuaderent. Et quum nō esset Hebræorū à Moabitis
 procul exercitus, respiciētes Moabita de ortu solis aquam in
 torrēte sanguini similem, suspicati sunt, eò quòd se tres reges
 inuicem peremissent, & fluuius eorum sanguine redundasset.
 Quod dum arbitrati fuissent, petierunt à rege suo, ut eos ad
 spolia hostium destinaret. Et impetu factō, quasi ad diuitias
 preparatas, ad inimicorū castra uenerūt, & spe sua frustrati
 sunt. Nam circūdantibus eos Israëlitis, alij quidē corū peremi-
 pti, alij uerò per uniuersam provinciā sunt dispersi. Tres ue-
 rò reges ingrediētes Moabitarum ciuitates, & eas subuer-
 runt, & agros eorū populati sunt, & uehemēter extermina-
 uerunt, replētes eos lapidibus torrentiū, & arbores optimas
 absciderunt, & fontes aquarū pariter obstruxerūt, ac muros
 usq; ad fundamenta deposuerūt. Rex autē Moabitarum, dum
 persecutionē & oppressionē nimiam pateretur, & uideret
 ciuitatē capi posse, impetū fecit cum septingētis uiris, ut inter

hostium castra, quò posset, effugeret: quod tamen implere nò potuit. Nam ad quendam locum ueniens ualde munitum, dum fugere nò ualisset, reuersus in ciuitatē, opus desperationis et crudelis necessitatis sic impleuit: Filiū namq; seniorē, qui erat ei successurus in regnū, eleuans super murum, ita ut à cunctis hostibus uideretur, deo immolauit holocaustū. Reges autē uidentes hoc factū eius necessitatis, ab urbe habuerūt misericordiam, et humana passione oppressi, detentionē soluerunt, et singuli ad propria remearūt. Iosaphat autē reuersus ad Hierosolymam, in pace degebat. et quū pauco tēpore post illud praeliū uixisset, defunctus est. Qui uixit quidē annis numero sexaginta, imperauit autem quinq; et uiginti, magnificamq; meruit in Hierosolymis habere sepulturam, similisq; fuit magnorum operū Dauid. Reliquit autē et filios multos, successorem uerò habuit seniorē filiū Ioram. is enim nomē habebat fratris matris sue regis Israelitarū filij Achab. Veniēs autem de regione Moabitarū rex Israelitarū in Samariam, habebat secum Helisæum sicut prophetam, cuius actus uolo narrare. Sunt enim ualde præcipui et historia digni, sicut ex libris sacris datur agnosci. Aiunt enim, quia accessisset ad eum uxor Obeth dispensatoris Achab, eiq; dixisset, quia non ignoraret, quoniam uir eius liberasset à morte prophetas, dum regis Achab uxor Iezabel requisituit ut eos occideret: et contracto debito, centiū ex eis occulte pauisset: et post uiri sui mortem à creditoribus urgeretur, atq; eius filij ad seruitium raperētur: ob quā causam rogabat, ut eius mariti miseretur operibus, et aliquod solatiū in necessitate præberet. Qui dum requisisset, si quid haberet in domo, aliud nihil esse sibi respondit, nisi paruū uas olei. Tunc propheta præcepit, ut multa uasa uacua sibi met à uicinis accommodaret, et clausis ianuis domus sue ex illo oleo in omnia uasa diffunderet, quia deus ea cuncta impletet

4. Reg. 4.

pleret. Quod dum mulier fecisset, & eius filij unūquodq; uas obtulissent: dum cōpleta fuissent omnia, & nullū uacūū remāssisset, ueniēs ad prophetam, nūtiāuit hoc ei. Ille uerò cōsiliū dedit, ut oleum uenderet, & pretiū creditoribus daret: & ex ipso olei pretiō quod remaneret, ad alimētū filiorū efficeret. Inter hæc autē misit Helisæus ad lorā, ammonens, ut custodiret locum quendam, in quo esse Syrorū, uolentiū eum occidere, dicebat insidias. Tunc rex ad uenationem præparatam nequaquam egressus est, obediēs uerbo prophetæ. Adadus autē rex Syrorum, dum se uidisset fuisse deceptū, quasi aliquis hominum eius loram regi sua consilia prodidisset, indignatus ueluti proditores secretorū regis, occidere minabatur, quum utiq; hoc nulli alij uisi illis tantummodo credidisset. Et dum ei quidam præsentium dixisset: ne falsa opinione teneretur, nec crederet quoniam aliquis inimico eius consiliū prodidisset, sed Helisæum prophetam omnes regi factas insidias prodidisse: misit, requirēs, in qua ciuitate Helisæus habitaret. Illi uerò qui missi fuerant reuertentes, indicauerunt, eum in Dotham urbe cōmorari. Tunc itaq; Adher qui & Adadus, misit ad ciuitatem multum nimis exercitum, equestrium simul & curruum, ut caperēt Helisæum. Qui tota nocte circumeuntes urbem, nihil egerunt. Die siquidem factō, cognoscens hoc prophetæ minister, quia hostes eum comprehendere niterentur. prophetæ quod agebatur, indicauit. Ille uerò securus de auxilio dei, contemnebat hostes, ministrumq; metuentem crebrò, fiduciam habere præcepit, sperans quoniam ostenderet deus uirtutis sue, potentiaq; præsentiam. Tunc deus prophetæ orationes exaudiens, multitudinem curruum, & equorum, & armatorum, Helisæum circumstantium, ut minister uideret, ostendit, ita ut ille remoto timore, illa uisione confortatus astaret. Post hæc autem Helisæus rogabat dominum, ut etiam ho-

4. Reg. 5.

stium aspectus obcecaret, & nebulā eis immitteret, per quā cum inspicere non ualerent. Quo factō, ueniens inter medios inimicos, requisit, quem quærerent. Illis autem prophetam se querere respondentibus Helisæum, promisit eum se traditurum, si ad ciuitatem in qua esset ille, sequerentur. Qui præcedentem prophetam, deo scilicet eorum mentes obcecante, cum festinatione sequebantur. Tunc Helisæus deducens eos in Samariam ad Ioram regem, præcepit, ut clauderentur portæ, & regis exercitus circa Syros staret. Quo factō, rursus orauit dominum, ut hostium oculos aperiret, & caliginem ab eis auferret. Tunc repente ab illa cecitate reuocati, inuenerunt se inter medios inimicos existere. Et obstupescentes Syri, in nimia sunt angustia constituti, & qualis utique potuisset eis sic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege Ioram consulente prophetam, si eos iaculari præciperet, hoc quidem fieri prohibuit Helisæus, dicens iniustum esse, qui lege bellica non capiuntur, occidi: illos autē nihil mali fecisse in eius prouincia, sed nescientes ad eum uenisse uirtute diuina. Deditq; consiliū, ut & hospitalitatem eis præberet, & mensa eius sine læsione fruerentur. Ioram uerō obediens prophetæ, dum conuiuia præbisset opulentissima Syris, dimisit eos ad proprium remeare regem.

De bello Syrorum contra Samariam, & mirabili uictoria
de cælo data precibus Helisæi.

CAP. IIIT.

4. Reg. 6.

His uerō redeuntibus, & quæ prouenerant indicantibus, Admiratus Adher inopinabilem Israëlitarum dei præsentiam, atq; uirtutē, pariter & prophetam, cui sic adesset apertē diuinitas, latenter iam noluit contra regem Israëlitarum aliquid attentare, metuens Helisæum: palam uerō pugnare disposuit, multitudine militiæ, & exercitus sui magnitudine se credens hostibus præualere. Castra si quidem metatus est eorum
magna

magna uirtute contra Ioram: qui credens non se sufficere ad resistendum Syris, semetipsum in Samaria clausit, de murorū munitione confidens. Adher autem cogitans, quia etsi non posset machinationibus capere ciuitatem, tamen inopia ciborum Samaritas obstringeret, ad ciuitatē accessit: & tanta fuit apud Ioram necessariorum inopia, ut propter magnitudinem famis in Samaria, octoginta argenteis numismatis caput asini uenderetur, quinque argenteis numismatis sextarium fimi columbarum pro sale compararent Hebræi. Timebatque Ioram, ne propter famem ciuitas traderetur inimicis: & muros quotidie circuibat atque custodes, ne quis ab eis intus occultaretur, & actus ciuitatis hostibus indicaret. Quod dum faceret, quadam die clamante aliqua muliere: Domine miserere: putans eam aliquid cibi petituram, iratus maledixit ei, per dominum dicēs, nec arcam sibi esse, nec torcular, unde aliquid posset ei præbere. Quumque nihil horum illa se diceret postulare, nec pro cibo deposcere, sed ut eius causam dignaretur audire, iussit, ut loqueretur, atque diceret quæcunque uellet. Tunc illa fecisse se dixit cum altera muliere uicina & amica sua hanc patationem, ut quoniam fames & inopia talis esset, interficerent filios suos utraq; masculos, & diebus singulis comederēt eos. Et ego, inquit, meum occidi, & præterito die incum ambæ comedimus: hæc autem non uult hoc facere, sed pactum transceudit, & filium suum, ne comedatur, abscondit. Hæc quum audisset Ioram, uehemēter afflictus est, & scissa ueste, crudeli uoce clamauit. Deinde iratus Heliseum prophetam interficere uoluit, quia non supplicaret Deo, quum potuissent omnes hoc modo à malis præsentiibus liberari: & repente misit, qui eius caput auferret. Id siquidem ad necem prophætæ pergebat. Heliseum uero regis ira non latuit. Sedens autē in domo sua cum discipulis suis, indicauit eis, quia Ioram homicidæ filius

lius misisset, qui caput eius auferret: Sed uos, inquit, dum uenerit qui missus est, et intraverit, obserantes ianuas claudite eumq; paululum retinete: sequuturus est nanque ueniens ad me rex, eo quod cum poenituerit sui precepti. Tunc illi Helisei dicta fecerunt. Ioram uero poenitentia ductus, ob iram suam circa prophetam, et metuens, ne eum qui missus fuerat, occideret, festinauit, ut necem prohiberet, et prophetam a morte reduceret: ueniensq; culpabat eum, cur a Deo absolutionem malorum presentium minime postularet, sed sic eos interire despiceret. Heliseus autem altera die ea hora, qua uenerat rex ad eum, promisit multam ciborum copiam affuturam, ita ut uenderentur in publico duo sata hordei siclo uno, et satum simile duobus siclis. Hoc autem dictum, et Ioram, et qui cum eo erant, conuertit in gaudia. Prophetæ namq; non poterant discredere, propter rerum precedentium ueritatem: inopiamq; illius Dei, atq; miseriam, spes iam future abundantie leuigauit. Princeps autem tertiæ partis quum regi amicus esset, supra quem tunc ipse rex incumbebat: Incredible est, inquit, o propheta, quod dicis: et sicut impossibile est, ut de cataractis cæli hordeum pluat Deus, aut similes: ita non potest credi, quod a te nunc dicitur, adimpleri. Ad quæ propheta: Hæc inquit, uidebis hoc modo fieri, sed non gustabis ex eis. Quæ scilicet sicut ab Heliseo fuerant prædicta, completa sunt. Lex igitur erat in Samaria, ut habentes lepram, et qui a tali passione mundi non essent corpore, extra ciuitatem manerent. Quatuor ergo uiri propter hanc causam manentes ante portam, quum nullus eis propter necessitatem famis aliquid afferret, et in ciuitatem ingredi propter legis mandata non possent: quibus uel si liceret ingredi, præ fame ibidem necarentur: cogitauerunt inter se dicentes, quia si illic manerent, propter inopiam deperirent, et propterea tradere se hostibus magis eligerent,

eligerent, qui aut parcendo, aut necando famis eos necessitatibus liberarent. Hoc consilium inter se conferentes, nocte ad castra hostium deueniunt. Incipiebat enim Deus iam terre, & conturbare Syros: & sonū curruū, & armorum eis inferre, tanquam exercitus grandis super eos accederet, & paulatim turbarum fragor eorum auribus increpitaret: qui ita repente turbati sunt, ut relinquentes castra propria, concurrentes ad regem, dicerent, quia Ioram rex Israelitarum cōducto solatio regis Aegyptiorum & insularū, super eos accederet, quibus uenientibus, sonum tubæ uenientis audirent. Hæc eis dicentibus, etiam Adher, quum ad aures eius sonus similis aduenisset, populo credidit: & cum multa turba, atq; confusione relinquentes in castris equos, atq; iumenta, innumerasq; diuitias, repente conuertuntur ad fugam. Leprosi autē, qui discesserant à Samaria, ad Castra Syrorum uenientes, & in eorum tabernaculis multum silentium, taciturnitatemq; reperientes, ingressi in unum tabernaculum, dum nullum prorsus inspicerent, comedentes atq; bibentes, portantesq; multas uestes, & aurum, & extra castra celantes, deinde in aliud tabernaculum accedentes similiter, & exinde res sibi placitas sumentes: dum hoc quater fecissent, & nullus eos omnino uideret, arbitratii hostes abscessisse, culpabant semetipsos, cur Ioram regi & ciuibus hoc minime nunciassent. Tunc illi aduenientes ante ciuitatis murum, & custodibus clamantes, indicauerunt eis, quæ de hostibus contigissent. Illi autem hæc regis custodibus nuntiauerūt, à quibus audiens hæc Ioram, uocauit amicos suos, & principes, quibus ait, pro insidijs arte callida Syrorum discessisse regem: eò quod desperaret fame capi potuisse ciuitatem: ut quasi fugiētibus illis, & egressis ad castrorum direptionem nobis, latenter irruerent, & interficerent, & ciuitatem pariter deuastarent. Vnde uos, inquit, moneo, ut custodiat

stodistis ciuitatem, & nusquam abire tentetis, hostes fugisse credentes. Tunc dicente quodam, optime quidem arbitratum à rege, & consilium dante, ut duo equites usq; ad Iordanem fluuium mitterentur, qui cuncta perquirerent, ut si illi quidē capti ab insidijs hostium deperirent, securitas exercitui fieret, ne cuncti aliquid simile sustinerent: pereuntes autem pau-
 eos annumerarent cum his, quos uastauerat fames. hoc dictum dum placuissent regi, exploratores misit. Qui euntes, castra quidem inuenerunt hostibus uacua, locum uerò plenum cibis, & armis, quæ reliquerant, ut essent leues ad fugam. Hæc autē dum rex audisset, ad dīreptionem castrorum misit exercitum. Qui nihil tulerunt uile nec paruum, sed aurum multum pariter & argentum, gregesq; multos iumentorum, frumentiq; & hordei multa uilia, quantum nec in somno se uidere credebant. Quo pacto, à malis pristinis liberati, maximam copiam habuerunt, ita ut emerentur duo sata hordei siclo uno, & satum simile duobus siclis, secundum prophetiam hominis Dei Helisei. Satum itaq; fert modium unum & semis Italicum. Horum itaq; bonorum solus ille princeps tertie partis, quæ prædiximus, potitus non est. Nam constitutus à rege, ut staret ad portam quatenus turbam moderatè ab egressu ciuitatis emitteret, ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirent: quod allos pati prohibebat, ipse sustinuit: & hoc modo ne gressaret ex his, quæ fuerant prophetata, defunctus est, Heliseo prædicente eius mortem: dum ea quæ de ubertate ciborum ille prophetauerat, solus iste non crediderat. Adher autem Syrorum rex dum uenisset in Damascum, & agnouisset quia diuinitas ei, & eius exercitui timorem immisisset & fugam, & non in inuassione hostiū fuisse factam, nimis afflictus, eò quòd ita Deum haberet iratum, corruit in languorem. Illo siquidem
 4.Reg.8. tempore dum propheta Heliseus uenisset in Damascum, cognosce

gnoscens hoc Adher, fidelissimum seruulorum Asahel nomine misit, ut ei occurreret, & dona portaret, precipiens ab eo requiri, si egritudinis eius periculū posset euitari. Asahel itaque cum quadraginta camelis quæq; optima, & pretiosa in Damascena prouincia ex domo regia dona regia portabat, & ueniens ad Heliseum, & decenter salutans, ait missum se à rege Adher ad eum, ut dona portaret, & de eius languore consuleret, si posset euadere. Propheta uerò Asaheli iussit, ut nihil ei mali nuntiaret: dixit autem regem moriturum esse. Et famulus quidem hæc audiens, contristabatur. Heliseus autem flebat, & multas lachrymas effundebat, præuidens, quæ mala populus passurus esset post mortem Adher. Dumq; Asahel causam eius confusionis inquireret: Desleo, inquit, Israëlitarum populum, dolens in his malis, quæ passurus est abs te. Interficies enim optimates eorum, & munitissimas ciuitates incendes, & paruulos lapidibus allisos crudeliter trucidabis, & mulieres habentes in utero seua morte dirupes. Asahel uerò dicente: Quæ mihi uirtus est, ut per me possint talia prouenire? ait, deū sibi indicasse, quia esset regnaturus in Syria. Asahel itaque ueniens ad regem, illi quidem bona nuntiavit. Altera uerò die infuso laqueo uinciens eum, illum quidē strangulauit, ipse uerò apicē regie potestatis obtinuit. Erat enim uir efficax, multaq; Syrorum & populi Damascenorum deuotione florebat, ita ut hætenus & ipse Adher, & Asahel qui post eum regnauit, quasi dii colantur, propter beneficia, & templorum ædificia, quibus Damascenorum exornauerant ciuitatem. Isti namq; soli in pompa quotidie quasi pro honore regio deferuntur, & Syri de eorum antiquitate gloriantur, ignorantes quia sunt nouelli, & non habent isti reges ultra mille & centum annos. Ioram uerò rex Israëlitarum audiens Adher defunctum, à timore & formidine, quam propter

pter eum habebat, aliquo modo respirauit, & pacem gratanter excepit.

De crudelitate Ioram regis Iudæ, & digna subsequente
pœna.

CAP. V.

4. Reg. 8.

Igitur Ioram Hierosolymorum rex, qui & ipse quidem, sicut prædiximus, hoc nomē habebat, rerum potitus, mox ad necem fratrum suorum, & paternorum pariter amicorum, & principum est conuersus, & malitiæ suæ hoc fecit initium, in quibus malis nil differens à regibus populi, qui ante eum iniquitatem fecerant, in solennitatibus Hebræorum, & in religione diuina: docuit quoq; uulgus & in alijs esse malum, & extraneos adorare deos per Gotholiam Achab filiam coniugem suam. Et deus quidem propter David regis promissionē, genus eius noluit exterminare. Ioram uerò nihil prætermittebat, quò minus aliquid quotidie nouæ impietatis efficeret, & quod uastationem patriæ traditionis attenderet. Illo siquidem tempore ab eo recedentibus Idumæis, & primo quidē interficientibus regem, qui erat eius patri subiectus, & cōstituentibus quem ipsi uoluerant, Ioram cum equitibus suis, & curribus noctanter in Idumæam uenit: & eos quidem qui uicini eius regno esse uidebantur, occidit. Longius autem non abiit: nihil tamen dum hoc fecisset, utilitatis exhibuit. Nam omnes ab eo recesserunt, simul & qui prouinciā Labennam habitabant. Erat autē ita uesanus, ut etiam populū cogeret in excellentissimos mōtes ascendere, & deos alienos adorare. Quumq; hæc ageret, & omnino leges patrias à mente sua repelleret, delata est ab Helia propheta ad eum epistola, in qua pandebatur, magnam pœnam eum fore passurum, quoniam patrū suorum non esset imitator, sed Israëlitarum regum impietate sequeretur: Insuper cogeret tribum Iuda, & ciues Hierosolymitas relinquentes sanctā patrij dei culturā, ad idola cōuenire, que

re quæ Achab rex Israëlitarum in suo regno fecisset: & quia fratres suos interemisset, & bonos viros & iustos pariter occidisset: suppliciumq; quod pro his suscepturus esset, propheta in literis indicabat, id est, cladem populi, & corruptionem uxorum regis & filiorum: & quia ipse quoque moreretur ægritudine longa nimis confectus, uisceribus propter nimitatem internæ corruptionis effusis, ita ut uideret suam calamitatem, nec posset ullatenus subueniri. Et hæc quidem epistola significabat Helia. Post breue siquidem tempus exercitus Arabum iuxta Aethiopiam habitantium, & alienigenarum, Ioram regnum aggressi sunt, & prouinciam uastauerunt & regis domum, insuper & filios occiderunt pariter & uxores eius: unusq; solummodo filiorum eius nomine Ozias hostes effugiens, derelictus est. Qui posthanc calamitatem prædictam a propheta languorem incurrens, multo tempore fatigatus, diuinitate eius uisceribus immittente, miserabiliter superna indignatione defunctus est, quum uiscera sua diffusa uideret. Quem etiam populus mortuum multis contumelijs affecit: et, ut reor, credentes in mortuum ira fuisse diuina peremptum, nec exequijs regalibus eum fecere dignum, nec in paternis sepelire monumentis, nec alium ei exhibuerunt honorem: sed uelut priuatum tumulo tradiderunt. Qui uixit annis quadraginta, regnauit octo: tradiditq; principatum eius Hierosolymorum populus filio eius Ozia.

De Heli ab Heliseo inuncto in regē, & de uindicta in impios.

CAPVT VI.

Igitur Ioram rex Israëlitarum, post mortem Adher, spe-
rans Riamatha ciuitatem se capere, & eam Syris auferre,
cum magno apparatu castrametatus est super eos. In qua ob-
sersione a quodam Syro non mortifere sagittatus, abiit in ciui-
tatem Ierusalem, ut uulnus suum positus in ea curaret, directo

H in Ra

in Ramatha omni exercitu, simul & duce nomine Hicui, qui fuit filius Namesi, ut post curam reuertcretur ad pugnam. He-
 4. Reg. 9. liseus uero prophetam unum discipulorū suorum dato ei oleo sancto, misit in Maratha, ut ungeret Hicum, ciq; diceret, quoniam cum regem diuinitas elegisset, cui & alia pariter indicaret, precipiens ei, ut sub modo fugae faceret iter, quatenus cunctos illic proficiscendo lateret. Qui dum uenisset in ciuitatem, Hicum quidem inuenit cum principibus militum residentem in medio, sicut ei prädixit Heliseus, & accedens ad eum, ait, se quedam ei fore dicturum. Qui dum surrexisset, & in cubiculum sequutus eum fuisset: seorsum sumens eum iuuenis oleo eius caput infudit, dicens eum unctum à deo regem, ad Achab generis peremptionem, & ad uindicandum sanguinem prophetarum, qui ab Iezabel nequiter fuisset effusus: ut domus eorum sicut Hieroboam Nabatheï, & Abisa propter impietatem propriam radicitus deperiret, et nullum semende Achab genere remaneret. Et ille quidem cum dixisset hæc, de cubiculo protinus exiliuit, ne ab aliquo in exercitu uideretur. Hicui autem uenit ad locum unde surrexit: & cum alijs principibus residebat. Quibus requirantibus ut eis diceret, cur ad eum iuenculus adueniret, insuper & uesanū eum dicentibus, Recte, inquit, iudicastis: nā uerba uesana locutus est. Quinbus festinantibus, ut ea audirent, atq; rogantibus, ait eum dixisse, quia ipse fuerit electus à deo rex. Hæc itaq; cum dixisset, unusquisq; exuens se quod habebat, uestes proprias ei substernebant: & mittentes tubas, Hieu regem esse clamabāt. Ille uero exercitu congregato, pergebat ad Ioram in ciuitatem Iezrael, in quā, sicut prädiximus, pro uulnere curandus abierat, quod ceperat cum obsideret Ramatha. Contigit autem, ut eo tēpore Hierosolymitarum rex Ozias uenisset ad Ioram (erat enim filius sororis eius, sicut iamdudum diximus) ut uisitaret

sciret cum propter vulnus quod in obsessione acceperat.
 Hicuius uero uolens subito super Ioram irruere, rogauit ut mil-
 ites militum discedens, regi Ioram quae gesta fuerant, nunti-
 ret: dicens hanc esse maximam eorum circa se deuotionem, et
 cum regem hoc ordine demonstraret. Illi uero in his quae fue-
 rant dicta, gratanter itinera conseruabant, ne quis latenter
 pergens, quod gestum fuerat indicaret. Et Hicuius quidem sum-
 ptis electis equitibus, sedens in curru ibat in Ierusalem. Cumq[ue]
 proximus fuisset ciuitati, explorator quem rex constituerat Ior-
 am, ut ad ciuitatem uenientes inspicere, uidens cum multi-
 tudine Hicuius uenientem, nunciavit Ioram regi uidere se equita-
 tes uenientes. Ille uero repetere aliquem mitti iussit equestris
 qui ei occurreret, et quis esset agnosceret. Qui dum uenisset
 ad Hicuius, de exercitu requisit, dicens a rege se missum. At
 ille nihil de his respondens, requirentem sequi se iussit. Quod
 dum explorator uideret, indicauit Ioram: quia qui missus fue-
 rat equestris, mixtus multitudini ueniret una cum eis. Hicuius
 rege mittente etiam alium, hoc idem cum facere Hicuius impera-
 uit. Quod dum explorator Ioram indicasset, nouissime in cur-
 rum ipse conscendens, cum Ozia Hierosolymorum rege in-
 eius occursum egressus est. Hicuius autem cum multa modera-
 tione et disciplina agebat iter. Cumq[ue] Ioram uenisset in agrum
 Nabuihei, requirebat si in exercitu recte omnia gererentur.
 Et cum ei Hicuius amarissime malediceret, matremq[ue] eius uene-
 ficam ac meretricem clamaret, metuens cum rex, et nihil
 eum cogitare quod esset salubre credens, conuerso curru suo
 ut poterat fugiebat, dicens ad Oziam, quod insidijs et dolo
 fuisset captus. Hicuius autem sagittam post eum emittens, cor-
 eus iaculo penetravit: et Ioram quidem repente cadens fle-
 re populo uniuersum dereliquit. Hicuius autem continuo iussit Va-
 drac precipite tertio partem, ut corpus Ioram in agro proijceret.

Nabuthi, recordans prophetiam Helie, quam patri eius qui fuit interfecto Nabuthi prædixerat, quoniã & ipse, & eius genus in ipso illius agro periret. Sic enim, cum sederet tunc post tergum currus Achab, audisse se prophetam narrante dicebat, quòd etiam secundum illius prouenit cloquium. Igitur cadente Ioram, metuens Ozias de sua salute, currum in aliam itineris partem diuertit, credens quòd taliter effugeret Hieus. Ille uerò persecutus est eum, & in quodam ascensu cõprehendens, sagitta emissa eum percussit. Qui derelicto curru, ascendens in equum effugit Hieus in mageddon: ibiq; curatus, post paucum uulneris illius tẽpus & ipse defunctus est: portatusq; in Hierosolymam. illic sepultus est, cum regnasset anno uno. Fuit enim malignus, & plus ualde, quàm pater eius. Cum autem Hieus intrasset in Israëlem urbem, Iezabel ornata, stans supra turrim: Bonus, inquit, seruus qui occidit dominũ suum. Ille uerò respiciens ad eam, quæ esset interrogauit, & descendentem ad se uenire præcepit. Nouissime uerò eunuchis imperauit, ut eam de turri proijcerent. Quæ dum præcipitata fuisset, murum sanguine suo aspersit, & consulcata equorum pedibus expirauit. His ita gestis, Hieus ingressus palatium cum suis amicis, & semetipsum reficiebat et illos, conuiujs alijsq; rebus: præcepitq; famulis qui Iezabel peremerat, ut eam propter decus generis sepelirent: erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore, quibus hoc imperatum fuerat, inuenerũt, nisi tantummodo summitates manuum & pedum: aliud uerò corpus totum à canibus est absumptum. Hæc audiens Hieus, Helie prophetiam nimis obstupuit: Is enim in Iezraële prædixerat, hoc eam interitu fore perituram. Interea dum Achab filij septuaginta in Samaria nutrentur, misit Hieus duas epistolas: aliam quidem pædagogis eorum, aliam principibus Samaritanorum: dicens, ut fortissimum filiorum Achab constituerent

tuerent regem, cum et currus haberent multos et equos, et
 arma ad militiam, et ciuitates munitas: quod dum facerent,
 domino suo recompensarent. Hæc autem scripsit, uolens Sa-
 maritanorum mentes agnoscere. Relegentes uero literas priu-
 cipes et pedagogi timuerunt: et cogitantes, quia nihil pos-
 sent contra eum facere, qui magnis duobus preualuerat impe-
 rijs: scripserunt profitentes, se eum habere dominum, et facere
 quocumque præciperet. Ille uero ad hæc rescripsit, præcipiens,
 ut si ei obedirent, filiorum Achab abscindentes capita ei desti-
 narent. Tunc principes euocantes nutritores infantum, iusserunt
 ut occiderent eos, capita eorum abscinderent, et mitte-
 rent ad Hieu. Hæc illi nihil resistentes egerunt: et componen-
 tes in quibusdam uasculis de uimine factis eorum capita desti-
 narunt. His autem allatis ad Hieu, cum amicis cœnanti tunc
 ciatum est, quod capita filiorum Achab uideretur esse delata:
 qui iussit ante portam ex utraque parte ex eis capitibus agge-
 res fieri. Factoque die, ad ea uidenda processit, et inspiciens,
 dicere cœpit ad populum, quia ipse quidem contra dominum
 suum militasset, et eum peremisset, hos autem omnes non ipse
 peremerit: eosque cognoscere deposcebat de generatione
 Achab: quia omnia secundum prophetiam dei fuerant gesta, et
 domus eius sicut prædixerat Helias deperisset. Cumque necasset
 eos qui apud Iesraëlitas ex Achab genere sunt inuenti, cum
 equis ad Samariam properabat: per iter autem inueniens ali-
 quos Ozie Hierosolymitarum regis, interrogauit eos, quod
 properarent. Illis uero dicentibus, quia uenirent ut Ioram
 saluarent, et regem suum Oziam, nescientibus quod ab ea
 ambo occisi fuissent, Hieus eos comprehensos occidi præce-
 pit. Erant autem numero quadraginta et duo. Post hæc au-
 tem occurrit ei uir quidam bonus et iustus nomine Iona-
 dab, olim amicus eius. Qui cum salutasset eum, cœpit laudare,

ed quod omnia cum dei uoluntate fecisset, et Achab genus ex-
 terminasset: Hic autem rogabat ut ascendens in currum, in
 Samariam cum eo ueniret, et se demonstraturum dicens: quia
 nihil parceret malignantium: sed et falsos prophetas, et fal-
 sos sacerdotes, et suadentes plebi, ut magni quidem dei relia-
 gionem desererent, et extraneos adorarent, ipse puniret: cum
 esset utique optima nimis hæc inspectio atque gratissima, ut bo-
 nus et iustus uir uideret malos tormentis affligi. His consen-
 tiens Ionadab, ascendens in currum, uenit pariter in Samā-
 riam. Hic autem requirens omnes cognatos Achab, interfe-
 cit. Volens autem nullum de falsis prophetis, neque sacerdotibus
 idolorum Achab supplicium declinare, deceptione quadam et
 dolo comprehendit uniuersos. Congregato siquidem populo,
 dixit uelle se duplices deos introductos, quos Achab colebat,
 adorare: rogans ut eorum sacerdotes et prophetae et serui pa-
 riter aduenirent: quatenus copiosa sacrificia, et præcipuas
 dijs Achab hostias immolaret: et esset morte multandus sacer-
 dos, qui tunc non foret inuentus. Deus autem Achab Baal ap-
 pellabatur. Constituens itaque diem, quo uellet sacrificium cele-
 brare, misit in omnem Israëlitarum provinciam nuncios di-
 cens, ut ad illum Baal sacerdotes adducerent. Quibus pariter
 congregatis, iussit Hic pontifex ut daret omnibus uestes:
 eisque sumētibus ingressus in domum cum amico suo Ionadab,
 præcepit, ut cum diligentia quæreretur, ne quis inter eos alie-
 nigena aut peregrinus inueniretur: cum nollet sacerdotibus ido-
 lorum alios interesse fidelium. Illis uero dioëtibus, nullum in-
 teresse peregrinum, et sacrificia inchoantibus celebrare, con-
 stituit à foris octoginta numero uiros armatos, quos nouerat
 fidelissimos: iussitque eis ut falsos prophetas occiderent, et ipsi
 in paterna solennitate permanerent, quam multo tempore iam
 desituiissent: et simul interminatus est, ut si qui effugerent,

pro illis animas eorum auferret. Illi uero & omnes uiros interemerunt, & domum Baal igne concremauerunt, et hoc modo à peregrinis solènitatibus Samariam liberauerunt. Hic itaq; Baal Tyriorum fuit deus. Achab autem uolens parere socero Ithobat, qui rex Tyriorum: tunc erat & Sidonis, templum ei fecit in Samaria: sacerdotesq; constituit, & omni cum cultura religionis honorauit. Cum hic igitur deus fuisset exterminatus, aureas tamen uitulas Israëlitas Hieus adorare permisit. Hec autem dum fecisset, & pro impiorum castigationibus cogitasset, deus ei per prophetam prædixit, quòd in quatuor generationes super Israël essent eius filij regnaturi. Igitur circa Hieu talia gerebantur.

De Gotholiz reginz dignissimo interitu, & Ioas regis institutione per Ioaddam sacerdotem.

C A P V T . V I I .

Gotholia uero Achab filia; audiens Ioram fratris sui & Ozias filij mortem, & totius generis regnum unam perditionem, studuit ut nullū de domo Dauid relinqueret, sed omne genus eius exterminaret, ut nullus ex eis ad regnum ulterius perueniret. & hoc quidē sicut potuit, fecit. euasit autem unus filius Ozia, mortem hoc modo diffugiens. Ozias rex ex uno patre habuit sororem nomine Iosabeth, cui copulatus erat pontifex Ioiada. Hec ingressa regiam domum, ubi erant interfecti filij regum, Ioas nomine infantulum anniculum eclatum inueniens cum nutrice, & portans in cubiculum clausit, & latenter aluit ipsa, & uir eius Ioiada in templo septē annis, quibus in Hierosolymis super duas tribus Gotholia regnauit. Septimo uero anno Ioiada hūc sermonē pandit quinq; uiris centurionibus: eisq; suasisit, ut ei consentirent contra ea quæ à Gotholia fuerant perpetrata, et regnum infanti conderent: perceptoq; ab eis iureiurando, quo securitas talia gerentibus prepararetur, prodidit eis quæ gerenda forent, atq;

complenda. Tunc viri quibus sacerdos Ioiada suum consilium commiserat, circumcunctes omnes provinciam, sacerdotes, atq; Levitas congregantes ex ea, simul & principes tribuum, omnes Hierosolymis ad pontificem adduxerunt. Qui mox fidem ab eis cum iurando petijt, ut quod ab eo cognoscerent, cum taciturnitate servarent, donec nusus eius intentionis potuisset impleri. Quibus iurantibus securus effectus, deducens eum quem de genere David nutrierat: Iste inquit, vobis ex illa domo rex erit, quam nostis deum prophetaisse super nos omni tempore regnaturam. Moneo siquidem ut tertiam partem vestram cum custodire faciatis in templo: quartam vero in omnibus templi ianuis statuatis: reliqua vero pars teneat portam quæ ducit ad tecta regalia: alia vero inermis multitudo consistat in templo: nullumq; armatum permittatis intrare, nisi tantummodo sacerdotes. Eis quoq; præcepit, ut pars aliqua sacerdotum & Levitarum circa ipsum regem consisteret, cum euaginata gladijs circumdantes: ut si quis armatus in templum intrare præsumeret, repente perimeretur: & nihil metuens registutamen fortiter custodirent. Illi vero consilio pontificis obediens, suam voluntatem opere declaravit. Interea Ioiadas aperiens armamentarium quod erat in templo à David constitutum, diuisit centurionibus et sacerdotibus & Levitis arma quæcūq; inuenit, lanceas et pharetras, & quodcūq; aliud apprehendit genus armorum: & armatos circa templum statuit, ut manu sua totum constipare viderentur ingressum, & quasi murum habita testudine molirentur: præcipientesq; in medio puerum, ei regium diadema imposuerunt: & ungens eum Ioiada, regem solenniter ordinavit. Populus itaq; gaudens clamavit: Vivat rex. Porro Gotholia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoscens, uehementer perturbata cum suo exercitu de regalibus exiit. Et cū uenisset
ad tem

ad templum, sacerdotes quidem eam protinus exceperunt, armatos uero qui sequebatur introire prohibuerunt. Erant enim à pontifice prepositi, sicut dictum est, ut templi aditus obseruarent. Tunc itaq; Gotholia uidens puerum stantem super tribunum regium, eiq; diadema regale superpositum, scissa ueste uehementer exclamans, iussit occidi qui ei fecerant insidias, et principatum auferre tentauerant. Ioiada uero euocans centuriones, iussit ut educerent Gotholiam in conuallem Cedrō, eam ibi perimerent, ne templum illic uiolarent ueneficam in eo occidentes: una præcipiens, ut si qui ei ferre uellet auxilia, pari sorte perimeretur. Tunc quidam, cui fuerat eius iniuncta peremptio, sumens Gotholiam deduxit eam ad portam mularum regis & illic eam interfecit. Cum uero hæc circa Gotholiam fuissent gesta, conuocans populum & armatos Ioiada in templo coniurauit omnes, ut regi fauerent, & eius saluti prospicerent, quando in deuotione regia deum potius honoraret, & ne transcenderent Moscos leges, eos iusiurandum quoq; compulsi exhibere. Post hæc cōcurrentes ad domum Baal, quam Gotholia & Ioram uir eius instruxit ad iniuriā paterni dei & honorem Achab, eam funditus euerterunt, & sacerdotem eius Mathan nomine peremerunt, diligentiam uero atq; templi custodiam sacerdotes & leuitas Ioiada habere permisit, & secundum regis Dauid præceptum, iussit eos secundo in die holocausta & sacrificia sollemniter immolare, ut secundum legem incensum offerrent. Fecit autem & quosdam leuitarum portarios ad templi munimen, ne illic sordidum aliquid latenter intraret. Hæc itaq; uniuersa disponens cum centurionibus & principibus, & omni populo, sumens puerū de templo Ioiadas, eum cum uniuersis ad regalia usq; perduxit. Quo in solio regio residente, cunctus populus cum fauore solenni exclamauit, & ad epulas conuersi simul festiuitatem multis diebus

egerunt. Ciuitas ergo quietem habebat, Gotholia de rebus huiusmanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnum, erat annorum septē, cuius meter erat nomine Sabia ex regione Bersabea, mala tamq; habuit custodiam legum: et culturam diuine religionis exhibuit omni tempore quo uixit Ioiaam. Aetate uero congrua duxit uxores duas dante sibi pontifice, ex quibus masculi et foemina nate sunt. Igitur de Ioas, et quemadmodum in insidiis Gotholia effugerit, regnumq; perceperit, haec indicasse sufficiat.

De restauratione templi per Ioas regem, & praenicatione eiusdem sequente, & poena mortis successoreq; filio Amasiaz.

CAPVT VIII.

4. Reg. 14. **A** Sabel autem Syrorum rex, dum pugnaret contra Israelitas, et contra regem eorum Hieu, uastauit provinciam trans Iordanem, quae erat ad Orientē tribus Ruben, et Gad, et Manasse, et Galaad, et Bathaneam, percurrrens ubiq; et cuncta diripiens, et uim resistentibus inferens uniuersis. In quo potuit quidem ulcisci Hieu, dum cunctam provinciam deuastaret: sed circa diuinitatem superbus et contemptor existens, et legitima sancta despicieus, mortuus est, cum regnasset super Israelitas annis septem et uiginti. Sepultus est autē in Samaria, successorē principatus Ioachazan derelinquens. Regem uero Hierosolymorum Ioas quoddam desiderium apprehendit, ut templum innouaret dei. Quadam ergo die euocans pontificem Ioiaam, iussit ut in omnē mitteret regionē, et Leuitas, et sacerdotes exigeret pro uniuscuiusque capite dimidium siclum argenti ad fabricam et renouationem templi, quod à Ioram, Gotholia, et eorum filijs uidebatur esse destructum. Pontifex equidem hoc non fecit. sciens quia nullus conferret argentum. Tertio uero et uicesimo anno regni sui Ioas euocans ad se Ioiaam ipsum et Leuitas, et quasi inobediens

bedientes sui precepti calpans, iussit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi prospicerent. Quo facto consilio pontifex usus est pro congregatione pecuniarum, quod populus libenter habuit, et gratanter impleuit. Fecit namque ligneam arcam, et undiq; municiens eam, unum ei foramen aperuit: quam ponens in templo iuxta sacrariū, iussit singulis, ut quantum uellent in eam mitterent per foramen pro templi reparatione. Ad hoc usque opus omnis populus libenter accessit: et multum argenti, multumq; auri largitus est. Quo facto euacuantes arcam rege presente scriba simul et sacerdos gazophylaciorum, dinumerantes quod fuerat congregatum, deinde eandem arcam in ipso loco reposuerunt, et hoc diebus singulis faciebant. Cumq; populus quod ei uisum fuerat obtulisset, miserunt pontifex ioiadas, et rex ioas, ut caesores lapidum instructoresq; conducerēt, et ligna maxima de optima sylua deponerēt. Templo siquidem reparato, aurum quod remanserat, et argentum non paruum, ad pateras, et uinifisoria, coopercula, et uasa reliqua deportarunt: sacrificijsq; quotidie adolentes altare debebant. Et haec quidem tempore quoad uixit ioiadas competentī studio gerebantur. Cum uero is mortuus fuisset, qui uixerat annis centum et triginta, iustus et per omnia uenerandus, et sepultus fuisset in Hierosolymis in regijs monumentis, quoniam generis Dauid repararat imperium, rex ioas curam perdidit diuinae religionis, cum quo etiam primates plebis pariter uitati sunt, ut circa solennitates et legitima iura delinquerent. Deus autem dum se ferens transgressionem regis et aliorum, misit prophetas qui testarentur eos ut ab huiusmodi gestorum malignitate recederent. Illi uero in tali malorum more et desiderio permanserunt, ut nec alios qui ante se propter legitimum iniurias fuerāt castigati, neq; prophetas qui predicebant

ut poenitentiam agerent, & conuerterentur ab iniquitate, respicerent. Nam & Zachariam filium pontificis Ioiade, lapidibus in templo rex iussit occidi, beneficiorum patris eius oblitus. Quemcum deus prophetam constituisset, stans in media multitudine suadebat eis simul & regi, ut iustitiam facerent: & quod magna supplicia susciperent, si nollet dei preceptionibus obedire. Qui tamen dum moretetur, suarum passionum testem deum et iudicem proclamauit: quia pro bono consilio, & pro his quae pater eius praestiterat regi Ioas, ille amare & niolenter occumberet. Rex autem Ioas non post multa temporis spatia, iustissimas poenas horum, in quibus praecuratus est, exoluit. Veniente namque Asabel Syrorum rege in eius provinciam, & Geth deuastante atque depopulante, cum esset iam ad Hierosolymam deducturus exercitum, metuens Ioas obsessionem, euacuatis omnibus dei thesauris atque regalibus & ministerijs templi, misit Syrorum regi, his redimens eum, ne ciuitas pateretur obsessionem, aut periculum rerum omnium sustineret. Cui dum satisfactum fuisset ingenti multitudine pecuniarum, nequaquam ad Hierosolymam castrametatus est. Ioas tamen cum pessimum languorem incurrisset, instantes amici qui mortem Zachariae Ioiade filij defendebant, eique insidias facientes interemerunt eum. & sepultus est quidem in Hierosolymis, non autem in monumentis patrum, quia fuerat diuinae religionis inimicus. Vixit autem annos quidem septem & quadraginta: in eius autem imperium successit filius eius Amasias. Vigesimo autem primo anno regni Ioas, Israelitarum principatu potitus est Ioachas filius Hieu in Samaria, quem & habuit annis septem & decem, patris quidem sui nec ipse imitator existens: impie uero gerens, sicut & primis reges qui deum spreuisse uidebantur. Hunc autem humiliavit Asabel, & eum extenta potestate contriuit, dum aduer-

aduersus eum castra mouisset. Nam & ciuitates ei plurimas
 & maximas abstulit, et eius milites trucidauit. Hæc itaq; pas-
 sus est Israëlitarum populus secundum Helisei prophetiam:
 quando Asahel, qui occidit dominum suum, regnaturum esse
 prædixerat super Syros & Damascenos. Cumq; Ioachas in
 his anxietatibus teneretur, ad preces dei supplicationesq; con-
 fugit rogans ut eum de Asahel manibus liberaret, nec patere-
 tur ut sub illius ditione uiueret. Deus autem poenitentiam pro
 uirtute suscipiens, & corripere magis quam perdere homi-
 nem huiusmodi uolens, cōcessit ei quatenus belli pericula de-
 clinaret. Pace itaque potius provincia rursus ad statum pri-
 stinum copiamq; reuersa est. Post mortem uero Ioachas filius
 eius Ioas suscepit regnum. Cum septem iam & triginta an-
 nos haberet in regno Ioas super tribum Iuda, tenuit princi-
 patum iste Ioas in Samaria super populum Israël. Nam &
 ipse idem habebat nomen, quod Hierosolymorum rex: tenuitq;
 regnum annis sedecim: fuitq; bonus, & in nullo paterna na-
 turae consimilis. Illo siquidem tēpore Heliseus propheta cum
 iam in senectute consisteret, & egritudinem incurrisset, uenit
 Israëlitarum rex uisitare eum. Et dum eum in nouissimis in-
 uenisset, flere cepit eo uidente & ingemiscere, patremq; &
 scutum sui regni uocare: præter eum se dicens nunquam con-
 tra hostes armis egisse, sed illius prophetia sine dimicatione
 uicisse: qui dum à uita discederet, Hebræos Syris, & alijs ini-
 micis captiuandos relinqueret. Quapropter nec ipsam uitam
 secum à ulterius fore dicebat: sed gratum sibi esse, ut cum eo à
 presenti luce recederet. Hæc dicente atq; gemente rege. He-
 liseus consolabatur eum, iussuq; ut allatum sibi in arcum ex-
 tēderet. Qui cum præparasset arcum contingens manus eius
 propheta iussit ut sagittaret. Cumq; tres sagittas dimisisset
 atq; cessasset, ait: Si plures dimisisses, eradicaesses Syrorum re-
 gnum.

gnum. Quia uerò in tribus solummodo quieuisti, toties congressus Syris pugnando præualebis, ut regionem quam abstulerunt à patre tuo, rursus obtineas. Et rex quidē dum hæc audisset, abscesit. Post non multū uerò tempus et propheta defunctus est, uir iustitia famosissimus, et ualde præclarus. Miraculū nanq; et inopinabilia op̄ra per suas prophetias ostendit, et apud Hebræos memoriam claram et magnificā sepulchram habere promeruit, et qualem uiro ita religioso decebat impendi. Illo siquidem tempore cōtiguit, ut quidam latrones in Helisæi sepulchrum mortuum, quem ipsi uidebātur interfecisse, proijcerēt: cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatum, cōtinuò suscitatum est. Et de Heliseo quidē propheta, et quæcūq; prædixit, et quomodo post mortem uirtutem diuinā habuit, hæc declarata sufficiāt. Defuncto itaq; rege Syrorum Asahel, ad filium eius Addan imperium peruenit: contra quem Ioas Israëlitarum rex dimicans, et tribus congregationibus cum uincens, omnem prouinciam ab eo detraxit, et quoscūq; uicos et ciuitates pater eius Asahel de Israëlitarum regno subtraxerat, liberauit. Hoc itaq; secundum prophetiam Helisæi prouenit. Cumq; contigisset ut etiam Ioas moreretur, ille quidē sepultus est in Samaria, regnum uerò suo filio Geseabam nomine dereliquit.

De bello Amasie contra inimicos, & insolentia subsequente.

CAPVT IX.

4. Reg. 14.

ANno secundo Ioas regis Israëlitarū, regnauit super tribum Iuda in Hierosolymis Amasias, cuius mater erat nomine Ioab, genere eius, et iustitia prouisione laudabilis: qui cum iuuenis esset, ueniens ad regnum, cogitauit ut inimicos, qui patrem eius occiderant, puniret: et comprehensos omnes occidit: filijs autem eorum pepercit: sequens Moscos leges, qui sanciuut non propter peccata parentum filios occidendos.

Deinde

Deinde eligens exercitum de tribu Iuda & Benjamin, qui in flore iuuentutis & circa uiginti annos existerent, & congregans quasi trecenta milia, constituit super eos centuriones: mittensq; ad regem Israelitarum, conduxit centum argenti talentis centum milia armatorum. Deliberauerat enim ut Amalechitarum gentibus, & Idumaeis, & Gabaonitis inferret bellum. Cumq; prepararetur ad praelium, & iam uideretur positus in procinctu, suasisit ei propheta ut dimitteret Israelitarum exercitum, quia esset impius, & deus cum uinci predicaret, utq; suorum solummodo solatijs uteretur, & hostibus praeualeret cum paucis contra eos pugnando, uolente deo. Cumq; grauius hoc fecisset rex, eo quod mercedes Israelitis iam praeuisset ingētes, monebat propheta, ut ageret quod deo placeret, cum possent pecuniae ex ipsius muneribus abundare. Et illos quidem dimisit, cedens etiam quas dederat rex mercedes: ipse uero cum suo exercitu ad praedictas gentes accessit. Et praelio gesto uincens, decem quidem milia occidit, & totidem uiuos cepit, eosq; deducens ad magnam petram quae est in Arabia constituta, ex ea praecipitauit. Praedam autem & diuitias ex his gentibus abstulit infinitas. Dum itaque in his Amasias confisteret, Israelitae, quos cum mercede data remisserat, indignati, & credentes iniuriam, quia quasi pro uituperatione fuissent ab eo remissi, eius regni terras aggressi sunt, & usque Beththoram procedentes, diripuerunt provinciam, & multa quidem abstulere iumenta, & tria milia hominum occiderunt. Amasias autem uictoria ex his quae gesta fuerant elatus, deum quidem qui ei horum omnium autor extiterat, coepit spernere: ac deos illos, quos de Amalechitarum provincia uexerat, adorare. Tunc accedens ad eum propheta, mirari se dixit, cum eos deos rex arbitraretur adorandos, qui suos & à quibus honorabatur, non possent adiungere, nec ab huius manibus libera-

sent,

sent, sed multos pereuntes contempnissent, et ipsi quoque in Hierosolymam ad instar hostium captiuorum uincti deducti fuissent. Hæc itaque regimouerunt iram, et præcepit debere reijci Prophetam, interminatus se eum puniturum, si amplius loqueretur. Et Propheta quidem tacere se dixit: prædicens non esse præbiturum deum ea, quæ rex facere moliretur.

De Amasia contra Ioas bellante deuicto. C A P V T. X.

Amasias autem dum se abstinere non posset in rebus felicibus constitutus, quas à deo perceperat, ei; faciebat in iuriis, scripsit ad regem Israëlitarum Ioas, ut ei obaudiret et ipse et populus uniuersus: sicut prius obaudiebant parentibus eius Dauid et Salomoni. Qui si parere nollent, scirent quia bello terminum causa perciperet. Cui Ioas rescripsit: Rex Ioas regi Amasie: Erat in Libano monte cypressus omnino proceræ, et puluis exinde misit ad cypressum, petens filiam eius ut filio suo daret uxorem. Et dum hæc ageret, bestia quedam transiens puluerem concidit. Hoc ergo tibi erit exemplum atque maiora non appetas: ne quoniam Amalechitas uicisti, in hoc exultans, tibi tuoque regno uidearis inferre pericula. Hæc autem relegendis Amasias, ad bellum potius incitatus est: deo, ut arbitror, ad hoc impellente, ut pro his quæ fuerant ab eo commissæ, penas exolueret. Cumque produxisset exercitum contra Ioas, essetque iam prælium commissurus, milites Amasie repentinus terror et stupor inuasit, qualem non proptius deus immittit: et antequam uenirent ad manus, in fugam animi pauore conuersi sunt. Illis ergo terrore dispersis, contigit ut Amasias desolatus ab hostibus aperetur: ei; Ioas mortem interminatus est, ni Hierosolymitis suaderet, ut aperientes portas, eum cum exercitu in ciuitatem susciperent. Et Amasias quidem mortis terrore compulsus, suscipere fecit hostem. Qui destruens partem muri quasi quadringentorum cubito

cubitorum, cum curru ingressus est Hierosolymam, Amasiam captiuum ducens: et dominus hoc modo Hierosolymitanæ ciuitatis effectus, et Dei thesaurum abstulit, et aurum, argentumq; quod in Amasie regalibus inuentum est, exhausit: et ita eum à captiuitate resoluens, regressus est ad Samariā. Hæc itaq; gesta sunt circa Hierosolymitas anno quarto et decimo regis Amasie. Qui post hæc passus insidias amicorum, fugit quidem in ciuitatem Lachis: interfectus est autē ab eis, mittentibus qui eū illic interimerent. Cuius corpus referētes in Hierosolymam, regaliter tumulauerunt. Igitur Amasias hoc modo finiuit uitam propter superbiam, et contemptum, quē habuit circa Deum: qui uixit annos quidem L I I I. regnauit autem x x I x. Huic successit filius suus nomine Ozias.

De Hieroboam rege, propheta Iona, & Ozia sacrificante punito.

CAP. XI.

ANno autem quintodecimo regni Amasie, regnauit in 4. Reg. 14.
 Israel filius Ioas Hieroboam in Samaria annis quadraginta. Hic autē rex circa Deum quidē iniuriosus, et iniquus extitit uehemēter idola colendo, et multa incōgrua, et opera extranea faciēdo, populo uerō Israelitarum multorum bonorum fuit occasio. Huic quidem Ionas prophetauit, quia oporteret eum Syros uincere dimicando, et regnum propriū dilatare in partibus quidem Aquilonis usq; ad Hemathi ciuitatem: à Meridie uerō usq; ad Asphaltiten paludem. Antiquitus enim termini Chananæi isti fuerunt, sicut princeps Iesus ea loca determinauit. Igitur Hieroboam castrametatus cōtra Syros, omnem eorū prouinciā (sicut Ionas prophetauerat) deuastauit. Necessarium uerō iudicaui integritatem rerū contradere, studens quæcunq; et de isto propheta in sacris libris inueni scripta, omnia declarare. Hic enim iussus à Deo, ut iret ad Nininæ regnum, et ibidē prædicaret, quia esset amissura

I ciuitas

ciuitas principatum metuens non perrexit, sed fugit Deum in Ioppe, & inuenta naue ingressus in Tarsum ciuitatem Cilicię nauigabat. Cumq; tempestas immineret asperissima, & naus submersionis pericula sustineret: naua quidem & gubernator, & ipse nauclerus fundebant orationes, quatenus periculum mortis euaderet: Ionas autem operiens semetipsum iacebat, & nihil credebatur horum, quę alios uidebat efficere. Cumq; tempestas potius augetur, & uiolentius uentorum nimietate mare attolleretur in cumulũ, cogitantes simul quia aliquis nauigantium huius tempestatis autor existeret, constituerunt, ut quicumq; is esset, sorte proderetur. Quibus hoc facientibus, sors cecidit in prophetam. Interrogantibus autem illis unde esset, aut quid ageret, genere se quidẽ dixit Hebręũ, prophetam uerò summi Dei: eisq; suasisit: ut si uellent pręsens periculum declinare, cum in pelagus proijcerent, qui tempestatis eorum autor extiterat. Et illi quidem non hoc prius facere pręsumserunt, impium iudicantes, si peregrinum hominem, & qui eis suam commiserat salutem, ad hæc mala cõpellerent, cum utiq; nondum nauis submersio prouenisset: à propheta uerò post hæc compulsi, & timore suę salutis astricti, cum in pelagus proiecerunt: & tempestas quidem remota est. ille uerò sermo est, quia à ceto deuoratus, post tres dies, totidemq; noctes in Euxino ponto uiuus euomitur est, in nulla parte corporis maculatus: qui supplicans Deo, ut ei ueniã cõcederet pro delicto, ad Niniuen profectus est ciuitatem: & stans in medio prædicauit, quia post breuissimum tempus Asia perderent principatum. Hęc ergo indicans eis est reuersus.

Hanc ergo narrationem explicui, sicut scriptam inueni. Igitur Hieroboam rex cum omni felicitate uitam degens, & regnans annis quadraginta defunctus est, & sepultus in Samaria: cui successit in regnum eius filius Zacharias. Eodem uerò modo

Ionz 3.

4. Reg. 14.
& 15.

modo et Ozias Amasia filius quarto iam et decimo anno regni Hieroboam duabus tribubus in Hierosolymis imperauit: cuius mater fuit Achelamas nomine, genere uero ciuis. Erat autem hic bonus et naturaliter iustus, atque magnanimus, et ad rerum providentiam nimis industrius. Castrametatus contra Palaestinos, eosque bello deuincens, ciuitates eorum cepit, Geth, et Iamniam, sed et muros earum destruxit. Post hanc uero militiam aggressus est Arabes uicinos Aegyptijs: et edificans ciuitate circa mare Rubrum, constituit in ea custodias. Deinde Ammonitis subdens, et tributa eis imponens, et omnia usque ad terminos Aegyptiorum suae ditioni subiiciens, cepit de cetero Hierosolymitarum curam habere. Nam quicumque muri fuerant longo tempore aut regum priorum desidia iam destructi, eos rursus edificauit, et reparauit, necnon et quoscumque destruxerat Israelitarum rex, quando patrem eius Amasiam captiuum tenens, ingressus fuerat ciuitatem. Aedificauit autem et turres multas, singulis quibusque centum et quinquaginta cubitos habentibus. Fecit et in desertis locis magnas ualde munitiones, multos aquae ductus instituens. Habebat autem iumentorum, et aliorum animalium innumeram multitudinem, quando et prouincia fertilis erat ad pascua: eratque praecipue terrae cultor, et curam habebat circa plantationes, et semina fructuum diuersorum. Exercitum uero circa se habuit electorum trecenti et septuaginta millia uirorum, quorum duces, et tribuni, et millenarii erant ualde fortissimi, et qui suo robore non possent ferri numero duo milia. Constituit autem per cohortes totum exercitum, et omnes armauit: dans unicuique iaculum, et scutum, et loricas aereas, et arcus et fundas. Super haec autem et multa machinamenta ad oppressiones instituit, quibus saxa emitterentur, et iacula, et harpagones, et his similia praeparauit. Dumque haec ita constituisset, mentis

elatione corruptus, et mortali substantia ditatus, contra immortalem omni tempore agere nitebatur. Est autem immortalis substantia, pietas circa Deum, et custodia mandatorum. Lapsus est itaque felicitatis euentus, et ad paterna peccata descendit: quæ etiam illum postquam claritatem bonorum, et rerum magnitudinem dereliquit, apprehenderunt. Hic enim instante insigni die et generali festiuitate, indutus stola sacerdotali intrauit in templum, oblaturus incensum in aureo altari Deo. Pontifice uero Azaria cum Alijs octoginta sacerdotibus eum prohibente, ne faceret, quod non liceret: quoniam hæc solummodo his adiacerent, qui erant ex genere Aaron: et clamantibus ei ut exiret, et non ageret contra leges Dei, iratus interminatus est eis mortem, nisi tacerent. Inter hæc autem terra motus factus est magnus, et stupefcente populo claritas solis nimis effulsit, et cecidit in faciem regis, et illi quidem lepra continuo prouenit. Ante ciuitatem uero in loco qui dicitur Eroge, scissa est media pars montis ad Occidentem, et sua uolubilitate per quatuor stadia procedens, ad Orientalem restitit montem, ita ut et uias clauderet, et regios hortos opprimeret. Cumque sacerdotes regis faciem lepram apprehendisse conspicerent, pandebant ei calamitatem suam, hortantes, ut tanquam pollutus exiret à ciuitate. Ille uero confusione huius euentus, et dum illi iam esset nulla fiducia, tremefactus, quod iubebatur, impleuit. Qui licet fuisset ultra humanas mentes elatus, et propter hoc impie gessisset in Deo, miserabile tamen hanc et uilem pertulit passionem: et tempus quidem aliquod extra ciuitatem commoratus, in uita priuata degens, licet filio eius Ioathan regnum suscipiente, deinde moestitia gestorum faciente defunctus est. Qui uixit quidem annis octo et sexaginta, in quibus regnauit quinquaginta et duos: sepultus est autem solus in proprijs hortis. Zacharias autem filius Hieroboam

boam dum mensibus sex regnasset in Israël, dolum passus occisus est à quodā amico nomine Sellum, filio Iotauis, qui post eum regno percepto nō amplius quā diebus triginta tenuit principatum. Princeps autem militiæ Manahen illo tempore, cū esset in ciuitate Tharsa, & audisset, quod de Zacharia fuerat gestum: surgens inde cum omni militiā, uenit in Samariam, & commisso prælio Sellum peremit, & semetipsum constituit regem. Surgensq; exinde in Thapsa ciuitatem uenit, cuius ciues obserantes portas eius, regem suscipere noluerūt. Ille uerò ulciscens in eis, & quæ foris erant depopulatus est, & ciuitatem obsessiōe fortissima cepit: & grauitè ferens, quod fecerant ciues eius, omnes occidit, ne paruulis parcens, & quicquid ad culmen pertinebat ferocitatis, & sæuitiæ non relinquens. Nam quod alienigenæ capientes eos facere non potuissent, hoc iste de suis contribulibus operatus est. Itaque Manahen hoc modo regnauit annis decem, fuitq; peruersus, & regum omnium ualde sæuissimus. Cumq; aduersus eum castra mouisset Phiolaus Assyriorum rex, ad certamen quidem pugnæ contra Syros non accessit: sed mittens ei mille argenti talenta, egit ut à bello discederet. Ad hanc itaq; causam profuit populus regi Manahen. Nam unusquisq; pro capite suo quinquaginta præbuit drachmas. Post hæc uerò defunctus est & sepultus in Samaria. Phaceiam uerò suum filium successorē proprii regni dereliquit. Qui sequens paternam crudelitatem, duobus tantummodo regnauit annis: deinde in conuiuiō dolo cum amicis proprijs interemptus est. Phaceias enim millenarius, filius Romeliæ, ei fecit insidias: qui & ipse Phaceias tenuit principatum annis uiginti. Fuit autem impius, & iniquus. Rex autem Assyriorum Teglatphalassar nomine, castrametatus aduersus Israëlitas, & cunctā Galaaditidē regionem uastans, & trans Iordanem, & quæ Galilæa

nuncupatur, & Tarſan, & Aſaran, & habitatores unâ captiuos ducēs, eos in regnum ſuum migravit. Igitur & de Aſſyriorum rege hæc nos dixiſſe, ſufficiat. Ioathan itaque Ozie filius regnavit in Hieroſolymis ſuper tribum Iuda, cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis, quæ uocabatur Ieraſis. Is autē rex nulla uirtute minor fuit, ſed & rebus diuinis pius, apud homines autem iuſtus aſtabat: habuitq; curam rerum ciuitatis: & quæcunq; reparatione, & ornatu pariter indigebāt, hæc largiſſimè procurabat: fecitq; porticus in templo, & eius ingreſſus ornauit: muros quoq; qui ceciderūt rursus erexit, turresq; proceras, & inuincibiles in eis ædiſicauit: & in reliquis omnibus quæ in regno neglecta uidebantur, opus fabricationis exhibuit. Qui dum Ammonitis intuliſſet bellum, eosq; uiciſſet, ſingulis annis illos tributa præcepit exoluere talenta auri centum, & tritici decem milia coros, tantundem & hordei. Sic autem proprium auxit regnum, ut hoſtibus quidem eſſet ualde terribilis, familiaribus uerò præcipuè felix.

Prophetia Naum hic inſerta.

C A P. XII.

Naum 1.2.
& 3.

Eſiquidē tempore fuit propheta quidam nomine Naum, qui de Aſſyriorum ſubuerſione, & Ninive urbe prophetans, hoc dicebat: quomodo Ninive piſcina aquæ commota, ſic & populus omnis turbatus, & fluctuās commonebitur fugiens, cunctis dicentibus ad alterutros, ſtate, & manete, aurumq; uobis, argentumq; diripite: & nullus hanc uoluntatem habebit, dum animas ſuas omnes magis, quam facultates ſeruare ſeſtinent. Crudelis enim alterutros decertatio habebit, æ luctus, & diſſolutio magna membrorū, & uultus eorum terrore pallescent. Vbi tunc erit habitaculum leonum? Dicit autem tibi Deus Ninive: quoniam exterminabo te, & nequaquā leones progredientes ex te imperabunt mundo. Super hæc autem & multa alia prædixit iſte propheta de Ninive, quæ dicere

dicere necessarium non putavi, ne legentibus uiderer importunus ostendi. Hæc autem omnia prouenerunt Ninive post annos centum et quindecim. De his ergo nunc à nobis sufficienter expositum est.

De impietate regis Achaz & digna pœna.

CAP. XIII.

4. Reg. 16.

Porro Ioathan mutauit uitam, cum uixisset annos unum et quadraginta, ex quibus regnauit sedecim: sepultusq; est in regijs monumentis, uenitq; regnum ad eius filiũ Achaz: qui impius circa Deum existens, et paterne præuicator legis, reges Israëlitarum imitatus, in Hierosolymis idolorũ aras instituit, et super eas sacrificauit: in quibus etiã suum in holocaustam obtulit filium, more Chananæorum: et super hæc multa alia scelera perpetravit. Cumq; circa hæc ita uesanus existeret, castrametatus est aduersus eum Syrorum, et Damascenorum rex Rasin, et Phaccias Israëlitarum: erant enim amici. Et claudentes eum in Hierosolymis multis eam temporibus obsidebant, propter murorum munitionem eam capere nõ ualentes. Syrorum uerò rex capiens ciuitatem Ailach, ad mare Rubrum positam, et habitatores eius occidens, in ea Syros statuit: et in alijs in circuitu ciuitatibus ita fecit, perimēs ubiq; Iudeos: qui multam deuehens prædam, in Damascum cum suo remeauit exercitu. Rex autem Hierosolymorum cognoscens Syros ad propria remeasse, et credens se præualere contra Israëlitarum regem, exercitum suum aduersus eum armauit, et congressus bello ira Dei faciēte deuictus est, propter impietates suas multas et maximas. Ea namq; die centũ et uiginti millia eius militum ab Israëlitis occisi sunt: et Amasias princeps militiæ Zachariam filium regis Achaz in bello peremit, et tutatorem totius regni Ezricam constituit, et principem militiæ tribus Iuda nomine Elicam captiuũ tulit, et ex tribu Benjamin mulieres, et infantes, multamq; si-

mul diripientes prædam, in Samariam sunt reuersi. Quidam uerò Odidas illius temporis propheta, cum esset in Samaria, exercitui ante muros occurrens, magna uoce clamauit, dicēs uictoriam eis non propria uirtute collatam, sed propter iram dei quam habuit super Achaz regem: culpauitq; eos cur eis nō sufficeret sua felicitas, sed etiā præsumperint ex tribu Iuda, & Benjamin cognatos suos captiuos abducere: suasiq; illis, ut eos cōtinuò sinerēt ad propria remeare, qui si non obedirent deo, subderētur repentē prælio. Populus igitur Israēlitarum in coetu cōueniens, quid de his fieret, cogitabat. Tunc quidam Barachias nomine cum esset in Republica probatissimus, surgens in medio, & cum eo tres alij dixerunt: Non est permittendum, ut captiui in urbem introducantur, ne omnes à deo pariter pereamus. Sufficiāt prima peccata, sicut prophete dicunt, & nō nouas impietates adiiciamus. Hæc ergo milites audientes, permisērunt eis, ut facerent, quodcūq; crederēt expedire. Sumētes ergo prædicti uiri captiuos, lauātesq; & diligentiam exhibentes, & itineris dantes expensas, innoxios ad propria dimiserunt. Nihilominus & illi quatuor uenēre cum eis, & usq; ad Hiericho deducētes eos non procul ab Hierosolymis, in Samariam sunt reuersi. Rex autem Achaz hæc passus ab Israēlitis, mittens ad regem Assyriorum, poposcit ab eo belli solatium aduersus Israēlitas, & Syros; & Damascenos, multas pecunias se ei datūrū promittens: misitq; ei & munera ualde præclara. Ille uerò legatis ad se ueniētibus, uenit in auxilium regis Achaz, & castrametatus aduersus Syros, & regionem eorū depopulatus est, & Damascū bellico iure cepit: insuper & regē Rasin occidit. Damascenos autem in superiorem Mediam destinauit, & quosdam Assyriorū in ciuitate Damascena constituit: Israēlitarū uerò terram nimis affligēs, multos ex ea captiuos abduxit. Cum ergo hæc cōtra

Syro

Syros egisset rex Hierosolymorum auferens aurū quodcūq; erat in regalibus thesauris, pariter & argentū, & quod erat in templo dei, & quod fuit optimum ornamentum, deueniens hæc uenit in Damascum, & secundū promissiones dedit hæc Assyriorum regi, & gratis ei pro omnibus referens, in Hierosolymam remeauit. Hic autem rex sic fuit stultus, & circa modum sue utilitatis à ratione alienus: quia neq; dum bello comprimeretur à Syris, deos eorum adorare cessauit, sed in eorum ueneratione permansit, quasi possent ei conferre uictoriam: & denictus, Assyriorum denuo cœpit colere deos, & omnes potius uidebatur uenerari quàm patrium uerūq; deum, cuius ira fuerat eius perditionis causa. Qui ad tantam insaniam cōtemptūq; dei peruenit, ut omnino clauderet templum, & solennes offerri hostias prohiberet, & ornamenta eius auferret. His igitur rebus iniuriā faciēs deo, mortuus est, cum uixisset annis sex & triginta, ex quibus regnauit sedecim. Cuius filius Ezechias mox successit in regnum. Eodem uero tempore mortuus est etiam rex Israëlitarum Phaceias, dolo cuiusdam amici nomine Ozias, qui tenuit regnum annis nouem: fuitq; malignus & dei contemptor.

De Ezechia rege, restituta religione & azymorum festo.

CAP. XIII.

Contra hunc autē castrametatus est Assyriorum rex Salmanassar: eumq; cum utiq; Ozias deum nō haberet propitium nec adiutorem, fecit sibimet subditum, & tributa definita præcepit exoluere. Anno siquidē quarto Ozia regis, regnauit in Hierosolymis Ezechias filius Achaz, & Abia quæ fuit genere ciuis. Erat autem huic uiro natura benigna, iusta & ualde religiosa. Nihil enim ob aliud se credidit uenisse ad regnum, neq; aliquid magis necessarium, nec utilius sibimet, ei; subiectis arbitratus est esse, quàm ut coleret dei religio-

4. Reg. 18.

nem. Et cōuocans omnē populum, pariter et sacerdotes atq; Leuitas, concionem habuit apud eos, dicens: Non ignoratis, quoniam patris mei peccato, qui transgressus est Dei sanctam honorabilemque culturam, multa et maxima mala estis experti, et ab eo uestra mens corrupta est, suscitq; quos ipse colebat Deos nos pariter adorare. Hortor itaque uos, postquam opere cognouistis, quā pessimum est impiē agere, ut illorum iam obliuionem habētes, purgetis uos à priori pollutione, et cum sacerdotibus atq; Leuitis cōuenientes aperiatis tēplum, et purgantes illud solēnibus sacrificijs, ad honorē antiquum et patrium reuocetis. Sic enim uobis Deus propitiū erit: et irasci super uestra peccata cessabit. Hęc dicēte rege sacerdotes aperuerūt ualuas templi Dei, et pollutiones eiiciētes, sacrificia. solennia super altare imposuerunt. Mittens autē rex in prouinciam sibi subiectam omnem populum ad Hierosolymam cōuocauit, ut festiuitatem celebraret Azymorū: multum enim tempus pręterierat propter iniquitatem prędictorū regum, quod non fuerat actū. Misit pariter et ad Isrāēlitas: inuitans eos, ut relinquentes male consuetudinis conuersationem, reuerterētur ad pristinam Dei culturam, dicens, concedere se uenientibus in Hierosolymam, ut Azymorum agerent festiuitatem, et cum eis pariter epulas exerceant. Hęc autem dicebat, monens tantum, non sibi eos subiectos facere studens, si tamen nollent: quod si uoluissent, utiq; beati fuissent. Isrāēlites uerō uenietibus ad se legatis, et ei proprii regis mandata nuntiantibus, non solum non acquieuerunt, sed etiam legatos tanquam fatuos irriserunt. Pariter etiam prophetas hęc monentes et prędicentes quę paterentur, si ad pietatē Dei conuerti nollent, spreuerunt: et ad nouissimum eos comprehēdentes interemerunt. Et neq; in his solis iniquitatibus perstiterunt, sed horū quoq; peiora faciebant: nec prius quieuerunt donec

donec Deus uindicans in eis, hostium eos subderet ditioni. Et de istis quidē postea declarabimus. Multi tamen de tribu Manasse, & Zabulon, & Isachar obedientes monitionibus prophetarum, ad pietatis iura cōuersi sunt. Et isti omnes ad Ezechiam in Hierosolymam cōcurrerunt ut adoraret Deum. His autem uenientibus rex Ezechias ascendens in templum cum principibus & omni populo, sacrificauit pro se tauros septē, et totidem arietes, & agnus septem, & totidē hircos : & imponentes manus super capita pecudū ipse rex & principes sacerdotibus solennia sacrificare permisērunt. Et illi quidem sacrificabant & holocausta faciebāt. Leuita uerō circumstantes cum musiceis organis cantabant hymnos in Deū, atq; psallebant sicut docti fuerant à Dauid : reliqui uerō sacerdotes tenentes tubas cum hymnum dicentibus cōcrepabant. His itaq; factis prostratus in faciem & ipse rex, & populus uniuersus adorauerunt Deum : deinde sacrificauerūt boues septuaginta, tauros centum, agnas ducentas. Populo uerō ad epulas cōdonauit boues quidem sexcētos, reliqua uerō pecora tria milia : & omnia quidem sacerdotes secundum legis consuetudinem compleuerunt. In his itaq; delectatus rex epulabatur cum populo gratias agens Deo. Instantem uerō Azymoram festiuitatem celebrantes, quod dicitur pascha, alia de cetero sacrificia diebus septem exhibuerunt. Populo uerō præter illa quæ immolata sunt, donauit rex tauros quidem tria milia, pecudum uerō diuersarum septem milia. Idem uerō fecerunt & principes : mille nanq; tauros dederunt eis, & pecora mille & sexaginta. Et dum hoc modo à Salomonis tempore celebratio non fuisset effecta, tunc primum splendide & largissimē probatur exhibita. Cumq; festiuitas fuisset impleta, egressi in prouinciam purgauerunt eam : sed & ciuitatem ab omniū idolorum pollutione mundaucrunt. Constituitq; rex ut quotidiana sacrificia

crificia ex eius proprijs celebrarentur impensis secundum legem, et sacerdotibus atq; Leuitis dicatas dari à plebe decreuit primitias frugum, ut semper circa religionē obseruarentur et à cultura eius separari nequirent. et populus quidē offerebat omnes fructus, ut moris erat. domus autem et cubacula rex edificans, singulis sacerdotibus distribuit, et Leuitis, eorumq; filijs et uxoribus, et ita ad antiquā Dei culturam de nouo sunt reuersi. Hæc itaq; prædicto modo rex statuēs, bellum egit aduersum Palestinos, eisq; deuictis tenuit omnes ciuitates hostium è Gaza usq; in Geth. Rex autem Assyriorū mittens ad eum interminatus est, omnem se eius subuercere principatum, nisi tributa, quæ pater eius dabat, prius exolueret. Ezechias autem de interminationibus non curauit, securus de Dei pietate et de prophetia Esaia, à quo futura omnia certissime cognoscebat. Et de hoc quidem rege hæc in præsen-
ti dixisse sufficiat.

De captiuitate regni Israël à Salmanasar, Cuthæisq;
furrogatis.

CAP. XV.

4. Reg. 17.

Salmanasar autem Assyriorū rex, dum ei nunciatum fuisset, quia Israëlitarū rex Ozias latenter misisset ad Subam Aegyptiorum regem, petens cōtra eum ab illo solatia, iratus castrametatus est in Samaria anno septimo regis Ozia. Et dum eum rex suscipere nolisset, annis tribus obsidens Samariam, cepit eam nono quidem anno regni Ozia, septimo autem Ezechia regis Hierosolymorum, et Israëlitarū regnum uehementer exterminauit, et omnem populum transmigravit in Mediam et Persidam. Inter quos et regem Oziam uiuum cepit et transmigravit. Aliasq; gentes ex quodam loco nomine Cuthi, qui ex flumine Persico ita uocantur, in Samariam et Israëliticam regionē constituit. Migrauerunt ergo decem tribus Israëlitarum de Iudæa, post annos numero nongentos
quadrag

quadraginta & septem, à quo tempore egrediētes ex Aegypto maiores eorum, hanc tenuere prouinciam sub principe Iesu: ex quo autem recedentes à Roboam, qui fuit ex genere Dauid, regem Hieroboam tradiderunt, sicut & prius à me significatum est, anni tunc erant ducenti & quadraginta, & menses septem & dies septem. Hic ergo finis apprehendit Israëlitas transgredientes leges, atq; prophetis non obediētes, qui eis hanc prædixere calamitatem, nec ab impietatibus recedentes. Cœpit autem malorum eorū causa fabricari, ex quo seditione facta circa Roboam nepotem Dauid, Hieroboam eius seruum fecerunt regem, qui in Deum peccando fecit cum uniuerfis populis inimicum, imitantibus suum malum. Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem Assyriorum inuasit pugnando cunctam Syriam, & Phœnicem uniuerſam. Nomen autem regis huius in archiuis Tyri conscriptum est. Pugnavit enim aduersus Tyrum, cum in ea regnaret Heliseus. De quibus testatur & Menander, qui temporū facta conscripsit, & Tyriorum antiquitatem in Græcam linguam cōuertens, sic ait: Heliseus nomine, regnavit annis triginta & septem: hic recedentibus Cuthæis nauigans reduxit eos: contra quos denuo Salmanasar Assyriorū rex insurgēs, cunctam Phœnicē inuasit. Qui facta pace cum omnibus, post terga sua reuersus est. Recesit autem à Tyro ciuitas Sidon, & Arce & antiqua Tyrus, & multæ aliæ urbes, quæ semetipsas Assyriorum regi tradiderunt. Quapropter Tyrijs non subiectis, denuo rex aduersus eos egressus est, Phœnicibus exhibentibus ei naues sexaginta, & remiges octingentos. Contra quos Tyrij nauigātes in duodecim nauibus, dispersis hostium nauibus cepere captiuos uiros quingētos. Vnde honor Tyriorum propter hoc creuit eximie. Reuertens autē Assyriorum rex, disposuit custodias super fluium & aqueductus
ciuium

ciuium, ut Tyrios haurire pocula prohiberent. Et dam boē
 quinq; annis fuisset factum, tulerunt de effosis puteis bibētes
 aquam. Hec in archiuis Tyri de Salmanasar Aſſyriorū rege
 scripta sunt. Igitur dum fuissent in Samariam transmigratī
 Chutai (hoc enim uocabantur nomine haſtenus, eò quod de
 prouincia Perſida, & è quodam flumine quod Chuta uocaba-
 tur, migrati uiderentur) ſecundum gentem propriam singu-
 li eorum deos in Samariam portauerunt: erant autem quinq;
 Et cū eos more proprio colerent, ad iracundiam & furorē
 maximum Deum prouocauerunt, uenitq; peſtilētia ſuper eos:
 per quam corrupti, cū nullam malorum medicinam inuenire
 poſſent, Deum maximū colere pro ſalute coeperunt. Mitten-
 tes itaq; ad regem Aſſyriorum legatos, ſupplicauerunt, ut ſa-
 cerdotes eis ex captiuis Iſraēlitarum, quos pugnando tenuer-
 rat, deſtinaret. Quo mittēte ſacerdotes, leges Dei & culturā
 eos docuerūt. Et cū coepiſſent eum ſumma deuotione uene-
 rari, peſtilentia repente ceſſauit: & haſtenus ipſas ſolemnita-
 tes celebrare noſcuntur. Hi ſiquidem ſecundum eloquium He-
 braeorum Hebraei, ſecundum genus Cutbai, Græcè autem Sa-
 maritæ uocantur, qui pro rerum motu ſemper parati ſunt: &
 quando uident Iudeos eſſe ſcīces, cognatos eos appel-
 lant, quaſi de Ioseph nati uideantur, & ex illo cum
 eis habeant ſocietatis initium: quādo uerò de-
 ieſtos uident, nequaquam eis deuotione
 aut genere cōmunicari uolunt: ſed
 & transmigratos & alieni-
 genas ſemetipſos edicūt.
 Sed de his quidem
 opportunius
 edice -
 mus.

FLAVII IOSE.

PHIANTIQVITA-
tis Iudaicæ liber decimus.Bellum Sennacherib contra Hierosolymam:& Raphacis
blasphemia.

CAP. I.

V^o M Ezechias duarū tribuum rex, quartum & decimum annum haberet in regno, Assyriorum rex nomine Sennacherib maxima manu aduersus eum castrametatus est, & forti brachio omnes ciuitates tribuū Iuda & Benianun tenuit. Cumq; ad Hierosolymam tenderet, præuenit eum missis legatis Ezechias, promittens & obedire se ei, & tributa quæ imponeret exoluere. Sennacherib uerò cognoscēs quæ legati ferebāt, dignū indicauit bello desistere, & precantiū suscipere dignitatē, tunc promisit. Qui accipiens trecenta argenti talenta, auri triginta, amicus discessit, dans legatis iurisiurandi fidem: quia ei nihil discedendo noceret. Ezechias autē credens & euacuans thesauros, misit ei pecunias, sperans se à periculo belli & regni amissione liberari. Assyrius autē hæc sumens, ex his quæ promiserat cogitauit nihil, sed ipse profectus est ad Aegyptios & Aethiops, principē uerò militiæ Raphacen cum multo exercitus robore & duobus alijs ad uastandam Hierosolymam dereliquit, quorum nomina erant Dathara & Anaciris. Tunc itaq; uenientes ante muros castra fixerunt, miseruntq; ad Ezechiam petentes, ut cum ipso possent habere colloquiū. Ille uerò per se quidem propter metum non abiit: tres autē necessarios sibi amicos misit, hoc est, Heliachim tutorem regni, & Sobnean & Ioan, qui super scribas erat. Isti siquidē procedentes è diuerso ante principem militiæ Assyriorū steterunt. Quos dum uidisset

4. Reg. 18.

uidisset Rapsaces princeps militia, petijt, ut euntes dicerent Ezechie: Rex magnus Sennacherib requirit ab eo: de quo presumens atq; confidens refugit dominum suum, & obedire non uult, neq; suscipere eius exercitum? An certe propter Aegyptios, sperans exercitum suum illorū solatio subleuari? Si autem hoc expectat, fatuus est, & similis homini incubenti calamo fracto, qui cum ceciderit, insuper manu uexata sentiet plagam. Sciat autem quia etiam uoluntate dei contra eum castrametatus est, qui concessit ei Israëliitarum uastare regnum, & eodem modo, quo subiectos eius, disperderet regnū. Deum hæc Rapsaces Hebraica lingua diceret, habebat enim lingue huius experimentum, Heliachim metuens, ne populus audiens metu corrueret, poposcit ut Syrorum magis loqueretur eloquio. Ille uerò intelligens suspicionem eius & metum, maiori uoce amplius clamans respondit Hebraicè, dicens: Audiant omnes præcepta regis, & quod utile est eligant, & se nobis tradant. Palàm est enim qua uos & rex populum uana spe decipitis, & repugnare suadetis. Si uerò præsumitis ut exercitum nostrū repellere uos dicatis, dante me duo millia equos de exercitu mihi commissio, totidem ascensores præbentes uestrum exercitum nobis ostendite, sed nō habetis tot homines. Quid igitur tardatis tradere uosmetipsos melioribus, qui uos capturi sunt, & inuitos, dum spontanea traditio securior sit uobis, inuita uerò ualde periculosa, ut causa calamitatis existat? Hæc audientes & populus, & legati, dicēte Assyriorum principe, ea Ezechie renuntiauerunt. Ille uerò hæc audiens, exutus ueste regali, indutusq; sacco & habitu misero lege patria, prostratus in facie rogabat Deum, ut adiuuaret, nullam aliam spem habentem salutis: mittensq; & amicos quosdam & sacerdotes ad Esaiam prophetam, poposcit ut oraret, & factis sacrificijs pro salute omnū rogaret Deum,

quate

quatenus & hostium spem frangeret, & populo suo misericordiam condonaret. Propheta uerò hæc faciens, admonitus à Deo confortauit regē & eius amicos, prædicens quia sine bello deuicti hostes turpiter ab urbe recederent, & non eos fortitudine illa ualere quam se habere credebant, deumq; prouisurum ut fortiter uastarentur. Sed & ipsum regē Assyriorum Sennacherib non præualemtem aduersus Aegyptios, cum ad propria remearet ferro periturum esse prædixit. Ipso siquidem tempore scripsit Ezechiae Assyrius epistolas, in quibus fatuum eum esse dicebat, credētem, quia eius seruitium posset euadere, qui multas gentes & maximas subdidisset: & interminabatur funditus se eum disperdere, dum caperet urbē, nisi portas aperiens sponte in Hierosolymis exercitum eius exciperet. Quæ cum relegisset Ezechias, spreuit propter spem quam habebat in Deum: epistolam uerò plicans in tēplo reposit. Rursus autem cum Deo uota & orationes effunderet pro ciuitate & salute cunctorū, Esaias propheta eum asseruit exauditum, & nec in præsentī tempore esse ab Assyrijs obsidendum, & in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerant esse reuersuros, & tertio anno cum pace opus suum facturos, & propriarum possessionum sine timore diligentiam habituros. Interea paruo tempore transeunte, Assyriorū rex bello quod Aegyptijs intulerat frustratus, ob huiusmodi causam sine effectu remeauit ad propria. Is enim cum multo iam tēpore fuisset commoratus in obsefione Pelusij, & dum aggeres contra muros eleuati fuissent, quibus ciuitati nitebatur obsistere, audiuit Aethiopum regem Tarachen cum multo exercitu ad Aegyptiorum uenire solatium, & per desertum iter facere, ut subito in Assyriorum castra irrueret. Turbatus ergo rex Sennacherib ad sacerdotem Vulcani castra se metari dicebat, quasi iste rex ad eum regem Aegyptiorum uenisset, qui esset

Vulcani sacerdos : & obseſſionem Peluſij huiusmodi cauſa diſſoluit.

4. Reg. 19.

Strages magna Aſſyriorum, eorumq; regis.

CAP. II.

ORante itaq; rege Hieroſolymorū ad Deū, & Deus exau-
diens maximā plagam miſit in eum, & multi perempti
ſunt. Herodotus autē de rege Sennacherib errorem ideo facit,
quia non Aſſyriorum dicit regem, ſed Arabum: adiiciens quia
ſoricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit
Aſſyriorum: & propterea cum non haberet rex arcus, exer-
citus à Peluſio reuocauit. Et hæc quidē Herodotus. Berofus
autem qui Chaldaicam conſcripſit hiſtoriam, meminit regis
Sennacherib, & quia regnauit ſuper Aſſyrios, & caſtrame-
tatus eſt cōtra omnem Aſiam & Aegyptum, ita dicens: Reuer-
ſus autē Sennacherib à prælijs Aegyptiorum, ad Hieroſoly-
mam cum ueniſſet, exercitū quem cū Raſface dimiſerat, inue-
nit in periculo peſtilentiæ cōſtitutum: Deus enim morbum po-
pulo eius immiſerat, ita ut prima nocte corū qui obſidebant,
deperirent centū octogintaquinq; millia uiri cū iudicibus &
tribunis. Propter hanc calamitatē in nimio terrore & angus-
tia cōſtitutus, de cuncta iam militiā metuens, fugit cum ſua
manu ad propriū regnū, in ciuitatem quæ appellatur Niniue.
Et dum modicum tempus ibidem cōmoratus fuiſſet, dolo à ſe-
nioribus filijs Adramelech & Selenſaro eſt perēptus in pro-
prio templo, quod dicitur Araſci. Et illi quidem pro cæde pa-
tris effugati, ad Armeniam diſceſſerunt. Succeſſit autē in eius
regnū Aſaracoldaſ. Terminuſ igitur obſeſſionis Aſſyriorum
contra Hieroſolymitas, tali occaſione prouenit.

Ezechias moriturus uitæ productionem obtinuit: ſolis

quoque retroceſſio.

CAP. III.

4. Reg. 21.

EZechias autē inopinabiliter à terroribus liberatus, gra-
tificas hoſtias cum omni populo celebrauit Deo: & co-
gnoſcens

gnosceus quia nulla alia causa hostes alios quidem peremisset, alios uerò timore morti similes effugasset ab Hierosolymis, nisi diuino solatio, omni studio & largitate usus est circa Dei cultū, & non post multū graui languore detentus, à medicis quidē desperatus est: nihilq; nec ipse de se, nec eius amici spei ulterius sustinebant. adiciebatur autem regi & alia magna angustia, eò quòd filios non haberet, & quòd moriturus esset, desolatam relinquens domum, nec successorē sui generis habiturus. Dumq; nimis in hac parte fatigaretur, rogauit Deum ut ei paruo tempore uitam concederet, donec filios habere posset, & non prius anima priuaretur, antè quàm fieret pater. Cui misertus Deus petitionēq; suscipiens, quia non dolebat, eò quòd priuandus esset bonis imperij, sed ut filios haberet, qui in eius principatū succederent, mittēs Esaiam prophetam iussit ei dicere, quia post tertiam diem casum languoris euaderet, & postea annis quindecim superuiueret, & filios generaret. Dum hæc Dei madata propheta dixisset, propter nimietatē languoris, & ea quæ inopinabiliter promittebantur non credens, signū aliquod & indicium petijt ut faceret Esaias, quatenus hæc dicēti sibi crederet, & à Deo eū missum uere cognosceret. Nam ea quæ ultra rationē sunt, & fortiora spe uidentur, huiusmodi rebus credūtur esse ueracia. Et dum propheta interrogasset eum, quod uellet fieri signū, umbram solis petijt decem gradibus ad ea loca unde uenerat, remeare. Et dum propheta rogasset Deum ut fieret, uidens rex impletum esse quod uoluit, repentē solutus à languore cōscendit in templū, & adorās Deū uota debita celebrauit. Eo siquidem tēpore cōtigit Assyriorum regnū à Medis dissolui, quod tamen in alijs indicabo. Rex itaq; Babyloniorū Baladas misit legatos ad Ezechia portantes munera, & ab eo poposcit, ut ei esset socius & amicus. Ille uerò legatos libenter suscipiēs,

et thesauros eis ostēdens, et armorū instructionē, et aliam copiam quam in auro et gemmis habebat, simul etiam munera praebens regi Baladē defrenda, dimisit eos. Tunc uenit ad eum Esaias propheta, et quae fuit qui essent qui uenerant. Cui dixit, de Babylonia eos, et à suo rege uenisse, et ostēdisse se eis uniuersa, ut uidētes diuitias et uirtutem regni cognoscerent, et regi suo renunciarent. Cui propheta respondens: Scito, inquit, non post multum tempus in Babyloniam filios tuos et diuitias transmigrandas, insuper et nepotes tuos eunuchos faciendos, et amissuros uirile nomen, et regi Babyloniae seruituros. Haec enim praedixit Deus. Ezechias autem cōtristatus in his quae dicta fuerant, ait, non se quidē uelle suam gentē in talibus arumnis incurrere: sed quia impossibile est quae apud dominum deliberata sunt, posse mutari, rogabat ut usq; ad uitam ipsius pax permaneret. Meminit autē Baladē regis Babyloniōrum Berosus. Cum itaq; propheta Esaias indubitanter et mirabiliter de ueritate cōsideret, et nihil falsi penitus loqueretur, omnia quaecunq; prophetauit, scribens dereliquit in libris, ut ex effectu postea hominibus apparerēt. Et non solus iste propheta, sed et alij numero duodecim idem fecerunt: et omnes siue bonum siue contrariū sit apud nos, secundum illorum dictum prouenire dinoscitur. Sed horum singula denuo declarabimus.

De impietatibus Manasse regis.

CAP. IIII.

4. Reg. 21.

Ezechias autem rex dum superuixisset tempus quod praediximus, et omne illud spatium in pace degisset, mortuus est anno uitae suae quinquagesimo et quarto, in quibus regnauit uiginti et nouem. Cui successit in regnum filius proprius nomine Manasses de matre quidem nomine Echibene, qui à paternis uoluntatibus abscessus, et ad diuersa conuersus, omne genus malignitatis ostēdit, et nihil impium dereliquit: sed

sed iniquitates Israëlitarum inuitatus est, quibus in Deum delinquentes affligebantur. Præsumpsit autem et templum Dei polluere simul et ciuitatem, pariterq; omnem regionē. Nam spernendo Deum ad hoc usq; peruenit, ut omnes Hebræorum iustos occideret, et neq; prophetis parceret, quorum quotidie singulos perimebat, et eorū sanguine Hierosolymorum plateas irrigabat. In his autē iratus Deus, misit prophetas ad regem et populum, per quos interminatus est easdem eis futuras calamitates, in quibus incurrerant fratres eorū Israëlita, cum ei iniurias intulissent. Illi uerò eorum nō crediderunt uerbis, quibus lucrari potuerant, ut nihil mali paterentur: sed operibus uera fuisse cognouerūt, quæ propheta prædixerūt.

De conuersione Manassæ, & insigni pietate Iosæ regis optimi.

CAP. V.

Igitur dum in eis perseuerarent, bellum super eos intulit rex Babyloniorum et Chaldeorum. Is enim misso exercitu in Iudeam, et regionem eorum depopulatus est, et regem Manassen dolo captum et ad se deductum, habuit ad ea quæ uoluit tormenta subiectum. Manasses autē intelligens in quibus malis tunc esset, et horū omnium se arbitratus autorem, supplicabat Deo, ut ei hostem suum clemētem faceret atq; misericordem: cuius orationes Deus exaudiens, hoc ei cōcessit: et remissus à rege Babyloniorum, ad sua regna reuersus est. Cumq; uenisset ad Hierosolymam, priorum quidem delictorū quæ circa Deum gesserat, pœnitens studebat etiam memoriā malorum, si esset possibile, ab animo suo repellere, et ad seruitium Dei et omnem diuini cultus religionem accedere, templumq; purgauit et ciuitatē: et ad hoc solum erat de cætero constitutus, ut gratias Deo pro dono salutis exolueret, quatenus ei in omni uita propitius permaneret. Hæc autem ipsa et populum agere docuit, agnoscens in quibus calamitatibus in-

4. Reg. 21.

cidisset propter ritum, qui sanctæ cōuersationi erat aduersus:
 edificansq; rursus altare, solēnes hostias immolabat, sicut cō
 stituit Moses diuinā exponendo culturam. Eodem itaq; modo
 et pro Hierosolymorum cautela cogitauit, ita ut etiā muros
 antiquos cum magno studio repararet, et aliū ultra eos eri
 geret, et turres eminentissimas exaltaret: custodias uerò quæ
 ante ciuitatē sunt, multa munitione firmavit: et sic in omnia
 bus à priori conuersatione mutatus est: et post hæc uitam ha
 buit beatissimā, ut multi imitatores eius essent, ex quo Dei coe
 pit colere pietatem. Qui cum uixisset annis sexaginta et se
 ptem, et regnasset quinquaginta et quinque, defunctus est, et
 sepultus in suis hortis. Cuius regnum peruenit ad eius filium
 Amon, cuius mater fuit nomine Maselmis de ciuitate Iechabath.
 Qui dum imitaretur opera patris, quæ ille in iuuentute
 præsumperat, dolū passus à suis, in domo sua percemptus est,
 cum uixisset annis quatuor et uiginti, et in regno egisset
 duos. Populus autē peremit eius interfectores, cumq; cum pa
 tre sepelierunt, regnumq; Iosie eius filio tradiderunt cū esset
 annorum octo. Cuius mater de ciuitate fuit Voscheti, nomine
 Exi de ciuitate Vasuroch. Erat enim iste natura benignus, et
 ad uirtutem utiliter præparatus: et in studijs David regis, et
 intentione et in regula totius dispositionis eius intentus.
 Cumq; ad duodecimū ætatis uenisset annum, pietatē et iustiti
 am in se mirabilem esse monstrauit: cunctumq; populū cor
 rexerit et monuit, ut derelicta idolorum secta, quasi non essent
 dii, colerent patrium Deum: et opera maiorum regum, in quibus
 deliquerant, uelut senior emendabat: quæ uerò bene, et
 opportune facta cognouerat, obseruabat, et eorum imitator
 erat, et per suam sapientiā et intellectum naturalem similia
 celebrabat: cō filiis utiq; bonis tradens sensum. Sequens enim
 legem uelut ordinem ciuitatis, et pietatē circa Deum gerens,
 omnia

4. Reg. 22.

omnia prosperè gubernabat, & maxime quod à priorum regum iniquitate recedebat. Qui & omnem in circuitu ciuitatem atque prouinciam purgauit, & lucos extraneos qui facti fuerant abstulit, & ornamenta quæ in eis à prioribus fuerant ad iniuriam Dei oblata diuellit: & tali modo populum ab huiusmodi secta retractum, ad religionis diuinæ iura conuertit. Qui & legitimas hostias obtulit, & holocaustorū sacrificia altari solenniter rursus exhibuit, & in unaquaq; causa iustitiam nō minus quàm animæ suæ coluit medicinam: misitq; in totam prouinciam, iubens ut qui uellent aurum argentumq; deferrent ad reparationem templi pro sua uoluntate atq; uirtute. Dumq; pecuniæ allatæ fuissent, ad solitudinem templi & eius expensas præposuit Amasiam, qui erat supra ciuitatē, & scriptorem Saphan, & scribam monimentorum Ioan, & pontificem Heliachim. Quidilationē nulla segnitie facientes, sed instructores, & omnia quæ erant necessaria præparantes operabantur: & hoc modo celebrata reparatione tēpli, pietas regis ostensa est. Qui dum octauumdecimum imperij haberet annum, misit ad Heliachim sacerdotē, iubens ut pecuniæ quæ remanserant conflarentur, & fierent exinde crateres, & libatoria & phialæ ad ministerium Dei: insuper & quantumcunq; aurum uel argentum esset in thesauris, etiam hoc proferret ad crateras, & ad uasa huiusmodi facienda. Proferens autem Heliachim pontifex aurum, inuenit sacrum librū Moyses, in templo positum, quem simul eiciens dedit scribæ Saphæ. Qui dum relegisset, uenit ad regē, & dum omnia terminum habere significasset, relegit & ei librum illum. Tunc ille cum uerba libri eius audisset, scissa ueste uocauit pontificem Heliachim, & ipsum scribā, & necessarios simul amicos: misitq; eos ad quandam mulierē prophetissam nomine Oldam, uxorem Salomi cuiusdam, insignis uiri & nobilitatē clarè

iussitq; ut euntes consulerēt eam, si propitijs eis foret Deus,
 cum metuerent ne prauaricando Moscos leges et mandata
 maiorum, periculum transmigrationis incurrerent, et ad ex-
 traneas terras deuenientes uitam agerēt miserabilem. Audiēs
 autem prophetissa quæ fuerant à rege mandata, iussit ut re-
 meantes dicerent regi, quia diuinitatis quidem decretū, quod
 iam contra eos protulerat, precibus infirmari non posset, id
 est, ut populus non periret, aut non de prouincia pelleretur,
 aut bonus tūc præsens minimè priuaretur, dum transgressi
 fuissent leges, et tanto tempore poenitentiam non egissent:
 prophetis utiq; monentibus, ut sobrie uiuerent, et impietatis
 supplicia deuiterent: quæ facienda dicebat ut crederent, quia
 Deus est, et nequaquam mentitur in uerbis, quæ per prophe-
 tas suos prænunciauit: propter iustitiam tamen regis retinen-
 das istas erumnas, et post eius obitum definita supplicia po-
 pulis inferenda. Illi igitur qui missi fuerant mulieris prophe-
 4. Reg. 23. tiam remeantes nunciauerunt regi. Tunc ille mittens ubique,
 populum iussit ad Hierosolymam conuenire, et sacerdotes
 atque Leuitas, et omnem ætatē simul adesse præcepit. Qui-
 bus congregatis, primum quidem eis sacrum relegit librum,
 et stans in tribunali in media multitudine, coëgit cunctos
 fidem et iuramenta præbere, ut apud Deum starent, et Mo-
 scos leges per omnia custodirent. Illi uerò et promptissime
 iurauerunt, et præcepta legis implere promiserūt. Mox itaq;
 sacrificia celebrantes, Deum poscebāt sibi esse propitiū. Rex
 autem sacerdoti præcepit, ut si quod aliud uas à parentibus
 eius oblatum idolis, aut dijs extraneis inueniretur in templo,
 proferret. Et dum fuissent multa collecta, cōburens ea, cineres
 eorū cōspersit in fluuiū: et sacerdotes idolorū, qui ex genere
 Aaron nō erant, interfecit. Dum hæc ergo fecisset in Hieroso-
 lymis, processit in uniuersam prouinciā, et lucos qui ab Hie-
 roboam

roboam rege ad honorem deorum extraneorū facti uidebantur, exterminauit: & ossa falſorum prophetarū super altare, quod prius Hieroboam construxerat, concremauit. Ea igitur quæ ueniens propheta ad Hieroboam, cum ille sacrificaret, omni populo audiēte, futura esse prædixerat, hoc modo terminum perceperunt: quando ex genere Dauid Iosias nomine fecit ea, quæ prædicta sunt ante annos trecentos sexaginta & unum. Post hæc autē rex Iosias profectus est ad cūctos Israëlitas, qui captiuitatem, & seruitium Assyriorum effugerant: eisq; suasit, ut impios actus, & honores deorum extraneorū relinquerent, & maximum, patriumq; colerent Deum, eiq; dicarent & domos, & uicos. Perſcrutatus est autē & ciuitatē, ne aliqui fortē idolum habentes intra sua tecta celarent: nec non & currus, qui edificati fuerant à prioribus regibus, & quæq; alia huiusmodi erāt, quæ uelut Deos adorabāt, cuncta pariter amputauit: & hoc modo purgata omni prouincia, ad Hierosolymam omnem populum conuocauit, & ad Azymorum festiuitatem, quæ Pascha dicitur, eos adduxit: donauitq; populo nouellos hædos in pascha, & agnos triginta millia, boues autem ad holocausta tria millia. Præbuerunt autē & primi Iudeorum propter pascha sacerdotibus agnos quinq; & sexcēta millia: & Leuitis agnos duo millia eorū præsules obtulerunt, boues uerò quingentos. Et dum esset hæc abundantia quadrupedū, sacrificia faciebant Moseos, hostias singulas enarrantibus, ac ministratibus legibus: nec fuit alia similis festiuitas apud Hebræos à Samuēlis prophete tēporibus. Causa uerò huius festiuitatis hæc erat, ut omnia secundum leges, & antiquam traditionem paterne solennitatis efficerentur.

De obitu Iosiz.

CAP. VI.

Post hæc autem, dum Iosias in pace, atq; dinitijs, & gloria super omnes excelleret, Nechaon rex Aegyptiorum

4. Reg. 23.

K 5 castra

castra posuit ad Euphratem fluuiū, ut contra Medos, et Babylonios dimicaret, qui Assyriorum soluerunt principatum. Habebat autē desiderium, ut regnaret in Asia. Et dum uenisset in ciuitatem Medin, quæ erat de regno Iosie, prohibebat eum Iostas per suam prouinciam contra Medos iter facere. Tunc mittens legatos Nechaon, significauit non se contra eum exercitum mouere, sed ad Euphratem fluuium properare: adiiciens, ut cū prouocare non deberet ad sua bella, prohibendo, ne aliena iret ad prælia, quò tendebat. Iostas uerò non acquiescebat uerbis Nechaon, sed instabat, ne iter suum per eius faceret regionē. Reor, urgebat eum, ut quod imminerebat, accideret. Nam cū aciem exercitus sui componeret, et in curru uectus à cornu transfret ad cornu, quidā iaculatus eum Aegyptiorū, à belli festinatione suspendit. Mox enim uulnere nimis affectus, iussit exercitum reuocari, et ad Hierosolymam remeauit. Quæ plaga defunctus est, sepultusq; magnificè in patrijs monumentis. Qui uixit annis triginta et nouem, regnauit autem ex eis unum et triginta, omnisq; populus eum multis diebus cū magno luctu, gemituq; defleuit. Sed et Hieremias propheta pro morte eius carmen lamentabili modulatione composuit, quod hætenus noscitur permanere. Hic uerò propheta futuram ciuitatis cladem prædicens, scripto reliquit simul et captiuitatem, nūc apud nos habitam, et in Babylonem unā migrationē. Et non solum iste propheta prædixit hæc populis esse uentura, sed et propheta Ezechiel primus de his duos libros cōscribens populo reliquit. Erant autem ambo genere sacerdotes, sed Hieremias quidem in Hierosolymis est commoratus à tertio decimo anno regis Iosie, usq; dum ciuitas uastaretur et templum. Quæ tamen de hoc propheta prouenerūt, loco proprio declarabimus. Mortuo siquidem Iosia, sicut prædiximus, ei successit in regnum filius Ioachaz

ehaz cū trium & uiginti esset annorū. Et hic quidē regnauit in Hierosolymis. Matrem uerò habuit Amital de ciuitate Thobona, fuitq; impius & scelestus.

De rege Ioachim captiuo, & de uictoria Nabuchodonosor contra regem Aegypti.

CAP. VII.

REX igitur Aegyptiorum dum fuisset à pugna reuersus 4. Reg. 24.
 Reuocauit Ioachaz ad semetipsum de ciuitate Syriæ, quæ dicitur Hemath. Qui dum uenisset, eum repente uinxit: & seniori eius fratri, ex eodē patre progenito, nomine Eliachim, tradidit regnum, mutans ei nomen Ioachim. Prouinciæ uerò tributum imposuit centum argenti talenta, & unū auri. Ioachim ergo has pecunias exoluebat. Ioachaz autem deduxit in Aegyptum, qui etiam mortuus est in ea, dum regnasset tres menses, & dies decem. Ioachim uerò mater uocabatur Zabud de ciuitate Abuma. Hic autē uir erat natura iniustus, & ualde nequissimus, & neq; circa Deū sanctus, nec circa homines mansuetus. Cumq; quartum iam regni haberet annum, Babylonie principatum quidam Nabuchodonosor accepit: & eodem tempore cum magno apparatu ad Archamim ciuitatem uenit, quæ est iuxta Euphratem; pugnaturus contra regem Aegypti Nechaon: sub hoc enim Syria erat uniuersa. Dumq; cognouisset regis Babylonie uoluntatem Nechaon, penitus non expauit, sed cum magno brachio super Nabuchodonosor ad Euphratem uenit. Qui facta congressione deuictus est, et multa milia uarijs belli rebus amisit. Transiens autem Euphratem Babylonie rex, omnem Syriam usq; ad Pelusium cepit, præter Iudæam. Quarto igitur anno Nabuchodonosor regis, qui erat octauus Ioachim regis Hebræorum, contra Iudæos cum magno exercitu castrametatus est Babylonius, tributum exacturus à Ioachim, aut certē dimicaturus. Ille uerò metuens eius minas, & pacem habere desiderans, præbuit ei tributa,

buta, quæ præceperat annis tribus.

De Ioachim regis defectione & morte, deq; Hierosolymæ captiuitate.

C A P. V I I I.

4. Reg. 24.

Tertio uerò anno audiens Aegyptios denuo contra Babylonium pugnatu-
ros, tributa non reddidit, sed spe Aegyptiaci belli deceptus est. Nam pugnare contra eum Aegyptij minime præsumpserunt. Propheta siquidem Hieremias quotidie prædicebat, quia frustra Aegyptiorum spe tenerentur, & quia immineret ciuitati, ut à rege Babylonio uastaretur, & rex Ioachim subderetur ab eo. Sed hæc nulla utilitate dicebat, quâdo qui crederet, nullus erat. Nâ & populus, & principes audientes hæc, negligebant: & indignantes super his, quæ dicebantur, quasi auguriū aduersus regem propheta ferret, accusabāt eum: & subiectū iudicio, ut ad suppliciū quoq; traderetur, cōtra eum dari sententiā postulabant, quod multi quidem aduersus eum fieri decreuerūt, seniores autē recesserunt. Quin ea uoluntate, qua iuste prophetam absoluerant, ea ipsa etiam alij suadebant, ne quid mali fieret Hieremie: dicentes, quia non solum iste ciuitati futura prædiceret, sed & Micheas ante eum olim talia prædixisset, & multos se scire huiusmodi uerba dixisse, quorū nullus tunc à regibus aliquid pertulisset, sed quasi propheta Dei fuerint honorati. His itaq; uerbis mitigantes turbas, eripuerūt Hieremiā à definito supplicio. Qui omnes prophetias suas conscribens, ieiunante populo, & in ecclesiā congregato, in templo mense nono quinti anni regis Ioachim, relegit librū, quē de futuris rebus ciuitati, & populo, temploq; conscripsisse uidebatur. Audientes itaq; principes, tulerunt ab eo librum: iusseruntq; eum & scribam Baruch de medio tolli, ne quibusdā fieret manifesti: ipsum uerò librum portantes, regi dederunt. Qui præsentibus amicis iussit scribā suū relegere, & audiens, quæ scripta noscebātur in libro,

in libro, iratus rex dirupit eum, & igne cremavit: & requisitos Hieremiam, & Baruch iussit ad se puniendos adduci. Illi siquidem eius tunc iram declinauerunt. Non post multū uerò tempus uenientem contra se magno cum exercitu regem Babyloniorum, fœderis iure suscepit, propter metum corū quæ dicta fuerant à propheta, credens nihil se fore passurum, neq; per obsessionem neq; per pugnam. Cumq; Babylonie rex intrasset in ciuitatem, fidem nequaquā seruauit, sed iuuenes fortissimos & pulchritudine decoros Hierosolymitarum occidit unā cum rege Ioachim. Quem etiam ante muros insepultum projici iussit, filium uerò eius Ioachim constituit regem uniuersæ prouinciæ. Eos autē qui erāt in dignitatibus cōstituti, numero tria millia captiuos duxit in Babyloniam, inter quos erat & propheta Ezechiel, cū esset adhuc puer. Hic ergo finis habuit Ioachim regē, qui cū uixisset annis sex & triginta, regnauit undecim. Successor uerò eius regni Ioachim, de matre nomine Ioas, regnauit mēsisbus tribus, et diebus decem.

De captiuitate regis Ioachim in Babylonē, & Sedechiæ obſtinatione cōtra Hieremiam prophetam. CAP. IX.

Regem uerò Babyloniorū, qui Ioachim concesserat principatum, repenti timor inuasit. Formidatus est enim, ne forte habens mali memoriam pro nece paterna, prouinciam eius inuaderet. Et mittens exercitum, regem Ioachim in Hierosolymis obſidebat. Ille uerò cū esset natura benignus & iustus, noluit ciuitatē propter se uidere pericula sustinere: sed sumens matrē, & cognatos, tradidit obſides ducibus, qui fuerant à Babylonie rege directi: accipiens ab eis iusurandum, ut nihil mali paterentur, nec ipse nec ciuitas, quorum fides nequaquam mansit inuiolata. Non enim seruauit eam Babylonie rex, sed præcepit principibus suis, ut omnes qui erant in ciuitate iuuenes, captiuos sumerent, pariter & artifices, eosq;

4. Reg. 24.

eosq; ad se ligatos adducerent, qui omnes fuerant decem milia, octingenti, triginta et duo: simul et Ioachim cum matre pariter et amicis, quos deductos ad se habuit in custodia. Patruum uero Ioachim, nomine Sedechiam, constituit regem: accipiens ab eo iusiurandum, ut ei provinciam custodiret, et nihil hostiliter ageret, nec faueret Aegyptijs. Sedechias autem erat quidem annorum uiginti et unius, quando accepit regnum, et nomen matris eius Amias. Fuit enim contra iustitiam superbus, circa quem impij locum maximum habere uidebantur. Quapropter et propheta Hieremias ad eum ueniens, crebro testabatur, dicens, ut reliquas quidem impietates et iniquitates defereret, et iustitiae prouideret, et neque duces qui essent maligni, respiceret, neq; falsis prophetis eum seducentibus crederet, quasi nequaquam contra ciuitatem Babylonie rex dimicaret, quia Aegyptij contra eum bella rursus inferrent, et uincerent, quoniam haec uera non essent, nec hoc modo uentura forent. Sedechias autem dum audiret prophetam haec dicentem, consentiebat ei per omnia tanquam uera loquenti, et quasi predesset ei, ut eius crederet uerbis: sed rursus amici eius subuertebant mentem, et a prophetae dictis ad ea, quae uoluerant, adducebant. Prophetauit autem Ezechiel de Babylone futuras calamitates populi, et misit in Hierosolymam. Sedechias autem eorum prophetijs non credidit propter huiusmodi causam. Alia siquidem uniuersa consona a prophetis edicta sunt, quomodo et ciuitas uastaretur, et ipse Sedechias duceretur captiuus in Babyloniam: discordauit autem Ezechiel, dicens, quia Sedechias Babyloniam non uideret, quum Hieremias dixisset, quia uinctum cum rex Babylonie duceret, et eo quod non idem uterque dixisset, etiam illa quae concordabant, non esse uera dicebat, licet omnia ei secundum eorum euenerint prophetias: quae tamen opportunius declarabimus

rabimus. Igitur societatem Babyloniorum, quam habuit octo annis, dissoluit, & semetipsum ad Aegyptios transtulit, sperans cum illis contra Babylonios praeualere.

De destructione Hierusalem à Chaldaeis.

CAP. X.

INterea dum hoc cognouisset Babylonius rex, castra mouit aduersus eum: & afflicta prouincia, et munitiones eius unà diripiens, ad ipsam Hierosolymorum ciuitatem obsidendam cum magno ueniebat exercitu. Rex autē Aegyptius audiens, quia & Sedechias amicus eius esset, sumpta uirtute maxima bellatorum, uenit ad Iudaeam quasi eius soluturus obsessionem. Babylonius autem recessit ab Hierosolymis, & occurrit Aegyptijs, eisq; cōgressus, praelio superauit, & eos in fugam conuersos, de Syria coëgit exire. Quumq; Babylonius discessisset ab Hierosolymis, deceperunt falsi prophetae Sedechiam, dicentes, quia neq; Babylonius denuo contra eum pugnaret, & contribules eorum quos de prouincia ad Babyloniam remigrauerat, cū Dei uasis omnibus, quae rex detulerat de templo, reuenterentur. Sed Hieremias his contraria atque uera, transiēs in medium, prophetauit, dicens, quia malè quidem facerent illi, qui regi talia suaderent, quando per Aegyptios nihil uiuari possent: quos utique deuincens Babylonia rex, in Hierosolymam remearet: eamq; fortiter obsideret, & populum fame corrumperet, ac reliquos captiuos abduceret, substantiasq; diriperet, simul & diuitias templi exhauriret, & ipsum insuper cōcremaret, ciuitatemq; subuerteret: & essent scruituri Babyloniae regi, eiusq; nepotibus, annis septuaginta. A quorum scruitio nos, inquit, tunc remouebūt Persae, & Medi, Babyloniorum destruētes imperiū: & ad hanc remeantes urbem, edificabimus templum rursus, & Hierosolymam denuo reparabimus. Haec dicēte Hieremia, plurimi quidem crediderūt: principes autē & impij, excessisse eum à sua mente

mente dicebant, eumq; sub hoc fomite deridebāt. Igitur quum ei placuisset ad patriam properare, quæ dicitur Anatoth, uiginti stadijs procul ab Hierosolymis constitutam, inueniēs eū in itinere quidam principum cōprehensum detinuit, calumniā faciēs ei, quasi ad Babylonios iret. Ille uerò mētiri quidē illū, et calūniæ sibi crimē inferre, se uerò ad patriā remeare, dicebat. Qui ad hæc uerba non flexus, uinctum deduxit ad iudicium magistratum: à quibus omnia uerba et tormēta perpassus, ad necis supplicium reseruabatur: qui quoddam tempus hæc quæ prædiximus, nimis iniuste sustinuit. Anno uerò nono Sedechiæ regis, decima die mensis decimi, uice secunda, Babyloniæ rex ad Hierosolymam castrametatus est: et sedēs circa eam decem et octo menses, cum studio magnæ uirtutis obsedit, obsessosq; Hierosolymitas, duo mala et alia maxima deprimebant, morbi languor, et fames eis uehementer obsistens. Hieremias uerò propheta, quū esset in custodia, non cessabat, sed clamabat, et prædicabat apertē, monendo populum, ut regem Babyloniæ portas aperientes susciperent: hoc enim factō, eos cum omni domo posse saluari, alioqui radicitus asserbat euelli: prædicabatq; pariter, quoniam si quis maneret in ciuitate, omnino periret, aut fame consumptus, aut gladijs hostium. Si uerò ad hostes cōfugeret, et inimicos et mortem quodammodo declinaret. Principes autem hæc audientes, nec inter ipsa consistentes mala, patiebantur eius uerba animo suo percipere: sed cum ira graui uenientes, indicauerunt regi, et accusantes eum, quasi uesanum occidēdum esse prophetam poscebant, qui eorum animos frangeret, et malis promissionibus audaciā populi ualde molliret: quando dū parati essent omnes pro eo, et patriæ salute pugnare, ille moneret, ut ad hostes fugerent uniuersi, quia ciuitas capiēda foret, et omnes in ea pariter perituri. Rex ergo ipse
pro

pro bonitate quidem & iustitia iratus non est. Sed ne principibus tali tempore uideretur esse cōtrarius, permisit eis ut facerent propheta, quod uellent. Qui hoc sibi cōcesso à rege, mox ingredienti in carcerē, & sumentes eū, in quendā lacum plenū cœno deposuerunt, ut morte propria suffocatus, extingueretur. Ille uerò usq; ad guttur in luto depositus, in his degebat angustiis. Quidā uerò seruorū regis honoribus decoratus, & genere Aethiops, ærūnas prophetae nūciauit regi, dicens non rectē amicos & principes eius fecisse, quòd Hieremiā in cœno submergerēt, quod opus omni morte et uinculis esset amarius. Hæc quū audisset rex, pœnitentia ductus, quia prophetā principibus tradidisset, iussit Aethiopi, ut sumptis triginta regis ministris, & funibus, & quicquid expediret ad salutis eius utilitatē, cum festinatione Hieremiā extraheret. Aethiops autem sumēs quod praeceperat rex, prophetā de lacu reduxit, et sine custodia esse permisit. Euocante uerò eū latenter rege, & requirente, si quid diuinū ei in rebus præsens posset edicere, ille se habere quidem quod diceret, assererat, sed non fore sibi credendū, nec dum moneret, audiendum: quādo iam quasi malum aliquod agentē eius amici perdere decreuissent. Vbi sunt, inquit, nunc qui Babylonium nequaquā dimicaturū esse dicebant, audientesq; falsebant? Sed & si nunc dixero ueritatem, morte me nū condemnes? Quumq; rex ei iusiurandū praeuisset, quia nec ipse eū perimeret, nec principibus supplicij iure cōtraderet, data fide, securus suadebat ei, ut Babylonijs traderet ciuitatē. Hæc enim dicebat deum ei per se prophetare, si liberari uellet, & præsens pericula declinare: et neq; ciuitatē usq; ad fundamēta deiici, nec templum ab hostibus cōcremari: quod si nō fieret, ipse malorū autor & sibi & ciuitati huius calamitatis existeret. Hæc audiens rex, uelle se quidē quæ monebat facere, dixit, & expedire sibi, sed metueret contribules, qui

L

ad reg

ad regem Babyloniam iam perrexissent, ne accusantibus eum periculo subiaceret. Quem propheta confortabat, et frustra supplicium suspicari dicebat: nihil mali passurum, si Babylonis traderet civitatem, nec ipsum, nec uxores, nec filios eius, insuper et quia templum maneret illa sum. Et Hieremiam quidem quum haec dixisset, dimisit rex, precipiens, ut nulli civium quae locuti fuerant, proderet. sed neque principibus aperiret: qui si cognoscentes eum a rege uocatum, requirerent, ut quod cum eo loquutus fuerit, illis quoque narraret, diccret quia poposcisset, ne in uincula aut in carcerem denuo traderetur. Qui scilicet hoc eis dicebat, dum uenientes ad prophetam, requirerent, quid locutus fuisset ad regem. Haec quidem ita gesta sunt. Babylonius autem obsessionem grauius inferebat, faciens turres cum magnis aedificijs, et aggeres ingentes exaltans, ex quibus resistebat de muris repugnare nitentibus: multas quoque machinationes erexit, aequans muris per circuitum ciuitatis. Illi siquidem qui erant intra urbem, fortiter et promptissime resistebant, neque fame, neque languore fatigati: et licet intus his passionibus angerebantur, animo fortes uidebantur ad praelium, in nullo adinventiones inimicorum et machinamenta ex pauescentes: sed contrarias machinationes in omnibus quae faciebant illi, opponere cogitantes, ita ut magnum certamen esset Babylonis cum Hierosolymitis, uelocitatis atque prudentiae: illis quidem nihil arbitrantibus amplius commodi, quam captionem illius ciuitatis: his autem salutem suam non in alia causa ponentibus, nisi ut magno studio laborarent, et non desperarent excogitare, quibus modis hostium machinamenta destruerent. Et haec passi sunt mensibus octo et decem, donec fame uastarentur et telis, quae de turribus iaculabantur aduersus eos hostes. Capta est uero ciuitas undecimo anno Sedechiae regis, quarto mense, die nono: ceperuntque eam principes Babyloniorum, quibus obsessio a rege

Nab

Nabuchodonosor uidebatur esse commissa. Ipse autem in Reblata ciuitate morabatur. Nomina uerò principum qui Hierosolymam obsiderunt, hæc sunt: Nergella, Serrarem, Matuse, Megarus, Nabuzardan, Saris. Capta siquidem ciuitate circa mediam noctem, et principibus hostium ingressis in templum, agnoscens hæc Sedechias rex, sumptis uxoribus et filiis, et principibus, et amicis, de ciuitate fugit per desertum ualde tuitissimum. Quod dum à quibusdam traditis principibus Babyloniorum indicatum fuisset, diluculo eum persequi aggressi sunt. Quem dum circa Hierichuntem apprehendissent, eum unam cundederunt. Amici uerò et principes qui cum Sedechia fugiebant, dum hostes proximos esse conspicerent, relinquunt eum, alter ad alterum locum fugiens, et unusquisque se liberare contendens. Quem comprehensum cum paucis, hostes cum uxoribus et filiis perduxerunt ad regem. Venientemque ad se, Nabuchodonosor impium et infelicem uocare coepit, et iurifurandi immemorem, quod praeberet, ut ei prouinciam custodiret. Super hæc autem eum obiurgauit ingratus: quia dum ab eo suscepisset imperium, quod ab eius fratre tulerat, et illi tribuerat, contra munificum largitorem egisse uidebatur hostiliter. Dixitque post hæc: Magnus deus, qui odio habens tuam nequitiam, nostro te subiugauit imperio. His igitur uerbis usus aduersus Sedechiam, filios eius iussit pariter et amicos continuo perimere, ipso scilicet Sedechia, et alijs captiuis inspicientibus: deinde oculos eruens Sedechiae, eumque uinciens, perduxit in Babyloniam. Hæc autem prouenerunt ei, quæ Hieremias Ezechielque prophetauerunt: quia comprehensus duceretur ad Babyloniam, et loqueretur ei ore suo, et non eam uideret, sicut Hieremias dixit: cecatus autem et ductus ad Babyloniam, eam non uidit, sicut Ezechiel prædixit. Hæc igitur, quæ sufficiens possunt dei manifestare naturam, nescientibus explicauimus,

quia diuersa est atq; multimoda, & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens, & quæ congruant agi prædicēs, ignorantiamq; hominū & infidelitatem redarguens, per quæ curari nequiuērūt ab his quæ erant paſſuri. Nam quū ea quæ prædicebantur, cuſtodire nollēt, calamitatibus noſcūtur eſſe cōtraditi, ita ut eſſet impoſſibile talia declinare. Igitur qui de genere Dauid regna uerunt, huiusmodi conuerſationē habuiſſe noſcuntur. Fuerunt autem uiginti & unus uſq; ad ultimum regem, regnaueruntq; omnes annis quingentis & quatuordecim, & menſibus ſex, diebusq; decem. Ex quibus principatum tenuit primus eorum Saul, annis uiginti, non tamen ex eadem tribu cōſiſtens. Porro Babylonius miſit principē militiæ ſuæ Nabuzardā in Hieruſalem, ut expoliaret templū, præcipiens ei, ut & illud incēderet, & regalia pariter et ciuitatē ad pauimentū uſq; depōneret, & populū in Babyloniam migraret. Qui dum ueniſſet ad Hieroſolymam undecimo anno regis Sedechiæ, & templū ſubuerſit, & uafa dei aurea argenteaq; tulit, nec non & maximū cantharum, quem poſuit Salomon: inſuper et columnas æreas, & capita earū, aureasq; menſas, & candelabra: & hæc auferens, templum quoq; ſuccendit mēſe quinto initio mēſis anno undecimo Sedechiæ regis, decimo octauo autem Nabuchodonosor, Succendit autē et regalia, ciuitatēq; deſtruxit. Et templum ita concrematum eſt poſt quadringentos & ſeptuaginta annos, & menſes ſex, diesq; decem, ex quo illud conſtat ædificatum. Ab egreſſu autem populi ex Aegypto anni tunc erant mille ſexaginta duo, mēſes ſex diesq; decē. A diluuiō uerō uſq; ad uariationem templi omne tempus fuit annorum mille nongentorum quinquaginta ſeptem, menſium ſex dierum decem. Ex quo factus eſt Adam, uſq; ad ea quæ prouenerunt templo, anni ſunt tria millia quingenti tredecim, menſes ſex, dies decē. Tantus ergo numerus eſt annorum. Quæcūq; uerō geſta ſunt,
ſingula

singula ut prouenire, manifestauimus. Princeps itaq; regis Babylonij, postquam Hierosolymam et templum subuertit, sumens captiuos, migravit eos, et pontificē Sarream, et sacerdotem Iosedech secundarium eius, et custodes templi tres, et eunuchū qui erat super amatos, et amicos Sedechie septem, et scribā eius, et alios principes sexaginta, quos omnes cū uasis quę depredatus est, deduxit ad regē in Reblata, provincię Syrię ciuitatē. Rex autē, pontificis quidē et principum capita ibi iussit abscidi: ipse uerō omnes captiuos et Sedechiā deduxit in Babylonē. Vinctum uerō circuegit et Iosedech Pontificē, filium Sarree Pontificis, quem occidit Babylonius in Reblata Syrię ciuitate, sicut dudum iam designatum est. Igitur quia genus regū explanauimus, et qui fuerunt, et eorū tempora cuncta narrauimus: necessarium iudicauī etiam nomina Pontificum referare, qui Pontificatū regum temporibus habuerunt. Primus siquidē Sadoch Pontifex templi fuit, quod Salomon edificauit: post eū filius eius Achimaas in eius honorem successit: post Achimaam Azarias: post hunc autem Ioram: et post eum Anxioramus: deinde Phideas: post Phideam uerō Sudeas: post hūc autē Hilus: Hilo uerō successit Ioathan: cui rursus Vrias: Vrię uerō Nerias: post Neriam autē Ideas fuit: post hunc uerō Sallum: deinde Helchias: post hunc Zaroch: et post hunc fuit Iosedech, qui captiuus in Babyloniam ductus est. Isti siquidem omnes in Pontificatu, filius patri per ordinem successerunt. Veniens autem in Babyloniam rex, Sedechiam secum habuit donec aduixit in carcere. Quem dum regaliter sepelisset, uasa quę in Hierosolymorum templo fuerat depredatus, dijs dicauit suis, et populum in Babyloniorum regione constituit: Pontificem uerō soluit à uinculis.

De reliquijs Iudæorum, & morte Godoliz, malitia Ismaëlis.

C A P V T X I.

L 3 Prin

4. Reg. 25.

P Rinceps itaq; militie Nabuzardan, dum captiuasset populum Hebræorum, pauperes & eos qui se tradiderant, dereliquit: cōstituens eis principem nomine Godoliam, filium Aichan, de nobilibus natū, mansuetū & iustū: iussitq; ut opus in terra prouinciæ facientes, regi definita tributa persoluerēt, Hieremiam uerò prophetam soluit à carcere, eiq; suasisit, ut ad Babyloniam secū ueniret: fuerat enim ei hoc à rege iussam, ut illi per omnia placide ministraret: qui si nollet hoc facere, indicaret, ubi manere uellet, quatenus hoc regi significaret. Propheta uerò nec sequi uoluit, nec alibi cōmorari: sed libenter se habere dixit in deserta patria, & cum miserrimis habitare reliquijs. Cognoscens autē eius uoluntatē militie princeps Godolie quem constituerat in Hierosolyma urbe, precepit, ut eius providentiā in omnibus haberet, eiq; ministraret, quibus egeret: et donatis propheta multis pretiosisq; muneribus, dimisit ad propria. Et Hieremias quidem mansit apud Godoliā in ciuitate prouinciæ, quæ dicitur Masphat: rogauitq; Nabuzardā, ut cum eo dimitteret discipulū Baruch, filium Nerie, ex magna ualde familia, et qui lingua patria præcipue fuerat eruditus. Hæc dum fecisset Nabuzardan, in Babyloniā profectus est. At illi, qui obsessā Hierosolymorum urbe diffugerant, dispersi per certa loca, dum recessisse Babylonios cognouisset, & quasdā reliquias in Hierosolymorū urbe reliquisse, & qui eam incolerent, superesse, undiq; collecti, uenerunt ad Godoliā in Masphat. Erant enim principes eorū, Ioannes filius Zarij, & Sareas, & Iezonias, simul & alij. Porro de genere regio erat quidam Ismaël, uir malignus & callidus: qui, quum obsideretur Hierosolyma, ad regem euasit Ammonitarum nomine Vachalim, & ibi illo tempore commoratus est. Igicur qui ad Hierosolymam concurrerant, fecit eos Godolias ibi manere, nequaquam Babylonios metuentes: colentesq; terram nihil mali

mali passuros esse dicebat: & hæc quoq; iuramento firmavit:
 adiiciens, quia & solatium cunctis præberet: et si quis ab alio
 grauaretur, illius mereretur auxiliū: suavitq; ut singuli in qua
 uellent ciuitate, manerent, & ut mitterent cum eis qui eorum
 habitacula repararent: et ipse quoq; faceret, dum tempus esset
 ut triticū, & uinum, & oleum recondere, quatenus hyemis
 tempore pabulis non egerent. Hæc quum dixisset, dimisit eos
 ad prouinciæ loca, quæ unusquisq; uoluisset. Fama uerò discor-
 rente ad genus iudææ, quia uenientes ad se de fuga Godolias
 clementissime susciperet, & ad terram colendam habitare di-
 mitteret, ut regi Babyloniæ tributa persoluerent, cōcurrerant
 omnes ad Godoliam, & in prouincia habitauerunt, consideran-
 tesq; prouinciā in pace regi, & Godoliæ benignitatem atq;
 clementiam, Ioannes & principes qui cum eo erant, ualde di-
 lexerunt eum: dicebantq; mittendum ad regem Ammonitarum
 Vashalim, ut Ismaëlem latenter occideret, quatenus ipse secu-
 rus esset in Israël: quia ille erat de regio genere, qui solus po-
 terat rebellare: Cuius doli dicebant posse declinare, si potius
 Ismaëlem ipse perimeret, ut metum de cætero non haberet:
 adijcientes insuper se timere, ne Godolia magis ab illo perem-
 pto, funditus Israëlitarū reliquiæ deperirent. Illi: uerò acquie-
 scere noluit, dicens non esse rectum cōtra uirum qui adhuc nil
 malignitatis gesserat, insidias exercere: non enim uerisimile
 esse, quia in tali desolatione huiusmodi malitiam exerceret: &
 quæ in tanta necessitate fouerat, & ab inimicis alijs eripuerat,
 ipse perimeret: sed & si diuerso faceret ille dolum, melius
 esse, ut ipse perimeretur ab illo, potius quàm homo qui ad il-
 lum confugerat, suamq; salutem ei tradiderat, et cōmendaue-
 rat uitam, dolo perimeretur istorum. Et Ioannes quidem, &
 principes qui cum eo erant, quum non potuissent persuadere
 Godoliæ, protinus recesserunt. Tempore siquidem dierum

triginta trāsfecto, uenit ad Godoliā in ciuitatē Massphat Ismaël cum uiris decē, quos Godolias splendidis epulis muneribusq; suscepit. Tunc Godolias inter cōuiuia Ismaël sepius (ut assolet) inuicato, debriatus est. Quem Ismaël uidens ita uino repletum, et uelut insensatum in soporem ebrietate conuersum, surgens cum decē suis amicis, eum occidit, et eos qui cum illo in conuiuio recumbebant. Et post eorum peremptionem egressus per noctem, cunctos pariter in ciuitate Iudeos et milites trucidauit, qui à Babylonijs fuerāt derelicti. Altera uerò die cum muneribus ueniebant ad Godoliā de prouincia octoginta uiri, nihil scientes quod de eo fuerat gestum. Quos quum uidisset Ismaël, eos quasi ad Godoliam accessuros, interiorius euocauit. Quibus ingressis, aula clausa, cūctos occidit, eorumq; corpora in lacum profundissimum ne uiderentur, abiecit. Ex his itaq; octoginta uiris, aliqui crepti sunt: qui se rogauerunt non prius occidi, antequam occultas in agris diuitias, et pallia simul et uestes recōditas, et frumēta, monstrarent. Hæc audiēs Ismaël pepercit eis. Populum uerò qui erat in Massphat, cū uxoribus et filijs captiuum duxit, inter quos et filias Sedechiæ regis, quas Nabuzardan Babyloniorū princeps Godoliæ reliquerat cōseruandas. Hæc quum egisset, uenit ad regē Ammonitarum. Audiens autē Ioannes, et principes qui cū eo erant, quæ in Massphat fuerant gesta ab Ismaël, mortēq; Godoliæ, nimis exasperati sunt: et sumentes singuli arma sua, egressi sunt, ut Ismaël uiriliter expugnarent. Quem quū apprehēdissent circa fontem Chebron, illi qui ab Ismaël captiui ducebantur, uidentes Ioannē et principes, releuati sunt, solatiū sibi uenisse iudicantes: et relinquētes eum qui illos ceperat, ad Ioannē se contulerunt. Ismaël itaq; cum uiris octo fugit ad regē Ammonitarū. Ioannes autē sumēs quos de manibus eripuerat Ismaël, et cunuchos, et mulieres, et infantes, uenit ad quendam locum,

locum, quem Caulas appellant: & illo die ibi mansit. Deliberauerunt autē ut inde surgentes, abirent Aegyptum, metuentes ne eos Babylonij perimerēt propter Godolie mortem, qui ab eis dux fuerat institutus. Et dum in tali consilio permanerent, petierunt Hieremiam prophetā Ioannes, & principes qui cū eo erant, ut deum cōsuleret, quatenus eis in angustia cōstitutis, quid deberēt facere, demonstraret, iurantes se facturos, quicquid eis Hieremias ediceret. Quumq; propheta oraturū se pro eis apud deum cōpromississet, post dies decem apparuit ei deus, dicens, ut indicaret Ioanni, & principibus, & uniuersis, quomodo consistentibus eis in illa prouincia, ferret diuina prouidentia solatiū, & à Babylonijs quos metuebant, seruaret illos: proficiscētes autē in Aegyptū, perituros: & ab Aegyptijs illa passuros, quæ olim fratres eorū cōstat esse perpeffos. Hæc quum dixisset Ioanni & populo propheta deum prædicere, non ei credebant, quia deus eos in prouincia habitare præciperet, sed ut præstaret Baruch discipulo suo, mētiretur quidē de diuino mandato: suaderet autē eis ibi manere, ut à Babylonijs interirent. Populus autem & Ioannes, non obediētes cōsilio dei, quo eos monuerat per prophetam, discesserunt ad Aegyptum: ducētes & Hieremiā pariter, & Baruch. Quumq; illic essent, indicauit propheta diuinitas, uenturum regem Babyloniorū ad Aegyptū: iussitq; prædicere populo & Aegypti futuram captiuitatem, & quia alios quidem eorum occideret, alios captiuos sumens, in Babyloniam perduceret. Et hæc ita completa sunt. Quinto siquidem anno captiuitatis Hierosolymorum, qui est tertius & uigesimus regni Nabuchodonosor, castrametatus est idem Nabuchodonosor in inferiori Syria, eamq; detinens, expugnaui Ammonitas & Moabitas. Quūq; subdidisset has gentes, perrexit in Aegyptū, eamq; subuertit: & regem quidem qui tunc erat, occidit; aliumq; in ea consti-

tuens, denuo Iudeos captiuos duxit in Babyloniam. Et Hebræorū quidem genus eiusmodi termino Euphratem transisse percepimus. Igitur per Assyrios corruit populus decē tribuū de Samaria, quū regnaret apud eos Ozias: deinde duarū tribuum multitudo à Nabuchodonosor rege Babyloniorum et Chaldeorum, captis Hierosolymis, est uastata. Salmanasar etenim transfugiens Israëlitas, in eorū regione constituit Euthæorū gentē, qui prius in interiori parte Perside et Mediæ morabantur: tunc tamen Samaritæ uocati sunt, uocabulū prouincie sumentes, in qua habitare uidebantur, Babyloniorum uerò rex quū duas tribus captiuas duxisset, neq; gentē aliam in eorū habitare fecit prouincia, et propterea desolata omnis Iudea, et Hierosolyma, et templum annis septuaginta permansit. Omne siquidem tempus à captiuitate Israëlitarum usq; ad duarum tribuum transmigrationem, fuit annorum centum triginta, mensium sex, dierumq; decem.

Historia Danielis.

CAPVT XII.

Dan. I.

Porro rex Babyloniorū Nabuchodonosor, sumens omnes Iudeorū nobiliores, et cognatos regis eorum Sedechie, qui, et pubertate corporū, et aspectus pulchritudine resplendebant, pædagogis pro diligentia exhibenda eos contraxidit, eosq; castrauit: quod etiā eis quoq; quos ceperat ex alijs gentibus quas uastauerat, quū essent in ætatis huius pulchritudine constituti, fecisse dinoscitur: iussitq; eis ministrari de mēsa sua cibos, et erudiri prouincialibus literis, pariter et Chaldeis. Erant autem isti sapientia quidem idonei, habentes exercitiū potius. Inter quos erant aliqui de genere Seuechie, quatuor optimi et natura benigni, quorum alius quidem Daniel, alius Ananias, alius Misahel, quartus autem uocabatur Azarias. Horum nomina Babyloniorum rex commutauit, et alijs insit appellari uocabulis. Danielē quidē uocabat Baltasar, Ana-

niam

niam uerò Sidrach, Misahel autem Misach, Azariam uerò Abdenago. Hos autem rex quū essent nimis ingeniosi, et circa literarum doctrinas assidui, habebat in honore, et dilectione præcipua. Placuitq; Danieli cū cognatis suis, ut se à cibis regie mensæ suspenderent, et ab omnibus animatis generaliter abstinerent. Et accedentes ad Aschanen eunuchum, cui corū diligentia à rege fuerat cōmissa, rogauerūt eum, ut ea quæ rex iusserat eis expendi, ipse perciperet, et eis legumina comedēda præberet, uel quicquid aliud inanimatum uellet: ad istos ci-
bos se esse dicentes deditos, et alios sibi ualde contrarios. Ille uerò paratum quidem se esse dicebat, eorum uoluntatibus obedire, sed metuere regē, ne per corporis maciem, uultusq; mutationem proderentur regi, quòd ab epulis abstinerent: dicens esse consequens, ut pro qualitate ciborum, eorum quoq; color et corpora mutarentur: et dum alij pueri bene refecti à rege uiderentur, isti et periculi et supplicij autores existerēt. Dū igitur Aschanes formidinem hanc haberet, persuaserunt ei, ut pro experimento decem diebus hæc ministraret illis: et dum habitus eorū corporis minime uerteretur ad peius, in his sine dubio permanerent, tanquam ex hoc ledi non possent: si uerò eos graciliores inspiccret uel deteriores alijs, ad priora conuiuia reuocaret. Quibus dum non solum cibus ille non noceret, sed etiam magis quàm aliorum pinguiora atque decentiora eorum corpora reperiret, ita ut illi quibus regalia conuiuia præbebantur, inferiores essent, Daniel autem et qui cum eo erant, crederentur in magna copia epulisq; conuiuari: ex illo tempore Aschanes audacter ea quidem quæ de mensa regia quotidie illis pueris mittebantur, ipse sumebat: et illis quæ prædicta sunt ministrabat. Et illi quasi et animæ eorum propter hoc essent lymptide, et ad doctrinas cunctæ, corporaq; eorū ad laborem apta cōsisterent (non enim aut animas hebetes

hebetes habebāt, et pro ciborū uarietate cōfusas, aut corpora
 per easdē epulas molliora) omnes uelociter didicerant doctri-
 nas, quęcunq; apud barbaros erāt, et apud Chaldęos: præci-
 pue tamē Daniel sapientiā erat idoneus, et ad somniorum in-
 Dan. 2. terpretationes expertus, eiq; reuelabatur aperte diuinitas. Igi-
 tur post annū secundū Aegyptiacę uastationis, rex Nabucho-
 donosor uidit somniū ualde mirabile, cuius explanationē ipse
 ei per somniū deus aperuit. Quod dū euigilasset, oblitus mox
 Chaldęos uocauit, et magos atque diuinos: dixitq; se uidisse
 somniū, et expositionē eius, et hæc simul oblitū: iussitq; ut di-
 cerent somnium, et quid significaret. Illis uerō dicētib; hoc
 inuenire esse hominib; impossibile: sed si uisionem exponeret,
 somnij explanationem ab eis audiret: interminatus est eis mor-
 tem, nisi somnium eius edicerent. Et dum faterentur non posse
 quod iubebat fieri, omnes unā præcepit occidi. Daniel autē au-
 diens, quoniā omnes sapiētes rex iussisset interimī, inter quos
 et ipse cū suis cognatis periculo subiaceret, accessit ad quēdā
 Ariochim, cui fuerat principatus cōmissus super regis armige-
 ros, eumq; rogauit, ut ei causam ediceret, pro qua rex omnes
 sapientes et Chaldęos, et magos iussisset occidi: et dum de
 somnio cognouisset, et quia iussisset rex indicari sibi quā uia
 derat uisionē, quod dum nō potuissent facere, ad suū interitum
 prouocassent regē, rogauit Ariochim, ut ingressus ad regem,
 unā noctem peteret, ut a magorū nece se retineret: sperare se
 dicens, quod ea nocte supplicans deo, somnium regis agnosce-
 ret. Ariochis uerō nunciauit regi inducias quas posceret Da-
 niel. Et rex quidem magorum suspendi iussit interitum, donec
 promissionem cognosceret Danielis. Tunc ille puer cū suis co-
 gnatis ad habitaculū propriū ueniens, tota nocte rogauit deū,
 ut ei somniū regis indicaret: ne magi et Chaldęi, et inter eos
 ipsi quoq; perirent, sed ut eos potius ab ira regis eriperet, eiq;

osten

ostenderet uisionem, quam rex reualatam sibi nocte præterita noscebatur oblitus. Deus autem misericordiã habens illorum qui periculo subiacebãt, simul & Danielis, somniũ ei & modum explanationis innotuit: ut ab eo rex etiã quod significaretur, agnosceret. Daniel autẽ à deo hæc sibi reuelata cognoscens, gauisus surrexit: & hoc fratribus indicãs, illos quidẽ de uita desperatos, & iam paratos ad mortem, ad securitatem & spem uitæ reduxit. Deo autem gratias præcipuas egit, qui misericordiã ætatis eorum habuisset. Factoq; die, uenit ad Ariochim: petens, ut eũ introducere deberet ad regẽ, adiciens uelle se somniũ quod uiderat trãfacta nocte, narrare. Ingressus igitur ad regẽ Daniel, hoc primo poposcit, ne sapientior putaretur alijs Chaldeis & Magis, quia dum illi somniũ nequaquã inuenire potuissent, ipse ei indicaturus accederet: quando non ex perimẽto humano, nec quia maiori studio mente propria laborasset, hoc sciret: sed miseratus, inquit, deus omnium qui in mortis uidebãtur periculo cõstituti, & mei, simul & qui eiusdem sunt gentis, somniũ & explanationem eius mihi aperuit. Nõ enim minus pro illis, quã pro nobis ipsis uitæ termino te iubente multatis, sollicitus erã: dum utiq; uiros bonos & optimos iniuste mori præceperas, quos nihilo quod sit humane sapientiæ, præcepisti facere: sed quod dei solius est, ab eis exigere uoluisti. Tibi siquidem cogitãti, quis totius mudi teneret principatũ, uolens deus omnes post te regnatos ostendere, huiusmodi somniũ reuelauit. Vidisti enim statuã ualde procerã, cuius caput quidẽ erat aureũ, humeri uerò & brachia argẽtea, uenter autẽ & femora ærea, crura pedesq; ferrei. Deinde uidisti lapidem de monte abruptũ, decidisse super statuam: eamq; prostratam cõtriuisse totã, & nullam eius partem integrã reliquisse: aurũ uerò & argentũ, & æs & ferrũ plus farina cõtritum, & spiriũ uehementi flante direptũ, atq; dispersum: lapidem

dem uerò creuisse tantū, ita ut omnis terra ab eo uideretur impleta. Somnū itaq; quod uidisti, hoc est: cuius interpretatio hūc sensum habet: Caput quidem aureū te significat, et qui ante te in gente Babylonia regnauerunt. Duæ, inquit, manus et humeri, indicāt, quia à duobus regibus uester possit destrui principatus. Illorūq; denuo, alter quidem ab Occidente erit destrueturus imperium, similis eramento: cuius rursus regnū cessare faciet, qui ferro uideatur equalis, teneatq; omnia, quanto ferri natura sit robustior auro et argento, simul et ære. Signauit equidem et de lapide regi Daniel, quod mihi non placuit indicare: sed præterita quæ sūt iam facta describere, non futura tractare. Si quis autem integritatem desiderans, uult hæc perscrutari, et de incertis, utrū fiant, studet agnoscere, festinet legere librum Danielis, quem inueniet inter literas esse diuinas. Rex autē Nabuchodonosor hæc audiens, et somnū suū agnoscens, obstupuit ingenium Danielis: et prociens in faciem, eo modo quo deus adoratur, salutauit Daniele: eiq; sacrificari quasi deo, præcepit. Cui etiam proprii dei imposuit nomen, et procuratorem totius regni cōstituit esse cum suis cognatis, qui per inuidiam et dolū pericula sustinuerunt, et regem ex huiusmodi causa offendisse uidebantur. Interea rex, dum fecisset statuā auream, altitudine sexaginta cubitorū, latitudine sex, et eam statuisset in campo maximo Babyloniæ, dedicaturus eam, conuocauit ex omni terra, cui præerat, principes uniuersos: præcipiens eis primo, ut dum audirent tubæ sonum, prostrati, statuam pariter adorarent: qui uerò hoc non facerent, eos in ignis caminum interminatus est esse mittēdos. Omnibus ergo post tubæ sonitū adorantibus simulacrum, Daniel et cognati eius minime hoc fecisse dicuntur, nolentes utiq; leges præuaricari. Qui dum uincti fuissent, repente in ignem missi, et inopinabiliter diuina prouidentia liberati, mortis pericula effugerunt,

gerunt. Non enim contigit eos ignis. Reor utiq; eò quòd nihil iniuste fecissent, ut in caminū missi, nō sint ab igne contacti. Et facta est flammæ natura debilior, habēs in se dei ministros, qui eorum corpora esse talia preparauit, ut non potuissent ab igne consumi. Hoc ergo factū ostendit eos iustos apud regem, atq; religiosos : pro qua re habebantur ab eo in honore præcipuo. Post paululum itaq; tempus denuo uidit in somnis rex Dan. 4. aliam uisionem, quia casurus de regno, cum bestijs esset habitaturus : & quum degisset hoc modo annis septem in deserto, reciperet denuo principatum. Hoc quum uidisset somniū, magos denuo conuocauit : eisq; referens quod uiderat, interpretationem congruam exigebat. Et aliorum quidem nemo potuit uirtutem somnij comprehendere, neq; regi manifestare. Daniel uerò solus : & hoc exposuit : & sicut ei prædixerat, ita promouit. Nam quum habitasset prædictum tempus in eremo, nullusq; præsumpisset illis septem annis rerum dominium detinere, supplicans deo ut regnum rursus reciperet, denuo ad id reuersus est. Nullus igitur me culpet, eò quòd ita narrauerim singula, sicut in antiquis libris inueniuntur scripta. Nā in ipso historiæ meæ principio, propter eos qui quæstiones faciunt, aut in aliquo culpare nituntur, astruxi, dicens, translaturum me libros Hebraicos in eloquium Græcum : & hos uolentibus aperire, neque adijcere ipse aliquid seorsum, neq; subtrahere me promittens. Porro Nabuchodonosor dum uixisset annis quadraginta & tribus, defunctus est : uir illustris, & prioribus regibus ualde felicior. Meminit huius actū et Berosus in libro tertio historiæ Chaldaeorum, ita dicens : Audiens autem pater eius Nabuchodonosor, quia satrapa qui constitutus fuerat in Aegypto, & locis Syriæ inferioris, & Phœnicis, recessisset ab eo quum ipse iam fatigari non posset, committens filio Nabuchodonosor iuueni quādam partem exercitus,

misit

misit aduersus eum. Nabuchodonosor autem cōgressus aduersus eum, qui ab eius patre recesserat, facta dimicatione, et eū uicit, et prouinciā ex isto principio suo subiugauit imperio.

De regno Babyloniorum instaurato, & finito. CAP. XIII.

Eo siquidem tempore contigit, ut pater Nabuchodonosor egrotaret in Babylone ciuitate, et à uita recederet: qui regnauit annis uiginti et uno. Nabuchodonosor autē nō post multum tempus mortē patris agnoscens, et disponens causas Aegypti, reliquāq; prouinciā, et captiuos eius, et Phoeniciam, et Syrorū, et gentium Aegyptiarū, et praeicipiens quibusdā amicis, ut cum magna uirtute et omni utilitate ad Babyloniā cuncta deferrent: ipse cū paucis per desertū uenit ad Babyloniā: et potitus rerū quae tunc gubernabantur à Chaldeis, à quodā uiro sibi optimo reseruatārū, totius regni paterni dominus est effectus. Captiuis autē uenientibus habitationē cōstituit in locis opportunissimis Babyloniae ciuitatis: ipse uerò de manubijs hostiū et tēplum Belis, et reliqua largissime nimis ornauit, et antiquae ciuitati aliqua cōtulit, et prisca reparauit: ita ut nequaquā obsidētes ualerent fluuiū cōuertere, et ciuitati aliquo modo praeualere. Erexitq; tres porticus intrinsecū, et tres extrinsecus de latere cocto: decēterq; muniēs eam, et exornās ualde munifice, paternis quoq; regalibus alia proxime regalia fabricatus est: quorū spatia, et reliquā multitudinē pulchritudinis, credo superuacuum dicere. Veruntamen hoc sciendum, quia dum essent haec magna, et nimis eximia, diebus sunt quindecim cōsummata. In istis uerò regalibus lapides posuit, quorū similitudo erat instar montis: et plantauit diuersas arbores, fecitq; hortū quod suspētile dicebatur, cō quod uxor eius prospectum regionis propriae uidere desideraret, quae nutrita fuit in locis Mediae: Horum itaque meminit etiam Megasthenes in quarto Indicorum libro: ubi nitiur approbare

bare hunc regē fortitudine, et actuum magnitudine Herculem
 transcendisse. Dicit enim cum uastasse Libien ciuitatem, et Ibe-
 riam. Sed et Dioctles in 11. Coloniarum libro, meminit huius
 regis: Philostratus in Indicis, et Phoenicijs historijs dicit, quia
 iste rex obsedit Tyrum annis tribus et decem mensibus: quum
 illo tempore in Tyro regnaret Ioathabalus. Hoc ergo modo
 diuersi scriptores huius regis fecere memoriam. Post mortem
 uerò Nabuchodonosor, Amilmathapacus, qui et Abimatado-
 cus, filius eius suscepit regnum: et Hierosolymitarum regem
 Iechoniam, qui et Ioachim, soluit à uinculis, cumq; inter ami-
 cos necessarios habuit, et multa ei dona concessit; fecitq; cum
 in Babylonia inter reges haberi. Nam pater eius fidem non
 seruauerat Iechoniæ, qui se utique cum uxoribus, et filijs, et
 omni cognatione sponte tradiderat pro ciuitate sua; ne, sicut
 prædiximus, obseione capta, uastaretur. Moriente uerò Amil-
 mathapaco, post annos octo et decem sui regni, Egeffarius fi-
 lius eius tenuit principatum quadraginta annis. Eoq; mortuo,
 ad eius filium Labosordachum peruenit imperium. Quod dum
 nouem mensibus habuisset, eo defuncto, transit ad Balthasar,

Dan. 9.

qui Naboan nuncupabatur. Contra hunc itaq; regem castrame-
 tati sunt Cyrus Persarum rex, et Darius Medorū. Quem dum
 obsiderent in Babylonia, mirabile quoddam prodigium conti-
 gisse dinoscitur. Iacebat namq; cœnans in domo maxima, et
 conuiujs regalibus opportuna, cum suis concubinis pariter et
 amicis: placuitq; ei, ut proprio templo uasa dei deportarentur:
 quæ de Hierosolymis depredatus Nabuchodonosor, usus quidē
 eis non fuerat, sed in templo suo dicauerat. At ille superbia
 ductus est, ut eis uteretur ad pocula, et hoc modo blasphemæ-
 maret deum. Tunc itaq; uidit de muro uenientem manum, et
 in pariete quasdam syllabas conscribentem. Qua uisione con-
 turbatus, conuocauit magos, atq; Chaldaeos, et omne genus

M

simi

similium, quod inter Barbaros somnia & huiusmodi signa discernere praeualebat, ut ei quae fuerant scripta, manifestarent. Quumq; Magi nihil penitus inuenire, neq; intelligere se posse dicerent, in angustia rex constitutus, & multa tristitia propter hanc sic inopinabilem causam, in omni provincia praedicari fecit, ut qui literas illas, & quae per eas significarentur, posset exponere, ei torquem auream, uestemq; purpuream daret sicut regibus, Chaldaeis mos erat uti, et tertiam partem sui pariter principatus. Quo facto, dum multi Magi concurrerent, ut propositam munificentiam regis haberent, inuentionem aut significationem literarum nequaquam inuenire poterant. Dumq; regem uideret in anxietate sua auiam constitutum, coepit eum confortare, ac dicere, quod esset quidam de Iudaea captiuus ex eorum genere, quos deduxerat Nabuchodonosor, cum Hierosolymam uastasset, cui nomen erat, Daniel, uir sapiens, & argutus, ut possit res inuenire difficiles, et quae soli deo notae uiderentur: qui etiam Nabuchodonosor regi, quum nullus alter potuisset dicere, quibus egeret, ad agnitionis lumen adduxerat, quod querebat: adiiciens, ut eum aduocaret, & peteret, quatenus de literis eo narrante, cognosceret, quod nullus poterat inuenire, si triste aliquod signum significaretur a deo. Haec audiens Baltasar, Danielum ad se uenire praecipit. Cui quum dictum fuisset de eo, eiusq; sapientia, & quia sanctus spiritus ei inesset, & solus inuenire posset, quae alij neq; mente conciperent, poscebat, ut ei quae scripta fuerant, & quae significare poterant, indicaret. Quod si faceret, purpura uestiendum, & torquem auream circa collum eius danda esse promisit: insuper ei & tertiam partem regni pro honore sapientiae cōstrendam, ut ex eis, in signis uidentibus appareret. Quo facto, Daniel dona quidem cum retinere apud se dixit: sapientiam namq; & diuinitatem sine suffragijs semper existere, & gratis prodesse credentibus: ea uero,

quae

quæ scripta uidebantur, ei significaturū se esse promisit: dicens,
 hæc eius uitæ significare subuersionem, eo quod neq; ex his, ex
 quibus parens eius propter iniurias dei fuerat castigatus, ille
 didicit esse pius, & nihil ultra humanā cogitare naturā: quan-
 do & Nabuchodonosor mutatus in bestiam, propter ea, quæ
 impiè gesserat, post multas preces, & supplicationes miseri-
 cordiæ potuit promereri, & ad humanā redire conuersationē,
 ac regna pristina reparare: qui post hæc solum deum omnem
 habere uirtutem, & humano generi prouidere, donec aduixit,
 asseruit. Tu, inquit, obliuionem horum habens, multumq; diui-
 nitatem blasphemans, in eius uasis unā cum tuis concubinis tibi
 ministrari fecisti. Quæ uidens deus & iratus, per ea, quæ scri-
 pta sunt, pronuntiavit, qui tibi terminus sit futurus. Ille uerò
 literæ designant hæc: M A N E, quod Latina lingua significa-
 re potest numerum: Quia uitæ, inquit, tuæ deus tempus & re-
 gni dinumerauerit, et parū tibi superesse decreuerit. TETHEL
 quidem, hoc significat pondus. Apponderans, inquit, deus uitæ
 tuæ tempus, iam illud declinare pronuntiat. P H A R E S, sed &
 hoc fragmentum significat lingua Romana: Franget, inquit,
 deus regnum tuum, & Medis illud Persisq; distribuet. Cumq;
 Daniel hæc indicare dixisset, quæ in pariete cōscripta fuerant,
 Balthasar quidē regem tristitia, qualis poterat pro tantæ cala-
 mitatis significatione prouenire detinuit: non tamen prophætæ
 quasi malarū rerum indici, dona quæ promisserat, denegauit,
 sed cuncta cōcessit: cogitans, quia illa quidē pro quibus daren-
 tur, propria eius & non prophetantis essent: illū uerò qui hæc
 uerè discreuerit, uirum bonū dicebat simul & iustū. Igitur non
 post multum tempus & ipse est captus, & ciuitas, Cyro Per-
 sarum rege, aduersus eum fortissime dimicante. Balthasar enim
 is est, sub quo capi contigit Babyloniā, cum regnasset iam de-
 cem & septem annis, nepos Nabuchodonosor regis, cuius ta-

lem uitæ terminum fuisse percepimus. Darius autē Astiagis filius, qui Babyloniorū principatū destruxit, cum Cyro cognato suo: annum agebat sexagesimū et secundū, cū Babylon fuisset inuasa: qui tamen alio nomine uocabatur à Grecis: quicq; Daniele prophetam sumens ad se, in Mediā dixit, et omni honore eum celebravit. Erat enim unus inter tres satrapas, quos Darius super trecentos sexaginta satrapas instituerat.

De Daniele in lacum coniecto & liberato, deq; uisionibus arietis, & hirci.

CAP. XIII.

Dan. 6.

Daniel itaq; cū esset apud Darium in honore precipuo, ita ut quasi soli uideretur cuncta commissa, inuidiæ apud ceteros crimine laborabat. Mordentur enim, qui quosdā apud principes plus quā se ualere conspiciunt. Et dum quæterent occasionem, et derogationis fomitem, uidentes eum apud Dariū esse probabilem, nullā inueniebant causam. Nam dum esset super thesauros, et omne suffragium oblatum à quocunq; despiceret, cui turpe uidebatur aliquid etiam pro bonis rebus accipere, nullam criminis causam accusatores inuenire faciebat. Illi uerò dum nihil haberent, quod contra Danielē dicerent, ut regio eum possent honore priuare, alium quæsiere modum, quo eum minorem apud gratiam regis ostenderent. Videntes namq; eum tertio in die orantem ad deum, occasionem se inuenisse putabant, per quam perderent Danielē. Et uenientes ad Darium nuntiauerunt ei, quia satrapis eius et principibus placuisset, ut triginta diebus populus requiesceret, quatenus neq; ipsum aliquis, neq; deos eorum adiret: similiter nec oraret: quorum si quis sententiā trāscenderet, in lacum leonum periturus includeretur. Rex autē eorum nequitia non intendens, neq; hæc contra Daniele arbitratu molimina facta, dixit placere sibi, quæ ab eis decreta uidebantur, et eorum sententiā confirmare promisit: proposuitq; decretum in populo, quod satraparū placita designa

designabant. Et ceteri quidē iussa custodientes, ne transce-
rent, quæ præcepta uidebantur à rege, quiescebāt. Danieli ue-
rò nulla fuit in istis cura : sed ut erat solitus, stans deum cunctis
uidentibus adorabat. Satrapa occasione sumpta, quam contra
Danielē inuenire querebant, mox uenerunt ad regē accusan-
tes, tanquā solus Daniel eius præcepta transcederet: quia dum
nullus alter apud eos orare præsumpsit, quod non quidem
propter impietatē, sed propter custodiā fieret præceptorum,
ille contēnens præcepta, ad suum oraret deum. Credentes ete-
nim quia propter magnum fauorē, quo eum Darius diligebat,
etiam illorū decreta contemnens, Danieli ueniam daret, in hoc
potius habentes inuidiam, magis instabant, et ad nullam man-
suetudinē recedebant : sed eum secundū legem datam in lacum
leonum proiciendū esse poscebant. Sperans autē Darius, quia
eum eriperet deus, et nihil ab eis sustineret aduersum : conso-
labatur eum, ut fortiter ferret euentū. Rex itaq; dum fuisset in
lacum missus Daniel, signato lapide, qui pro ianuīs in eius po-
situs erat ore, discessit : et incœnatus totam noctem duxit inso-
mnem, mœstus, et pro Daniele nimis afflūctus. Die uerò factō
surgens, uenit ad lacum : et inueniēs signaculum sanum, quo la-
pidem obsignauerat, aperiens clamauit uoce magna, Daniele
requirēns, si sanus esset. Quo respondente regi, quia nil passus
fuisset mali, iussit eum repenti de lacu protrahi bestiārum. In-
mici uerò uidentes nihil mali pertulisse Danielē, dicebant re-
gi, non eum diuina providentia custoditum, sed satiatos leones
copijs contingere eum noluisse. Ille uerò eorū nequitiam ui-
dens, iussit leonibus multas carnes apponi, eisq; satiatis inimi-
cos Danielis in lacum leonū præcepit immitti : ut si re uera per
satiatē ad eos leones minime accederent, hoc aperte cogno-
sceret. Quo factō, et satrapis in lacum depositis, Dario ma-
nifestatū erat, quia diuinitas saluauerit Danielē. Leones enim

nulli eorum penitus pepercerunt, sed omnes pariter discerpserunt: quasi frabida fame pleni, et nulla cibi copia recreati. Arbitror enim quia non fuerunt ad hoc fame prouocati leones: qui utique paulo ante uidebantur carnum abundantia satiati, sed hominum nequitia etiam irrationalibus erat animalibus manifesta, simul et quia dei uoluntate uocabantur ad poenā. Peremptis itaque hoc modo Danielis inimicis, rex Darius quod actum fuerat diuulgauit in omni prouincia, laudans deum quem Daniel colebat, cumque uerum et omnipotentē asseuerās esse solum. Habuit autē etiam Daniel in honore præcelso, principem eum suorum faciens amicorum. Dum ergo Daniel sic esset insignis et clarus, eo quod religiosus existeret, edificauit in Egbatanis Mediæ mausoleū ualde præclarū, et mirabiliter nimis instructū: Sic eius pulchritudo uidetur noua, et solida, nullaque senectute tam magni temporis longeuitate confecta: cum edificia eadem quæ homines patiantur, et ad uetustatem ueniant, et sua fortitudine longeuitate careant, ac proprii decoris amissione marcescant. Manet enim hætenus et uidentibus creditur nuper edificatum, ita ut ea die qua cōspicitur, putetur esse constructum. Hætenus enim sepeliuntur ibi Medorum reges atque Persarum, pariter et Parthorum: et cui hæc cura cōmittitur, sacerdos est Iudeorum, et hoc fit usque ad præsens tempus. Dignum est enim de Daniele dici, quod maxime quilibet audiens debeat ammirari. Qui dum mirabiliter, et quasi in uno quodam maxime loco positus omnia prophetasset, et uite sue tempore apud reges et plebem in honore fuit, et gloriam et memoriam possidet sempiternā. Omnes namque libri quoscūque conscribens dereliquit, leguntur hætenus apud nos: et ex his credimus, quia Danieli loquebatur deus. Non enim solum futura sicut alij quoque propheta dixit, sed etiam tempus definiuit, quo hæc necesse sit adimpleri. Prophetis namque prioribus mala prædicenti

Dan. 2.

dicentibus, & propterea à regibus, & populo non bene susceptis, Daniel bonarum rerum propheta fuit apud eos, & propter famam rerum quas prædicebat, fauorè uidebatur habere cunctorum: per euentum uerò causarum ueracium, acquirebat dictorum fidem, & opinionem diuinitatis in populo habebat. Reliquit enim nobis ex his, quæ conscripsit, unde integritas eius prophetiæ, & nulla mutatio possit cognosci. Ait enim quia cum esset in Susis in metropoli Persidæ, cum suis sodalibus exiit in campum: & repente terra motu facta, relictus sit solus, amicis eius per diuersa fugientibus, & conturbatus in faciem super ambas ceciderit manus. Tunc quodam tangente eum, & inter hæc ut surgeret imperante, quatenus ea quæ erant post multas generationes ciuibus euentura conspiceret: dum surrexisset ostensum sibi dixit arietem magnum, nulla quidem cornua habentem, nouissimum uerò eorum ualde præcelsum: deinde quidem respexisse ad Occidentem, & uidisse hircum exinde ferri per aërem, congressumq; arieti, & eum secundo cornibus impetum prostrasse in terram, & undiq; cōculasse: deinde uidisse hircum de fronte cornu maximum produxisse: quo fracto, orta ex eo loco cornua quatuor, & ad uentos singulos esse conuersa, inter quæ aliud paruulum ortum fuisse conscripsit. Quod dum cresceret, dicebat deus qui hæc eidem monstrabat, expugnaturum fore eius gentem, & ciuitatem fortiter esse capturum, templumq; concrematurum, & sacrificia fieri prohibiturum diebus mille, ducentis sexaginta sex. Hæc quidem in campo qui est in Susis, Daniel se uidisse conscripsit: & tali modo deum sibi hanc aperuisse uisionem exposuit: arietem quidem regnum Persarum, & Medorum significare dicens: Cornua uerò, eos qui regnaturi forent: nouissimum uerò cornu significare dicebat ultimum regem, & hunc diuitijs & gloria priorum esse præcipuum. Hircum autē significare narrabat,

quia

quia aliquis de Græcis regnaturus esset, qui secundò congregatus aduersus Persam, eum bello deuinceret, et omnem gloriam eius principatus auferret: et ex maximo cornu, quod erat in birci fronte primum, significari regem: et ortum quatuor cornuum illo cadente, quæ quatuor partes terræ uidebantur aspicere, successionem uniuscuiusq; post obitū primi regis dixit annuntiari: et diuisionem regni inter eos esse faciendam, dum ille prior nec filios, nec cognatos esset habiturus: multisq; annis in terrarum orbe esse regnatus: et ex eis quendā oriri regē, expugnaturum gentē eius, et leges atq; conuersationem pariter ablaturum, et templū depraedaturū, et sacrificia celebrari tribus annis prohibiturū. Et hæc utiq; nostra gens sustinuit per Antiochum, qui appellatus est Epiphanes, hoc est, præclarus, sicut uidit Daniel, et ante multos conscripsit annos, quæ omnia deo sibi monstrante cōscribens reliquit, ut legentes et quæ iam prouenire considerantes, credant in honore diuino fuisse Daniele, et per hæc quæ sunt ita uerissima, Epicureos errare cognoscāt, qui et prouidentia uitæ negant, et deū res humanas curare non existimāt, neq; à beata, incorruptibilisq; substantia pro stabilitate cunctorum gubernari iudicant uniuersa: sed hunc mundū sine rectore, et sine cura aliqua ferri sponte cōfirmant. Quæ si, ut aiunt, sine præfule essent, sicut naues gubernatoribus desolatas uentorum uolentia submergi conspiciunt, aut currus sine agitatore confringi, ita et mundus sine prouidentia regimine olim potuit deperire quassatus. Ego namq; Danielis dicta respiciens, ualde puto à uera opinione recedere eos, qui nullam prouidentia humanarum rerū dicunt habere deum. Non enim si hæc sponte gererentur, secundum illius prophetia omnia prouenire conspiceremus. Ego siquidē ut de his inueni, et legi, ita conscripsi. Si quis autem uult opinionem aliam sequi, crimen pro diuersa sententia habebit.

Libri x. antiquitatum Iudaicæ finis.

Bayrische
Staatsbibliothek

MÜNCHEN